

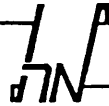
©

כל הזכויות שמורות

יוצא לאור בסיוע המשרד לענייני דתות,
אגף ארגונים ומסדות תורה, המחלקה לשיבות.

המכון הלאומי לחקר

for research and the publication
of manuscripts and printed works
p.o.b. 6040. Jerusalem, Israel

מכון הכתב

לחקר ועות והוצאת ספר ידועים
ת.ד. 6040. ירושלים, ישראל

טל: 02-280-735 פקס: 972-2-894317

ספר זה יצא לאור

לעילוי נשמת הבחור
ליאון יהודה בן יוסף
ובן מינדלה פרץ בראנדואין
נפטר כ"ח אדר ה' תשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה

זכות המצוה תגן על התורם

EN MEMORIA
DE
LEON YEHUDA PEREZ BRANDWAYN

הרב עזרא בצרי שליט"א
אב"ד ירושלים ת"ו

הקדמה

זוכים אנו בחסדי ה' להשלים את כל הסידרה על "אורח חיים"
ולפנינו החלק השלישי.

לתועלת הרבים עשינו קצור גם מדיני "יורה דעה" "אבן העזר"
ו"חושן משפט", וצירפנו אותו לכרך זה.

זכות הוצאת והדפסת הספר לתורמים המצוינים בשער הספר
שתרמו מתוך הבנה בערך הספרים הקדושים.

יבורכו מפי עליון בברכות האמורות בתורה וזכות המצוה הגדולה
והקדושה הזו תגן עליהם ועל כל בני ביתם אלף המגן, ויזכו לגדל
דור ישרים יבורך מתוך בריאות נחת ושמחה אושר ועושר וכל
טוב.

נציין שרבים בקשו מאתנו לתרגם את הספרים הקדושים לשפות
לועזיות ובעיקר לאנגלית ספרדית וצרפתית ועוד. ואשרי הזוכה
לזכות את הרבים במצוה עצומה זו כי בכל מקום ומקום מבקשים
את הספרים, הן בשיעורי תורה, הן בבתי חינוך, הן בבתים
פרטיים.

כל העוזרים למכון יבואו על הברכה וזכות התורה תגן עליהם.

ספר

שלחן המלך

והוא קבץ וחכר הדיוט הנלכיס כומן הוס
המפורס כש"ע אר"ס והאחרונים ז"ל .
אשר אצף איש טבור אחד מחו"ר אר"ן מררוק
שעברו מני"ר הרב המופלא כמהר"ר שמואל
לנייאדו זל"ה .

ינא לאור על ידו כהולאתי והשחלוקי . אני
הלעיר עזרא ככהר"ר
נסיס לופז ס"ט .

כרפס בארם צובה יע"א .
שנת התרפ"ג לכ"ע .

כרפוס הרפ"ג המפורסם כקש"ח כמהר"ר
ישעיה דיין זל"ל וזע"א .

ע י הצעיר העוסק במלאכת הקדש יוסף בן הרב
המו"ר הדיין המצדיק עזרא עכאדי שעיו יצ"ו .

שער הספר במהדורה ראשונה

לוח הסימנים

הלכות ראש חדש

1 סימן א — דיני ראש חדש וברכת הלבנה

הלכות פסח

- 5 סימן ב — שאין נופלים על פניהם כל ניסן
6 סימן ג — דיני בדיקת חמץ
9 סימן ד — דין תערובת חמץ
11 סימן ה — דין חמץ בערב פסח לאחר שש
12 סימן ו — דין ערב פסח שחל להיות בשבת
14 סימן ז — דין ביעור או מכירת החמץ
17 סימן ח — מי שמוצא חמץ בתוך המועד
17 סימן ט — דיני תערובת חמץ בתוך הפסח
19 סימן י — דין חמץ שעבר עליו הפסח
20 סימן יא — דיני הגעלת הכלים
24 סימן יב — דיני טבילת כלים
27 סימן יג — דיני החטים וטחינתם למצות
28 סימן יד — דין מים שלנו, ומקום וסדר לישת המצות ואפייתן
30 סימן טו — אם מי פירות מחמיצין, ודין קמח וחסים שנפל עליהם מים
34 סימן טז — דין שלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות
35 סימן יז — שלא ליחד בשר לפסח
35 סימן יח — שהבכורות מתענים בערב פסח
סימן יט — בערב פסח אחר שעה עשירית אסור לאכול מצה עשירה, ועוד
דיני ערב פסח
36 סימן כ — דיני הסבה וארבע כוסות, ויתר דיני הסדר
38 סימן כא — הלכות כשחל ערב פסח בשבת
46 סימן כב — סדר תפילת ערבית ושחרית של פסח וחול המועד ואם טעה
47 סימן כג — דיני ספירת העומר ודינים הנוהגים בו
49

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

- 52 סימן כד – להתענות ארבע צומות, והבדל שיש בין תשעה באב ליתר צומות
- 53 סימן כה – דיני שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, ודיני ערב תשעה באב
- 56 סימן כו – דברים האסורים בתשעה באב
- 59 סימן כז – דיני ציצית ותפילין בתשעה באב
- 59 סימן כח – דין תשעה באב שחל להיות בשבת, ומנהגי תשעה באב
- 60 סימן כט – לעשות זכר לחרבן, ודין ערי יהודה וירושלים ומקדש בחרבנן
- 61 סימן ל – סדר תפילת תשעה באב ערבית שחרית ומנחה, ומנהגי ארם צובה וע"א

הלכות תענית

- 62 סימן לא – דין קבלת תענית
- 64 סימן לב – דין תפילת עננו ליחיד ולצבור
- 66 סימן לג – דין טעימה ורחיצת הפת בתענית
- 67 סימן לד – דין נדרי תענית, ודין נודר בעת צרה
- 68 סימן לה – הנודר בעת צרה
- סימן לו – חנוכה ופורים וימים שאין אומרים בהם תחנון שנפגשו בתוך ימי נדרי התענית
- סימן לז – מי הם החוטאים לישב בתענית ובאיזה ימים אין גוזרין תענית, ותיקון לעונות
- 69 סימן לח – תעניות שמתפללים בארץ ישראל או חוצה לארץ על הגשמים או על צרות אחרות
- 71

הלכות יום טוב

- 74 סימן טל – איזה מלאכות אסורים ביום טוב
- 75 סימן מ – דין יום טוב של גלויות
- 78 סימן מא – צידה והכנה ושחיטה ביום טוב
- 80 סימן מב – הנצרך לבשר ביום טוב היאך יתנהג וסדר מליחתו
- 80 סימן מג – עצים האסורים והמותרים ביום טוב
- 81 סימן מד – דיני האש ביום טוב
- 82 סימן מה – שלא להכין מיום טוב לחבירו
- 83 סימן מו – דיני התבלין וחליבה ביום טוב
- 84 סימן מז – לישה ואפיה ביום טוב, ודברים האסורים להכנת צלי ביום טוב
- סימן מח – כמה דברים פרטיים להלכות יום טוב, ומדברים האסורים ביום טוב
- 86

- 87 סימן מט — להחם מים ביום טוב ושלא לבשל לצורך גוי
- 88 סימן נ — ביצה שנולדה ביום טוב
- 89 סימן נא — שלא לכבות ביום טוב
- 90 סימן נב — דברים הבאים ביום טוב מחוץ לתחום
- 91 סימן נג — באיזה אופן מותר ליקח ביום טוב מהחנוני מיני מאכל
- 92 סימן נד — דיני הוצאה מרשות לרשות ביום טוב
- 93 סימן נה — דין כלים העשויים חוליות, ומקצת דברים האסורים והמותרים ביום טוב
- 94 סימן נו — דין מת ביום טוב
- 96 סימן נז — דיני אבילות ברגל בראש השנה ויום טוב שני של גלויות
- 98 סימן נח — דיני ערובי תבשילין

הלכות חול המועד

- 101 סימן נט — גילוח ונטילת צפרנים בחול המועד
- 102 סימן ס — מלאכות המותרים בחול המועד
- 103 סימן סא — שלא לפנות מחצר לחצר וכלים שבבית האומן וצורכי בהמה
- 104 סימן סב — מלאכת דבר האבד
- 105 סימן סג — סחורה בחול המועד
- 107 סימן סד — שלא לעשות מלאכה ודין צרכי רבים
- 108 סימן סה — כתיבה בחול המועד
- 110 סימן סו — דיני אירוסין ונישואין
- 110 סימן סז — מי שמת לו מת בחול המועד

הלכות ראש השנה

- 112 סימן סח — דיני ערב ראש השנה, וסדר תפילת עשרת ימי תשובה וראש השנה
- 115 סימן סט — תפילת מוסף ודיני הקדוש ויתר דיני ראש השנה

הלכות יום הכפורים

- 120 סימן ע — סדר ערב יום כפור וליל יום כפור
- סימן עא — אסור אכילה ביום הכפורים ושיעורה, ואיסור שתיה ורחיצה וסיכה ויתר העינויים
- 124 סימן עב — דיני התענית לקטנים, ועוברה ויולדת ומניקה וחולה ביום הכפורים
- 126 סימן עג — סדר תפילת יום הכפורים
- 129

הלכות סוכה

- 132 סימן ער — העושה סוכה תחת האילן או הגג, וממה צריך להיות הסכך
 134 סימן עה — דיני דפנות הסוכה
 135 סימן עו — סוכה שחמתה מרובה מצלתה, ודברים הפוסלים בסכך
 137 סימן עז — שיעור סוכה וגובהה, ודין סוכה ישנה
 138 סימן עח — סוכה שאולה וגזולה, ודיני נוייה ושיבתה
 141 סימן עט — מי הם הפטורים משיבת הסוכה
 142 סימן פ — ברכת שהחינו והקדוש וההלל בימי החג, ועוד פרטי דינים

הלכות לולב

- 144 סימן פא — דיני לולב והדס וערבה, ודברים הפוסלים בהם ובאתרוג
 147 סימן פב — שיעור לולב והדס וערבה, ונטילת לולב זמנו וברכותיו
 149 סימן פג — הדס אסור להריח בו, ולחזור אחר הדור מצוה בקניות האתרוג
 150 סימן פד — דיני לולב ביום טוב ראשון
 סימן פה — שבת של חול המועד, וסדר היום הושענא רבה, וההקפות ושמחת
 151 תורה

הלכות מגילה

- 155 סימן פו — קריאת המגילה וברכותיה
 158 סימן פז — כתיבת המגילה ותפירתה
 159 סימן פח — סדר תפילת פורים
 159 סימן פט — דין מעות פורים לעניים, סעודת פורים ומשלוח מנות
 162 סימן צ — הספר ותענית ועשית מלאכה בפורים

הלכות חנוכה

- 163 סימן צא — דברים האסורים והמותרים בחנוכה
 164 סימן צב — סדר הדלקת נר חנוכה, ומקום הנחתו וזמן ההדלקה
 166 סימן צג — שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה
 167 סימן צד — סדר הברכות וההדלקה
 168 סימן צה — על הנסים בחנוכה, וסדר קריאת התורה
 169 סימן צו — סדר קריאת ארבע פרשיות

יורה דעה

173	סימן צז – בשר כשר צריך סימן
174	סימן צח – מהלכות עבודה זרה
183	סימן צט – הלכות מעונן ומכשף, קוסם ומנחש, חוזים בכוכבים וגורלות
188	סימן ק – מהלכות דעות
193	סימן קא – הלכות רכילות ולשון הרע
197	סימן קב – מהלכות תשובה
204	סימן קג – מהלכות כבוד אב ואם
207	סימן קד – כבוד רבו ותלמידי חכמים
210	סימן קה – חינוך הבנים והבנות
213	סימן קו – הלכות תלמוד תורה
214	סימן קז – נדרים ושבועות
217	סימן קח – מהלכות צדקה
221	סימן קט – מעשר כספים
223	סימן קי – הכנסת אורחים
226	סימן קיא – מהלכות חדש, ערלה, כלאים, בכור, תרומות ומעשרות
228	סימן קיב – הלכות מזוזה
	סימן קיג – בקור חולים
	סימן קיד – מהלכות אונן ואבלות
239	סימן קטו – מהלכות גדה

אבן העזר

242	סימן קטז – מצות פריה ורביה ומי נושאים
243	סימן קיז – להתרחק מהעריות ואיסור יחוד
245	סימן קיח – דיני נישואין, וחתן וכלה
247	סימן קיט – זכויות וחיובי הבעל והאשה
248	סימן קכ – מדיני הגרושין

חשן משפט

250	סימן קכא – ההלואה והפרעון
252	סימן קכב – מהלכות רבית

254	סימן קכג – מהלכות תובע ונתבע
256	סימן קכד – הלכות דיינים
257	סימן קכה – מהלכות עדות
259	סימן קכו – מהלכות מקח וממכר
262	סימן קכז – מהלכות אונאה ומקח טעות
264	סימן קכח – אונאת דברים, וגניבת דעת הבריות
266	סימן קכט – המחזור אחר דבר לקנותו וקדם אחר וקנאו
268	סימן קל – מהלכות תיווך, שדכנות, סוכן
269	סימן קלא – מהלכות שותפים
270	סימן קלב – מהלכות שכנים
273	סימן קלג – הלכות דרך ארץ בשכנים
275	סימן קלד – מדיני עבודה
278	סימן קלה – מצות השבת אבידה
282	סימן קלו – מהלכות צואות
286	סימן קלז – מהלכות פקדון ושומרים
287	סימן קלח – גניבה וגזלה וחמדה
292	סימן קלט – מהלכות נזקין

שלחן המלך

חלק שלישי

דיני ראש חדש וברכת הלבנה

סימן א

- א** ראש חדש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה. ואינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא. ומפטירים השמים כסאי, ואין מפטיר מזכיר של ראש חדש כלל (כמ"ש הש"ע בסימן רפ"ד סעיף ב'). חוץ מראש חדש אלול שחל להיות בשבת שמפטירים עניה סוערה. (תכ"ה)
- ב** ראש חדש שחל להיות בשבת כולל במוסף בברכה רביעית שבת וראש חדש, וחותרם מקדש השבת וישראל וראש חדש. (שם). ואם חתם בשל שבת לבר יצא. (באה"ט שם)
- ג** הרואה לבנה בחידושה מברך אשר במאמרו וכו'. הגה. ואין לקדש החודש אלא כלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנים מאורה. (ואם התחיל לברך ונתכסה גומר הברכה. הרדב"ז חלק א' סימן קנ"ו וכנה"ג). משמע כשיודע שתתכסה תיכף לא יתחיל לברך. באה"ט מג"א. (סי' תכ"ו)
- ד** אין מברכים על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבוסס ובגריו נאים. (שם). כתב המגיד, כשמקדשים הלבנה במוצאי שבת תהיה הצלחה, וכשתתכסה ולא יוכלו לברך אותו החדש לא יהיה מוצלח. דוק ותשכח. באה"ט מג"א שם.
- ה** ותולה עיניו ומישר רגליו ומברך. ואומר שלושה פעמים סימן טוב תהיה לכל ישראל וכו'. (שם). ובשל"ה כתב שלא יסתכל בה רק פעם הראשונה שיראה עמידתה ואחר כך אסור להסתכל בה. וכתב האר"י ז"ל שיש לומר

קודם ברכת הלבנה הללו את ה' מן השמים עד חק נתן ולא יעבור. וינער שולו בגדיו. וגם קבלה מר"י החסיד לומר קול דודי עד מציץ מן החרכים. ובשלהי כתב לומר שיר למעלות אשא עיני אל וגם הללו אל בקדשו. (סי' תכ"ו)

1 עד אימתי מברך עליה, עד ששה עשר מיום המולד ולא ששה עשר בכלל. (שם). עיין מג"א שהעלה דהני ששה עשר משעת המולד חשבינן להו מעת לעת, (ועיין שם)

2 אין מברכים עד שיעברו עליה שבעה ימים. (שם). והסכמת האחרונים אם חל מוצאי שבת אחר שלוש לחודש מהמולד מקדשין אז, מפני שהצבור מקובצים אז וברוב עם הדרת מלך, וגם שלא להחמיץ את המצוה. אבל אם מוצאי שבת קודם שלושה ימים אין מקדשים דיכולים להמתין עד מוצאי שבת הבא. באה"ט שם

ח הגה. ואין מקדשין הלבנה תחת תקרה. (שם). כתב ב"ח הטעם שיוצאים לרחוב כאדם היוצא לקראת המלך, וכן כתב בהגמ"נ. ומכל מקום אם יש לו איזה מיחוש או ששרויים בין הגוים מקדש תחת תקרה או בביתו דרך חלון ופתח. (שם באה"ט)

על השלחן

א. נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה בראש חדש, משום שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שהיה רוצה הקב"ה ליתן שנים עשר ראשי חדשים שיהיו מועדים ורגלים גמורים, כנגד שנים עשר שבטי ישראל, ואחר שחטאו בעגל הפסידו זכות זו, ולכך הנשים שלא חטאו בעגל זכו לראש חדש יותר מהאנשים. ולכן נוהגים בו הנשים קדושה שלא לעשות מלאכה בראש חדש רק אוכל נפש בלבד. ואפילו במקום שנהגו לעשות מלאכה בראש חדש, אסור לבעל להכריח את אשתו שתעשה בו מלאכה. (בא"ח ויקרא א ב)

ב. יש נוהגים להתענות בערב ראש חדש, וצריך לקבל התענית במנחה שלפניו. ואם חל ערב ראש חדש ביום השבת לא יתענה ביום שישי מפני כבוד השבת, ודי להתענות כשחל ערב ראש חדש ביום שישי עצמו, אבל חל בשבת כיון דאדחי אדחי. (שם ד ה)

- ג. ראש חדש אסור בתענית. ומצוה להרבות בסעודת ראש חדש. ואם חל בחול עושה בו מאכל יותר ממה שרגיל בחול, ואם חל בשבת מוסיף מאכל יותר ממה שרגיל בכל שבת, ועני יוסיף לפחות בפירות. ויזהר לכבד סעודת ראש חדש בשולחן שיהיה מיסב דרך כבוד. ומנהג ותיקין להדליק נרות בליל ראש חדש. (שם ט י יא)
- ד. בתפלת ערבית שחרית ומנחה של ראש חדש אומר יעלה ויבוא ברצה. ואם שכח לאומרו בערבית אין מחזירין אותו, שאין מקדשין החדש בלילה. אבל אם לא אמרו בשחרית או במנחה מחזירין אותו. נזכר קודם שהתחיל מודים אומר במקום שנזכר. ואם נזכר באומרו ברוך אתה ה' יש אומרים שיסיים למדני חוקיק, ויש אומרים שיסיים הברכה ואחר כך יאמר יעלה ויבוא לפני מודים. ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל מודים, אם נזכר קודם שהשלים תפלתו, חוזר לרצה. ואם לא נזכר עד שאמר יהיו לרצון אמרי פי, והוא מוכן לעקור רגליו שאינו אומר עוד תחנונים, הרי זה נחשב כאלו עקר רגליו וחוזר לראש.
- ואם הוא מסופק אם הזכיר יעלה ויבא או לא. לדעת מר"ן בב"י צריך לחזור, ולדעת מור"ם ז"ל אין צריך לחזור. והנכון שיחזור ויכוין בחזרתו על תנאי, שאם אינו חייב לחזור תהא לנדבה. (שם יב)
- ה. שכח לומר בשחרית יעלה ויבוא, ולא נזכר עד שהתפלל מוסף לא יחזור אחר תפלת מוסף, אלא יתפלל מנחה שתים בשביל התשלומין. (שם יג)
- ו. קריאת ההלל מעומד, ואפילו לסמוך על הכותל אסור, אלא אם כן הוא זקן או חלוש מאד או חולה.
- אסור להפסיק ברבור באמצע קריאת ההלל. אך שואל בשלום אדם שצריך לנהוג בו כבוד ומשיב שלום לכל אדם. וכל שכן שמותר לענות אמן יהא שמיה רבה ואמנים וכיוצא. ויקראנו בשמחה ובנחת ובקול רינה ותודה ולא במהירות.
- אין אומרים הלל בבית אבל ב"מ, משום שאומרים בהלל "לא המתים יהללו יה" והרי זה כלועג לרש. וטעם זה קלוש, אך הואיל שקריאת ההלל הוא רק מנהג ולא מן הדין ולכן אין גומרין את ההלל בראש חדש, על כן בטעם קלוש לא נהגו לאומרו. אבל בחנוכה אומרים הלל אפילו בבית אבל, מפני דהלל בחנוכה חיובו מן הדין. (שם טו)

ז. צריך לחלוץ התפלין לפני מוסף אחר הקדיש של חזרת הספר תורה, שכן הוא מנהג רבנו האר"י ז"ל.

ואם קרה במקום שמתפללים מנינים רבים ששמע קדושת כתר של מוסף והוא עודנו בתפלת שחרית, יחלוץ התפלין ויענה קדושת כתר ויחזור וילבישם. ואם לא היה זמן מספיק לחולצם את התפלין של ראש יזום לצד, וישים שרוול הכתונת בין הקציצה של התפלין של יד לידו. (שם יז)

ח. מצוה להשתדל לעלות לספר תורה בראש חדרש, והמשלים משובח. וכן נהג זקן זקנתי הגאון ר' אליהו זצ"ל אבי הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל לעלות בכל ראש חדרש, ובשני ימי ראש חדרש נהג לעלות בשניהם, אך העליה ביום השני חשובה יותר. (שם כ)

ט. מזכירין יעלה ויבוא בברכת המזון, ואם שכח אין מחזירין אותו. ואם נזכר לפני שהתחיל ברכת הטוב והמטיב, אומר שם "ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון".

וכתב בספר חסידים שאין לקוץ הצפרניים בראש חדרש. מיהו אם הם ארוכים שעודפים על הבשר, צריך לקוץ אותם גם בראש חדרש. (שם כא)

י. את ברכת הלבנה יש לומר בשמחה ובנחת ובשפה ברורה, כי הוא כמקבל פני שכינה. ולכן חסידים ואנשי מעשה נוהגים לטבול ביום לפני ברכת הלבנה. ואם הוא בתענית, טוב לטעום לפני ברכת הלבנה. ולא יברך עד שיהיה לילה ודאי, שיצאו שלושה כוכבים (לערך 18 דקות אחר השקיעה) ותהיה זריחתה ניכרת על גבי הקרקע. (שם כב)

יא. אם יש ענן על הלבנה אפילו דק לא יברך. וכל הלילה זמן הברכה אפילו אחר חצות. וצריך לישר רגליו כעומד בתפילת י"ח. וכשיאמר "כי אראה שמיק מעשה אצבעותיך" וכו' יסתכל בלבנה, אבל כשיתחיל לברך לא יסתכל בה יותר. (שם כג)

יב. עיור, כיון שיש בזה מחלוקת ספק ברכות להקל ולא יברך, אלא יעמוד אצל החזן ויבקש ממנו שיכוין להוציאו. אבל הרואה ע"י משקפיים יברך, אף שבלי משקפיים לא רואה. וטוב לעמוד על מקום שחלול מתחתיו אם הדבר אפשרי. (שם כד)

יג. כשאומר "כשם שאנחנו מרקדים", ידלג שלושה דלוגים דוקא, וכן כשחוזר על אמירה זו שלשה פעמים, ויש סוד בדבר. ויש נוהגים לדלג באומרם "סימן טוב תהי לנו", וכן יש נוהגים לדלג כשאומרים "דוד מלך ישראל חי וקיים". ואפשר לדלג בכל. (שם כה)

הלכות פסח

סימן ב

שאינ נופלים על פניהם כל ניסן

- א. שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום. אינ נופלים על פניהם בכל חדש ניסן, ואין אומרים צדקתך בשבת במנחה. ואין מספידים בו, ואין מתענים בו להזכיר בצבור. והבכורות מתענים בו בערב פסח. גם אין אומרים צדוק הדין בכל חדש ניסן. ונהגו שאין מתענים בו תענית כלל אפילו יאר צייט, אבל תענית חלום מתענים. (סי' תכ"ט)
- ב. ואם התענה תענית חלום בשבת שהוא בניסן, יתענה תענית לתעניתו. (כה"ט שם)

על השלחן

- א. ומנהג לקנות חטים לחלקם לעניים לצורך פסח, וכל מי שגר בעיר שנים עשר חדש צריך ליתן. (רמ"א סימן תכ"ט ס"א). ויש סוברים שדי אם גר שלושים יום, והכל לפי המנהג. ואם דעתו להשתקע הוא כאנשי העיר מיד. (כה"ח שם). ונהגו היום לחלק על ידי ארגונים שונים כסף לעניים לקניית מצרכי החג כי הוצאות החג גדולות הם. וראוי לכל אדם להשתתף ולהרים תרומה למטרה זו, ויוכל לומר כליל הפסח "כל דכפין יתי ויכול, כל דצריך יתי ויפסח".
- ב. טוב לתת מראש חדש ניסן עד ערב פסח אחר קריאת סדר הנשיא שלוש פרוטות לצדקה בעד מנוחת אביו ואמו, או שאר קרובים, או בעד כל נפשות מת מישראל, ויעשה חסד עם החיים והמתים ויזכה להעלותם. (כה"ח שם כג)

- ג. על תלמיד חכם אפילו אינו מופלג, דורשים ואומרים קדיש אחר הדרשה. (שם לג)
- ד. אף על גב שאמרו אין מתענין בו, היינו דוקא לענין תענית יחיד, אבל לגזור תענית צבור (על איזה צרה של"ת) ודאי שמוחר. וכן דעת הטור והרא"ש והראב"ד, וכן עיקר. (בית הבחירה לר"א חמוי ז"ל ד"ד י')
- ה. גדולה מעלת המתענה ערב ראש חדש מדי חדש בחדשו, ובפרט בחדש ניסן שהוא ראש חדשים. ועיקר התענית לפשפש במעשיו ולתת צדקה לעניים, שחענית אותיות "תת-עני", בפרט לרוב הוצאות החג. ונהגו אנשי מעשה לטבול ביום התענית, ולהחליף בגדיהם בראש חדש כמו שבת, ולהרבות נרות. ובארצנו אר"ץ זבת חל"ב נהגו להרבות נרות בבית הכנסת ולהרבות בפיוטים כמו יום טוב, ומנהג נכון הוא. (שם דף א')
- ו. ישתדל לקיים מצות ברכת האילנות בימים הראשונים של חדש ניסן שזריזין מקדימין למצות, ולפחות בחול המועד. וזמנה כל חדש ניסן. ויברך בכונה עצומה לתקן הנשמות המגולגלות בעצי השדה, שיזכו לעלות בהר ה' וימצאו מנוחה. ויחשוב אולי יש בהם נשמות קרובי המיחלים לחסדו שיתקנם בברכתו ותפלתו. (שם כ' ע"ב)
- ז. גבו מעות ל"קמחא דפסחא" והותירו, אין לשנותם לדברים אחרים, אלא יתנו מהם לתלמידי חכמים צנועים שגנאי להם ליטול צדקה, והשאר יחלקום לעניים לשאר צורכי הפסח. (שם דכ"ג)

סימן ג

דיני בדיקת החמץ

- א. יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה (וחצי שעה קודם הזמן אסור דילמא אתי לאמשוכי. ומי שלא בדק כלילה אסור במלאכה עד שיבדוק. באה"ט) ולא יאכל עד שיבדוק. ואפילו אם יש לו עת קבוע ללמוד לא ילמוד עד שיבדוק. ואם התחיל מבעוד יום אין צריך להפסיק. (סי' תל"א)

- ב יזהר שלא ידבר בין ברכה לתחילת הבדיקה. בכרכה אחת יכול לבדוק כמה בתים. ואם בעל הבית רוצה יעמיד מבני ביתו אצלו בשעה שהוא מברך, ויתפזרו לבדוק איש במקומו על סמך ברכה שברך בעל הבית. (סי' תל"ב)
- ג בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה מפני שהתנוקות מכניסים בהם חמץ. (סי' תל"ג)
- ד הבדיקה צריך שתהיה לאור הנר ולא לאור הלכנה. ואם עבר ולא בדק בליל ארבעה עשר, כשבודק ביום ארבעה עשר לא יבדוק לאור החמה אלא לאור הנר. ודווקא הבתים שאין אורם רב כל כך, אבל אכסדרה שאורה רב אם בדקה לאור החמה דיו, והוא הדין כל מקום שאור החמה מכה בו בכח. (סי' תל"ג)
- ה אין בודקים לאור האבוקה, ולא בנר של חלב, ולא בשל שומן ולא בשל שמן, אלא בנר של שעוה. הגה. והוא יחידי, אבל שתי נרות ביחד אפילו קלועים דינם כאבוקה. (שם בסי' תל"ג)
- ו המכבד חדרו בשלושה עשר בניסן ומכוין לבדוק החמץ ולבערו, ונזהר שלא להכניס שם עור חמץ, אף על פי כן צריך לבדוק בליל ארבעה עשר. שם. הגה. וצריך כל אדם לכבד חדריו קודם הבדיקה, והכיסים או בתי יד של בגדים שנותנים בהם חמץ לפעמים.
- ז אחר הבדיקה יהא נזהר בחמץ שמשייר להצניעו, כדי שלא יצטרך בדיקה אחרת, כגון אם יטלנו עכבר בפניו, או אם יחסר לחמו כגון אם הניח עשר ומצא תשע. (תל"ד)
- ח אחר הבדיקה מיד יבטלנו ויאמר כל חמירא וכו'. (והטעם שתקנו לומר בלשון תרגום, לפי שהלחם הוא חיות האדם ואין ראוי לזלזל בכבודו, לכך נתקן בלשון תרגום שלא יבינו המזיקים והמקטרגים. באה"ט סדה"י). וטוב לחזור ולבטלו פעם אחרת ביום ארבעה עשר סוף שעה חמשית קודם שתגיע שעה ששית, שמשתיגיע שעה ששית נאסר ואין בידו לבטלו. ובבטול דלילה יאמר דלא חזיתיה ודלא ביערתיה. ובבטול היום יאמר דחזיתיה ודלא חזיתיה, דביערתיה ודלא ביערתיה וכוליה. (שם)

ט לא ברוך בליל ארבעה עשר יברוך ביום ארבעה עשר באיזו שעה שיזכור מהיום. לא ברוך כל יום ארבעה עשר יברוך תוך הפסח. (ואפילו ביום טוב עצמו ברוך אף על פי שאינו יכול לשרפו ביום טוב, מכל מקום יכול לכפות עליו כלי עד מוצאי יום טוב. (בא"ה ט"ז מג"א). לא ברוך בתוך הפסח יברוך לאחר הפסח, כדי שלא יכשל בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה. ועל הבדיקה שלאחר הפסח לא יברך. (תל"ה)

י המפרש מיבשה לים או יוצא בשיירא ואינו מניח בביתו מי שיברוך, תוך שלושים יום זקוק לברוך. (ולא יברך על ביעור חמץ. הגה). קודם שלושים יום אינו צריך לברוך. ואם דעתו לחזור קודם הפסח צריך לברוך ואחר כך יצא, דחיישינן שמא יחזור ערב פסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער. וכן העושה ביתו אוצר, תוך שלושים יום זקוק לברוך ואחר כך כונס אוצרו לתוכו. קודם שלושים יום, אם דעתו לפנותו קודם הפסח צריך לברוך ואחר כך עושהו אוצר, ואם אין דעתו לפנותו קודם הפסח אינו צריך לברוך. (ודווקא בספק חמץ, אבל בוודאי חמץ צריך לבער. בא"ה). הגה. ואוצר חטים שיש חטים מחומצים בקרקעית הבור, אם נעשה האוצר שלושים יום קודם הפסח אינו זקוק לבער, אלא מבטלו בלבד ודיו. מיהו לאחר הפסח כשיפנה האוצר אסור ליהנות מאותן החטים. ואם אין שם חמץ ידוע אלא ספק, מותר למכור האוצר כך ביחד. (שם בסי' תל"ו)

על השלחן

א. לפני הבדיקה יברך אשר קדשנו במצותיו וציונו על ביעור חמץ, לפי שהבדיקה היא צורך הביעור. ואף על גב דמצוה זו באה מזמן לזמן, אין מברכין עליה שהחיינו. אבל כתבו האחרונים שאם הזדמן לו בגד חדש או פרי חדש, יברך עליו שהחיינו ויכוין לפטור גם מצוה זו. (בא"ח צו ה)

ב. שכח ולא בירך על ביעור חמץ, יברך כל זמן שלא סיים הבדיקה. ואם בודקים עמו בני הבית, יברך הוא לבדו ויתכוונו הוא והם לצאת ידי חובה. אם דיבר שלא מענין הבדיקה בין הברכה לתחלת הבדיקה, צריך לחזור ולברך. וטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור כל הבדיקה. ויצניע תחלה החמץ שמשאירו לעצמו כדי לאוכלו לסעודת הלילה ולמחרת בבקר, ויכפה עליו כלי. (שם)

ג. המנהג שמוליכים עם הבדוק קערה שנותנים בחוכה חתיכת לחם, וסכין כדי לחטט בו בחורין ובסדקין. ויש נוהגים לתת עשרה פתיתי חמץ בזויות הבית קודם בדיקה, כדי שימצאם הבדוק ויבערם. ויש נוהגים להניח בקערת הבדיקה מעט מלח, והוא לסימן טוב שנזכה לשנים רבות לבדוק בכל שנה ושנה, שהמלח הוא סימן קיום. (שם ו)

ד. כשאומר כל חמירא ומבטל החמץ, יבין שחמירא זה שם הכולל חמץ ושאר. ויבין שהביטול הוא שעושה הפקר ואין לו רשות בו. ויחזור על הביטול שלושה פעמים. (שם ז)

ה. אחר אכילתו ינקה שיניו היטב שלא ישאר חמץ דבוק שם, וירחוץ פיו היטב במים.

מעשה באחד שנוהר מאד בכל הלכות פסח, וחלם שאכל חמץ, והתעורר בבכיה גדולה מאד, ובאו אליו שוב בחלום והודיעוהו שנשאר לו חמץ בין השיניים, ובעת אכילת המצה בלילה נדבק במצה ואכלו עם המצה, על כן יש להזהר היטב בנקיון השיניים. (שם ח)

ו. קודם הבדיקה יכבד כל החרדים היטב, וכל כיסי המלבושים. וצריך לבדוק כל הבתים והעליות וחנויות, ואפילו מחסן של יין וכיוצא. וכן בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה. (בית הבחירה דנ"א ה ו)

ז. ישתדל לבדוק ולחפש חיפוש אחר חיפוש באמת מון אל זן בכל מקומות שיש בהם ספק שנשתמשו בהם חמץ, שהבדיקה נתקנה על הספק אולי ימצא דבר ששכחוהו, ולא ילך כמו שר כמטייל לאורכה ולרוחבה בלי לב לחקור כדבעי, שאם עשה כן כמעט הוי ברכה לבטלה. (שם י)

סימן ד

דין תערובת חמץ

א. תערובת חמץ עוברים עליו משום כל יראה ובל ימצא. (הסכמת האחרונים, אפילו דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס עובר בכל יראה. ודווקא מין בשאינו מינו דאינו בטל מדאורייתא ברובה, אבל מין במינו דמדאורייתא

בטל ברובה ומותר לאוכלו מכל שכן שמותר להשהותו מדאורייתא, אלא מדרבנן אסור להשהותו דלא יבא לאוכלו בפסח צריך לבערו. מכל מקום אם עבר ושהה מותר לאחר הפסח כיון דלא עבר על כל יראה, כמ"ש הש"ע לקמן סי' תמ"ז ותס"ז באה"ט, עיין שם שהאריך). והיינו דווקא מדברים הנאכלים, אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה מותר לקיימו בפסח, כגון עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח ועורות, אפילו נתנן שעה אחת קודם זמן הביעור הרי זה מותר לקיימו. וכן הקלור והרטייה והאספלנית והתרייאה שנתן לתוכן חמץ מותר לקיימן בפסח, שהרי נפסד צורת החמץ. (סי' תמ"ב)

ב בגדים שכבסו אותם בחלב חטה, וכן ניירות שדבקו אותם בחמץ וכל כיוצא בזה, מותר לקיימן בפסח שאין צורת החמץ עומדת. (וכתב המג"א, ומכל מקום אסור להצניע אותן הבגדים על השולחן דחיישינן שיפרך קצת מהם לתוך המאכל, דלפעמים יש קצת ממשות מקמח חלב חטה). וכן יש לזהר מלעשות מאותן בגדים כיסים להביא בהם צורך סעודה כגון בשר וירקות, אלא אם כן ירחצו אותם במים שלושה או ארבעה פעמים כבוס נקי ובר. (ד"ע). והתרייאה וכיוצא בו, אף על פי שמותר לקיימו אסור לאבלו. (שם)

על השלחן

א. בירה מאלט ויסקי וכיוצא באלה שעושים אותם משריית חטים או שעורים, וכל מיני שכר שנעשה מחמשת מיני דגן, נחשב הדבר לחמץ ממש ואסור להשהותו בפסח. (שו"ע תמ"ב ה' ועי' כה"ח יב). ואם שכחו ולא מכרום או נתנום במתנה לנוכרי, אסורים בהנאה אחר הפסח. (בא"ח צו ט)

ב. גרעינים ויתר מיני פיצוחים שדרך לקלות אותם עם מלח וקמח לדבק, או סוכר מחופה בשקדים עם קמח ומיני מרקחת וכיוצא, יש אומרים שצריך לבערם ואין להשהותם. (כה"ח שם כ"ד ונ"ז)

ג. ככר חמץ שנפל לבאר מים חיים לפני פסח, אין להשתמש במים לפסח רק על ידי סינון המים בסודר שנקביו דקים מאד מאד, שאפילו לסובר שנותן טעם לפגם בפסח מותר, יען שהככר שם ולעולם נותן טעם מחדש. (בית הבחירה דמ"ז אות מ"ז)

וכיום בארץ ישראל רוב המים לשתייה באים מהכנרת, ויש שזורקים שם

ככרות חמץ בפסח, כתבו חכמי דורנו שיש להקל לשתות מהמים על ידי סינון מכמה טעמים. ויש מחמירים להכין לעצמם מים לשתיה לכל הפסח.

ד. גבינה שהעמידה בחומץ שכר שעורים או חטים, וכן חומץ שנתחמץ בשמרי שכר, הוי החמץ דבר המעמיד שאפילו באלף לא מתבטל וצריך לבערו. ואם העמידו את הגבינה בקיבה שהיתה בכלי בלוע מחמץ אסור לאוכלה בפסח, ומותר להשהותה לאחר הפסח. (שם פ"ה ופ"ח)

סימן ה

דין חמץ בערב פסח לאחר שש

א. חמץ בערב פסח ממש שעות ולמעלה ביום ארבעה עשר אסור בהנאה, ואסרוהו חכמים שתי שעות קודם דהיינו מתחילת שעה חמישית. ומיהו, כל שעה חמישית מותר בהנאה ורשאי למוכרו לגוי אפילו הרבה ביחד, שוראי לא יאכלינו קודם פסח. ויכול להאכילו לבהמה חיה ועוף, ובלבד שיעמוד עליהם לראות שלא יצניעו ממנו ויבער מה שישוירו ממנו, ומתחילת שעה ששית ולמעלה אסרוהו גם בהנאה. (הגה. ובשנת העיבור שהיום ארוך, אלו הארבע שעות לפי ענין היום, ומותר לאכול חמץ עד שלישי היום). דרך משל, אם היום חמשה עשר שעות מותר לאכול עד תחילת שעה ששית, כן הסכימו כל האחרונים עד שלישי היום יהיה מה שיהיה. וחושבים מעלות השחר עד צאת הכוכבים. (סי' תמ"ג)

ב. ישראל שיש בידו חמצו של ישראל אחר בפקדון יעכבנו עד שעה חמישית, ואם לא בא בעליו ימכרנו לגוי, ואם לא מכרו חייב לבערו בזמן איסורו אפילו אם אינו חייב באחריותו. (שם)

ג. ואם לא מכרו קודם זמן איסורו, אם הנפקד חייב לשלם דמי הפקדון, רבו דעות האחרונים בזה. עיין באה"ט (סי' תמ"ג) כמה דעות חלוקות.

ד. אם קנו שום דבר בחמץ אחר שש שעות מותר, מפני שהחמץ אינו תופס דמיו. (סי' תמ"ג)

על השלחן

א. בערב פסח בבקר ישכים כדי לאכול את החמץ לפני שלישי היום, שזמן ההיתר קצר, ויזהיר את בני ביתו שלא יתעצלו לקום, בדברי נחת ולשון רכה כדי שיהיו דבריו נשמעים. (בית הבחירה דף נ"ג אות יח). וכן מצוה להכריז ברבים על שעת האיסור, לזכותם שלא יכשלו חס ושלום. (שם יט)

ב. כתב מר"ן החבי"ף ז"ל בספר חיים לראש, קבלתי מרבותי והוא בדוק ומנוסה, שהמיקל לאכול חמץ אחר ארבע שעות לא יפטר מסיבה גדולה באותה שנה, כלומר שחייב לקרוא לו באותה שנה מקרה קשה, ואם לא יקרה לו ידאג יותר בר מינן. על כן לא יתעצל האדם בערב פסח, וימחר להשכים ולאכול את החמץ. (שם כ)

ג. ביום ארבעה עשר יחזור ויבטל החמץ פעם שנית, בסוף שעה חמישית אחר שריפת החמץ לפני שתגיע השעה השישית, כדי שיקיים מצות שריפה בחמץ שלו. (שם כד)

ד. מי שהוא מחוץ לביתו, יכול לבטלו במקום שהוא נמצא שם. ואם יש לו אשה יכולה אשתו לבטלו ואפילו בלא ציוויו, שבודאי נוח לו והרי זה כמי שנתן לה רשות. ותאמר כל חמירא דאיכא ברשות בעלי וכו'. (שם דנ"א א ב)

ה. אלמנה שאינה יודעת לבטל תוכל לעשות שליח שיבטל בעדה, דשלוחו של אדם כמותו. וכן אפטרופוס של יתומים חייב לבדוק ולבטל החמץ, ויכול לעשות שליח לבדוק חמצם ולתת שכר לשליח, במקום שנהגים לתת שכר על הבדיקה. (שם ג ד ה)

סימן ו

דין ערב פסח שחל להיות בשבת

א. ארבעה עשר שחל להיות בשבת, בודקין ליל שלושה עשר ומבערים הכל לפני השבת, ומשיירין מזון שתי סעודות לצורך השבת דסעודה שלישית זמנה אחר המנחה, ואז אינו יכול לעשותה לא במצה ולא בחמץ, אלא

במצה עשירה וצריך לעשותה קודם שעה עשירית. (ואם אין לו מצה עשירה יכול לקיימה במעט פירות או ירקות, כמ"ש בש"ע בסי' תע"א ע"ש, ור"ע). (שם סי' תמ"ד)

ב טוב לבער בערב שבת קודם חצות, כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות. (שם)

ג אחר שאכל בשבת זה סעודת שחרית ינער המפה או השולחן שאכלו בו, ויקנח הקערות יפה יפה, ויטמנם מן העין עם שאר כלי החמץ. וצריך לבטל החמץ כדרך שהוא מבטל בשאר שנים. (שם)

על השלחן

א. מצה עשירה היא שנילושה ביין נקי בלי תערובת מים, או בשמן או דבש או בשאר מי פירות בלי מים כלל ועיקר. ופת זו לא נחשבת ללחם עוני, ואין אדם יוצא ידי חובה באכילת מצה שחייב לאכול מהתורה בליל פסח, לפיכך מותר לאוכלה בערב פסח. אבל כל מצה שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אסור לאוכלה בערב פסח. ומברך בורא מיני מזונות, ולבסוף ברכה אחת מעין שלוש. (כה"ח תמ"ד י יא)

יש מחמירים שלא לעשות סעודה שלישית במצה עשירה, ויקיימו הסעודה במיני פירות, וכך נוהגים. (בית הבחירה דף ס' אות ב')

ב. ראוי להקדים ולהתפלל בשבת זו, והחזן לא יאריך כדי שילכו מוקדם לסעודה ראשונה. וטוב להשתמש במפה פשוטה של נילון או נייר, וכן בכלים חד פעמיים שאפשר לזרוקם באשפה מיד אחר האכילה, כדי שלא יצטרכו לרחצם ויפלו פירורים במקום שהכינו בו לפסח. וכן כפות ומזלגות וכיוצא עדיף להשתמש בחד פעמי, ובזה ינצל מכל מכשול. ואם לאו ידיח הקדירה במים בידו ולא בסמרטוט, שלא יבוא לידי סחיטה. והרחה זו נחשבת קצת צורך היום דאיכא בזה צורך מצוה. (פשוט, ועי' בא"ח צו ב')

ג. אחר האכילה ינער השלחן והמפה ברשות הרבים, וינקה המקום שאכל שלא יהיו בו פירורים, וישליך כל הזבל לאשפה שברשות הרבים, ולא ישאיר אשפה זו בפח האשפה שבחצרו. (בא"ח שם ג)

ד. אחר מנחה יחליף בגדיו וילביש בגדי החג, וגם את החולצה יחליף שמא נדבק בה איזה פירור של חמץ כשאכל בלילה או בבקר. ואם הוא עני שאין לו להחליף יבדוק היטב את בגדיו. (שם ד)

ה. סעודה שלישית כאמור יעשנה בפירות אחר מנחה, וטוב לעשותה בפירות שברכתן מעין שלוש. ולא ירבה באכילתו, כדי שיאכל בלילה לתיאבון. (שם ה). ולא יסמוך על למוד תורה במקום סעודה שלישית, אלא יאכל פירות דוקא. (בית הבחירה סי' ד')

ו. אם נשאר לו פת יתן אותו לגוי. לא היה לו גוי שיכול ליתנו לו יכול לזרקו למים. ואם הוא בעיר שאין בה עירוב שאינו רשאי לטלטל הפת ולהוציאה מביתו, כופה עליה כלי עד לאחר יום טוב ויבערנו בחול המועד. (בית הבחירה ד"ס יג). ויזהר לבטלו בביטול החמץ.

ז. סידור השלחן לצורך סעודת החג לא יעשה בשבת קודש, שאין שבת מכין ליום טוב. ואם עבר רבע שעה אחר השקיעה מותר להכין. (בא"ח שם ז)

ח. צריך כל אדם לישן ביום שבת זו אחר סעודת שחרית כדי שיוכל להיות ער היטב בלילה, וכן הנשים והקטנים יזהרו בכך. ואחר שיקיץ משנתו ביום יעסוק בתורה הנותנת חיים לעושיה, וטוב ללמוד משנה פסחים. (שם)

סימן ז

דין ביעור או מכירת החמץ

א. כיצד ביעור חמץ, שורפו, או פוררו וזורה לרוח, או זורקו לים. ואם היה החמץ קשה ואין הים מחתכו במהרה, הרי זה מחתכו ומפררו ואחר כך זורקו לים. הגה. והמנהג לשורפו, וטוב לשרפו ביום דומיא דנותר. (סי' תמ"ה)

על השלחן

א. היתה לו בריכה של דגים לא ישליך החמץ לתוכה, כיון שהוא נהנה מהחמץ שיאכלוהו הדגים שלו. (כה"ח תמ"ה ז)
 ב. בערב פסח כשמגיע זמן ביעור החמץ, לא יעשה מלאכה עד שיבער. (שם ח)

ג. יש אומרים שלא יתן החמץ לעבדו ושפחתו הנכרים, מאחר שחייב במזונותיהם הרי זה כפורע חובו באיסורי הנאה. ויש אומרים שכיון שנותן לפני זמן איסורו, ולא אומר לו בפירוש שיחזיק החמץ בפסח אלא נותן להם בסתם מותר, ובלבד שלא יאמר לו שיחזיק החמץ כל הפסח. ולא יאכל הנכרי החמץ בביתו, משום חשד שפורע חובו בחמץ. (שם טוב)

ד. מצוה שהוא בעצמו ישרוף החמץ ולא על ידי שלוחו, שמצוה בו יותר מבשלוחו. ולא יזרוק החמץ לרשות הרבים משום בזיון הפת, וגם יש בזה חילול השם בעיני הגויים. ואחר שריפתו יבטלנו מיד בנוסח דחזיתיה ודלא חזיתיה וכו'. ויאמר הביטול שלושה פעמים, ולא יבטלנו קודם השריפה כדי לקיים מצות שריפה בחמץ שלו. (בא"ח צו י)

ה. לזה כבר לחם לפני פסח מוטב להחזירו לפני פסח, ואם לא החזירו קודם יחזירנו אחר פסח ואין בזה חשש. ואם לא יחזירו יש בזה משום גזל. (שם)

ו. מי שיש לו מיני מתיקה שיש בהם קמח או דגן או בירה או ויסקי וכיוצא בזה שהם חמץ, אסור להשהותם בביתו אלא ימכרו אותו לגוי, או יתנו אותם לגוי במתנה גמורה ויקחם הגוי לביתו, ואף על פי שהגוי מחזיר אותם להם אחר הפסח, לא עוברים איסור כיון שקנאם הגוי בפסח. ואם שכחו ולא מכרום לגוי ועבר עליהם הפסח, אסורים בהנאה אחר הפסח. (בא"ח צו ט)

ז. מי שיש לו חמץ בספינה או בשיירה וכיוצא, ימכרו לנכרי במעות ובשטר. ויבוא למורה הוראה ללמוד נוסח השטר המתאים. (שם). ואם פשע ולא מכרו, החמץ אסור בהנאה. (בית הבחירה דנ"ז כ"ב)

ח. היה לו חמץ בחנותו ואי אפשר לפנותו מחנותו, ימכרו בעודו בחנותו לנכרי. ויזהר למוכרו כפי הדין, שיקבל מהגוי מעות ויאמר לו בפירוש שהוא מוכר לו כל החמץ פלוני שיש לו בחנותו, וגם מוכר לו הכלים שמונח בהם החמץ, וימסור לו מפתחות החנות כדי שיוכל להכנס ולעשות בחמץ כחפצו, ועדיף יותר לעשות דרך מתנה. וכל זה יעשה בבקר מיד אחר תפלת שחרית כדי שלא ישכח ויעבור הזמן. (שם)
המנהג בארץ שעושים שליח את הרבנות, והיא מוכרת כל החמץ לנכרי בקנינים כפי הדין, ונותנת תעודה לחנות ומפעל שמכרו החמץ. ומי שאין לו תעודה לא יקנו ממנו חמץ אחר הפסח.

ט. מי שגר לדוגמא בארצות הברית ויש לו חמץ בארץ ישראל, כיון שיש הפרש זמן של שבע שעות לערך בין ניו יורק לישראל, נמצא שביום ארבעה עשר בבקר עבר זמן האיסור בישראל, ואם נלך אחר החמץ הרי עבר הזמן, ואם נלך אחר האדם בעל החמץ לא הגיע הזמן, בחקירה זו עמד הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל והעלה ללכת לחומרא. הלכך יש להקפיד למכור את החמץ ביום י"ג לפני זמן האיסור בארץ ישראל, וכן כל כיוצא בזה. (בן איש חי בדרשותיו לשבת הגדול)

י. אם חל ערב פסח בשבת ושכח למכור החמץ בערב שבת, יתן את החמץ במתנה לגוי בשבת עם החדר במסירת המפתח אם יודע שהגוי נאמן. ואם לאו, ימכור לו החדר עם החמץ בשבת ויקנהו לו במסירת המפתח. ואם אין מפתח לחדר, ימכור בלי מפתח אבל לא יקנה בשטר. ויתן לו הגוי כסף ולא יקבל הישראל את הכסף, רק הגוי יניח את הכסף בתיבה של ישראל. ולא נחשב הדבר למקח וממכר, כיון שעושה כן כדי להנצל מאיסור חמץ. (בית הבחירה דנ"ז יד)

יא. ישראל שהפקיד אצל חברו חמץ, ולא באו הבעלים לפני זמן האיסור לקחת הפקדון, ימכרנו הישראל לגוי, ואם לא מכרו חייב לבערו בזמן איסורו אפילו שאינו שלו, ואינו חייב באחריותו כדי שלא יעבור המפקיד באיסור. (שם כא)

יב. מכירת החמץ לגוי הוא אפילו לגוי שעמו בבית או משרתו, ובלבד שיקנה לו בדרכי ההקנאה. והוא הדין שיכול ליתנו לו במתנה, אבל מתנה על מנת להחזיר לא מועיל. (שם כו לא). ואסור למוכרו למומר, שאף על פי שחטא ישראל הוא. (שם לה)

יג. מי שעשה שליח למכור לו את החמץ, ומכרו לגוי בדבר מועט, ולאחר הפסח חזר השליח וקנאו מהנכרי לעצמו, והבעלים טוענים שהוא רק שליח שלהם ואינו יכול לקנות לעצמו, הדין עם הבעלים. (שם ו)

ומותר להתנות במכירה שלא יוכל הגוי למכור לאחר. ואפילו לא התנה בפירוש, אם קנאו ישראל אחר חייב לחזור ולמוכרו לבעליו, ואין צריכים הבעלים להחזיר לו היתרון אם נתן לגוי יותר מהראוי, דאנן סהדי שעל דעת כן מכרו לגוי. (שם כה)

סימן ח

מי שמוצא חמץ בתוך המועד

- א המוצא חמץ בביתו, אם הוא בחול המועד יוציאנו ויבערנו מיד. ואם הוא יום טוב יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו, לפי שלא יוכל לטלטלו ביום טוב. (סי' תמ"ז)
- ב יש מי שאומר דיום טוב שני דינו כחול המועד לעניין זה. גגו של גוי שהיה סמוך לגגו של ישראל, ונתגלגל החמץ מגגו של גוי לגגו של ישראל, הרי זה דוחפו בקנה, ואם היה בשבת או ביום טוב כופה עליו כלי. (שם)

על השלחן

- א. המוצא חמץ ברשות הרבים אסור לטלטלו אף שמזיק את הרבים, שהרי זוכה בהגבתו ונחשב חמץ שלו. (כה"ח תמ"ו א')
- ב. חטה שנמצאת בתבשיל ביום שביעי של פסח, כופה עליו כלי עד מוצאי חג הפסח ושורף את החיטה, והתבשיל מותר באכילה במוצאי החג. (שם יז)

סימן ט

דיני תערובת חמץ בתוך הפסח

- א חמץ בפסח אוסר תערובתו בין במינו בין שלא במינו במשהו אפילו בהנאה. ודין תערובתו כדין שאר תערובת, אלא שמה שאוסר בשאר תערובת פחות מששים אוסר בחמץ במשהו. אבל אם בשאר תערובת לא היה צריך ששים אלא קליפה או נטילת מקום אף בחמץ כן, שחם בלא רוטב די בקליפה כשאר איסורים. וכך אם נגע בכר חמץ בככר מצה ושניהם חמין ואין שם דבר המפעפען, לא אסר אלא מקום מגעו בלבד לפי שאינו מבליע יותר. (סי' תמ"ז)
- ב חמץ שנתערב משש שעות ולמעלה עד הלילה, אינו אוסר במשהו אלא דינו כשאר אסורין. (שם)
- ג חטה שנמצאת בערב פסח בתרנגולת מבושלת מותר לבטלה בששים,

- אבל אם חממו התרנגולות בפסח בעוד שהחטה בתוכה, חוזרת ליתן טעם בפסח לתוכה והוי במשהו. (שם). א"ה, מוכרחים אנו לומר דכאן מיירי בחטה מבוקעת כמ"ש הש"ע לקמן סי' תס"ז, דווקא אם נתבקעה בתבשיל אסור. וכ"כ הפר"ח, עיין שם. (סי' תמ"ז)
- ד אם נתערב החמץ קודם הפסח ונתבטל בס', אינו חוזר וניעור בפסח לאסור במשהו. ויש חולקים. (תמ"ז)
- ה בשר יבש וגבינה יבשה ודגים שנמלחו קודם הפסח ולא נזהרו בהם, מותר לאכלם בפסח. מיהו דגים מלוחים השרויים במים בפסח בכלי חמץ, יש להחמיר ליזהר מהם מפני שהם בולעים בפסח מפליטת הכלים, וחמץ בפסח במשהו. (שם)
- ו יבש ביבש אף על גב דבשאר אסורים חד בתרי בטיל, חמץ במצה אפילו באלף לא בטיל. ונותן טעם לפגם מותר גם בפסח. (סי' תמ"ז)
- ז בין חמץ שנתערב קודם הפסח ועבר עליו הפסח, ובין שנתערב בפסח ועבר עליו כל הפסח, ובין שעבר הפסח על החמץ ונתערב לאחר הפסח, בטל בששים. (שם)

על השלחן

- א. עירה מכלי חמץ על הבשר, כיון דקימא לן שלכל הדעות עירוי אינו אוסר יותר מכדי קליפה, הוא הדין לחמץ. (כה"ח תמ"ז ע"ב)
- ב. קימא לן תתאה גבר, שאם התחתון צונן אינו אוסר העליון רק כדי קליפה, וגם בפסח אינו אוסר רק כדי קליפה, כגון שהניח בשר או מצה רותחים על חמץ צונן, אומרים תתאה גבר. (שם)
- ג. הניח חמץ רותח בקערה של פסח שנאסר הכלי כדי קליפה, והרי בכלי אי אפשר לקלוף, ואם כן כל הכלי אסור. (שם)
- ד. כיום בארץ ישראל רוב המים שאנו שותים באים מהכנרת, ויש נוכרים שזורקים שם ככרות לחם בפסח, והרי חמץ בפסח במשהו, יש להקל לשתות המים בפסח מכמה טעמים שאין להאריך בהם כאן, ורצוי לשים מסננת. והמחמירים מכינים לעצמם מים לכל הפסח.
- ה. כל המלוחים או הכבושים, אם לא נזהרו בשלושה דברים אלה אין אוכלים בפסח. א. לברוק שהמלח נקי וכשר. ב. שלא חתכו אותם בסכין של חמץ. ג. שלא מלחו או כבשו אותם בכלי חמץ אפילו אינו בן יומו. (שם כב)

סימן י

דין חמץ שעבר עליו הפסח

- א חמץ של גוי שעבר עליו הפסח מותר אפילו באכילה. (ש"ע סי' תמ"ח)
- ב אם גוי מביא לישראל דורון ביום אחרון של פסח לא יקבלנו הישראל, וגם לא יהא ניכר מתוך מעשיו שחמץ בו. וטוב שיאמר שאינו רוצה שיקנה לו רשותו. (שם)
- ג חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אנוס. ואם מכרו או נתנו לגוי שמחוץ לבית קודם הפסח, אף על פי שהישראל מכירו לגוי ויודע בו שלא יגע בו כלל, אלא ישמרנו לו עד אחר הפסח ויחזור ויתננו לו מותר, ובלבד שיתננו לו במתנה גמורה בלי שום תנאי, או ימכרנו לו מכירה גמורה בדבר מועט. אבל מתנה על מנת להחזיר, אף דבעלמא שמה מתנה הכא לא מהני. (שם)
- ד רשאי ישראל לומר לגוי בשעה חמישית או קודם, עד שאתה לוקח חמץ במנה קח במאתיים שמה אצטרך ואקחנו ממך אחר הפסח, (ורשאי להבטיחו שיחזור ויקנה ממנו ושיתן לו רווח. ב"ח ואחרונים ובאה"ט), אבל לא ימכור לו ולא יתן לו על תנאי שיחזירונו לו אחר הפסח, ואם עשה כן הרי זה עובר עליו בכל יראה ובל ימצא. (שם)
- ה אסור להאכיל חמצו בפסח אפילו לבהמת אחרים או של הפקר. (הוא הדין אחר פסח בחמץ שעבר עליו פסח). (ח"י באה"ט). אסור ליתן בהמתו לגוי להאכילה בימי הפסח, אם הוא יודע שמאכיל אותה פסולת שעורים שהוא חמץ. (שם תמ"ח)

על השלחן

- א. שני יהודים שותפים בחמץ, והאחד מכר את חלקו לנוכרי והשני לא מכר, ואחר הפסח חלקו את החמץ, מי שמכר חלקו מותר בהנאה וזה שלא מכר חלקו אסור. (כה"ח שם ה)
- ב. מי שקבל הדעה מהדואר לקבל חבילה בחול המועד פסח וירא שמה יש בחבילה חמץ, לא יגש לדואר לקבל את החבילה עד אחר חג הפסח. (כ"נ פשוט, שלא יעבור על בל יראה ובל ימצא)
- ג. מי שידוע לפני פסח שבא לו חמץ באוניה, צריך למכרו או ליתנו לגוי, ואם פשע אסור בהנאה. אבל אם לא ידע שתגיע לו סחורת חמץ, והספינה הגיעה אחר הפסח, החמץ מותר באכילה כיון שלא ידע כלל ששלחו לו חמץ באוניה. (כה"ח לה לו)

- ד. אסור למכור את החמץ ליהודי שהמיר דתו, שאפילו שחטא ישראל הוא. ואם מוכר לאשתו הנוכריה, יש חילוק אם בדיניהם יש לה רשות לעשות משא ומתן בפני עצמה מותר, ואם בדיניהם אין הקנין שלה נמצא שהחמץ באחריות היהודי ואסור. (כה"ח ס סג)
- ה. יכול אדם למנות שליח במקומו שימכור חמצו לגוי, או לשלוח את אשתו וכיוצא. (שם עב)
- ו. אם הוא מוכר חמצו לגוי יזהר למוכרו כפי הדין, שיקבל מהנוכרי מעות ויאמר לו בפירוש שמוכר לו כל החמץ פלוני שיש לו בחנותו, וגם מוכר כל הכלים שמונח בהם החמץ, כדי שלא יהיה כליו של מוכר ברשות לוקח, וימסור לו המפתחות של החנות ויאמר לו שיכול להכנס ולעשות בחמץ כחפצו ורצונו. ועדיף יותר שיתן לו בדרך מתנה. ואף שהנוכרי מחזיר לו אחר הפסח מותר, כיון שמכר או נתן מכירה ומתנה כפי הדין. ויעשה כן בבקר מיד אחר תפילת שחרית, שלא ישכח בגלל הטירדה של ערב פסח. (בא"ח צו ט)
- ז. ישראל שלוה מחברו ככר לחם לפני הפסח צריך לפורעו אחר הפסח, ויש בו משום גזל אם אינו פורעו. (שו"ע תן א)

סימן יא

דיני הגעלת הכלים

- א. סכינים מגעילין בכלי ראשון ומותרים. וכלי ראשון נקרא שהרתיחו בו מים על האש, אפילו אינו עתה על האש רק שעודנו רותת. וקודם ההגעלה צריך לשופם יפה במשחזות או ברחים להעביר כל החלודה שבהם קודם הכשרם, הלכך אם יש בו גומות ואינו יכול לנקותו יפה אין מועיל לו ההגעלה לבד, וצריך לבון במקום הגומות. (סי' תנ"א)
- ב. כלים שמשתמשים בהם על ידי האור, כגון שפודים ואסכלאות וכיוצא בהם, צריכים לבון, והלבון הוא עד שיהיו נצוצות נתזים מהם. חצובה צריכה לבון, והוא ברזל שאנו קורין אותו מנצ"ב או מחמ"ל. (שם)
- ג. כלים שנשתמש בהם בחמץ, כפי תשמישן הכשרן. אם תשמישן בכלי ראשון, כגון שמגיסין בו הקדרה, צריך להכשירן בכלי ראשון. ואם תשמישן בכלי שני הכשרן בכלי שני. וכלי שמשתמשין בו בערוי שמערה מכלי ראשון, לא סגי ליה בהכשר דכלי שני אלא צריך לערות עליו מכלי ראשון. הגה. כל כלים שיש בהם סדקים או גומות ולא יוכל

- ד לנקרן ולנקותן, צריכים לבון במקום הסדק מלבד ההגעלה. (סי' תנ"א)
יש אומרים דכפות העשויות מקרן אין להם תקנה בהגעלה, דכיון שמתקלקלין במים חמין חיישינן דילמא חייס עלייהו ולא עביר להו הגעלה מעלייתא. והוא הדין לכל דבר שמתקלקל ברותחין. (שם)
- ה אחד כלי עץ ואחד כלי אבן ואחד כלי מתכת או כלי עצם, דינם להכשירם בהגעלה. (שם)
- ו סלים שמולחים בהם הבשר, יש שמצריכים להם הגעלה, ויש מי שחולק ונראין דבריהם. הגה. וטוב להגעילן או לקנות חדשים. (סי' תנ"א)
- ז מחבת שמטגנים בה מותרת בהגעלה. הגה. ויש מחמירין ללבנה, ונוהגים ללבנה לכתחילה. (שם). כל הכלים שצריך להגעיל ידותיהן כמותן. (שם)
סלי שיש בו טלאי, אם קדם הטלאי לבליעת האסור אין צריך להסירו, דכבלעו כך פולטו. ואם קדמה בליעת האסור לטלאי צריך להסיר הטלאי קודם הגעלה, או ישים גחלים על מקום הטלאי עד שישרוף גופו של אסור, ואחר כך מגעיל כל הכלי. ואם הוא של עץ אין לו תקנה, אלא אם כן ירחיב הסדק כל כך שיוכל להוציא משם מה שבתוכו. (שם)
- ט כסוי של ברזל שמשימין אותו על החררה כשנאפת על הכירה צריך לבון. הגה. מדוכה יש מחמירים ללבנה, וטוב ללבנה לכתחילה, ובפרט אם יש בה גומות. ואם המדוכה של עץ, יש לקלפה בכלי אומנות ולהגעילה אחר כך שם. והאידנא נהוג עלמא דלא לאשתמושי בפסחה במאני דפחרא עתיקי. (שם)
- י יש ליזהר להגעיל קודם שעה חמישית, כדי שלא יצטרך לדקדק אם הכלים בני יומן או לאו. (הגה. או אם יש ששים במים כנגד כלי שמגעיל או לאו). וכן אם מגעיל כלים שבליעתן מרובה עם כלים שבליעתן מועטת, וכן אם משהא הכלים בתוך היורה יותר מדאי. וכן כדי שלא יצטרך ליזהר שלא ינחו המים מרתחתן, ושלא יכניס הכלים עד שירתחו המים. וכן כדי שלא יצטרך להגעיל היורה הגדולה שמגעילים בה תחילה וסוף. הגה. ואם לא הגעיל קודם זמן אסורו יכול להגעיל עד שתחשך, ואז אינו יכול להגעיל, שחוזר ובולע והוי במשהו. (סי' תנ"ב)
- יא יש ליזהר מלהגעיל כלי הבשר וכלי החלב ביחד, אלא אם כן אחד מהם אינו בן יומו. (כתב המג"א, יזהר שישפוך מן הכלי שהרתית בו המים לכלי הצריך הגעלה בכלי ראשון, ולא יקח בכלי אחר מן הקדרה ולערות עליהן להגעיל, דזה מקרי כלי שני. אכן אם שוהה את הכלי שלוקח בו המים תוך הקדרה, מקרי שפיר כלי ראשון. (בה"ט שם)
- יב לא יניח כלי בתוך כלי ויגעילם יחד. אם מגעיל בצבת יגלגל הכלי, דאם

לא כן במקום הצבת לא סליק דיקולה דמיא. (שם). נוהגים לשטוף הכלי במים קרים אחר ההגעלה מיד. (שם)

על השלחן

- א. לא יכניס הכלי במים להגעילו רק אם המים רותחים. וטוב להשהות מעט את הכלי בתוך המים הרותחים, כדי שיכנסו המים לעובי הכלי כדי יציאת הגיעול. ודוקא שהיה מועטת ישהה אותם ולא ישהה אותם הרבה.
ולפני ההגעלה ישופם היטב להעביר כל החלודה. וגם כסוי הקערה צריך הגעלה. (בא"ח צו יב)
- ב. כלי חרסינה שעשויים מחרס ומצופים בהיתוך זכוכית וכיוצא בזה שרגילים לאכול בהם בכלי שני, לא יועיל להם שום הכשר, אלא ינקם היטב ויצניעם במקום סגור שלא יטעה להשתמש בהם בפסח. וכן כלי מתכות שמצופים בהיתוך זכוכית. (שם יד)
- ג. כלי זכוכית שנשתמש בהם בצונן, אפילו שנשתמש בהם משקה העשוי משעורים הנקרא בירה, יש להם היתר על ידי עירוי, שימלאם מים וישארו בהם עשרים וארבעה שעות ואחר יחליף את המים, ויעשה כן שלושה פעמים שבסך הכל יהיו במים 3 ימים וכל יום יחליף את המים, ואז מותר להשתמש בהם בפסח כיון שבליעתם בתחלה היתה בצונן. (שם). ונוהגים לקנות כוסות חדשים של זכוכית אף שיש לנו ישנים. (בית הבחירה דל"ט אות ל)
- ד. בשאר ימות השנה כשקונה כלי מתכות ישן מהגוי, צריך להגעילו תחילה ואחר כך יטבילנו ויברך על טבילת כלי. ואם הם שני כלים יברך על טבילת כלים. (שם)
- ה. ריחיים של קפה שקולין וטוחנין בה קפה בלבד, אם אין לו אחרת מותר לכתחילה להשתמש בה. ומשום שמא הוה בה חטה, טוב לנקותה היטב ולהכניסה למים רותחין. (בית הבחירה ד"מ אות סב)
- ו. כלי שפיו צר או שיש לו קנים, שאי אפשר לשפשו ולנקותו מבפנים, לא מועיל לו הגעלה. (שם אות פב)
- ז. תבניות של תנורי אפיה חשמליים, יש ללבנם באש אחר נקיונם או להחליפם בתבניות חדשות. ואת התנורים עצמם יש להסיקם היטב שעה או יותר, וימנע מלהשתמש בהם חמץ לפני ההסקה עשרים וארבע שעות (חזון עובדיה דע"ג)
- ח. סיר עוגה שאופים בו עוגות חמץ כל ימות השנה אין לו תקנה בהגעלה.

- וכיון שאי אפשר ללבנו שמא יפקע מחום האש יש לקנות סיר עוגה חדש לפסח. (שם)
- ט. סיר לחץ אפשר להכשירו ע"י הגעלה אחר הנקיון כראוי, וכן הגומי שבכיסוי יש להגעילו אחר הנקיון. (שם)
- י. פלאטה חשמלית לשבת, ינקה אותה היטב מכל חשש חמץ ויערה עליה מים רותחים מכלי ראשון. (שם). וטוב שיניח עליה בדיל דק, כי בלאו הכי יש מחמירים שתהיה גרופה וקטומה גם בשאר ימות השנה, על כן המחמיר להניח עליה בדיל תמיד תבוא עליו ברכה, וכל שכן בפסח. (כנ"ל, כיון שיש סוברים שהיא כולה חתיכת כירה וצריכה להיות גרופה וקטומה, וכ"ד הראשל"צ הרב הראשי מרדכי אליהו שליט"א, ע"כ ראוי להחמיר)
- יא. שיניים תותבות שאוכלים בהם כל ימות השנה, יש לנקותם היטב שלא ישאר בהם חשש חמץ בעין, וטוב לערות עליהם מים רותחים מכלי ראשון. (חזון עובדיה דע"ו)
- יב. מקרר חשמלי או מקרר שמקפיא יש לנקותו היטב, כיון שמקפיאים ומניחים בו חמץ, ודי בשטיפה והדחה להכשירם. (שם)
- יג. אף שכלי חרס לא מועיל להם הכשר, מכל מקום הכיור שרוחצין בו סירים וצלחות אף שעשוי מחרסינה, יערה עליו מים רותחין מכלי ראשון ומותר להשתמש בו בפסח. (שם דע"ח)
- וכן אבן השיש שבמטבח יערה עליה מים רותחין. (שם דפ"א)
- יד. שלחנות שאוכלים עליהם כל ימות השנה, אם הם מכוסים תמיד במפה או שעונית או זכוכית, ינגב יפה יפה את השלחן ויכסם במפה נקיה. ואם אוכלים על השלחן ממש בלי הפסק מפה, נוהגים לערות עליהם מים רותחים. ואם חושש שמקלקלו, ישתמש בשלחן בפסח רק על ידי מפה או שעונית חדשה ונקיה. והמפה עצמה הכשרה על ידי כיבוס יפה במים חמים שהיד סולדת בהם. (שם דפ"א)
- טו. מכונת בשר צריכה הגעלה, לאחר שיפרק אותה וינקה אותה היטב בחורים ובסדקים לבל ישאר פירור חמץ. וטוב שאת החלק המנוקב בנקבים דקים ינקוהו היטב ויתנוהו על האש, שאם נשאר פירור ישרף. (שם). ואם אפשר עדיף שיקנה כלים חדשים כיון שהכלים צריכים נקיון מוחלט, אותם להכשירם צריך לזה נקיון מוחלט, ויש הרבה פרטים שצריכים שאלת חכם, על כן הקונה כלים חדשים יוצא מידי ספקות ומחלוקות.

שלחן המלך

סימן יב

דיני טבילת כלים

על השלחן:

- אף שהגאון בעל שלחן המלך לא הביא כאן דינים אלה כיון ששייכים לכל ימות השנה ולא רק לפסח, אבל כיון שרוב האנשים קונים כלים חדשים לפסח, והרבה טועים בדיני טבילת כלים, ולכן פוסקים רבים סמכו לכאן דיני טבילת כלים ועשינו כמותם.
- א. הקונה מהגוי כלי סעודה של מתכות, או של זכוכית, או כלים המצופים באבר מבפנים, אף על פי שהם חדשים צריך להטבילם במקוה, או מעין של ארבעים סאה. (שו"ע יו"ד סימן קכא). וטבילה זו כדי שיצא הכלי לקדושת ישראל, כמו גר שיוצא מרשות הגוים לישראל. (בא"ח מטות א). ואפילו להשתמש בו בצונן אסור. (שם)
- ב. צריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה, שאם מהדקו בידו הוי חציצה, ואם לחלח ידו במים תחילה אין לחוש. (שם ב)
- ג. יברך על טבילת כלי, ואם הם שנים או יותר מברך על טבילת כלים. (שם ג)
- ד. השואל או שוכר כלי מהגוי אינו טעון טבילה. אבל אם ישראל קנאו מהגוי והשאילו לחברו טעון טבילה, שכבר נתחייב ביד הראשון. (שם ח)
- ה. ישראל שמכר כלי לגוי וחזר ולקחו ממנו, צריך טבילה. אבל אם משכנו בידו וחזר ופדאו ממנו, אינו צריך טבילה. (שם יא)
- ו. צריך להטביל ידי הכלי. וצריך להעביר החלודה קודם טבילה, ואם לא העביר אם מקפיד עליו חוצץ. (שם יב יג)
- ז. אין מאמינים קטן על טבילת כלים. (שם יד). ורבים טועים בדין זה ושולחים ילד קטן לפני גיל המצוות להטביל כלים, וראוי למחות בידם ולהודיע להם דין זה.
- ח. אם שכח ולא הטביל כלי מערב שבת או מערב יום טוב, יתנונו לנוכרי במתנה ואחר כך ישאלנו ממנו, ומותר להשתמש בו. וכן יעשה אפילו בחול במקום שאין לו מקוה.
- ואם עבר והשתמש בכלי בלא טבילה לא נאסר מה שנשתמש בו, ויטבלנו עוד. (שם טז)
- ט. יזהר לטבול את הכלים החדשים תיכף לקנייתם כשמביאם לביתו,

- ולפחות יטבלם בערב פסח, כדי שלא יצטרך להטבילם ביום טוב ולדחוק עצמו לסמוך על המקילים. (בית הבחירה דמ"א ע"ב אות ב')
- י. כלי מתכת ישנים שלקחם מהנוכרי, צריך שישפשפם יפה וידיחם, ואחר כך יגעילם, ואחר כך יטבילם. (שם י')
- יא. אומן יהודי שעושה כלים חדשים, אף על פי שקונה חומרי גלם מנוכרים, אין צורך להטביל את הכלי. (שם טו)
- יב. אם הטביל כלים על ידי נוכרי, אם ראוהו שטבלם מועיל, ואף לכתחילה מותר. ויברך ישראל את הברכה ויטבלנו הגוי. וכן אם נפלו כלים למים כשרים מאליהם קודם טבילה, וכן אם הטבילם ישראל אחר שלא מדעת בעלים בכל זה עלתה להם טבילה. (שם כג)
- יג. צריך להטביל כל הכלי, שיכניסו כולו במים ולא ישאר ממנו חוץ למים אפילו כל שהוא. ואם הוא גדול ואינו יכול להטבילו כולו בפעם אחת אסור להטבילו לחצאין, כמו טבילת נדה שצריך שיהיה כולה במים בפעם אחת, שאין זה דומה להגעלה ששם מגעיל להפליט האיסור, אבל כאן משום טומאה וצריך להטבילו כולו. (בא"ח מטות ג)
- יד. כלי חרס המצופים שקוראים אותם פרפורי (פורצלן) כצלחות חרסינה, מטבילין בלא ברכה, אף שמצופין מבית ומחוץ, כיון שיש בזה מחלוקת ספק ברכות להקל. (שם ז')
- טו. כלים שתשמישן לשפות עליהן קדירה ככלי שקורין בערבית מנצ"ב, (כברזלים של גז שמניחים עליהם סירים לבישול), אין טעונים טבילה. אבל כלים שדרך לצלות עליהם את המאכל עצמו, טעונים טבילה. סכין של שחיטה, וסכין של קצבים שמפצלים בהם את הבהמה, וסכין מיוחדת לניקור הבשר, יטבילם בלא ברכה. אבל סכינים שחותכים בהם לחם או פירות וכיוצא, וכן המזלגות, צריכין טבילה בברכה, וכן כסוי הקרה מטביל בברכה.
- משפך ממתכת שקוראים בערבית ריחתי, והברזות, מטבילם בברכה. (שם י')
- טז. שפוד שצולין בו יטבילנו בברכה. וכן כלי ששואבין בו מים לשתייה יטביל בברכה. מטחנה של ברזל ושאר מתכות, וכן היד של המטחנה יטביל בברכה.
- אבל מכונת טחינה של קפה שאין טוחנין בה דברי מאכל אחרים, יטביל בלא ברכה. ומטחנה שטוחנין בה פלפלין מטבילין בברכה. (שם יב)
- יז. כלי אבן וכלי עץ אין טעונין טבילה, אפילו אם קבוע בהם ברזל שאי אפשר להשתמש בלא הברזל אין טעון טבילה. וכלי עץ שיש לו חשוקים של ברזל מבחוץ שמעמידים אותו, יטבילנו בלא ברכה משום המחלוקת. ושלחן של עץ שמחובר ע"י חשוקי ברזל לא צריך טבילה, שהברזל שבו

אינו רק תשמיש דתשמיש. (שם יד)

וכן כלי עצם או עור או מקרן, אין צריכים טבילה. (בית הבחירה טו)
 יח. ישראל שקנה כלים מהגוי לסחורה, אסור להשתמש בהם אפילו עראי בלא טבילה. ואם ישראל אחר שאל מבעל החנות כלים אלו, יש אומרים שכיון שמיועדים לסחורה אין צריך להטבילם, ויש חולקים שצריך להטביל, וכן ראוי להורות. ובשעת הדחק יש לסמוך על המקילים בכלי זכוכית או בחרסינה. ודוקא אם התנה עם בעל החנות שאם ישבר ישלם לו דמי הקרן בלבד, אבל התנה שישלם מחיר הכלי כפי הערך שמוכר החנוני בחנות, גם בשעת הדחק אין לסמוך על המקילין, שזה מקח ולא שאלה. (שם טז)

ט. אלו שמות מקצת כלים הטעונים טבילה בברכה: אולר, ויטבילנו כשהוא פתוח. אלומיניום, ככלי מתכות. בדיל, הוא ככלי מתכות. בלנדר של מיקסר. כלים שבגדיל שבאים במגע עם המאכלים. דוד לחימום מים, ויטבילנו עם החלק החשמלי. דורקלס, זהב, כסף, מכשיר חשמלי שמניחים בו את המאכל עצמו, כמו סיר חשמלי או קומקום חשמלי, (ויתיעץ עם מורה הוראה כיצד להטביל את החלק החשמלי שלא יתקלקל). מגררת (פומפיה), מגש שמניחים עליו מאכלים כלי צלחת, או מגשים לתנור אפיה, מחבת, מימיה, חלקי המיקסר הבאים במגע עם האוכל. מכונה לחיתוך לחם, מכונת אספרסו בחלקים שהמשקה נוגע, מכשיר לכתישת שום. גילעון זיתים וכיוצא, מלקחיים לעוגה, ממלחה, מסננת, מקצף, פיירקס, תנורי אפיה, כל החלקים שהמאכל נוגע בהם. (ספר טבילת כלים פרק יא)

כ. אלו שמות מקצת כלים הטעונים טבילה בלא ברכה: אמאיל, שלא ידוע בהחלט מהו ציפוי, ארגז לחם, דלי לשריית בשר, טוסטר. (טרמוס לענ"ד). כלי לישה. מסור לפצל גוף הבהמה. (מפצח אגוזים ושקדים לענ"ד). נפה. סירי קיטור גדולים המחוברים לרצפה. (שם)

כא. אלו שמות כלים שאינם טעונים טבילה: אסבסט, ארון שמניחים בו מצרכים, וכן מדפים שהאוכל מונח עליהם, בקליט, ברזל שבכיוור המטבח, כלים מגומי, דודי מים שבגנות, מכשיר חשמלי שמחממים בו ואין מניחים בתוכו את האוכל אלא שמים בסיר, כמו פלטה חשמלית, כלי מיוחד לנטילת ידיים, מגש שלא מניחים עליו מאכלים רק בצלחת או משקאות בכוסות, מחזיקי כוסות, מכונה להדחת כלים, מפות ומפיות. מקרר. כלים מניילון או מפלסטיק, והמחמיר יטבילם בלא ברכה. כלים מנייר, סל לקניות, פותחן בקבוקים או קופסאות. (שם). וכן כלים חד פעמיים, או קופסות צנצנות ובקבוקים שנקנים עם המאכלים. (שם פ"א) כב. בקבוקים שבתוכם משקאות שנעשו על ידי גוי, אינו צריך להוציא את

- תכולתם ולהטבילם, אבל אחר שהוציא את כל המשקאות לא ימלאם שוב אלא אם כן הטבילם.
ובקבוקי סיפולוקס טעונים טבילה בברכה.
- ובקבוקי תינוקות, אם עשויים מחומרים החייבים בטבילה, מטבילין בברכה. (שם)
- כג. כלי שנעשה בבית חרושת של גוי, אף שכל הפועלים יהודים חייב טבילה וברכה, אפילו בית חרושת בבעלות חברה בע"מ או בעלות ממשלת גויים.
- היה בבית חרושת שבעליו יהודי, אף שהפועלים גויים אם הם שכירים לא צריך טבילה. וכן בית חרושת של יהודי מומר או מחלל שבת בפרהסיא אין צריך טבילה. היה בשותפות יהודי וגוי צריך טבילה בברכה. (שם פ"ה)
- כד. אם לא ידוע לו אם בית החרושת של יהודי או נוכרי, יטביל מספק. (שם פ"ה)
- כה. כלי חמץ לא ימכרם לגוי במכירת חמץ, ואם חושש לחמץ הדבוק בהם ימכור החמץ בלבד, ויכול להשכיר או להשאיל את הכלים לגוי. ואם מכרם יש סוברים שאין צריך להטבילם אחר הפסח. (שם פ"ג ג')
- כו. יש מתירים לאכול ולשתות בקיוסק ובבתי הארחה של ישראל בכלים שלא הוטבלו, ויש אוסרים. (שם פ"ג סעיף יד). ולכתחילה ודאי ראוי שמשגיח הכשרות יטביל כל הכלים.
- כז. מטביל את הכלי במים פעם אחת ודיו בכך. (שם פ"י יב)

סימן יג

דיני החטים וטחינם למצות

- א. אם לא ברר החטים מאכילת עכבר אין בכך כלום. החטים שעושים בהם מצת מצוה, טוב לשמרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירה, ולפחות משעת טחינה. (סי' תנ"ה)
- ב. כשמוליכים השקים שיש בהם קמח מהרחים, אסור להניחם על גבי בהמה שאין לה אוכף או עור עב תחת השק. (שם)
- ג. צריך לטחון החטים יום או יומים לפני הלישה, ואפילו בשעת הרחק כגון שטחנו בערב פסח אסור ללוש מצה בו ביום, לפי שהקמח בשעת טחינה רותח ומחמם המים והעיסה נוחה להחמיץ. (שם)

סימן יד

דין מים שלנו ומקום וסדר לישת המצות ואפייתן

- א אין לשין אלא במים שלנו, בין שהם מי בורות ומעיינות בין שהם מי נהרות, ושואבים אותם מבעוד יום סמוך לבין השמשות או בין השמשות, ואין לשין בהם עד שיעבור הלילה כולה. ויכולים לשאוב יום אחד לימים הרבה. ואם הזמן חם יניחם במרתף שהוא קר, ואם הזמן קר יניחם באויר כי המרתף הוא חם, וצריך להשכים ולהכניסם לבית קודם זריחת השמש ואפילו ביום המעונן. (הגה. ויותר טוב להעמידם תחת התקרה שמא ישכח להכניסם בהשכמה. ואין לשפוך מים שלנו מכח מת או תקופה הנופלת, ומכל מקום טוב לכתחילה להשים בהם ברזל. ולכתחילה אסור לשאוב מים על ידי גוי למצות מצוה, ואם אפשר לכל המצות יהיה על ידי ישראל. (סו' תנ"ה)
- ב יש אומרים שמים המכונסים בסיסטירג"א, דהיינו שאנו קורין צהרי"ג (דות מים המכונסים בבנין שבקרקע), מותר ללוש בהם סמוך לשאיבתן. ואין להקל בדבר אם לא בשעת הדחק. עבר ולש במים שלא לנו אסור, ויש חולקים ומתירין. ויש אומרים דשוגג מותר, ובשעת הדחק יש לסמוך עליהם. (שם)
- ג מים שלא לנו שנתבטלו חד בתרי במים שלנו לשין בהם. (שם). ודווקא שנתבטלו בדיעבד, אבל לכתחילה אסור לבטלם בידים. ואף שהרב מגן אברהם מתיר לבטלם בידים, מכל מקום אנו אין לנו אלא השלחן ערוך. (ד"ע)
- ד אין לשין במקום השמש, וביום המעונן אסור תחת כל אויר הרקיע, משום דיומא דעיבא כוליה שמשא. ולא יתקרב ללוש אצל התנור מפני חום התנור. (סו' תנ"ט)
- ה לא יניחו העיסה בלא עסק ואפילו רגע אחד, וכל זמן שמתעסקים בו אפילו כל היום אינו מחמיץ, ואם הניחו בלא עסק שיעור מיל שהוא י"ח דקים מן השעה הוי חמיץ. (הגה. ויש להחמיר למהר בעניין עשיית המצות, כי יש לחוש שהשהיות יצטרפו לשיעור מיל, או שיהא במקום חם שממהר להחמיץ). ואחר שנתעסקו בבצק ונתחמם בידים, אם יניחוהו בלי עסק מיד יחמיץ. (סו' תנ"ח)
- ו הגה. והכלים שמתקנים בהם המצות והסכין שחותכין בו העיסה, יגררם תמיד בשעת עשיה שלא ידבק בהם הבצק, ולאחר עשיה ידיחם וינגבם הטב מיד כדי לחזור ולתקן בהם פעם שנית, והמחמיר יגררם ואחר

כך ידיחס. ויש ליוזר בעריבה שלשין בה שלא יהא בה שום גומה או סדק, שלא יוכל לבדקו אחר הלישה ויחמיץ, ואחר כך כשחוזר ולש בו מתערב בבצק. ולא יתן הערבה על כר או כסת צמר בשעת הלישה שמחמם העריבה, אבל על של עור שרי, והוא הדין על חוצ'ר (כעין מחצלת) שלנו דשרי. (שם)

ז עבר ולש תחת השמש הפת מותרת. אם העיסה רכה לא יוסיף בה קמח, אלא עושה עיסה קטנה מגבול קשה ויערבה עם העיסה הרכה. ואם עבר והוסיף בה קמח מותר לאכלו כך, רק שלא ישימם לתוך דבר לח, ואי משום שלועסו אינו מתחמץ תכף. (הסכמת האחרונים. באה"ט). ובדיעבד אף ששמו לתוך התבשיל יש להתיר, דאין זה אלא חששה בעלמא. (א"ז וח"י ואחרונים. באה"ט שם). אחר כל עיסה יבער הפרורין מן כלי הלישה. (הגה. וירחיק המצות הנאפות מן הקמח, כי הקמח הנדבק בהם בא אחר כך בתבשיל ומתחמץ). לכן אותו המודד קמח לא יקרב אל העיסות, עד שינקה ידיו ומלבושיו מהקמח וידיח ידיו. (בא"ה סי' תנ"ט)

ח אין לשין מצות מצוה ולא אופין אותה על ידי גוי ולא על ידי חרש שוטה וקטן. הרא"ש היה משתדל בעשיית מצת מצוה, ועומד על עשייתה ומזרז העוסקין בהם ומסייע בעריכתן, וכן ראוי לכל אדם לעשות להטפל הוא בעצמו במצוה ויטריח עצמו במצת מצוה עד שיזיע, וזה תקון גדול לזרע לבטלה. האר"י ז"ל. (סי' ת"ס)

ט מצה שנאפת עד שאם פורסים אותה אין חוטיין נמשכין ממנה יוצאים בה. (ובקרימת פנים הוי שיעור דאין חוטיין נמשכין ממנה. מרדכי ט"ז באה"ט). הגה. ויש ליוזר שלא ללקחה מן התנור קודם לכן ולהחזירה, כי תוכל לבא לידי חמוץ. (סי' תס"א). ואם לקחה קודם לכן, כתב הט"ז דיש לאסור אף בדיעבד שנתחמצה בההיא שעתה שהיתה חוץ לתנור, ואף המרדה גם כן נתחמצה, וכן הסכים הח"י. (באה"ט שם)

י יוצא אדם במצה שרוייה, והוא שלא נמוחה. אבל אם בשלה אינו יוצא בה. (ולאו דוקא בשלה, אלא הוא הדין בשרה אותה ברותחין. וכתב המג"א, אפילו בכלי שני יש להחמיר. (באה"ט שם)

יא אם אפו חמץ עם מצה לא נאסרה, אלא אם כן נגעה בחמץ. ונוטל ממקום שנגעה כדי נטילת מקום והשאר מותר. (שם תס"א)

יב הגה. מצה שנתכפלה בתנור ודבוקה עד שאין שולט שם האש, אוסרים אותה תוך הפסח, וקודם הפסח אין לאסור רק מקום דבוקם. מצה נפוחה באמצעיתה אסורה. ויש בזה שני פירושים, פירוש אחד, שנחלקה עובי המצה ושהעליון עלה למעלה. ועוד יש לפרש נפוחה באמצעיתה, שלא נחלקה כלל אלא שתפח גוף המצה מן התנור. (באה"ט סי' תס"א).

אמ"ה, יש אוסר בפירוש הראשון ומתיר בשני, ויש מי שמתיר בראשון ואוסר בשני, וירא שמים יחוש לשניהם, (ועיין באה"ט). אבל אם עלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת בשעת אפייה מותרת. אם שני מצות שכבו זו על גב זו בתנור קודם אפייתן אסורין, דהוי כמצה כפולה. וכן יש ליזהר שלא יגעו זה בזה בתנור בעודן לחין, כי אין האור שולט במקום נגיעתו ובאים לידי חמוץ. (סי' תס"א)

על השלחן

- א. דיני אפית המצה רבים הם, ובשעת עשייה יש הרבה פרטי דינים, ועל כן הרוצה לאפות מצות כשרות עליו לעבוד תחת פיקוח של רב מוסמך שיהיה במקום כל הזמן, וישגיח היטב על העשייה ויוכל לענות לכל שאלה וספק שמתעורר בעת האפיה. ועל כן לא הארכנו בדינים אלה, (כיון שרבים הם ושייכים לרבנים מומחים). (עיין כה"ח סימן ת"ס סי"ב וי"ח)
- ב. הלש אחר זמן איסור חמץ יאמר בשעת לישה, כל פירורים שיפלו בשעת לישה ועריכה, וכן בצק הנדבק בכלים אני מבטל אותם, כדי שנמצא שמבטלן קודם חימוצן. (סי' תס"ג)

סימן טו

אם מי פירות מחמיצין ודין קמח וחסים שנפל עליהם מים

- א. מי פירות בלא מים אין מחמיצין כלל, ומותר לאכול בפסח מצה שנלושה במי פירות אפילו שהתה כל היום. אבל אין יוצא בה ידי חובה מפני שהיא מצה עשירה, וקרא כתיב לחם עוני. (סי' תס"ב). כתב בכנה"ג וז"ל, והרנ"ח העלה שירא שמים יחוש למאן דסבירא ליה דמי פירות בלא מים מחמיצין, ויזהר בשימור כשאר עיסה. (בה"ט שם).
- ב. מי פירות עם מים ממהרים להחמיץ יותר משאר עיסה שנלושה במים לבד, הלכך אין ללוש בהם ואם לש יאפה מיד. (שם)
- ג. מי בצים ושאר משקים כולם הוו בכלל מי פירות. חטה שנמצאת בדבש או ביין וחמוץ מותר, ובלבד שלא נתערב בהם מים. (שם)

- ד יש לברר המלח מחטים קודם הפסח שלא יהיו בתוכו, כי כשהמלח מתלחלח הוא נכנס מעט מעט בחטים ומתחמץ. (שם). לכן אם יברר אותו קודם הפסח מתבטל בששים, אבל תוך הפסח הוי במשהו ונאסר. (בה"ט שם). והב"ח כתב דכל זה לא מיירי אלא כשהחטה מלוחלחת דהיינו שנתרככה החטה, אבל אם היא יבשה אין לאסור ומותר בכל עניין. (באה"ט שם)
- ה שק מלא קמח שנתלחלח מזיעת החומה מותר, ויש אוסרים. (שם סי' תס"ו)
- ו נפלו מים על קמח או נתלחלח השק, יאחוז בידו כל המקום המלוחלח בשק עד שיריק כל הקמח שבשק. ואם אי אפשר לעשות כן, ירקד הקמח ומותר והשאר אסור. ודווקא כל זמן שהוא מלוחלח, אבל אם נתייבשה הלחלוחית לא מהני ריקוד דמפרך ומתערב עם השאר ואסור לאכלו בפסח, אלא ירקדנו וישמרנו עד לאחר הפסח ואם נתייבש בפסח אסור להשהותו. (שם)
- ז כתב המגן אברהם, דשק הנשוך מן העכברים יש להחמיר יותר, דהני עכברי רשיעי נינהו והולכים בכל השק ואוכלים, וכל שכן כשמנח בחבית דאז בוודאי הולכים בכל הקמח, ולכן החמירו הגאונים. (בה"ט שם)
- ח דגן שנטבע בנהר או שנפל עליו מים אפילו לא נתבקעו, כשם שאסור לאכלו כך אסור לקיימו, אלא מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קודם הפסח. ואם מכרו לגוי קודם פסח, מוכר מעט לכל אחד ואחד כדי שיכלה קודם הפסח, שמא יחזור הגוי וימכרנו לישראל. (סי' תס"ז)
- ט שנה שרבו הגשמים וירדו על ערמות שבשדות, עד שהיו קצת מהשבולים שעל הערימות מעלים צמחים, אין חוששין לסתם חטים של אותה שנה. (שם)
- י דגן שבמחובר שנתייבש לגמרי ואינו צריך ליניקה, כמאן דמנח בכרא דמי ומקבל חמוץ אם ירדו עליו גשמים. (שם)
- יא תבשיל שנתבשל ונמצאו בו חטים או שעורים, אם נתבקעו ממש כל התבשיל אסור, ואם לא נתבקעו ממש כל התבשיל מותר, ואותם חטים או שעורים שורפין אותם. (שם תס"ז)
- יב תרנגולת מבושלת שנמצא בה בפסח חטה מבוקעת מותר למכרה לגוי, שאינה נמכרת ביוקר בשביל החטה שנמצאת בתוכה. (שם תס"ז)
- יג אמ"ה, לא ידעתי למה הוצרך מר"ן ז"ל לכתוב דין התרנגולת, שהוא נודע מדין סעיף יו"ד שלפניו מדין תבשיל שנתבשל, ודין אחד להם כאשר יראה הרואה, ומר"ן ז"ל כאילו בא לידון בדבר חדש ואין כל חדש. וצריך לי עיון.

- יעוד מלחא דתמיהא לי טובא, במה שכתב מותר למוכרה שאינה נמכרת יותר ביוקר בשביל החטה וכו', משמע מדבריו אלה שאלו הייתה נמכרת יותר ביוקר אסור למוכרה. והלא כבר איהו גופיה פסק בסימן תמ"ג סעיף ג', אם קנו שום דבר בחמץ אחר שש שעות מותר מפני שהחמץ אינו תופס דמיו. וחפשתי ברוב ספרי האחרונים ולא ראיתי מי שהרגיש בזה. ואחר חכם בעוז ותעצומות מחכמי הישיבה הי"ו השיב, שכל זה הוא דווקא בדיעבד אבל לכתחילה לא, וכדמשמע בהדיא מסימן תמ"ג אם קנו דהיינו בדיעבד. ואני בעניי הייתי כמשיב, אם כן לא היה לו לכתוב בסימן תס"ז מותר למכרה לגוי, ולשון זה משמע אפילו לכתחילה, וכדמשמע בכל מקום שיאמר מותר הוא לכתחילה, ואם כן משמע שסותר דידיה אדידיה, ואם כן הוספתה מים הוספתה קמח. וכעת לא מצאתי מענה. ואשתומם כשעה חדא ועלה במחשבה לפני להשיב לזה, דמה שכתב אינה נמכרת יותר ביוקר בשביל החטה, כוונתו לומר שהחטה אינה משבחת התרנגולת לימכר ביוקר, דאילו משבחת אותה לימכר ביותר יותר הוה ליה הנאה הבאה מכח החמץ, וזה ודאי לא אמרינן מותר למכרה לפי שהוא נהנה מכח תערובת החמץ, שעל ידי תערובת התרנגולת בעצמה אחר נטילת החטה ממנה השביחה והיתה שוה יותר ממה שקודם שנתערבה, ובזה לא אמרינן החמץ אינו תופס דמיו. דדווקא דמיו אינו תופס, אבל שבחה דאתי ממילא ודאי אסור בהנאה. וראיה לדבר, שהרי חמץ משש שעות ולמעלה אסור בהנאה ואסור להאכילו לבהמתו ולא יסיקו תחת תבשילו, ואם בשל או אפה בו אותו התבשיל ואותו פת אסורים בהנאה, וכן הפחמים שלו אסורים בהנאה הואיל ושרפו אחר שנאסר עליו בהנאה, ואפילו הכי מותר למכרו וליהנות מדמיו או להחליפו וליתנו במתנה לגוי אסור וזה תימא. אלא ודאי כמו שכתבתי, ותו לא קשה ולא מידי, ודוק הטב.
- ואם נמצאת ביום שמיני של פסח מותר להשהותה עד אחר הפסח, (סי' תס"ז) משום דהוי ספק יום טוב ספק חול ותערובת משהו דהוי דרבנן, לכן מקילינן להשהותה (בה"ט שם). ואם נמצאת ביום שביעי של פסח יבערנה על ידי טלטול לים או לרוח או על ידי גוי, דאם ישא עד שיעבור יום אחרון של פסח, אז יהא מותר להשהותה ונמצא איסור חוזר להיתרו. (כ"ח מג"א וח"י באה"ט סי' תמ"ז סעיף קטן ד')
- אם נמצאת חטה בקועה בעיסה או במצה אפויה, יסיר ממנה כרי נטילת מקום והשאר מותר. ויש מי שאוסר כל העיסה או אותה מצה שנמצא בה החטה, וראוי לחוש לדבריו אם לא במקום הפסד מרובה או בשעת הדחק. (סי' תס"ז)
- אם נמצאת חטה בקועה בתרנגולת קודם מליחה די לה בשטיפה, ואם

אחר מליחה די לה בקליפה. ויש מחמירים לומר שמעמיק כל סביכותה וחותר ומשליך, ואם מלחו עמה תרנגולות אחרות קולף את כולם. (שם) חטא או שעורה שנמצאת בזפק העוף לאחר שהבהבו אותו העוף מותר, שאין טעם יוצא דרך הזפק לבשר על ידי הבהוב מעט שעושים. והחטה והשעורה צריך לשרפה דלא חשיבי כמעוכלים. (שם)

על השלחן

- א. כיון שלמדנו בסעיף ב' שמי פירות עם מים ממהרים להחמיץ יותר ואין ללוש בהם, יש לשים לב לאלה שקונים מהשוק מי פירות או יין שרובם ככולם מעורב בהם מים. ואפילו כשכתוב על המוצר שהוא טבעי וטהור במאה אחוז, והעובר נענש מחוקי הממשלה בכל זאת כיון שלפי החוק הממשלתי מותר לערב אחוז מסויים של מים והרי לענין הלכה אפילו האחוז הקטן נחשב למעורב מי פירות עם מים, ויש להזהר מאד בזה שמא ח"ו יאכל חמץ. (כנלע"ד פשוט). (ועיין כה"ח תס"ב אות י')
- ב. צריך להזהר אחר שאופין המצות שלא יתנם במפה או בכלי שיש בו קמח, שמא ידבק הקמח במצה ואחר כך ישרה המצה במרק עם הקמח שעליה ויבוא לידי חימוץ. (כה"ח תס"א ס"ה)
- ג. אין לשין לפסח עיסה גדולה יותר מן תק"כ דרה"ם. (לערך קילו ושש מאות גרם). ולכן יניח כל המצות אחר אפיה בסל אחד והסל מצרפם לחלה, ואז מפריש חלה ומברך. ואם אין לו סל או תיבה אחת לצרפם בתוכה, יניח המצות במקום אחד ויפרוס עליהם מפה שלא יתגלה מהמצות כלל, ויפריש חלה. והברכה של החלה היא "להפריש חלה תרומה". (בא"ח צו יט)
- ד. אם שכח ולא הפריש חלה בערב יום טוב, אין מפרישין חלה ביום טוב. כיצד יעשה, אם היה בחוץ לארץ יאכל בלא חלה, וישיר מצה אחת עד מוצאי יום טוב ויפריש חלה מאותה מצה. ובארץ ישראל אין לו תקון זה ואינו יכול לאכול, כיון שהתחייבה בחלה ולא הפריש מערב יום טוב. (שם כ)

סימן טז

דין שלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות

- א העושה מלאכה בערב פסח מחצות ולמעלה משמתין אותו, ואפילו לעשות בחנם אסור. ויש מי שאוסר אפילו על ידי גוי, ויש מי שמתיר, וכן הוא המנהג. (סי' תס"ח)
- ב במה דברים אמורים כשעושה מלאכה להשתכר, או בחנם והיא מלאכה גמורה כגון לתפור בגדים ממש, אבל מתקן הוא כליו ליום טוב. וכן מי שכותב ספרים לעצמו דרך למודו מותר. (שם). אבל לאחרים אפילו בחנם אסור. (באה"ט לבוש שם)
- ג קודם חצות מקום שנהגו לעשות עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. ואפילו במקום שנהגו לעשות, לא יתחיל בתחילה מלאכה ביום ארבעה עשר אף על פי שהוא יכול לגומרה קודם חצות אלא שלוש אומניות בלבד, ואלו הם: החייטים, והספרים, והכובסים. אבל שאר אומניות אם התחיל בהם קודם ארבעה עשר הוא שיגמור עד חצות. (שם תס"ח)
- ד מוליכים ומביאים כלים מבית האומן כל היום, אף על פי שאינם לצורך המועד. (שם)

על השלחן

- א. ההולך ממקום שעושים מלאכה למקום שנהגים שאין עושין מלאכה, לא יעשה בישוב מפני המחלוקת, אבל עושה במדבר. וההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין מלאכה, לא יעשה, שנתנים עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם. ואף על פי כן לא יתראה בפניהם שהוא בטל ממלאכה בגלל איסור, שכן אמרו חכמים לעולם אל ישנה אדם מפני המחלוקת. וכן מי שדעתו לחזור למקומו נוהג כאנשי מקומו בין להקל בין להחמיר, והוא שלא יתראה בפני אנשי המקום שהוא בו מפני המחלוקת. (שו"ע תס"ח ד)
- ב. בני שני עדות המתגוררים בעיר אחת כגון ספרדים ואשכנזים, ויש לכל אחד קהל בפני עצמו, יש להם דין של שני בתי דין בעיר אחת שאין בזה משום לא תתגודדו. וכל קהלה תמשיך במנהגיה ואין בזה משום מחלוקת. (כה"ח שם סה)

- ג. אם שכח לגזור הצפורניים לפני חצות, מותר לו ליטלם אחר חצות. (בית הבחירה דס"ו). וטוב להזהר לקוץ אותם לכתחילה קודם חצות. (בא"ח צו כד)
- ד. מותר לגהץ הבגדים במגהץ חם, וכן מותר לצחצח נעליו במשחת נעלים ולהבריכם לכבוד יום טוב אחר חצות. (חזון עובדיה דצ"א)

סימן יז

שלא ליחד בשר לפסח

- א. אסור לומר בשר זה לפסח, ולא על שום בהמה בין חיה בין שחוטה, לפי שנראה שהקדישו מחיים לקרבן פסח ונמצא אוכל קדשים בחוץ, אלא יאמר בשר זה ליום טוב, אבל מותר לומר חטים אלו לפסח. (סי' תס"ט)

על השלחן

- א. אם אמר "בשר זה לפסח" והיה הגדי או הטלה שלו, יש לשואלו מה התכוין באמירה זו, ואם אמר שאין כונתו רק ליום טוב של פסח יש להתיר, ואם לאו ראוי להחמיר. ואם אין הגדי או הטלה שלו, אלא שנכנס לבעל חנות ואמר כן לקצב, אין להחמיר בזה, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. (כה"ח א ב)

סימן יח

שהבכורות מתענים בערב פסח

- א. הבכורות מתענים בערב פסח, בין בכור מאב בין בכור מאם. ויש מי שאומר שאפילו נקבה בכורה מתענה. (סי' ת"ע)
- ב. אם חל ערב פסח בשבת, יש אומרים שמתענים הבכורות ביום חמישי, ויש אומרים שאין מתענים כלל. (שם). הגה. אבל יש לנהוג כסברה

שלחן המלך

הראשונה. ונוהגים כשהאב בכור האם מתענה תחת בנה הבכור כשעדיין קטן, ואם אין האב בכור הוא מתענה בעד בנו עד שיגדל. (שם). האסטניס מתענה בערב פסח כדי שיאכל מצה לתיאבון. (שם)

על השלחן

- א. נוהגים לעשות סיום מסכת בבית הכנסת, והבכורות באים לשמוע את הסיום. ואם הבכור מבין מה שאומרים בעת הסיום מותר לו לאכול. (בא"ח צו כה)
- ב. גדול הבית אין צריך להתענות אף על פי שהיתה בהם המכה, שלא החמירו בתענית זו כל כך. (כה"ח ד). ויש מקומות שנהגו שגדול הבית מתענה. (בית הבחירה דס"ב ע"ב אות כז)
- ג. מי שקרא בלי הבנה אפילו מסכת שלמה, לא מועיל לסיום לפטור את הבכורות. אבל אם סיים בזוהר הקדוש, אף שלא הבין הכונה פוטר בתענית בכורות, שהלימוד בזוהר מועיל לנפש אף שלא מבין. ומי שאינו משתתף בסיום רק שולח את חברו במקומו שיביא לו עוגה מהסיום, לא עשה כלום ועדיין חייב בתענית. (חזון עובדיה דצ"ח)

סימן יט

בערב פסח אחר שעה עשירית אסור לאכול מצה עשירה, ועוד דיני ערב פסח

- א אסור לאכול מצה עשירה, דהיינו מצה שנלושה במי פירות, משעה עשירית ולמעלה בארבעה עשר כדי שיאכל מצה לתאבון. אבל אוכל מעט פירות או מעט ירקות, אבל לא ימלא כריסו מהם. ויין מעט לא ישתה משום דמסער סעיד, אבל אם רצה לשתות יין הרבה שותה מפני שכשהוא שותה הרבה גורר תאות המאכל. וקודם שעה עשירית מותר לאכול מצה עשירה. (סי' תע"א). הגה. ומצה שיוצאים בה בלילה אסור לאכול כל יום ארבעה עשר. ויש נוהגים שלא לאכול חזרת בערב פסח כדי שיאכל מרור לתאבון, וכך ביום ראשון של פסח כדי לאכלו בליל שני לתאבון. (שם)

על השלחן

- א. סעודת מצוה כגון סעודת ברית מילה, המנהג לעשות אותה לפני זמן איסור חמץ, ויכול לעשותה עד שעה עשירית, ואחר שעה עשירית לא יעשה. (כה"ח ו)
- ב. יזהרו הנשים בבדיקת החזרת (חסה) והכרפס, שעל כל תולע שאוכל יש חיוב חמשה מלקויות, ובפרט במקומות שהתולעים הקטנים מצויים הרבה בירקות, (כמו בארץ ישראל, בכל מצרים, ארם צובה ויתר המקומות)
- מעשה בחכם שנכנס בערב פסח לחצר, וראה בעלת הבית שרוחצת את העלים במהירות. שאל אותה: כמה שערות יש בראשך? אמרה לו: לא מניתי אותם ואי אפשר למנותם. אמר לה החכם: את שערות ראשך אפשר לספור, אבל את חיוב המלקויות שבצוארך אי אפשר לספור. אמרה לו: מה אעשה שבני הבית מרובין ורוצים לאכול חסה הרבה. אמר לה החכם: תשובה זו לא תצילך ביום הדין, על כן תשליכי העלין שצריך להם בדיקה מרובה ותקחי את הקלחים דוקא, שקל יותר לנקותם. (בא"ח צו כז)
- ג. יטבול בערב פסח, שחייב אדם לטהר עצמו ברגל. ויכוין לקבל קדושת יום טוב. ובטבילה ראשונה יאמר הריני טובל להעביר הזוהמה מעלי, ובטבילה שניה הריני טובל להעביר לבושין דחול, ובשלישית הריני טובל לקדושת הרגל. (בית הבחירה דס"ו ודע"ב)
- ד. יהדר מבעוד יום אחר עניים ומרודים ואורחים להביאם לביתו, שיהיו באוכלי שלחנו כל שבעת ימי החג, ואז יוכל לומר כל דכפין ייתי ויכול. ועיקר הזמנת האורחים לא רק כדי לאכול, כי אם תראה ערום וכסיתו, ותדבר אליו נוחמים שגלגל הוא שחוזר בעולם ויעלה מזלך ולא תצטרך למנות בני אדם, ומתברך באחד עשר ברכות, כמו שאמרו חז"ל. (שם דס"ו)
- ה. ישתדל לקנות ולהכין מאכלים טובים וערבים לצורך יום טוב, כי כשם שמצוה לענג את השבתות כך מצוה לענג ימים טובים. (שם דע"ג)
- ו. יסתפר לכבוד יום טוב קודם חצות, וכן יטול צפורניו קודם חצות. (שם)

- ז. מצוה על האנשים ללבוש בגדים יקרים בחג הקדוש הזה, ויהיה נאה יותר ממה שרגיל ללבוש בשבת.
וכן חיוב על הנשים ללבוש בגדים ותכשיטים נאים, כי גם הנשים חייבות, ובשכר נשים צדקניות יצאנו ממצרים. (שם)
- ח. בערב פסח חיוב על כל מקום שישראלים מצויים בו, שילכו ראשי העיר ומנהיגיה לברר בבית הסוהר שמא חס ושלום ימצא שם יהודי חבוש, וישתדלו ברוב עוז ותעצומות להוציאו לפסח. ואפילו רשע ובעל עבירות, כי הקדוש ברוך הוא הוציא אותנו מכור הברזל ממצרים הגם שלא היינו כדאים, עם כל זה חסד ה' גמל עלינו והוציאנו משם. ואם ח"ו לא יכלו להוציאו, לפחות ישגיחו לתת לו די מחסורו בחג הקדוש הזה, שלא יכשל באיסור חמץ החמור. (שם דע"ג)
- ט. יציע הבית במצעות נאים ויפים כפי יכולתו, בבגדי משי ורקמה בכל מה שחננו ה', להראות לכל שמחת לבו.
וישתמש בכלים נאים, ואם יכול להשתמש בכלי כסף זהב יעשה כן, זכר לאמור בתורה ושאלה אשה משכנתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות, והוי בכלל זה אלי ואנוהו. (שם)

סימן כ

דיני הסבה וארבע כוסות ויתר דיני הסדר

- א. כשהוא מיסב לא יסיב אלא על שמאלו דווקא. וכל דבר שצריך הסיבה, אם אכלו או שתאו בלא הסיבה לא יצא, וצריך לחזור ולשתות בהסיבה. הגה. ולכתחילה יסיב כל הסעודה. (סי' תע"ב)
- ב. שיעור הכוס רביעית לאחר שימזגנו, וישתה כולו או רובו. (פירש הב"ח, כולו לכתחילה ורובו בדיעבד). ואם יש בו הרבה רביעיות, שותין ממנו כל כך בני אדם כמניין רביעיות שבו. וצריך לשתות השיעור שלא בהפסק גדול בנתיים, דהיינו שלא ישהה בין תחילת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית. (שם)

- ג מי שאינו שותה יין מפני שמזיקו או שונאו, צריך לדחוק עצמו ולשתות לקיים מצות ארבע כוסות. (שם). מצוה לחזור אחר יין אדום. (שם)
- ד אפילו עני המתפרנס מן הצדקה, ימכור מלבושו, או ילוה או ישכיר עצמו בשביל יין לארבע כוסות. (שם). וגם הנשים חייבות בארבע כוסות ובכל מצות הנהגות באותו לילה. (והוא הדין תנוקות שהגיעו לחנוך, מצוה ליתן לכל אחד כוסו פניו). (סי' תע"ב)
- ה מוזגין לו כוס ראשון ומקדש עליו (ויכוין לפטור כוס ב'. ד"ע), ומברך שהחינו. (ואם לא אמר זמן בליל ראשון אומר ביום ראשון, ואם לא אמר ביום ראשון אומר ביום שני או באחד משאר ימים כשיזכור. ואם אין לו יין בשעת הקדוש, מברך זמן בלא כוס. ונראה לי, דאם ברך בליל ראשון ולא ברך בליל יום טוב שני של גלויות, מברך כל ז'. מג"א). ואם שכח לומר זמן בליל ראשון ואמר זמן בליל שני, שוב אין צריך לומר זמן מכח לילה הראשון להשלמה, דאם יום ראשון קודש אם כן השלים הזמן ביום שני, ואם יום שני קודש הא אמר זמן. (ח"י). ואם לא אמר ההגדה אין לה תשלומין. (באה"ט). ובליל יום טוב אחרון מקדשין על היין ואין אומרים זמן. (סי' ת"ץ).
- ואם חל בשבת אומר ויכלו. ואם חל במוצאי שבת אומר יקנה"ז (יין קדוש נר הבדלה זמן). ואם שכח להבדיל ולא נזכר עד אחר שהשלים ההגדה, ישלים הגדה עד גאל ישראל ואחר כך יבדיל. ואם נזכר קודם שיתחיל הגדה יבדיל ואחר כך יתחיל ההגדה. ואם נזכר באמצע הסעודה שלא הבדיל מבדיל באמצע סעודתו. ואם היה דעתו לשתות יין בתוך סעודתו אינו מברך בורא פרי הגפן, ואם לא היה דעתו צריך לברך. ולא ימתין להבדיל אחר הסעודה, דאם כן יהיה כמוסיף על הכוסות. ואין לומר שיאמר הבדלה והלל על כוס אחד, דאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד, דדווקא קדוש והבדלה שרי דשניהם ענין אחד הוא. ואם שכח להבדיל עד אחר ברכת המזון, אומר הלל והבדלה על כוס אחד, דהא אי אפשר בענין אחר. (באה"ט ומג"א סי' תע"ג). הגה. ובעל הבית לא ימזוג לעצמו, רק אחר ימזוג לו דרך חרות. (שם)
- ו שותה הכוס בהסיכה ואינו מברך אחריו, (שהרי צריך הוא לשתות כוס שני על סמך ברכה של כוס ראשון כדכתיבנא לעיל). (סי' תע"ג)
- ז אם ירצה לשתות בליל פסח כמה כוסות הרשות בידו, ומכל מקום ראוי לזוהר שלא ישתה בין ראשון לשני אם לא לצורך גדול כמו הבדלה

שכתבנו לעיל, כדי שלא ישתכר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה.
(שם)

ח מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלוש מצות, ומרור, דהיינו שאנו קורין "כבוס" (מין חסה קטנה מקופלת הרבה. על השלחן), וחזרת, וחרוסת, וכרפס, וזרוע, וביצה. ויסדר הקערה על דרך האמת, יתן שלוש מצות זה על גבי זה (כח"ב) בראש. והזרוע (חסד) בימין שלך תחת שלוש המצות. והביצה (גבורה) כנגד הזרוע בשמאל שלך. והמרור (ת"ת) דהיינו ה"כבוס" בקו האמצעי בין הזרוע והביצה. והחרוסת (נצח) בקו ימין שלך תחת הזרוע. והכרפס (הוד) כנגד החרוסת בשמאל שלך תחת הביצה. והחזרת (יסוד) מכריע בינתיים בין החרוסת והכרפס. והקערה (מלכות), והם כנגד עשר ספירות. (חמדת ימים מהרב חיים כהן)

ט ואחר שישתה כוס ראשון בהסיבה יטול ידיו לצורך טבול ראשון, ולא יברך על הנטילה. ויקח מהכרפס פחות מכזית, ומברך ואוכל בלא הסיבה, על דרך האמת. בר"י. (דאם יאכל כזית יהיה ספק ברכה אם יברך אחרונה, לכן אם יארע שאכל כזית לא יברך ברכה אחרונה. ט"ז ומג"א וח"י). ויכוין בברכה זו לפטור המרור מברכת בורא פרי האדמה. ויקח מצה האמצעית ויבצענה לשתיים, ויתן חציה לאחד מהמסובין לשומרה לאפיקומין ונותנין אותה תחת המפה, וחציה השני ישים בין שתי השלימות, ויגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר "הא לחמא עניא" עד "מה נשתנה". (סי' תע"ג)

י מוזגין לו מיד כוס שני, כדי שישאלו התנוקות למה שותין כוס שני קודם סעודה. וכשיגיע למצה זו מגביהה לראותה למסובין שתתחבב המצות עליהם, וכן כשיגיע למרור זה. (וכשיאמר היא שעמדה לאבותינו יכסה המצות ויגביה הכוס עד והקב"ה מצילינו מידם. וצריך לומר ונאמר לפניו הללויה לשון עבר, דקאי על גאולת מצרים שעברה. (באה"ט). וכשיגיע ללפיכך מגביה כל אחד כוסו בידו עד שחותם גאל ישראל. (שם תע"ג)

יא בנוסח ברכת אשר גאלנו, כתב מהר"ר יעקב וייל, כשחל פסח במוצאי שבת יאמר תחילה מן הפסחים ואחר כך מן הזבחים, שאין חגיגה דוחה שבת, ובליל שני להפך. הסכמת האחרונים, וכ"כ הב"ח. (באה"ט שם)

יב שותה כוס שני ואין מברך עליו לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, שאין מברכין בורא פרי הגפן כי אם על כוס של קדוש ועל כוס של

ברכת המזון, ואין מברכין על הגפן כי אם אחר כוס רביעי. (שם תע"ד)

יג אחר ששתה כוס שני יטול ידיו ויברך על נטילת ידים, ויקח המצות כסדר שהניחם הפרוסה בין שני השלימות ויברך המוציא, ויניח השלישית להשמיט מידו ויברך על הפרוסה עם תפיסת העליונה על אכילת מצה, ואחר כך יבצע מהשלימה העליונה ומהפרוסה משתייהן ביחד, ויטבלם במלח ויאכלם בהסיבה ביחד כזית מכל אחד. ואם אינו יכול לאכול שני זתים ביחד, יאכל המוציא תחילה ואחר כך של אכילת מצה. (כתב מג"א, עכ"פ לכתחילה יש לבלוע כזית מרוסק בבת אחת. (באה"ט מג"א). ואחר כך יקח כזית מרור וישקענו כולו בחרוסת, ולא ישהנו בתוכו כדי שלא יתבטל טעם מרירותו, ומטעם זה צריך לנער החרוסת מעליו, ויברך על אכילת מרור. (והמרור הזה הוא "הכבוס" מין חסה קטנה), כן ראיתי למו"ח כמהרש"ל נ"ע), ויאכלינו בלא הסיבה. ואחר כך יקח כזית מצה מן השלישית, ויקח כזית מן המרור וחזרת, וכורכם עם המצה וטובלם בחרוסת, ואומר זכר למקדש כהלל הזקן שהיה כורך פסח מצה ומרור, לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו, ואוכלם ביחד בהסיבה. ומשעה שברך על אכילת מצה לא יסיח בדבר שאינו מעניין הסעודה עד שיאכל כריכה זו, כדי שתעלה ברכת אכילת מצה וברכת אכילת מרור גם לכריכה זו. (סי' תע"ג)

יד אם אין לו כרפס או שאר ירקות לטבול ראשון אלא מרור, יברך עליו בטיבול ראשון בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור, ובטיבול השני יטבלינו בחרוסת ויאכלינו בלא ברכה. (שם)

טו אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית יצא, ובלבד שלא ישהה בין אכילה לחברתה יותר מכדי אכילת פרס. (שם)

יו אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה הראשון בלבד, ואף בלילה הראשון יוצא בכזית. ושיעור כזית הוי כחצי ביצה (27 גרם לערך — על השלחן). (סי' תע"ה ותפ"ז)

יז ויסדר שלחנו ויסעוד. ולאחר גמר כל הסעודה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה כזית כל אחד, זכר לפסח הנאכל על השבע. ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו. ויהיה זהיר לאכול קודם חצות. (שם) והסכמת

האחרונים לאכול שיעור שני זתים מהאפיקומין, אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו. (באה"ט שם סי' תע"ז)

יח אם שכח ולא אכל אפיקומין, ולא נזכר עד שנטל ידיו או שאמר הב לן ונברך, אוכל אפיקומין בלא בלא ברכת המוציא, אף דקימא לן שאם גמר סעודתו ונטל ידיו מים אחרונים אינו יכול לאכול ולא לשתות עד שיברך ברכת המזון, כמו שפסק בשלחן ערוך בסי' קע"ט סע"א, שאני הכא דאתכא דבעל הבית סמכינן הוא הקב"ה יתב"ש. ואם לא נזכר עד שבירך ברכת המזון, אם נזכר קודם שברך בורא פרי הגפן, יטול ידיו ויברך המוציא ויאכל האפיקומין, ויחזור ויברך ברכת המזון, ויברך בורא פרי הגפן וישתה הכוס. ואם לא נזכר עד אחר שברך בורא פרי הגפן לא יאכל אפיקומין, ויסמוך על מה שאכל בתוך הסעודה שכולן שמורות הן משעת לישה. אבל במקום שנהגו לעשות שימור למצת מצוה משעת קצירה ולא אכל מאותה מצה בתוך הסעודה, אפילו לא נזכר עד אחר ההלל יטול ידיו ויברך המוציא ויאכל אפיקומין. אבל אם אכל ממצה השמורה בשעת קצירה בתוך הסעודה, לא יאכל אפיקומין ויסמוך על מצה שאכל בתוך הסעודה. (סי' תע"ז)

יט אחר אפיקומין אין לאכול שום דבר. (סי' תע"ח). אבל לשתות שפיר דמי. בה"ט (סי' תע"ח)

כ מי שישן תוך הסעודה והקיץ אינו חוזר לאכול. בני חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה חוזרין ואוכלין, נרדמו כולם ונעורו לא יאכלו, נתנמנו כולם יאכלו. (תע"ח)

כא אחר כך מוזגין לו כוס שלישי, ומברך עליו ברכת המזון ובורא פרי הגפן ושותהו בהסיבה. ויכוין בברכת בורא פרי הגפן לפטור כוס רביעי, ולכך לא יברך אחריו. ולא ישתה יין בינו לכוס רביעית. (סי' תע"ט)

כב אחר כך מוזגין לו כוס רביעי, ומתחיל לא לנו וגומר עליו את ההלל, ואינו אומר יהללוך, אלא אומר אחר גמר ההלל הלל הגדול, שהוא עשרים וששה "כי לעולם חסדו", ואחר כך אומר נשמת כל חי וישתבח עד ומעולם ועד עולם אתה אל, ואז יאמר יהללוך עד מלך מהולל בתשבחות, ושותהו בהסיבה בלא ברכה תחילה, ומברך אחריו על הגפן. ואם ושותהו בלא הסיבה צריך לשתות פעם אחרת בהסיבה, ומברך לפניו

בורא פרי הגפן לפי שהסיח דעתו מלשתות עור. ויש אומרים שיש לומר שפוך חמתך וכו' קודם לא לנו, ולפתוח הפתח כדי לזכור שהוא ליל שמורים, ובזכות אמונה זו יבא משיח צדקינו וישפוך חמתו על הגוים. (סי' ת"פ)

כג. אחר ארבע כוסות אינו רשאי לשתות יין אלא מים, והוא הדין קהווי (קפה) מותר. (סי' תפ"א)

כד. חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים, ולספר בנסים ונפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו, עד שתחטפנו שינה. (שם). וכל דין ליל ראשון יש בליל שני. (שם סי' תפ"ג)

על השלחן

א. מי שהוא איטר, דהיינו שכל פעולותיו עושה ביד שמאל, בכל זאת מיסב רק על הצד השמאלי ככל אדם. וגם הנשים והקטנים יסבו. (בא"ח צו כח)

ב. כל הארבע כוסות צריכים שטיפה והדחה, שירחצם מבפנים ומבחוץ בכל פעם. (שם כט)

ג. לעשן סיגריה אחר האפיקומן, הסכים הגאון ר' חיים פלאגי ז"ל להזהיר בליל ראשון, אבל בליל שני התיר, והביאו הבן איש חי שם ונראה שמסכים עמו. ומסתבר שכ"ז בזמנם, שלא נודע מה שאומרים רופאים רבים שיש חשש סכנה בעישון, ועל כן הרבה מרבני האחרונים אוסרים את העישון אף בחול. ולכל הדעות במקום שיש אנשים אחרים אסור לעשן, שהוא מזיק את אחרים. וכבר האריך הגאון ר' חיים פלאגי ז"ל בספרו בגנות העישון אף בזמנם, ועל כן יש להמנע אף בחול, שאף אם יחשב הדבר לספק אסור להכנס לכתחילה לספק סכנה. (כ"נ פשוט)

ד. אם גדול הבית שמברך ועושה קידוש זקן וחלש עד שקולו לא נשמע, או שבולע מלים מהברכה וכיוצא, יכול כל אחד מהמסובים לומר את הקידוש בלחש באופן שלא ירגיש שלא לפגוע בכבודו.

ואף בקידוש של שבת שאין כוס יין ביד המסובים כליל הסדר, מותר לעשות כן כדי לצאת ידי חובת הברכה והקידוש כהוגן. (רב פעלים ח"ב או"ח סימן מ"א)

ה. אף שראוי לאכול שני כזתים של המצה בעת שמברך על אכילת מצה, או כזית אחת לפחות בבת אחת, אם קשה לו יכול לאוכלו כהרגלו מעט מעט, ובלבד שלא ישהא באכילת הכזית כדי אכילת פרס. וטוב שלא ישהא באכילתו יותר מארבעה רגעים. (חזון עובדיה דקנ"ח)

ו. חולה וזקן שקשה עליו לאכול כזית מצה לבדו, אפשר לפרר לו את המצה לפירוורים דקים ולאוכלה, וכן מותר לשרותה במים ולאוכלה. (שם קס"ב)

ז. נכון לומר דברי תורה על השלחן, וללמוד משניות פסחים, דבר בעתו מה טוב, אולם כשתרדמה נופלת על המסובין טוב יותר להזדרז לגמור את הלל.

ויעורר את כל המסובים שיאמרו ההלל בהתלהבות, שלא יקראו והם מתנמנמים, ומכל שכן שחוק וקלות ראש, ולא במרוצה שהכל הולך אחר החתום. (שם קפ"א וקפ"ד)

ח. יהא הכל מוכן ומזומן שלא יצטרך לשהות משחשיכה, כדי שיאכל האפיקומן ויאמר ההלל קודם חצות הלילה. ועל כן יזדרז מיד בצאתו מבית הכנסת בשמחה להתחיל בזריזות את הסדר. (בית הבחירה דצ"ה ע"ב)

ט. לא יסיח דעתו מקדושת החג, ובפרט בלילה הזה שמאירה כשמש בתוקף אורות עליונים, ועל כן יצר הרע מבקש להכנס ולערבב את המצה ושמחת החג ע"י כעס וכיוצא מאיזה סיבה מאחד מבני הבית או המשרתות. והחכם עיניו בראשו ינעול דלת בפני יצר הרע ויעביר על מדותיו, מוציא מצה (מריבה) ומכניס אהבה. וראוי שלא לדבר בלילה זו בשיחה בטלה, ויזהיר לבני ביתו על זה, שלא יהיו נפרדים מדבקות בשם יתעלה, רק יתעסקו במצות הלילה הזאת ובספורי ניסי יציאת מצרים. (שם צו צז)

סימן כא

הלכות כשחל ערב פסח בשבת

- א. בודקים את החמץ כנהוג בליל שלושה עשר בניסן. והבכורות מתענים ביום חמישי. ואחר שבדק את החמץ יבטלנו כנהוג, אבל ביום שישי לא יבטל את החמץ שהרי אוכל ממנו בשבת, אלא יבטלנו ביום השבת בבקר. ושריפת החמץ יעשה ביום שישי, ומשאיר מעט לחם הדרוש לו לסעודת ליל שבת ויום שבת בבקר. (בא"ח צו א)
- ב. ביום שבת קודש ימהר להתפלל בבקר כדי לצאת במהרה לאכול סעודת שחרית, שלא ישללו באיסור אכילת חמץ בערב פסח אחר הזמן. ויזהרו שלא יתפללו בחפזון ומרוצה. ואם יש חתנים לא יזמינו הרבה אורחים לעליית ספר תורה. וימהרו לקדש ולאכול תיכף, ויאכלו כל החמץ שיש להם בבית לפני שיחול איסור אכילתו, ואם נשאר חמץ יתננו לגוי. (שם ב)
- ג. ישתדל שלא לבשל תבשיל שדרכו להיות דבק הרבה בקדרה שלא יתקנח באצבע, כדי שלא יצטרך להדיח הקערות והקדרות. (שם)
- כיום שיש צלחות וכפות ומזלגות וכיוצא מפלסטיק לשימוש חד פעמי, רצוי להשתמש בהם, ועל ידי כן יוכל לזרוק הכל באשפה ולא יצטרך להדיח צלחות וכלי הסעודה שיש בהם חמץ. (פשוט)
- ד. יאכל את סעודת הלילה ושל שחרית שבת זו במקום אחר ממקום שאוכל בו בליל הסדר. ויזהר מהפירורים של הלחם, ואחר האכילה ינערו את המפה היטב (ועדיף יותר להניח מפת נילון חד פעמית, ויזרוק אותה מיד אחר האכילה בחוץ באשפה). וינקו את המקום שאכלו בו משום פירורים שנפלו, וישליך הכל לזבל שברשות הרבים, ולא יניח הזבל באשפה שכחצרו. (שם ג)
- ה. מותר לאכול ביצים בשבת זו בבקר, ויש נוהגים שלא לאכלם כיון שמניחים ביצה בליל פסח בקערה ואוכלים אותה זכר לקרבן חגיגה, וכל אחד יעשה כמנהגו. (שם)
- ו. בגדי המועד יכולים להחליף בשבת זו אחר המנחה, ואת החולצה שלבש בבקר יחליפנה מפני שאכל חמץ בלילה ובבקר בהיותה עליו, שמא נדבק בה איזה פירור. ואם הוא עני יבדוק את הכתונת. (שם ד)

- ז. סעודה שלישית יעשנה בפירות אחר תפלת מנחה, וטוב לעשותה בפירות שברכתן מעין שלוש, ולא ירבה באכילתו כדי שיאכל בלילה לתיאבון. (שם ה)
- ח. סידור השלחן לצורך הלילה לא יעשה רק אחר חשיכה, שאין שבת מכין ליום טוב, וכיון שעבר בין השמשות מותר. וצריך לישן בשבת זו אחר סעודת שחרית כדי שיוכל להיות ער בלילה. וכן הנשים והקטנים יזהרו לישן. ואחר שיקוץ משנתו ביום יעסוק בתורה הנותנת חיים לעושיה, וטוב ללמוד משנה פסחים. (שם)

סימן כב

סדר תפילת ערבית ושחרית של פסח וחול המועד, ואם טעה

- א. ערבית שחרית ומנחה אומר אתה בחרתנו, יעלה ויבא, והשיאנו, וחותרם מקדש ישראל והזמנים. ואם אמר מקדש השבת וחזר בו תוך כדי דבור יצא, אחרי שהוא יודע שהוא יום טוב. ואם חל בשבת, חותרם מקדש השבת וישראל והזמנים. ואין ברכת מעין שבע, דליל שמוזיים הוא. (סי' תפ"ז)
- ב. בליל ראשון של פסח גומרים ההלל בצבור בנעימה בברכה תחילה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גלויות. (שם). וכן הוא על פי קבלת האר"י ז"ל. (באה"ט שם)
- ג. שחרית אחר התפילה גומרים את ההלל, ואין מפסיקין בו אלא כדרך שאמרו בקריאת שמע. ואם פסק באמצע ושהה אפילו כדי לגמור את כולו, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. (סי' תפ"ח)
- ד. מתפללין מוסף ואין מזכירים גשם מכאן ואילך, וכן פוסקים מכאן ואילך מלשאל בברכת השנים. (תפ"ח)
- ה. יום שלישי שהוא חולו של מועד מתפלל שמונה עשר ואומר יעלה ויבא בעבודה, ואם לא אמרו מחזירין אותו. וכן מזכירו בברכת המזון, ואם לא אמרו אין מחזירין אותו. ובמוסף אומר את יום מקרא קודש הזה. וביום טוב אומר את יום טוב מקרא קודש הזה. (סי' ת"צ)
- ו. כל הימים של חולו של מועד ושני ימים טובים אחרונים, קורים הלל בדילוג כמו בראש חדש. (שם)

- ז סימן לפרשיות של שמונת ימי הפסח: משך תורא, קדש בכספא, פסל במדברא, שלח בוכרא. וזה הסדר לא ישתנה כי אם כשחל פסח ביום חמישי, שביום שלישי שהוא שבת קורא ראה אתה אומר אלי שהוא פסל, וביום א' ב' ג' קורין קדש בכספא במדברא. (סי' ת"צ)
- ח שבת שחל בחול המועד, ערבית שחרית ומנחה מתפלל כדרכו של שבת, ואומר יעלה ויבא בעבודה. ובמוסף אומר סדר מוסף של יום חול המועד, אלא שמזכיר של שבת, ואומר ותתן לנו את יום השבת הזה ויום חג המצות הזה, וכך אומר את מוספי. (ואם לא אמר מוספי אין צריך לחזור). וחותם מקדש השבת וישראל והזמנים. ומפטירים היתה עלי, כי תחיית המתים יהא בניסן, וגוג ומגוג בתשרי. על כן מפטירים בניסן העצמות היבשות, ובתשרי בא גוג. (טור בה"ט ת"צ)
- ט הגה. ואין מזכירין בברכת ההפטרה לפסח בשבת של חול המועד, לא באמצע ולא בחתימה. (רק חותם מקדש השבת. אבל בשבת חול המועד של סוכות מסיים והזמנים, משום דחלוקים במוספים חמיר טפי. מג"א). והט"ז כתב הטעם שאין מזכירים פסח בהפטרה, משום דאלמלא שבת אין הפטרה בחול המועד. (סי' ת"צ)
- י במוצאי יום טוב, בין במוצאי יום טוב לחול בין במוצאי יום טוב לחול המועד, מבדיל בתפילה כמו מוצאי שבת, אלא שאינו מברך לא על הנר ולא על הבשמים. ויום טוב שחל להיות במוצאי שבת, אומר באתה בחרתנו ותודיענו. (ואם לא אמרו אין צריך לחזור, שהרי מבדיל על הכוס כדין מוצאי שבת לחול כנ"ל). (סי' תצ"א)

על השלחן

- א. אם טעה והתחיל תפלה של חול, גומר אותה ברכה שנזכר בה שטעה, ומתחיל אתה בחרתנו. כן הוא הדין לענין שבת. (בית הבחירה דפ"ה ע"ב)
- ב. טעה ביום טוב והתחיל "אתה קדשת" כשל שבת, פוסק אפילו באמצע הברכה וחוזר לאתה בחרתנו של יום טוב, ולא חוזר לשלוש ברכות ראשונות. (שם)
- ג. טעה ולא הזכיר שם החג כלל רק אמר יום טוב מקרא קודש הזה, כיון שהחתימה היתה כתקנה "ברוך מקדש ישראל והזמנים" יצא. (שם)
- ד. שכח והתפלל תפלת חול ביום טוב ולא הזכיר בה של יום טוב, אם עקר רגליו חוזר לראש התפלה. ואם לא עקר רגליו, אף שסיים תפלתו, אינו חוזר אלא לשל יום טוב. (שם)

- ה. כשחל יום טוב בשבת שצריך לחתום "מקדש השבת וישראל והזמנים", אם טעה בחתימה ולא הזכיר שבת אלא אמר "מקדש ישראל והזמנים", אף שכבר הזכיר שבת באמצע הברכה, צריך לחזור לראש התפלה. (שם)
- ו. ספק התפלל מוסף או לא, אינו חוזר ומתפלל אפילו בתורת נדבה, שאין מוסף בא בנדבה, ועוד שאין מתפללין נדבה בשבת ויום טוב. (שם דרכ"ג)
- ז. בן ארץ ישראל שנסע לחוץ לארץ ודעתו לחזור לארץ, וביום טוב שני הכריחוהו גבאי בית-הכנסת להיות שליח צבור, ומסיבת העם והבושה קבל על עצמו, וירא שלא יוכל לומר להם שלבני ארץ ישראל זה חול המועד, יכול לומר בתפלה "את יום טוב מקרא קודש הזה". (שם)

סימן כג

דיני ספירת העומר ודינים הנוהגים בו

- א. בליל שני של פסח אחר תפילת ערבית מתחילין לספור העומר. ואם שכח לספור בתחילת הלילה, סופר והולך כל הלילה. ומצוה על כל אדם לספור לעצמו. וצריך לספור מעומד, הימים לחוד והשבועות לחוד כנודע (סי' תפ"ט). ופשוט דמותר לספור בכל לשון, ודווקא בלשון שמבין. ואם אינו מבין בלשון הקודש וספר בלשון הקודש לא יצא, דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה, אלא יספור בלשון שמבין. (מג"א שם)
- ב. אם טעה ביום המעונן וברכו על ספירת העומר, חוזרים לספור כשתחשך (דהיינו בלא ברכה. שכנה"ג באה"ט). והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות. (סי' תפ"ט). ואם טעה וספר בין השמשות יצא. (מג"א). ולדעת קצת פוסקים אפילו לכתחילה יש לספור בספק חשיכה. ועיין בב"י ובב"ח וט"ז. (בה"ט סי' תפ"ט)
- ג. מקום שנהגו הצבור להתפלל מבעוד יום ומונים הספירה בבית הכנסת, וטעמא משום עמי הארץ שלא ישכחו בלילה לספור, מונה הוא עמהם בלא ברכה, מימר אמר אם אזכור בלילה בביתי אחזור ואברך כדין ונמצא שלא ברכתי לבטלה, ואם אשכח הרי מניתי ימים ושבועות למצוה ואין הברכת מעכבות. (סי' תפ"ט לבוש ואבודרהם). והרשב"א בתשובותיו סי' רל"ה הרבה להשיב על הלכה זו, עיין שם. והרב אליה רבה כתב על דברי הרב הלבוש, דבריו אינם מדוקדקים. ואחרי המחילה

- רבה שהרואה יראה דבריו אינם מדוקדקים כלל, עיין שם. (ועיין ט"ז, ומג"א, ומאמר מרדכי שם)
- ד מי ששואל אותו חבירו בין השמשות כמה ימים הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היו כך וכך, שאם יאמר לו כך וכך היום אינו יכול לחזור ולמנות בברכה. אבל קודם בין השמשות, כיון שאינו זמן ספירה אין בכך כלום. (סי' תפ"ט)
- ה הגה. וכשיגיע הזמן אסור לאכול עד שיספור, ואפילו התחיל פוסק וסופר. ומיהו אם התחיל לאכול קודם שהגיע הזמן אינו צריך להפסיק, אלא גומר אכילתו וסופר אחר כך. (שם)
- ו אם אינו יודע החשבון ופתח אדעתא דלסיים כמו שישמע מחבירו, ושתק עד ששמע מחבירו וסיים כמוהו יצא. (שם)
- ז אם פתח ואמר ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אדעתא דלימא היום ד' שהוא סבור שהם ד', ונזכר וסיים בה' והם ה', או אפכא שהם ד' ופתח אדעתא דלימא ד' וטעה וסיים בה', אינו חוזר ומברך שם רק יספור שנית, דהא בברכה ראשונה יצא אלא אם כן הפסיק הרבה. ואם תוך כדי דבור נזכר ואמר ד', יצא ידי ברכה וספירה. (מג"א שם)
- ח שכח ולא בירך כל הלילה, יספור ביום בלא ברכה. ואם שכח לברך באחד מן הימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר בלא ברכה. (סי' תפ"ט). ודווקא יום שלם דאז לא הוי תמימות, אבל אם שכח בלילה וספר ביום מחרתו, יש לספור לימים הבאים בברכה. (לבוש וע"ת באה"ט שם). ואינו יכול לעבור לפני התיבה להוציא אחרים. (בר"י שם)
- ט אסור לאכול חרש אפילו בזמן הזה, בין לחם ובין קלי ובין כרמל, עד תחילת ליל שמונה עשר בניסן. (תפ"ט)
- י נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, משום שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא, אבל לארס ולקדש שפיר דמי. ונשואין נמי, מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו. (סי' תצ"ג)
- יא נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות. ואין להסתפר עד יום ל"ד בבוקר, אלא אם כן חל יום ל"ג ערב שבת שאז מסתפרים בו, מפני כבוד השבת. (שם)
- יב יש נוהגים להסתפר בראש חרש אייר, וטעות הוא בידם. (שם סי' תצ"ה)
- יג אסור להתענות במוצאי חג השבועות. (סי' תצ"ד). כתב הלבוש, הטעם מפני שהיו זובחים קרבנות ראייה וקרבן חגיגה של יום טוב דשבועות אחר היום טוב, מפני שאילו הקרבנות נקראים קרבנות יחיד, ואין קרבן יחיד דוחה לא שבת ולא יום טוב. דבשלמא של פסח וסוכות היו מקריבים בחולו של מועד, אבל של שבועות היו צריכים להקריב ביום שלאחרי, ולכך עשאוהו כיום טוב לאוסרו בתענית וכו'. (שם)

יד הגה. ואין אומרים תחנון מתחילת ראש חדש סיון עד ח' בו, דהיינו אסרו חג. (שם). וכתב הרב פ"ח, אבל אנו נוהגים שלא לומר עד י"ג ולא עד בכלל, משום דעצרת נמי יש לו תשלומין כל ז' דהיינו, מי שלא הקריב ביום טוב קרב והולך עד י"ב יום, דהיינו ז' ימים, ולכך אין אומרים בו תחנונים. (שם סי' תצ"ד)

על השלחן

- א. נוהגים שהשליח צבור מברך בתחילה, ומי שרוצה לברך ולספור בעצמו יתכוין שלא לצאת בעניית האמן שעונה על ברכת השליח צבור ויוכל לברך. (עיין בית הבחירה דצ"א אות ז')
- ב. יש נוהגים בימי הספירה שלא ללבוש בגד חדש שמברכים עליו שהחיינו, כיון שהימים ימי צער שנפטרו בהם תלמידי רבי עקיבא. ויש מקילים בזה, והמנהג פשוט להקל. (קול סיני דף 89 אות יז)
- ג. נוהגים להרבות בשמחה ביום ל"ג לעומר שהוא יום הילולא של ר' שמעון בר יוחאי זיע"א, ואין אומרים בו תחנונים. ויש נוהגים לערוך לימוד בליל ל"ג לעומר במנין, וללמוד שבחי רשב"י המפורים בש"ס ובזוהר הקדוש, ומנהג יפה הוא. ויש נוהגים ללכת לקבר רשב"י במירון, וההולכים שם יתרחקו מקלות ראש וכדומה, במקום גילה שם תהא רעדה. (שם אות כ)

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

סימן כד

להתענות ארבע צומות, והבדל שיש בין תשעה באב ליתר צומות

- א חייבים להתענות בתשעה באב, ובשבעה עשר בתמוז, ובשלושה בתשרי, ובעשרה בטבת, מפני דברים הרעים שאירעו בהם. (סי' תקמ"ט). מי שטעה ואכל בהם, יתענה שני חמישי ושני. (מהרי"ל באה"ט שם)
- ב אף על גב דכתיב בקרא בתשעה לחודש הובקעה העיר, אין מתענין בתשעה בו אלא בשבעה עשר, מפני שאף על פי שבראשונה הובקעה בתשעה בו כיון שבשניה הובקעה בשבעה עשר בו תקנו להתענות בשבעה עשר בו, משום דחורבן בית שני חמיר לן. (שם). ולא רצו לגזור גם בתשעה בו, דאין מטריחין על הצבור יותר מדאי. (הרמב"ן בא"ה)
- ג הכל חייבין להתענות ארבע צומות הללו ואסור לפרוץ גדר. הגה. מיהו עוברות ומניקות שמצטערות הרבה אין להתענות. ודווקא בשלוש צומות, אבל בתשעה באב חייבות להשלים. (סי' תק"ץ)
- ד בשבת קודם לצום מכריז השליח צבור הצום, חוץ מתשעה באב, וצום כפור, וצום פורים, וסימניך א'כ"פ עליו פיהו. (שם)

על השלחן

- א. חמשה דברים אירעו לאבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז: א. נשתברו הלוחות. ב. בוטל קרבן התמיד. ג. הובקעה העיר. ד. שרף אפוסטמוס את התורה. ה. הועמד צלם בהיכל. ובתשעה באב: א. נגזר על דור המדבר שלא יכנסו לארץ-ישראל. ב. ג. חרב הבית הראשון והשני. ד. נלכדה העיר ביתר. ה. נחרשה העיר. (משנה תענית דף כ). בשלושה בתשרי נהרג גדליה בן אחיקם, ונכתבה גחלת ישראל הנותרת בארץ ישראל. ובעשירי בטבת סמך מלך בבל על ירושלים והביאה במצור. (ר"ה די"ח)

- ב. ביום התענית ישמור מאד עצמו מעון הכעס, שכיון שאינו אוכל ופעמים העצבים מתוחים וקל לכעוס. ומשא ומתן שלו באמונה יעשה אותו בנחת שלא יבוא לידי כעס. (כה"ח תקמ"ט יא)
- ג. בת שנים עשר שנים ויום אחד, ובן שלושה עשר שנים ויום אחד, חייבין להתענות ולא קודם לכן. (שם תקנ"א). ועם זה לא יתנו לקטנים מותרות דברים של תענוג כדי לחנכם. (עיין כה"ח ט', ומסתברא דדברים של תענוג הכל מודים)
- ד. אנשים תשושי כח או זקנים שהתענית צער גדול להם, יש להקל שלא יתענו בשלוש צומות אלו (ג' בתשרי י' טבת י"ז תמוז), כשאומר הרופא להם שהתענית מזיק להם, שהם דומים לנשים מעוברות ומניקות, ואם לאו לא יפרשו מהצבור. (שם ו')

סימן כה

דיני שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, ודיני ערב תשעה באב

- א. משנכנס אב ממעטין בשמחה, ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי גוי לישתמיט מיניה דריע מזליה (תקנ"א). (לשתמיט עד ראש חרש אלול. רי"ו. וכן משמע בגמרא ושבות יעקב. באה"ט שם)
- ב. מראש חרש עד התענית ממעטין במשא ומתן ובכנין של שמחה, אבל אם כותלו נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות. (שם)
- ג. שבוע שחל בו תשעה באב אסורים לספר ולכבס, אפילו אינו רוצה ללבשו עתה אלא להניחו לאחר תשעה באב, ואפילו אין לו אלא חלוק אחד אסור. וכן המכובסים מקודם בין ללבוש בין להציע בהם המטה, ואפילו מטפחות הידים והשלחן אסור. (סי' תקנ"א)
- ד. חל תשעה באב ביום ראשון או בשבת ונדחה ליום ראשון, מותר לספר ולכבס בשתי השבתות בין שקודם התענית בין שאחריו. ויש מי שאומר שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו, חוץ מיום חמישי ויום שישי. (סי' תקנ"א)
- ה. אסור לעבריות לכבס בגדי הגוים בשבוע זה. כלים חדשים בין לבנים בין צבועים, בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבת זה. (שם)
- ו. יש מקילין לאכול בשר מבושל שנשתייר מסעודת שבת, דהואיל ואשתרי לשבת אשתרי לחול, והארכנו בזה במקום אחר בסי"ד, מכל מקום אין למחות במקילין. (בר"י שם)

- ז יש מי שאומר שהנהוגים שלא לאכול בשר בימים הנזכרים, מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר, ואסורים בבשר עוף ובשר מלוח ויין תוסס. ומותר לשתות יין הבלדה וברכת המזון. (סי' תקנ"א)
- ח כל מי שאוכל בשר במקום שנהגו בו איסור, פורץ הוא גדר וישכנו נחש. (שם)
- ט תספורת שבוע זה, אחד ראשו ואחד כל שער שבו אסור. ובזקן, כל שמעכב האכילה מותר. (שם)
- י טוב ליזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש. אבל על פדיון הבן אומר, ולא יחמיץ המצוה. והוא הדין בשעת מילה שאנו נוהגים לברך שהחיינו, שיברך. (שם)
- יא ובשבתות בנתיים מותר לברך שהחיינו (מט"מ ולבוש). ובכתבי האר"י ז"ל אוסר אף בשבת. ונראה לי, דאם חל שבעה עשר בתמוז בשבת ונדחה מותר לברך לכולי עלמא. (מג"א), וכן הסכים הרב בר"י שם. השו"ת תת"ן ביום תשעה באב מנדין אותו, והמסתפר בו אחר חצות קונסים אותו ממון. (כנה"ג שם)
- יב ערב תשעה באב אסור לבשל שני תבשילין. אפילו בשל מין אחד בשתי קדרות מקרי שני תבשילין. (פי' שאחד בלילתו עבה ואחד בלילתו רכה, אבל אם שניהם בשוה אין קפידה לבשל בשתי קדרות. מג"א). ובעל נפש יחוש לסתמות הש"ע. (ד"ע סי' תקנ"ב). וכן יש ליזהר ולהחמיר משני מינים בקדרה אחת, אלא אם כן הוא דרכו בכך כל השנה. (שם)
- יג מי שאפשר לו לא יאכל בסעודת המפסקת אלא פת חריבה וקיתון של מים. ונהגו לישב על גבי קרקע בסעודה המפסקת. (שם). צריך להפסיק בינו לקרקע בבגד על פי הקבלה, כי אין לישוב בקרקע אפילו עם בגדיו אלא על בגד שאינו מיוחד למלבושיו. (בר"י שם)
- יד יש ליזהר שלא ישבו שלושה לאכול בסעודה המפסקת כדי שלא יתחייבו בזימון. (סי' תקנ"ב). ואם ישבו שלושה לא זימנו, דלא חשיב קביעות. (אחרונים. מג"א שם)
- טו כל זה בסעודת המפסקת שאין דעתו לאכול אחריה סעודת קבע, וכשהוא אחר חצות. אבל אם היה קודם חצות, או אחר חצות ודעתו לאכול אחריה סעודת קבע, אין צריך ליזהר בדברים הללו. (שם)
- יו אם חל תשעה באב באחד בשבת, או שחל בשבת ונדחה לאחר השבת, אוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת, ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו. (שם)
- יז מי שקבל עליו תענית ב' וה' וב' כל ימות השנה, ואירע ערב תשעה באב להיות בשני, ישאל על נדרו, או לזה תעניתו ופורע. (שם). והוא הדין אם אירע יום שני ערב כפור דינא הכי. (ד"ע). ואם אירע שהתענה בערב

- תשעה באב תענית חלום, כתב רמ"א בהגה דמתענה עד אחר תפילת
מחה ואוכל סעודה המפסקת קודם ביאת השמש. (שם)
- יח אין אומרים תחינה ערב תשעה באב במנחה משום דאקרי מועד. ואם
הוא שבת אין אומרים צו"ץ. (שם)
- יט מי שאכל סעודה המפסקת מותר לחזור ולאכול, אלא אם כן קבל עליו
בפירוש שלא לאכול עוד היום. וקבלה בלב אינה קבלה, אלא צריך
להוציא בשפתיו. (סי' תקנ"ג)
- כ תשעה באב לילו כיומו לכל דבר, ואין אוכלים אלא מבעוד יום. ובין
השמשות שלו אסור כיום הכפורים. (שם)

על השלחן

- א. הא דאמרו ממעטין במשא ומתן היינו של שמחה כגון צורכי חופה, אבל
שאר משא ומתן של מסחר וכיוצא עושין כדרךן ואין חוששין. ואפילו
צורכי חופה, אם רוצה לקנות דבר שלא יוכל לקנותו אחר תשעה באב,
או דבר שאין שהות לעשותו אחר תשעה באב, מותר.
והוא הדין דבר שיוכל לקנותו אחר תשעה באב אלא שעתה נמצא לו
בזול, שאי אפשר לקנותו אחר כך בערך זה, מותר לקנותו קודם תשעה
באב. (בא"ח דברים ב.)
- ב. הבנין אם אינו הכרחי לא יתחיל מראש חדש, ואם התחיל קודם לא
מפסיקין. ואם הוא הכרחי שיש לחוש להפסד, וכל שכן לסכנה, מותר
להתחיל מראש חדש. וכן מעקה מותר להתחיל גם אחר ראש חדש. אבל
ציור וכיור, אפילו התחיל קודם אסור לעשות מראש חדש עד תשעה
באב, ואפילו בקבלנות טוב להזהר. וציור וכיור הכונה למה שעושים
בבנין או בעצים. ובנין להרוחה דינו כציור וכיור.
בית הכנסת יכולים לבנות אפילו ערב תשעה באב, ואפילו ציור וכיור,
דצורך מצוה הוא. (שם ג)
- ג. אף על גב דמדינא אין איסור בנישואין אלא מראש חדש עד תשעה
באב, עם כל זה נהגו לאסור משבעה עשר בתמוז. אבל אירוסין ושדוכין
מותר. (שם ד)
- ד. אסור לעשות רקודים ומחולות משבעה עשר בתמוז עד אחר תשעה
באב. וראוי להזהיר את המנגנים שלא ינגנו גם אצל נוכרים. ומשום
איבה, או שהמנגן אין לו מה לאכול, מותר לנגן אצל גויים עד ראש
חדש. וכן ביום שבעה עשר בתמוז עצמו לא ינגן. (שם ה)

- ה. כשם שאסור לכבס בשבוע שחל בו תשעה באב, גם המכובסים אסור ללבושם, ולכן ילבש לפני אותו שבוע את הבגדים המכובסים שיעור שעה אחת ויפשטנה, וילבשנה בשבוע שחל תשעה באב בתוכה. ואם שכח בחול בשבוע הקודם אסור לעשות כן בשבת עצמו, רק יכול בליל שבת ללבוש ולהניח, וביום שבת ילבש בגדים אחרים, באופן שלא יהא ניכר שמכין משבת לחול. (שם ו)
- ו. יש נוהגים היתר בכבוס בגדי קטנים עד גיל שלוש, ואין למחות בהם רק להזהירם שלא יכבסו הרבה ביחד, ויכבסו בצנעה. (שם ו)
- ז. תפירת בגדים או לעשות רקמה, מי שאין זה פרנסתו ראוי להחמיר מראש חדש, ואם אין לו לאכול וזו פרנסתו מותר. (שם ט י יא, עיין מה שהאריך שם)
- ח. אין ליטול הצפורניים בשבוע שחל בו תשעה באב, ובערב שבת חזון מותר. ואם הצפורניים עודפות על הבשר מותר ליטול אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, כיון שיש חיוב גדול על פי הסוד ליטלם. (שם יג)
- ט. בסעודה המפסקת יכול לאכול תבשיל שדרכו לבשלו שני מינים, כגון אורז ועדשים יחד או אורז ואפונים ביחד, שזה נחשב תבשיל אחד. אבל אורז עם ביצים קלויות נחשב שני תבשילין. ופירות חיים יכול לאכול כמה מינים, אמנם ראוי למעט הנאותיו בסעודה זו, ולכן ראוי שלא יאכל סאלט ירקות בסעודה זו. (שם יט)

סימן כו

דברים האסורים בתשעה באב

- א. תשעה באב אסור ברחיצה ובסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה. ואסור לקרוא בתורה נביאים וכתובים, ולשנות במשנה ובמדרש ובגמרא בהלכות ובאגדות, משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. ותנוקות של בית רבן בטלים בו. אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים שבירמיה, ואם יש בהם פסוק של נחמה צריך לדלגם. (סי' תקנ"ד)
- ב. עוברות ומניקות מתענות בתשעה באב ומשלימין כדרך שמתענות ומשלימות ביום הכפורים, אבל בשלוש צומות פטורות מלהתענות. ואף על פי כן ראוי שלא יאכלו להתענג במאכל ובמשתה אלא כדי קיום הולד. (סי' תקנ"ד)

- ג רחיצה אסורה בתשעה באב בין בחמין בין בצונן, ואפילו להושיט אצבעו במים אסור. שם
- ד טבילה של מצוה בזמנה מותרת. אבל בזמן הזה אין טבילה בזמנה הילכך לא תטבול בו, וכן נהגו. שם
- ה אם היו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה, מותר לרחוץ להעביר הלכלוך. אבל לא יטול כל ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך. שם
- ו ואם עשה צרכיו ורוצה להתפלל, אפילו לא קנח רוחץ ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו. (כדלקמן סי' תרי"ג)
- ז ולאחר שנגב ידיו ועדיין לחות קצת מעבירם על עיניו. ואם היה לפלוף על גבי עיניו ודרכו לרוחצם במים, רוחץ ומעבירו ואינו חושש, דהוה ליה כטיט וכצואה שרוחץ כדרכו ואינו חושש. ההולך לצרכי מצוה עובר במים עד צוארו ואינו חושש, וכן בחזרה מותר. שם
- נוטל אדם ידיו שחרית, וצריך לזהר שלא יטול ידיו אלא עד סוף קשרי אצבעותיו. שם
- ט הבא מן הדרך ורגליו כהות, מותר לרחוץ רגליו במים. ומי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש. שם
- י אבל ומנודה, וכן בתשעה באב שהיו מהלכין בדרך, מותרין בנעילת הסנדל, וכשיגיעו לעיר יחלוצו. שם
- יא יש מי שאומר שלא יישן בליל תשעה באב עם אשתו במטה, ונכון הדבר משום לך לך אמרינן נזירא. אם חל תשעה באב בשבת מותר בכולן ואפילו בתשמיש המטה. שם
- יב אין שאלת שלום לחבירו בתשעה באב. והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום, משיבין להם בשפה רפה וכובד ראש. שם. יש מי שאומר שלא ילך ויטייל בשוק, כדי שלא יבא לידי שחוק וקלות ראש והתול. (וכל שכן שלא יתקבצו בני אדם יחד בלצנות ושחוק וקלות ראש. ד"ע)
- יג מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. ובכל מקום תלמידי חכמים בטלין. ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מותר על ידי גוי אפילו בביתו. ופרקמטיא כדי להרויח ולהשתכר, במקום שנהגו שלא לעשות אסור, ובמקום שנהגו לעשות מותר אלא שממעט, שאפילו משנכנס אב ממעטין מלישא וליתן. (סי' תקנ"ד). ומלאכת דבר האבד מותר, כדרך שאמרו בחולו של מועד. (תקנ"ד)
- יד אם יריד או שיירות באים מותר לקנות מהם על ידי גוי, וכל שכן למכור, דהוי דבר האבד, כמ"ש בי"ד סי' ש"פ ס"ז לענין אבל. ועיין מג"א. (באה"ט שם)
- טו כל העושה מלאכה בתשעה באב אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה.

(אפילו במקום שנהגו לעשות. מג"א ע"ש)
 טז כל האוכל ושותה בתשעה באב אינו רואה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. וכל האוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת, עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם. (שם)

על השלחן

- א. לא ילכו יחפים ממש בתשעה באב, אלא ילבשו מנעל של בגד, אבל של עור אסור. ואם נגע בידיו בזה המנעל צריך נטילה, כדין נוגע במנעל של עור. (בא"ח דברים כא)
- ב. מי שיש לו חולי בעינים ודרכו לרחוץ אותם במים בשביל רפואה, מותר לעשות כן בתשעה באב. וכן המבשלות מדיחות בשר וירקות במים כדרכן ואין חוששין. (שם)
- ג. אסור לשלוח דורון זה לזה בתשעה באב, הן מאכל הן לבוש וכיוצא. אבל לעני נצרך מותר לשלוח לו, כי זה מתורת צדקה. (שם כד)
- ד. חולה באופן שמותר לו לאכול בתשעה באב, כשאכילתו מזמן מנחה גדולה אומר נחם במקום רצה והחליצנו. ואומר ותבנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו ברוך אתה ה' מנחם ציון בבנין ירושלים. וכן הוא הנוסח של החתימה בנחם שאומרים בעמידה. (שם כז)
- ה. יש מתחסדים ליטול ידיהם בנטילה גמורה אחר חשיכה במוצאי תשעה באב, כיון שביום לא נטלו רק עד קשרי האצבעות, אך אין זה חיוב מצד הדין.
- ו. וצריך להזהר לברך במוצאי תשעה באב ברכת הלבנה בשמחה. ויאמר בקול נעים ובשמחה דוד מלך ישראל חי וקיים. (שם כח)
- ז. מי שהיה בדרך ביום תשעה באב, וטעה שלא ידע שהוא תשעה באב ואכל ושתה, ובא לעיר ונודע לו הטעות, אם בא קודם חצות יתענה עד הלילה. וטוב שיתענה בעשירי, וינהג איסור ברחיצה ותשמיש. ואם בא בערב יתענה יום עשירי, וינהג בו בכל חמשת העינויים. ובתלמוד תורה חייב. (כה"ח סימן תקנח יב)

סימן כז

דיני ציצית ותפילין בתשעה באב

- א נוהגים שלא להניח תפילין בתשעה באב שחרית ולא טלית, אלא לובשים טלית קטן תחת הבגדים בלא ברכה. ובמנחה מניחין ציצית ותפילין ומברכים עליהם. (סי' תקנ"ה). והאר"י היה מניח טלית ותפילין בביתו וקורא קריאת שמע, ואחר כך היה הולך לבית הכנסת. (בה"ט שם)
- ב ויש מי שנוהג לשכב כליל תשעה באב מוטה על הארץ, ומשים אבן תחת ראשו. (שם)
- ג הגה. ויש לאדם להצטער בענין משכבו כליל תשעה באב, שאם רגיל לשכב בשני כרים לא ישכב כי אם באחד. וימעט האדם מכבודו והנאתו בתשעה באב בכל מה שאפשר. (שם)

סימן כח

דין תשעה באב שחל להיות בשבת, ומנהגי תשעה באב

- א ליל תשעה באב שחל להיות באחד בשבת, כשרואה הנר מברך בורא מאורי האש ואין מברך על הבשמים. ובליל מוצאי תשעה באב מבדיל על הכוס, ואינו מברך לא על הנר ולא על הבשמים. סי' תקנ"ו
- ב בתשעה באב אומר בבונה ירושלים נחם ה' אלהינו את אבילי ציון וכו' בכל תפילות תשעה באב, ועננו בשומע תפילה. ואם לא אמר לא זה ולא זה אין מחזירין אותו. (סי' תקנ"ז)
- ג במוצאי תשעה באב לעת ערב הציתו אש ונשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי, ומפני כך מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין כליל עשירי ויום עשירי. (שם סי' תקנ"ח)
- ד חל תשעה באב במוצאי שבת אין אומרים ויהי נועם, ואומר קדושה דסדרה. ליל תשעה באב ויומו יושבים בבית הכנסת על הארץ עד זמן תפילת מנחה. ואין מדליקין נרות כלילה, כי אם נר אחד לומר לאורו קינות ואיכה. אין אומרים תחנון בתשעה באב, ואין נופלים על פניהם, משום דאקרי מועד. (סי' תקנ"ט)

- ה בשעת הקינות אסור לספר דבר ולצאת חוץ כדי שלא יפסיק לבו מן האבל, וכל שכן שלא לשוח בעסקיו. (סי' תקנ"ט)
- ו אם יש מילה ביום תשעה באב, מלין אותו אחר שאומרים הקינות. ויש ממתנינים למולו עד אחר חצות. ומברכים ברכת המילה בלא בשמים. ואם היולדת מצויה במקום המילה, יברך על הכוס ותשתה ממנו היולדת, והוא שתשמע הברכה, ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס. ואם אינה שם יברך על הכוס ויטעים לתנוקות. (שם)
- ז תשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון, ויש מילה או בעל ברית, מתפלל מנחה בעוד היום גדול ורוחץ ואינו משלים תעניתו, לפי שיום טוב שלו הוא. (שם)

סימן כט

לעשות זכר לחרבן ודין ערי יהודה וירושלים ומקדש בחרבנן

- א משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באותו הדור שאין בונים לעולם בניין מסוייד ומכווייר כבניין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסיד, ומשייר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד. והלוקח חצר מסויידת ומכוויירת הרי זו בחזקתה, ואין מחייבין אותו לקלוף בכותלים. (סי' תק"ס)
- ב וכן התקינו שהעורך שולחן לעשות סעודה לאורחים מחסר ממנו מעט, ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי כסף וזהב משוירה מין ממיני התכשיט שנוהגות בהם, כדי שלא יהא תכשיט שלם. וכשהחתן נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפלין. וכל אלו הדברים כדי לזכור את ירושלם, שנאמר אם אשכחך ירושלים וכו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. (סי' תק"ס)
- ג וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמוח בהם, ואסור לשמעם מפני חרבנן. ואפילו שיר בפה על היין אסור, שנאמר "בשיר לא ישתו יין". וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי שירות ותושבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקדוש ברוך הוא על היין. שם. ואסור לאדם למלא פיו שחוק בעולם הזה. (שם סי' תק"ס)
- ד הרואה ערי יהודה בחרבנן, אומר ערי קדשך היו מדבר וקורע. ואינו חייב לקרוע אלא כשמוגיע סמוך להם כמו הצופים לירושלים. (סי' תקס"א)

ה הרואה ערי ירושלים בחורבנם, אומר ציון מדבר הייתה ירושלים שממה, וקורע. וכשורואה בית המקדש, אומר בית קדשינו ותפארתינו אשר הללוך בו אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדינו היה לחורבה, וקורע. ומהיכן חייב לקרוע מן הצופים, ואחר כך כשיראה במקדש יקרע קרע אחר, וכל קרע טפח. ואם בא דרך המדבר שאז רואה המקדש קודם, קורע על המקדש טפח, ואחר כך כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל שהוא. (שם)

ו אם קרע על אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע כשיראה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוזר וקורע קרע אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחילה אין צריך לקרוע על שאר ערי יהודה. (שם)

ז כל הקרעים האלו בידו ומעומד. וקורע כל כסותו שעליו עד שיגלה לבו. ואינו מאחה קרעים אלו לעולם, אבל רשאי לשללן, למללן, ללקטן, ולתופרן כמין סולמות. היה הולך ובא לירושלים, אם הולך ובא תוך שלושים יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחר שלושים יום חוזר וקורע. והוא הדין בערי יהודה ומקדש. (שם)

סימן ל

סדר תפילת תשעה באב ערבית שחרית מנחה, ומנהגי ארם צובה יע"א

א ליל תשעה באב ערבית, בתחילה קורין פרשת האזינו ואיכה, ומתפללין ערבית. ואם חל במוצאי שבת אומר הבדלה בחונן הדעת, ונחם ה' אלהינו ועננו. ואם לא אמר לא זה ולא זה ולא זה אין צריך לחזור. ואין אומרים ברכת שים שלום ככתוב בסדורים, אבל במנחה אומר שים שלום. ואחר תפילת שמונה עשר אומר קינות, ואחר כך אומר קדיש שהוא עתיד לחדתא עלמא, ואחר כך אומר שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון, וקודם שיר המעלות אומר ואתה קדוש ע"ס וקדיש תתקבל, ואחר כך שיר המעלות הנזכר, וקדיש ברכו ועלינו, ונפטרים לביתם.

ב שחרית קודם בואו לבית הכנסת מניח תפילין ויקרא קריאת שמע כולה, ויחלוץ התפילין וילך לבית הכנסת. וקודם התפילה נוהגים פה צובא יע"א לקרות מקצת קינות עד שיתקבצו כל הקהל, ואחר כך מתפללין כנהוג, רק אין אומרים שירת הים רק קורין שירת האזינו במקומה. ואחר חזרת הש"ץ אומרים קינות על הסדר ככתוב בכל הסדורים, ואחר כך אומר קדיש לחדתא עלמא. ומוציאין ספר תורה, ואומר קינת

שלחן המלך

על היכלי וספר אמרי שפר, וקורין תלתא גברי בפרשת כי תוליד. ועולה השלישי הוא יהיה המפטיר בירמיה אסוף אסיפם. ומברך ברכה אחת כנהוג, ואחריה מברך ברכות צור כל העולמים, ורחם על ציון, ושמחינו ה' אלהינו באליהו הנביא עבדך עד סופה, וחותם ברוך אתה ה' מגן דוד דווקא. ומחזיר ספר תורה למקומו, ואומר אשרי ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם ה' דווקא, ולא יאמר ואני זאת בריתי אותם. ואומר איכה עד סופה, ואחר כך אומר ואתה קדוש וקדיש תתקבל, ואחר כך אומר בית יעקב ושיר של אותו יום, וקדיש יהא שלמא וקוה כנהוג עד הסוף. ואין נושאים בפנים בשחרית.

במנחה לובשים ציצית ומניחים תפילין. ואומרים למנצח על הגתית כנהוג, ואומר חצי קדיש. ומוציאין ספר תורה, וקורין שלושה עולין בפרשת ויחל, ואין אומרים קדיש אחר קריאת התורה. ומחזירין הספר תורה למקומו, ואין מפטירין בנביא. ואומר החזן קדיש, ומתפללין שמונה עשרה. ואומר נחם ועננו כנזכר לעיל, והכהנים נושאים כפיהם, ואומר החזן קדיש תתקבל. ואומרים פסוקי דנחמתא כנודע ושיר המעלות בשוב ה' כנז"ל, וקדיש יהא שלמא, ועלינו לשבח.

הלכות תענית

סימן לא

דין קבלת תענית

א כל תענית שלא שקעה עליו חמה, דהיינו שלא השלימו עד צאת הכוכבים, דהיינו שיראו שלושה כוכבים קטנים, או שהלבנה זורחת בכח ומאיר על הארץ, אינו תענית, ואם דעתו לאכול קודם לכן אינו מתפלל עננו. (סי' תקס"ב). הגה. מיהו נוהגים לומר עננו אף על פי שאין משלימין עד צאת הכוכבים, וכן דעת מקצת רבוותא. (סי' תקס"ב)

ב יש אומרים שמי שרגיל להתענות עשרת ימי תשובה, כיון שאין רגילות לקבלם בתפילה אין צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אלא עד שיצא מבית הכנסת. (שם)

- ג יחיד שקבל עליו תענית סתם בערב שבת, צריך להתענות עד צאת הכוכבים אם לא שפירש בשעת קבלת תעניתו עד שישלימו הצבור את תפילתם.
- ד תענית חלום צריך להתענות עד צאת הכוכבים, ואפילו בערב שבת. (שם)
- ה כל תענית שלא קבלו עליו מבעוד יום אינו תענית. הגה. היינו להתפלל עננו, ולא לענין אם היה חייב תענית סתם והתענה כך לא יצא ידי נדרו. מיהו יש אומרים דמתפלל עננו. וכן נראה לי לנהוג בתענית יחיד. ולכולי עלמא המתענה תענית חלום מתפלל עננו אף על פי שלא קבלו עליו בתענית מאתמול. (שם)
- ו אימתי מקבלו, בתפילה מנחה אומר בשומע תפילה, או אחר שסיים תפילתו קודם שיעקור רגליו אומר הריני בתענית נדבה לפניך למחר, יהי רצון מלפניך שתהא תפילתי ביום תעניתי מקובלת. ואם לא הוציא בפיו אלא הרהר בלבו שהוא מקבל תענית למחר הוי קבלה, והוא שיהרהר כן בשעת תפילת מנחה. (סי' תקס"ב)
- ז אם קבל עליו להתענות שלושה או ארבעה ימים או יותר זה אחר זה, להתענות בימים ולאכול בלילות, אף על פי שהוא אוכל כל לילה לא הפסיד כלום דהוי קבלה לכולם, ואף על פי שלא קבל כל אחד ואחד במנחה שלפניו. (סי' תקס"ב). ואם מתענה תענית שבוע או הפסקה שלושה או ארבעה ימים רצופים, צריך לקבל כל יום בפני עצמו, שאם יקבל כולם בבת אחת שמא יהיה לו אונס ולא יוכל להשלים כל מה שקבל, לכן טוב לקבל כל יום בפני עצמו. (ד"ע)
- ח מי שקבל עליו בתפילת המנחה שלושה או ארבעה תעניות ולא רצופים זה אחר זה, כגון שקבל עליו להתענות שני וחמישי ושני וכיוצא בזה. יש מי שמסתפק בזה אי סגי בקבלה אחת לכולם, או אם צריך לקבל כל אחד ואחד. (שם). לכן יקבל כל אחד בפני עצמו. (ד"ע)
- ט קבל עליו להתענות למחר והתענה, ובלילה שלאחר התענית נמלך להתענות גם למחר, אף על פי שלן בתעניתו שלא אכל בלילה והתענה כל יום השני אינו תענית, מפני שלא קבלו עליו מבעוד יום. (סי' תקס"ד)
- י מתענה אדם תענית שעות, והוא שלא יאכל כל היום. כיצד, הרי שהיה טרוד בחפציו ומתעסק בצרכיו ולא אכל עד חצות או עד תשע שעות, ונמלך להתענות בשעות שנשארו מן היום, הרי זה מתענה אותם שעות ואומר עננו, שהרי קבל התענית קודם שעת התענית. (שם). ויש אומרים שגם זה תענית שעות צריך שיקבלנו עליו מאתמול. והיכי משכחת לה, כגון שקבל עליו מאתמול להתענות עד חצי היום וכשהגיע לחצי היום נמלך וגמרו, או שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום ואילך

- ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי היום הראשון, הרי זה תענית שעות.
(סי' תקס"ב)
- יא אם קבל עליו תענית עד חצי היום ואכל אחר כך, או שאכל עד חצי וקבל עליו תענית משם ואילך, אינו נקרא תענית להתפלל עננו, אבל נקרא לענין תענית שצריך להשלים נדרו. (שם)
- יב תענית שגוזרים על הצבור אין כל יחיד צריך לקבלו בתפילה, אלא שליח צבור מכריז התענית והרי הוא מקובל. ויש אומרים דהני מילי בארץ ישראל שהיה להם נשיא לפי שגזרתו קיימת על כל ישראל, אבל בחוצה לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם כיחידים, שכל אחד מקבל על עצמו. (שם)
- יג יש מי שאומר שמי שנדר ואמר אם לא אלך למקום פלוני אשב בתענית, מאחר שמה שהתנה הוא דבר הרשות הוי אסמכתא. אבל אם אמר אם לא אעשה מצוה פלונית אשב בתענית, וכן אם אמר אם יצילנו ה' מצרה, או אם יצליח דרכי, לא הוי אסמכתא. (שם)
- יד מי שהרהר בלבו שלא בשעת תפילת המנחה להתענות למחר לא הוי קבלה, דלא עדיף מהוציא בפיו להתענות למחר דלא הוי קבלת תענית, כיון שלא קבלו בתפילת המנחה. (סי' תקס"ג)
- טו כל תענית שאוכלים בו בלילה בין צבור בין יחיד, הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר. והוא שלא יישן שנת קבע, אבל אם יישן שנת קבע אינו חוזר ואוכל ולא שותה, אלא אם כן התנה לאכול ולשתות. הגה. ויש אומרים דבשתייה אין צריך תנאי, דמסתמא דעתו של אדם לשתייה והוי כאילו התנה. (ונוהגים להתנות גם לשתייה, ונכון הוא. אחרונים. וכתב המג"א, ונ"ל דהכל לפי מה שהוא אדם, אם רגיל לשתות בלילה מותר לשתות בלא תנאי. וכן כתב הרדב"ז סי' רמ"ו).
(באה"ט סי' תקס"ד)

סימן לב

דין תפילת עננו ליחיד ולצבור

- א יחיד אומר עננו בשומע תפילה, בין יחיד שקבל עליו תענית ובין יחיד המתפלל עם הצבור בתענית צבור. וכן שליח צבור שמסדר תפילתו בלחש כיחיד דמי, ובשומע תפילה. (סי' תקס"ה)
- ב אם שכח מלומר עננו אין מחזירין אותו. ואם נזכר קודם שעקר רגליו אומרו בלא חתימה. (הגה. לאחר תפילה). נראה לי דרצונו לומר דווקא

לאחר תפילה רשאי לומר, אבל אם נזכר קודם שהתחיל רצה אין לאומרו דהוי הפסק בתפילה. (בה"ט מג"א סי' תקס"ה)

ג יש אומרים שאין היחיד אומר עננו כי אם בתפילת מנחה, שמא יאחזהו בולמוס ונמצא שקרן בדבריו. אבל שליח צבור אומרו גם בתפילת שחרית, שאי אפשר שלא יתענו קצת מהקהל. ובארבע צומות גם היחיד אומרו בכל התפילות, דאפילו יאחזנו בולמוס ויאכל שייך שפיר לומר עננו ביום צום התענית הזה, כיון שתקנו חכמים להתענות בו. (סי' תקס"ה)

ד טוב לומר אחר אלהי נצור, רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שבזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבים ממנו אלא חלבו ודמו וכו'. (שם)

ה אין היחיד רשאי לומר י"ג מדות דרך תפילה ובקשת רחמים, דדבר שבקדושה הם. אבל אם בא לאומרם דרך קריאה בעלמא בניגון ובטעמים, קוראם שם. כשאומר ויקרא בשם ה', יש להפסיק מעט בין בשם לה'. אין אומרים קודם חצות לילה שום סליחה ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם, חוץ מליל יום הכפורים. (אחרונים, מג"א, בה"ט שם)

ו המתענה ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה, הוא נענש על כך. (שם). ואפילו אם שואלים אותו אם הוא מתענה, יאמר אינו מתענה. אבל אם מפצירין בו לאכול ואינו יכול להתנצל בלאו הכי, יאמר שהוא מתענה. (בה"ט, ט"ז ומג"א). והרב הגדול חיד"א נר"ו כתב על הרב יעקב כולי זלה"ה, שהיה מתענה הפסקה שלושה ימים רצופים, וביום השלישי להפסקתו הלך אחר חצות לבית אדם אחד לדבר עמו על שום עסק, והביאו לו כוס של קהווי ושתה כדי שלא יגיד שהוא מתענה, ואחר כך נודע הדבר.

ז שליח צבור שגמר גואל ישראל ושכח ולא אמר עננו לא יחזור, ואם חזר ברכה לבטלה היא. (הגה). אלא יאמר עננו בשומע תפילה כיחיד, (סימן קי"ט), ויחתום העונה לעמו בעת צרה ושומע תפלה. (הג"מ וב"ח ומג"א, ועיין בשכה"ג). ואם חתם בשומע תפלה לבר יצא. (מג"א). ואם שכח גם בשומע תפילה, דינו כיחיד דאינו חוזר. כן פסק הרמ"ע, וכ"כ ע"ת, (באה"ט שם), אף שרבים חולקים על סברה זו, כנלע"ד).

ח כשהצבור גוזרים תענית על כל צרה שלא תבא עליהם, נהגו הראשונים לומר שליח צבור עננו בין גואל לרופא שחרית ומנחה, ולקרות ויחל. ולמנהג הראשונים שומעים, וכן מנהגינו פה צובא יע"א, אפילו ביום שני וחמישי קורין ויחל. (סי' תקס"ו)

ט אין שליח צבור אומר עננו בברכה בפני עצמה אלא אם כן יש בבית הכנסת עשרה מתענין. ואפילו יש בעיר עשרה מתענין, כיון שאין בבית

- הכנסת עשרה מתענין לא. בתענית צבור, שליח צבור שאינו מתענה לא יתפלל. (שם)
- י יש מי שאומר שאין עומד לקרות בתורה בתענית צבור מי שלא התענה. (ואפילו קראוהו כבר לא יעלה, דהוי ברכה לבטלה. בה"ט, וכ"כ ב"י סי' קל"ה). ואם הכהן אינו מתענה יצא הכהן מבית הכנסת (כדי שלא יאמרו שהוא פגום. באה"ט). ואם יש כהן אחר בבית הכנסת שמתענה לא יצא מבית הכנסת, רק יאמר לחזן שלא יקראוהו. (גם זה שם באר הטב). ועומד לקרוא בתורה ישראל המתענה. (שם סי' תקס"ו)
- יא בתענית צבור יעמדו אצל השליח צבור מזה אחר ומזה אחר, שיאמרו עמו סליחות. (סי' תקס"ו)
- יב כל תענית צבור יש בו נשיאות כפים במנחה, חוץ מביום הכפורים. (שם)

סימן לג

דין טעימה ורחיצת הפה בתענית

- א השרוי בתענית יוכל לטעום כדי רביעית, ובלבד שיפלוט. וביום הכפורים ותשעה באב אסור. (סי' תקס"ז). והיינו לטעום אם יש בו מלח או תבלין. (באה"ט שם). הגה. ויש מחמירין בכל תענית צבור. (שם)
- ב יש אומרים שלא התירו רביעית בפעם אחת אלא מעט, דהיינו טועם מעט ופולט וטועם מעט ופולט. ויש אומרים שאפילו בפעם אחת יכול לטעום כדי רביעית, אם יודע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע כלום. (שם)
- ג מי שדרכו לרחוץ פיו בשחרית בתענית צבור, לא כשר למעבד הכי. (ואפילו פחות מרביעית, כנלע"ד כוונת מרן, ועיין בבאה"ט). אבל בתענית יחיד שרי כיון שפולט, ואפילו יש במים שרוחץ יותר מרביעית. (שם)

סימן לד

דין נדרי תענית ודין נודר בעת צרה

- א נדר להתענות יום זה ושכח ואכל, משלים תעניתו. והוא הדין אם היה תענית חלום, או שהיה תענית צבור, או שהיה יום ידוע לו להתענות כיום שמת בו אביו. אבל אם נדר להתענות יום אחד או שני ימים, וכשהתחיל להתענות שכח ואכל כזית, אבד תעניתו וחייב לצום יום אחר. (הגה. ויש מחמירים דאפילו בנדר להתענות יום זה דחייב להשלים, מכל מקום מחמירין להתענות יום אחר. (סי' תקס"ח). כזית אבד תעניתו וכו', הוא הדין אם שתה רביעית מים אחר עמוד השחר. (בר"י שם)
- ב הנודר לצום עשרה ימים באיזו יום שירצה, והיה מתענה ביום אחד מהם והוצרך לדבר מצוה, כגון סעודת מצוה, או מפני אדם גדול, או שמצטער, הרי זה לזה ופורע יום אחר, שהרי לא קבע הימים בתחילת הנדר. אבל אם לא קבל עליו קודם לכן להתענות יום אחד, אלא במנחה קבל עליו התענית למחר, מקרי תענית זה ואינו יכול ללוותו. הגה. וכל שכן יום זה ממש שאמר אתענה יום פלוני, שאינו יכול ללוותו. (שם). ואינו יכול לאכול בלא התרה. (כנה"ג)
- ג מי שהוא שרוי בתענית, ושכח ולקח את המאכל וברך עליו ונזכר מהתענית, יאכל פחות מכזית מפני הברכה, ועולה לו התענית. (בר"י משם רבו שם)
- ד על השלחן: עיין בשו"ת שערי עזרא ח"א סימן ט"ו, שהעלנו שזה דוקא בתענית יחיד, אבל בתענית צבור שקבעו חז"ל לא יאכל. אם היה מתענה תענית חלום אינו יכול ללוותו. הגה. וכל שכן שאינו יכול ללוות ולפרוע תענית צבור. י"א שאם מצטער הרבה בתעניתו יכול לפרותו בממון (ושיעורו י"ב פשיטין. באה"ט). והוא הדין באונס אחר. ודווקא אם קבלו עליו בקבלה בעלמא, אבל אם קבלו דרך נדר צריך לקיים את נדרו. (שם)
- ה מי שנדר להתענות כך וכך תעניות, יכול לדחותם עד ימות החורף, ויוכל ללוות יום ארוך ולשלם יום קצר. (שם)
- ו יש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים, יש להשוותם לארבעים תעניות שאינם רצופים. (שם)
- ז המתענה תענית חלום ביום טוב, או בחולו של מועד, או בראש חודש, או בחנוכה ופורים, או בערב יום הכפורים, צריך למיתב תעניתא לתעניתיה כדין המתענה תענית חלום בשבת. (שם)

- ח אירע יום מיתת אביו או אמו באדר והשנה מעוברת, יתענה באדר שני.
 אין צריך להתענות אלא ביום מיתת אביו, ולא ביום הקבורה. (שם)
- ט אם אירע יום מיתת אביו בשבת או בראש חודש, ידחה למחר. הנודר
 לצום סכום ימים רצופים ואירע בהם תענית חובה, עולין לו. (שם)
- י כל השרוי בתענית, בין שהיה מתענה על צרתו או על חלומו, בין שהיה
 מתענה עם הצבור על צרתם, הרי זה לא ינהג עידונין בעצמו, ולא יקל
 ראשו, ולא יהיה שמח וטוב לב, אלא דואג ואונן, כעניין שנאמר "מה
 יתאונן אדם חי". (שם)

סימן לה

הנודר בעת צרה

- א יחיד המתענה על צרה ועברה, או על חולה ונתרפא או מת, צריך
 להשלים כל התעניות שקבל עליו. אבל צבור שמתענין על שום דבר
 ונענו, קודם חצות לא ישלימו. ואם תלמידי חכמים ורוב צבור רוצים
 להשלים, אין היחיד רשאי להפריש עצמו מהם. (סי' תקס"ט)
- ב יחיד שמתענה על צרה ונודע שקודם קבלת התענית כבר עברה, אין
 צריך להשלים. (שם)

סימן לו

חנוכה ופורים וימים שאין אומרים בהם תחנון שנפגשו בתוך ימי נדרי
 התענית

- א יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים, ואירעו בהם שבתות וימים טובים,
 או ראש חודש חנוכה ופורים, או ערב יום הכפורים, אם קבלו בלשון
 קבלת תענית בעלמא אין צריך התרה, ואם קבלו בלשון הרי עלי שהוא
 לשון נדר צריך התרת חכם. ויתחיל בחרטה, שיאמר לו אילו שמת לבך
 שיארעו בהם אלו הימים לא היית נודר ומתיר לו. (ואם לא התירו לו
 צריך להתענות לכולי עלמא. ונראה לי דצריך למיתב תעניתא לתעניתו.
 באה"ט, מג"א (סי' תק"ע)

ב אם נשבע להתענות כך וכך ימים, ואירעו בהם שבת ויום טוב וערב יום הכפורים וחנוכה ופורים, השבועה חלה עליהם מטעם אסור כולל. אבל אם נשבע להתענות בשבת או ביום טוב בפירוש לא חלה עליו שבועה, דאין שבועה חלה על דבר מצוה, אלא לוקה על שנשבע לשוא ואוכל. ואם נשבע להתענות בחנוכה ופורים חלה שבועה עליו, כיון שאינן אלא מדרבנן. ונראה לי דהוא הדין לראש חדש וערב יום הכפורים שאינם אלא מדרבנן, אלא שמדברי הרמב"ם נראה שהם של תורה. (שם)

סימן לז

מי הם החוטאים לישיב בתענית, ובאיזה ימים אין גוזרין תענית, ותקון לעונות

- א היושב בתענית, אם יכול לסבול התענית נקרא קדוש. ואם לאו, כגון שאינו ברי וחזק, נקרא חוטא. (סי' תקע"א)
- ב תלמיד חכם אינו רשאי לישיב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים, אלא אם כן כשהצבור מתענין שלא יפרוש עצמו מהם. ומלמדי תנוקות דינם כתלמידי חכמים. (שם)
- ג כשגוזרין תענית על כל צרה שלא תבא, אין גוזרין בתחילה ביום חמישי אפילו במקום שרובו גוים, מפני שהעם יקנו הרבה לצורך הלילה ולצורך שלוש סעודות של שבת, ויהיה הדבר תמוה לבריות שלא נתפרסם עריין שגזרו תענית היום, ויהיו סבורים שרעב בא לעולם ויפקיעו השערים. אבל אם מתחילים ביום שני יפורסם הדבר קודם יום חמישי, וידעו הכל ביום חמישי שבשביל התענית קונים הרבה. (לבוש סי' תקע"ב)
- ד מצוה להרעיב אדם עצמו בשנת רעבון. ואסור לשמש בו מטתו חוץ מליל טבילה, ולחשוכי בנים מותר. (ש"ע סי' תקע"ד)
- ה כל הפורש מן הצבור אינו רואה בנחמתן, וכל המצטער עמהם זוכה ורואה בנחמתן. (שם)

על השלחן

- א. כשאדם מתענה ישמור עצמו שלא יהא כעסן בו ביום, כי כשהאדם רעב הוא כעסן. ואם יכעס מוטב לו שלא יתענה, ויהא שבע וטוב לב לבריות שלא יתקוטט, וכתיב "הן לריב ומצה תצמוי". (כה"ח סימן תקע"א ג')
- ב. אם ידוע לו שחטא איזה חטא חייב להתענות, ואם אינו יכול להתענות

יכול לפדותו בממון. והעשיר יתן לפי עושרו, ששקול צער הממון נגד צער התענית, ובעשיר דין מאה כדין פרוטה לעני. ויש נוהגים לתת לפדיון תענית כדמי הסעודה. (שם ו וסימן תקס"ח נ"ב)

ג. בספרי הפוסקים המוסר והמקובלים האריכו בדבר הימים שראוי להתענות על כל עבירה, ואכתוב מקצת לדעת חומר העבירות. ואם אינו יכול להתענות יתן איזה סכום יתן לצדקה.

מי שחלל שבת כדי להציל ממון, פסק הרמ"א בסימן של"ד סעיף כ"ו, שצריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי.

עבר על אב מלאכה בשבת, כתבו משם האר"י הקדוש שחייב בארבע מאות חמשים וארבע תעניות, ויש אומרים מאתיים תעניות. (עיין כה"ח שם קמ"ג)

המכה את חברו צריך שיבקש מחילה מחברו וילקה, ויתענה ארבעים יום. וכן הוא לכל העובר על לאו מהתורה שאין בו כרת. (כגון שדבר לשון הרע או רכילות, או אכל נבילה וכיוצא). (שם קלז קלח)

העובר על מצות עשה יתענה שני וחמישי ושני. ועל ביטול תפלה או תפלין או ציצית או קריאת שמע, צריך ששים ואחת תעניות. (שם קמ) עבר על איסור דרבנן צריך להתענות שני וחמישי ושני. ואם בשוגג די לו ביום אחד. (שם קלט). וכל חוטא ראוי שילך אצל חכם שיורה לו היאך להתנהג, שלכל אדם יש תקון מיוחד.

וכתבו האחרונים שאין להכביד הרבה על בעלי תשובה, וכשבאים לחזור החכם עיניו בראשו יתן להם תקון באופן שיקרבם ולא שירחיקם, והכל לפי ראות עיני החכם.

ד. יש דברים שכתבו הפוסקים שכשעושה אותם נחשב לו כאלו התענה. ואלו מקצת הדברים:

א. ירבה בלמוד תורה, שהתורה כמזבח כפרה. ואם לא היה קובע עתים לתורה יקבע. ואם היה לומד שעה ילמוד שעתיים וכיוצא בזה.

ב. תענית מן הדבור, ועדיף מאכילה כי לא יהיה לו צער ונוק בגופו, ולא יחלש על ידי זה. וינצל מאיסורים רבים שאדם נכשל בהם בעוה"ר בכל יום.

ג. כשתאב ביותר לאכול או לשתות יסלק ידו באמצע הסעודה, שהתגברות זו על תאותו נחשב לסיגוף גדול. (עי' כה"ח שם ז ח)

ה. אף התלמיד חכם שכתבנו לעיל שלא יתענה, מכל מקום ילמד יותר ממה שהיה רגיל, ויפרוש מעבירות קלות וחמורות שנראות בזמן הזה קלות, כגון שיזוהר מאד בתפלה ובברכות, ושלא לדבר בבית-הכנסת, ושלא לדבר בשבת דבור חול, ומהסתכלות אסורה, ומושב לצים, וסרך גזל, וסרך חילול ה', ולשון הרע, וגאווה, וכעס, וילמוד לשמה. ואם לומד

ושוליו מלאים מחטאות הצבור כגון הנזכרים ודומיהם, אין תורתו רצויה, ושגגות נעשות לו כזדונות, שמדקדקים בעולם הבא יותר ממה שמתאר האדם. (שם ח)

סימן לח

תעניות שמתפללים בארץ ישראל או חוצה לארץ על הגשמים או על צרות אחרות

- א** סדר תעניות שמתענין בחוצה לארץ על הגשמים כך הוא: במקומות שעונת הגשמים שלהם קודם שבעה עשר במרחשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ושוהין אחר כך כמו ששה ימים. אם לא ירדו גשמים בית דין גוזרים שלוש תעניות על הצבור שני וחמישי ושני, וכל העם נכנסים לבית הכנסת ומתפללים וזועקים ומתחננים (ובכלל זה הקריאה בו ויחל כמו בשאר תענית. ט"ז באה"ט). עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד שלוש תעניות על הצבור שני וחמישי ושני. ובאלו מפסיקין מלאכול בעוד יום, ואסורים בהם בעשיית מלאכה ביום אבל לא בלילה. ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין, אבל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מותר. ואסורין בסיכה ותשמיש המטה ונעילת הסנדל בעיר. ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות. (סי' תקע"ה)
- ב** עברו אלו, בית דין גוזרין עוד שבע תעניות שני וחמישי ושני, ושני וחמישי ושני. וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו, ויתירין אלו שמתריעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם, ומורידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בשחרית ומנחה, ונועלין את החנויות. (סי' תקע"ה)
- ג** עוברות ומניקות מתענות בהם, אבל לא בשלוש ראשונות ולא בשבע אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הולד. (שם). (ואסור להן להחמיר ולהתענות. תשב"ץ סי' תכ"ח)
- ד** במה דברים אמורים שמפסיקין מבעוד יום בשלוש אמצעיות ושבע אחרונות, דווקא בארץ ישראל, אבל בחוצה לארץ כל תענית שגוזרים הצבור אוכלים בהם בלילה, ודינם כדין שאר תעניות. (סי' תקע"ה)

ה היו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקים מן התענית, משיכנסו בעומק הארץ החרבה טפח, ובבנונית שני טפחים, ובעבודה שלושה טפחים. ושיעור כמה צריכים לירד כדי לברך עליהם, משירדו כל כך שרבו על הארץ, ושעלה עליה אבעבועות מן המטר וילכו זה לקראת זה. ומה מברך, אם אין לו שדה אומר מודים אנחנו לפניך ה' אלהינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו, ואילו פינו מלא שירה וכו', וחותרם ברוך אתה ה' מהולל בתשבחות אל ההודאות וכו'. (סי' רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום, ואם התחילו לירד קודם חצות לא ישלימו אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב יתקבצו ויאמרו הלל הגדול. (סי' תקע"ה)

ו אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דווקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא. (שם סי' הנז')

ז אם ירדו להם גשמים בליל תעניתם קודם שעלה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול. (שם)

על השלחן

א. כשם שמתענים על הגשמים כך מתענים על שאר הצרות, כגון נכרים שבאו לערוך מלחמה עם ישראל, או ליטול מהם מס, או ליקח מידם ארץ, או לגזור עליהם צרה אפילו במצוה קלה, מתענין ומתריעין עד שירחמו.

וכל הערים סביבותיהם מתענים אבל אין מתריעין (בשופרות או בחצוצרות). אלא אם כן תקעו להקבץ לעזרתם. ואפילו לא באו אלא לעבור דרך ארצם, שאין להם מלחמה עמהם אלא על נכרים אחרים ועוברים על מקום ישראל, מתענין ומתריעין. (שו"ע תקעו א)

ב. מצות עשה מהתורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שלא תבוא על הצבור, שנאמר "על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות", כלומר כל דבר שיצר לכם כגון בצורת דבר וכו', זעקו עליהם והריעו. ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, וידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, ככתוב "עונותיכם הטו" וכו', וזה הוא שיגרום להוציא הצרה מעליהם. (הרמב"ם פ"א מתעניות)

- ג. וכן מתענים על רעידת אדמה, ועל רוחות חזקות שמפילים בנין, ועל מפולות שרבו בעיר, ועל חולאים שחלו אנשים רבים ומתים מאותו חולי, הרי אלו צרות צבור שגוזרים עליהם תענית ומתריעין. וכן על הארבה, ועל המזונות, (שם ב' ה' ט' י'). וראוי שתלמידי חכמים יעיינו בכל מצב ויחליטו מתי יש להתענות ולהתריע.
- ד. עיר שהקיפוח אנסין או נהר, וספינה המטורפת בים, אפילו על היחיד הנרדף מפני אנסין או לסטין או רוח רעה, או חולה שיש בו סכנה, זועקים ומתחננים בתפלות בשבת, אבל אין תוקעין, אלא אם כן תוקעין לקבץ העם לעזור לאחיהם ולהצילם. (שם יג)
- ה. בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני הצרות, בית-דין והזקנים היו יושבין בבית-הכנסת, ובודקין על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרית עד חצי היום. ומסירין המכשולים של עבירות, ומזהירין ודורשין וחוקרים על בעלי חמס ועבירות ועל בעלי זרוע ומפרישים אותם, וכיוצא בדברים אלו. ומחצי היום ולערב, רביע היום קורין בתורה ומפטירין בנביא, ורביע היום האחרון מתפללים מנחה ומתריעים ומתודין וזועקים כפי כחם. (שם סעי' טז)
- ו. תעניות אלו שמתענים על הצרות, אין מתענין בהם לא עוברות ולא מניקות ולא קטנים, ומותרים לאכול בלילה אף שמתענים למחר, חוץ מתענית הגשמים. (שם יד)
- ז. בכל יום משבעה תעניות אחרונות של גשמים מתפללים על סדר זה, (וכן בשאר צרות דומה לסדר זה). מוציאין את התיבה לרחובה של עיר, וכל העם מתקבצים ומתכסים בשקים, ונותנים אפר על גבי התיבה ועל גבי ספר תורה, כדי להגדיל הבכיה ולהכניע לבם. ואחד מן העם נוטל האפר ונותן בראש הנשיא ובראש אב בית דין במקום הנחת התפלין, כדי שיכלמו וישובו. וכל אחד ואחד נוטל אפר ונותן בראשו. ומעמידים זקן חכם או אדם של צורה, ואומר לפניהם דברי מוסר: אחינו, לא שק ולא תענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים, ומוסיף בענינים אלו כפי כחו עד שיכניע לבם וישובו תשובה גמורה. אחר כן עומדים בתפלה, ומעמידים שליח צבור מיוחד שיש בו וכמשפחתו מדות טובות וריקים מעבירות, כמפורט בשלחן ערוך, ומתפלל. (שו"ע סימן תקע"ט א)

שלחן המלך

- ח. אחר שמתפללים יוצאים כל העם לבית הקברות ובוכים ומתחננים שם, כלומר, הרי אתם מתים כמתים אלו אם לא תשובו מדרככם. (שו"ע שם ג)
- וראו לציין שכסדר זה נהג זקני הרב המקובל כמוהר"ר יהודה פיתייא זיע"א בירושלים, כשהיתה סכנה במלחמת העולם השניה כשצבאות הגרמנים התקרבו לארץ-ישראל, עם קהל עדתו. ומלבד הסדר הנ"ל היו הולכים משכונת מחנה יהודה לקבר רחל, יחפים לבושי שקים ואפר וכו' באופן המזעזע ביותר. ושמעתי ממגידי אמת, שהאדמו"ר הזקן מגור השתתף פעם בתפלות ובסליחות, והתבטא שאילו היה אפשר לעשות כן בפולניה היו ניצולים מהשואה הנוראה. (וכן נהגו תלמידיו בשנת תש"ח, כשירושלים היתה בסכנה גדולה כידוע, וברוך ה' שפדה נפשנו מכל צרה)
- ויהי רצון שלא נצטרך לכל זה, וה' יחיש גאולתנו במהרה בבנין בית מקדשנו אמן.

הלכות יום טוב

סימן טל

איזה מלאכות אסורים ביום טוב

- א כל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אוכל נפש, וחוץ מהוצאה והבערה, וכן מכשירי אוכל נפש שלא אפשר לעשותה מאתמול. (סי' תצ"ה)
- ב קצירה וטחינה וביצירה וסחיטה וצידה, אף על פי שהם מלאכת אוכל נפש, אסרום חכמים. (שם). הטעם, חששו שמא יקצור כל שדהו, ויבצור ודורך כל ענביו וכו', (ונמנע משמחת יום טוב).
- ג אין מוציאין משא על הבהמה ביום טוב. (שם). והטעם, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. (בה"ט שם)

ד מוקצה, אף על פי שמותר בשבת, כגון מוקצה מחמת מיאוס, ופירות העומדים לסחורה, וחטים שזרען בקרקע ועדיין לא השרישו, ובצים שתחת התרנגולת וכו', שכתב הש"ע בסי' ש"י ע"ש, ביום טוב החמירו בו ואסרוהו. (שם). והטעם, משום דביום טוב אסורו קל החמירו בו, כדי שלא יבואו לזלזל בו. (ע"ש שם)

על השלחן

- א. קליפות ועצמות שהתפרקו ביום טוב הרי זה נולד, ואף שמותר לטלטלם בשבת כיון שראויים למאכל בהמה, מכל מקום ביום טוב החמירו חז"ל ואסרו לטלטלן, כדי שלא יבואו לזלזל ביום טוב. ואם חל יום טוב בשבת מותר לטלטלן. (בא"ח במדבר יא). ועל כן ישים בצלחת ריקה בתחילה איזה דבר הנאכל, ואחר כך יניח את הקליפות.
- ב. אסור לעשות גבינה, שאין לגבן ביום טוב. אבל לבן הנקרא בלע"ז יגורטי מותר לעשותו ביום טוב, ויעשהו מחלב שנחלב בערב יום טוב. (שם י)
- ג. כל המלאכות שאסרו לעשותן ביום טוב, אסור לעשותן אפילו על ידי שינוי. וכל דבר שאסור לישראל לעשותו ביום טוב, אסור לו לומר לגוי לעשותו. (שם ח)

סימן מ

דין יום טוב של גלויות

- א בגלויות שעושים שני ימים טובים מספק, כל מה שאסור בראשון אסור בשני. ומנדין למי שמזלזל בו, ואם הוא צורבא מרבנן אין מחמירין לנדותו אלא מלקין אותו. (סי' תצ"ו)
- ב אין חילוק בין ראשון לשני אלא לענין מת, וכן לכחול את העין, אפילו שאסור בראשון אלא על ידי גוי אם אין בו סכנה, בשני מותר אפילו על ידי ישראל, חוץ מיום טוב שני של ראש השנה דשני ימים קדושה אחת אריכתא הן. (שם סי' תצ"ו)

ג בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בישוב אפילו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיעו לישוב, אף על פי שאין דעתו לחזור מותר, לפי שעדיין לא קבעהו להיות כמותן. אבל אם הגיעו לישוב ואין דעתו לחזור נעשה כמותן, ואסור בין במדבר בין בישוב. וכל שהוא חוץ לתחום אין נותנים עליו חומרי מקום שהלך לשם. (שם) ולכן אם דעתו לחזור מותר לעשות, ואם אין דעתו לחזור עדיין לא הוקבע להיות כמותן. (בה"ט שם)

ד בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ ועשו מלאכה, אין מנדין אותם. (מבי"ט). ומתפללין שמונה עשרה במקומן. אבל לובשין מלבושי יום טוב. ואם יום טוב ערב שבת, מבשל בלא ערובי תבשילין. העוקר דירתו עם אשתו מארץ ישראל לחוץ לארץ, אף על פי שדעתו לחזור דינו כמי שאין דעתו לחזור. (הרדב"ז). וכל שאין דעתו לחזור, אף על פי שאשתו נשארת שם הוי כאין דעתו לחזור. (כנה"ג). כתב א"ז בשם יש"ש, מעשה באחד שהלך לארץ ישראל וקבע דירתו, ואחר כמה שנים יצא לחוץ לארץ ודעתו היה לחזור לארץ ישראל, ונהג חול ביום טוב שני, ונפטר במיתה משונה ולא זכה לחזור לארץ ישראל. (באה"ט שם)

על השלחן

א. בהגדרת דין דעתו לחזור או אין דעתו לחזור. הנה, אם עקר דירתו ולקח אשתו ובניו כאמור, נחשב אין דעתו לחזור ודינו כבן חוץ לארץ. ואם דעתו לחזור תוך שלושים יום, או אם עשה דבר פשוט כמכירה או קניה, נחשב שדעתו לחזור.

ואם נשאר יותר משלושים יום ודעתו לחזור, או שנסע ללמוד תורה בחוץ לארץ ודעתו לחזור, יש אומרים שיש להטיל עליו חומרת שני המקומות, מקום שבא משם ומקום שנמצא שם. ויש אומרים שזה גדר דין של דעתו לחזור מיד. וראוי לחוש ולהחמיר לשני הסברות. (שערי עזרא ח"א סימן לא)

ב. בן ארץ ישראל שנסע לחוץ לארץ, אף שדעתו לחזור לארץ ישראל, אסור לו לעשות מלאכה האסורה ביום טוב שני, כאלו הוא יום טוב שלו, בין בפרהסיא בין בצנעא, כל שהגיע לחוץ לארץ ולא היה במדבר. (שם)

- ג. בן ארץ ישראל שנסע לחוץ לארץ ודעתו לחזור מיד, שדינו לכל הדברים כיום טוב שלו כאמור, לענין תפלה ביום טוב שני, יניח תפלין בצנעא בביתו ויקרא קריאת שמע, וילך לבית הכנסת ויתפלל בלחש שמונה עשר ברכות, שזה דבר בצנעא שבתפלת לחש אין הכל יודעים מה שהתפלל. ועליו ללבוש בגדי יום טוב. (שם)
- ד. בן ארץ ישראל שנסע לחוץ לארץ ודעתו לחזור, לכתחילה לא יעלה לספר תורה ביום טוב שני של גלויות. ואם לא קראוהו בשמו רק שהשמש רומז לעלות, ירמוז לשמש שמסיבות שונות אינו רוצה לעלות. אבל אם קראוהו בשמו, ואם יסרב נמצא שמזלזל ביום טוב שני בפרהסיא, אם הוא יום שני או חמישי או חול המועד יעלה ויברך, כיון שגם לדידיה זה יום של קריאת התורה. אבל היה אותו יום אגד"ו שאין בהם קריאת התורה, יאמר לחון בלחש שזו עליתו למעשה של החון, ומה שהוא מברך הוא מברך בשביל השליח צבור ושיתכוין לצאת בברכתו, ובוה יצא ידי חובה מדעות הפוסקים הסוברים שלא יברך, ובוה אינו משנה בפרהסיא ממנהג המקום. (שם)
- ה. בן חוץ לארץ שבא לארץ ישראל ודעתו לחזור, שעליו לשמור יום טוב שני של גלויות בארץ, הנה אם היה בחור שאם יתנו לו אשה שתמצא חן בעיניו ישאר בארץ, נחלקו בזה גדולי חכמי ירושלים בדורות שעברו אם ינהג כבני ארץ-ישראל. ורבותי הגדולים ראיתי שהורו הלכה למעשה כדעת הסוברים שינהג כבני ארץ ישראל. (עיין בחיים שאל ח"א נה, ובספרים שציין שם. ובין רבותי הגדולים שהורו כן אציין הוראתו של מורי ורבי הג"ר עזרא עטייה זצ"ל, שכן הורה לבחורי הישיבה הלכה למעשה).
- ו. תייר שבא מחוץ לארץ ואומר שרצונו להשתקע בארץ, אבל כיון שיש לו עסקים בחוץ לארץ חייב לחסל עסקיו ולבוא, אף שמעכשיו נדר לבוא ולהשתקע בארץ, ינהג כחומרי מקומו לענין יום טוב שני עד שיקבע דירתו בארץ-ישראל. (כה"ח תצו נ"א)

סימן מא

צידה והכנה ושחיטה ביום טוב

- א אווזים ותרנגולים ויונים שבבית או שבחצר העומדים לאכילה, מותר לצודן ואין צריכים זמון. (סי' תצ"ז)
- ב שאר כל חיה ועוף שמחוסרין צידה, שצריך לומר הבא מצודה ונצודינו, אסור לצודן וליתן לפניהם מזונות. (שם)
- ג יוני שובך ויוני עליה, וצפורים שקננו בטפיחים אסור לצודן, לפיכך אין זימון מועיל להם. והני מלי בגדולים, אבל בקטנים שאינם מפריחים מותר לצודן וצריכים זימון. (שם)
- ד כיצד הוא הזימון, מערב יום טוב אומר זה וזה אני נוטל למחר ואין צריך לנענעם, אבל באומר מכאן אני נוטל למחר לא סגי. (שם)
- ה גוי שהביא דורון לישראל ביום טוב, בני יונה קטנים משוככות שיש לו בעיר, כיון שאין צריכים צידה מותרין (שם), דשל גוי אין צריך הכנה (כדלקמן ש"ע סי' תס"ח סעי"ג). באה"ט. (שם)
- ו השוחט בהמה ביום טוב לא יבדוק עד שיפשיט, שאם תמצא טרפה לא יהא רשאי להפשיטה. (שם)
- ז אם נמצאת טרפה אסור לטלטלה. אבל מותר למכרה לגוי בדרך שהתירו מכירה לישראל, שלא ישקול ולא יזכיר סכום דמים. ואם אינו מאמינו יכול ליקח ממנו משכון. (שם). ומה שנוהגים פה צובא יע"א, שקונים בשר ביום טוב מיהודי, והיינו שמעמידין גוי לשקול ולכתוב חשבון כל אחד, משום שבות דשבות לא גזרו רבנן. (ד"ע). (על השלחן: עיין בזה בבן איש חי במדבר י"ב).
- ח אין מראין סכין לחכם ביום טוב לראות אם הוא ראוי לשחוט בו, שמא תהיה פגומה ויאמר לו אסור לשחוט בה מפני פגימתה, וילך ויחדרנה במשחזת. וחכם שראה סכין לעצמו יכול להשאילה לאחרים. (סי' תצ"ח)
- ט יכול להוליך סכין והבהמה אצל טבח לשחוט, ואפילו גדי קטן שצריך להוליכו על כתיפו, ואף על פי שאפשר להוליכם מאתמול. (הגה. והוא הדין שיכול הטבח להוליך הסכין אצל הבהמה. סי' תצ"ח)

י בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות תוך התחום, הרי אלו מוכנות ולוקחין מהם ושוחטין אותן ביום טוב. אבל הרועות והלנות חוץ לתחום, אם באו ביום טוב אין שוחטין אותן ביום טוב, מפני שהן מוקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן. והני מילי בבהמות ישראל, אבל של גוי לית בהו משום מוקצה דאין הגוי צריך הכן, אלא אם כן באו בשביל ישראל שאז אסור. לפיכך גוי שהביא בהמה במקולין, אם יודע שלנות חוץ לתחום אסורות, ואם ספק מותרות אפילו באו בשביל ישראל, שהמוקצה הולכים בספקו להקל. ואם הביאום לצורך הגוי, או אפילו סתם בעיר שרובה גויים מותר, שכל המביא לצורך הרוב מביא. (שם)

יא בהמות הידועות ללון חוץ לתחום ונמצאו בעיר ביום שני, אני אומר שמא מבערב הכניסן וחוץ לחומה לנו ומותרות. וכל שכן השחוטות בבוקר, שחזקה מבערב הכניסן לתוך התחום. (שם)

יב עגל שנולד ביום טוב מותר לשוחטו אם האם עומדת לאכילה, דמוכן אגב אמו, דאי בעי היה שוחטה ואוכלה עם הולד, ואפילו אם האם טרפה דמוכן לכלבים הוי מוכן לאדם. (וכתב המג"א, דבזמן הזה סתם טרפות אין עומדים לכלבים, אם כן ולד טרפה אסור, וצ"ע. בה"ט). והוא דקים לן בגויה שכלו לו חדשיו. הגה. ובעינן גם כן שהפריס על גבי קרקע, דחיישינן שמא יראה בו ריעותא באברים הפנימים ונמצא שחט ביום טוב שלא לצורך. (סי' תצ"ח). אם היו שבת ויום טוב סמוכים זה לזה, נולד בזה מותר בזה. (שם)

יג השוחט בהמה או עוף ביום טוב, אינו רשאי לתלוש הצמר או הנוצה מן הצואר לעשות מקום לסכין, אלא מפנהו בידו, ואם נתלש נתלש. (סי' תצ"ח)

יד לא ישחוט אדם חיה ועוף ביום טוב אלא אם כן יש לו עפר מוכן מבעוד יום. ואם עבר ושחט, יכסהו באפר כירה שהוסק מערב יום טוב שהוא מותר לכסות בו. אבל אם הוסק ביום טוב אסור, אלא אם כן הוא חם שראוי לצלות בו ביצה, ואם שחט מותר לכסות בו אף על פי שאינו ראוי לצלות בו ביצה. (סי' תצ"ח)

טו שחט צפור מערב יום טוב ולא כיסה דמו, לא יכסנו ביום טוב. (שם)

סימן מב

הנצרך לבשר ביום טוב היאך יתנהג וסדר מליחתו

- א אסור לשקול בשר אפילו בביתו לידע כמה ישל, ואפילו ליתנו בכף מאזנים לשמרו מן העכברים אסור, אם היא תלויה במקום שרגילים לשקול בה. ואפילו לשקול מנה כנגד מנה אסור. ומותר לשקול בידו, שלוקח החתיכה בידו ומשער כמה יש בה, וטבח אומן אפילו זה אסור. אבל אם היה יודע לכויץ דרך חתיכתו לחתוך ליטרה או חצי ליטרה, חותך בדרכו ואינו חושש. (סי' ת"ק)
- ב אין נוקבין נקב בבשר בסכין לתלותו בו, אבל ביד מותר. ואם לעשות בו סימן מותר אפילו בסכין. (שם)
- ג מולגין הראש והרגלים ומהבהבין אותן באור, אבל אין טופלין אותה בסיד דמחזי כעיבוד. (שם)
- ד מותר למלוח כמה חתיכות בבת אחת, אף על פי שאין צריך אלא אחת. הגה. ומותר למלוח הבשר ביום טוב, אף על פי שהיה אפשר למלוח מערב יום טוב. (שם). ויש"ש והמג"א אוסרין למלוח בשר שנשחט בערב יום טוב, לכך ירא שמים יחוש לדבריהם.
- ה נוהגין לנקר הבשר ביום טוב אפילו נשחט בערב יום טוב. (שם)

סימן מג

עצים האסורים והמותרים ביום טוב

- א אין מבקעין עצים מן הקורות שעומדות לבנין, ולא מקורה שנשברה ביום טוב, אפילו אם היתה רעועה מערב יום טוב וקרובה להשבר. אבל אם נשברה מערב יום טוב, אם אי אפשר להסיקה בלא ביקוע מבקעין ממנה חתיכות גדולות. ולא יבקע לא בקרדום ולא במגל ולא במגירה, אלא בקופיץ שהיא סכין של קצבים. ויש מי שאוסר אפילו בקופיץ לפי שאין אנו בקיאים מהו, ולא התירו אלא בסכין. (סי' תק"א). ולשבר ביד אין להחמיר כלל. (בה"ט שם)

ב עצים גדולים קצת וראויים להסקה בלא בקוע לא יבקע כלל, ואפילו לשברם ביד יש מי שאוסר. (שם תק"א)

ג עלו קנים ועלי גפנים אף על פי שהם מכוונסים אסור להסיקם, כיון שהרוח מפזרת אותם הרי הם כמפוזרים ואסורים. ואם הניח עליהם כלי כבד מערב יום טוב, הרי אלו מוכנים. (שם). עצים שנשרו מן האילן ביום טוב אין מסיקין בהם. (שם). כלים שנשברו ביום טוב אין מסיקין בהם, (שם) מפני שהם נולדו. (שם). ואסור לטלטלם ואפילו לשורפן במקומן אסור, דמוקצה אסור ליהנות ממנו. עץ המיוחד לחתות בו האש שנשבר, אסור להסיקו דהוה ליה נולדו. (יש"ש, באה"ט שם תק"א)

ד מותר להסיק בכלים שלימים או בכלים שנשברו מערב יום טוב. שקדים ואגוזים שאכלם מערב יום טוב מסיקין בקלפיהם ביום טוב, ואם אבלן ביום טוב אין מסיקין בקלפיהם. (שם). אסור לשבר הפתילות של העשישיות והקנדילים שלנו שהם מקש אפילו אין מפרידה, אלא כופלה להיותה מדליקה משני ראשיה. (ד"ע)

סימן מד

דיני האש ביום טוב

א אין מוציאין האש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים. (ואם הוציא מותר להשתמש בו. הרב המגיד, והיד אהרן). ואין עושין פחמים. (סי' תק"ב)

ב העושה מדורה ביום טוב, כשהוא עורך את העצים אינו מניח זה על זה עד שיסדר המערכה מפני שנראה כבונה, אלא שופך העצים בערבוב. וכן הקדרה אוחו אותה תחילה ואחר כך מכניס האבנים תחתיה, כדי שיעשה שינוי. וכן המיטה, אוחו הקרשים למעלה ומכניס הרגלים תחתיהם. ואפילו בצים לא יעמיד אותם שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, וכן כל כיוצא בזה צריך שינוי. (שם)

ג אגודה של עצים שהודלקה במדורה, כל עץ שלא אחזה בו האש מותר לשטפו, ואין דומה למסיר שמן מהנר. (שם). אבל עץ הדלוק אסור ליקח אותו לגמרי מהכירה כדי להאיר בו, מפני שהוא מכבה. (באה"ט שם)

ד אין סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת. (שם). פירוש בבקעת לחה, כיון שאינה ראויה להסקה אסור לטלטלה לצורך שום דבר, אבל יבשה שראויה להסקה מותרת לכל דבר. (טור, רש"ל, ט"ז, מג"א, באה"ט שם)

על השלחן

א. הכריעו להלכה רוב רבני האחרונים שאסור להוציא אש ביום טוב מגפרור, רק להעביר אש מאש. וכן אסור להדליק חשמל או פנס וכיוצא ביום טוב. ואסור לכבות. והוא הדין לתנר אפיה, אסור להדליק את הכפתור ביום טוב או לכבותו אף שרצונו לאפות לצורך יום טוב, שכל זה נחשב מוציא אש. (שערי עזרא ח"א סימן לב, ועי' בא"ח פ' במדבר טו)

ב. כירים של גז שמבשל בהם ביום טוב אסור לכבותם. כיצד יעשה, אם יש לו שעון מיוחד שמכינו בשעות ומכבה מעצמו מותר, וכיום נפוץ שעון כזה בארץ. ואם לאו מתירין על ידי גרמא, שירתיה מים לשתות קפה וכשיגלשו המים יכבה הגז, ואז מותר לסגור את כפתור הגז. (יביע אומר ח"ג או"ח ל')

סימן מה

שלא להכין מיום טוב לחבירו

א אסור לאפות או לבשל או לשחוט ביום טוב לצורך מחר, ואפילו הוא שבת, ואפילו בשני ימים של ראש השנה. אבל ממלאה אשה קדרה של בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, (וכל שכן לשחוט אף על פי שאין צריך אלא לכזית. הגה). ודוקא קודם אכילה, אבל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר אוכל ממנה כזית דרך הערמה. מיהו אם עברה ובשלה מותר לאכלו. (סי' תק"ה)

ב אסור להכין מיום טוב לחברו אפילו דבר שאינו מלאכה, כל שכן האינדנא דאנן בקיאיין בקביעא דירחא, ויום טוב שני לגבי ראשון חול הוא ואסור. (מג"א). ואסור להדיח קערות מזה לזה. (מהרי"ל, באה"ט שם)

סימן מו

דיני התבלין וחליבה ביום טוב

- א דכין את הפלפלין כדרך, שאם ידוך אותן מבעוד יום מפגי טעמן. (והוא הדין כל דבר המפיג טעמו. בה"ט). אבל מלח אינו נדוך ביום טוב, אלא אם כן הטה המכתשת או שידוך בקערה וכיוצא בה כדי שישנה, לפי שהמלח אינו מפגי טעמו. ואין שוחקין את הפלפלין בריחים שלהם משום דהוי כעובדין דחול, אלא דך אותן במדוכה ככל התבלין. (הגה). מיהו נוהגים לשנות קצת בדיכת תבלין, וכן ראוי להורות. (שם סי' תק"ד)
- ב מותר להוליך תבלין אצל מדוכה או מדוכה אצלם, אפילו דרך רשות הרבים, אף על פי שהיה אפשר להוליכם מערב יום טוב. (שם). ומותר לגרור גבינה במורג חרוץ, מיהו צריך שנוי מעט כמו דיכת מלח. והוא הדין דמותר לרוך מצה בלא שנוי, דאין טחינה אחר טחינה. (הגה) ובשבת אסור. (עטרת זקנים, באה"ט שם)
- ג מותר אדם למדוד תבלין ליתן בקדרה בשביל שלא יקדיח תבשילו. (שם). והאידינא דאפילו בחול לוקחין באומד הדעת אסור למדוד ביום טוב. (מג"א, באה"ט שם)
- ד בהמה שהיא עומדת לאכילה ורוצה לחלוב אותה לאכול החלב, אם לקדרה שאין בה אוכלין אסור, ואם יש בה אוכלין מותר. אבל בהמה שעומדת לגדל ולדות או לחלבה, הוה ליה מוקצה ואסור בכל עניין. (באה"ט). וכגון שבא החלב לתקנו, או יש בה פרורין והחלב נבלע בהם, אבל החולב כל צאנו לא הותר מפני פרוסה שנותן בכלי. (הגה). וגוי החולב בהמה ביום טוב וישראל רואהו יש להקל, אך נהגו בו אסור ואין לשנות. מיהו ביום טוב שני של גליות מותר. (שם סי' תק"ה)
- ה מותר לומר לגוי לחלוב בהמתו בשבת משום צער בעלי חיים שהחלב מצערה, והחלב אסור בו ביום. (סי' ש"ה סעיף כ')

סימן מז

לישה ואפיה ביום טוב ודברים האסורים להכנת צלי ביום טוב

- ח תנורים שלנו כיון שאי אפשר לאפות בהם בלא גריפה, מותר לגרפו מהאפר והגחלים. ואף על פי שהוא מכבה אי אפשר בלא כן, כשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר לכבות לצורך אוכל נפש, והרי זה כמניח בשר על הגחלים, וכך נהגו. (סי' תק"ז)
- ט תנור וכירים חדשים מותר להסיק אפילו היסק ראשון כדי לאפות בהם, ובלבד שלא יפיגם בצונן כדי לחסמן. ואם הוסקו יותר מדאי, והוצרכו להפיגן בצונן כדי לאפות בהן מותר. לפיכך שמים המכבדת שמכבדין בה התנור אף על פי שמכבה. (שם). כתב האגודה, אחר שכבדו התנור אסור לטבל המכבדת במים לכבות שלא תשרף. (בה"ט שם)
- י מותר לסתום פי התנור בטיט ורפש שעל שפת הנהר, והוא שרכבו מאמש או עשה בו סימן ונתקו לצד אחד, אבל לגבל טיט ביום טוב אסור. ומותר לגבל אפר לסתום בו פי התנור. (שם)
- יא אין שוברין את החרס ואין חותכין את הנייר לצלות עליהן. ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפור כדי לצלות בו. (סי' תק"ח)
- יב פוצעין אגוזים במטלית ולא חיישינן שמא תקרע שם, דאפילו תקרע לא אכפת לן דאין זה קורע על מנת לתפור. (באה"ט שם)
- יג שפור שנתעקם, (وهוא הדין מחט שנתעקמה אפילו מעט אין לפושטה. ספר הזכרונות, באה"ט), אף על פי שהוא יכול לפשטו בידו אין מתקנין אותו. (סי' תק"ט)
- יד שפור שרוצים לצלות בו והיה ארוך יותר מדאי, אסור לחתכו ולא לשרפו. אין משחיזין את הסכין במשחזת שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או חרס או אבן, אבל אין מורין זה לרבים כדי שלא יבואו לחדדה במשחזת. במה דברים אמורים כשיכולה לחתוך בדוחק, אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל אין משחיזין אותה אפילו על העץ, שמא יבא להשחיזה במשחזת. (שם סי' תק"ט)

- א אין מודדין קמח ביום טוב כדי ללוש אלא יקח באומד הדעת, (סי' תק"ז) משום דהיה יכול למדוד מאתמול. (באה"ט שם)
- ב אין מרקדין הקמח בתחילה אפילו על ידי שינוי, אבל אם רקדו מאתמול ונפל בו צרור או קיסם ורוצה לרקדו פעם שנית, מותר אף בלא שינוי. (שם)
- ג אם לא נפל בו דבר אלא שרוצה לרקדו שנית כדי שיהא הפת נאה, צריך שינוי קצת כגון על גבי שולחן. (שם). ואם דרכו לנפות על גבי שולחן, צריך שינוי אחר. (בא"ה שם)
- ד הלש עיסה ביום טוב יכול להפריש ממנה חלה ולהוליכה לכהן. אבל המפריש חלה ביום טוב והיא טמאה, (כגון בזמן הזה שכולנו טמאים. בא"ה שם), לא יאפה אותה ולא ישרפנה, שאין שורפין קדשים ביום טוב לפי שאסור לאוכלה, וגם אסור לטלטלה, אלא מניחה עד הערב ושורפה. (שם)
- ה הלש עיסה בערב יום טוב אסור להפריש ממנה חלה ביום טוב. (הגה. אלא אוכל ומשויר קצת, ולמחר מפריש מן המשויר חלה. ומותר לרדות הפת כדי שיאכל ממנו, ויפריש אחר כך חלה. ואם רוצה ללוש עיסה אחרת ביום טוב ויצרפם יחד, ויפריש מאותה עיסה גם על מה שלש מערב יום טוב. (שם)
- ו אסור לעשות שאור ביום טוב אלא על ידי שנוי, מפני שהיה אפשר לעשותה מבעוד יום. אפילו נשחטה הבהמה מערב יום טוב, מותר להפריש המתנות ביום טוב. (שם)
- ז עצים שנשרו מן הדקל ביום טוב או בשבת שלפניו, אסור להסיקן ביום טוב. אסור ליקח עץ מבין העצים לחתות בו את האש בתנור דהוי מתקן מנא, אלא אם כן תקנו מערב יום טוב. ומטעם זה נראה דהוא הדין דאסור ליקח עץ לעשותו בריח לדלת, אלא אם כן תקנו מערב יום טוב. (בא"ה, ט"ז סי' תק"ז)

סימן מח

כמה דברים פרטיים להלכות יום טוב ומדברים האסורים ביום טוב

- א עופות שממלאים אותם בשר ובצים מותר לתופרם ביום טוב, והוא שיתקן מערב יום טוב החוט וישימינו במחט. (ואם לא שמוהו במחט מערב יום טוב אסור ליתנו במחט ביום טוב. בא"ה, מג"א). ויזהר שלא יחתוך החוט ביום טוב. (סי' תק"ט)
- ב מותר לחתוך ביום טוב אגד גדיים ועופות מקולסים וחוטים תפורים, וכן יכולים לשרוף פתילה או סמרטוט שקושרים בו העוף. (שם)
- ג מותר ללבן ביום טוב כלי ברזל שאפו בו מאכלי גבינה, ואחר הליבון יאפו בו פשטיד"ה של בשר. והוא שכשיתלבן יתנו אותו על המאכל מיד, (דאז לא יהא נראה כמתקן כלי אלא כמחממה לבשל תחתיה. ואפילו היה אפשר לעשותה מאתמול שרי. (מרדכי, ד"מ, בא"ה). אבל אם הוא בלוע מנבלה וכיוצא, אסור ללבנו אפילו לאפות בו דבר התר, (שם) דהבלוע מנבלה צריך לבון עד שתסיר קליפתן, וניכר שעושה להכשירה אסור. (בא"ה שם). והוא הדין דאסור להגעיל כלי ביום טוב. (שם)
- ד מותר להטביל כלי חדש ביום טוב כמו בשבת, שכתב הש"ע בסימן שכ"ג ס"ז. וכתב עוד, וירא שמים יתן הכלי לגוי במתנה ויחזור ושאלו ממנו, ושוב אינו צריך טבילה. (שם סי' תק"ט)
- ה מוללין מלילות ומפרכין קטניות כדרך ביום טוב, ומנפח מעט מעט ואוכל ואפילו בקנון ותמחוי, אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה. (סי' תק"י)
- ו הבורר קטנית ביום טוב בורר כדרכו, אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה. (ודווקא אם רוצה לאכלו בו ביום). במה דברים אמורים כשהאוכל מרובה על הפסולת, אבל אם הפסולת מרובה על האוכל בורר את האוכל ומניח את הפסולת. (שם)
- ז אין תולין את המשמרת ביום טוב לסנן בה שמרים, אבל אם היתה תלויה ועומדת מותר ליתן בה שמרים לסנן. ומערים ותולה אותה ליתן בה רמונים, ואחר כך נותן בה שמרים. (שם)

ח אגוזים ובטנים ולוזים, כתבו הט"ז והמג"א שגם באלו שייך ברירה מפסולת שלהם. ואם הוא שבת צריך לברור האוכל ואוכל ואחר כך ישליך הפסולת, וגם ביום טוב דינא הכי. (באה"ט שם). אין עושין גבינה ביום טוב. (שם)

ט אף על פי שהותרה הוצאה ביום טוב אפילו שלא לצורך, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחול אלא צריך לשנות. כיצד, המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל או בקופה לתת לתוכם ארבעה או חמשה כדים, אלא יביאם על כתיפו או לפניו דמוכחא מלתא דלצורך יום טוב הביאם. (הגה. ודווקא כשמוליכן ממקום למקום, אבל מזוית לזוית או מבית לבית באותו חצר שרי בכל עניין). (סי' תק"י)

י המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחוריו אלא נוטלה בידו. אין מביאים עצים לא בחבל ולא בקופה, אבל מביא במטפחת ובחיקו. (שם)

סימן מט

להחם מים ביום טוב ושלא לבשל לצורך גוי

א מותר להחם מים ביום טוב לרחוץ ידיו אבל לא כל גופו, ואפילו אינו רוחצו בבת אחת. ודין חמי טבריה כדין שבת, שכתב השלחן ערוך בסי' שכ"ו שמותר לרחוץ כל גופו יחד. מיהו דווקא בקרקע אבל בכלי לא, דאתי לאחלופי בחמי האור. אבל במים שהוחמו מערב יום טוב, מותר לרחוץ כל גופו אפילו באחד. מיהו דווקא חוץ למרחץ אבל במרחץ אסור. מותר לאדם לטבול מטומאתו בין בשבת ביום ביום טוב. (תקי"א)

ב אין עושין מוגמר ביום טוב, דהיינו לפזר מיני בשמים על הגחלים, בין להריח בין לגמר את הבית או כלים, אבל אם עושה כדי ליתן ריח טוב בפירות כדי למתקן לאכילה מותר. הגה. ואסור לסחוף כלי מבושם על הבגדים משום דמוליד בהם ריחא. (שם סי' תקי"א)

ג אין מבשלין לצורך גוי ביום טוב, לפיכך אסור להזמינו שמא ירבה בשבילו. ודווקא להזמינו, אבל אם בא מאליו מותר להאכילו עמו ולא חישינן שמא ירבה בשבילו. (הגה. וישראל האופה אסור לאפות לגוי). (סי' תקי"ב)

סימן נ

ביצה שנולדה ביום טוב

- א ביצה שנולדה ביום טוב אסור ליגע בה וכל שכן לאוכלה. ואם נתערבה באלף כולן אסורות, (סי' תקי"ג) ומשום דבר שיש לו מתירין לאחר שבת. (באה"ט שם). ספק אם נולדה ביום טוב או בחול אסורה. (שם)
- ב ביצה שנולדה ביום טוב שנתבשלה בשוגג עם בשר ותבשיל, אם יש ששים כנגדו הכל מותר חוץ מן הביצה, אבל אם לבנו בו התבשיל וכיוצא בזה, מידי דלחזותא ולטעמא עביד לא בטיל. (שם)
- ג מותר לכפות עליה כלי שלא תשבר, ובלבד שלא יגע בה הכלי, (דשמא ינענע אותה). (שם)
- ד אם נולדה ביום טוב ראשון מותרת ביום טוב שני בשני ימים טובים של גליות, אבל בשני ימים טובים של ראש השנה, וכן בשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, נולדה בזה אסורה בזה. הגה. ואם יום טוב ביום ראשון ונולדה בשבת, מותרת ביום שני של גליות. (סי' תקי"ג)
- ה ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה, ואחר כך נולדה ביום טוב, מותרת. לפיכך אפילו בדק בקינה של תרנגולת ערב יום טוב סמוך לחשכה ולא מצא בה ביצה, ולמחר השכים (קודם עלות השחר. הר"ן, בא"ה) ומצא בה ביצה מותרת, שהתרנגולת אינה יולדת בלילה ואנו תולין שמאתמול יצאה רובה וחזר. והוא שיש עמה תרנגול זכר, שאם לא כן אפשר שתלד בלילה ואסור. אבל אם לא בדק מערב יום טוב אפילו ליכא זכר בהדא שריא, שאנו תולין שמאתמול נולדה. ובלא זכר רובן יולדות ביום, לפיכך מותר ליקח ביצים מן הגוי בליל ראשון של יום טוב, דתלינן שמערב יום טוב נולדו. וכן בליל שני של שני ימים טובים של גליות, אבל לא בליל שני של ראש השנה, ולא בליל יום טוב שאחר השבת. (שם)
- ו השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות, ואפילו ביום טוב שלאחר השבת. (שם). אפרוח שנולד ביום טוב אסור, ואם נולד בשבת אסור ביום טוב שלאחריו. (שם)

סימן נא

שלא לכבות ביום טוב

- א אסור לכבות דליקה ביום טוב, ואפילו אם רואה ביתו שנשרף, אם אין שם סכנת נפשות. ואין מכבין הבקעת, ואפילו כדי שלא יתעשן הבית או הקדרה, או כדי לשמש מטתו. (סי' תקי"ד)
- ב להטות הנר כדי להרחיק השמן מן הפתילה, חשיב כיבוי ואסור. וכן אסור ליקח פתילה מנר הדלוק אפילו ליתנה בנר אחר שהרי, כשמוציאה מיד הוא מכבה אותה. (שם)
- ג נר של שעה שרוצה להדליקו ביום טוב וחס עליו שלא ישרף כולו, יכול ליתן סביבו קודם שידליקנו דבר המונע מלישרף בענין שיכבה כשיגיע. (שם). הגה. ומותר להעמיד נר במקום שהרוח שולט כדי שיכבה, אבל אסור להעמידו שם אם כבר הרוח מנשב. (שם)
- ד נר שכבה ורוצה להדליקו בו ביום, מותר לחתוך ראש הפתילה כדי שיהא נוח לידלק. (שם). ודווקא ביד, אבל בכלי אסור. (בא"ה, מג"א (שם)
- ה נר של בטלה, דהיינו שאין צריך לו, אסור להדליקו. אבל של בית הכנסת לא חשיב של בטלה, ומותר להדליקו אפילו ביום טוב שני אחר מנחה, ואין בזה משום מכין לחול, שהרי בהדלקתו יש מצוה לאותה שעה. ולתקן הפתילות והעששיות ביום טוב אחר מנחה, אם רוצה להדליק בו ביום (דהיינו סמוך לחשיכה) מותר, ואם לאו אסור. (שם)
- ו אין נותנין נר על גבי אילן מערב יום טוב, שמא יבא להשתמש באילן. אין חותכין הפתילה לשנים, אלא אם כן על ידי שנותן שני ראשיה בפני שתי נרות ומדליקה באמצע, והוא שיהא צריך לשתייהן. (תקי"ד)
- ז אין גודלים הפתילה (והוא הדין שאסור להתיר קליעתה. בא"ה) ולא מהבהבין אותה. אבל אם אינה קשה כל צורכה, יכול למעכה בידו כדי להקשותה, ומותר לשרותה בשמן שאין בו נר דלוק. (סי' תקי"ד)
- ח מותר להסיר הפחם שכראש הנר כשהוא דולק, ודווקא ביד אבל בכלי אסור. (שם)

ט המדליק נר של יום טוב, צריך לברך אשר קדשנו במצותנו וציונו להדליק נר של יום טוב. (שם)

סימן נב

דברים הבאים ביום טוב מחוץ לתחום

א גוי שהביא דורון לישראל ביום טוב, אם יש ממנו במחובר, או שמחוסר צידה, אסור משום מוקצה אף למי שלא הובא בשבילו לאוכלו בו ביום, ואפילו עבר ונתן לפיו ולעס אסור לבלעו. ואפילו לטלטל אסור, ולערב מותרין בכדי שיעשו. וכן אם הובא ביום טוב שני, צריך להמתין במוצאי יום טוב כדי שיעשו. אבל בשני ימים של ראש השנה, או ביום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניו בין מלאחריו צריך להמתין עד מוצאי יום טוב או עד מוצאי שבת בכדי שיעשו. ושיעור בכדי שיעשו, היינו כדי שילך הגוי למקום שלקט ויגמור המלאכה ויחזור לכאן. ואם נסתפק לו מהיכן הביאם, שיעורן כדי שיבואו מחוץ לתחום. (סי' תקט"ו). והכל לפי המעשה, אם היה עם השיירה ושהה יום אחד צריך להמתין יום אחד, ואם היה רוכב על סוס ושהה שעה אחת צריך להמתין שעה אחת, ואם המקום רחוק הרבה אין צריך להמתין יותר מיום אחד, שהוא יום השבת או יום טוב שנעשה באיסור. (באה"ט סי' תקט"ו)

ב אפילו תלשן הגוי או צדן לעצמו, ואחר כך נמלך והביאן לישראל, או נפל מן האילן מעצמו, אסור לאכול בו ביום ולטלטלו אף מי שלא הובאו בשבילו, אבל לערב מותרין מיד במוצאי יום טוב אף מי שהובאו בשבילו. (שם). ואין צריך בכדי שיעשו, כיון שלקטן הגוי לצורך עצמו. ומיירי שהובאו מתוך התחום, כדלקמן סעיף ה'. (באה"ט שם)

ג אפילו אם הוא ספק אם נלקטו או נצודו היום אסורים, אבל אם ניכר בהם שלא נלקטו ושלא נצודו היום מותר אף למי שהובאו בשבילו, ואם לא בא מחוץ לתחום אף למי שהובאו בשבילו. (סי' תקט"ו)

ד גוי שהביא דורון לישראל מדברים שיש במינם במחובר, ביום טוב ראשון של ראש השנה שחל להיות בחמישי בשבת, יש מתירין לאכלן בשבת בכדי שיעשו, ויש אוסרין. (וכן הלכה, כפי הכלל המסור בידינו שהלכה כ"א בתרא. ד"ע). (שם)

- ה דבר שאין במינו במחובר ואינו מחוסר צידה, אם בא מתוך התחום מותר לכל. ואם באו מחוץ לתחום, אסור לאכלן מי שהובאו בשבילו הוא וכל בני ביתו. אבל מותר לטלטלן בתוך ארבע אמות או בתוך העיר המוקפת חומה, אבל אחרים מותרין אף לאוכלן. ומי שהובאו בשבילו, צריך להמתין בכדי שיעשו. (שם)
- ו עיר שרובה גוים, מן הסתם כל המביא לצורך הכל מביא. הגה. מחצה על מחצה, או שנודע שנלקט לצורך שניהם, אסור. (סי' תקט"ו)
- ז אם הוא ספק אם באו מחוץ לתחום, אם הוא גוי השרוי בעיר ופירות המצויים בעיר מותר, ואם לאו אסור.
- ח ישראל ששגר דורון לחבירו על ידי גוי מערב יום טוב, ונתעכב הגוי והביאם ביום טוב מחוץ לתחום, מותר אפילו למי שהובאו בשבילו לאוכלם. אבל אסור לכל ישראל לטלטלם חוץ לארבע אמות, או חוץ לעיר המוקפת חומה. הגה. ודוקא שהיה דעתו מאתמול דלית ביה איסור מוקצה, אבל אם לא היה דעתו עליו מאתמול, אף על גב דלית ביה איסור תחומין אסור משום מוקצה, דכל של ישראל צריך הכנה מבעוד יום, ואפילו למי שלא הובאו בשבילו אסור. (שם)
- ט והא דישאל שגר לחבירו על ידי גוי, דווקא פירות שאין מינם במחובר לקרקע, אבל אם יש מינם מחובר לקרקע צריך חותם, דחוישינן שהגוי החליף טובים ברעים שתלשן היום, והוא הדין בדגים. (באה"ט שם משם המג"א)

סימן נג

באיזה אופן מותר ליקח ביום טוב מהחנוני מיני מאכל

- א לומר לחנוני לתת לו ביצים או אגוזים או שאר מיני מאכל, דינו ביום טוב כמו בשבת (כמו שנתבאר לעיל סי' פ"ו, ובש"ע סי' שכ"ג). ואם הוא גוי אסור ליקח ממנו דבר שמינו במחובר או מינו שמחוסר צידה, אלא אם כן ניכר בהם שלא נלקטו היום ושלא נצודו היום. וכך לא יקח ממנו ביצים שמא נולדו היום. אבל דבר שאין בו משום מחובר ולא משום צידה

ולא משום נולד, מותר ליקח ממנו אפילו הובא היום מחוץ לתחום (פי' שלא בשביל ישראל. בא"ה). וכן קמח שנטחן היום בעיר שרובה גויים מותר ליקח ממנו, דאדעתה דגויים טחני ליה. והוא הדין ליקח ממנו פת שאפה בו ביום (פי', ולא חיישינן שמא פת זה מקמח שנטחן היום. ד"ע). סי' תקי"ז)

ב לומר לחבירו מלא לי כלי זה יין, דינו ביום טוב כמו בשבת, כדאייתא לעיל סי' פ"א, ובש"ע סי' שכ"ג (סי' תקי"ז)

ג לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפי בהמתו, אלא משער ונותן לה. (שם)

סימן נד

דיני הוצאה מרשות לרשות ביום טוב

א מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה שלא לצורך, כגון קטן ולולב וספר תורה וכלים, אבל אבנים וכיוצא בהם אסור (ולוקה עליהם. מג"א). (סי' תקי"ח). אסור לישראל להוציא שום דבר ביום טוב לצורך גוי. (שם)

ב לקח עץ שאינו מיוחד לשפוד וצלה בו בשר, אסור לטלטלו אחר כך שאינו כלי, אלא שומטו ומניחו בקרן זווית כדי שלא יזוקו בו, אפילו אין עליו בשר כלל. (שם)

ג בהמה שמתה ביום טוב, אם היתה מסוכנת מערב יום טוב הרי זה מחתכה לכלבים, ואם לא היתה מסוכנת אף על פי שהיתה חולה, הרי זה מוקצה ולא יזינה ממקומה. (שם)

סימן נה

דין כלים העשויים חליות, ומקצת דברים האסורים והמותרים ביום טוב

א כלים שהם מפוצלים, כגון מנורה של חליות וכסא ושולחן שהם חתיכות חתיכות, מעמידין אותן ביום טוב, והוא שלא יתקע. (סי' תקי"ט)

ב להתיר ולהפקיע ולחתוך חותמות שבכלים ובקרקע, ולשבר פותחות, כדינם בשבת כך דינם ביום טוב. וזה לשון הש"ע בסי' שו"ד סעי' ז': חותמות שבכלים, כגון שידה תיבה ומגדל שכסוי שלהם קשור בחבל, יכול להתירו ולחתכו בסכין או להתיר קליעתו. אבל פותחות של עץ ושל מתכת אסור להפקיע ולשבר, דבכלים נמי שייך בניין וסתירה. עכ"ל לענייננו. (שם)

ג לקטום קש או קיסם או תבן או עצי בשמים, דינם ביום טוב כדינם בשבת. וז"ל הש"ע בסי' שכ"ב: אוכלי בהמה אין בהם משום תקון כלי, לפיכך מותר לקטום אפילו בסכין קש או תבן לחצוץ או שניו. אבל קיסם שאינו אוכל בהמה, אפילו ליטלו לחצוץ בו שניו אסור, עכ"ל. (שם)

ד לכבד הבית, כדינו בשבת כך דינו ביום טוב. וז"ל הש"ע סי' של"ז: אסור לכבד הבית אלא אם כן הקרקע מרוצף, ואין מדיחין אותו אפילו מרצופא. (סי' תק"ך)

ה מותר ליתן כלי תחת הדלף כדינו בשבת שהוא מותר, כדאיתא לעיל בש"ע סי' של"ח. (סי' תקכ"א). אין מנהיגים הבהמה במתג (סי' תקכ"ב), משום דמחזי כמאן דאזיל לשוק למכרה. (מג"א שם)

ו אין מגרדין הבהמה במגררת ביום טוב, מפני שמשרת את השער. (סי' תקכ"ג)

ז אין עולין על גבי אילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מטפחין להכות כף אל כף, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא מחרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות, ולא פודין הבן. (סי' תקכ"ד)

על השלחן

א. ניירות של סיגריה שעשויים כמין כיסים וממלאים אותם טבק לעישון, אסור למלאם ביום טוב משום מתקן כלי, אלא ימלאם ויעשם מערב יום טוב. (בא"ח במדבר כא)

ולעצם דין עישון ביום טוב נחלקו האחרונים, ורובם התיירו. אמנם יש לומר שכל זה בזמנם, שלא נודע מרופאים מומחים עד כמה שמזיק העישון למעשן ולסביבתו, אבל כיום יש סוברים שאסור לעשן אפילו בחול, מדין מזיק לעצמו ומזיק לאחרים, והאריכו בזה רבני זמנינו. והמיקל יזהר ביום טוב שלא יכבה את הסיגריה, ויעביר האש הלהליקה ולא ידליקנה מגפרור, וכל שכן ממכשיר קטן שמיוחד להדליק אותה, שנמצא מכבה ומבעיר.

סימן נו

דין מת ביום טוב

- א. מת המוטל לקברו, אם הוא ביום טוב (הגה. לא יתעסקו בו ישראל ואפילו יסריח). אבל אם אפשר בעממין, יתעסקו בו עממין אפילו מת ביום טוב. וכל זה בעשיית קבר וארון ותכריכין, אבל להלבישו, ולחמם לו מים לטהרו, ולהוציאו ולשומו בקבר, מותר על ידי ישראל (הגה. וטוב ליזהר לטהרו על ידי קש על גבי עור או נסר ולא על ידי סדינים שלא יבא לידי סחיטה). (סי' תקכ"ז)
- ב. מת ביום טוב ראשון, אסור להלינו עד יום טוב שני כדי שיתעסקו בו ישראל. (שם)
- ג. בשבת וביום הכפורים לא יתעסקו בו כלל אפילו על ידי עממין, אפילו להוציאו על ידיהם ולהניחו בכוך העשויה מאתמול. (שם)
- ד. ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל, אפילו ביום שני של ראש השנה, אפילו לחתוך לו הדס מהמחובר, ולעשות לו תכריכין וארון, ולחצוב לו קבר, ולחמם לו מים לטהרו, ולגזוז לו שעריו. ואם אין באותה העיר

מקום קברות ישראל, מוליכין אותו לעיר אחרת שיש בה שכונת קברות ישראל אפילו חוץ לתחום, ומשכירים לו ספינה להוליכו ממקום למקום, דיום טוב שני לגבי מת כחול שויה רבנן. ואפילו אפשר בעממים יתעסקו בו ישראל, חוץ מן הכיפה שבונים על הקבר שאין בונים אותה ביום טוב. במה דברים אמורים כשרוצים לקברו בו ביום, אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום אין עושין לו שום דבר אסור מלאכה אפילו על ידי גוי, אבל טלטול מותר. (סי' תקכ"ו)

- ה החופר קבר למת ביום טוב שני, מותר לו ליטול שכר. (שם).
- ו מותר ללוות המת ביום טוב ראשון תוך התחום, וביום טוב שני אפילו חוץ לתחום. וחוזרין למקומם בו ביום, וכן מותר להחזיר כלי הקבורה שהוליכו עמהם חוץ לתחום. (שם)
- ז המלווין את המת אסורין לרכוב על בהמה אפילו ביום טוב שני, ואפילו האבלים. אבל הקוברים שצריכים לקברו, אם אי אפשר מתירין להם ביום טוב שני לרכוב על גבי בהמה. (שם)
- ח אם נודע לבני עיר אחת שישראל מת רחוק משם ארבעה או חמשה ימים ולא ניתן לקבורה, אף על פי שלא יוכלו להגיע לו עד אחר המועד, מותר לצאת לדרך ביום טוב שני כדי למהר קבורתו. הגה. ומותר להביא מת ביום טוב שני מחוץ לתחום לתוך העיר כדי לקברו בקבורת ישראל, אף על פי שהיה אפשר לקברו במקומו. (שם)
- ט תינוק שמת בתוך שלשים, אם גמרו שערו וצפרניו הוא בחזקת בן קיימא ודינו כמת גדול, אף על פי שאין אנו יודעים אם כלו לו חדשיו, דרוב נשים יולדות בן קיימא. שם (סי' תקכ"ו)
- י נפלים שנהגו להסיר ערלתן בצרור אבן או בקנה, אסור אפילו ביום טוב שני של גליות. (שם)
- יא כשמת בליל יום טוב שני משכימין וקוברין אותו קודם תפילה, (כדי שיוכלו האוננים להתפלל). (מג"א). כשמת ביום קוברים אותו אחר אכילה. (שם)

יב ביום טוב שני אין קורעין ולא חולצין כתף ולא מברין, אבל צדוק הדין אומרים וקדיש כדרכן. אבל ביום טוב ראשון, כיון שאין מתעסקין במת אין אומרים אותו. (הגה. ויש חולקין שלא לאמר צדוק הדין, וכן המנהג פשוט במדינות אלו שלא לאמר צדוק הדין בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון, ולכן גם כן כשקוברין אחר חצות בערב שבת). (ש"ע י"ד סי' ת"א)

סימן נז

דיני אבילות ברגל, בראש השנה, ויום טוב שני של גליות

א הקובר את מתו קודם הרגל בענין שחל עליו אבילות, ונהג בו אפילו שעה אחת קודם הרגל, מפסיק האבילות ומבטל ממנו גזרת שבעה, וימי הרגל עולין לו למניין שלשים, הרי שבעה לפני הרגל וימי הרגל ומשלם עליהם השלשים. ודווקא שנהג אבילות באותה שעה, (ולאו דווקא שעה אלא כל שהוא, ואפילו חליצת מנעל לחוד שנהג מעט די בכך. בא"ה). ואפילו לא נהג אלא דברים שבצנעה, ששמע שמועה קרובה ביום שבת שחל להיות ערב הרגל, שאף על פי שאינו נוהג אלא דברים שבצנעה, הרגל מפסיק. אבל אם שגג או הזיר ולא נהג אבילות, או שהיה קרוב לחשיכה ולא היה יכול לנהוג, אין הרגל מבטל האבילות. וכל שכן אם לא ידע במיתת המת קודם הרגל שאין הרגל מבטל, אלא נוהג ברגל דברים שבצנעה, ומונה שבעה אחר הרגל, ובאותם השבעה מלאכתו מותר ליעשות על ידי אחרים, ועבדיו ושפחותיו עושים בצנעה בתוך ביתו, דכיון דכבר נתבטל בשבעה ימי הרגל ממלאכה, אף על פי שלא נתבטל מחמת האבל אלא מחמת הרגל, סוף סוף נהג כדין האבילות בענין מלאכה, הילכך אין להחמיר בו כשאר אבילות, ומלאכתו נעשית על ידי אחרים. וכל ימי הרגל רבים מתעסקים בו לנחמו, הילכך אין מתעסקין בו לנחמו אחר הרגל. ורגל עולה למניין שלשים שהרי דין שלשים, דהיינו גיהוץ ותספורת נוהגים ברגל, ולא מתורת רגל בלבד אסור בהם אלא אף מתורת אבל, שהרי מתורת הרגל מותר ללבוש כלים מגוהצים חדשים, ונוטל צפרניו במספרים, ושמח שמחת מריעות. והבא ממדינת הים ומבית השביה והשאר שמנו חכמים, מותרין לטפר ולכבס. ומדין אבילות אסור בכולם כמו בחול. (שם)

ב הקובר את מתו ברגל בחול המועד, בח"ה נוהג דין אנינות כל זמן שלא נקבר. (והוא הדין ביום טוב שני או ביום טוב ראשון כשרוצה לקברו על ידי גויים, כדלעיל סי' שמ"א). (בא"ה). ולאחר שנקבר נוהג דברים שבצנעה, והרגל עולה למניין שלושים שמשלים עליו שלושים. ואפילו קברו בחג הסוכות לא אמרינן דשמיני עצרת מבטל, ולאחר הרגל מתחיל למנות שבעה, ולכשיכלו שבעה למיתת המת, אף על פי שעדיין לא כלו שבעת ימי האבילות מלאכתו נעשית על ידי אחרים בבתיהם, ומשרתיו עושין לו בצנעה בתוך ביתו. ואם קברו בשלשה ימים האחרונים של רגל, מלאכתו נעשית על ידי אחרים בשלשה ימים אחרונים של אבל. ובמקומות שעושים שני ימים מונה השבעה מיום טוב שני, הואיל ומדבריהם הוא עולה מן המניין, ומונה מאחריו ששה ימים בלבד. (שם)

ג אם קבר את מתו שבעה ימים קודם הרגל ונהג בהם גזרת שבעה, הרגל מבטל ממנו גזרת שלושים אפילו חל יום שביעי בערב הרגל, דמקצת היום ככולו ועולה לכאן ולכאן, ומותר לספר ולכבס ולרחוץ בערב הרגל. (שם)

ד וכן אם חל שמיני בשבת שבערב הרגל, מותר לכבס ולרחוץ ולספר בערב שבת, ואם לא גלח בערב יום טוב או בערב שבת מותר לגלח אחר הרגל, שכבר נתבטל ממנו גזרת שלושים. אבל בחול המועד לא יגלח, כיון שהיה אפשר לו לגלח קודם הרגל. ואם חל שבעה שלו בשבת ערב הרגל, אסור לגלח ערב שבת ומותר לגלח אחר הרגל וכן בחול המועד, כיון שלא היה יכול לגלח קודם הרגל. (שם סי' שצ"ט)

ה הא דרגל מבטל גזרת שלושים בשאר מתים, אבל באביו ואמו שאסור לספר עד שיוגערו בו חביריו, אפילו פגע בו הרגל לאחר שלושים יום אינו מבטל. (שם)

ו אם חל אחד מימי האבילות חוץ מהשביעי בערב הרגל מותר לכבס, דכבר בטל ממנו גזרת שבעה, אבל לספר אסור דלא נתבטל ממנו גזרת שלושים כיון דאין כאן שבעה ימים קודם הרגל. (בא"ה). ולא ילבישנו עד הלילה. וטוב ליזהר מלכבס עד אחר חצות, כדי שיהא ניכר מפני הרגל הוא מכבס, אבל לרחוץ אסור עד הלילה (כיון דאפשר

בחשיכה. בא"ה). ויש מתירין לרחוץ אחר תפילת המנחה סמוך לחשיכה (הגה. וכן נוהגין). (סי' שצ"ט)

- ז ראש השנה ויום הכפורים חשיבי כרגלים לבטל האבילות. (שם)
- ח נהג שעה אחת לפני הפסח, אותה שעה חשובה כשבעה, ושמונה ימי הפסח הרי ט"ו, ומשלים עליהם ט"ו אחרים. (שם)
- ט שעה אחת לפני עצרת חשובה כשבעה, ועצרת כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת בעצרת יש לו תשלומין כל שבעה הרי ארבעה עשר, ומשלים עליהם ששה עשר אחרים, ויום שני של עצרת עולה למניין הששה עשר. (שם)
- י שעה אחת לפני ראש השנה בטלה ממנו גזרת שבעה מפני ראש השנה, וגזרת שלושים מבטל יום הכפורים, ומגלח ערב יום הכפורים. והוא הדין לקובר מתו בג' בתשרי, שמגלח ערב יום הכפורים. (שם)
- יא שעה אחת לפני יום הכפורים בטלה ממנו גזרת שבעה מפני יום הכפורים, וגזרת שלושים בטלה ממנו מפני החג, ומגלח בערב החג. (שם)
- יב שעה אחת לפני החג והחג הרי ארבעה עשר, ושמיני עצרת שבעה הרי עשרים ואחד, ויום שני שמיני עצרת הרי עשרים ושנים, ומשלים עליהם שמונה אחרים. (שם סי' שצ"ט)

סימן נח

דיני עירובי תבשילין

- א העירוב עושין אותו מפת ותבשיל, ואם לא עשאו אלא מתבשיל לבד מותר. (הגה. ומותר להניח עירוב אפילו ספק חשיכה). ואם קבל עליו שבת כגון שאמר ברכו אסור. ונראה לי דמי שהוא בבית הכנסת ולא הניח עירוב, ואם ילך לביתו להניח יעבור זמן מנחה, יתפלל מנחה ולא יניח דיוכל להקנות קמחו לאחרים. (מג"א) (סי' תקכ"ז)

- ב שיעור תבשיל זה כזית בין לאחד בין לאלף, בין שהיה מתחילתו כזית, בין שהיה יותר מכזית ונאכל או שאבד ולא נשאר ממנו אלא כזית. (שם)
- ג תבשיל זה צריך שיהא מדבר הראוי ללפת בו את הפת, לאפוקי דייסא דלא. (שם)
- ד מצוה על כל אדם לערב, ומצוה על גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שיסמוך עליו מי ששכח או נאנס, או שהניח עירוב ואבד. (הגה. והוא הדין עם הארץ שאינו יודע לערב). אבל מי שאפשר לו לערב ולא עירב אלא שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר, נקרא פושע ואינו יוצא בו. (שם)
- ה דעת מניח בעינן שיכוין להוציא לאחר, אבל דעת מי שהניחו בשבילו לא בעינן בשעת הנחה, רק שיודיעו ביום טוב קודם שיתחיל לבשל לצורך השבת. (שם)
- ו המערב לאחרים צריך לזכות להם על ידי אחר, וכל מי שמזכים על ידו בעירובי שבת מזכים על ידו בעירובי תבשילין, וכל מי שאין מזכין על ידו בעירובי שבת אין מזכין על ידו בערובי תבשילין. (שם). וז"ל מר"ן בש"ע בהלכות שבת סי' שס"ו סעי' יו"ד: כשמזכה להם על ידי אחר או על ידי בנו ובתו צריך שיהיו גדולים, ואפילו על ידי אשתו יוכל לזכות. ויש אומרים שאינו מזכה על ידי בנו ובתו הסמוכים על שולחנו אפילו הם גדולים, ולא על ידי בתו אפילו אינה סמוכה על שולחנו כל זמן שלא בגרה. אבל מזכה הוא על ידי בנו שאינו סמוך על שולחנו אפילו הוא קטן, ועל ידי בתו שבגרה ואינה סמוכה על שולחנו, עיין שם וכו'. ולכתחילה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר. ע"כ תורף דברי מר"ן שם.
- ז צריך הזוכה להגביה העירוב מן הקרקע טפח, (פי' ממקום שהעירוב מונח שם. מג"א), וחוזר ונוטלו מיד הזוכה ומברך על מצות עירוב. בדין עירובא וכו', ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת לנא ולפלוגי ולפלוגי, או לכל בני העיר הזאת. (הגה. ומי שאינו יודע בלשון הקודש יוכל לאמרו בלשון שמבין). (סי' תקכ"ז)
- ח אף על פי שהניח עירוב אינו יכול לבשל מיום טוב ראשון לשבת,

(שם) דיום טוב שני הוא ודאי חול מדאורייתא, ולכן כשיוכל לעשות בשני אסור לעשות בראשון. ונראה לי, דאם ידוע שיהיה לו אונס ביום שני שלא יוכל לאפות ביום אידם, דשרי לאפות ולבשל ביום ראשון, ובלבד שיהא דעתו לכך בשעת עירוב. (מג"א שם)

ט נאכל העירוב או שאבד קודם שבשל לשבת, אינו יכול לבשל אלא אם כן נשתייר ממנו כזית, ולאחר שהכין צרכי שבת יכול לאוכלו. (שם)

י התחיל בעיסתו ונאכל העירוב או שאבד גומר אותם עיסה, והוא הדין אם התחיל לבשל שגומר אותו תבשיל שהתחיל. (שם)

יא אפה ולא בישל או בישל ולא אפה, או שאבד מה שנעשה בהיתר, אפילו נתכוון בו לצורך יום טוב, יכול הוא להניחו לשבת ולבשל מכאן ואילך לצורך יום טוב. (שם)

יב מי שלא עירב, כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לאחרים ואפילו בביתם, וגם אחרים אסורים לבשל לו, ואין תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שעירבו במתנה, והם אופים ומבשלים ונותנים לו. ואפילו בביתו יכולים לבשל. (הגה. ואם הניח עירוב ולא הזכיר המלאכות בהדיא, אלא אמר בדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא, הוי כמוי שלא עירב כלל). (שם סי' תקכ"ז). ומי שמתענה ביום טוב אסור לבשל לאחרים אפילו לצורך בו ביום, דהוי כמוי שלא הניח עירוב שאינו מבשל לאחרים. (ג"ז שם בהג"ה)

יג אם נזכר שלא עירב קודם סעודת שחרית, יבשל הרבה בקדרה אחת ויותר לשבת. (הגה. והוא הדין שיוכל לילך מבעוד יום לחדר בנר דלוק לחפש איזה דבר ויניחו דולק כל הלילה). (וי"א דאפילו לבשל כמה קדרות מותר כיון שקודם אכילה הוא, והוא שיאכל מכל אחד ואחד). (שם)

יד אם נזכר ביום טוב ראשון שלא עירב, אם הוא ביום טוב של ראש השנה אינו יכול לערב על תנאי, אבל אם הוא ביום טוב של גלויות, (פי' רש"י כגון שחל יום טוב בחמישי וערב שבת) יכול לערב בתנאי, ויאמר אם היום קדש איני צריך לערב, ואם היום חול בעירוב זה יהא שרי לן וכו'. (ומברך בתחילה. ש"ג, מג"א). (שם)

טו אם עבר במזיד ובישל כמה קדרות שלא לצורך יום טוב, מותר לאכלן בשבת או בחול. ואם הערים לבשל שתי קדרות לצורך היום והותר אחת לצורך מחר אסור לאכלו, (שם) דבהערמה חיישינן שמא ילמדו אחרים ממנו לעשות כן, מה שאין כן במזיד. (מג"א שם)

על השלחן

א. עם הארץ שאינו יודע לומר בדין וכו' רק לברך על העירוב, יכול הוא לברך, ושלוחו שיודע לומר בדין וכו' יאמר את הנוסח' בדין, שבלי הנוסח של בדין וכו' לא יצא ידי עירוב. (בא"ח ח' ז')

ב. בן ארץ ישראל שנמצא בבקור בחוץ לארץ ביום טוב שני של גלויות הסמוך לשבת, אינו יכול לעשות עירובי תבשילין בערב יום טוב לצורך בעל הבית, משום שהוא אינו מחוייב בדבר אינו מוציא את מי שהוא מחוייב בדבר. (בית הבחירה דע"ו אות כ"ז). ועיין לעיל דחייב לשמור חומרי מקום שנמצא שם, ועם כל זה לא נקרא בר חיובא.

ג. יקדים צורכי שבת לעשותם מבעוד יום, באופן שאילו היו מזדמנים לו אורחים שלא אכלו היום היו אוכלים בו ביום ממלאכתו. (בא"ח שם ח')

הלכות חול המועד

סימן נט

גילוח ונטילת צפרנים בחול המועד

א אלו מגלחין במועד: מי שיצא מבית השביה ולא היה פנאי לגלח קודם המועד. והוא הדין מי שיצא מבית האסורים, ואפילו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחים לו לגלח. והמנודה שהתירו לו ברגל. וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל. וכן הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ לטייל (סי' תקל"א), אבל יצא להרויח או לראות פני חבירו שרי. (מג"א שם)

- ב אף על פי שהתירו לספר, לא יסתפר ברשות הרבים אלא בצנעה. (שם).
קטן מותר לגלח במועד. (שם)
- ג אבל שחל שבעה שלו בשבת ערב הרגל, דקיימא לן הרגל מבטל ממנו
גזרת שלושים בחול המועד, מותר לגלח בחול המועד. (סי' תקל"א)
- ד כל אדם מותר ליטול שפה בחול המועד. הגה. אפילו בפרהסיא. ומותר
לחוף ולסרוק ראש במועד אף על פי שמשיר שער, ואין בזה משום
גלוח. (שם)
- ה מותר ליטול צפרנים בין דיד בין דרגל אפילו במספרים. וכל רפואה
מותר בחול המועד. (סי' תקל"ב)

סימן ס

מלאכות המותרים בחול המועד

- א מותר לטחון קמח לצורך המועד אפילו כיון מלאכתו במועד, ולקוץ
עצים מן המחובר במועד, ולהטיל שכר לצורך המועד, ושלא לצורך
המועד אסור. ומיהו אין צריך לצמצם אלא עושה בהרוחה, ואם יותיר
יותיר. אבל לא יערים לטחון יותר בכוונה, או אם יש לו קמח לא יערים
לעשות אחר ויאמר מזה אני רוצה. אבל אם יש לו לחם מותר לטחון
לעשות פת דפת חמה עדיף. (סי' תקל"ג)
- ב צר אדם דגים כל מה שיוכל לצוד ומולח הכל במועד, שהרי אפשר
שיאכל מהם במועד אם יסחוט אותם בידו פעמים רבות עד שיתרכבו.
(שם). אף על פי שמולח הרבה יותר מהצריך לו, הרי יכול לומר
על כל אחת בשעת הבאה ומליחה זה נסחוט, וכן כשמולח חבירו
עמו דהערמה כי האי שרי אפילו ביום טוב כמ"ש ס"ס ת"ק, כל
שכן בחול המועד. וקשה, מאי שנא מקמח דאסור לטחון שלא לצורך
כמ"ש ס"א. ויש ליישב, דשאני צידה דכל פעם יכול לומר שיומצא דג
משובח יותר מה שאין כן בקמת. ומה שמותר למלוח על ידי הערמה,
היינו משום דאין עיבוד באוכלין, וכן כתב המרדכי בהדיא. (מג"א שם).
הגה. ומותר לצודן בפרהסיא, שניכר לכל שהוא לצורך המועד. (שם)

- ג דבר שאינו נמצא אחר המועד, מותר לקנותו ולכבשו. (שם סי' תקל"ג)
- ד כל מלאכות שהם לצורך המועד, כשעושין אותם אומניהם עושים בצנעה, כגון הציידים והטוחנים והבוצרים למכור בשוק, הרי אלו עושין בצנעה לצורך המועד. ומותר לחלוב הבהמות אפילו שלא לצורך המועד, דהוי דבר האבד. (הגה. סי' תקל"ג)
- ה אין מכבסין במועד. ואלו שמכבסין: הבא ממדינת הים, והיוצא מבית השביה ומבית האסורין, והמנודה שהתירו לו חכמים ברגל, ומי שנדר שלא לכבס ונשאל על נדרו ברגל והתירו לו. ומטפחות הידים, ומטפחות הספרים למי שהתירו חכמים להסתפר, דהיינו השנויים בסי' קס"ב סעיף א'. ומטפחות הספגים, דהיינו של בית המרחץ שמסתפגים בהם אחר שיעלו מבית המרחץ, כן פירש רבנו עובדיה מברטנורה בפירוש המשנה. ובגדי הקטנים, ובעלת הכתם שנמצא במועד, ומי שאין לו אלא חלוק אחד. וכולם מכבסים כדרכן ובפרהסיא על גבי הנהר. (סי' תקל"ד)

על השלחן

- א. מותר לגהץ בגדיו על ידי משהץ חם, ומותר לצחצח מנעליו על ידי משחת נעלים. (קול סיני דף 79 אות כד)
- ב. מותר להצטלם בחול המועד ואין בזה משום מלאכה, ואת פיתוח התמונה יניחו לאחר המועד. (שערי עזרא או"ח ח"ב)

סימן סא

שלא לפנות מחצר לחצר, וכלים שבבית האומן, וצורכי בהמה

- א אין מפנין מחצר לחצר אפילו מכעורה לנאה. (דרך רשות הרבים. מג"א בשם נ"י). לא לפנות דירתו, ולא לפנות כליו שאינם לצורך המועד. (ובל שכן שאסור להסיע ממנו מעיר לעיר. הגה). אבל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר. (סי' תקל"ה)

שלחן המלך

- ב יש אומרים שמבית לבית הסמוך לו מותר. (שם). יש מתירין לפנות מחצר של אחר לחצר שלו אפילו מנאה לכעורה, (שם) (ששמחה לאדם שיהא דר בתוך שלו כדאיתא בירושלמי). (מג"א שם)
- ג הזבל שבחצר אסור להוציאו אלא מסלקו לצדדים, ואם נתרבה עד שנעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה. (שם)
- ד מביאין מבית האומן כלים שהם לצורך המועד, כגון כרים וכסתות וצלוחיות, אבל כלים שאינם לצורך המועד, כגון מחרישה או צמר מבית הצבע, אין מביאין. (פי' הב"י הטעם, שיסברו שנתנו לתקנו במועד ויאמרו שהאומן תקנו במועד, עכ"ל. ואם כן אפילו מבית לבית באותה חצר, ואפילו מאומן גוי, שיסברו שבעל הבית צוה לתקנו במועד. מג"א). (סי' תקל"ד)
- ה מי שצריך לרכוב במועד לטייל או לצורך המועד ולא נסה ללכת ברגליו, יכול ליטול צפרני הסוס ולתקן ברגליו והאוכף והרסן וכל צרכי רכיבה, ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד. ומותר לסרוק הסוס כדי ליפותו. (סי' תקל"ו)
- ו אין מושיבין תרנגולת על הבצים לגדל אפרוחים, ואם הושיבה קודם המועד וברחה מעליהם יכול להחזירה, (הגה. אבל אסור להושיב אחרת אפילו מתה הראשונה), והוא שיהיה לו בתוך שלושה ימים לבריחתה. (שם)

סימן סב

מלאכות דבר האבד

- א דבר האבד מותר לעשותו בחול המועד בלא שינוי (הגה. מיהו בכל מה דאפשר להקל בטרחה יעשה). ספק דבר האבד מותר. מהרש"ך, מג"א. (סי' תקל"ז)
- ב מי שיש לו סחורה שאם לא יהפכנה ממטה למעלה תתקלקל, מותר להפכה בחול המועד. (סי' תקל"ח)

ג המכוין מלאכתו והניחה למועד ועשאה במועד, בית דין מאבדין אותה ממנו. (הגה. ואם הוא עושה מלאכת אחרים שאי אפשר לקנסו, כגון חייט או סופר שעושה מלאכת אחרים, משמתינן ליה ומלקין אותו). ואם מת לא יקנסו בנו אחריו. ומותר לו לעשותה אם הוא דבר האבד. (שם)

על השלחן

א. בעל עסק או דפוס או בית חרושת, שיש לו פועלים קבועים שעובדים אצלו ומקבלים משכורת מדי חודש, ואם יסגור את העסק שלו יחויב לשלם להם משכורת מלאכה על ידי ההסתדרות והשלטונות, אין לך דבר האבד גדול מזה, ורשאי להעסיק את הפועלים. וישתדל לעשות בצנעא. (קול סיני דף 76 אות ט)
וודאי אם יכול להשפיע עליהם שיקבלו את החופשה המגיעה להם לפי הסכמי העבודה בחול המועד, ויסגור בחול המועד, יש לעשות כן.

ב. פועל בבית חרושת שיפטר והוה במקום עבודתו אם לא יעבוד בחול המועד, ולא יכול לקבל על חשבון חופשתו השנתית, כיון שעלול לאבד פרנסתו שאין מי שיגן עליו מפיטורים, נחשב לדבר האבד ומותר לו לעבוד. (שם יא)

ג. איסור גדול לנהוג שחוק וקלות ראש בחול המועד יותר מעשיית מלאכה בו, שכל כונת התורה בנתינת המועדים להדבק בה' ובתורתו ובמצותיו. וכדאיתא בירושלמי: "אמר רבי אבא בר ממל, אילו היה לי מי שימנה עמי הייתי מתיר לעשות מלאכה בחול המועד, כי כלום אסרו לעשות מלאכה בחול המועד אלא כדי שיהיו אוכלים ושותים ועוסקים בתורה, והם אוכלים ושותים ופוחזים". (שם ג')

סימן סג

סחורה בחול המועד

א כל סחורה אסורה אפילו כל שהוא בין לקנות בין למכור, ואפילו אם הלוח מעות על מנת שיתנו לו אחר כך יין או סחורה אחרת בפרעון חובו כדי להשתכר, אינו יכול לילך ולתבעם אלא אם כן אינם מצויים

- אחר המועד, דהוה ליה דבר האבד אם לא ילך בחול המועד למקומם ויתבעם. (סי' תקל"ט)
- ב מי שהלוה לחבירו מעות מותר לתובעו בחול המועד לגבות מעותיו, ואין צריך לומר שמותר לגבות חובו מן הגוי. (שם)
- ג מכר לחבירו פרקמטיא קודם המועד, כיון שזקף עליו המעות בחובו קודם המועד הוה ליה בהלוואה, ומותר לגבות ממנו בחול המועד אפילו הוא אדם שמצוי במקום המוכר. (שם סי' תקל"ט)
- ד סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן מותר למכרה, אבל אם לא יפסיד מהקרן לא. ומכל מקום אם הוא בענין שאם ימכרנה עתה יהיו לו מעות בריוח, ויוציא יותר לשמחת יום טוב מותר למכור. ונראה לי, שלא נאמרו דברים הללו אלא במי שיש לו מעות מועטים וחס עליהם מלהוציא עליהם כל כך לשמחת יום טוב, ואילו היו לו מעות בריוח היה מוציא יותר, אבל מי שיש לו מעות בריוח להוציא לשמחת יום טוב ככל אשר יתאוה ואין בדעתו להוציא כל כך, לא נתיר לו למכור כדי שיוציא יותר. (שם)
- ה אם הוא דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד, כגון ספינות או שיירות שבאו או שהם מבקשים לצאת ומכרו בזול או ליקח ביוקר, מותר לקנות ולמכור אפילו שלא לצורך תשמישו אלא לעשות סחורה ולהשתכר. אבל מקומות שיש יום השוק יום אחד בשבוע אינו מותר לקנות ולמכור ביום השוק שבתוך המועד, שאם אינו נמכר ביום השוק שבתוך המועד ימכר ביום השוק שלאחר המועד. (סי' תקל"ט)
- ו המלוה את חבירו על חפץ או על סחורה על תנאי שאם לא יפרע לו לסוף שמונה ימים שיהא קנוי לו, יש מתירין ויש אוסרים. (שם). טעם המתירין שהרי עיקר הקנייה לאחר יום טוב, וטעם האוסרים משום דאם כן מותר כל משא ומתן שהם יערימו לעשות כן. (מג"ד שם)
- ז גוי שפרע לישראל בתוכו יין מותר לקבלו, דכמציל מידו דמי. (שם)
- ח מי שצריך לקנות יין בשעת הבציר לצורך שתיית כל השנה, ואם יעבור המועד לא ימצא כמו שמוצא עתה, דבר האבד הוא ומותר לקנות, ולתקן החביות ולזפתן, ובלבד שלא יכוון מלאכתו במועד. אבל יותר מכדי צורך

שתייתו (דהיינו של כל השנה. מג"א) לא יקנה. (שם). וכתב הרב מאמר מרדכי על דין זה וז"ל: ולא ידעתי מאי שנא מהא דשיירות דס"ה, דאפילו להשתכר שרי כיון שהוא דבר שאינו מצוי, והכא נמי לא גרע. וכבר הרגיש בזה מרן ז"ל, אלא שכתב כן דרך דחוי ולא להקשות מזה על הטור. וז"ל מרן ז"ל: ויש לדחות ולומר דכיון שאינו מצוי תדיר הוי כדין השיירות דשרי, עב"ל מרן ז"ל. גם לא נתיישב בדבריו טעם החילוק, עיין שם שנרחק הרבה מזה.

ואנכי בעניי נראה לע"ד כי רב המרחק ביניהם, דבענבים כיון שהיה אפשר לו ליקח קודם המועד אלא שלא נתן דעתו על זה קודם הרגל, די לו שיקנה לשתות דווקא, מה שאין כן השיירות שלא באו כי אם בחול המועד ולא יתעכבו כי אם יום או יומים ולא באו קודם הרגל, שאז התירו לו דבר האבד. כנ"ל ברור לחלק. ומ"ש מרן בדרך דחוי גם כן לזה נתכוון, דהיינו לומר יש לדוחה לדחות ולומר דהוי כדין השיירות, אבל האמת אינו כן אלא כדשנינן, ולזה לא הקשה על הטור בכח. וראיה לדבר זה, שהרי בספרו הקצר פסק בהטור בענבים וגם בשיירות, אלא ודאי סתמו כפירושו. ודע, שבחילוק זה הסכימו רוב חכמי עירינו פה צובא יע"א במקום שהיו נקבצים, ואין פוצה פה ומצפצף.

ט מוכרי פירות וכסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד. ומוכרי תבלין או ירק וכל דבר שאינו מתקיים פותחין ומוכרין כדרכם בפרהסיא, שהכל יודעים שהם לצורך המועד. (סי' תקל"ט)

סימן סד

שלא לעשות מלאכה ודין צרכי רבים

א אסור לתקן מלבושיו ומנעליו הקרועים וכן אסור לומר לגוי לתקנם (סי' תקמ"א. הנה מיהו על ידי שנוי מותר לצורך המועד). (שם).

ב מי שצריך לו בגד במועד אם היה הדיוט ואינו מהיר מאותה מלאכה הרי זה עושה אותה כדרכו. ואם היה אומן בהאי מלאכה הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט דהיינו שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת למעלה ואחת למטה כשיני הכלב. (שם סי' תקמ"א)

- ג אפילו מלאכות המותרות אינם מותרות לעשותם אלא לעצמו או לאחרים בחנם. אבל בשכר אסור. ומיהו אם אינו נותן לו שכר קצוב אלא שאוכל עמו בשכרו מותר (הגה ודבר האבד מותר לעשות אפילו בשכר קצוב). (סי' תקמ"ב)
- ד כל מלאכה מותר לעשותה על ידי פועל שאין לו מה יאכל כדי להשתכר וירויה (שם). וכתב המג"א משמע דאם יש לו לאכול אפילו לחם ומים אסור וכתב מג"ד כדי שישתכר וירויה. כפל לשון זה נראה שבא ללמד דלא תימא דלא הותר אלא כדי שיהיה לו מה יאכל לחוד. קא משמע לן כיון דהותר בהאי מלאכה הותר לקבל השכר אפילו הוא הרבה יותר מכדי אכילתו. ואחר שקבל אסור כאחרים. וכתב בית יוסף דכשאיין לו מה יאכל אף אם יש לו כלי בית למכור שרי אלא אם כן יש לו סחורות למכור. (שם)
- ה כל דבר שאסור לעשותו אסור לומר לגוי לעשותו. (שם סי' תקמ"ד)
- ו צרכי רבים מותר לעשותם בחול המועד כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם המכשולות ולציין בית הקברות כדי שיזהרו מהם הכהנים ולתקן המקוואות. (סי' תקמ"ד)

סימן סה

כתיבה בחול המועד

- א אסור לכתוב בחול המועד ואפילו לכתוב או להגיה אות אחת בספר אסור (תקמ"ד)
- ב נראה לי שאם אין להם ספר תורה כשר לקרות בו בצבור מותר להגיהו בחול המועד כדי לקרות בו בצבור וכן בספרי המקרא וגמרא שצריך לקרות בו במועד מותר להגיהם במועד משום דהוי דבר האבד. ואם אין להם ספר תורה כלל אם אפשר לכותבו כולו בחול המועד על ידי סופרים הרבה יכתבוהו דצורך המועד הוא לקרות בתורה בצבור במועד (סי' תקמ"ה)

- ג כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו (אפילו להניחן אחר המועד מג"א) (ואם אפשר בשאלה לא יכתוב כן נראה לע"ד) וטוה על ירכו ציצית לבגדו ואם אין לו מה יאכל כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו. (שם)
- ד מותר לכתוב חשבונותיו ולחשב יציאותיו (דהוי דבר האבד שמא ישכח מג"א). (שם)
- ה מותר לכתוב שטר קדושין ושטרי פסיקתא (זה כמה נותן לבנו וזה לבתו מג"א) גטין ושוברין דייתיקי (מתנת ש"מ מג"א) מתנות פרוזבולין אגרות שום (ששמו נכסי הלזה למלוה מג"א) אגרות מזון (שקבל עליו לזון בת אשתו מג"א) שטרי חליצה ומיאונין ושטרי ברורין (שכותבין זה בורר לו א' וזבל"א מג"א) ופסקי דינים. ואגרות שלום שאדם שולח לחבירו. ואפילו אגרת פרקמטיא שאינה אבודה נמי שרי. (שם)
- ו אין כותבין שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו מלוה ללוה או שאין לו לסופר מה יאכל הרי זה יכתוב. (שם)
- ז כל הדברים שמותר לכתוב אפילו בלא שינוי מותר וכל מה שאסור לכתוב אפילו על ידי שינוי אסור. (שם)
- ח מי ששלח לשאול שאלה מאדם אחר ואין השליח רוצה להתעכב עד אחר המועד מותר לכתבה. וכן מותר להעתיקה מפני שחשוב דבר האבד. ואם שמע דבר חרוש מותר לכתבו כדי שלא ישכח. וכן אם ראה ספר מחודש מותר להעתיקו אם לא ימצא לאחר המועד. (שם)
- ט דנין בין דיני ממונות בין דיני נפשות ומשמתינ ומכינ למי שלא קבל עליו הדין וכן מותר לקבול בשביל חובותיו לרשות בחול המועד. (שם)

על השלחן

- א. להקליט שירים או נאומים במכונת הקלטה (טייפקורדר) אין בזה משום כתיבה, ומותר לעשות כן בחול המועד ואין בזה משום איסור מלאכה. (יביע אומר ח"ד מה).
- ב. מותר להשכיר דירה בחול המועד ולכתוב חוזה שכירות כנהוג. וכל שכן

אם יש לחוש שאם ימתין לאחר מכן תיעזב הדירה מידו שחשוב דבר האבד. (קול סיני דף 81 אות כט).

ג. להדפיס ספרים אפילו על ידי גוי אסור בחול המועד. (כה"ח תקמ"ח טל)

סימן סו

דיני ארוסים ונישואין

א אין נושאים נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מיבמין משום דאין מערבין שמחה בשמחה. ומותר לארס ובלבד שלא יעשה סעודת ארוסין הארוס בבית ארוסתו בשעת אסורין. ומותר לעשות ריקודין ומחולות ולעשות סעודת הארוס עם מריעיו שלא בבית ארוסתו וכן לסעוד ארוס בבית ארוסתו שלא בעת ארוסין מותר. וכן מותר להחזיר גרושתו מן הנישואין. וכן מותר לעשות ברגל סעודת ברית מילה וסעודת פדיון הבן (דלא חשיבי שמחה אלא סעודת ארוסין ונישואין לבד מג"א) (סי' תקמ"ו). עושה אשה כל תכשיטה במועד כוחלת ופוקסת וכו'. (שם)

סימן סז

מי שמת לו מת בחול המועד

א חול המועד אסור בהספד ותענית לפיכך אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל ההספד ומטעם זה אין מוליכין את המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתוקן. (שם סי' תקמ"ז)

ב כל שלשים יום לפני המועד אסור להספיד על מת שמת לו מלפני שלשים יום קודם המועד. ואפילו אם יש לו הספד בלאו הכי כגון שמת לו מת בתוך שלשים שמותר לסופדו אסור להספיד עמו על המת שמת לפני שלשים יום קודם המועד. (שם)

ג מי שבאה לו שמועה בתוך שלשים קודם המועד נראה לי שמותר לספרו ואף על פי שהיא רחוקה. עוד נראה לי שמה שאנו נוהגים בתשלום השנה לספור על המת ולהזכיר נשמתו. אינו בכלל זה ומותר לעשותו בתוך שלשים יום לרגל. (שם)

- ד אין קורעין על המת בחול המועד אלא לקרוביו שהם חייבים להתאבל עליו וכן על חכם או על אדם כשר או אם עמד שם בשעת יציאת נשמה. אלא שעל קרוב שחייב להתאבל עליו ועל חכם. קורע אפילו אינו בפניו אלא שבאה לו שמועה במועד אם הוא בתוך שלושים. אבל על אדם כשר אינו קורע אלא אם כן ידע בין מיתה לקבורה. ומברין בחול המועד הקרובים שחייבים להתאבל ועושין כל צרכי המת הכל כאשר לכל. אבל אין כורתין עץ מן היער לנסור ממנו נסרים לארון אבל במקום שהכל יודעים שיש מת בעיר אף זה מותר (סי' תקמ"ז)
- ה אין לתלוש עשבים ועפר בחול המועד בבית הקברות כמו שנוהגים לעשות בחול. (שם)
- ו אומרים צדוק הדין על המת וקדיש כדרכן וכן ביום טוב שני (י"ד סי' ת"א)
- ז שמע שמועה קרובה בחג או ברגל ולאחר שבת ורגל נעשית רחוקה דינו כדין שמע שמועה רחוקה אחר השבת והרגל אלא שבשבת ורגל נוהג דברים שבצנעה. (סי' תקמ"ח)
- ח שמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל אינו נוהג בהם אפילו דברים שבצנעה אלא למוצאי שבת והרגל נוהג שעה אחת ודיו. (שם)
- ט שמע שמועה קרובה בשבת, שבת עולה ליום אחד ולמחר קורע והוה ליה יום ששי שביעי לאבילות (סי' תקמ"ח).
- י אם עשרה ימים אחר החג שמע שמת לו מת בערב החג אף על פי שאם נמנה שעה אחת לפני החג שבעה ושבעת ימי החג ויום שמיני עצרת שבעה הרי עשרים ואחד ועשרה ימים אחרים הרי שלושים ואחד אין לזה דין שמועה רחוקה אלא דין שמועה קרובה שאין הרגל עולה למי שלא נהג אבילות קודם לו כלל. וכל שכן למי שלא היה יודע שמת לו מת. (שם)

הלכות ראש השנה

סימן סח

דיני ערב ראש השנה וסדר תפילת עשרת ימי תשובה וראש השנה

- א נוהגים להתענות ערב ראש השנה ואין נופלין על פניהם בתפילה ומכבסין ומסתפרין ערב ראש השנה (הגה ויש נוהגים לטבול בערב ראש השנה משום קרי) (סי' תקפ"א).
- ב בעשרת ימי תשובה אומר המלך הקדוש והמלך המשפט ואם טעה או שהוא מסופק אם הוא בהמלך הקדוש חוזר לראש, ואם הוא בהמלך המשפט אם נזכר קודם שעקר רגליו חוזר לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר ואם לא נזכר עד שעקר רגליו חוזר לראש (סי' תקפ"ב).
- ג אם אמר האל הקדוש ותוך כדי דיבור נזכר ואמר המלך הקדוש אין צריך לחזור, וכן הדין בהמלך המשפט. (שם)
- ד בשבת בנתיים ערבית יאמר בברכת מעין שבע המלך הקדוש (הגה וה"ה אם חל ר"ה בשבת. וחותרם בה בשל שבת לבד וכן כשחל כפור בשבת). (שם).
- ה אם לא אמר זכרנו ומי כמוך אין מחזירין אותו (אפילו רצה לחזור אסור מג"א ד"ע). (הגה ואפילו לא עקר רגליו עדיין רק שסיים אותה ברכה. והוא הדין אם לא אמר וכתוב ובספר נמי דינא הכי) (שם). ואם שכח מלומר ובכן וחתם בהמלך הקדוש אין צריך לחזור (ד"ע).
- ו מי שטעה ואמר האל הקדוש במקום המלך הקדוש בברכת מעין שבע כתב הרב כנה"ג בשיירי שצריך לחזור. וז"ל אם לא חתם הברכה חוזר להמלך הקדוש שאין כמוהו ואם כבר חתם מקדש השבת חוזר לראש, והרב יד אהרן כתב דאין צריך לחזור ע"ש ראיותיו וכתב שכן הוא דעת מהר"א הלוי בספר גן המלך ע"כ. וכן עניות דעתי נוטה שלא לחזור מכח ספק ברכות להקל.

- ז אם חל ראש השנה בחול אומר יום תרועה ואם חל בשבת אומר זכרון תרועה. (אפילו בלילה בקידוש. בא"ה שם)
- ח אין אומרים בתפילת מוסף ואין אנו יכולין לעלות ולראות לפניך אלא אין אנו יכולין לעשות חובותינו לפניך. (שם)
- ט צריך לתקוע מעומד ויתקע תשר"ת שלוש פעמים ותש"ת ותר"ת שלוש פעמים ואם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים ישלים אחר ואפילו שלושה או ארבעה ודי בברכה שבירך הראשון והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה ואפילו אם בירך ולא יכול לתקוע כלל השני יתקע בלא ברכה ולא הוא ברכה לבטלה. (סי' תקפ"ה)
- י אחר תוקע ולא שליח צבור כדי שלא יתבלבל ואם הוא מובטח שחוזר לתפילתו (רשאי לתקוע). (שם)
- יא שופר של ראש השנה מצותו בשל איל וכפוף ובדיעבד כל השופרות כשרים בין פשוטים בין כפופים וכל קרן שהוא עצם אחד ואין לו מבפנים זכרות פסול (הגה וכן שופר מבהמה טמאה פסול סי' תקפ"ו)
- יב הגוזל שופר ותקע בו יצא אפילו לא נתייאשו הבעלים ממנו (ומיהו לא יברך עליו ומותר ליקח שופר של חבירו שלא מדעתו ולברך עליו מג"א). (שם)
- יג היה קולו עב מאוד או דק מאוד כשר דכל הקולות כשרים בשופר (סי' תקפו)
- יד אם ניקב אם לא סתמו אף על פי שנשתנה קולו כשר ואם סתמו שלא במינו אף על פי שחזר קולו לכמות שהיה בתחילה פסול, ואם סתמו במינו אם נשתייר רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב כשר ואם חסר משלש אלה פסול. ובשעת הדחק יש להכשיר בסתמו במינו אם נשתייר רובו שלם אפילו לא חזר קולו לכמות שהיה וכן יש להכשיר כשסתמו שלא במינו אם נשתייר רובו וחזר קולו לכמות שהיה בתחילה קודם שניקב. (סי' תקפ"ו)
- טו נסדק לאורכו פסול יש אומרים אפילו בכל שהוא פסול אלא אם כן הדקו

הרבה בחוט או במשיחה (הגה ונשתייר שיעור התקיעה ממקום הקשירה ולמעלה לצד הפה). ויש אומרים דווקא ברובו ואם דבקו כשר אפילו אם דבקו בדבק. ויש מי שאומר שאינו כשר אלא כשדבקו בעצמו שחממו באור עד שנפשר וחבר קצותיו זה עם זה. (שם)

טז נסדק לרוחבו במיעוטו כשר ברובו פסול אלא אם כן נשאר מהסדק לצד פיו שיעור תקיעה דהיינו ארבעה גודלים וכשנשתייר בו כך כשר אפילו אם מעכב את התקיעה. (שם)

יז שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יום טוב אפילו בדבר שיש בו משום שבות כיצד היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא אינו עולה באילן ולא שט על פני המים כדי להביאו ועל ידי גזי מותר דהוי שבות דשבות ובמקום מצוה לא גזרו. (שם)

יח זמן תקיעת שופר ביום ולא כלילה ומצותה משעת הנץ החמה ואילך ואם תקע משעלה עמוד השחר יצא. (סי' תקפ"ח)

יט כל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן כגון חרש שוטה וקטן פטורים. וחרש אפילו מדבר ואינו שומע אינו מוציא דכיון דאינו שומע לאו בר חיובה הוא (סי' תקפ"ט).

כ שיעור תרועה תשעה תרמוטין ושיעור תקיעה גם כן תשעה תרמוטין כתרועה, וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשיעור י"ב תרמוטין ומי שלא האריך בתקיעה והאריך בשברים לא קיים מצוה כלל (סי' תק"ץ סברת י"א בתרא).

כא שלשה שברים צריך לעשותם בנשימה אחת. אבל שלשה שברים ותרועה דתשר"ת יש אומרים שאין צריך לעשותם בנשימה אחת והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מכדי נשימה. ויש אומרים שצריך לעשותם בנשימה אחת. וירא שמים יצא ידי כולם ובתקיעות דמיושב יעשה בנשימה אחת ובתקיעות דמעומד יעשה בשתי נשימות (סי' תק"ץ)

כב אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין לה שיעור למעלה. וכן כתרועה יכול להאריך בה כמו שירצה. וכן אם מוסיף על שלשה שברים ועשה ארבעה אין לחוש. (שם)

סימן סט

תפילת מוסף ודיני הקדוש, ויתר דיני ראש השנה

- א צריך לומר את מוספי יום הזכרון כדי לכלול גם מוסף ראש חדש, וגם ביום שני יאמר את מוספיו. (סי' תקצ"א)
- ב אם אמר את מוסף חוזר, שאינו ניכר לפי שאין זוכר ראש חדש. אבל בשבת וראש חדש אם אמר את מוסף יום השבת הזה ולא אמר את מוספי נראה שאין צריך לחזור, דמה שאמר את מוסף יתפרש על כל הנוסף, וכבר פירש שבת וראש חדש בפסוקים. (קש"ג סי' כ"ד)
- ג לא יתפלל ביחיד תפילת מוסף בראש השנה עד אחר שלוש שעות היום, (לפי שבשלוש שעות אלו הקב"ה דן עולמו. ודווקא יחיד, אבל רבים הן אל כביר לא ימאס. ודווקא מוסף כיון שאין מחויב להתפלל אותה בזמן ההוא, מה שאין כן תפילת יוצר שזמנו אז אין לדחותו). (בא"ה סי' תקצ"א)
- ד מחזיר שליח צבור התפילה ותוקעין על סדר הברכות. וכתב של"ה: הדרך המובחר לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות. ומנהגינו פה צובא יע"א כסדר של"ה, אלא אחר קדיש תתקבל קודם תענו ותעתרו תוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת, וקודם עלינו תרועה גדולה. והכי נהוג ואין לשנות. (שם)
- ה יחיד אינו מפסיק לתקוע בברכות, ואפילו יש לו מי שיתקע לו. (הגה. אלא תוקעים לו קודם שיתפלל מוסף ואין צריך לתקוע לו שנית. (סי' תקצ"ב)
- ו לא ישיח לא התוקע ולא הצבור בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד. (הגה. ואם שח בדברים בטלים אין צריך לחזור ולברך). ואפילו שח בתקיעות דמיושב עצמן אין צריך לחזור ולברך. (הגמ"נ, מג"א). (שם). ואין צריך לומר שלא ישיחו בין ברכה לתקיעה אם לא בעניין התקיעות. (ש"ע שם). אבל אם הפסיק בעניין התפילות צריך לחזור ולברך. (בא"ה, מג"א שם)
- ז יחיד שלא תקע חבירו יכול לתקוע לו להוציא ידי חובתו, אבל יחיד שלא התפלל תשעה ברכות אין חבירו יכול להוציאו. (סי' תקצ"ד)

- ח ראש השנה שחל להיות בשבת אומרים צדקתך במנחה. ליל ראש השנה שחל להיות במוצאי שבת אומרים ותודיענו. (תקצ"ח תקצ"ט).
- ט ביצה שנולדה ביום טוב של ראש השנה, וכן מה שנצוד בו, וכן מה שנתלש בו, אסור בשני. (ת"ר)
- י בקידוש ליל שני מניח פרי חדש ואומר שהחינו, ואם אין מצוי פרי חדש עם כל זה יאמר שהחינו. (שם)
- יא אף מי שאינו נזהר מפת של גוים, בעשרת ימי תשובה צריך ליהזר. (תר"ג)

על השלחן

- א. אין תוקעין בערב ראש השנה לא ביום ולא בלילה אפילו בביתו. ואם התוקע של הקהל רוצה להתרגל יתקע בחדר סגור. ואין נופלין על פניהם בערב ראש השנה, אבל במנחה שלפניו נופלים ואומרים וידוי, דהא בליל ערב ראש השנה אומרים ודוי וסליחות. ונוהגים ללכת בערב ראש השנה לבית הקברות לומר שם בקשות, ואל ישים מגמתו נגד המתים, אלא יתפלל לשם יתעלה שיתן לו רחמים בזכותם. ויכול להשתטח על קבר הצדיק, ויאמר הריני מבקש מנפש הצדיק הקבור פה שתתפלל עלי לפני הקדוש ברוך הוא כך וכך. ויזהרו בתפלת מנחה של ערב ראש השנה כי התפלה האחרונה של השנה. (בא"ח נצבים ב)
- ב. מסתפרין בערב ראש השנה, וטוב להזהר ולהסתפר לפני חצות היום. ויכוין בעת שמסתפר להעביר כחות הדינין ולקיים מצות הפאות. ולובשים לבנים בראש השנה, באמונתנו ובטחוניתנו בחסדי השם יתעלה. ונוהגים לטבול בערב ראש השנה משום טומאה, ולקבל קדושת יום־טוב. בטבילה ראשונה יכוין בשביל טהרה, בשניה לתקון הכעס, בשלישית למתק הדין והגבורה בחסדים, ברביעית לפשוט מעליו בגדי החול ותכלה שנה וקללותיה, בחמישית לקבל הארת קדושת יום הזכרון ויכוין תחל שנה וברכותיה. וגם הנשים יטבלו בערב ראש השנה. (שם ג)
- ג. בליל ראש השנה בשתי הלילות יאכל כסדר זה: תמרים, ויברך בורא פרי העץ ויאכל תמרה אחת, ואחר כך יאמר יהי רצון שיתמו אויבנו

וכו' ויאכל תמרה שניה, ויכוין בבקשה זו על אויבים התחתונים. אחר כך יאכל רובי"א, ובערבית נקרא לובי"א, ויברך אדמה, ויאמר יהי רצון שירבו זכויותינו. (ורוביא היא הלוביא, כן הוא מנהג ירושלים ובבל וארם צובא. בית דין דס"ד). ויאכל כרתי, ויאמר שיכרתו אויבנו ושונאינו, ויכוין בזה על כחות הרעות שנבראו מהעונות של אדם. ויאכל סלקא, ויאמר שיסתלקו אויבנו וכו', ויכוין על המקטרגים וכחות הדין המשטינים למעלה.

ויאכל קרא, ויאמר שתקרע רוע וכו'. ורמון מתוק, ויאמר שנהיה מלאים מצות כרמון. ותפוח מבושל בסוכר, ויאמר יהי רצון שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. וראש כבש, ויאמר שנהיה לראש ולא לזנב, ותזכור לנו עקדתו וכו'. ואם אין ראש כבש יביא ראש עוף (או ראש פרה), ולא יאמר ותזכור וכו'. (שם ד)

ד. לא יאכל בראש השנה דבר חמוץ, ולא תבשיל מבושל בדבר חמוץ. וכן יזהרו מפירות חמוצים, ומפרי שלא נגמר בישולו. ומנהג טוב לאכול בשר ומיני מתיקה לסימן טוב, ולא ירבה בהם למלאות כרסו אלא טועמיה חיים זכו. וישתה משקאות ערבים על פי הכתוב בעזרא: "אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם", שפסוק זה נאמר על ראש השנה. (שם ה). ודברים אלה אין בהם משום ניהוש כיון שאינם רק לסימן טוב בעלמא, ומצינו במעשה הנביאים שהיו עושים סימנים כשבאים לעשות דבר. (בית דין דף 62). ובאכילת הדגים יש מקפידים שלא לאוכלם, ויש מקפידים לאוכלם, וכל אחד יעשה כמנהגו. (בית דין דף 65)

ה. יזהר שלא יכעס, דמלבד חומר איסור הכעס שהוא קשה בכל זמן, הנה ביום ראש השנה אינו סימן טוב לאדם. והאשה תהיה זריזה לערוך את השלחן ולכסותו במפה יפה לפני שיבוא בעלה מבית הכנסת, כדי שבבואו ימצא שלחן ערוך והוא לסימן טוב. אך אם נודמן שבא ולא ראה שלחן ערוך לא יתקוטט עם אשתו ויכעס דהכעס הוא סימן רע ביותר, אלא יסבול ולא יקפיד אפילו בלב. (שם ו)

ו. אין ישנים ביום ראש השנה, (והוא סגולה לסימן טוב שלא ישן מזלו), ויתעורר משנתו לפני עלות השחר. ואם יש לו כאב ראש או מיחוש אחר שמוכרח לישן ביום, יתאפק וישן אחר חצות היום. (שם יא)

ז. סדר התשליך עושין אפילו כשחל ראש השנה בשבת, וכן נמצא כתוב בכתובת יד הרב מהר"י ענתבי ז"ל בשם רבנו הרש"ש ז"ל. ואם נאנס ולא עשה התשליך ביום ראשון, יעשה ביום השני אחר מוסף. (שם יב). ופשוט שיש להזהר במקום שאין עירוב שלא לטלטל הסיודור לומר בו התשליך, שאפילו תקיעות שהם מדאורייתא ביטלו חכמים כדי שלא יטלטל. והחכם עיניו בראשו אם רואה שמזהירים ואינם שומעים לו איך להתנהג. (כנ"ל פשוט)

ח. מי שאנוס שלא יכול לבוא לבית-הכנסת, יבוא התוקע לביתו לתקוע לו שלושה פעמים תשר"ת ושלושה פעמים תש"ת ושלושה פעמים תר"ת. וצריך השומע לעמוד בעת התקיעה, (אם לא שחולה ואנוס לשכב). ונשים מצד הדין פטורות מתקיעה, אבל קבעו על עצמם בתורת חיוב ובאות לשמוע, ועל כן אשה שנאנסה ולא יכלה לבוא יבוא התוקע לביתה אך לא תברך. ואם אינה יכולה להביא תוקע לביתה, תעשה התרה בערב ראש השנה על המנהג שנהגה. (שם יז)

ט. בשני דינים שפסק רבנו המחבר בעל "שלחן המלך" לעיל חולק הבן איש חי, ואנו מביאים כאן את דעתו. בברכת מעין שבע שטעה ולא אמר המלך הקדוש חוזר. ואף שיש חולקים, אין אומרים ספק ברכות להקל נגד סברת רבנו האר"י ז"ל. ובברכת השיבה שטעה ואמר מלך אוהב צדקה ומשפט, כיון שהזכיר מלך אינו חוזר. ואע"ג דמרן סבירא ליה דחוזר, אומרים ספק ברכות נגד מר"ן ז"ל. (שם י"ח י"ט)

י. כשאומר "היום הרת עולם" וכו', "אם כבנים אם כעבדים" וכו', כתב רבנו הרש"ש ז"ל, כשאומר כן כל עצמותיו יאחזמו רעד, כי יפקוד הקדוש ברוך הוא. אם אב אני איה כבודי?! ואם אדונים אני איה מוראי?! על כן יאמרו במתון ושברון לב, ולכן המנהג שגם בחזרה אומרים את זה הצבור בקול רם מלבד השליח צבור. (שם כב)

יא. ראוי לעשות פדיון נפש בערב ראש השנה לו ולבני ביתו, ולחלק הכסף לתלמידי חכמים יראי שמים ולעניים. וראוי להרבות בצדקה בימים אלה, שזו סגולה נפלאה לכל השנה. (בית דין דף 2 ח ודף 5 א)

יב. יש לבחור ולמנות שליח צבור הגון וירא שמים, ובעל מעלות רבות כמה שאפשר לימים אלה, כדי שיהא למליץ יישר על הקהל הקדוש, ולא חס ושלום בהיפך. (עיי' בית דין דף 30 כמה פרטים בדינים אלה).

יג. התפלה בבכיה מסוגלת הרבה, כמו שאמרו חז"ל, כל השערים ננעלים חוץ משערי דמעה. בפרט בימים אלה שבריות נפקדים בו, הוא ואשתו ובניו ובני ביתו ומזונותיו והצלחתו, וכל מאורעות השנה. ומי שאינו בוכה בתפלות ראש השנה ויום הכפורים הוראה שאין נשמתו הגונה. וכשנופלת עליו בכיה יחוש שמא דנין אותו בבית-דין של מעלה והנפש מרגשת באותה העת, ויגמור בלבו לשוב אל ה' מלב ומנפש. (שם דף 5

יד. כל השנה ובפרט בימים אלה יביא אורח לביתו. וכמה מעלות טובות יהיה לו בזה: א. כיון שמזונותיו קצובים מתשרי עד תשרי יוסיפו לו על הקצבה כיון שהוא מכניס אורחים. ב. כשכא האורח בכף זכות מכריעים אותו לכף זכות ויחתם לחיים טובים. ג. על ידי מצוה זו ניצול מגזירות רעות, וזוכה ליפקד בזרע של קיימא וכו' מעלות רבות המפוזרות בספרים הקדושים, שאם ידע האדם גדול מצוה זו ירדוף אחריה, כשם שאברהם אבינו יצא לחפש אורחים כשהיה חולה, ובזכות זה ירד מן לישראל ארבעים שנה. (עיין בית דין דף 58 שמנה עשרה מעלות, ויש עוד בספרים אחרים).

טו. ראוי שלפני תקיעת שופר ידרוש הקהל ברבים דברי מוסר והתעוררות לחזרה בתשובה, וכן נהגו בקהלות הקודש רבני הקהלות. (בית דין דף 245). וכן נוהגים לדרוש בשבת שובה שבין ראש השנה לכפור.

טז. אין לבקר בימים נוראים אלה את אוהביו וקרוביו וכו', רק אביו ואמו ורבו כדי לקבל ברכתם. ובזמן הנותר בראש השנה יקרא ספר תהלים פצמיים כמנין כפ"ר, וכן נהגו בכמה קהלות. (בית דין דף

יז. ראוי לבטל מנהג רע מקצת המוני עם שדעתם קלות, שאומרים אנו הולכים ומשליכים העונות של שנה שעברה, וחושבים שעל ידי התשליך יכול האדם לבער העבירות שעשה כל השנה. וחלילה לחשוב כן, והוא חילול ה' גדול בעיני האומות. אלא העיקר להתפלל לפני ה' שישגיח עלינו בעינא פקחא תדיר ולהרהר בתשובה, כי עיקר הכל היא התשובה. (בית דין דף

ומזה יש ללמוד על בערות אחרת בעיני טפשים, שכאשר עושים התרת נדרים בימים אלה כנהוג חושבים שבוה עונותיהם נמחלים ומתכפרים, ואינם מבינים מהי התרת נדרים ושבועות כדי להיות נקיים בימים אלה מאיסורי נדרים ושבועות, אבל העונות אינם מתכפרים רק על ידי התשובה, ותפלה ותשובה וצדקה הם שמעבירים רוע הגזירה.

יח. נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים. (שו"ע סימן תקפ"א ס"א)

יט. לא יאמר סליחות בערבית, שבחצות הלילה הראשון אין אומרים סליחות על פי סודם של דברים, רק אחר חצות הלילה. (כה"ח שם ב). וכן בתפלת מנחה יכולים לומר סליחות.

הלכות יום הכפורים

סימן ע

סדר ערב יום כפור וליל יום כפור

א מצוה לאכול בערב יום הכפורים ולהרבות בסעודה. (הגה. ואסור להתענות בו אפילו תענית חלום). אין נופלים על פניהם בערב יום הכפורים. (סי' תר"ד)

ב. עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שיפיסנו, ואפילו לא הקניטו אלא בדברים צריך לפייסו. אם אינו מתפייס בראשונה יחזור וילך פעם שנייה ושלישית, כל פעם יקח עמו שלשה אנשים, ואם אינו מתפייס בשלושה פעמים שוב אינו זקוק לו. ואם הוא רבו צריך לילך לו כמה פעמים אצלו עד שיתפייס. (הגה. והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול אם לא שמכוין לטובת המבקש מחילה, ואם הוציא עליו שם רע אין צריך למחול לו). (סי' תר"ז)

ג אם מת אשר חטא לו, מביא עשרה בני אדם ומעמידם על קברו, ואומר חטאתי לאלהי ישראל ולפלוגי זה שחטאתי לו. תקנת קדמונינו וחרם שלא להוציא שם רע על המתים. (שם)

ד צריך להתודות במנחה קודם סעודת המפסקת. וכל ודוי שאומר צריך שיהא מעומד, ואפילו כי שמע ליה משליח צבור והוא התודה כבר צריך לעמוד. (הגה. ויחזור ויתודה עם השליח צבור. (סי' תר"ז)

- ה אם הפסיק מאכילתו בעוד היום גדול יכול לחזור ולאכול כל זמן שלא קבל עליו התענית בפירוש שלא לאכול עוד היום, כמ"ש הש"ע בסי' תקנ"ג. (הגה. וקבלה בלב אינה קבלה). (סי' תר"ח)
- ו חל יום הכפורים להיות בשבת הכל חייבים להדליק נר, ומברכין להדליק נר של שבת ושל יום הכפורים. (סי' תר"י)
- ז יש מי שאומר שמברך על הדלקת נר של יום הכפורים. (שם)
- ח יום הכפורים לילו כיומו לכל דבר. ומה הם הדברים האסורים בו: אכילה שתייה רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש המטה, ואין חיוב כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתייה. (סי' תרי"א)
- ט כל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביום הכפורים, וכל שבשבת פטור אבל אסור גם ביום הכפורים כן, אלא שבשבת זדונו סקילה ויום כפור בכרת. וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום הכפורים. והתירו לקצב ירק ולפצוע אגוזים מן המנחה ולמעלה כשחל בחול, והאירנא נהגו לאסור. (שם)

על השלחן

- א. בימים אלו ידקדק לפרוע כל מה שהוא לחברו קודם בוא יום הכפורים, ואפילו שלא תבע אותו, כדי שלא ימצא המקטרג אחריו מאומה. וכל שכן אם חייב איזה נדר שנדר לבית הכנסת, או לכל מוסד קודש אחר שיפרע נריו, שהרי דרך המבקש להביא דורון וכל שכן שצריך לפרוע חובו. ועוד, שאם יבוא סוכות עלול לעבור על בל תאחר כשעברו שלשה רגלים.
- וכן יבקש מחילה מכל מי שיש חשש שגול ממנו, וימחול לאחרים שגולו ממנו מחילה גמורה, שהרי אמרו חז"ל רובם בגול. ואם ידע על גול וגניבה חייב להשיב ואז נסלח לו, ואם אינו מחזיר לא מועיל כלום. וכן ירבה בצדקה ובפרט לעני שזקוק בערב יום הכפורים למאכל. (בית הכפורת ד"א)
- ב. כתבו המקובלים ז"ל, שאם יכול האדם יאכל ביום זה כשיעור שאוכל בשני ימים, כדי לתקן באכילה מה שצריך ליום זה ולמחר. ומצוה לאכול דגים בערב יום הכפורים בבקר דוקא, ויש לזה טעם במדרש ועל פי הסוד. (בא"ח וילך א')

- ג. בסיבוב הכפרות יכוין לשם חת"ך, בראשי תיבות חליפתך תמורתך כפרתך. וצריך האדם להרהר בתשובה באותה שעה שעושים לעופות כארבע מיתות בית-דין. וראוי לעשות כן באשמורת של ערב כפור, אבל בעיר גדולה מתחילים מהלילה.
- וכל בעל בית לא יניח לשוחט לשוחט עד שיבדוק את הסכין כראוי, ויחזור ויבדוק אחר השחיטה. וישתדל לקיים מצות כיסוי הדם ולברך עליו. (שם)
- ד. במקום שאין תרנגולים עושים הכפרה במחיר כסף לצדקה כפי ערך הכפרה, כי כסף במילוי גימטריא כפרה.
- ואף מי שעושה כפרה בעופות יתן תמורתם לעניים, ולא יתן אותם שלא יאמר העני על זה השליך עונות ונותן לי. וגם שלא יוכל לעשות העני עם הרבה עופות דבר, ע"כ עדיף ליתן לו תמורתם במעות. (בית הכפרות א)
- ה. כל אדם ינשק ידי אביו ואמו בערב יום הכפורים ויבקש מהם מחילה, וחיוב גדול הוא, ומי שאינו עושה כן נחשב למזלזל בכבוד אביו ואמו, שאם בין אדם לחברו חייבים לבקש מחילה כל שכן מאביו ואמו, שאין אדם ניצול מחטא זה של כבוד אב ואם כראוי בכל יום.
- ואם הבן שוטה ולא בקש מחילה יתנו לו מחילה אביו ואמו, ויאמרו בפיהם שהם מוחלים לבן פלוני על כל מה שחטא מחילה גמורה.
- וכן הבעל יתן מחילה לאשתו, ואשה לבעלה. וכן כל תלמיד שיש לו רב בעיר ילך אצלו ויבקש ממנו מחילה. (בא"ח וילך ו')
- מי שאינו מעביר שנה ביום הכפורים אין תפלתו נשמעת. (כה"ח תרו יד)
- ו. מצוה לטבול בערב יום הכפורים בין הגברים ובין הנשים, וכמו שכתבנו לעיל בהלכות ראש השנה. (שם ח)
- וכן בכל עת ירגיל עצמו לטבול כדי לחדש נקיות הלב, והאריכו בספרים על חשיבות הטהרה במקוה והכונות. (עיין בית הכפרות ד"ז)
- ז. תוסיף מחול על הקודש, ובליל שבת הקבלה היא באמירת בואי כלה ומזמור שיר ליום השבת, ובליל כפור חלה התוספת בברכת שהחיינו. (ואם מברכים שהחיינו בלילה יקבל התוספת בפיו בפירוש, וחל עליו קדושת יום הכפורים משעת הקבלה).

והמנהג שקונה סדר כל נדרי מברך שהחיינו, ומכוין להוציא כל הקהל ידי חובתם, והם מתכוונים לצאת. (בא"ח שם יא)

ח. יזהר שלא יניח בליל כפור כלי של מים אצל מטתו אף שצריך את המים להשקות בניו הקטנים, שמא יעמוד משנתו צמא וישכח שהוא יום כפורים וישתה. (שם יד)

ט. לקדוש ה' מכובד זה יום הכפורים, כבדהו בכסות נקיה. ואמרו חז"ל, מציעין המטה והשלחן ופורסין עליו מפה יפה כמו בשבת. ויזהר שלא יגע במנעליו, שאף שאינם של עור מטמאים את הידים, וצריך לרוחצם אם נגע בנעל.

י. יזהר לסדר את התפלה והסליחות בינו לבין עצמו לפני יום הכפורים, כדי שיכוין מה שהוא מוציא מפיו, כי קדוש היום לאלקינו, והכל הולך אחר כונת הלב. (שם יח)

יא. בסליחות בערב כפור נוהגים לעשות התרת נדרים ושבעות כשם שנוהגים בערב ראש השנה, ויש נוהגים לעשות כן גם ארבעים יום לפני ראש השנה, וארבעים יום לפני יום הכפורים. ויש נוהגים לעשות התרה בחדש אלול. ומנהג חסידי בית אל לעשות כן בכל ערב שבת. ונוהגים לכתחלה שיהיו עשרה מתירין, דחוששים שמא אחד נידוהו בחלום שצריך עשרה. ואם אי אפשר יעשו בשלושה. (כה"ח תקפ"א יב יט כ). ומעשה באחד שחלה ונטה למות, והתירו נריו שלא בפניו וניצל. וכך היה נוהג המקובל האלקי מהר"ש שרעבי ז"ל. (בית הכפורת מא). ואיסור גמור לסמוך על ההתרה ולנדור או להשבע ולעבור במזיד, שלזה לא מועילה ההתרה, ומי שעושה כן מלבד האיסור מסכן את עצמו. (שם)

יב. יש נוהגים לקבל מלקות, שמתוך כך יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו. ויש שנוהגים לעשות גם כן סדר ארבע מיתות בית דין. והנלקה אומר דברי וידוי. (שו"ע וכה"ח תרו ו')

סימן עא

איסור אכילה ביום הכפורים ושיעורה,

ואיסור שתייה ורחיצה וסיכה ויתר העינויים

- א האוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה חייב, והוא פחות מכביצה מעט, ושיעור זה שוה לכל אדם בין לננס ובין לעוג מלך הבשן. וכל האוכלין מצטרפין לשיעור זה, אפילו מלח שעל הבשר וציר שעל הירק, אבל אכילה ושתייה אינן מצטרפות. (סי' תרי"ב)
- ב אכל וחזר ואכל, אם יש מתחילת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין, ואם לאו אין מצטרפין. (סי' תרי"ב)
- ג שיעור אכילת פרס, יש אומרים ארבעה ביצים, ויש אומרים שלושה ביצים. (שם). הא דבעינן שיעור היינו לחיוב כרת או חיוב חטאת, אבל איסורא איכא בכל שהוא, (ומדאורייתא. שם באה"ט)
- ד השותה ביום הכפורים מלא לוגמיו חייב, ומשערים בכל אדם לפי מה שהוא הגדול כפי גודלו והקטון לפי קטנו. ולא מלא לוגמיו ממש, אלא כדי שישלכנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו, והוא פחות מרביעית באדם בינוני. וכל המשקין מצטרפין לשיעור. (שם)
- ה אם שתה מעט וחזר ושתה, אם יש מתחילת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין לשיעור, ואם לאו אין מצטרפין. ויש אומרים ששיעור צירוף השתיית כדי אכילת פרס. (שם)
- ו אסור לרחוץ ביום הכפורים בין בחמין בין בצונן, ואפילו להושיט אצבעו במים אסור. ואם היו ידיו או רגליו או שאר גופו מלוכלכים בטיט או בצואה, או שנטף דם מחוטמו, מותר לרחצם. (ויזהר שלא יטול אלא מקום המטונף בלבד. הרמב"ם, מג"א, באה"ט שם), שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג. (סי' תרי"ג)
- ז נוטל אדם ידיו שחרית ומברך על נטילת ידים, ויזהר שלא יטול אלא עד סוף קשרי אצבעותיו. (שם)
- ח אם הטיל מים ושפשף בידו, או עשה צרכיו וקנח, מותר לרחוץ דהוה

ליה ידיו מלובלכות. ואם רוצה להתפלל, אפילו לא קנח נמי מותר ליתול עד סוף קשרי אצבעותיו. (הגה. וכן כהן העולה לדוכן נוטל ידיו אף על פי שהן טהורות, לפי שאין מכוון לתענוג). (שם)

ט מי שהוא אסטניס, ואין דעתו מיושבת עד שיקנח פניו במים מותר. (הגה. ונהגו בזה להחמיר, ואפילו ברחיצת העינים שהיא קצת רפואה נהגו להחמיר). אבל משום רפואה גמורה מותר לרחוץ. (מג"א). (הגה. ואסור לרחוץ פיו ביום הכפורים). (שם סי' תרי"ג)

י אסור להצטנן בטיט לח אם הוא טופח על מנת להטפוח, ואסור להצטנן בכלים שיש בהם מים אפילו הם חסרים בין מתכת בין חרס, אבל אם הם ריקים מותר, וכן בפירות ובתינוק. (חולה רוחץ כדרכו אף על פי שאינו מסוכן. הגה). (שם סי' תרי"ג)

יא כלה כל שלשים יום מותרת לרחוץ פניה. (שם)

יב מי שראה בזמן הזה קרי ביום הכפורים, אם הוא לח מקנחו במפה ודיו. ואם יבש הוא או שנתלכלך, רוחץ מקומות המלובלבים לבד ומתפלל. ואסור לרחוץ גופו או לטבול, אף על פי שבשאר ימות השנה הוא רגיל לטבול לתפילה. (שם סי' תרי"ג)

יג בזמן הזה אסור לאשה לטבול ביום הכפורים אפילו הגיע זמן טבילה בו ביום. (שם)

יד אסור לסוך אפילו מקצת גופו, ואפילו אינו אלא להעביר הזוהמה. אבל אם הוא חולה אפילו אין בו סכנה, או שיש לו חטטין בראשו, מותר. (שם סי' תרי"ד)

טו החיה כל שלושים יום מותרת לנעול את הסנדל, וחולה כיוצא בה אף על פי שאין בו סכנה. וכן מי שיש לו מכה ברגלו. (שם)

טז מותר כל אדם לנעול סנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכנו, אם מצויים שם עקרבים או דברים הנושכים. (שם סי' תרי"ד)

יז יום הכפורים אסור בתשמיש המטה, ואסור ליגע באשתו כאלו היא נידה. ודווקא בלילה, כן כתב הרב בית יוסף בשם האגודה, והרב שני לוחות הברית אסור גם ביום. וכן אסור לישן עם אשתו במטה. (שם)

שלחן המלך

יח הרואה קרי בליל יום הכפורים ידאג כל השנה, ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא. (שם). בספר הכונות סוף פ"ג דיום הכפורים תמצא תקון לזה, והוא מנוסה, וכ"כ ספר משנת חסידים. ועיין הגהות מהרי"ל מ"ש מעניין זה, ועיין בספר מענה לשון ג"כ. (בא"ה סי' תרט"ו)

סימן עב

- דיני התענית לקטנים, ועוברת ויולדת ומניקה, וחולה ביום הכפורים
- א התינוקות מותרים בכל אלו, דהיינו אכילה שתיה רחיצה סיכה. אבל נעילת הסנדל אסור, שאין חוששין כל כך אם לא ינעלו. (סי' תרי"ו). והיינו דווקא שהם ירחצו עצמן, כן משמע בב"י. (סי' תרי"ו)
- ב קטן בן תשע שנים שלמות ובן עשר שנים שלמות מחנכין אותו לשעות. כיצד, היה רגיל לאכול בשלש מאכילין אותו בארבע, לפי כח הבן מוסיפין לענות אותו. בן אחד עשר בין זכר בין נקבה מתענין ומשלימין מדברי סופרים, כדי לחנכן במצות. (שם)
- ג בת שתיים עשרה ויום אחד ובן שלושה עשר ויום אחד שהביאו שתי שערות, הרי הם כגדולים לכל המצות ומשלימים מן התורה. אבל אם לא הביאו שתי שערות עדיין קטנים הם, ואינן משלימים אלא מדברי סופרים. (הגה). ואפילו רך וכחוש צריך להשלים דחיישינן שמא נשרו השערות. (שם)
- ד קטן שהוא פחות מבן תשעה אין מענין אותו ביום הכפורים, כדי שלא יבא לידי סכנה. (שם). ואפילו אם רוצה להחמיר על עצמו מוחין בידו. (הגה שם)
- ה עוברות ומניקות מתענות ומשלימות ביום הכפורים. עוברת שהריחה (הגה). ופניה משתנים, אף על פי שלא אמרה צריכה אני לוחשין לה באזנה שיום הכפורים הוא, אם נתקררה דעתה בזכרון זה מוטב, ואם לאו מאכילין אותה עד שתתישב דעתה. וכתב הבא"ה משם מג"א, דאם אמרה צריכה אני אף על פי שאין פניה משתנות. ובשאר כל אדם לא מהני אמירה אלא אם כן נשתנה פניו. (סי' תרי"ו)

- ז יולדת תוך שלשה ימים לא תתענה כלל, (אפילו אמרה איני צריכה מאכילין אותה ואומרים לה אכולי. בא"ה, בית חדש. ומכל מקום יש להאכילה פחות מכשיעור. (מג"א, בא"ה). משלשה עד שבעה, אם אמרה צריכה אני מאכילין אותה, מכאן ואילך הרי היא ככל אדם. וימים אלו אין מונין אותם מעת לעת, כגון אם ילדה בשבעה בתשרי בערב אין מאכילין אותה ביום הכפורים אם לא אמרה צריכה אני, אף על פי שלא שלמו לה שלשה ימים עד יום הכפורים בערב, משום דכיון שנכנס יום רביעי ללידתה מקרי לאחר שלשה. (שם)
- ח חולה שצריך לאכול, אם יש שם רופא בקי אפילו הוא גוי, שאומר אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד החולי ויסתכן, מאכילין אותו על פיו, ואין צריך לומר שמא ימות. אפילו אם החולה עצמו אומר אין צריך שומעים לרופא, ואם החולה אומר צריך אני אפילו מאה רופאים אומרים אין צריך שומעים לחולה. וכתב הבא"ה, אפילו הרופאים אומרים שהמאכל יזיקהו שומעים לחולה. (הרדב"ז ח"א סי' פ"ו, וכנה"ג). ומזכירין לו תחילה שהיום יום הכפורים דשמא שכח. (לבוש). וכתב או"ה, אם החולה רוצה להחמיר אחר שצריך לכך, עליו נאמר אך את דמכם לנפשותכם אדרוש. וכתב כנה"ג, מאכילין אותו בעל כורחו. (סי' תרי"ח)
- ט רופא אחד אומר צריך ורופא אחד אומר אין צריך, מאכילין אותו. (הגה. והוא הדין שנים נגד שנים, ואפילו קצתן בקיאים יותר מקצתן). (שם)
- י אם החולה ורופא אחד עמו אומרים שאין צריך ורופא אומר צריך, או שחולה אינו אומר כלום ורופא אחד אומר צריך ושנים אומרים אין צריך, אין מאכילין אותו. (סי' תרי"ח)
- יא אם שנים אומרים צריך, אפילו מאה אומרים אין צריך, ואפילו החולה עמהם אומר אין צריך מאכילין אותו, מאחר ששנים אומרים צריך. (שם)
- יב אם החולה אומר אין צריך והרופא מסופק, (פי' שמכיר החולי אלא מסופק אם יסתכן. ט"ז, בא"ה), מאכילין אותו. אבל אם הרופא אומר אין צריך והחולה אומר איני יודע, אין מאכילין אותו. (שם)
- יג אם הרופא אומר שאין מכיר החולי הרי הוא כאדם דעלמא, ואין דבריו מעלין ולא מורידין. (הגה. מיהו אם נחלש הרבה עד שנראה לרוב בני אדם שאצלו שהוא מסוכן אם לא יאכל, מאכילין אותו). (שם)

יד כשמאכילין את החולה או את העוברות, מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור. הילכך מאכילין אותו כשני שלישי ביצה בינונית, וישהו כדי אכילת ארבעה ביצים. והשתיה יבדקו בחולה עצמו כמה הוא כדי שיסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו, וישקוהו פחות מאותו שיעור, וישהו בין שתיה לשתיה כדי אכילת ארבעה ביצים, ולפחות ישהו בין שתיה לשתיה כדי שיעור שתית רביעית. ואם אמדוהו שאין השיעורים הללו מספיקים לו, או שהחולה אומר כן, או שנסתפקו בדבר, מאכילין ומשקין אותו כל צרכו מיד. (שם)

טו מינקת שיש לה ולד חולה ומסוכן ואינו רוצה לינק כי אם ממנה, ואם מתענת סכנה היא לולד, אינה מתענה אפילו ביום הכפורים. דבר שמואל סי' ק"ז, באה"ט. (שם)

יו מי שאחזו בולמוס והוא חולי שבא מחמת רעבון, וסימנו שעניו כהות ואינו יכול לראות, מאכילין אותו עד שיאורו עיניו. ואם אין שם מאכל של היתר, מאכילין אותו מאכל של איסור. ואם יש כאן שני מיני אסורין אחד חמור מחבירו, מאכילין אותו הקל תחילה. (שם)

יז. (הגה. אם היה צריך לבשר, ויש כאן בהמה שצריכין לשוחטה ובשר נבילה מוכנת, עיין לעיל סי' שכ"ח סעיף י"ד). וז"ל שם בסי' הנז': היה חולה שיש בו סכנה, צריך בשר שוחטים לו ואין אומרים נאכילינו נבלה. אבל אם החולה היה צריך לאכילה לאלתר, והנבלה מוכנת מיד והשחוטה מתאחרת לו, מאכילין אותו הנבלה. עד כאן לשונו שם. (סי' תרי"ח)

יח חולה שאכל ביום הכפורים ונתיישב דעתו בעניין שיכול לברך, צריך להזכיר של יום הכפורים בברכת המזון, שאומר יעלה ויבא בבונה ירושלים. (שם). ואם חל בשבת אומר רצה והחליצנו. כנה"ג. (באה"ט שם)

סימן עג

סדר תפילת יום הכפורים

- א אחר שאומר השליח צבור כל נדרי אומר שהחיינו בלא כוס. ונכון לאומרו בלחש עם השליח צבור, ויסיימנו קודם השליח צבור כדי שיענה אמן. (באה"ט). הגה. ונוהגים לומר כל נדרי בעוד יום משום דרומה להתרת נדרים שאין מפירים בשבת ויום טוב, ולכן צריך לומר מבעוד יום. (ב"ח). והקהל אומרים כל נדרי עם השליח צבור בלחש, דאין תנאי השליח ציבור מועיל לצבור. (ד"מ ולבוש). ומנהג פשוט הוא להתעטף בטלית מבעוד יום ומברכין עליו, וכ"כ האר"י ז"ל. ואם נתעטף משחשכה אין לברך עליו. (באה"ט סי' תרי"ט)
- ב אם חל בשבת אומר ויכלו וברכה אחת מעין שבע, וחותרם מקדש השבת ואינו מזכיר של יום הכפורים. (שם)
- ג טוב לקצר בפיוטים ובסליחות שחרית, כדי למהר בעניין שיתפללו מוסף קודם שבע שעות. (שם)
- ד ומחוייב כל יחיד לומר לפחות עשר ודויים, ארבע בארבע תפילות, וארבע בחזרת השליח צבור, ושני פעמים אחת במנחה קודם סעודת המפסקת ואחת בערבית. (באה"ט שם)
- ה למנחה אומר אשרי ובא לציון, ואין אומרים ואני תפילתי אפילו אם חל להיות בשבת. (סי' תרי"ב)
- ו ומוציאין ספר תורה, וקורים בפרשת עריות עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר ביונה ומברך לפניה ולאחריה. ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת וחותרם בשל שבת. וגם אומרים צדקתך אם חל בשבת, וגם אומרים אבינו מלכנו. (שם)
- ז אין נושאים כפים במנחה ביום הכפורים, וכהן שעבר ועלה לדוכן הרי זה נושא את כפיו ואין מורידין אותו. (שם סי' תרכ"ב)
- ח לנעילה אומר אשרי וקדיש ואינו אומר ובא לציון. וצריך לגמור תפילת הנעילה קודם שקיעת החמה. (סי' תרכ"ג). אם חל בשבת מזכיר בה של שבת. (שם)

- ט במוצאי יום הכפורים מתפללין תפילת ערבית ואומר הבדלה בחונן הדעת.
מבדילין על הכוס ואין מברכין על הבשמים אפ' אם חל להיות בשבת (שם). ואין אומרים ובא לציון אלא דווקא אם חל בשבת. (שם)
- יא מברכין על האור, ואין מברכין במוצאי יום הכפור על האור שהוציאוהו עתה מן האבנים, (אפילו אם חל להיות בשבת, להורות שיום זה מקודש ששבת מן האור). (מג"א, באה"ט שם)
- יב ישראל שהדליק נר מן הגוי אין מברכין עליו במוצאי יום הכפורים, אף על פי שבמוצאי שבת מברכין עליו, שאין מברכין במוצאי יום הכפורים אלא על אור ששבת מבעוד יום ממש או על האור שהודלק ממנו, וכך נהגו להדליק נר מן עשישיות של בית הכנסת. ומיהו אם הודלק ביום הכפורים. אם הודלק בהיתר כגון לחולה יכולין לברך עליו. (שם סי' תרכ"ד)

על השלחן

- א. יתפללו בבכיה כל תפילות יום כפור וסליחות והודוים, ואם אינו יכול להוריד דמעות אומרם בקול בכי כמו שכתוב: "כי שמע ה' קול בכי". לפני קריאת התורה יתעורר בכי על מיתת בני אהרן, ויכולה בכיה זו שתגן.
ויאמר י"ג מדות במתן וכונה ושברון לב. ויש חסידים כשאומרים י"ג מדות מונים אותם באצבעותיהם, שבזה תתעורר הכונה ויש בזה חבוב מצוה. (בא"ח וילך יח יט)
- סגולת הדמעות ובכיה בתפלה קורעין גזר דינו. וכ"כ מהרח"ו: מורי ז"ל היה נוהג לבכות בתפלות ראש השנה ויום הכפורים. (בית הכפורת דקי"ט)
- ב. בברכות השחר לא יאמר ברכת שעשה לי כל צורכי, מפני שאין לנעול בכפור מנעל של עור. (שם יז)
- ג. חסידים הראשונים היום מעלים בכתב את עונותיהם כשהיו חוטאים, כדי לזכור להתחרט ולעשות תשובה ולהתודות עליהם כדין.
ואף שאין לפרסם חטאיו, אבל מותר לשאול לתלמיד חכם ולצדיק צנוע מעונותיו כדי שיורה לו היאך לעשות תשובה, או שישאל בסתם מי שעשה עון כזה ובא לשוב היאך תשובתו. (כה"ח תר"ז טו)

ומי שחטא בדבר אחד ואחרים נחשדים, צריך לומר אני הוא שחטאתי.
(בית הכפורת טז)

ד. יש נוהגים בליל כפור להוציא ספר תורה אחד, ויש נוהגים שמוציאים שלושה, ויש שנוהגים להוציא שבעה, ויש נוהגים להוציא כל הספרי תורה שבהיכל, וכל אחד יעשה כמנהגו. אבל מוציאים רק הכשרים ולא יוציאו ספר תורה פסול. (כה"ח תרי"ט טז)

ה. מניחין שטיחין בבית הכנסת כדי שיוכלו להשתחוות וליפול על הפנים בסדר העבודה, שלא להשתטח על מרצפות משום אבן משכית. (שם תרכ"א כט)
ובארם צובה (חלב) נהגו להציע כל הפרוכיות ומצעות משי ורקמה נחמדים למראה. (בית הכפורת דכ"ב)

ו. נהגו לידור צדקות ביום הכפורים בעד המתים. ומזכירים נשמותיהם, שהמתים יש להם כפרה כחיים ביום הכפורים. (שו"ע תרכ"ב ו). ומועילה הצדקה שנותן על המת, כי אם הוא היה חי היה נותן צדקה. ובן עבור אביו תמיד מועיל דברא מזכה אבא. (כה"ח שם לה)

ז. מנהג טוב הוא לגמור ספר תהלים בליל יום הכפורים, והוא מנהג ותיקין. (בית הכפורת דפ"ב). וכן ראוי ללמוד מסכת יומא ששם מוזכר עבודת היום. וראוי להבין את סדר העבודה, וסודו רם ונשא, וזה הוא תקון לתפלה. (שם דפ"ד)

ח. ניגוני תפילת יום הכפורים מה שנוהגים באר"ץ (חל"ב): נשמת — אלקים אלי אתה, קדיש — נצוצים נקבצים, שמחים בצאתם — לך אלי, או אליכם קהל עדה וישראל. ממצרים — ירחיק נדוד. נקדישך — יה שמע, או חזקו וגילו. (בית הכפורת דקנ"ג)

ט. המונעים לשליח צבור מלומר וידוי הגדול עונם ישאו, שמונעים את הרבים מלהרהר בתשובה. ובעינינו ראינו בנכבד אחד שמיחה על זה וכדומה, ולא עברו ימים מועטים עד שהעני הוא ובניו ועלה ממקומו רחמנא ליצלן.

וראוי לומר הוידוים בבכי. ופרטי העונות והחטאים לא תכילם היריעה ולא נגיע לשליש ולרביע, ויש בוידוי תועלת גדולה להחריד לבבנו לשוב אל ה' בלב שלם ובנפש חפצה. (בית הכפורת דקע"ט ע"ב). ומצות עשה מהתורה להתודות על כל חטא כמו שפסק הרמב"ם.

הלכות סוכה

סימן עד

העושה סוכה תחת האילן או הגג, וממה צריך להיות הסכך

א העושה סוכתו תחת האילן, אפילו אם הסוכה צלחה מרובה מחמתה בלא האילן ואילן חמתו מרובה מצלתו, אם ענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר פסולה בין שהאילן קדם בין שהסוכה קדמה, כיון שענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר. אבל אם הענפים כנגד האויר שבין הסכך הכשר, (הגה. או שהסכך הרבה שאפילו ינטל נגד האילן נשאר כשיעור) כשורה, הואיל וצל הכשר הוא מרובה מחמתה, שאפילו אם ניטל האילן יש שיעור בכשר להכשיר. ובכל זה לא שני לן בין קדם האילן לקדם הסכך דין אחד להם. (סי' תרכ"ו דעת י"א בתרא).

ב אם קצץ האילן להכשירו ולהיות הוא עצמו מהסכך כשר, והוא שינענעו, שגיביה כל אחד לבדו ומניחו, ואם לאו פסולה משום תעשה ולא מן העשוי. (שם)

ג דבר שמסככין בו צריך שיהיה צומח מן הארץ ותלוש ואינו מקבל טומאה, אבל דבר שאינו צומח מן הארץ, אף על פי שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה, כגון עורות של בהמה שלא נעבדו שאינם מקבלים טומאה, או מיני מתכות, אין מסככין בהם. (סי' תרכ"ט)

ד וכן דבר שמקבל טומאה, כגון שפורין וארוכות המיטה וכל הכלים, אין מסככין בהם, ואפילו אם נשברו שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה. (שם)

ה סככה בחיצים שאין להם בית קיבול כשירה, ושיש בהם בית קבול פסולה. (שם)

ו במחצלת של קנים וקש ושיפה וגימי, בין שהיא חלקה שהיא ראויה לשכיבה, בין שאינה חלקה שאינה ראויה לשכיבה, אם היא קטנה סתמה שהיא עומדת לשכיבה ומקבלת טומאה, ואין מסככין בה אלא

אם כן עשאה לסכוך, (הגה. דהיינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה לסיוכוך). ואם היא גדולה סתמא עומדת לסיוכוך ומסככין בה, אלא אם כן עשאה לשכיבה, (הגה. דהיינו שמנהג המקום לשכב עליה). (ומקום שאין מנהג ידוע לכולי עלמא מותר לסכך. כנה"ג בא"ה). והני מילי שאין לה שפה, אבל אם יש לה שפה בענין שראויה לקבל, אפילו אם ניטל שפתה אין מסככין בה. (סי' תרכ"ט)

ז ענפי תאנה ובהם תאנים, זמורות ובהם ענבים, אם פסולת מרובה על האוכל מסככין בהם, ואם לאו אין מסככין בהם. ואם קצרם לאוכל יש לידים תורת אוכל לקבל טומאה, וצריך שיהא בפסולת כדי לבטל האוכל והיד. ואם קצרם לסיוכוך אז אין לידים תורת אוכל, ואדרבה הם מצטרפים עם הפסולת לבטל האוכל. ואם קצרם לאוכל ונמלך עליהם לסיוכוך, אין המחשבה מוציאה הידות מתורת אוכל עד שיעשה בהם מעשה שניכר שרוצה אותם לסיוכוך, כגון שידוש אותם. (שם סי' תרכ"ט)

ח מסככין בעשב הנקרא בערבי שומר"ה והוא אוכל בהמה, ואין בני אדם אוכלים אותו אלא לרפואה. (שם)

ט יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהם לכתחילה, והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טומאה, וריחם רע או שנושרים עליהם, דחיישינן שמא שמתוך שריחן רע או עליהן נושרים יצא מן הסוכה. (שם)

י וכן אסור לסכך בחבילה, מפני שפעמים אדם מניח חבילתו על גג הסוכה ליבשה ואחר כך נמלך עליה לשם סוכה, ואותה סוכה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפיסול, וגזרו על כל חבילה אטו זאת. וכיון שמפני זה אסרוהו לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה, ואין זה בפחות מעשרים וחמשה קנים. הילכך כל חבילה שהוא פחות מעשרים וחמשה קנים מותר לסכך בה, ואם עשרים וחמשה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראש השני אינה נקראת חבילה כיון שעיקרן אחד, ואם אגד עמהם קנה אחד ויש בין שניהם עשרים וחמשה היא חבילה. (שם)

שלחן המלך

סימן עה

דיני דפנות הסוכה

- א כל הדברים כשרים לרפנות, ואפילו חמתה מרובה מצילתה מחמת הרפנות כשרה. (הגה. ומכל מקום לא יעשה הרפנות מדבר שריחו רע). (סי' תר"ל)
- ב דפנות הסוכה אם שתיים זו אצל זו כמין גם, עושה דופן שיש ברוחבו יותר על טפח ומעמידו בפחות משלשה לאחד מהדפנות, ויעמיד קנה כנגד אותו טפח ויעשה לה צורת פתח, שיעמיד קנה עליו ועל הטפח, וכשרה אף על פי שהקנה שעל גביהם אינו נוגע בהן. (שם)
- ג היו לה שתי דפנות זו נגד זו וביניהם מפולש, עושה דופן שיש ברובו ארבעה טפחים ומשהו, ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות וכשרה, וגם בזה צריך לעשות צורת פתח שיתן קנה מהפס על הדופן האחד. (שם). וכתב המג"א על זה, ואפשר דדוקא בסוכה קטנה, אבל סוכה גדולה שהשלישית רחוקה ממנה יותר משלשה פסול. וצ"ע, עכ"ל. (ג"ז שם)
- ד הגה. אבל אם איכא דופן שבעה בלא לבוד, אין צריך כאן צורת הפתח עד סוף הכותל, הואיל ואיכא דופן שבעה הוה שיעור הכשר סוכה. (שם)
- ה במה דברים אמורים בעושה סוכתו במקום שאין דופן אמצעי כנגדה, אבל העושה סוכתו באמצע החצר רחוק מדפנות החצר, אף על פי שאין לה אלא שתי דפנות זו כנגד זו, די לה בתיקון המתיר כשתי דפנות העשויות כמין גם. (שם)
- ו כשהכשירו בשתי דפנות העשויות כמין גם בטפח וצורת פתח, אפילו אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח, שכשתצרך כל הפרוץ יהיה מרובה על העומד כשרה. (שם)
- ז היו דפנותיה גבוהים שבעה ומשהו והעמידן בפחות משלושה סמוך לארץ, כשרה אפילו הגג גבוה הרבה, ובלבד שיהא מכוון כנגדן, ואפילו אינו מכוון ממש רק שהוא בתוך שלושה כנגדו כשרה. ואם אינה גבוה רק עשרה טפחים, אפילו אין בדופן רק ארבעה ושני משהוין כשרה, שמעמידה באמצע ואמרינן לבוד למעלה ולמטה וחשוב כסתום. היו הדפנות גבוהות מן הארץ שלשה טפחים פסולה. (שם)

סימן עו

סוכה שחמתה מרובה מצלתה, ודברים הפוסלים בסכך

- א סוכה שחמתה וצלתה שווים מלמעלה פסולה, לפי שהחמה מתפשטת בריחוקה ויהיה למטה חמתה מרובה מצלתה, אבל אם חמתה וצלתה שווים מלמטה כשרה. (סי' תרל"א)
- ב אם ברוב ממנה צלתה מרובה שני משהויין ובמיעוט ממנה חמתה מרובה משהו, בעניין שנצטרף יחד החמה והצל של כל הסוכה יהיה צלתה מרובה מחמתה משהו, כשרה. (שם)
- ג דרך הסכוך להיות קל כדי שיראו ממנו הכוכבים הגדולים. היתה מעובה כמין בית, אף על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה כשרה. (שם)
- ד היה הסיכוך מדולדל, והוא סכוך שהיה מקצתו למעלה ומקצתו למטה, כשר (שם), ובלבד שלא יהא בן העולה והיורד שלשה טפחים. ואם היה ברוחב זה העולה טפח או יותר, אף על פי שהוא גבוה משלשה טפחים, רואים אותו כאלו ירד למטה ונגע בשפת זה היורד, (שאו חשוב להיות אוהל. באה"ט), והוא שיהיה מכוון כנגד שפת היורד. (שם)
- ה קנים היוצאים לאחורי הסוכה, כגון שאחורי דופן אמצעי בולטים קנים מן הסכך, ויש בהם הכשר סוכה וצילתן מרובה מחמתן ושלש דפנות, כשרה אף על פי שהדופן האמצעי לא נעשה בשבילם אלא בשביל עיקר הסוכה שהוא לפנים ממנו. (שם)
- ו וכן הקנים הבולטים מן הסכך לצד הפרוץ ודופן אחד נמשך עמהם, כשר אף על פי שעשה דופן על הצרדין יתר על שבעה, והוא לן למימר הרי גלה דעתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות, ודופן האחר שנמשך עם הקנים של סכך אינו מן הסוכה אלא בפני עצמו עומד, ונמצא שאין לו אלא דופן אחד שהוא הדופן הנמשך ממנה, אפילו הכי כשרה. (סי' תרל"א)
- ז א"ה: לא נתברר לנו לא מן הגמרא ולא מפרש"י ולא מהב"י ולא מלשון הש"ע בפשוטו, אם הדופן הארוך צריך להיות על כל אורך הסכך הבולט

מן הסוכה, או דילמא די לו בפס טפח ומשהו ומעמידו בפחות מג' טפחים כדין סוכה העשויה כמין גם, לכן נקטינן לחומרא בספיקא דאורייתא, דהיינו צריך להעמיד קנים על כל אורך סכך הבולט (ורוק).

ח סוכה שאין לה גג, כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו כמין צריף, או שסמך ראש הדופן של סוכה לכותל, פסולה. ואם היה לה גג אפילו טפח, או שהגביה הדופן הסמוך לכותל מן הקרקע טפח, הרי זו כשרה. (שם)

ט סכך פסול פוסל באמצע בארבעה טפחים, אבל פחות מארבעה כשרה ומותר לישן תחתיו. מן הצד אינו פוסל אלא בארבע אמות, אבל פחות מארבע אמות כשרה דאמרינן דופן עקומה, דהיינו לומר שאנו רואים כאלו הכותל נעקם ויחשב זה הסכך הפוסל מגוף הכותל, ודבר זה הלכה למשה מסיני. הילכך בית שנפחת באמצע וסיכך במקום הפחת, ונשאר מן התקרה סביב בין סכך כשר לכותלים פחות מארבע אמות כשרה, מיהו אין ישנים תחתיו כל זמן שיש בו ארבעה טפחים. במה דברים אמורים בסוכה גדולה שיש בה יותר על הסכך הפסול שבעה טפחים על שבעה טפחים, דהיינו מלבד סכך הפסול יש שבעה טפחים על שבעה שלמות, אבל בסוכה קטנה שאין בה אלא שבעה על שבעה בין באמצע בין מן הצד, בשלשה טפחים פסולה, בפחות משלשה טפחים כשרה וישנים תחתיו, ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור. (שם סי' תרל"ב)

י כתב הרב מג"א, על מש"כ מר"ן בסוכה קטנה שבעה על שבעה אינו מדוקדק, דאפילו יש בה תשעה טפחים ומחצה, אם היה בה סכך פסול שלשה טפחים פסולה, כיון דכי שקלת ליה לפסול ליכא הכשר סוכה. עד כאן לשונו. (ש"ע סי' תרל"ב)

יא אויר בין בגדולה בין בקטנה שוים, דבין באמצע בין מן הצד בשלשה טפחים פסולה, בפחות משלשה כשרה ומצטרף להשלים הסוכה, ואין ישנים תחתיו.

סימן עז

שיעור סוכה וגובהה, ודין סוכה ישנה

- א סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, אפילו המחיצות מגיעות לסכך. (סי' תרל"ג). סוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים פסולה. היתה גבוהה מעשרה והוצין יורדין לתוך עשרה, אפילו אם חמתן מרובה מצלתן פסולה. אבל אם הנויין יורדין לתוך עשרה אינם פוסלים. (שם)
- ב היתה נמוכה מעשרה וחקק בה להשלימה לעשרה, ויש בחקק שיעור הכשר סוכה, אם אין בין החקק לכותל שלשה טפחים כשרה, יש ביניהם שלשה טפחים פסולה. (שם)
- ג סוכה שאין בה שבעה על שבעה פסולה, ולעניין גודל אין לה שיעור. (סי' תרל"ד). אם היא עגולה, צריך שיהא בה לרבעה שבעה על שבעה. (שם). יש בה לרבע שבעה על שבעה ונתן בה בגדים לנאותה, וממעטים אותה משבעה על שבעה פסולה. (שם)
- ד מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו חוץ לסוכה ואכל, כאילו לא אכל בסוכה אפילו אם היא סוכה גדולה, גזרה שמא ימשך אחר שולחנו. (שם)
- ה סוכה אף על פי שלא נעשית לשם מצוה כשרה, וכגון שהיתה עשויה לצל, אבל סוכה שנעשה מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל, כגון החוטט בגדיש ועשאו סוכה אינה סוכה, שהרי לא עמד גדיש זה לצל. (סי' תרל"ה)
- ו (הגה. ואין לעשות הסכך קודם שיעשה הדפנות), ואפילו בדיעבד פסול. ט"ז, ולבוש, ויד אהרן, דלא כב"ח. (שם בא"ה)
- ז סוכה ישנה, דהיינו שעשאה קודם שיכנסו שלושים יום שלפני החג כשרה, ובלבד שיחדש בה דבר עתה כגופה לשם החג, ואפילו בטפח על טפח סגי. ואם עשאה לשם החג, אפילו עשאה מתחילת השנה כשרה בלא חדוש. (סי' תרל"ו)

סימן עח

סוכה שאולה וגזולה, ודיני נוייה ושיבתה

א מי שלא עשה סוכה בין בשגגה בין במזיד, עושה סוכה בחולו של מועד אפילו בסוף יום שביעי. יוצאין בסוכה שאולה, וכן יוצאין בשל שותפות. (סי' תרל"ז)

ב סוכה גזולה כשרה. כיצד, אם תקף בחכירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא, שאין הקרקע נגזלת. ואם גזל עצים ועשה מהם סוכה, אף על פי שלא חברן ולא שינה בהם כלום יצא. תקנת חכמים שאין לבעל העצים אלא דמי עצים בלבד, (ואם אינו רוצה לתת דמי עצים לא יצא. טור, וכן עיקר. מג"א בא"ה). אבל אם גזל סוכה העשויה בראש הספינה או בראש העגלה וישב בה לא יצא. (שם)

ג עצי סוכה אסורים כל שמונת ימי החג, בין עצי דפנות בין עצי סכך, (ואפילו קיסם לחצוץ בו שיניו אסור. הגה). אין נאותין מהם לדבר אחר כל שמונת הימים, מפני שיום השביעי כולו הסוכה מוקצה עד בין השמשות, והואיל והוקצה לבין השמשות של שביעי הוקצה לכל היום (פי' השמיני. ובחוצה לארץ גם בט' אסור משום ספק ח'. באר הגולה). (הגה. ואפילו נפלה הסוכה אסורים, ולא מהני בה תנאי), כיון דאי אפשר ליטול בין השמשות משום דקא סתר אוהלא ואתקצאי לכולי שבעה, מה שאין כן בנויי סוכה דלקמן סעי' ב' דמהני תנאי. ועיין מג"א. (באה"ט). ואם אחר שעשה השיעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סוכה הוסיף דופן לא מתסרא, אבל אם עשה ארבעתן סתם כולן אסורות ומוקצות. (הגה. וכל זה לא מיירי אלא בסוכה שישב בה פעם אחד, אבל אם הזמינה לסוכה ולא ישב בה לא נאסרה, דהזמנה לאו מלתא היא). (שם סי' תרל"ח)

ד וכן אוכלים ומשקים שתולין בסוכה כדי לנאותה, אסור להסתפק מהם כל שמונה אפילו נפלו. (הגה. ויום טוב ושבת אסור לטלטלם דמוקצים הם). ואם התנה עליהם בשעה שתלאם ואמר איני בודל מהם כל בין השמשות, הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה, שהרי לא הקצה אותם ולא חל עליהם קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה. ודווקא שמתנה בזה הלשון, אבל אם אמר אני מתנה עליהם לאוכלם כשיפלו אינו כלום. ואם אמר אני מתנה עליהם לאכלם אימתי שארצה מהני, שגם בין השמשות בכלל. הגה. וצריך לעשות התנאי קודם בין השמשות הראשון. (שם)

- ה כיצד מצות ישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה וישן ומטייל ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום ובין בלילה, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה. וכל שבעת הימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע, כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה. (סי' תרל"ט)
- ו אין ישנים חוץ לסוכה אפילו שינת עראי, אבל מותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה, וכמה אכילת עראי בביצה מפת. ומותר לשתות מים ויין ולאכול פירות חוץ לסוכה. ומי שמחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפילו מים הרי זה משובח. ותבשיל העשוי מחמשת מיני דגן, אם קובע עליו חשיב קבע וצריך סוכה. (שם סי' תרל"ט)
- ז אכילה בסוכה בליל יום טוב הראשון חובה, אפילו אכל כזית פת יצא ידי חובה. מכאן ואילך רשות, רצה לאכול סעודה סועד בסוכה, רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות וקליות חוץ לסוכה אוכל, כדין מצה בפסח. (שם)
- ח אמר המאסף: יש לתמוה על מר"ן ז"ל שכתב מכאן ואילך רשות רצה אינו אוכל כל שבעה וכו', והלא סעודת יום טוב ראשון ושני כבר פסק בסי' קפ"ח שאם טעה ביום טוב ולא אמר יעלה ויבא צריך לחזור לראש ברכת המזון, משום דלא סגי דלא אכיל פת, ואיך כתב כאן רשות כל שבעה, דמשמע דביום טוב אפשר דלא אכיל פת ואפילו בפירות וקליות ביום טוב יוצא ידי חובתו. אחר החיפוש מחופש מצאתי לישיב הש"ע, במה שכתבו התוספות בפרק שלשה שאכלו דף מ"ט ע"ב בד"ה אי בעי אכיל וכו', אבל ביום טוב צריך לאכול פת. ותימא, דאמרינן במס' סוכה דף כ"ז אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל חוץ מלילה הראשונה, דיליף ט"ו מחג המצות. ויש לומר דהכי פירושו וכו'. ומיהו אומר רבינו יהודה, דנפקא מינה כגון שירדו גשמים ואכלו חוץ לסוכה, דהשתא אם לכבוד יום טוב שפיר, אבל בשביל סוכה ביום טוב ראשון צריך לחזור ולאכול בסוכה לאחר שיפסקו הגשמים, דגמרינן ט"ו מחג המצות וכו', עיין שם. וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש. נמצא לפי זה דמ"ש הש"ע מכאן ואילך רשות הכוונה חוץ מסעודת יום טוב. ומ"ש אכילה בסוכה בליל יום טוב הראשון חובה, הוא לעניין חיוב אכילה בסוכה דווקא, ולא נחית עתה להודיענו דין חיוב אכילה ביום טוב שכבר הודיענו בסי' קפ"ח.

ומה שכתב אלא אם רצה לאכול סעודה סועד בסוכה, דהיינו יותר מכביצה מפת שהוא אכילת קבע אי אפשר לו לאכלה חוץ לסוכה ביום טוב. ואם אכל כביצה דווקא חוץ לסוכה, אף שהיא סעודת עראי יצא ידי חובת יום טוב, ואין צריך לחזור ולאכול פעם אחרת בסוכה, כי אם דווקא בלילה הראשון כדרכיבנא. ומה שכתב אלא פירות וקליות חוץ לסוכה וכו', הכוונה בחול המועד או ביום טוב חוץ משתי סעודות אחת של יום ואחת של לילה, אין מחייבין אותו לאכול פת כדי שיתחייב בסוכה. ומ"ש התוספות בפרק הישן תחת הסוכה דף כ"ז, בדבור המתחיל אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל כלל, ומשמע הכא דביום טוב לא הוי חובה ואי בעי לא אכיל כלל, ולפי זה אם טעה ולא הזכיר של יום טוב בברכת המזון אינו צריך לחזור, עכ"ל, ע"ש. כתב הב"ח כס"י קפ"ח דהתוספות דפרק שלשה שאכלו בשם רבינו יאודה הוא חולק על מ"ש התוספות בפרק הישן, שהם דברי רבינו יצחק הזקן בר שמואל על התוספות. ולענין הלכה קי"ל כתוספות רבינו יאודה שהם אחרונים, וכמסקנת הרא"ש והר"ן והגהות סמ"ק והטור, דאין חלוק בין לילה הראשונה לשאר יום טוב, והכי נקטינן.

ודע, מה שהוצרכו לפרש כן בדעת הש"ע, לפי שלשון הש"ע בסעיף זה הוא כלשון הרמב"ם אות באות מלה במלה בפרק ששי מהלכות סוכה הלכה ז', ובפרק שני מהלכות ברכות פסק שאם טעה ביום טוב ולא הזכיר יעלה ויבא בברכת המזון חוזר לראש ברכת המזון, משום דלא סגי דלא יאכל פת, וכן הוא בהרי"ף, וכן בהרא"ש. אף על גב דנראים כסותרים וזה אי אפשר, אלא ודאי בהכרח כמו שכתבתי אף על פי שהוא קצת דוחק בדקדוק לשון הש"ע, ודו"ק.

ט הגה. ולא יאכל בלילה הראשונה עד שיהא ודאי לילה, ויאכל קודם חצות לילה. ולא יאכל ביום מחצות ואילך כדי שיאכל בסוכה לתיאבון, דומיא דאכילת מצה. שם. (ס"י תרל"ט)

י ירדו גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מותר לפנות משירדו לתוך הסוכה טיפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל אפילו תבשיל של פול. הגה. ואפילו אין תבשיל לפניו. ואפילו מי שאינו בקי בזה השיעור, ישער אם ירדו גשמים כל כך לבית אם היה יוצא יוצא מסוכתו גם כן. (שם)

יא היה אוכל בסוכה וירדו גשמים והלך לביתו ופסקו הגשמים, אינו מחוייב לחזור לסוכה עד שיגמור כל סעודתו. (שם)

יב היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו גשמים, אין מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותה הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר. (שם). דווקא כששכב כבר, אבל אם עדיין לא שכב יחזור לסוכה. (מג"א, באה"ט שם). הגה. מי שהיה ישן בסוכה וירדו גשמים אין צריך לשער בכרי שיתקלקל התבשיל, דבגשמים מועטים הוי צער לישן שם ויוכל לצאת. וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל שכר ישיבת סוכה, ואינו אלא הדיוט. (שם)

יג נהגו שלא לברך על ישיבת סוכה אלא בשעת אכילה. (שם)

סימן עט

מי הם הפטורים מישיבת הסוכה

א גשים ועבדים וקטנים פטורים מן הסוכה. וקטן שאינו צריך לאמו שהוא כבן חמש כבן שש חייב בסוכה מדברי סופרים, כדי לחנכו במצות. (שם סי' תר"מ)

ב חולים ומשמשיהם פטורים מן הסוכה, ולא חולה שיש בו סכנה אלא אפילו חש בראשו או חש בעיניו. ויש מי שאומר שאין המשמשים פטורים אלא בשעת שהחולה צריך להם. (שם)

ג מצטער פטור מן הסוכה הוא ולא משמשיו. (הגה. אבל בלילה הראשונה אפילו מצטער חייב לאכול שם כזית). איזהו מצטער, זה שאינו יכול לישן בסוכה מפני הרוח או מפני הזבובים והפרעושים וכיוצא בהם, או מפני הריח, (ובכולן פטור אף מן האכילה. ב"י בא"ה). ודוקא שבא לו הצער במקרה אחר שעשה שם הסוכה, אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחילה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני. (מי שכבו לו הנרות בסוכה כשבת ויש לו נר בביתו, מותר לצאת מן הסוכה כדי לאכול במקום נר). (סי' תר"ם)

ד אבל חייב בסוכה. חתן ושושבינים וכל בני החופה פטורים מן הסוכה. (ואם בלא טרחה וכולים לקיים מצות סוכה חייבים. בא"ה). (שם). (הגה. וסעודת ברית מילה וכן סעודה שאוכלין אצל היולדת חייבין בסוכה). (שם)

סימן פ

ברכת שהחיינו, והקדוש וההלל בימי החג, ועוד פרטי דינים

א העושה סוכה בין לעצמו בין לאחר אינו מברך על עשייתה, אבל שהחיינו היה ראוי לברך כשעושה אותה לעצמו, אלא שאנו סומכין על זמן שאנו אומרים על הכוס של קידוש. (הגה). ואם לא אכל לילה הראשונה בסוכה, אף על פי שברך זמן בביתו, כשאוכל בסוכה (ר"ל ביום. באה"ט) צריך לברך זמן משום הסוכה. ואם ברך זמן בשעת עשייתה (סג"י). (סימן תרמ"א). והב"ח חולק, בתשובה סימן קל"ב חילק וכתב, אם בלילה הראשון ירדו גשמים באופן שלא אכלו בסוכה כל עיקר וקדשו ואכלו וברכו בבית, אין לברך זמן למחר ביום ראשון כשנכנסים לסוכה, כדי שלא יכניס עצמו בספק ברכה לבטלה, דלא כרמ"א (בא"ה, עיין שם). אמ"ה. נלע"ד שאם כשברך בבית כיון דעתו לפטור זמן של סוכה יצא ידי חובה, ואם לא כיון אז ביום יברך כדעת רמ"א (ודו"ק).

ב אם חל יום ראשון של סוכות להיות בשבת, אומר בערבית ברכה אחת מעין שבע וחותרם בה בשבת בלבד. (תרמ"ב)

ג סדר הקידוש, יין קידוש וסוכה ואחר כך זמן, לפי שהזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות סוכה. (סימן תרמ"ג)

ד בליל יום טוב שני אומר קידוש וזמן אחריו מיד, ואחר כך ברכת סוכה. (סימן תרס"א). בשאר ימים מברך על הסוכה קודם ברכת המוציא. (סימן תרמ"ג)

ה שחרית אחר חזרת התפילה מברכין על נטילת לולב ושהחיינו וגומרים ההלל, וכן כל שמונה ימי החג. ומברכים לגמור את ההלל בין צבור בין יחיד, ואין מפסיקין בו, ואם פסק באמצע ושהה אפילו כדי לגמור את כולו אין צריך לחזור אלא למקום שפסק. (סימן תרמ"ד)

על השלחן

א. בעת שיש קידוש וברך לישב בסוכה אחר ברכת הקידוש, ובשאר ימים יש נוהגים לברך קודם ברכת המוציא אחר ברכת על נטילת ידיים, ויש נוהגים לברך לישב בסוכה אחר ברכת המוציא קודם שיאכל. והעיקר

לברך קודם ברכת המוציא.

וכשמברך לישב בסוכה יעמוד בעת הברכה ואחר כך ישב. (בא"ח האזינו ה)

ב. אם שכח ולא בירך לפני האכילה יברך כל זמן שלא סיים אכילתו, ואם הוא מסופק אם בירך לא יברך מספק. ויכול לברך ברכת המזון וליטול ידיו ולברך לישב בסוכה ולאכול, ואין בזה חשש גורם ברכה שאינה צריכה. (שם)

ג. לא יברך לישב בסוכה רק בשאוכל פת, אבל אוכל עוגה שברכתה מזונות לא יברך לישב בסוכה משום ספק ברכות להקל. וכשמברך יכוין לפטור בברכה זו ישיבתו ואכילתו ושנתו, עד זמן אכילת סעודה שניה. מהדין מותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה, והמחמיר שלא לשתות אפילו מים חוץ לסוכה תבוא עליו ברכה. אבל שינה, אפילו היא שינת עראי, אסור לישן חוץ לסוכה. ואם רואה את חברו בבית הכנסת מתנמנם צריך לעורר אותו. וכשמברך יברך בסוכה. (שם ז ח)

ד. בכל לילה ישלח קערה תבשיל לעני, והוא חלק שבעה אושפיזין קדישין. (וכך נהגה זקנתי בת אחותו של הבן איש חי, שכל הנהגותיה על פיו. אולם בימינו לפי תנאי החיים לע"ד עדיף יותר לשלוח לעני כסף מחיר סעודה, שיקנה בה ויבשל כחפצו). והסוכה שהיא צילא דמהימנותא זכר לענני כבוד, לא ינהוג בה שחוק וקלות ראש, ולא יכניס שם קדירות גדולות שדרכם להיות במטבח. ולא ירחץ בסוכה כלים. ועביט של מי רגלים לא יכניס לסוכה. אמנם תשמיש המטה מותר בסוכה. (שם ט)

ה. כל לילה לפני שנכנס לסוכה יאמר, לשם יחוד וכו' כמו שצינונו ה' אלקינו על ידי משה רבנו עליו השלום "בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתו את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים". שגם לפי דעת הפוסקים הפשטנים יש חיוב לפרש פסוק זה כולו בפיו במצוה זו. ויזהר ללמוד משניות מסכת סוכה בכל לילה בתוך הסוכה. (שם ז)

ו. אפילו קיסם לחצוץ שיניו אסור לקחת מהסוכה אפילו מהרפנות. אבל כשיורדים גשמים מותר להסיר את הסדינים שתולים ברפנות כדי שלא

יתקלקלו. לפיכך לא יתלם על ידי קשרים, שאם ירדו גשמים ביום טוב אסור להתיר קשרים של קיימא ביום טוב, אלא יתלם באופן שלא יצטרך להתיר קשרים. (שם י)

ז. נוהגים להדליק נר מיוחד בסוכה בכל לילה לכבוד שבעה אושפיזין עילאין קדישין, ובלילה הראשון יאמר הריני מדליק נר זה בסוכה לכבוד אברהם אבינו עליו השלום, ובלילה השני לכבוד יצחק, וכן על זה הדרך. (כה"ח תרל"ט ט)

וראו להזהר מאד, שכיון שהסוכה מעצים ויש בדרך כלל רוח בסוכה שלא לגרום לשריפה, שידוע כמה שריפות נגרמו מחוסר זהירות. ולכן יניח את הנרות בצורה הבטוחה ביותר, שלא לגרום ח"ו סכנת נפשות או חילול שבת ויום טוב. וכן ישים לב על הדלקת הנרות של שבת ויום טוב שמדליקים בסוכה שהוא מקום האכילה.

ח. לכתחילה אין להעמיד את הסכך בדבר המקבל טומאה כברזלים וכו', אבל יכול להעמיד קורות על הברזלים ועליהם יניח את הסכך, שבזה נחשב מעמיד דמעמיד. (שערי עזרא או"ח ח"א ל"ח)

הלכות לולב

סימן פא

דיני לולב והדס וערבה, ודברים הפוסלים בהם ובאתרוג

א. לולב שנפרדו עליו זה מעל זה ולא נדלדלו כעלי החריות, כשר אפילו לא אגדו. (סימן תרמ"ה)

ב. נפרצו עליו, והוא שידלדלו משדרו של לולב כעלי החריות, פסול. (שם)

ג. בריית עלין של לולב כך היא, כשהם גדלים גדלים שנים שנים ודבוקים מגבן, וגב של שני עלין הוא הנקרא תיומת, נחלקה התיומת ברוב עלין פסולה, היו עליו אחת אחת מתחילת ברייתו ולא היה תיומת פסול. (שם). (הגה. וי"מ לומר דאם נחלק העלה העליון האמצעי שעל השדרה

- מקרי נחלק התיומת ופסול ואפילו נחלק קצת, ואם אותו עלה אינו כפול מתחילת ברייתו פסול). (שם)
- ד לולב שיבשו רוב עליו (הגה. או שדרתו) פסול. ושיעור היבשות, משיכלה מראה ירקות שבו וילבינו פניו. (שם)
- ה נקטם ראשו, דהיינו שנקטמו רוב העלין העליונים, פסול. (הגה. ואם נקטם העלה העליון האמצעי שעל השדרה פסול). (שם)
- ו נסדק, אם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שיראו כשנים פסול. (שם)
- ז היה עקום לפניו, שהיה שדרו כגב בעל חטוטרת פסול. וכן אם נעקם לאחד מצדדיו פסול. אבל אם נעקם לאחוריו כשר שזו היא ברייתו. (סימן תרמ"ה)
- ח אם כפוף בראשו פסול. ודוקא כשדרתו כפופה, אבל עליו כפופים בראשו כמו שדרך להיות הרבה לולבים כשר. (שם סימן תרמ"ה)
- ט הדס שנקטם ראשו כשר אפילו לא עלתה בו תמרה, והוא הדין ליבש ראשו. ויש פוסלין בנקטם ראשו. (הגה. וטוב להחמיר במקום שאפשר באחר, ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העצים). (סימן תרמ"ו)
- י היו ענביו מרובים מעליו, אם ירוקות כשר, ואם אדומות שחורות פסול. ואם מיעטין כשר, ואין ממעטין אותם ביום טוב לפי שהוא כמתקן. עבר וליקטן או שליקטן אחד אחד לאכילה כשר. (שם)
- יא יצאו הרבה בקן אחד ונשרו מהם עד שלא נשארו אלא שלושה בקן אחד כשר, אפילו נשרו רובם כגון שהיו שבעה ונשרו מהם ארבעה ונשארו שלשה. (שם סעיף ה'). ומ"ש בסעיף א' נשרו רוב עליו אם נשתיירו ג' עלין בקן אחד כשר, ע"כ הם סתמות לשון הרמב"ם, וכאן חזר ופירש. כנ"ל ברור, דו"ק. (ועיין ט"ז)
- יב למצוה בעינן כל שיעור אורך ההדס שיהיה עבות, ולעכובה ברובו. (שם)
- יג יבשו עליו פסול, כמשו כשר. (שם). ושיעור היבשות אפילו אם נפרך בצפורן, אם עדיין ירוקים הם כשר, ואינם נקראים יבשים אלא כשילבינו פניהם. (שם)

- יד ערבי נחל האמור בתורה הוא מין ידוע הנקרא כן, עלה שלו משוך כנחל ופיו חלק, וקנה שלו אדום (הגה). ואפילו בעודו ירוק כשר). ורוב מין זה גדל על הנחלים לכך נקראי ערבי נחל, ואפילו היה גדל במדבר או בהרים כשר. ויש מין אחד דומה לערבה, אלא שעלה שלו עגול ופיו דומה למסר וקנה שלו אינו אדום, וזהו הנקרא צפצפה והיא פסולה. ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאוד כמו פי מגל קטן, וזה כשר. (סימן תרמ"ז)
- טו ערבה שיבשה, או שנשרו רוב עליה, או שנקטם ראשה פסולה. אבל כמושה, או שנשרו מקצת עליה כשרה. והרמב"ם מכשיר בנקטם ראשה. (שם)
- יו אתרוג שנקלף הקליפה החיצונה שלו, שאינו מחסרו אלא נשאר ירוק כמות שהוא ברייתו, אם נקלף כולו פסול, אם נשאר ממנו כל שהוא כשר. וי"א שצריך להשתייר ממנו כסלע. (סימן תרמ"ח). אבל אם נשתנה מראיתו דינו כמו החזזית. (בא"ה שם)
- יז ניטל דדו, והוא הראש הקטן שהשושנה עליו פסול. אבל אם ניטלה השושנה כשר. (הגה). ויש מחמירין אם ניטלה השושנה. מיהו לעניין דינא אין לפסול אלא אם כן ניטל הדר). (שם)
- יח ניטל העץ שהוא תלוי בו באילן מעיקר האתרוג ונשאר מקומו גומא פסול. (הגה). ואם ניטל קצת העץ ונשאר עובי כל שהוא שכל רוחב הגומא מכוסה כשר). (שם). ואם אפשר לחברו על ידי מחט או דבר אחר ואינו ניכר, מותר ליטלו ביום שני ולברך עליו דווקא. (בית יעקב סימן קמ"ב, בא"ה שם)
- יט עלתה חזזית עליו, אם בשנים או בשלשה מקומות פסול. ואם במקום אחד, אם עלה על רובו פסול, ואם על חוטמו אפילו כל שהוא. וחוטמו היינו ממקום שהתחיל להתקצר ולהתחדד כלפי ראשו. וכן כל שנוי מראה. בחוטמו פסול בכל שהוא, והוא הדין ביבש שם בכל שהוא פסול. (שם סימן תרמ"ח)
- כ חזזית הוא כמו אבעבועות ויש בו ממש, שמקומו ניכר במישוש שהוא גבוה מהאתרוג. (הגה). ולכן יש להכשיר אותן חזזית שאינן גבוהים משאר האתרוג. (סימן תרמ"ח)

- כא עלתה בו חזוית או שהוא מנומר, אם כשקלפו חוזר למראה האתרוג כשר. (שם סימן תרמ"ח)
- כב אם הוא שחור או לבן במקום אחד פוסל ברובו, בשנים או בשלש מקומות דינו כחזוית ליפסל אפילו במיעוטו. (שם). העגול ככרור והשחור ככושי פסול. (שם). התיום, דהיינו שנים דבוקים זה בזה, כשר. (שם)
- כג הירוק שדומה לעשבי השדה פסול, אלא אם כן חוזר למראה האתרוג הכשר כשמשהין אותו. (שם)
- כד שיעור אתרוג קטן פחות מכביצה פסול. אבל אם הוא כביצה, אפילו אם הוא בוסר שעדיין לא נגמר פריו כשר, ואם היה גדול כל שהוא כשר. (שם)
- כה כל ארבעה מינים פסולים בגזול ובגנוב בין לפני יאוש בין לאחר יאוש, אבל גזול וקנאו בלא סיוע המצוה, (פי' שהקניין שקנה אותו נעשה קודם קיום המצוה, לאפוקי אם הוא על ידי מצות נטילת הלולב נעשה, אז קניין זה לא מהני. ט"ז). כגון גזל לולב ושיפיהו כשר דקנייה בשינוי מעשה, ומיהו לא יברך עליו. ויש מי שאומר דלא נפסל גנוב וגזול אלא לגנב ולגזלן עצמו, אבל אחרים כשר בשאר הימים חוץ מיום ראשון. (סימן תרמ"ט). וכן שאול ביום ראשון משום דבעינן לכם. (שם)
- כו כל אלו שאמרנו שהם פסולים מפני מומין שביארנו או מפני גזל וגניבה, ביום טוב ראשון בלבד, אבל בשאר ימים הכל כשר. והפסול משום שאינם מינם או שהם חסרים השיעור, בין ביום טוב ראשון ובין בשאר הימים פסול. (הגה. וחזוית פוסלת כל שבעה). והעושים שני ימים טובים, פסולי ראשון נוטלים בשני, אבל ברוכי לא מברכינן. ובשעת הדחק שאין נמצא כשר כל הפסולים נוטלים, ואין מברכין עליהם. (סימן תרמ"ט)

סימן פב

שיעור לולב והדס וערבה, ונטילת לולב, זמנו וברכותיו

- א שיעור ההדס והערבה שלשה טפחים, ושדרו של לולב ארבעה טפחים, כדי שיהא שדרו של לולב יוצא מן ההדס טפת, באמה בת חמשת טפחים

עשה אותה ששה צא מהם שלשה טפחים להדס. נמצא שיעור הדס וערבה טפחיים ומחצה שהם יו"ד גודלים, ושיעור שדרו של לולב י"ג גודלים ושליש גודל. ויש מי שאומר ששיעור שדרו של לולב י"ד גודלים. וי"א ששיעור הדס וערבה י"ב גודלים, ושדרו של לולב י"ו גודלים. (סימן תר"ן). ואין להם שיעור למעלה. ויש מי שאומר שאפילו הוסיף באורך ההדס והערבה כמה צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם טפח. (שם)

ב ארבעה מינים מצוה לאוגדם בקשר גמור, דהיינו שני קשרים זה על זה משום נוי, ויכול לאוגדם במין אחר. ואם לא אגדו מבעוד יום או שהותר אגודו, אי אפשר לאוגדו ביום טוב בקשר גמור אלא אגודו בעניבה. (תרנ"א)

ג יטול האגודה בימין והאתרוג בשמאל. והאטר נוטל הלולב בימין כל אדם, דבתר ימין דעלמא אזלינן ולא בתר ימין ושמאל דידיה. (הגה. ושולט בשתי ידיו נוטל לולב בימין ואתרוג בשמאל כל אדם). (שם)

ד אדם שאין לו יד נוטל את הלולב בזרועו, וכן האתרוג. (שם סימן תרנ"א)

ה יברך על נטילת לולב ושהחיינו קודם שיטול האתרוג, כדי שיברך עובר לעשייתו, או יהפוך האתרוג עד שיברך. (ולא יברך עד שיטול הלולב ולא קודם לכן. בא"ה שם). ואם לא בירך זמן יום ראשון מברך כל שבעה מתי שיזכור. (הר"ן, הג"מ, מג"א בא"ה שם סימן תרמ"ד סעיף א'). הגה. ויברך מעומד. ונטילתו תהיה מעומד. של"ה. (שם)

ו ינענע בשעה שמברך. וכן ינענע בהודו לה' פעם אחת, ובהודו לה' שבסוף שכופלים אותו הצבור מנענעים שני פעמים. וכן באנא ה' הושיענא מנענע שני פעמים, לפי שכופלים אותו. (שם). א"ה. מנהגינו ע"פ האר"י ז"ל שלא לנענע בהודו לה' השנית כי אם פעם אחד.

ז יקיף דרך ימין מזרח דרום מערב צפון. (שם). ובכתבי האר"י ז"ל כתב סדר אחר, בתחילה דרום ואחר כך צפון ומזרח ומעלה ומטה ומערב, וכן אנו נוהגים. (סימן תרמ"ד)

ח צריך לחבר האתרוג ללולב בשעת נענועו, ולנענע בשניהם יחד. (א"ה. וכל שכן בשעת ברכה שצריך לחברם יחד). (סימן תרנ"א)

ט ארבעה מינים הללו מעכבין זה את זה, שאם חסר לו אחד מהם לא יברך על השאר, אבל נוטלן לזכר בעלמא. (הגה. בין ביום ראשון בין בשאר ימים). ואם היו ארבעתם מצויין אצלו ונטלם אחד אחד יצא. (הגה. ובלבד שיהיו כולם לפניו, ויטול הלולב תחילה ויברך ודעתו גם על האחרים). (שם)

י לא יטול יותר מלולב אחד ואתרוג אחד, אבל בערבה והדס מוסיף בה כל מה שירצה, והמדקקים אינם מוסיפים על שני ערבות ושלשה הדסים עבות. (שם)

יא מצות לולב ביום ולא בלילה. (עיין בב"י סימן תרס"ה בשם הר"ן, משמע דאם לא נטלו עד בין השמשות ביום ראשון נוטלו בין השמשות דספק דאורייתא לחומרא, מה שאין כן בשאר ימים דפטור, עיין שם. ומכל מקום נראה לי דיטלינו בין השמשות בלא ברכה. מג"א בא"ה (סימן תרנ"ב). א"ה. נלע"ד לענין ברכה אין צריך לברך אפילו ביום ראשון, אף דמלשון המג"א נוטים קצת לברך כמו שיראה המעיין, אפילו הכי לענין ברכה אפילו בדאורייתא לקולא, ודוק). וכל היום כשר לנטילת לולב, שאם לא נטל שחרית יטול אחר כך, ומכל מקום זריזים מקדימין למצות ונוטלים אותו בבוקר, וזמנו הוא משתנף החמה. (ואם נטלו משעלה עמוד השחר יצא. מג"א). ועיקר מצותו בשעת ההלל, ואם צריך להשכים לצאת לדרך נוטלו משעלה עמוד השחר. (שם)

יב אסור לאכול קודם שיטלהו. ואם שכח ואכל ונזכר על שולחנו, ביום הראשון שהוא מן התורה יפסיק אפילו יש שהות ביום ליטלו אחר שיאכל, ומיום ראשון ואילך אם יש שהות ביום לא יפסיק, ואם לאו יפסיק. (שם)

סימן פג

הדס אסור להריח בו, ולחזר אחר הדור מצוה בקניות האתרוג

א הדס של מצוה אסור להריח בו, אבל אתרוג של מצוה מותר להריח בו מן הדין, אלא לפי שנחלקו אם מברכין עליו אם לאו יש למנוע מלהריח בו. (סימן תרנ"ג). וההפרש שבין ההדס לאתרוג, שההדס לפי שעיקרו

אינו אלא להריח בו ומזה הוקצה כל שבעה כמו בעצי סוכה, אבל אתרוג עיקרו לאכילה ומזה לבד הוקצה ולא מלהריח. אלא שנחלקו בברכה, דיש אומרים דכיון דלא עביד לריחא לא שייכה בו ברכת הנותן ריח טוב בפירות, על כן אין להריח באתרוג כל שבעה. (בא"ה, ט"ז שם)

ב מקבלת אשה לולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים ביום טוב, ותוסיף עליו מים אם צריך, אבל לא תחליף המים. ובחול המועד מצוה להחליפם כדי שישאר לח והדור. (תרנ"ד)

ג אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום שהוא כביצה מצומצמת ואחר כך מצא גדול ממנו, מצוה להוסיף עד שליש מלגיו בדמי הראשון כדי להחליפו ביותר נאה. ויש מי שאומר, שאם מוצא שני אתרוגים לקנות והאחד הדור יותר מחבירו יקח ההדור, אם אין מיקרין אותו יותר משליש מלגיו בדמי חבירו. (סימן תרנ"ו). ופירוש מלגיו, אם הקטן נמכר בשש יוסיף שני דינרים דהיינו שליש של תוך הדמים, ושליש מלבר היינו שיחלוק הדמים לשנים ויוסיף חלק שלישי, דהיינו שיוסיף שלשה דינרים. (בא"ה שם)

ד קטן היודע לנענע לולב כדינו, אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצות. (סימן תרנ"ז)

סימן פד

דיני לולב ביום טוב ראשון

א אין אדם יוצא ידי חובה ביום ראשון בלולבו של חבירו שהשאלו דבעינן לכם משלכם, ואפילו אמר לו יהא שלך עד שתצא בו ואחר כך יהא שלי כבתחילה לא יצא דהוי כמו שאול, ואם נתנו לו במתנה מותר. (סימן תרנ"ח). נתנו לו על מנת להחזירו הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. ואם לא החזירו לא יצא אפילו נתן לו את דמיו, וכן אם החזירו לאחר זמן מצותו לא יצא. (שם)

- ב נתנו לו סתם הוי כאילו אמר לו על מנת שתחזירו לי, דמסתמא על דעת כן נתנו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר, ואם לא החזירו לא יצא. (הגה. וצריך לחזור וליתנו לבעליו במתנה, כדי שיהיה של בעלים ויצאו בו). ומיהו אפילו לא החזירו לידו אלא לאחר ואחר לאחר והאחרון מחזיר לבעלים יצא, (שם) אפילו אמר בפירוש על מנת שתחזירו לי. (הרשב"א וש"ל מג"א בא"ה)
- ג לא יתן הלולב ביום הראשון לקטן קודם שיצא בו, מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו לו אינו מוחזר. ויש מי שאומר שאם הגיע לעונת הפעוטות, (היינו כבן שש שנים, כמ"ש בח"מ סימן רל"א בא"ה) מותר. ואם תופס עם התינוק, כיון שלא יצא מידו שפיר דמי. (סימן תרנ"ח).
- ד שותפים שקנו לולב או אתרוג, אין אחד מהם יוצא ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה. (שם)
- ה מה שנוהגים במקום שאין אתרוג מצוי שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות, הטעם מפני שכיון שקנאוהו בשותפות לצאת בו, מסתמא הוי כאילו פירשו שכל הקהל נותנים חלקם לכל מי שנטלו לצאת בו על מנת שיחזירוהו להם. (שם)

סימן פה

שבת של חול המועד, וסדר יום הושענא רבה,
וההקפות ושמחת תורה

- א שבת של חול המועד מוציאין שני ספרים, בראשון קורין ראה אתה אומר אלי, ומפטיר קורא בקרבנות ספיקא דיומא, ומפטיר ביחזקאל והיה ביום בא גוג. (סי' תרס"ג). חותם בהפטרה מקדש השבת וישראל והזמנים. באה"ט שם. אבל בשבת וחול המועד של פסח אינו מזכיר לא באמצע ולא בחתימה, רק חותם מקדש השבת. (בא"ה והגה סי' ת"ץ)
- ב יש מי שאומר שאף ביום שביעי שהוא הושענא רבה מקיפין בלולב ולא בערבה, ולא נהגו כן אלא להקיף בו גם בערבה. ושיעור ערבה זו אפילו

עלה אחד בכד אחד. (סי' תרס"ד). והאר"י ז"ל כתב חמשה ברים, והזהיר עוד שלא לחברם כלל עם הלולב, רק אחר קדיש תתקבל קח בידך הערבה ותחבוט חמשה פעמים בקרקע. (בא"ה סי' תר"ס ותרס"ד)

ג אין אדם יוצא ידי חובה בערבה שבלולב, אפילו הגביה אותה שני פעמים אחד לשם לולב ואחד לשם ערבה, ויש אומרים שיוצא בה. (שם סי' תרס"ד)

ד יש מי שאומר שאינו יכול ליטלה עם הלולב בשעה שהוא יוצא ידי חובתו עד אחר שיברך ויטול וינענע בתחילה, ואם נטלה עובר משום בל תוסיף. ואחר הנענוע הראשון יכול הוא ליטלה עם הלולב, וכל שכן בשעת ההקפה. ואף על פי שכתב שעובר משום בל תוסיף טעות הוא בעיניו, ומכל מקום אין הפסד לחוש בדבריו. וכתב עוד, דגם אחר נטילה ונענוע צריך לתפוס הערבה לברך להכיר שהיא חובה, ובשעת החבטה יטלנה בפני עצמה ויוצא בה ידי חובתו. (שם סי' תרס"ד)

ה יש מי שאומר שהושענא שבלולב אף על פי שנזרקה אין לפסוע עליה. ויש מי שאומר שאסור ליהנות מן הערבה לאחר נטילתה אם לא התנה עליה מעיקרא, דלכולי יומא אתקצאי למצותה. (שם)

ו אתרוג בשבעה אסור באכילה שהרי הוקצה לכל שבעה, ואפילו נפסל אחר שעשה בו מצוה אסור כל שבעת ימים, ובשמיני עצרת מותר. ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים של גליות אסור אף בשמיני. ומותר בתשיעי ואפילו חל להיות באחד בשבת, ויש אוסרין כשחל להיות באחד בשבת. (סי' תרס"ה)

ז הפריש שבעה אתרוגים לשבעת ימים כל אחד יוצא בו ואוכלו למחר, אבל ביומו אסור מפני שהוקצה לכל אותו היום. (שם)

על השלחן

א. בכל ימות החג יכול להקיף את התיבה שבבית הכנסת אף על פי שאין עליה ספר תורה, שאין הנחת ספר תורה מעכבת, כי העיקר לפי הסוד היא התיבה.

ואנוס שאינו יכול להתפלל בבית הכנסת, יניח כסא בביתו וישים עליו תנ"ך ויקיף שלא לבטל מצות הקפה. (בא"ח האזינו טו)

- ב. אפילו חולה יברך ויטול הלולב מעומד, ויטול הלולב בימין והאתרוג בשמאל. וינהג כך גם בהקפות, האתרוג בשמאל ולולב בימין. ויזהר שלא יפריד האתרוג מהלולב בשעת ברכה שפוגם בכך, ויחבר האתרוג עם הלולב בסופו. ובשעת ברכה לא יהיה כרוך בגד בידו (משום חבורה) שזה חשש חציצה. ויש אומרים שיסיר גם הטבעת מאצבעו, ואם שכח ולא הסיר יטול שנית בלא ברכה.
- וישים השדרה של הלולב כנגד פניו בעת הברכה והנענועים (שם יג יד)
- ג. מרבים בתפלות ותחנונים בהושענא רבה, כי הוא סיום נ"א יום שנתנו לישראל בחדס עליון לעשות בהם תשובה ותתקבל תשובתם. והם שלושים יום של חדש אלול, ועשרים ואחד יום מחדש תשרי, ויום הושענא רבה הוא סיום יום נ"א, ולכן נקרא הושענ"א רבה, כלומר הושע את יום נ"א שהוא רבה דהכל הולך אחר החתום. (שם וזאת הברכה א)
- ד. בחצות ליל הושענא רבה נגמר בחינת חותם החיצון למעלה, כי ביום הכפורים נגמר חותם הפנימי שהוא עיקר יותר, ובהושענא רבה נמסרים הפתקים, ואף שנמסרו הפתקים יש עוד זמן להצלה עד יום שמיני עצרת. ולכן צריך להתעורר בתשובה גדולה בהושענא רבה ויהיה לבו חרד בתשובה כל היום כולו. (שם ב)
- ה. ילמוד סדר המתוקן בשמחה והתלהבות, כי בלימוד ספר משנה תורה נעשה עיקר התקון הראוי להיות ביום זה. ומעט קודם חצות הלילה יאמר קריאת שמע שעל המטה עם הפסוקים כנהוג. (שם ג)
- ו. יתפללו שחרית ומוסף בכונה והתלהבות, כי מלבד החיוב שיש בזה מכח קדושת היום, צריך להתגבר שלא תבוא לו שינה ויבוא לטעויות בתפלה וברכותיה חסרונות, שכיון שהיה ניעור כל הלילה צריך התאמצות מיוחדת. (שם ד)
- ז. יקשור חמשה בדי ערבה ביחד ויחבוט בהם בכח על הקרקע, ולא תהיה מרצפת באבנים או בעצים, ויחבוט חמשה פעמים בקרקע. (שם ו ז)
- ח. ליל שמיני עצרת אומר בתפלה את יום חג שמיני עצרת הזה, ואם טעה ואמר את חג הסוכות הזה חוזר. ואם נזכר שהוא יום שמיני עצרת, ורק

טעה בלשונו ואמר חג הסוכות, אינו חוזר. (שם יב)

ט. אין מברכין בחוץ לארץ בשמיני עצרת על הסוכה, אבל חייבים לישב בה ולישן בה כשאר ימי החג, ואין לזלזל בזה כלל, רק תהיה הישיבה בלא ברכה. ומברכין שהחיינו בליל שמיני עצרת ובליל שמחת תורה (בחור"ל) בקדוש הלילה, וצריכים להמתין שיהיה לילה ודאי בקדוש בשמיני עצרת ובשמחת תורה. (שם יג). ושלוחי ארץ ישראל הנמצאים בחור"ל צריכים לשבת עם בעל הבית בסוכה, ויאמרו בפירוש בינם לבין עצמם שאינו משום מצוה, ויעשו היכר לישן בבית באיזה טענה כמו שהם חולים, והכל בצנעא. (כה"ח תרס"ח ו)

י. לליל תשיעי ויום תשיעי שהוא שמחת תורה בחוץ לארץ, אסור לאכול ולישן בסוכה משום כל תוסיף, ואין תקנה לפרוס על הסכך סדין. וביום התשיעי אחר הצהרים יכול לאכול בסוכה, שכבר ניכר שלא עבר על כל תוסיף מאחר שבלילה וביום אכל חוץ לסוכה, ולא חיישינן למראית העין. (שם טז)

יא. ההקפות עושים בחוץ לארץ בשמיני עצרת ובשמחת תורה. (בארץ יום שמיני עצרת הוא עצמו שמחת תורה). ויניח ספר תורה על התיבה, ויאחזנו אדם ירא שמים במשך ההקפות. ומנהג רבנו האר"י ז"ל להקיף בספר תורה, ולעשות ההקפות גם בליל אסרו חג אחר תפלת ערבית, וכן ראוי לעשות. (שם יז)

יב. מה שמרבין בשמחה לכבוד התורה היא מצוה גדולה, ובכל דבר יכוין האדם לשם שמים. ויזהר מלערב בתוך השמחה של תורה שחוק וקלות ראש ח"ו, וכן נאמר ברוד המלך ע"ה: "ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה'". ואיתא במדרש, מהו בכל עוז בכל כחו. (שם יח)

יג. אף שאין מרקדין בשבת ולא ביום טוב, לכבוד התורה מותר לרקד. וכתב מהר"ח ז"ל, ראיתי למורי ז"ל (האר"י) נזהר מאד בדבר זה להקיף אחר ספר תורה או לפניו או לאחוריו, ולרקד ולשורר לפניו בכל יכולתו וכו'. (כה"ח תרסט כ' ל')

הלכות מגילה

סימן פו

קריאת המגילה וברכותיה

- א הכל חייבים בקריאתה, אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים, ומחנכים את הקטנים לקרותה. (סי' תרפ"ט)
- ב אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובה, והוא שישמע מפי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא חרש או שוטה או קטן השומע ממנו לא יצא. ויש אומרים שהנשים אינם מוציאות את האנשים. (שם)
- ג השומע מגילה ממנו שהוא מורר הנאה ממנו יצא. מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה. (שם)
- ד אפילו שנים ואפילו עשרה יכולין לקרותה ביחד, ויוצאים הם והשומעים מהם. (סי' תר"ץ)
- ה צריך לקרותה כולה ומתוך הכתב, ואם קראה על פה לא יצא. וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחילה, אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצע תיבות אפילו עד חציה וקראם הקורא על פה יצא. (הגה. אבל אם השמיט הסופר תחילתה או סופה, אפילו מיעוטה לא יצא. ואפילו באמצעה דווקא שלא השמיט ענין שלם). אבל ביותר מחציה, אפילו היו כתובות אלא שהן מטושטשות ואין רשומן ניכר, פסולה. (סי' תר"צ)
- ו מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה לא יקרא עם השליח צבור, אלא שומע ושותק (שם), דשמא יתן לבו לזה הקורא ולא לשליח צבור (ב"י א"ח), משמע שהוא עצמו יכול לשמוע לשליח צבור אף על פי שקורא. (בא"ה מג"א שם)
- ז קראה סירוגין, דהיינו שפסק בה ושהה ואחר כך חזר למקום שפסק, אפילו שהה כדי לגמור את כולה יצא. (הגה. ואפילו שח בנתיים), פירוש הקורא, אבל השומע שסח ולא שמע לא יצא. (ב"י סי' תרס"ב בא"ה שם)

ח הלועז ששמע את המגילה הכתובה בלשון הקדש ובכתבי הקדש, אף על פי שאינו יודע מה הם אומרים יצא ידי חובתו. מי שיודע לעז ויודע אשורית אינו יוצא בלע"ז, ויש אומרים שיוצא. (שם)

ט הקורא את המגילה צריך לכיין להוציא את השומע ממנו, וצריך השומע לכיין לצאת. ואם הקורא שלית צבור מסתמא דעתו על כל השומעים ממנו, אפילו הם אחורי בית הכנסת. (שם סי' תר"צ)

י צריך לומר עשרת בני המן ועשרת הכל בנשימה אחת, להודיע שכולם נתלו ונהרגו כאחד.

יא מגילה ביום ארבעה עשר ובחמשה עשר צריך לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותה ביחיד. (הגה. יש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה. שם) (סי' תר"ץ)

יב הקורא את המגילה מברך לפניו שלש ברכות, על מקרא מגילה, ושעשה נסים, ושהחיינו. וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו. ולאחריה נוהגים לברך הרב את ריבינו וכו'. ואם לא ברך לא לפניו ולא לאחריה יצא. (הגה. ואין לברך אחריה אלא בצבור), וא"ז כתב בשם פוסקין לברך ביחיד. בא"ה. ואנו מנהגנו פה צובא יע"א שלא לברך ביחיד. (סי' תרצ"ב)

יג אף על פי שיצא כבר מברך לאחר להוציא ידי חובתו. (שם)

יד מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לבית הכנסת, וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, וקשה עליו לישוב בתענית כל כך, יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה. (שם)

על השלחן

א. אף על פי שקרא המגילה בבית הכנסת יקראנה בביתו בשביל אשתו שלא באה לבית הכנסת, או שהיה רעש ולא יכלה לשמוע הקריאה בבית הכנסת, ובשביל מי שלא שמע הקריאה בבית הכנסת. וכחוזר וקורא לנשים לא יברך בשבילם, וגם הם לא יברכו. (בא"ח תצוה א.) (ובמקום שנהגו שהנשים מברכות יכולות לברך.)

- ב. שכח ולא בירך שהחיינו, אם נזכר אחר שהתחיל לקרוא יברך במקום שנזכר, ואם לא נזכר עד שקרא פסוק עשרת בני המן, אף שלא גמר לקרוא את המגילה לא יברך שהחיינו. (שם ה)
- ג. נוהגים לומר ארבעה פסוקים של גאולה כל הקהל בקול רם. והם: איש יהודי וכו', בלילה ההוא וכו', ומרדכי יצא וכו', ליהודים היתה אורה וכו'. וכשאומר פסוק בלילה ההוא בקול רם וניגון יסיים תיבת המלך בקול רם וניגון ביותר. ויש נוהגים לומר גם פסוק כי מרדכי היהודי וכו' בקול רם. (שם ז)
- ד. צריך להזהר לקרוא תיבת ואת הנזכרים בעשרת בני המן מתוך המגילה, כי יש טועים מחמת המהירות של נשימה אחת לקרוא כל תיבות של ואת בעל פה, ועל כן יזהר בזה. וכשאומר ויקר ישים ידיו על התפילין וינשק, וכשאומר את אגרת הפורים ינענע המגילה בתיבת אגרת. (שם ט)
- ה. נוהגים להכות על הקרקע ברגליהם כשמזכירים שם המן במגילה. וכתב הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל, שמנהגו להכות בשם המן הראשון ובשם המן האחרון שנזכר במגילה (שם י). וכך ראוי לנהוג, שיש מקומות מחמת הכאות של המן לא שומעים את קריאת המגילה כתקנה, ונמצא מכשילים את הצבור בהפסד מצוה יקרה זו. על כן בכל צבור ידעו היאך להתנהג באופן שיוכלו לשמוע כדין את כל קריאת המגילה.
- ו. מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולם נדחים מפני מקרא מגילה. ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברים, שהפוגע בו קוברו תחילה ואחר כך קורא. (שו"ע תרפ"ז ב)
- ז. השומע מקרא מגילה דרך הרדיו לא יוצא ידי חובה, אפילו כששומע על ידי שידור חי. (קול סיני דף 38)

שלחן המלך

סימן פז

כתיבת המגילה ותפירתה

- א הכותב את המגילה בשאר מיני צבעונים פסולה. וצריכה שרטוט כתורה עצמה. (וחק תוכות פסול בה. כנה"ג, מג"א בא"ה). ואין העור שלה צריך לעבד לשמה, ויש אומרים שצריך עיבוד לשמה. ודינה כספר תורה לענין הקף גויל, וחטוטר החי"ת, ותלית ההי"ן והקופי"ן, וכל גופי האותיות כצורתן ובחסרות ויתרות. (הגה. גם לכתבה מתוך הכתב, ולהוציא כל תיבה מפיו קודם שיכתבנה כמו הספר תורה. ועושין כל פרשיותה סתומות, ואם עשאן כולן פתוחות פסולה. ובדיעבד אין לפסול את המגילה משום חסרות ויתרות, דלא גרע מהשמיט בה הסופר אותיות דכשרה. כמו שנתבאר סי' תר"צ בש"ע סעיף ג'). וצריכה עמוד בסופה וחלק בראשה כדי להקיפה כו. ויש אומרים שצריכה תגין, ויש אומרים שאינה צריכה. (שם סי' תרצ"א). (הגה. ונהגו לתייגה, גם שלא לעשות לה עמוד בסופה.
- ב צריך להאריך בוא"ו דויזתא (הגה. בכתיבה, ויש אומרים בקריאתה). וצריך לכתוב איש בראש הדף ואת בסופה. (שם סי' תרצ"א)
- ג אם תפרה בחוטי פשתן פסולה. אם הטיל בה שלשה חוטי גידים כשרה, ובלבד שיהיו משולשות. ומפני שיש בו פירושים שונים צריך לצאת ידי כולם, יעשה שלש תפירות בראשה ושלש בסופה ושלש באמצעיתה, ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה, ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד האחר, אבל פחות מזה לא יעשה. (שם)
- ד צריך להניח שיור בראש היריעה ובסופה כשתפרם יחד, ובמשהו סגני. (שם)
- ה מגילה שהיא נקודה, וכן אם כתב בה בדף הראשון ברכות ופיוטים, אינה נפסלת בכך. (שם)
- ו אם אין מגילה כשרה, קורים אותה בחומש בלא ברכה. (שם). ודווקא כשעשוי בגלילה, אבל בחומש שלנו לכולי עלמא לא יצא. (ב"ח, הג"מ, מג"א בא"ה שם)
- ז אם קרא במגילה גזולה יצא. ואין מברכין עליה, כמו שכתב הש"ע סי' תרמ"ט לענין לולב הגזול. (שם סי' תרצ"א)

סימן פח

סדר תפילת פורים

א אחר קריאת המגילה בערבית אומר ואתה קדוש. א"ה: ומנהגינו פה צובא יע"א, אחר תפילת שמונה עשרה אומרים פסוק יהי שם ה' מבורך וכו', ואומרים חצי קדיש, ואומרים את המגילה, ואחר כך אומר החזן קדיש תתקבל. ואם חל במוצאי שבת אומר ויהי נועם קודם ואתה קדוש. (סי' תרס"ג). וכתב הבה"ט, דהיינו שאומרים ויהי נועם אחר קריאת המגילה. (א"ה: ומנהגינו פה צובא יע"א, שאחר שאומרים חצי קדיש הנז"ל אומר פסוק ויהי נועם, ואחר כך קורים המגילה, ואחר כך ואתה קדוש וכו'). ועיין בכנה"ג שכתב שלא יברך ברכת מאורי האש אלא על הכוס, אף דיש מקצת רבוותא חולקים וסבירא להו שויברך קודם שיקרא המגילה. (שם סי' תרפ"ג, ע"ש)

ב אומרים על הנסים ביום ובלילה. הגה. ואם לא אמרו אין מחזירין אותו. (טור). ואין אומרים על הנסים רק ביום ארבעה עשר אבל לא ביום חמשה עשר. (ואין לחלוץ התפילין עד אחר קריאת המגילה, דדרשינן ויקר אלו תפילין. מטה משה מנהגים, באה"ט שם)

ג מוציאין ספר תורה וקורין בפרשה ויבא עמלק, ואף על פי שאין בה אלא תשעה פסוקים, כופלין פסוק האחרון כדי להשלימם לעשרה פסוקים. וקורין המגילה, ואחר כך סדר קדושה. (ומנהג ק"ק ספרדים שלא להוציא ספר תורה רק ביום ארבעה עשר אבל לא ביום חמשה עשר. רק ק"ק מסתערים מוציאין בארבעה עשר ובחמשה עשר, ואפילו אם חל חמשה עשר להיות בשבת). (שם)

ד כשיש מילה בפורים, מלין את התינוק קודם קריאת המגילה (הגה. מהרי"ל ומנהגים), דכתיב וששון זו מילה. (באה"ט שם)

סימן פט

דין מעות פורים לעניים, סעודת פורים ומשלוח מנות

א חייב כל אדם ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניים. (כתבו ב"ח וט"ז, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן כמו בארבעה כוסות, מה שאין כן בשאר צדקה שאינו חייב כי אם פעם אחת בשנה כדי לקיים מצות צדקה (כמ"ש ביו"ד סי' רמ"ח ורמ"ט). (באה"ט סי' תרצ"ד)

ב אין משנים מעות פורים לצדקה אחרת. (הגה. ודווקא הגבאים), אבל העני יכול לעשות בהם מה שירצה. (שם)

ג אין מדקדקים במעות פורים, אלא כל מי שפושט את ידו ליטול נותנים לו. ובמקום שנוהגים ליתן אפילו לגוי נותנים. (ולכתחילה אין לנהוג כן ליתן לגוי. מג"א, באה"ט שם)

ד (הגה. מצוה להרבות בסעודת פורים, ובסעודה אחת יוצאים). סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו. הגה. ומכל מקום גם בלילה ישמח קצת בסעודה. (סי' תרצ"ה)

ה חייב אינוש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. (הגה. ויש אומרים דאין צריך להשתכר כל כך, אלא ישתה יותר מלמודו ויישן, ומתוך שיישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. ואחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים). (וי"א שלא ידע לחשוב שארור המן גמט' ברוך מרדכי. מג"א). (וט"ז כתב, לפע"ד נראה לפרש דצריך האדם לתת שבח לשם יתעלה על טובה כפולה שעשה עמנו, האחת הוא פורענות שהביא על המן, ואילו לא נתברך מרדכי אלא היה נצול עם כל ישראל דיינו, אלא שברכו למרדכי בגדולה מאד והטובה יתירה. על כן אמר צריך לבסומי עד דלא ידע מעלתינו מן ארור המן שכך היתה מפלתו לברוך מרדכי, כל כך היתה מעלתינו כפולה. ע"ש בא"ה).

עוד בהגה. ואין להתענות בפורים מלבד תענית חלום. וכ"כ מרן בש"ע סי' תקס"ח ס"ה. וז"ל, המתענה תענית חלום ביום טוב או בחול המועד או בראש חודש או בחנוכה ופורים או בערב יום הכפור, צריך למיתב תעניתא לתעניתיה כדין המתענה תענית חלום בשבת, עכ"ל.

עוד סיים בהגה, כשחל פורים ביום ששי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת, ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו. וטוב לעסוק בתורה מעט קודם שיתחיל הסעודה, וסמך לדבר אורה ושמחה, ודרשינן אורה זו תורה. ויש אומרים דאם הזיק אחד את חברו מכח שמחת פורים פטור מלשלם. (שם). ובכנה"ג כתב, דווקא כשהזיק ממונו אבל גופו חייב. עכ"ל מג"א שם. עוד כתב מג"א, מכח שמחה וכו', אבל אם כיון להזיק חייב. (שם)

ו אומר על הנסים בברכת המזון בברכת הארץ. (ואם שכח מלאומרו מחזירין אותו דלא סגי דלא אכיל. של"ה, רש"ל, מט"מ. וכתבו הט"ז

ומג"א, היינו דווקא בסעודה הראשונה שאוכל ביום פורים, דהא עיקר הטעם דיש חיוב סעודה באותו יום משום דכתיב ימי משתה ושמחה, ואם כן סעודה הראשונה שאוכל בו ביום קיים סעודת פורים בזה, ואין לנו לתלות הדין במה שאנו קורין לסעודה שאחר המנחה סעודת פורים. ואם כן אם כבר אכל סעודה ראשונה ביום שוב אין מחזירין אותו. וא"ז פסק בשם מהרי"ל, כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים וכו'. בא"ה). ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה אומר על הנסים, דבתר תחילת סעודה אזלינן. ויש מי שאומר שאין לאומרו. (הגה. ונוהגין כסברה ראשונה) (סי' תרצ"ה).

ז חייב לשלוח לחבירו שתי מתנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר "ומשלוח מנות איש לרעהו", שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לרעים הרי זה משובח. ואם אין לו מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו. (הגה. ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה), והוא הדין מתנות לאביונים בא"ה. וכתב בסה"י: יקבץ כל אנשי ביתו וחביריו דאם אדם יושב ביחיד אי אפשר לו לשמוח כראוי, וכ"כ רש"י ז"ל בפסוק משפחה ומשפחה. (בא"ה שם)

על השלחן

א. משלוח מנות ששלחם ברואר לפני פורים והגיעו אחר פורים לא קיים המצוה, ואם הגיע ביום פורים קיים מצות משלוח מנות, והוא הדין מתנות לאביונים. ולכתחילה אין לשלוח מנות דרך הדואר, כיון שאין בטחון שיגיע המשלוח לתעודתו ביום פורים. (שערי עזרא חלק א' סימן טל)

ב. הנשים חייבות לקיים מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים כאנשים. ובערים שקוראים את המגילה גם ביום ט"ו בלא ברכה משום ספק מוקפת חומה בזמן יהושע בן נון, צריכים לקיים ביום ט"ז סעודה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים בין האנשים ובין הנשים. (בא"ח תצוה יז)

ג. ילבשו בפורים בגדי שבת או בגדים אחרים שהם חשובים, ולא ילבשו בגדי חול, זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו. (שם כב). ומהרח"ו זיע"א היה רגיל לטבול בערב פורים כמו ערב הרגל. (כה"ח תרצ"ה יג)

שלחן המלך

- ד. נוהגים לתת לפני פורים מטבע לצדקה זכר למחצית השקל, וראוי שערכה יהיה בשיווי עשרה גרם כסף מזוקק. (סימן תרצ"ד א, כה"ח כ)
- ה. מנהג אומיר יע"א, בשבת שקלים מכריזים בבתי כנסיות שכל אחד יתן מחצית השקל. ובאחד באדר יוצאים שני תלמידי חכמים עם שמש הרב של העיר וגובים מכל היחידים ומביאים לרב, ומחלק לכל התלמידי חכמים הנצרכים שבעיר, ולעניים צנועים בעלי כבוד, ועושה פדיון לכל התורמים.
- ויש מקומות ששולחים הכסף לחכמי ארץ-ישראל, זכר למחצית השקל בזמן בית המקדש שהיו שולחים אותו לירושלים לעבודת בית המקדש. ובארץ ישראל יש נוהגים לתת לגבאי להוצאות בית הכנסת, או לתלמידי חכמים הנצרכים בצנעא. (כה"ח שם כב)
- ו. היודע בעצמו שאם ישתכר יזלזל במצוה מהמצות, כנטילת ידים או ברכה או ברכת המזון או בתפלת מנחה או ערבית, או שינהוג קלות ראש, מוטב לו שלא ישתכר. (כה"ח תרצ"ה יז)

סימן צ

הספר ותענית, ועשיית מלאכה בפורים

- א פורים מותר בעשית מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין, (ועל ידי גוי שרי. וכתב הט"ז: נראה דפרקמטיא מותר כיון ששמחה היא לו. בא"ה). והעושה מלאכה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם, אלא אם כן הוא בניין של שמחה כגון בית חתנות לבנו וכיוצא. (הגה. ומותר לכתוב פסקי הלכות). (סי' תרצ"ו)
- ב יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר אסורים בהספר ותענית לכל אדם בכל מקום, בין לבני כרכים שהם עושים חמשה עשר בלבד, בין לבני עיירות שהם עושים ארבעה עשר בלבד. וכל דברי אבילות נוהגים בחנוכה ופורים (בצנעה). כן הגיה הבא"ה משם י"א בי"ד סי' ת"א). והרי בסי' הנז' כתב הש"ע מת לו מת קודם פורים ופגע בו פורים אינו מפסיק האבילות, ומכל מקום אין אבילות נוהג בו לא בארבעה עשר ולא בחמשה עשר אלא דברים שבצנעה נוהג. והש"כ רצה לישב דלא סתרי אהדרי, דבאורח חיים מיירי שמת לו מת בו ביום, ובזירה דעה מיירי שמת קודם לכן, ודוחק. עכ"ל הש"כ, ע"ש. (שם)

ג יש מי שאומר שאונן מותר בבשר ויין, דלא אתי עשה דיחיד דאבילות ודחי עשה דרבים דאורייתא לשמוח בפורים, דדברי קבלה נינהו שהם כדברי תורה. (שם). מותר לישא אשה בפורים. (שם)

הלכות חנוכה

סימן צא

דברים האסורים והמותרים בחנוכה

א ח' ימי חנוכה אסורין בהספד ותענית אבל מותרים בעשיות מלאכה. ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות, ויש מי שאומר שאין להקל להם. (סי' תר"ע). (ונשים שלנו נהגו שלא לעשות מלאכה כל עיקר בשמונת ימי חנוכה).

ב רבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה. (שם)

ג אין מספידים בהם אלא לחכם בפניו. (הגה. ואין מתענין יום שמת אב ואם ותענית חלום בחנוכה. כתב הש"ע בסי' תקס"ח ס"ה וז"ל: המתענה תענית חלום ביום טוב או בחול המועד או בראש חודש או בחנוכה ופורים או בעיוה"כ, צריך למיתב תענית לתעניתיה כדין מתענה תענית חלום בשבת, עכ"ל. וכתב הב"א שם: והמתענה בר"ח ניסן או בר"ח אב אין צריך למיתב תעניתא לתעניתיה, דהא יש אומרים דמצוה להתענות, כמ"ש הש"ע בסי' תק"פ, שהם מימים שאירעו בהם צרות, שבאחד בניסן מתו בניו של אהרן, ובאחד באב מת אהרן הכהן, עיין שם. (כ"כ מג"א שם)

סימן צב

סדר הדלקת נר חנוכה, ומקום הנחתו, וזמן ההדלקה

- א צריך לזיזר מאוד בהדלקת נרות חנוכה, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק. (סי' תרע"א)
- ב נר שיש לו שני פיות עולה לו בשביל שנים. מילא את הקערה שמן והקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי כל פתילה עולה בשביל נר אחד, לא כפה עליה כלי אף לנר אחד אינה עולה לפי שהיא כמדורה. (שם)
- ג צריך נר אחר להשתמש לאורו. ואם יש מדורה אין צריך נר אחר, ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדורה צריך נר אחר. (שם)
- ד מניחו למעלה משלשה טפחים, ומצוה להניחו למטה מעשרה טפחים. ואם הניחו למעלה מעשרה טפחים עד עשרים אמה יצא, אבל למעלה מעשרים אמה לא יצא. הגה. ואפילו לקחה כך דלוקה והניחה למטה מעשרים לא יצא, דהדלקה עושה מצוה ולא הנחה. (שם)
- ה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח משמאל (הכניסה), כדי שתהיה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל. (שם)
- ו אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרין ולא מקדימין (היינו צאת הכוכבים. מג"א). ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק. (סי' תרע"ב)
- ז שכח או הזיר ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה משקיעת החמה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא, הילכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זמן זה, וכן יכול להשתמש לאורה אחר שעבר זמן זה. ומיהו הני מילי לכתחילה, אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך כל הלילה, ואם עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין. (הגה. ובלילות האחרות ידליק כמו שאר בני אדם אף על פי שלא הדליק בראשונה. (שם סי' תרע"ב)

ח מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה. ודוקא להדליק זה מזה בלא אמצעי, אבל להדליק מזה לזה על ידי נר של חול אסור. ויש מתירין גם בזה, אלא אם כן בענין שיש לחוש שיכבה הנר של חול קודם שידליק נר אחר של חנוכה. (הגה. וכל זה אינו רק בעוד שדולקים למצותן, אבל אחר שעבר זמן המצוה מותרין בהנאה, כל שכן שמותר להדליק מהן. (שם סי' תרע"ד)

ט יש מי שאומר שגר של בית הכנסת ושל שבת ושל חנוכה כולם של מצוה הם, ומותר להדליק זה מזה. (ש"ע סי' תרע"ד)

על השלחן

א. צריך להדליקה במקום הנחתה. ואם הוא חולה ושוכב על מטתו, אין מביאין לו נרות חנוכה להדליקה אצל מטתו ולהניחה במקומה, ועל כן במקרה כזה יעשה שליח להדליקה במקום הנחתה. ויכול החולה לברך והשליח ידליק בחדר ההוא לפניו תיכף ומיד. (בא"ח וישב ו)

ב. כשהגיע זמן הדלקת נר חנוכה לא יאכל ולא ילמוד עד שידליק. ואם התחיל לאכול או ללמוד פוסק ומדליק. ואם לא הדליק בצאת הכוכבים ידליק ויברך כל זמן שבני הבית נעורים. אבל אם ישנו ידליק בלא ברכה, אבל די בשנים נעורים. (שם ז)

ג. מדליקין בבית הכנסת ומברכים, וזה שהדליק בבית הכנסת מדליק ומברך בביתו. והמדליק בליל ראשון בבית הכנסת שבירך שהחיינו, אם הוא אורח אינו מברך בביתו שהחיינו כיון שכבר בירך בבית הכנסת, דקימא לן ספק ברכות להקל.

וכן אם חל ליל ראשון של חנוכה בליל שבת שמברכין בו שהחיינו, והדליק בביתו ובירך שהחיינו ובא להדליק בבית הכנסת, וכל הקהל כבר הדליקו בביתם וברכו שהחיינו, לא יברך שהחיינו בהדלקת בית הכנסת שספק ברכות להקל. (שם יא)

ד. סומא אשתו מדלקת, ואם אין לו אשה ישתתף עם אחרים בפרוטות. ואם יש לו בית בפני עצמו, ידליק על ידי סיוע אדם אחר ולא יברך. (שם יד)

ה. המנהג שהבן אף שהוא גדול לא מדליק בעודו בחור אלא סומך על אביו.

שלחן המלך

וכשנושא אשה ואביו נותן לו חדר בביתו, מדליק בחדר שלו שישן שם ולא יברך, אלא יעמוד אצל אביו כשהוא מברך ויכוין לברכות של אביו, והולך ומדליק בחדרו. (שם טז)

ו. שנים או שלושה בעלי בתים שאוכלים כל אחד בפני עצמו ודרים יחד, ישתתפו בקניית הנרות ביחד כדין אכסנאי, וידליקו כל אחד לילה אחת בידיו. (שם)

אלמנה הנזנת מנכסי יתומים, חייבים היורשים לתת לה דמי שמן לחנוכה, שחייבים לתת לה כל צורכי מצות שהם חובת הגוף. (כה"ח תרע"ה כב)

ז. טוב לתת לאחד מבניו הקטנים להדליק בידם נר הנוסף המכונה "שמש" כדי לחנכם במצות, שגם בנר זה יש קצת מצוה. ולא יתן להם להדליק מנרות החיוב. (שם יח)

ח. ירבה בסעודת שבת של חנוכה יותר משאר שבתות. וכל שכן אם חל בו ראש חדש. וכן ירבה בראש חדש טבת שהוא בתוך ימי החנוכה בשביל פרסום הנס. ומנהגנו להדליק שמן למאור לכבוד נשמת ר' מאיר בעל הנס זיע"א, ביום ראש חדש טבת. ויזהר בהלל של חנוכה, שאפילו בחג המצות אין אומרים הלל גמור ובחנוכה גומרים את ההלל שמונה ימים, על כן יאמר אותו בכונה ובשמחה רבה. (שם כח)

סימן צג

שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה

א. כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה, ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות. (סי' תרע"ג)

ב. אסור להשתמש בנר חנוכה בין בשבת בין בחול, ואפילו לבדוק מעות או למנותן לאורה אסור. ואפילו תשמיש של קדושה, כגון ללמוד תורה אסור. ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה. ונהגים להדליק נר נוסף, כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו שהודלק אחרון, ויניחנו מרחוק קצת משאר נרות מצוה. (שם)

ג הדלקה עושה מצוה, לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה. ואפילו כבתה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא בעוד יום אינו זקוק לה, וכן אם אחר שהדליקה בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג אינו זקוק לה. (ואם רוצה להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה אין לברך עליה. הגה.) (ואם הניחה במקום שהרוח מצוי וכבתה זקוק לה, וחיוב להדליקה פעם אחרת ולא יברך. כנה"ג ט"ז בא"ה.) (סי' תרע"ג)

ד הדלקה עושה מצוה ולא הנחה, שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה, מדליקה שם ואין צריך להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה. לפיכך עששית שהיתה דולקת כל היום שהדליקה מערב שבת למוצאי שבת, מכבה ומדליקה לשם מצוה. ומכל מקום צריך שידליקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה. (שם סי' תרע"ה)

ה אשה מדלקת נר חנוכה שאף היא חייבת בה, אבל אם הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה כלום, ואף על פי שהניחה גדול. ויש מי שאומר בקטן שהגיע לחינוך מותר. (סי' תרע"ה)

סימן צד

סדר הברכות וההדלקה

א סדר הברכות, בליל ראשון מברך שלשה ברכות, להדליק נר חנוכה ושעשה נסים ושהחיינו, ואם לא ברך זמן בליל ראשון מברך בליל שני או כשיזכור. ומליל ראשון ואילך מברך שנים, להדליק ושעשה נסים. (הגה. ויברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק.) (סי' תרע"ו).

ב מי שלא הדליק, ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנוכה מברך שעשה נסים, ובליל ראשון מברך גם שהחיינו. ואם אחר כך בליל שני או שלישי בא להדליק אינו חוזר ומברך שהחיינו. (שם סי' תרע"ו)

ג אחר שהדליק אומר הנרות הללו וכו'. וכל לילה יתחיל להדליק על הנוסף ובו יתחיל הברכה, נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהוא מודה על הנס, שהרי התוספת הימים נתוסף הנס. (שם תרע"ו)

- ד מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום ביתו. ואם יש לו לשל שבת ואין לו לנר חנוכה וליין לקידוש היום, יקנה לנר חנוכה משום פרסומי ניסא. (הגה. והוא הדין נר חנוכה קודם ליין הבלדה). וכן כתב הש"ע סי' רצ"ו ס"ה, ע"ש. (סי' תרע"ז)
- ה בערב שבת מדליקין נר חנוכה תחילה ואחר כך נר שבת. (שם). ובמוצאי שבת מדליק אחר הבלדה. (שם ט"ז סי' תרפ"א)

סימן צה

על הנסים בחנוכה, וסדר קריאת התורה

- א כל שמונת ימי חנוכה אומר על הנסים בברכת המזון ובתפילה, ואם לא אמר אין מחזירין. ומיהו אם נזכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את ה', אפילו נזכר בין אתה לה', חוזר. (הגה. כששכח על הנסים בברכת המזון, כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול וכו'). גם במוסף של שבת ושל ראש חדש צריך להזכיר של חנוכה, אף על פי שאין מוסף בחנוכה. וכל שמונת ימי חנוכה גומרין את ההלל. (סי' תרפ"ב ותרפ"ג)
- ב קורין בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא שלשה בכל יום. ומתחילין בברכת כהנים, ומסיים לכהן ביד איתמר בן אהרן הכהן, והלוי עד לחנוכת המזבח, והישראל ויהי המקריב ביום עד סופו. וביום השני קורא כהן ביום השני עד מלאה קטורת, והלוי עד ביום השלישי, וישראל חוזר וקורא ביום השני, ועל דרך זו בכל יום (כך מנהגינו פה צובא יע"א). ביום השמיני מתחילין ביום השמיני וגומרין כל הסדר, וקורין פרשה ראשונה של בהעלותך. (סי' תרפ"ד)
- ג בשבת שבחנוכה מוציאים שני ספרים, באחד קורין פרשת השבוע, ובשני קורין בשל חנוכה, ומפטיר רני ושמחי. ואם חלו בו שני שבתות, מפטיר בשני במלכים ויעש חירום, והיא בהפטרת פקודי. (סי' תרפ"ד)
- ד אם חל ראש חדש בשבת מוציאים שלשה ספרים, וקורין ששה בפרשת השבוע, ובשני קורא אחד בשל ראש חדש ומתחיל וביום השבת, ובשלישי קורא מפטיר בשל חנוכה, ומפטיר רני ושמחי. (סי' תרפ"ד)

סימן צו

סדר קריאת ארבע פרשיות

- א ראש חדרש אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים שהיא כי תישא עד ועשית כיוור נחושת, ומפטיר ויכרות יהודע. ומוציאין שלשה ספרים, באחד קורין פרשת השבוע, ובשני של ראש חדרש, ובשלישי קוראים פרשת שקלים. (תרפ"ה)
- ב בשבת שניה קורא מפטיר בספר שני בפרשת זכור, ומפטיר פקדתי את אשר עשה לך עמלק. בשבת שלישית שהיא חמשה עשר באדר מפסיקים. ובשבת רביעית כ"ב באדר, מפטיר קורא בספר שני פרשת פרה. ובשבת חמישית שהיא כ"ט באדר, קורא מפטיר בספר שני פרשת החודש, ומפטיר בראשון באחד לחודש. (שם)
- ג חל ראש חדרש אדר בתוך ימי השבוע אפילו בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו ומפסיקין בשניה. ואם חל פורים בערב שבת קורין פרשת זכור בשבת שלפניו. (שם)
- ד הימים שראוי לקבוע בהם ראש חדרש אדר זבד"ו. וסימן לשבתות ההפסקה זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו, כלומר כשחל ראש חדרש בשבת מפסיקין בט"ו בו וסי' זט"ו, וכן על זה הדרך. (שם)
- ה יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרותם מן התורה, לפיכך בני הישובים שאין להם מנין באים בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא. (הגה. ואם אי אפשר להם לבא כל מקום יזהרו לקרותם בניגונם ובטעמם. (שם)

אמר המו"ל, וכדי שלא אניח הנייר חלק, ארשום הנה פירוש הנושא שרמו רב אחד מרבני אר"ץ יע"א על אבא מרי ועט"ר, הרב הגדול הצדיק והחסיד והפרוש המפורסם, מרביץ תורה מגדילה ומאדירה, כקש"ת כמהר"ר נסים לופז זלה"ה וזיע"א. וזה תחלת דבריו.

ועשית מנורת זהב טהור וכו' עד סוף פרשת המנורה. ואחשבה לדעת כי כל הפרשה הזאת נתנה ליאמר בדרך רמז בשבחיו של צדיק זה שעסוקים בהספדו, גדול כבודו, כביר מצאה ידו, שהיה שלם בתורתו, ושלמה משנתו, כפי חסידותו. גברא דמריה צבי, כרכא דכולא ביה, איש שהכל בו, מה יופיו ומה טובו. כל שישנו במקרא במשנה בגמרא בקבלה, בהלכות ובאגדות, מדובר בו נכבדות עשר ידות, ועליו הוא אומר ועשית מנורה רמז לתורה, כמ"ש הר"י חיד"א ז"ל משם רבינו האר"י זלה"ה. והצדיק המאושר הזה עשאה ויכווננה כזהב טהור ככל אופניה.

ואמר מקשה תיעשה. לרמוז שעשאה ותיקנה מתוך קושי וצער, שהיה מכתת עצמו עליה בסיגופיו ותעניותיו, כנודע לכל באי שער עמו. ואמר ירכה וקנה גביעיה כפתוריה. ארבע דברים אלו כנגד ד' דברים שיש בתורה שהם טנת"א בחון בהם, וחקור בהם והושב יושר על מכונו בכל ענין על תיקונו. ואמר ופרחיה, לרמוז על פירושי התורה הקרובים לפשוטו של מקרא, הן המה רש"י והרא"ם ז"ל העושים ציצים ופרחים לתורה, והרב זה זלה"ה שקד על דלתותם בכח האל מבראשית עד לעיני כל ישראל. ואמר וששה קנים יוצאים מצדיה. שם רמז לשיתא סדרי משנה, שכולם יוצאים ומסתעפים מצדי תורה שבכתב. דליכא מידי דלא רמיז באורייתא כידוע, והצדיק הזה היה בקי בהם בעל פה הם ופירושיהם, דהיה סגי נהור וראה במשנתו סימן יפה כידוע למיודעיו. וגם זה ידוע למיודעיו. ואמר שלשה קני מנורה מצדה האחד ושלשה קני מנורה מצדה השני, רמז לסי' שנתנו רז"ל לש"ס, והוא זמ"ן נק"ט. שחילקו הששה סדרי משנה לשתי חלוקות, זמ"ן מצדה האחד מצד ימין, וחלוק' נק"ט שהתחלתה נזיקין שהוא שור המזיק מצדה השני דהיינו מצד שמאל, כדכתיב ופני השור מהשמאל. ואמר שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד, בו תרמוז שהיה בקי בג' הראשים הכללים שבש"ס משנה שהם גמרא פירש"י ותוספות, והיו כולם משוקדים בקנה אחד אצלו בדרך כפתור ופרח, ר"ל בעיון ישר הנקרא בפירוש רז"ל כפתור ופרח כידוע. ואמר ובמנורה ד' גביעים. רמז לארבעה טורים של הלכות פסוקות שהם מבוררים כסולת נקיה אית להו ברירה. מן המנורה, זאת המנורה ועליה אמר משוקדים כפתוריה ופרחיה, דהיינו שבארבעה טורים כלול כל פירושים שיש באותה הלכה.

ואמר וכפתור תחת שני הקנים ממנה, שם רמו לכלל המסור ביד מר"ן הקדוש ז"ל, על אודות ברירת ההלכות הפסוקות שסמכו יסודותם בהררי קודש על שלשה עמודי ההוראה אשר בית ישראל נכון עליהם, וכשהשנים מהם מסכימין לדעת אחד אפסיקא הלכתא כוותיהו. והיינו דקאמר וכפתור תחת שני הקנים. ר"ל שיש לנו ללכת אחרי שני הקנים שני עמודי ההוראה כאמור. ואמר עוד פעם שנית וכפתור תחת שני הקנים ממנה, ללמדך שבמקום שמר"ן ז"ל לא גילה דעתו כמאן הלכתא, אז המחזיק יכול לומר קים לי, אך בתנאי שיהיה המוחזק מסתייע משני פוסקים, ואז אף על פי שיש רבים חולקים יכול לומר קי"ל ולא מפקינן מניה, וע"ז קאמר וכפתור תחת שני הקנים. וחזר עוד פעם שלישית ואמר וכפתור תחת שני הקנים ממנה, לרמוז שאם יהיה האופן שנפל מחלוקת בפוסקים בענין אסור והתר, אע"ג דמדאוריתא אית לן למיזל בתר רובא, אפ"ה אם יש שני פוסקים גדולים מחמירים לאסור איסר מיחש חיישינן להו. ואמר עוד כפתוריהם וקנותם ממנה יהיה, לרמוז למה שאמרנו דאזלינן בתר ב' פוסקים הן לענין קי"ל הן לענין החומרא, היינו דווקא בזמן שכפתוריהם וקנותם, ר"ל פירושיהם וסברותיהם ממנה יהיו, שיש להם ראיות ברורות בש"ס ולשון הש"ס יסבול פירושיהם, אבל אם סברותם נגד הש"ס לא אזלינן בתרייהו, כמו שכתב הרש"ך ז"ל. ואמר עוד ועשית נרותיה שבעה, הרמז בזה למה שידוע שרבינו האר"י ז"ל זו דרכו דרך הקודש שהיה לומד הגמרא בו' פירו', הו' בדרך הפשט כנגד ו' ימי המעשה, ודרך הז' על פי הסוד קדש הוא כנגד שב"ק הוא. וזהו דקא מסיים והעלה נרותיה והאיר אל עבר פניה, שהיה מכויץ להעלות ולכלול כל הנרות והפירושים אל מול עבר פניה, שהוא נר האמצעי גופה של תורה הרומז לפירוש השביעי שהוא העיקרי. ואמר ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור, שם רמו שהצדיק הזה יש אתו כל קצורי דינים זכים וטהורים מן כל הפוסקים כזהב המזוקק סולת נקייה. ואמר ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה, ככר שם רמו שהיה מסתפק בככר לחם ביום כדרכה של תורה. זהב טהור, כלומר לטהר את עצמו כזהב פרווים המזוקק שבעתים. יעשה אותה, יעשה לשון תיקון כמו ועשתה את צפרניה, שהיה מכויץ לתקן אות ה' שבשם, וזהו אומרו אות"ה ר"ל אות ה'. את כל הכלים, ר"ל לברר הניצוצות והכלים ולהעלות אותם בסוד מ"ן, לחבר את האוהל ביחודה שלים כנרמו בתיבת האלה. ואמר וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר. שם רמו לצדיק הזה שמלבד מה שלמד כל הנז"ל, עוד ראה ועשה חידושי תורה מעצמו בש"ס ובפוסקים, ובדרשות ובאגדות ובהלכות בדרך שאלות ותשובות, וגם בנסתר עשה חידושים, ועוד עשה פירוש על הרמב"ם ז"ל כפי אשר קבלה נשמתו בהר הקודש זה סיני. וזהו אומרו וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר, ר"ל שראה ועשה וחידש בתורה ובש"ס ובפוסקים כפי

אשר קיבלה נשמתו בהר. אבל עתה בעונות הרבים בעבור שאחר כך נעשה סגי נהור ונאבדו חידושים שחדש בימיו.

חזרתי ואמרתי ועשית מנורת זהב טהור. כונתי לרמוז אנו לי"ה ולי"ה עינינו מריה דעלמא. ועשית מנורת זהב טהור. כונתי לרמוז על מלך המשיח, מנורת הוא הגואל המאיר עיני ישראל. זהב, גימטרייא י"ד גימטרייא דוד, הוא מלך המשיח. טהור, על שם ואסף איש טהור את נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ, והיה ה' למלך על כל הארץ, וקורא לו גודר פרץ שיגדור פרצותינו, ומכת המות יסיר ממנו, בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר כי ה' דבר, ואמר כל העם אמן.

אמר המו"ל נסיים בכי טוב, במאי דאמרי רז"ל במדרש, אימתי יבוא הגואל כשתכתוב אל"ף בלוח, ע"כ. והוא תמוה לענ"ד. אך יובן בהקדים מה שאמרו רז"ל, אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. והכונה שיבואו לזה העולם כל הנשמות שהם באוצר המקרא גוף. ומעתה יתבאר על נכון, וזהו כי לוח גימטרייא ד"ם ועם אל"ף יהיה אדם. וזה אומרו כשתכתוב אל"ף בלוח, ר"ל אל"ף עם ד"ם שהיא גימטרייא לוח, והיינו שיבואו כל הנשמות לגוף אדם, ואז יכלו מאוצר הנשמות, ויבא בן דוד הוא הגואל בעגלא ובזמן קריב בבי"א כי"ר.

ת"ו ש"ל ב"ע

פתיחה

על השלחן: אמר המאסף, הגאון מחבר "שלחן המלך" סיים כאן את קיצורו על דיני אורח חיים. אולם מכיון שיש בשלושת חלקי שלחן ערוך האחרים דינים הנחוצים לכל אדם ללומדם ולשנותם כדי לקימם, וכפי שנהגו מחברים אחרים שקצרו מדיני השלחן ערוך והביאו דינים מיתר חלקי השלחן ערוך, כקצור שו"ע להרב גנצפריד ז"ל, והרב בן איש חי ז"ל, ובעל חיי אדם ועוד. על כן נלך בעקבותיהם להביא מקצת דינים מהרמב"ם ז"ל ומשלחן ערוך יורה דעה, אבן העזר וחושן משפט לתועלת הרבים כדי שהספר יהיה שלם במידת האפשר. וה' יהיה בעזרי.

עזרא בצרי

יורה דעה

הערה: מקצת דינים ששייכים לעניני סעודה מיורה דעה, עיין בשלחן המלך חלק א' מסימן ס"ג ואילך)

סימן צז

בשר כשר צריך סימן

א. אסרו חכמים כל בשר הנמצא בין בשוק בין ביד נוכרי, אף על פי שכל המוכרים וכל השוחטים ישראל שמוכרים בשר כשר בלבד. ולא עוד אלא הקונה בשר והניחו בביתו ונעלם מן העין אסור, אלא אם כן היה לו בו סימן, או שהיה לו בו טביעות עין שמכירו בודאי שהוא זה שקנה, או שהיה צרור וחתום. (שו"ע ס"ג א)

ב. טביעות עין זו שאמרנו נאמנים בה כולם בין תלמיד חכם בין עם הארץ וכן אשה נאמנת בטביעות עין זו, אבל קטן לא נאמן. וכתובת המלים "כשר" לא מועילה לסימן כיון שבנקל יכול הנוכרי או מומר לזיף תיבה זו. (זבחי צדק שם ט' י' יד) (בדיני חותמת ראה שלחן המלך חלק א' סימן עב).

ג. שלח על ידי גוי בהמה או עוף שחוטים בלא חותם אסורים, שאין סימן השחיטה סימן לסמוך עליו, אפילו ברוב ישראל ורוב טבחי ישראל. ולא ישלח עופות ביד נוכרי לשחוט אצל שוחט ישראל, אלא ילך הישראל יחד עם הנוכרי. (דיני ממונות ח"א שער י"א פרק י"ג סעיף לב לג)

ד. יש להחמיר שלא להניח קדרות אצל השפחות כשאין ישראל בבית ואינו יוצא ונכנס, ואם יוצא ונכנס מותר, אבל כשהולכים לבית-הכנסת יודעות השפחות שדרכם להתעכב שם, ויש להחמיר בזה. (שם נא)

ה. יש לדעת שאף שנשחט הבשר כהלכה, יש חלקים בבהמה שחייבים עליהם אסור כרת שחמור מאיסור נבילה שהוא בלאו. חלקים אלו הם חלב שצריכים לנקר אותם על ידי מנקר מומחה שיש בידו כתב הסכמה ובקיא בזה, וכשיש משגיח מפקח עליו, וכולי האי ואולי. ואין לסמוך על אנשים או נשים שאומרים שבקיאם בניקור. במצב כיום ראוי לכל ירא שמים לאכול בשר רק מחלק הקדמי והנקור בו הוא רק מדם ולא מחלב.

סימן צח

מהלכות עבודה זרה

א. בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול, אמרו הואיל והאלקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד, ראוי לשבחם ולחלוק להם כבוד, וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו. התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולשבחם בדברים כדי להשיג רצון הבורא וכו'.

וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום, ונמצאו

כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן, מלבד יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר. עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו.

התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן וחשב ביום ובלילה היאך הגלגל נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג, עד שהשיג דרך האמת מתבונתו הנכונה וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו. והודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוה העולם, וראוי לאבד ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו בהן כל העם, כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרן. וקרא בקול גדול לכל העולם להודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד.

והיה קורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה, ומודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת. עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות ושתל בלבם העיקר הגדול הזה, וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו ויצחק הודיע ליעקב ויעקב למד בניו כולם, והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם. וציוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלמוד, עד שנעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה'.

עד שארכו הימים לישראל במצרים וחזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד כוכבים כמוותן חוץ משבט לוי שעמד במצות אבות, ומאהבת ה' אותנו ומשומרו את השבועה לאברהם אבינו עשה משה רבנו רבן של כל הנביאים ושלחו, ובחר ה' ישראל לנחלה, הכתירן במצות והודיעם דרך עבודתו ומה יהיה משפט עבודת כוכבים וכל הטועים אחריה. (קצור מפרק א' הלכות ע"ז להרמב"ם ז"ל)

ב. עיקר הציווי בעבודה זרה שלא לעבוד אחד מכל הברואים, לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב, ולא אחד מארבעה היסודות (אש מים רוח עפר), ולא אחד מכל הנבראים מהן. ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלקים והוא עובד הנברא הזה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו הרי זה עובד כוכבים.

ולזה ציוה "השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועברתם אלהים אחרים" וכו', כלומר שלא תטעו בהרהור הלב לעבוד אלו להיות סרסור ביניכם ובין הבורא. (רמב"ם שם פ"ב א')

ג. ספרים רבים חברו עובדי כוכבים בעבודתה ומה מעשיה ומשפטיה. ציונו הקב"ה שלא לקרוא באותן ספרים כלל, ולא נהרהר בעבודה זרה ולא

בדבר מדבריה, ואפילו להסתכל בדמות הצורה אסור, שנאמר "אל תפנו אל האלילים".

ובענין זה נאמר: "ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעברו" וכו', שלא תשאל על דרך עבודתה היאך היא אף שאין אתה עובדה, שדבר זה גורם להפנות אחריה ולעשות כמו שהן עושין, שנאמר: "ואעשה כן גם אני". (שם ב')

ד. וכל הלאוין האלו (שבעבודה זרה יש ארבעים ותשעה לאוין ושתי מצות עשה) בענין אחד הן, והוא שלא יפנה אחר עבודת כוכבים. וכל הנפנה אחריה בדרך שהוא עושה בו מעשה הרי זה לוקה.

ולא עבודת כוכבים בלבד אסור להפנות אחריה במחשבה, אלא כל מחשבה שגורם לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה מזההין אנו שלא להעלותה על לבנו ולא נסיח דעתינו לכך ונחשוב ונמשך אחר הרהורי הלב, מפני שדעתו של אדם קצרה ולא כל הדעות יכולין להשיג האמת על בוריו, ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו נמצא מחריב את העולם לפי קוצר דעתו.

כיצד, פעמים יתור אחר עבודת כוכבים, ופעמים יחשוב ביחוד הבורא, ומה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור, ופעמים בנבואה ופעמים בתורה שמא מן השמים שמא אינה (ח"ו), ואינו יודע המדות שדין בהן עד שידע האמת על בוריו ונמצא יוצא לידי מינות. ועל זה הזהירה תורה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים", כלומר לא ימשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה וידמה שמחשבתו משגת האמת. ולא זה גורם לאדם לטורדו מהעולם הבא. (שם ג')

ה. מצות עבודת כוכבים כנגד המצות כולן היא, שנאמר: "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות" וגו'. ומפי השמועה למדו שבעבודת כוכבים הכתוב מדבר. הא למדת שכל המורה בעבודת כוכבים כופר בכל התורה כולה ובכל הנביאים ובכל מה שנצטוו הנביאים מאדם ועד סוף העולם, שנאמר "מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם". וכל הכופר בעבודת כוכבים מודה בכל התורה כולה ובכל הנביאים ובכל מה שנצטוו הנביאים מאדם ועד סוף העולם, והוא עיקר כל המצות כולן. (שם ד')

ו. כשאנשי כנסת הגדולה בנו בנין בית המקדש שני בקשו מה' שימסר בידם יצר עבודה זרה שגרם לחורבן בית ראשון. הקב"ה נעתר להם ומאז אין תאוה גדולה לעבודה זרה כשם שהיה, וכל אחד מבין את הטפשות שיש בעבודה זרה.

ועם זה בזמנינו במזרח נמצאים עובדי עבודה זרה בכל מיני כתות. יש נוער יהודי שלא למד יהדות שהולך למיני כתות שבמזרח ולומד לעשות כמעשיהם, ויש ארגונים ששלוחותיהם בארצות רבות למשוך את הנוער. ויש לדעת שמיני כתות אלו שורשם בעבודה זרה, ואף שמנסים להלביש זאת בפסיכולוגיה או במדע אחר אינם אלא עבודה זרה, ויש להתרחק מהם כשם שיש להתרחק מכל עבודה זרה, כמאמר שלמה אל תקרב אל פתח ביתה.

ז. כתב הרמב"ם ז"ל שהנוצרים ואמונתם עובדי עבודה זרה הם. ונראה שהטעם הוא משום עוברים "על לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", שמאמינים באדם שהוא בן האל ח"ו. ומיסודות הדת, שאין לה' גוף ולא דמות הגוף לא אב לא אם לא בן ולא בת ח"ו. ומעיקרי אמונתם להסית ולהדיח את ישראל לאמונתם ונקראים מיסיונרים, וכתות רבות יש ביניהם. ובזמנינו יש כת שקוראים לעצמם יהודים הקוראים להאמין בראש אמונתם שהאמין בו הוא עובד עבודה זרה, וכל המאמין באדם שהוא אל עובד עבודה זרה. ויש להרחיק מיסיונרים אלה מעם ישראל שלא יסיתו לעבודה זרה. ומשום כך אסור להכנס ולבקך בכנסיות שלהם משום אל תקרב אל פתח ביתה, אף שכונתו לטיול בלבד. (עיין ברכ"י)

ח. לפני כמאתיים שנה קמה בגרמניה כת חדשה של יהודים שהושפעו מעובדי עבודה זרה הנוצרים, החליטו לבטל את מצות היהדות ולבחור מצות כפי הנאתם, וביטלו מעיקרי היהדות את השבת, ומאכלות אסורות וכו', וקראו לעצמם "רפורמים". הם הביאו שואה על עם ישראל, משיאים יהודים לנוכריות, ונוכרים ליהודיות, ועוד תועבות. ראוי להתרחק מהם כשם שמתרחקים מעובדי עבודה זרה, ועיקר דתם לחקות את הנצרות והכומרים.

הדור הראשון שהכירו את דת האמת ופירשו ממנה והקימו את הרפורם היה להם דין מסית ומדיח, אבל בניהם ובני בניהם שגדלו בטעותם יש להם דין כתנוקות שנשבו בין הגויים וראוי להחזירם בתשובה. אבל בניהם ובני בניהם שנולדו מנוכריה דינם כגויים גמורים, שהדין הוא שהנשוא נוכריה בנה כמותה.

לכת הרפורמים בתי כנסיות (להבדיל שאין בהם שום קדושה), אנשים שקוראים לעצמם "רבנים" (שמחקים מעשי הכומרים בכנסיות), ובכלל מעשיהם מגיירים נוכרים, לגרות זו אין ערך שהרי "הרבנים" עצמם מחללי שבת בפרהסיא, ודינם של גרים אלה גויים גמורים. ואפילו נישאו לישראל אין הקידושין תופסים עד שיגויירו כדין בבית דין מוסמך וכשר של יראי ה'.

כת אחרת נמצאת באמצע, כלומר בין הרפורם לבין יראי ה', היא הכת הנקראת "קונסרבטיבים", אף הם ביטלו ממצות היהדות אבל לא העיזו להרחיק לכת ככת הרפורמים. גם מכת זו יש להתרחק וכל מה שעושים רבניהם צריך בדיקה כיון שכל אחד בונה במה לעצמו.

ואין המקום להאריך בזה, רק ראוי להזהיר שלא להתקרב לכתות אלה ולהתרחק מהם. וכל מי שיש לו כח להחזירם בתשובה שלמה ראוי לעשות כן. ורק מי שאמו ואם אמו וכו' יהודים נחשב כיהודי, אבל בנם מהנוכריה דינו כנוכרי.

הבא מכתות אלה שהוא יהודי ללמוד לדעת את דת האמת ראוי ללמדו ולהחזירו בתשובה שלמה שיקיים תרי"ג מצות וכל המצות שתקנו לנו חז"ל, וללמדו את י"ג העיקרים שיאמין בדת האמת, ויכיר את יסודותיה. עוד יש להבדיל בכתות אלה בין אלה שנקראים "רבנים" לבין המון העם שהולכים אחריהם. שהמון העם עושה הכל בשגגה שאינו יודע להבחין ולא למד להבדיל בין טוב לרע, על כן יש לקרבם ולהחזירם בתשובה.

ט. אסור לעשות צורות לנוי אף שאינה עבודת כוכבים שנאמר לא תעשון אתי, כלומר צורות של כסף וזהב שאינם אלא לנוי, כדי שלא יטעו בהם הטועים וירמו שהם לעבודה זרה.

ואין אסור לצור לנוי אלא צורת האדם בלבד. לפיכך אין מצוירים לא בעץ ולא בסיד ולא באבן צורת האדם, והוא שתהיה הצורה בולטת כגון הציור והכיור שבטרקלין וכיוצא בהם, ואם צר לוקה. אבל אם היתה הצורה מושקעת או צורה של סמנין, כגון הצורות שעל גבי הלוחות או שרוקמין באריג, הרי אלו מותרות. וכן אסור לצור דמות חמה ולבנה כוכבים מזלות ומלאכים. צורות האילנות ודשאים וכיוצא בהן מותר לצור אותם ואפילו היתה הצורה בולטת. (רמב"ם שם י' יא) ומהלכה זו למדו האחרונים שהקונה בובות לילדים צריך להוציא אבר מסוים מהבובה, כדי שלא יהיה הגוף שלם.

י. אסור לספר בשבחי עובדי כוכבים, אפילו לומר כמה נאה עובד כוכבים זה קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריו, שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים. אבל אם מכוין בשבחו להודות לקב"ה שברא בריה נאה כזו מותר. (שו"ע יו"ד קנב יד)

יא. לא יתייחד ישראל עם עובדי כוכבים מפני שהם חשודים על שפיכות דמים. ואין מוסרים להם ילד ללמדו ספר או ללמדו אומנות או מקצוע שלא ימשכוהו למינות. (שם קנ"ג א ב)

- יב. לא תתיחד ישראלית עם עובד כוכבים, אפילו הם רבים ונשותיהם עמהם.
(שם ד)
- יג. אסור להתרפאות מעבודה זרה אפילו אם ימות, שעבודה זרה היא משלוש עבירות שיהרג ולא יעבור. כגון רופא האומר לו לקחת ממים אלו או מאילן פלוני שהם של אלילים, או שבא לרפאותו בלחש ויודע שמזכיר שם אלילים אסור. ואם הוא אפיקורוס אפילו סתם לחש אסור שודאי מזכיר שם אלילים, וכן אין מתרפאין אפילו במקום סכנה מגילוי עריות או שפיכות דמים.
- אבל בשאר איסורים מתרפאים במקום סכנה אפילו דרך הנאתן. ושלא במקום סכנה כדרך הנאתן אסור, שלא כדרך הנאתן מותר. חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב שאסורים אפילו שלא כדרך הנאתן אלא במקום סכנה (שם סימן קנה), כשאין רפואה בהיתר, והרפואה ידועה על פי מומחה. (רמ"א שם).
- יד. כל העבירות שבתורה חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים אם אומרים לו שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצנעה יעבור ואל יהרג. ואם הוא בפרהסיא דהיינו בפני עשרה מישראל, אם הגוי מכוין להעבירו על הדת חייב ליהרג ולא יעבור אבל אם אינו מכוין אלא להנאתו יעבור ואל יהרג. ואם הוא שעת הגזירה אפילו על רצועת המנעל יהרג ולא יעבור.
- ובעבודת כוכבים גילוי עריות ושפיכות דמים, אפילו בצנעה ושלא בשעת הגזירה, ואפילו אין הגוי מכוין אלא להנאתו, יהרג ואל יעבור. ואם יוכל להציל עצמו בכל רכושו, צריך לתת הכל ולא יעבור על לא תעשה. (שו"ע קנ"ז א)
- טו. נשים שאמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחת מכך ונטמא אותה ואם לאו נטמא את כולכן, יטמאו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. וכן אם אמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרגו כולכם, יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. (רמב"ם יסודי התורה פ"ה ה)
- טז. מי שנתן עיניו באשה וחלה ונטה למות, ואמרו הרופאים אין לו רפואה עד שתבעל לו, ימות ואל תבעל לו, אפילו היתה פנויה. ואפילו לדבר עמה מאחורי הגדר אין מורין לו בכך, וימות ולא יורו לדבר עמה מאחורי הגדר, שלא יהיו בנות ישראל הפקר ויבואו בדברים אלו לפרוץ בעריות.
(שם ט)

יז. אסור לומר שהוא עובר כוכבים כדי שלא יהרגוהו. אבל אם כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי משנה מלבושו בשעת הגזירה מותר, כיון שאינו אומר שהוא גוי. (שו"ע קנז ב)

יח. יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו. המצוי הזה הוא אלקי העולם אדון כל הארץ. וידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר "אנכי ה' אלקיך". וכל המעלה על דעתו שיש אלוה אחר חוץ מזה עובר בלא תעשה, שנאמר "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", וכופר בעיקר שזהו העיקר הגדול שהכל תלוי בו. (רמב"ם יסודי התורה פ"א א ה ו)

יט. אלוה זה אחד הוא ואינו שנים ולא יתר על שנים, אלא אחד שאין כיחודו אחד מן האחדים הנמצאים בעולם. לא אחד כמין שהוא כולל אחדים הרבה, ולא אחד כגוף שהוא נחלק למחלקות ולקצוות, אלא יחיד שאין יחיד אחר כמותו בעולם.

אין לו דמות וצורה אלא מה שנאמר הכל במראה הנבואה ובמחזה, ואמתת הדבר אין דעתו של אדם מבין ולא יכולה להשיגו ולחקרו, וזה שאמר הכתוב "החקר אלוה תמצא אם עד תכלית שדי תמצא".

ומה שנאמר בתורה ובדברי הנביאים, כמו "יושב בשמים ישחק" כעסוני בהבליהם "כאשר שש ה'" וכיוצא בהן, על הכל אמרו חכמים דברה תורה כלשון בני אדם. וכל הדברים הללו אינן מצויים אלא לגופים האפלים השפלים שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם, אבל הוא ברוך הוא יתברך ויתרומם על כל זה. (שם ט' י"ב)

כ. האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו, שנאמר: ואהבת את ה' אלקיך, ונאמר "את ה' אלקיך תירא". והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומתאוה לידע את השם הגדול.

וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד, ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות. (שם פ"ב א)

כא. כל בית ישראל מצווין על קידוש השם הגדול הזה, שנאמר: "ונקדשתי בתוך בני ישראל". ומוזהרין שלא לחללו, שנאמר: "ולא תחללו את שם קדשי".

כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט נפש להכעיס הרי זה מחלל את השם, ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים, וכל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברוך הוא, כמניעת יוסף הצדיק מאשת רבו, הרי זה מקדש את השם. (שם א י)

כב. כתבי הקודש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפן או לאבדם ביד. במה דברים אמורים בכתבי הקודש שכתבם ישראל בקדושה, אבל אפיקורוס ישראל שכתב ספר תורה שורפין אותו עם האזכרות שבו, מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו, אלא שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר הדברים והואיל ודעתו כן לא נתקדש השם. ומצוה לשורפו כדי שלא להניח שם לאפיקורסים ולא למעשיהם. אבל גוי שכתב את השם גונזין אותו. וכן כתבי הקודש שבלו או שכתבן גוי יגנזו. (שם ו ט)

כג. דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת, שנאמר: "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרון לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו". ונאמר: "והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת". הא למדת שכל דברי תורה מצווין אנו לעשותן עד עולם. וכן הוא אומר "חוקת עולם לדורותיכם", ונאמר: "לא בשמים היא", הא למדת שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. לפיכך אם יעמוד איש בין מן האומות בין מישראל ויעשה אות ומופת, ויאמר שה' שלחו להוסיף מצוה או לגרוע מצוה או לפרש במצוה מן המצות פירוש שלא שמענו ממשה, או שאמר שאותן המצות שנצטוו בהן ישראל אינן לעולם ולדורי דורות אלא מצות לפי זמן היו, הרי זה נביא שקר שהרי בא להכחיש נבואתו של משה. ומיתתו בחנק על שהזיד לדבר בשם ה' אשר לא ציוהו, שהוא ברוך שמו צוה למשה שהמצוה הזאת לנו ולבנינו עד עולם, ולא איש אל ויכזב. (שם ט' א')

וזה יסוד לכל מיני כתות שקמו לשנות ביהדות כקראים, שכתי צבי, רפורמים, קונסרבטיבים, או שיקומו כתות חדשות וירצו לשנות מהתורה הכתובה והמסורה שאסור לשמוע להם. וחייבים להודיע ליהודים תמימים שאלה נחשבים ליוצאים מהיהדות ואין חפץ ה' בהם, ולהחזירם בתשובה, וזה מיסודי התורה והיהדות.

- כד. אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים ולא מדמין להם, ולא ילבש מלבוש המיוחד להם. ולא יגדל ציצת ראשו כמו ציצת ראשם. ולא יגלח מהצדדים ויניח השער באמצע, שנאמר: "ולא תלכו בחוקות הגוים". ויהיה הישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו, כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו, וכן הוא אומר "ואבדיל אתכם מן העמים".
- מלבוש שנהגו לתועלת, כגון מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר שהוא רופא מותר ללבושו. וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר שלא לשם עבודת כוכבים מותר. (שו"ע סימן קע"ח א ורמ"א, ומלשון הרמב"ם פי"א מע"ז)
- כה. הלומד ממין כופר בעיקר אפילו דברי תורה חייב מיתה. (בשו"ע קעט כ"ג, וכפירוש האחרונים).
- כו. כתובת קעקע האמורה בתורה הוא שישרט על בשרו וימלא מקום השריטה כחול או דיו או שאר צבעונים הרושמים, וזה היה מנהג העובדי כוכבים שרושמיין עצמן לעבודה זרה, כלומר שהוא עבד מכור לה. (רמב"ם הע"ז יב יא).
- כז. אשה שאין לה גבות והרופאים רוצים לעשות לה חקיקה של שערות על הגבות, כיון דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואינו מתכוין, ואין כאן אותיות, וגדול כבוד הבריות, העלתי בתשובה להתיר. (בס"ד נדפיסה בשערי עזרא ח"ב או ח"ג)
- כח. השורט שריטה אחת על המת לוקה. גדידה ושריטה אחת היא. כשם שהיו העובדי כוכבים שורטים בבשרם על מתיהם מפני הצער, כך היו חובלין בעצמם לעבודת כוכבים, שנאמר "ויתגודרו כמשפטם", כל זה אסרה תורה.
- וכן אסור לקרוח קרחה בין ביד בין בסם. (רמב"ם שם פי"ב יג טו)
- כט. צורת שתי וערב שמעמידים בכנסיות דינו כעבודה זרה ממש שהיה מכבדין אותם. וכן כל שתי וערב שמכבדים אותם שלוקחים הכובע ומשתחיים להם דינם כעבודה זרה ממש, אבל צורת שתי וערב שתולין על הצואר וכיוצא שנעשה לזכרון, וכן צורת שתי וערב שעושים על הכלים, או צורת אשה שמניקה בנה שעושים אותם לנוי ואין משתחיים להם, אינם כעבודה זרה ולכן מותרים בהנאה, אבל אסור לישראל להשהותן אצלו. וצורת שתי וערב שתולים הכומרים על בגדיהם יש להחמיר.

ולא ימכור ישראל דבר לנוי השתי וערב, ולא ילבש בגדים ולא יצייר בביתו צורות שיש בהם שתי וערב. (בא"ח מסעי ב ג ד ז ח)

סימן צט

הלכות מעונן ומכשף, קוסם ומנחש, חוזים בכוכבים וגורלות

- א. אין שואלין בחוזים בכוכבים ולא בגורלות, משום שנאמר: "תמים תהיה עם ה' אלוקיך", וכל שכן שאסור לשאול בקוסמים ומנחשים ומכשפים. (שו"ע יו"ד סימן קעט א)
- ב. אין מנחשין כגויים שנאמר: "לא תנחשו". כיצד הוא הנחש? כגון אלו שאומרים הואיל ונפלה פתי מפני או נפל מקלי מידי איני הולך למקום פלוני היום, שאם אלך אין חפצי נעשים. הואיל ועבר שועל מימיני איני יוצא מפתח ביתי היום, שאם אצא יפגעני אדם רמאי. וכן אלו ששומעים צפצוף העוף ואומרים יהיה כך ולא יהיה כך, טוב לעשות דבר פלוני ורע לעשות דבר פלוני.
- וכן המנחשים בחולדה ובעופות ובכוכבים. וכן האומר אל תתחיל לגבות ממני שחרית הוא, מוצאי שבת הוא, מוצאי ראש חודש הוא. שחוט תרנגול שקרא כעורב, ותרנגולת זו שקראה כתרנגול, וכל כיוצא בדברים אלו הכל אסור. (שם ב' מלשון הרמב"ם ז"ל)
- ג. מי שאמר דירה זו שבניתי סימן טוב היתה עלי, אשה זו שנשאתי או בהמה זו שקניתי מבורכת היתה מעת שקניתה העשרתי, וכן השואל לתינוק אי זה פסוק אתה לומד אם אמר לו פסוק מהברכות ישמח ויאמר זה סימן טוב, כל אלו וכיוצא בהן מותר, הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שכבר היה הרי זה מותר. (רמב"ם ע"ז פי"א ה)
- ד. אסור לקסום ולשאול לקוסם. איזהו קוסם? זה העושה מעשה משאר המעשיות כדי שישום ותפנה מחשבתו מכל הדברים עד שיאמר דברים שעתידים להיות, ואמר דבר פלוני עתיד להיות או אינו הווה, או שיאמר שראוי לעשות כן והזהרו מכך.
- יש מהקוסמים שמשמשים בחול או באבנים. ויש מי שגוהר לארץ

וינוע וצועק. ויש מי שמסתכל במראה של ברזל או בעשישית ומדמין ואומרים. ויש מי שנושא מקל בידו ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר. (שם פי"א ו)
 ויש קוסם שכשיוצאים לדרך בודק בקיסם שלוקח מעץ ומקלף אותו מצד אחד וזורקו מידו, ואם נפל כשהקליפה למעלה אומר לצאת שזה טוב ולהיפך רע. (ב"י קעט בשם סמ"ג)

ה. איזהו מעונן? אלו נותני עתים שאומרים בחכמת הכוכבים יום פלוני טוב, יום פלוני רע, יום פלוני ראוי לעשות בו מלאכה פלונית שנה פלונית, או חדש פלוני רע לדבר פלוני.
 אסור לעונן אף שלא עשה מעשה אלא הודיע אותן הכזבים שהכסילים מדמין שהן דברי אמת ודברי חכמים. וכל העושה מפני האצטגנינות וכיון מלאכתו או הליכתו באותו העת שקבעו הוברי השמים הרי זה לוקה, שנאמר "לא תעוננו".
 וכן האוחז את העינים ומדמה בפני הרואים שעושה מעשה תמהון והוא לא עשה הרי זה בכלל מעונן. (שם ח)

ו. חובר חבר זהו שעל ידי לחש מקבץ חיות או נחשים ועקרבים יתושים ופרעושים. (שו"ע שם)
 וזה שמדבר בדברים שאינן לשון עם ואין להם ענין, ומעלה על דעתו בסכלותו שאותן הדברים מועילים, עד שהם אומרים שהאומר כך וכך על הנחש או על העקרב אינו מזיק, והאומר כך וכך על האיש אינו ניזוק, ומהן אוחז בידו בעת שמדבר מפתח או מעות וכיוצא בדברים האלו הכל אסור. וכל אותן קולות ושמות משונים לא ירעו וגם היטב אין אותם.
 ומי שנשכו עקרב או נחש מותר ללחוש על מקום הנשיכה ואפילו בשבת כדי לישב דעתו ולחזק לבו, אף על פי שאין הדבר מועיל כלום, הואיל ומסוכן הוא התירו לו כדי שלא תטרף דעתו עליו. (רמב"ם שם י' י"א)

ז. הלוחש על המכה או על החולה ורוקק ואחר כך קורא פסוק מן התורה אין לו חלק לעולם הבא, שמזכיר שם שמים על הרקיקה. וגם בלי רקיקה אסור לעשות כן. ואם יש בו סכנת נפשות הכל מותר.
 תינוק שנפגע אין קורין עליו פסוק ואין מניחין עליו ספר תורה או תפלין, שאין עושין דברי תורה רפואת גוף ואינן אלא רפואת נפשות, שנאמר "ויהיו חיים לנפשך".
 אבל הבריא שקרא פסוקים ומזמור מתהלים כדי שתגן עליו זכות קריאתן וינצל מצרות ומנזקים הרי זה מותר. (שו"ע שם ח' ורמב"ם שם יב)

ח. כתב החיד"א משם בעל שבט מוסר, שקבל מרביותו כשהיו מסופקים לעשות דבר מסוים היו נוטלים חומש או תנ"ך ופותחים אותו ורואים בראש הדף את הפסוק, וכפי שמראה הפסוק היו עושים, ונמצא שהיו מתיעצים עם התורה מה לעשות ואין זה בכלל משתמש בתורה. (ברכ"י קעט)

ולא יעשה כן לשאלות גויים שיש בזה חילול. (תשובת הרמב"ם סימן קע"ב)

ט. מותר להתרפאות בקמיע אפילו יש בהם שמות, וכן מותר לישא קמיעין שיש בהם פסוקים להגן שלא יחלה כשהוא בריא דוקא. אבל מי שיש לו מכה או חולי אסור לישא קמיעין שיש בהם פסוקים. ולכתוב פסוקים בקמיעים אסור. (שו"ע קעט יב)

י. "דורש אל המתים" זה שמרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה, ויבוא מת בחלום ויודיעו מה ששאל עליו. ויש אחרים שלובשים מלבושים ידועים ואומרים דברים ומקטירין קטורת ידועה וישנים לברם, כדי שיבוא מת פלוני ויספר עמו בחלום. כללו של דבר, כל העושה כדי שיבוא המת ויודיעו לוקה. (שו"ע שם ורמב"ם שם יג)

יא. מותר להשביע את החולה בעודנו חי לשוב אליו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל אותו, כיון שהוא פונה לחי ולא למת. (שו"ע שם י"ד וכהסבר הב"י)

יב. נהגו להשתטח על קברות הצדיקים, וכמו שמצינו ליהושע וכלב שהלכו להתפלל בחברון על קברי אבותינו. ויעקב אבינו ע"ה קבר את רחל בדרך כדי שיוכלו בניה להתפלל על קברה. ואין בזה חשש, שדורש למתים הוא כדי שיבוא המת ויודיעו כאמור לעיל, ולא כשבא במגמה להתפלל על קבר הצדיק כדי שהצדיק יעמוד במרום ליכותו, ולבקש מהקב"ה שבזכות הצדיק הקבור יגן עליו. וכך נהגו ישראל בכל הדורות.

וכתב מורנו הגאון ר' יוסף חיים ז"ל בספרו בן איש חי פ' נצבים, שלא ישים מגמתו נגד המתים, כלומר שלא יחשוב לבקש מהמת עצמו כאלו שהוא בכחו להרע או להיטיב חס ושלום שזה כאביזרייהו דעבודה זרה, אלא שהצדיק יבקש מה' שהכל מאתו יתברך. ויש להזהר בזה מאד שלא יענשו חס ושלום במקום ישועה.

יג. המקטר לשד לחברו ולכופו לעשות כרצונו חייב משום עובד עבודת כוכבים. וכל מעשי שדים אסור. ויש מתירין על ידי השבעה של שמות שמשביע אותם, מכל מקום רוב העוסקים בזה אינן נפטרים מהם בשלום, על כן שומר נפשו ירחק מהם. (שו"ע ורמ"א יט טו)

יש נשים שהיו מקריבות מים ומלח לשדים לכל מיני פעולות. ואסרו את זה בכל תוקף רבני ארם צובה, ופרסמו על זה מרורות שזה כעובדי עבודה זרה, וכן חכמי בבל אסרום ופרסמו כרוז להזהיר לנשים ולאנשים לחדול ממעשים אלה, ובמקום תועלת יכולים להזיק. על כן יש לכל אדם להתרחק מאד ממי שעושים דברים כאלה, שבמקום תועלת הוא גורם לעצמו נזק.

יד. מותר לעשות פעולות על ידי ספר יצירה (שו"ע שם טו), דשמות קודש הם והשם יתעלה נתן בהם כח שיוכלו לפעול על ידיהם החסידים והנביאים, והפועל בהם מראה גדולתו וגבורתו של השם אך שיתעסקו בהם בקדושה ובטהרה, ולצורך קדושת השם, או לצורך מצוה רבה שלא נמצא זה בדורות הללו בעונותינו. ואפילו בזמנם מצינו שנענש ישעיה על זה, וכל שכן בזמן הזה שאי אפשר לנהוג בטהרה ובקדושה. ועל כן אין להשתמש בשמות הקודש רק לצורך מצוה רבה. ועל זה פסק הרמ"א על האמור באבות "דאשתמש בתגא חלף", שיש אומרים שהכונה למשתמש בשמות הקודש. גם בספרי המקובלים מבואר שעון גדול הוא המשתמש בשמו, על כן המונע יבורך. (ש"ך שם סקי"ח)

וכתב החיד"א משם מורנו ר' חיים ויטאל זצ"ל, שהמשתמש בשמות נעקר מהעולם, וישתמד הוא או בניו, או ימות הוא או בניו, או יעני הוא או בניו. ואסור להשתמש בקבלה מעשית. (ברכ"י יו"ד רמו)

טו. בזמן הזה כדי לגרוף כסף, יש אנשים שאינם ראויים שמפרסמים עצמם בכל מיני דרכים, ויש שעושים כל מיני פעולות אסורות, ורובם משתמשים בדרכים מתוכחמות לרמות תמימים, יש להבחין היטב למי הולכים לקבל ברכה ולשאלו וכו', כדי שלא לגרום לעצמם נזק במקום תועלת.

וכן ראיתי לדוגמא שמפרסמים על גלימה מסוימת שמי שילבש אותה יתרפא מכל המחלות שיש לו, ועוד סגולות רבות בגלימה. והארכתי על זה בתשובה, שעל כיוצא בזה נאמר שחזקיהו המלך כתת נחש הנחושת כאשר האמינו שיש כח בנחש הנחושת היפך האמור במשנה וכי נחש ממית או נחש מחיה, ורק כשחוזרים בתשובה והיי משעבדים לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים. ולכן כתת נחש הנחשת כאשר חלק אנשים האמינו שלנחש הנחשת יש כח לרפאות שזה כעבודה זרה,

אף שהיה מעשי ידיו של משה רבנו, כדי שלא ימשך מזה טעות בעיני המון העם, וודאי כשמפרסמים שהגלימה מרפא יאמינו בכחה חס ושלום. ועוד יש בזה גזל וגונב דעת הבריות, שאם היא מרפא יקימו כל החולים שנמצאים בבתי החולים.

על כן כל מי שנמצא בצרה יפנה לקב"ה ויתפלל אליו, ויכול ללכת לכותל מערבי שלא זזה שכינה משם, או לקברות הצדיקים כמו מערת המכפלה כמו שעשו יהושע וכלב. אבל אם משליך יהבו על אנשים לא נאמנים סופו שאפילו אם היתה לו תשועה מהשמים עלול להפסיד אותה. ודי בדברים קצרים אלה למבין. וכל זה לעושים כל מיני פעולות, אבל מצוה ללכת לצדיקי וגאוני הדור אדירי התורה וההלכה ולהתברך מהם.

טז. אסור לשאול בעל אוב או בעל ידעוני, ובעל אוב וידעוני עצמן בסקילה. והנשאל בהן באזהרה ומכין אותו מכת מרדות. ואם כיון מעשיו ועשה כפי מאמרו לוקה.

כיצד הוא מעשה האוב, זה שהוא עומד ומקטיר קטורת ידועה ואוחז שרביט של הדס בידו ומניפו ומדבר דברים ידועים אצלם, עד שישמעו השואל כאלו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל בדברים מתחת לארץ בקול נמוך עד מאד, וכאלו אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו.

וכן הלוקח גולגולת המת ומקטיר לה ומנחש בה עד שישמע כאילו קול יוצא מתחת שחיו שפל עד מאד ומשיבו.

הידעוני שמניח עצם עוף ששמו ידוע בפיו ומקטיר ועושה מעשים אחרים, עד שיפול כנכפה וידבר בפיו דברים שעתידים להיות. כל אלו מיני עבודת כוכבים הן, ונאמר: "אל תפנו אל האובות". (רמב"ם פי"א מע"ז יד ופ"ז א ב)

יז. דברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן, והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגווי הארצות כדי שינהגו אחריהן. ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר: "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל". ונאמר: "כי הגויים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן" וכו'.

כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן, אינו אלא מן הסכלים ומחוסרי הדעת. אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים

שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תוהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים "תמים תהיה עם ה' אלוקיך".

סימן ק

מהלכות דעות

- א. דעות הרבה יש לכל אחד ואחד זו משונה מזו, ויש בין כל דעה ודעה הרחוקה ממנה בקצה האחר דעות בינוניות זו רחוקה מזו. יש דעות מתחלת ברייתו לפי טבע גופו, ויש שלמד אותם מאחרים או שנפנה להן מעצמו לפי מחשבה שעלתה בלבו. שתי קצוות הרחוקות שבכל דעה ודעה אינן דרך טובה, הדרך הישרה היא מדה בינונית. כיצד? לא יהא בעל חמה נוח לכעוס, ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני, לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו. לא יקפוץ ידו ביותר, ולא יפזר ממונו, אלא נותן צדקה כפי מסת ידו ומלוה כראוי למי שצריך. ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן, אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות. (רמב"ם פ"א מה' דעות)
- ב. מי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית לצד זה או לצד זה נקרא חסיד. כיצד, מי שיתרחק מגובה הלב עד קצה האחרון נקרא חסיד. ואם נתרחק עד האמצע ויהיה עניו נקרא חכם. ועל דרך זו שאר כל הדעות.
- כך למדו בפירוש מצוה זו, מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה, מה הוא נקרא קדוש אף אתה. ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן כינויים ארך אפים, ורב חסד, צדיק, וישר, תמים, גבור וכיוצא בהן, להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחיוב אדם להנהיג עצמו בהן.
- כיצד ירגיל עצמו בדעות אלו עד שיקבעו בו. יעשה וישנה וישלש ויחזור בהם תמיד עד שיהיו המעשים קלים עליו. (שם)
- ג. חולי הגוף טועמים המר מתוק ומתוק מר. כך מי שנפשותיהם חולות מתאווים ואוהבים הדעות הרעות ושונאים הדרך הטובה, והיא כבירה

עליהם לפי חוליים. וכן הנביא ישעיהו אומר: "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חושך לאור ואור לחושך שמים מר למתוק ומתוק למר". ומה היא תקנתם? ילכו אצל החכמים שהן רופאי הנפשות וירפאו חוליים בדעות, שמלמדין אותן עד שיחזירו לדרך טובה. וכיצד היא רפואתם? מי שהוא כעסן אומרים לו להנהיג עצמו שאם הוכה וקולל לא ירגיש כלל, וילך בדרך זו זמן מרובה עד שיעקר הכעס מלבו.

אם היה גאה ינהיג עצמו בבזיון הרבה וישב למטה מהכל עד שיעקור גובה הלב ויחזור לדרך האמצעות. ועל קו זה יעשה בשאר כל הדעות. ויש דעות שאסור לנהוג בהן בבינונית והוא גובה הלב, שאין דרך הטובה שיהיה האדם עניו בלבד אלא שיהיה שפל רוח. ולפיכך נאמר במשה רבנו עניו מאד. וכן הכעס מדה רעה עד למאד, וראוי שיתרחק ממנה עד הקצה האחר. ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי ליסרם, ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו. אמרו חכמים, כל הכועס כאילו עובד עבודת כוכבים. (שם)

ד. סייג לחכמה שתיקה, לפיכך לא ימהר להשיב ולא ירבה לדבר. וילמד לתלמידים בשובה ונחת בלא צעקה ובלא אריכות לשון. ולא ינהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב, ואסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הנוכרי.

לא יהא בעל שחוק ומהתלות ולא עצב ואונן אלא שמח, ומקבל כל אדם בסבר פנים יפות. לא יהיה בעל נפש רחבה נבהל להון ולא עצב ובטל ממלאכה, אלא בעל עין טובה ממעט בעסק ועוסק בתורה. והמעט שהוא חלקו ישמח בו.

לא בעל קטטה ולא בעל קנאה ולא בעל תאוה ולא רודף אחר הכבוד, שכן הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. כללו של דבר ילך במדה הבינונית. (שם פ"ב)

ה. צריך שיכווין לבו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד. ויהיה שבתו וקומו דבורו הכל לעומת זה הדבר. כיצד? כשישא ויתן או יעשה מלאכה ליטול שכר לא יהיה בלבו לקבוץ ממון בלבד. וכן כשיאכל וישתה ישים על לבו שיהיה כל גופו ואיבריו שלמים שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה'. ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. ועל זה ציוו חכמים ואמרו "כל מעשיך יהיו לשם שמים". (שם פ"ג)

1. היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא, שהרי אי אפשר שיבין או ידע דבר מידיעת הבורא והוא חולה. לפיכך צריך להרחיק עצמו מדברים המאבדין את הגוף, ולהנהיג עצמו בדברים המברין והמחלימים. לא יאכל אלא כשהוא רעב, ולא ישתה אלא כשהוא צמא, ואל ישהה נקביו אפילו רגע אחד.

לא יאכל עד שתתמלא כרסו, ועוד פרטים כתבם הרמב"ם ז"ל בפ"ד עי"ש. והנהיג לפי מה שכתב שם הבטיחו בלשון זו: "אני ערב לו שאינו בא לידי חולי כל ימיו עד שיוזקין הרבה וימות ואינו צריך לרופא".

2. כל עיר שאין בה עשרה דברים אלו אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה. ואלו הן: רופא, אומן, בית המרחץ, בית הכסא, מים מצויים כגון נהר ומעין, בית הכנסת, מלמד תינוקות, לבלר, גבאי צדקה ובית דין מכים וחובשים. (שם פ"ד)

ח. ציוו חכמים ואמרו לעולם יאכל אדם פחות מן הראוי לו לפי ממנו, וילבש כראוי לו, ויכבד אשתו ובניו יותר מן הראוי לו. (שם פ"ה י)

ט. דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מהרשעים ההולכים בחושך. הוא ששלמה אומר: "הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע".

ואם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה, ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים. ואם היו כל המדינות שהוא יודעם נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו (על זמנו כתב כן הרמב"ם ז"ל ומה נאמר על זמנינו), ישב לבדו יחידי. (שם פ"ו א)

י. בימינו שכלי התקשורת מפותחים וכשישב יחידי הם בביתו, ראוי להמנע בכל היכולת מקריאתם ושמיעתם וראייתם, שרובם ככולם לשון הרע, וכל מיני איסורים ורכילות ששקולים כע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים וליצנות וכו'. בארץ-ישראל לועגים לדת ולאנשי הדת ומסיתים ומדיחים את השומעים מדרך הישרה ומדרך התורה, יש להתרחק מהם, ובקושי אפשר לשמוע חדשות כי גם בתוך החדשות מרעילים את הנפשות בדברים מכוערים בארץ-ישראל. ובחוץ לארץ אפשר לשמוע יותר חדשות שאין הם מסיתים ומדיחים ככלי התקשורת בארץ. סוף דבר, יש

להרחיק מכל דבר שמוציא ממנו יראת שמים ומלמדו לעשות מעשים רעים כמעשיהם. ואשרי העוסקים בתורה ומתרחקים מכל הטינופת של התקשורת.

יא מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם. וכן אמרו חכמים, "הוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם". (שם פ"ו ב)

יב. מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך". לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו, כאשר הוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא.

אהבת הגר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה שתי מצות עשה, אחת מפני שהוא בכלל רעים, ואחת שהוא גר, והתורה אמרה "ואהבתם את הגר". ציוה על אהבת הגר כמו שציוה על אהבת עצמו, שנאמר: "ואהבת את ה' אלוקיך". הקב"ה עצמו אוהב גרים שנאמר: "ואוהב גר" (שם פ"ו ד)

כל השונא אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תשנא את אחיך בלבבך".

יג. כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו בלב וישתוק, כמו שנאמר ברשעים "ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה למרע ועד טוב כי שנא אבשלום את אמנון". אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו: למה עשית לי כך וכך? ולמה חטאת לי בדבר פלוני? שנאמר: "הוכח תוכיח את עמיתך". ואם חזר ובקש ממנו למחול לו צריך למחול. ולא יהא המוחל אכזרי, שנאמר: "ויתפלל אברהם אל האלקים". (שם ו)

יד. הרואה חברו שחטא או שהלך בדרך לא טובה, מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים, שנאמר: "הוכח תוכיח את עמיתך".

המוכיח את חברו בין בדברים שבינו לבינו, בין בדברים שבינו לבין המקום, צריך להוכיחו בינו לבין עצמו, וידבר לו בנחת ובלשון רכה, ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי העולם הבא. אם קבל ממנו מוטב ואם לא יוכיחנו פעם שניה ושלישית, וכן תמיד חייב אדם להוכיחו עד שיכהו החוטא ויאמר לו איני שומע.

וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפש בעון אלו, כיון שאפשר לו למחות בהם. (שם ז)

טו. המוכיח את חברו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימנו, שנאמר: "ולא תשא עליו חטא". כך אמרו חכמים, יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות? תלמוד לומר "ולא תשא עליו חטא". מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכל שכן ברבים, כי המלביח את פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.

לפיכך צריך אדם להזהר שלא לבייש חברו ברבים בין קטן בין גדול, ולא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו, ולא יספר לפניו דבר שהוא בוש ממנו.

במה דברים אמורים בדברים שבין אדם לחברו, אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימין אותו ברבים, ומפרסמים חטאו, ומחרפים אותו בפניו, ומבזין ומקללין אותו עד שיחזור למוטב, כמו שעשו כל הנביאים בישראל. (שם ח)

טז. חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות, מפני שנפשן שפלה למאד ורוחם נמוכה אף על פי שהן בעלי ממון. אפילו אלמנתו של מלך ויתומיו מוזהרים אנו עליהם, שנאמר: "כל אלמנה ויתום לא תענון".

ידבר אליהם רכות וינהג בהם מנהג כבוד, ולא יכאיב גופם בעבודה ולבם בדברים קשים, ויחוס על ממונם יותר מממון עצמו. ברית כרת להם מי שאמר והיה העולם שכל זמן שהם צועקים מחמס הם נענים, שנאמר: "כי אם צעק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו".

במה דברים אמורים בזמן שעינה אותם לצורך עצמו, אבל עינה אותם הרב כדי ללמדן תורה או אומנות, או להוליכן בדרך ישרה, הרי זה מותר. ואף על פי כן לא ינהג בהם מנהג כל אדם, וינהלם בנחת וברחמים גדולים וכבוד, בין יתום מאב בין יתום מהאם.

עד אימתי נקראים יתומים לענין זה? עד שלא יהיו צריכין לאדם להסמך עליו ולאמנן ולהטפל בהן, אלא עושה כל צורכי עצמו לעצמו כשאר כל הגדלים (שם י)

סימן קא

הלכות רכילות ולשון הרע

- א. המרגל בחברו עובר בלא תעשה שנאמר: "לא תלך רכיל בעמך". ועון גדול הוא וגורם להרוג נפשות רבות מישראל, לכך נסמך לו "ולא תעמוד על דם רעך". צא ולמד מה אירע לדואג האדומי. (רמב"ם פ"ז מדעות א')
- ב. רכיל זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר כך אמר פלוני כך וכך שמעתי על פלוני, אף שהוא אמת הרי זה מחריב את העולם. יש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה והוא לשון הרע, והוא המספר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת, אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חברו. על בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני, וכך וכך היו אבותיו, וכך וכך שמעתי עליו ואמר דברים של גנאי, על זה אמר הכתוב "יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות". (שם ב')
- ג. אמרו חכמים שלוש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא, עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, ולשון הרע כנגד כולן. ועוד אמרו חכמים כל המספר לשון הרע כאילו כופר בעיקר. ושלושה לשון הרע הורגת האומרו, והמקבלו, וזה שאומר עליו, והמקבלו יותר מן האומרו. (שם ג')
- ד. יש דברים שהם אבק לשון הרע. כיצד? מי יאמר לפלוני שיהיה כמו שהוא עתה, או שיאמר שתקו מפלוני איני רוצה להודיע מה אירע ומה היה וכיוצא בדברים אלו. וכל המספר בטובת חברו בפני שונאיו הרי זה אבק לשון הרע, שזה גורם להם שישפרו בגנותו. וכן המספר לשון הרע דרך שחוק וקלות ראש, כלומר שאינו מדבר בשנאה, וכן המספר דרך רמאות שמספר לתומו כאלו אינו יודע שדבור זה לשון הרע הוא, וכשממחין בו אומר איני יודע שזה לשון הרע, או שאלו מעשיו של פלוני. (שם ב')
- ה. בין המספר לשון הרע בפני חברו או שלא בפניו, והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חברו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו, הרי זה לשון הרע.

ואם נאמרו דברים אלו בפני שלושה כבר נשמע הדבר ונודע. ואם סיפר הדבר אחד מן השלושה פעם אחרת אין בו משום לשון הרע, והוא שלא יתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר. (שם ה)

ו. כל אלו הם בעלי לשון הרע שאסור לדור בשכונתם וכל שכן לישב עמהם ולשמוע דבריהם, ולא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע בלבד. (שם ו)

ז. הנוקם מחברו עובר בלא תעשה, ודעה רעה היא עד מאד, אלא ראוי להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי ואינן כדאי לנקום עליהם.

כיצד היא הנקימה? אמר לו חברו השאילנו קרדומך, אמר לו איני משאילך, למחר צריך לשאול ממנו אמר לו השאילני קרדומך, אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאילתני כששאלתי ממך הרי זה נוקם, אלא יתן בלב שלם ולא יגמול לו כאשר גמלו. וכן כל כיוצא באלו. (שם ז)

ח. וכן הנוטר עובר בלא תעשה. כיצד, ראובן שאמר לשמעון השכר לי בית זה ולא רצה. לימים בא שמעון לראובן לשכור ממנו, ואמר לו ראובן הא לך איני כמותך לא אשלם לך כמעשיך, אלא ימחה הדבר מלבו ולא יטרנו ולא יזכרנו כלל, וזו היא הדעה הנכונה שאפשר שיתקיים בה ישוב הארץ ומשאם ומתנם של בני אדם זה עם זה. (שם ח)

ט. איסור לשון הרע הוא בין במספר בפיו או שכותב עליו במכתב, ובין שכותב בפירוש ובין שכותב ברמז.

ואם מספר או כותב בפני רבים, כל שיתרבו השומעים יתרבה עון המספר, כיון שחברו מתגנה יותר, ומכשיל הרבים באיסור שמיעת לשון הרע. (חפץ חיים הל' לשון הרע כלל א ח כלל ב א)

י. בכלל לשון הרע כשמגנה דרשן ומרצה שבא לדבר בבית הכנסת ובבית המדרש, אפילו כשאומר עליו אמת. ואם אינו יודע לדבר יפה יעיר לו בינו לבין עצמו, וידריך אותו היאך לדבר באופן שימשוך את הצבור לדבריו. (שם יב)

יא. כשבית-דין אומרים לאדם דין אחד בקום עשה, בין שהוא דברים שבין אדם למקום או דברים שבין אדם לחברו ואינו רוצה לקיים בשום

אופן, ואין לו תשובה במה שאינו מקיים, מותר לספר גנותו. (שם כלל ד ח)

יב. ראה אדם בחברו מדה מגונה כגאווה כעס או שאר מידות רעות או שהוא בטלן מדברי תורה וכיוצא בזה, נכון לו לספר דבר זה לבנו או לתלמידיו ולהזהירם שלא יתחברו עמו כדי שלא ילמדו ממעשיו, שאיסור לשון הרע אפילו על אמת הוא אם כונתו לגנות את חברו, אבל אם כונתו לשמור חברו שלא ילמד ממעשיו מותר ומצוה יש בזה. ובתנאי שיסביר מדוע מספר בגנות חברו. (שם י)

יג. מי שרוצה להכניס את חברו בעניניו, כגון לשוכרו למלאכתו, או להשתתף עמו או לעשות שידוך וכיוצא בזה, מותר לדרוש ולחקור עליו אף שיספרו בגנותו, כיון שכונתו שלא יבוא אחר כך לידי נזק ומריבה. ויודיע לחברו סיבת חקירתו עליו. ומותר לחברו לומר האמת ולא יגזים. ויזהר מאד שלא ישאל אצל שונאו אף שאינו שונא גמור רק שהוא באותה אומנות, שכידוע אומן שונא בני אומנותו, ולא תהיה לו תועלת כי ודאי ישקר או לפחות יגזים. (שם יב)

עתה בארץ שיש מפלגות שונות ובכל מפלגה כתות שונות וכונתי אפ"י אצל יראי ה', שלא יאמין כאשר אחד מכת אחת אומר גנאי על חברו שבכת אחרת, וידע ויבין היכן לברר מה שצריך. וראוי בכל זה לשאול שאלת חכם.

יד. איסור לשון הרע הוא אפילו על עם הארץ שגם הוא בכלל עם ה' שהוציאם ממצרים, וכל שכן אם הוא תלמיד חכם שהמספר עליו הוא בכלל מבזה תלמידי חכמים, שנאמר בזה הכרת תכרת הנפש ההיא. גם כיום כל מי שיגע בתורה נקרא תלמיד חכם והמבזה אותו אפילו בדברים חייב נידוי על זה. וכל שכן אם הוא מורה הוראה שעל ידי כן מונע את הרבים מעבודת ה', ועוד קלקולים רבים שיאריך זכרם, השם ישמרנו.

ואיסור ביזוי הוא בין לחיים בין למתים בין לעמי הארץ, וכל שכן לתלמידי חכמים. (שם כלל ח ד ט)

טו. איסור לשון הרע הוא בין מספר לאנשים אחרים בין לקרוביו, אפילו אח על אחיו אצל אביו לשון הרע הוא. ואפילו מכוין כדי שקרוביו יוכיחוהו אסור, שהיה לו להוכיחו בינו לבין עצמו בתחילה. ואם מגנהו בפני נכרים עונו גדול יותר שמבזה כבוד ישראל. ועוד

שישראל השומע יפקפק בלשון הרע, והנכרי יאמין מיד ויפרסם הדבר ויגרום לו נזק וצער. וכל שכך אם מלשין על ישראל בפני נכרים שנחשב למוסר ומלשין שדינו שוה לאפיקורוס, שגיהנם כלה והם אינם כלים. (שם י יא יב)

טז. קבלת לשון הרע שהזהירה תורתנו הקדושה מזה הוא שלא להאמין בלב שהדבר אמת. ואין צורך להאריך ולבאר מהותו של המקבל והאיש שהוא מקבל עליו, כי כמעט לא נמצא בו חילוק. וכלל הדברים כך: כל איש מישראל מצווה שלא לקבל לשון הרע על שום אדם מישראל, חוץ מאפיקורוסים ומלשינים וכיוצא בהם שיצאו מכלל עמיתך. ואפילו הסיח לפי תומו בלשון הרע אסור לקבל. הלשין עליו חברו יעשה שאלת חכם אם מותר לו להלשין עליו.

ואפילו שומע מאביו ואמו או אשתו ואנשי ביתו. ומה שנאמר למיחש מיבעי, הכונה שיחשוש מלהתעסק עמו בעסק שלא יבוא לידי הפסד, אבל אסור לו להאמין בלשון הרע שאמנם האמת כך. (שם יד וכלל ו י)

יז. השומע בנו ובתו הקטנים שמדברים לשון הרע מצוה לגעור בהם ולהפרישם, שסיבת פירצת העון החמור הזה מפני שכל אחד הורגל בנערותו לדבר מה שרוצה בלי מוחה ולא יודע שיש איסור בדבר, וכשגדל קשה לו לנטות מטבעו. אבל אם האב או הרב וכו' יזהירו תמיד וירגילו הנערים שלא לדבר לשון הרע ולא לקלל ולא לשקר, יהיה הדבר נטוע בנפשם מצד ההרגל ויפרשו ממנו. (שם ו)

יח. מי שראה אחד שעשה עולה לחברו כגון שגזלו או עסקו או הזיקו, בין אם הנגזל והגזלן יודעים מזה או לא, (בימינו שכיח שמזיק למכונתו ביציאה מחניה ובורח), או שביישו או שציערו, ונודע לו שלא השיב את הגזילה ולא שילם את נזקו, אפילו ראה דבר זה יחידי יכול לספר לבני אדם לעזור לנגזל. ושבעה תנאים יש בזה:

א. שראה בעצמו ולא ששמע מאחרים. ב. שיתבונן היטב אם זה גזל ועושק או לא. ג. שיוכיח את החוטא מתחלה בלשון רכה בינו לבינו. ד. שלא יגדיל העולה יותר ממה שהיא. ה. שיכוין לתועלת ולא מצד שנאה שיש לו על חברו. ו. אם אפשר לתקן בלי לספר לשון הרע ראוי לעשות כך. ז. שלא יגרום לו נזק למזיק יותר מהמגיע לו. (שם כלל י' ב)

ולכל זה צריך שיקול דעת גדול, שלא יביא לידי ספור לשון הרע.

יט. ראה חברו שהוא איש תם ולא מבחין בערמומיות שרוצה להכנס לחנות שהחנוני נוכל ועלול לרמותו בטיב הסחורה או במשקל ובמדה או בשיווי המקח, יזהירו שלא יכנס לחנות ההיא, עפ"י שבעה התנאים שכתבנו בסעיף הקודם. (הל' רכילות כלל ח' י')

כ. כשבאים להתייעץ בעניני שדוכים, יש דברים שיש לאומרם וחייב לאומרם, ויש שאסור לאומרם. וכמה כללים כתב בספר חפץ חיים סוף הלכות רכילות, וממנו יש ללמוד לפרטים. ומכיון שרבים הם הפרטים ולא כל אחד יכול לדמות דבר לדבר, וכיון שבבנין עדי עד אנו עוסקים שאוי לו אם הוא גורם להחריב, ואוי לו אם יגרום שישאו ואחר כך יבואו לגירושין, על כן ראוי לעשות שאלת חכם שיורה לו מה מותר לומר ומה אסור, מה חייב ומה מצוה.

סימן קב

מהלכות תשובה

א. כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות. כיצד מתודין? אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך, והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה. וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח. וכן החובל בחברו והמזיק ממונו, אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם. (רמב"ם ה' תשובה פ"א א)

ב. בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה. התשובה מכפרת על כל העבירות, אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו שנאמר: "רשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו". אפילו עשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלין.

יש עבירות שמתכפרין לאחר זמן. כיצד עבר על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו. עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא מיתת בית דין תשובה תולה ויום הכפורים מכפר. עבר על כריתות ומיתות בית-דין, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורי הבאים עליו גומרים את הכפרה. והמחלל את השם אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות. (שם ג ד)

- ג. מה היא התשובה? שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר: "יעזוב רשע דרכו". ויתנחם על שעבר, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. ויתודה בשפתיו לומר עניינות אלו שגמר בלבו.
- וכל המתודה כדברים ולא גמר בלבו לעזוב, הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו, שאין הטבילה מועילה עד שישליך השרץ. (שם פ"ב ב ג)
- ד. מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו, ומתרחק הרבה מהדבר שחטאו בו. ומשנה שמו, כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותך מעשים, ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה. וגולה ממקומו, שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח. (שם ד)
- ה. אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום, כגון מי שאכל דבר אסור. אבל עבירות שבין אדם לחברו, כגון החובל את חברו או המקלל חברו או גוזלו וכיוצא בהן, אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחברו מה שהוא חייב לו וירצהו. אפילו לא הקניט את חברו אלא בדברים צריך לפייסו ולבקש ממנו עד שימחול לו.
- לא רצה חברו למחול לו מביא לו שלושה בני אדם חבריו ומבקשים ממנו. לא נתרצה מביא לו שניה ושלישית. לא רצה מניחו והולך לו, וזה שלא מחל הוא החוטא. ואם היה רבו הולך ובא אפילו אלף פעמים עד שימחול לו. (שם ט)
- ו. אסור להיות אכזרי ולא יתפייס, אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעוס. ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל מוחל בלב שלם. ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור. (שם י)
- ז. החוטא לחברו ומת חברו קודם שיבקש מחילה, מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו, ויאמר בפניהם חטאתי לה' אלקי ישראל ולפלוגי זה שכך וכך עשיתי לו. ואם היה חייב לו ממון יחזירו ליורשיו. לא היה יודע לו יורשין יניחנו בבית-דין ויתודה. (שם יא)
- ח. כשם ששוקלים זכויות אדם ועונותיו בשעת מיתתו, כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה. מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה. והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה. (שם ג)

- ט. הרשעים שעונותיהם מרובים דנים אותם כפי חטאיהם ויש להן חלק לעולם הבא, שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא אף על פי שחטאו. וכן חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא. ואלו שאין להן חלק לעולם הבא, אלא נכרתין ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם: המינים, והאפיקורוסין, והכופרים בתורה, והכופרים בתחיית המתים ובביאת הגואל, המורדים ומחטיאי הרבים, והפורשין מדרכי צבור, והעושה עבירות ביד רמה בפרהסיא כיהויקים, והמוסרים, ומטילי אימה על הצבור שלא לשם שמים, ושופכי דמים, ובעלי לשון הרע, והמושך ערלתו. (שם ו)
- י. חמשה נקראים מינים: האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג. האומר שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר. האומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה. האומר שאינו לברו הראשון וצור לכל. וכן העובד כוכב או מזל וזולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים. (שם ז)
- יא. שלושה הן הנקראין אפיקורוסין: האומר שאין שם נבואה כלל, ואין שם מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם. והמכחיש נבואתו של משה רבנו. והאומר שאין הבורא יודע מעשה בני אדם. שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין התורה מעם ה', אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה. וכן הכופר בפירושה והיא תורה שבעל פה, והמכחיש מגידיה כגון צדוק ובייתוס. והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אף שהיתה מעם ה'. (שם ח)
- יב. שנים הם המומרים מישראל: המומר לעבירה אחת, והמומר לכל התורה כולה. מומר לעבירה אחת זה שהחזיק עצמו לעשות אותה עבירה בזדון והורגל ונתפרסם בה, אפילו היתה מהקלות כגון שהחזיק תמיד ללבוש שעטנז, הרי זה מומר לאותו דבר, והוא שיעשה להכעיס. מומר לכל התורה כולה כגון החוזרים לדתי העובדי כוכבים בשעה שגוזרים גזירה וידבק בהם, ויאמר מה בצע לי להדבק בישראל שהם שפלים ונרדפים טוב לי שאדבק באלו שידם תקיפה, הרי זה מומר לכל התורה כולה. (שם ט)
- יג. מחטיאי הרבים כיצר? בין שהחטיא בדבר גדול כגון ירבעם וצדוק ובייתוס, בין שהחטיא בדבר קל אפילו לבטל מצות עשה, ובין האונס

אחרים עד שיחטאו כמנשה שהיה הורג את ישראל עד שיעבדו עבודת כוכבים, או שהטה אחרים והדיחם. (שם י)

יד. הפורש מדרכי צבור, אף שלא עבר עבירות אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצות בכללן, ולא נכנס בצרתן ולא מתענה בתעניתן אלא הולך בדרכו כאחד מגויי הארץ וכאילו אינו מהן, אין לו חלק לעולם הבא.

העושה עבירות ביד רמה ביהויקים, בין שעשה קלות בין שעשה חמורות אין לו חלק לעולם הבא. וזהו הנקרא מגלה פנים בתורה, מפני שהעז מצחו וגילה פניו ולא בוש מדברי תורה. (שם יא)

טו. שנים הם המוסרים: המוסר חברו ביד גוי להורגו או להכותו, והמוסר ממון חברו ביד גוי או ביד אנס שהוא כעובר כוכבים, ושניהם אין להם חלק לעולם הבא. (שם יב)

טז. מטילו אימה על הצבור שלא לשם שמים, זה הרודה צבור בחוזקה והם יראים ומפחדים ממנו, וכוונתו לכבוד עצמו וכל חפציו שלא לכבוד שמים כגון מלכי העובדי כוכבים. כל אחד ואחד מעשרים וארבעה אנשים אלו שמנינו, אף שהם מישראל אין להם חלק לעולם הבא. (שם יג יד)

יז. יש עבירות קלות מאלו, ואף על פי כן אמרו חכמים שהרגיל בהן אין להם חלק לעולם הבא, וכדאי הן להתרחק מהן ולהזהר בהן. ואלו הן: המכנה שם לחברו, והקורא לחברו בכינויו, והמלבין פני חברו ברבים, והמתכבד בקלון חברו, והמבזה תלמידי חכמים, והמבזה רבותיו, והמבזה את המועדות, והמחלל את הקדשים. ובכל אלו אם שב מרשעו והוא בעל תשובה הרי זה מבני עולם הבא, שאין לך דבר שעומד בפני התשובה, אפילו כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב יש לו חלק לעולם הבא שנאמר "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו". כל הרשעים והמומרים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במטמוניות מקבלין אותם שנאמר: "שובו בנים שובבים". (שם י ד)

יח. ארבעה ועשרים דברים מעכבין את התשובה. ארבעה מהן עון גדול, והעושה אחד מהן אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה לפי גודל חטאו.

ואלו הן: א. המחטיא את הרבים, ובכלל עון זה המעכב את הרבים מלעשות מצוה. ב. המטה את חברו מדרך טובה לרעה כגון מסית ומדיח. ג. הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו ממחה בידו, וכן כל שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה. ד. האומר אחטא ואשוב או אחטא ויום הכפורים מכפר. (שם פ"ד א)

יט. ומהן חמשה דברים נועלים דרכי התשובה ואלו הן: א. הפורש מן הצבור, שבזמן שיעשו תשובה אינו זוכה מהן. ב. החולק על דברי חכמים ג. המלעיג על המצות. ד. המבזה רבותיו. ה. השונא את התוכחות שהרי לא הניח לו דרך תשובה, שהתוכחה גורמת לתשובה. (שם ב)

כ. ומהם חמשה דברים העושה אותן אי אפשר לו שישוב בתשובה גמורה, לפי שהם עונות שבין אדם לחברו ואינו יודע חברו שחטא לו כדי שיחזיר לו, או ישאל ממנו למחול לו. ואלו הן: א. המקלל את הרבים ולא קלל אדם ידוע כדי שישראל ממנו כפרה. ב. החולק עם הגנב שאינו יודע גניבה זו של מי היא, ועוד שמחזיק ידי הגנב ומחטיאו. ג. המוצא אבידה ואינו מכריז עליה, כשיעשה תשובה אינו יודע למי יחזיר. ד. האוכל שור עניים ויתומים ואלמנות. ה. המקבל שוחד להטות דין. (שם ג)

כא. מהן חמשה העושה אותן אין חזקתו לשוב מהן שהם דברים קלים בעיני רוב בני האדם, ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא. ואלו הן: א. האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה שזה אבק גזל, ומדמה שלא חטא שיאמר כלום אכלתי אלא ברשותו. ב. המשתמש בעבוטו של עני. ג. המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום שהוא אומר וכי בעלתי או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העינים עון גדול שהיא גורמת לגופן של עריות שנאמר: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". ד. המתכבד בקלון חברו. ה. החושר בכשרים. (שם ד)

כב. מהן חמשה דברים העושה אותם ימשך אחריהם תמיד וקשים הם לפרוש מהן, והן כולן דעות רעות עד מאד. ואלו הן: א. רכילות. ב. לשון הרע. ג. בעל חימה. ד. בעל מחשבה רעה. ה. המתחבר לרשע. כל אלו הדברים וכיוצא בהן אף על פי שמעכבין את התשובה אין מונעין אותה, אלא אם עשה אדם תשובה מהן הרי זה בעל תשובה ויש לו חלק לעולם הבא. (שם ה ו)

כג. רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו.

טפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל אומרים שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק או רשע או חכם או סכל או רחמן או אכזר או כילי או נדיב, וכך שאר כל הדעות. ואין מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזו דרך שירצה, וכיון שכן נמצא זה החוטא הוא הפסיד את עצמו.

דבר זה עיקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצוה שנאמר: "ראה נתתי לפניך את החיים" וכו', שאין הכורא כופה בני אדם ולא גוזר עליהם לעשות טובה או רעה אלא הכל מסור להם. לפיכך דנין אותו לפי מעשיו, אם עשה טובה מטיבין לו, ואם עשה רעה מריעין לו. (שם פ"ה)

כד. הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שביארנו (עיין בהרמב"ם שהרחיב), ישתדל לעשות תשובה ולהתודות בפניו מחטאיו, כדי שימות והוא בעל תשובה ויזכה לחיי העולם הבא. לעולם יראה עצמו כאילו נוטה למות ושמה ימות בשעתו ונמצא עומד בחטאו, לפיכך ישוב מחטאיו מיד. ולא יאמר כשאזקין אשוב שמה ימות טרם שיזקין. הוא ששלמה אמר בחכמתו: "ככל עת יהיו בגדיך לבנים". (שם פ"ז א ב)

כה. אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך לשוב מאלו כך צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס, ומן האיבה, ומן הקנאה, ומן ההתול, ומרדיפת הממון והכבוד, ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן, מהכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה לפרוש מהם. (שם ג)

כו. אל ידמה בעל תשובה שמרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות שעשה, אין הדבר כן, אלא הוא אהוב ונחמד לפני ה' בורא כאלו לא חטא מעולם. ולא עוד אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם חטא ופירש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים, מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו. (שם ג)

- כז. גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה, אמש היה זה מובדל מה' צועק ואינו נענה, עושה מצות וטורפין אותן בפניו, והיום הוא מודבק בשכינה, צועק ונענה, עושה מצות ומקבלין אותם בשמחה. (שם ז)
- כח. בעלי תשובה דרכן להיות שפלים וענוים ביותר. אם חרפו אותם הכסילים במעשיהם הראשונים ואמרו להן: אמש היית עושה כך וכך אל ירגישו להן, אלא שומעים ושמחים ויודעים שזו זכות להם, שכל זמן שהם בושים ממעשיהם שעברו ונכלמים מהן זכותם מרובה ומעלתם מתגדלת. וחטא גמור הוא לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים, או להזכירן לפניו כדי לביישו, או להזכיר דברים הדומין להם כדי להזכירו מה שעשה, הכל אסור ובכלל הונית דברים שנאמר: "ולא תונו איש את עמיתו". (שם ח)
- כט. הקדוש ברוך הוא נתן לנו תורה זו עץ חיים היא, וכל העושה כל הכתוב בה ויודעו דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העולם הבא. ולפי גודל מעשיו רוב חכמתו הוא זוכה. והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד, שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידנו לעשות התורה כגון: שובע ושלוש ורבויו כסף וזהב, כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא, ונמצא זוכין לשני עולמות. וכן הודיענו בתורה שאם נעזוב התורה מדעת ונעסוק בהבלי הזמן, שדיין האמת יסיר מן העוזבים כל טובות העולם הזה שהן חזקו ידיהם לבעוט, ומביא עליהם כל הרעות המונעים אותם מלקנות העולם הבא כדי שיאבדו ברשעם, שבזמן שאדם טרוד בחולי ובמלחמה ורעבון אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצות שבהן זוכים לחיי העולם הבא, ונמצא שאבד שני עולמות. ומפני זה נתאו כל ישראל נביאייהם וחכמיהם לימות המשיח, כדי שינוחו ממלכויות שאין מניחין להם לעסוק בתורה ובמצות כהוגן, וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא, לפי שבאותן הימים תרבה הרעה והחכמה והאמת. (שם מפ"ט)

סימן קג

מהלכות כבוד אב ואם

א. צריך להזהר מאד בכבוד אביו ואמו ובמוראם. איזו מורא? לא יעמוד במקומו המיוחד לו לעמוד עם חבריו, או מקום המיוחד לו להתפלל, ולא ישב במקום המיוחד לו להסב בביתו, ולא סותר את דבריו, ולא מכריע את דבריו בפניו, אפילו לומר נראין דברי אבא.

ולא יקרא לאביו בשמו לא בחייו ולא במותו, אלא אומר אבא מארי. היה שם אביו כשם אחרים, משנה שמם אם הוא שם מיוחד שאין הכל רגילין לקרוא בו. אבל שם שרגילין לקרוא בו מותר לקרוא אחרים שלא בפניו. (שו"ע יו"ד סימן רמ א ב). ובחתימה מותר לחתום יצחק בן אברהם, שאין כתיבה חשובה כדבור לענין זה. ויש מתחסדים לכתוב יצחק בן לאדוני אבי אברהם, ואין בזה חיוב מהדין. ודין הזכרת השם נוהג גם באמו. (בא"ח שופטים ד)

ב. עד היכן מוראם, היה הבן לבוש חמודות ויושב בראש הקהל, ובאו אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו על ראשו וירקו בפניו, לא יכלים אותם אלא ישתוק ויירא ממלך מלכי המלכים שצוהו בכך. (שם ג)

ג. איזהו כבוד? מאכילו ומשקהו, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא. ויתננו לו בסבר פנים יפות, שאפילו מאכילו בכל יום פטומות והראה לו פנים זועפות נענש עליו. (שם ד). וחיוב לעמוד מפני אביו. (שם ז)

ד. זה שמאכילו ומשקהו משל אב ואם אם יש להם. ואם אין להם ויש לבן כופין את הבן וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול. ואם אין לבן אינו חייב לחזר על הפתחים להאכיל את אביו. אבל חייב לכבדו בגופו, אף שמתוך כך בטל ממלאכתו ויצטרך לחזור על הפתחים. היו מקצת הבנים עניים ומקצתם עשירים, מחייבים את העשירים. (שם ה)

ה. עד היכן כבוד אב ואם, אפילו נטלו כיס של זהובים שלו והשליכו בפניו לים, לא יכלימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם, אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק. (שם ח)

ו. ראה אביו שעבר על דברי תורה, לא יאמר לו עברת על דברי תורה, אלא יאמר לו, אבא כתוב בתורה כך וכך, כאלו הוא שואל ממנו ולא כמזהירו, ואביו יבין מעצמו ולא יתבייש. (שם יא). ואם היה עם הארץ יאמר לו מעשה באדם שעשה כך וכך ואמר לו החכם שזה אסור, שנמצא מספר מעשה לפניו. (בא"ח שם טז)

ז. אמר לו אביו השקיני מים ויש לפניו לעשות מצוה עוברת כגון קבורת מת או לוויה, אם אפשר למצוה שתיעשה על ידי אחרים יעסוק בכבוד אביו, ואם אין שם אחרים לעשות יעסוק במצוה ויניח כבוד אביו. ואם אין זמן המצוה עוברת יעסוק בכבוד אביו ואחר כך יעשה המצוה. (שם יב)

ח. אביו אומר לו השקיני מים, ואמו אומרת השקיני מים, מניח אמו ועוסק בכבוד אביו. ואם היא מגורשת מאביו שניהם שוים ולאיזה מהם שירצה יקדים. (שם יד)

ט. תלמוד תורה גדול מכבוד אב ואם. אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין מצות עשה בין מצות לא תעשה, ואפילו מצוה מדברי חכמים לא ישמע לו, שכולם חייבים בכבוד המקום ברוך הוא. (שם יג טו)

י. אב שציוה את בנו שלא ידבר עם פלוני, ושלא ימחול לו עד זמן קצוב, והבן היה רוצה להתפייס מיד לולי צואת אביו, אין לבן לחוש לצואת אביו. (שם טז)

יא. אב ואם שמוחים בבן לישא אשה שחפץ בה הבן, אינו חייב לשמוע להם. (שם כה). וכך אם מצוים ההורים את בנם לגרש את אשתו לא ישמע להם. וזה כלל לכל מצוה, וכגון שהבן רוצה לעלות לארץ ישראל וההורים מונעים ממנו, אינו חייב לציית להם. (בא"ח שופטים יט)

יב. תלמיד שרוצה ללכת ללמוד במקום אחר, שבוטח שיראה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב שבאותו מקום, ואביו מוחה בו שדואג שבאותה העיר הגויים מעלילים, אינו צריך לשמוע לאביו בזה. (שם כה)

יג. היה אביו רשע ובעל עבירות מכבדו ומתירא ממנו, ואפילו ממזר חייב בכבוד אביו ובמוראו. (שם יח)

יד. אסור לאב ולאם להכביד על בניהם ולדקדק בכבודם שלא יביאום לידי מכשול, אלא ימחלו ויעלימו עיניהם מהם, שאב שמחל על כבודו, כבודו מחול. (שם יט). ואסור לאב להכות בנו גדול. (שם כ). וגדול הוא לפי טבעו. (ברכ"י).

ודקא כבודו אבל הכאתו וקללתו אינו מחול. ויש אומרים שגם צערו אינו מחול. ואף שמחל על כבודו חייב הבן בדיני שמים וצריך תקון. והתקון, שיתענה עשרים וששה תעניות רצופים, וילקה כל יום עשרים וששה

מלקויות. ואם חטא גם לאמו צריך תקון לכל אחד ואחד, אלא שהתקון יועיל לכמה פעמים שחטא. וטוב שכל אדם יעשה תקון זה אחר פטירת אביו ואמו. ואם תש כחו שלא יכול להתענות יפדה אותם דבר יום ביומו בצדקה ויאמר בקשה בפדיון. (בא"ח שופטים כב)

טו. אסור לבן למחול על כבוד אבותיו ולעבור על מדותם בדבר שאביו או אמו מצטערים. ובן שיודע שאביו ואמו מצטערים על שהוא מתענה לא יתענה תעניות שאינם חובה. (בא"ח שם כה)

טז. אם שציותה לבנה לעשות דבר, ושואל האב מי אמר לך שתעשה דבר זה? אם יודע שאביו יכעס עליה ויקללנה לא יאמר לו שאמו ציותה. (שם כו)

וכל שכן שאסור לבנים לסכסך בין ההורים. דבר המצוי בפרט באב או אם חורגים. ואיסור גמור הוא, שהרי נפסק שחייב אדם לכבד אשת אביו אף שאינה אמו כל זמן שאביו קיים, וחייב לכבד בעל אמו כל זמן שאמו קיימת. ולאחר מיתה פטור, ומכל מקום דבר הגון לכבדם אף לאחר מיתה, שדרשו את אביך לרבות אשת אביך, ואת אמך לרבות בעל אמך. כל שכן שאסור לסכסך ביניהם ולצערם. ואפילו שמצערים אותו שמפלים בינו לבין בניהם. ואפילו אם אביו הטבעי מקפיד שמכבד את בעל אמו מכל מקום חייב בכבודו. (עיין שו"ע שם כא ובא"ח שם כח)

יז. חייב האח בכבוד אחיו הגדול ממנו, בין אחיו מאביו בין מאמו. ואפילו אח קטן תלמיד חכם וגדול בתורה חייב לכבד אחיו הגדול. וכן השלישי בכבוד השני, וכן על זה הדרך. ולא דוקא אחיו הזכרים אלא גם אחיותיו הנקבות שהם גדולים ממנו חייב לכבדם. (שם כט)

יח. חייב בכבוד חמיו וחמותו. וכן האשה חייבת לכבד חמיה וחמותה. וכן חייב בכבוד אבי אביו ואם אביו ואבי אמו ואם אמו, וכן לכבד אחי אביו ואחיו אמו. (שם ל)

יט. היו אביו ואמו רשעים גמורים ועוברי עבירה, אפילו נגמר דינם להריגה ויוצאים ליהרג אסור לו להכותם או לקללם. ואם עשו תשובה הרי זה נהרג עליהם אף שיוצאים ליהרג. (שו"ע רמ"א ד)

כ. היה קוץ תחוב לאביו לא יוציאנו שמא יבוא לעשות בו חבורה. וכן אם הבן רופא לא יעשה ניתוח לאביו ויחתוך לו אבר. במה דברים אמורים שיש שם רופא אחר, אבל אם אין אחר ואביו מצטער מותר. (שם ג)

כא. כל המבזה אביו או אמו אפילו בדברים, אפילו ברמיזה, הרי זה בכלל ארור מפי הגבורה, שנאמר "ארור מקלה אביו ואמו". ויש לבית דין להכות על זה מכת מרדות ולענוש כפי מה שראוי. (שם ו) ואפילו בלבו לא יבזהו. (בא"ח שם כג)

כב. גר אסור לקלל אביו העובד כוכבים או להכותו, ולא יבזהו. ישראל שהביא בן מנכרית, הבן נכרי ואינו חייב הבן על אביו ששני אומות הם, ולא על אמו שהיא נכרית. וכן מי שהיתה הורתו שלא בקדושה אף שלידתו בקדושה, שנתגיירה אמו כשהיתה מעוברת ממנו. (שם ח ט)

כג. כל אדם מישראל אסור לקלל אותו, ואפילו מקלל עצמו בשם או בכינוי או באחד מהשמות שקוראים הגויים לקב"ה, אם היה בעדים והתראה לוקה משום "לא תקלל חרש". ואם היה דיין לוקה המקלל גם משום "אלהים לא תקלל". וארור הוי לשון קללה. (דיני ממונות ח"א ש"י פ"ו ס"א)

סימן קד

כבוד רבו ותלמידי חכמים

א. חייב אדם בכבוד רבו ויראתו יותר מבשל אביו, שאביו הביאו לחיי העולם הזה ורבו מביאו לחיי העולם הבא. ואין כבוד מכבוד רבו ומורא כמורא, ואמרו חכמים ומורא רבך כמורא שמים. וכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה. (שו"ע רמב א עם דברי הטור)

ב. שני מיני רבו. יש רבו סתם שלמד ממנו והשני כל שרוב חכמתו ממנו, והוא הנקרא רבו מובהק. ורוב חכמתו אם מקרא מקרא, אם משנה משנה, ואם גמרא גמרא. ולא שלמדו פלפולים וחלוקים, רק מי שלמדו פסק ההלכה והעיון והעמידו על האמת והיושר.

ברב מובהק לא ישב במקומו, ולא יכריע דבריו, ולא יסתור דבריו. ולא ישב לפניו עד שיאמר לו שב. ולא יורה בלי רשות רבו. ויש אומרים שכל הכתוב בספרים מפסקי הגאונים יכול להורות בלי רשות, רק לא יורה מלבו לסמוך ולדמות דבר לדבר. וכל דין שפסקו מר"ן ז"ל בשלחנו הטהור שקבלנו הוראותיו יכול להורות בלי רשות. וכן לאפרושי מאיסורא, שבמקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב.

וכשאומר לו שלום שוחה לפניו ואומר לו בכבוד "שלום עליך רבי". ולא יקבע מדרש וידרוש בלא רשות רבו. (שו"ע רמ"ב ובא"ח). ויש עוד דינים בזה עי' בשו"ע סי' רמ"ב.

ג. רבו שאין רוב חכמתו ממנו לא חייב בדברים שאמרנו לעיל, אבל עומד לפניו כשיוגיע לארבע אמותיו. וכן כשמזכיר שמו יאמר רבי פלוני. ומי שלמד אצל רב מא' ב' עד כל התנ"ך ולא למדו גמרא, כיון שאינו יודע תלמוד והלך התלמיד לרב אחר ונעשה תלמיד חכם גדול בתלמוד, אינו חייב לעמוד לפני רבו זה, ובפרט אם למדו בשכר, אבל ראוי לעשות לו הידור. אבל אם יצא לשוק לעסקים ולא המשך הרבה בתלמוד, נחשב מלמד זה רבו מובהק. (בא"ח כי תצא יא)

ד. תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה שוטה רשע וגס רוח, ועליו נאמר: "כי רבים חללים הפילה".

וחכם שהגיע להוראה ואינו מורה הרי זה מונע תורה ונותן מכשולות לפני רבים, ועליו נאמר: "ועצומים כל הרוגיה". ונהגו בכל מקום לקבל סמיכה מגדולי הרבנים אם להורות או לגטין וקדושין ולדינים אחרים, וכן ראוי, ובפרט קהלות לא יקבלו בלי סמיכה כנהוג. (שו"ע שם יג יד)

ה. תלמידי חכמים לא יוצאים בעצמם עם העם לעשות בבנין ובחפירות העיר וכיוצא שלא יתבזו בפני עמי הארץ, וכיון שפטורים לא חייבים לשכור אחרים במקומם.

וכן כל דבר שצריך לשמירת העיר כחומות העיר ושכר השומרים לא חייבים, שאינם צריכים שמירה שתורתן שמירתן. לכן פטורים מכל מיני מסים הקצובים על בני העיר. ואפילו חייבה הממשלה מס חייבים הצבור לפרוע בעדם. אבל הצריך לחיי אדם כגון בארות מים וכיוצא חייבים לתת חלקם. ודוקא במי שתורתו אומנותו, או שיש לו מעט אומנות ומשא ומתן להתפרנס בו כדי חייו ולא להתעשר, ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו לומד תורה, נקרא תורתו אומנותו. ואין הבדל אם תופס ישיבה או לא, רק שיוודע לשאת ולתת בתורה, ומבין מדעתו ברוב מקומות התלמוד ופירושו ופסקי הגאונים. (שו"ע רמג א' ב')

ו. תלמיד חכם שמזלזל במצות ואין בו יראת שמים הרי הוא כקל שבצבור. (שם ג), אף שאינו עובר עבירות אין חייבים בכבודו, כל שכן ברבנים רפורמים שמחללים שבת בפרהסייה שדינם כרשעים גמורים. ואפילו שקבלום הצבור עליהם אין בקבלתם ממש.

ז. עון גדול הוא לבזות תלמידי חכמים או לשנאותן. וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והוא בכלל "כי דבר ה' בזה". מי שהעידו עליו שביזה תלמיד חכם, אפילו בדברים אפילו שלא בפניו, בית דין מנדין אותו, ואין מתירין לו עד שירצה החכם שנדוהו בשבילו. (שם ו ז)

ח. אף שיש רשות לחכם לנדות לכבוד עצמו, אינו שבח לתלמיד חכם שיונהיג עצמו בדבר זה. במה דברים אמורים שחירפוהו בסתר, אבל אם חירפוהו בפרהסיא אסור לו למחול על כבודו עד שיבקש ממנו מחילה ויסלח לו. (שם ט)

ט. מצות עשה מהתורה לקום מפני כל חכם אפילו אינו זקן אלא יניק וחכים, ואפילו אינו רבו רק שהוא גדול ממנו וראוי ללמוד ממנו. וכן מצוה לקום מפני שיבה, דהיינו מי שהגיע לגיל שבעים אפילו הוא עם הארץ, ובלבד שלא יהיה רשע. (שו"ע רמ"ד א). ועל פי הסוד כתב רבנו האר"י ז"ל לקום בפני זקן מבן ששים שנה, וראוי להזהר בזה. וגם הנשים חייבות במצוה זו. (בא"ח כי תצא יב)

י. יש אומרים באשת תלמיד חכם דינה כתלמיד חכם וצריך לקום מפניה. ויש אומרים שאינו חייב מהדין רק ממידת חסידות, ונכון לחוש לסברא ראשונה ולקום, משום כבוד בעלה שהיא כגופו נחשב כאילו קמים בפני בעלה, אבל אין אומרים אשת זקן כזקן ואינו חייב לקום מפניה. (שם טז)

יא. חייב לקום מפניהם משיגיעו לארבע אמותיו, עד שיעברו מכנגד פניו או ישבו.

היו רוכבים על בהמה או בעגלה הרי זה כמהלכים וחייב לקום. (שו"ע שם ב)

יב. אפילו בשעה שעוסק בתורה חייב לעמוד בפני החכם או הזקן. ואפילו בבית הכנסת בשעת תפילה כשקורא זמירות ויוצר וקריאת שמע, שזהו כבודו יתברך, כי הוא אמר וציוה לעמוד לפני החכם והזקן. ואפילו החכם או הזקן סגי נהור צריך לקום מפניהם, וכן אם העומד סגי נהור. (בא"ח שם טו)

יג. אפילו חכם עומד בפני הזקן, אך אינו חייב לקום מלוא קומתו אלא כדי להדרו. וכן שני חכמים ושני זקנים, אין אחד צריך לקום מלוא קומתו אלא יעשו הידור זה לזה, ואם רוצים לקום רשאים. וכן הרב לתלמידו יעשה לו הידור קצת. (שם יח)

יד. חכם אפילו מופלג בחכמה רשאי לעמוד בפני אדם בעל מעשים. ויש אומרים שיש חיוב לעמוד בפני בעל מעשים. ונכון לעמוד בפני גבאי צדקה בשעה שגובין, וכן בפני כל עושה מצוה בשעה שעושים, ודוקא כשעושים בחינם.

וכן כשרואה מלויין נפטר ראוי לעמוד בפניהם עד שיעברו כל המלויין מאותו רחוב. (שם יט)

סימן קה

חינוך הבנים והבנות

א. מצות עשה מהתורה ללמד את בנו תורה. ואם לא למדו אביו חייב ללמוד בעצמו.

וכשם שמצוה ללמד את בנו כך מצוה ללמד את בן בנו, שנאמר "והודעתם לבניך ולבני בניך".

ולא לבן בנו בלבד, אלא מצוה על כל חכם מישראל ללמד תלמידים שגם הם נקראים בנים, אלא שמצוה להקדים בנו לבן בנו, וכן בנו לבן חברו. (ש"ע רמה א)

ב. חייב להשכיר מורה לבנו ללמדו, אבל לבן חברו אינו חייב להשכיר. ובית־דין כופין לשכור לבנו מלמד. ואם אינו בעיר ויש לו נכסים, אם אפשר להודיעו מודיעים לו שלוקחים מנכסיו ללמדו, ואם אי אפשר להודיעו יורדים לנכסיו ושוכרים מלמד לבנו.

ומלמדו בשכר עד שידע כל התנ"ך. ועני במצב דחוק מאד אינו חייב ללמדו בשכר משנה וגמרא. אבל מי שאפשר לו חייב ללמדו בשכר משנה וגמרא הלכות ואגדות. (שם ב ו)

ג. משיתחיל התנוק לדבר מתחילים ללמדו פסוקים "תורה ציוה לנו" וכו', ופסוק ראשון מפרשת שמע. ואחר כך ממשיך ללמדו מעט מעט עד שיכנס לגיל שש, או כבן שבע אם הוא כחוש, ואז מוליכו לבית־הספר. (שם ה). וישתדל ללמדו ברכות הנהנין, ולענות אמן על הברכות, וברכת אשר יצר בעל פה. וירגילו לקרוא קריאת שמע בבקר ובערב על המטה, ולא ינחו לישן בלי קריאת שמע, ובזה יהיה לו תועלת רבה ליראת שמים כשיגדיל.

(בא"ח כי תצא כב). וכן ראוי ללמדו ליטול ידיו בבקר וכן כשידיו אינם נקיות כגון שיצא משירותים וכיוצא, וכן לאוכל. וכן ללמדו המותר והאסור לאכול, והרחקת חלב מבשר, וקדושת השבת וכיוצא. (שערי עזרא ח"א יו"ד מג)

ד. מושיבין מלמדי תנוקות בכל עיר ועיר. וכל עיר שאין בה מלמד תנוקות היו מחרימים אנשי העיר עד שיושיבו מלמד תנוקות. ואם לא הושיבו מחריבין העיר, שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תנוקות של בית רבן. (שו"ע שם ז)

ומכאן למדים שבכל מקום יש ליסד בתי ספר יהודיים שמלמדים תורה ומצות ויראת שמים, ולא לשלוח את הבנים או הבנות לבתי ספר של נכרים אף שהם ממשלתיים.

וכן בארץ ישראל יש לשלוח את הבנים והבנות לבתי ספר שמלמדים בהם תורה ומצות ויראת שמים.

ה. יש לשכור מורה שמכיר סדר לימוד עם ילדים לפי טבעם. ומדקדק היטב כי גירסא דינקותא לא נשכחת. ונאמן שלא יעשה מלאכת ה' רמיה. ומלבד הלמוד עליו להשיגח על הילדים ממעשה כיעור ואיסור, ושלא ילכו עם הילדים בני אדם לא הגונים, כי דרכם של ילדים להתפתות בנקל. (בא"ח שם כג). ובפרט בימינו שיש מסיתים לכל מיני עבירות וחודרים למקומות שהנערים מצויים שם לפתותם לסמים גניבות זימה וכיוצא בזה.

ו. מורה שיש לו תענית יארצי"ט בפטירת אביו או אמו, לא יתענה, וכל שכן תעניות אחרות שרוצה לקבל על עצמו ממידת חסידות, שבזה ממעט מלאכת שמים שלא יהיה לו כח ללמד כמו במצב שאינו מעונה. ומי שרואה שאין המורה מתנהג כשורה ולמודו מקולקל, עליו להעבירו למורה או לבית ספר אחר. ולא ירחם על מורה שאינו מתנהג כשורה שלמודו מקולקל בגלל פרנסתו, שבזה הוא מתאכזר על בנו ועל בני אחרים וחוטא לאלקים. (בא"ח שם כג)

ז. יזדרז המורה ללמד שעה אחת ביום הלכות דרך ארץ ודברי מוסר, בחינת "חנוך לנער על פי דרכו". ויבאר להם את התנ"ך בהרחבה לפי דעתם, שלא יהיו הכתובים בפניהם כזמר שלא מבינים מה שמוציאים מפיהם. וכשמתרגם להם את התנ"ך בלשון המדינה עליו לרדקק היטב בלשון שיהיה מתוקן במקום שצריך לתקון לפי הענין ולא לתרגם מלה במלה, כגון להרחיק ההגשמה שלא יטעו התלמידים, ויוסיף מלים בתרגום שהענין יובן. ובפרט שיר השירים שכולו ניתן להדרש אין לתרגמו מלה במלה. (בא"ח שם כד כה)

ח. אפילו תנוק שאינו מבין לקרוא לא יסלקוהו, אלא ישב עם התלמידים האחרים אולי יבין.

ואסור להכות התלמידים מכות קשות מוסר אכזרי, ולא יכם במקל, אלא כשיש צורך ברצועה קטנה.
ואין מבטלים למוד הילדים אפילו לבנין בית המקדש. (שו"ע שם ט' י' י"ג)

ט. חייבים ללמד את הנשים והבנות כל הדינים השייכים להם. (שו"ע רמ"ז ו). אף שהנשים פטורות ממצות תלמוד תורה, יש להם שכר. ובאשר ליתר למודי קודש, הכל לפי המקום והזמן איזה למוד ללמד. ומוסר ומדות ודרך ארץ חייבות ללמוד. (שערי עזרא ח"א יו"ד ס"ב)

וכל אשה שעוזרת לבנה או לבעלה לעסוק בתורה חולקת שכר התורה עמהם. (שו"ע שם)

י. מורה שמלמד ולא הבינו התלמידים לא יכעס עליהם, אלא שונה וחוזר הדבר כמה פעמים עד שיבינו עומק ההלכה.

ולא יאמר התלמיד הבנתי והוא לא הבין, אלא שואל וחוזר ושואל כמה פעמים. ואם רבו יכעס עליו יאמר לו: רבי תורה היא וללמוד אני צריך ודעתי קצרה. (שו"ע רמ"ז)

יא. לא יהא התלמיד בוש מחברו שלמד בפעם ראשונה או שניה והוא לא למד אפילו אחר כמה פעמים, שאם יתבייש נמצא שנכנס לבית המדרש ולא למד כלום. ועל כן אמרו חז"ל, "לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד".

במה דברים אמורים שלא הבינו מפני עומקו או מפני דעתן שהיא קצרה, אבל אם ניכר לרב שהם מתרשלים בדברי תורה ולפיכך לא הבינו, חייב לכעוס עליהם ולהכלימם בדברים כדי לחדדן, ועל זה אמרו: "זרוק מרה בתלמידים". לפיכך אין ראוי לרב לנהוג קלות ראש בפני התלמידים, כדי שתהא אימתו מוטלת עליהם וילמדו ממנו מהרה. (שם יא)

סימן קו

הלכות תלמוד תורה

א. כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין זקן גדול, אפילו עני המחזור על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר: "והגית בו יומם ולילה". וחייב זה כל חייו עד יום מותו.

ומי שאי אפשר לו לתלמוד מפני שאינו יודע כלל לתלמוד או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים פרנסתם ותחשב לו כאילו לומד בעצמו. ויכול לעשות הסכם עם חברו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה, ויחלוק עמו בשכר למוד התורה שלומד. אבל אחר שלמד לא יכול למכור זכות התורה. (שו"ע רמז א ג)

ב. בתחילת למודו ילמד שליש הזמן תנ"ך שליש משנה ושליש תלמוד. וכשיגדל בתורה ולא יהא צריך לתלמוד תורה שבכתב ולא במשנה, יקרא בעתים מזומנים תנ"ך ומשנה ורוב הזמן ילמד תלמוד, והכל לפי רוחב לבו וישוב דעתו. (שם ד)

וכן צריך לעסוק בספרי הפוסקים. (דרישה שם)

ג. רב שאינו הולך בדרך טובה, אף שחכם גדול הוא וכל העם צריכים לו אין למדין ממנו עד שיחזור למוטב. (שם ח). וכל שכך רשעים כמו הרפורמים וכיוצא שאסור לתלמוד מהם שום דבר.

ד. אין מלמדין תורה לתלמיד שאינו הגון, אלא מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובודקין אותו, ואחר כך מכניסים אותו לבית המדרש ומלמדין אותו. (שם ז)

ומסתברא ששיבות לבעלי תשובה שישנם כיום הם בבחינת המקום שמחזירים אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה. ועם כל זה ראוי להתייעץ בכל פרט עם חכמי תורה מובהקים.

ה. תלמוד תורה שקול כנגד כל המצות. היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להיעשות על ידי אחרים לא יפסיק לתלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו. (שם יח)

ומצוה המוטלת עליו אפילו היא מדברי חכמים מבטלים תלמוד תורה לקיימה, כגון מקרא מגילה וכיוצא. (או"ח תרפ"ז ב)

היה לומד תורה ובא עני לבקש צדקה, יתבטל כדי לקיים מצות צדקה. (שערי עזרא ח"א יו"ד סד). והאמור בתחילת הסעיף הוא כגון לבקר חולה, לקבור מת, להשיא חתן וכלה ולשמחם וכיוצא בזה, שיש בעיר מי שיעשה עמהם המצוה לא יתבטל מלמודו, אלא אם כן יש לו שייכות עמהם כגון משפחה וכיוצא.

ו. לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, כגון כדי שיכבדוהו, או שיהיה עשיר, או שיהיה לו שכר בעולם הבא, או שלא תבוא עליו פורענות וכיוצא, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. (שם כ' ומהרמב"ם). אבל אסור ללמוד כדי לקנטר. (בר"י שם)

ז. ברית כרותה שכל הלומד בבית הכנסת ובבית המדרש לא במהרה הוא משכח. וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים, שנאמר: "ואת צנועים חכמה". וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו מתקיים בידו, אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח. (שם כב)

ח. כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני, וכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. המסיים מסכת, מצוה לשמוח ולעשות סעודה ונקראת סעודת מצוה. (שם כו). ואף אחרים שלא סיימו מצוה עליהם להשתתף ולשמוח עם המסיים. (ט"ז ט)

סימן קז

נדריים ושבועות

- א. שני מיני נדריים הם, האחד נדרי צדקה או מצוה אחרת כגון למוד תורה וכיוצא, והשני נדרי איסור שאוסר על עצמו דברים המותרים, כגון שלא יאכל דבר מסוים שאוסר את החפץ עליו וכיוצא מדברים שהם רשות. וכל הנודר ואינו מקיים עובר בלאו ועשה מהתורה דכתיב: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה", וכתיב "מוצא שפתיך תשמור ועשית", לפיכך יזהר שלא ידור שלא יבוא למעול. ואם איחר נדרו פנקסו נפתח ומדקדקין במעשיו אם כדאי להגן עליו. (באח ראה א)
- ב. הנודר בדבר הרשות, אם אפשר להתירו ולא מתירו נקרא רשע. ואם לא מצא פתח להתירו ומקיימו נקרא חוטא. במה דברים אמורים בנדרי רשות, אבל נדרי מצוה אם נדר מצוה לקיימם, ולא ישאל התרה עליהם רק מדוחק.

גם בנדרי מצוה יזהר לכתחילה שלא ידור, אלא יעשה המצוה או יתן צדקה בלי קבלת נדר. ואם כונתו לזכות אחרים שיתנו צדקה מותר לידור לכתחילה. (שם ב)

ג. כשאדם בצרה מותר לידור לכתחילה כדכתיב: "וידר יעקב נדר לאמר". ויש אומרים שאין לנדר זה התרה. ולהלכה יש להתיר לצורך מצוה או צורך גדול מאד, או כשיודעים ברור שלא יכול לקיים.

ועתה נהגו רבים לידור לר' מאיר בעל הנס או לצדיקים אחרים כדי להשיג דבר מסוים. ומכל מקום טוב לתת את הנדר במזומן לפני שישגו את משאלתם, ויאמר הנודר "אלהא דמאיר ענני". (שם ג)

ד. לא יאמר אדור ומה בכך כשארצה אלך ואתירנו דמכל מקום נענש על שנדר, זה רומה למלכלך עצמו ורוצה שירחצו אותו. וגדולי האחרונים כתבו שראוי לקנוס הנודר באיזה דבר לפני שיתירו לו. (שם ה)

ה. האומר אשנה הלכה זו או אעשה דבר זה והוא דבר מצוה וירא שמה יתרשל בדבר, מותר לו לידור לזרז עצמו. וכן אם ירא שיתקפנו יצרו ויעבור על איזו מצוה ממצות לא תעשה או יתרשל מקיום מצות עשה, מצוה לישיב ולידור כדי לזרז עצמו. (שו"ע רג ו)

ו. מי שנודר לתקן מעשיו הרי זה משובח. כיצד, היה זולל ואסר עליו בשר שנה, או שהיה שוגה ביין ואסר על עצמו זמן מסוים או אסר השכרות לעולם. היה רודף שלמונים ונבהל להון ואסר על עצמו המתנות. היה מתגאה ביופיו ונדר בנזיר וכיוצא בנדרים כאלה, כולם דרך עבודה לשם הם, ועל זה אמרו חכמים, "נדרים סייג לפרישות". ובכל זאת לא ירבה בנדרי איסור ולא ירגיל עצמו בהם אלא יפרוש מדברים אלה בלא נדר. (שם ז)

וכן בכל דבר מצוה ירגיל עצמו לומר בלי נדר. (בא"ח שם ד)

ז. נדר לגור בארץ ישראל נקרא נדר מצוה ואין מתירין לו אלא מדוחק, וכן הנודר לעלות לבקור בארץ ישראל נחשב נדר מצוה, וכן הנודר לבקר בקברי צדיקים בכל מקום שהם הרי זה נדר. (שם ו)

ח. אמר לחברו אני נודר שאוכל עמך, אף שאין זה לשון נדר שהרי לא אסר האכילה על עצמו אלא נדר על גופו שיאכל, ולשון זה הוא לשון שבועה שאומר אני נשבע לאכול ולשון נדר צריך שיאסור החפץ על עצמו כגון

שיאמר כבר זה עלי כקרבן, מכל מקום כיון שעתה דרך בני אדם לידור בלשון זו אסור עד שיתירו לו. (שם יא)

ט. מי שרוצה לנהוג באיזו חומרא יאמר בפיו בפירוש לפני כן שאינו מקבל עליו את זה בנדר או בתורת מנהג.

כגון מי שרוצה לנהוג להתענות בערב ראש חדש או בימי השוכבי"ם או בימים נוראים, יאמר בפיו בפירוש לפני מנהגו שאינו מקבל את זה בנדר או במנהג רק בעת שירצה להתענות יקבל התענית מבעוד יום, ואם לא ירצה אף שאין סיבה הכרחית רשאי שלא להתענות.

ואם נהג בסתם ולא התנה כך בפירוש, ואחר זמן רוצה לעזוב את המנהג מחמת חולשת גופו או סיבה אחרת, צריך לעשות התרת נדרים. ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג בסתם ולא פירש שיהיה בלי נדר, ולא יתחרט על המצוה שלא יאבד אותה. (שם יז)

י. מי שנהג איסור בדבר המותר מחמת שחשב שזה אסור ועתה התברר לו שהוא מותר, הרי זה נדר בטעות ואינו כלום, אפילו היו חושבים שהוא איסור גדול ואחר כך התברר שהוא חומרא בעלמא לא נחשב נדר, שנדר בטעות אינו נדר. (שם)

יא. צריך הנודר או הנשבע לבוא בעצמו לפני המתירים ולא מועיל לשלוח שליח במקומו. וכן אם כתב בכתב ידו שמתחרט לא מועיל. ואם המתירים אינם מבינים את השפה שהוא מדבר יכולים לשמוע ממתרגם כיון שהוא עצמו נמצא לפניהם. וצריך לומר את הדבר שהוא שואל עליו התרה למתירים, ומיהו אם גילה רק לאחד מהם מספיק. (שם כח)

יב. תקיעת כף דינה כשבועה, ויש מחמירים בה יותר, ולכן צריך התרה. ודוקא כשעושה אותה בדרך קבלת שבועה, אבל סוחרים שתוקעים כפם זה לזה לקיים מקח שכונתם לקנין ולא לשבועה אין לזה דין שבועה.

והנשבע בשמים או בנביא מהנביאים צריך התרה, וכן הנשבע בחיי נפשו, שיש להזהר שלא להשבע כן. ויש להזהר מהתבטאויות חוצפניות כמו "אם אעשה כן איני יהודי", או "זה אמת כמו שהקב"ה אמת", זה עון פלילי ויש להזהר בדבריו מאד. (שם לג)

יג. קטן בן שנים עשר ויום אחד וקטנה בת אחד עשר שנה ויום אחד, אם יודעים לשם מי נדרו או נשבעו נדריהם נדר ושבועתם שבועה. הגיעו

לגיל המצות, אף שלא יודעים למי נדרו נדריהם נדר. וגוערים בהם ומכיין אותן שלא ילמדו לשונם בנדריים ושבועות. (שו"ע רלג)
ונחלקו האחרונים אם יכולים לעשות להם התרת נדריים, ומספק יש להחמיר. (בא"ח שם לו)

יד. דיני התרת נדריים רבים הם, ומהו פתח וחרטה יש פרטים רבים. וכן יש נדריים שאין מתירים אותם כנדרי מצוה, ויש שבשעת הדחק מתירים אותם. על כן בכל דינים אלה, או מי שנדרר או נשבע, או שיש לו ספק במנהג שנהג אם זה נדר ראוי לשאול חכם שבקי בהלכות נדריים. וכלל גדול הוא: שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.

סימן קח

מהלכות צדקה

א. מצות עשה מהתורה לתת צדקה כל אדם כפי יכולתו, והמעלים עיניו נחשב כעובר עבודה זרה ונקרא רשע.

הצדקה רוחה את הגזירות הקשות, וכשיש רעה צדקה מצילה ממות וממיתות משונות. וכל הרודף אחר הצדקה הקב"ה ממציא לו כסף ועושה בו צדקה. (דיני ממונות חלק רביעי שער ד' פרק א')

ב. מי שהוא חולה או שיש חולה בביתו או יסורים באים עליו, ירבה בצדקה וינצל. וכן כשיוצא לנסיעה יקדים לתת צדקה דכתיב: "צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו".

וכן נוהגים לפסוק צדקה לעילוי נשמת המתים, ובפרט בשעת הזכרת הנשמה בשבתות וימים טובים ויום הכפורים, ומנהג ותיקים הוא ומועיל לנשמתם. (שם)

וטוב לתת צדקה לעני או לקופה של צדקה לפני כל תפלה שנאמר: "אני בצדק אחזה פניך". (שם פ"ג)

ג. כל אדם חייב לתת צדקה, אפילו עני המתפרנס מהצדקה, ואפילו היה תלמיד חכם שפרנסתו מהישיבה חייב לתת ממה שיתנו לו. והנותן פחות

מהראוי בית-דין כופין אותו לתת. ועני שמתאמץ ונותן מובטח לו שלא יראה עניות יותר. (שם פ"ב)

ד. שיעור נתינתה, אם ידו משגת יתן כפי צורך העניים. ואם אין ידו משגת כל כך מצוה מן המוכחר שיתן עד חומש נכסיו, מדה בינונית אחד מעשרה. (ועיין בפרק הבא על מעשר כספים), פחות מכאן עין רעה. (שם פ"ג)

ה. צריך לתת צדקה בסבר פנים יפות בשמחה ובטוב לבב, ומשתתף עם העני בצערו ומדבר עמו דברי תנחומים. ואם נתנה בפנים זועפות הפסיד זכותו אפילו שנתן הרבה, ועובר על הפסוק: "ולא ירע לבבך". בקש ממנו העני ואין לו לתת לו לא יגער בו, אלא יפייסנו בדברים ויראה לבו הטוב שרצונו לתת אלא שאין ידו משגת. ולא יחזור העני ריקם לגמרי. והיכול לעשות לאחרים שיתנו צדקה שכרו גדול משכר הנותן, ומציל את בניו וזרעו שלא יהיו עניים ויחזרו על הפתחים. (שם פ"ג)

ו. כמה נותנים לעני, די מחסורו אשר יחסר לו. כיצד, אם היה רעב יאכילוהו, צריך לבוש יקנו לו, אין לו כלי בית נותנים לו. ואפילו היה דרכו לרכוב על סוס כשהיה עשיר ונעשה עני קונים לו סוס, וכן כל אחד כפי מה שצריך. אין לו אשה ובא להנשא, משיאין לו אשה ושוכרים לו בית וקונים לו כל הכלים הדרושים לבית. וכן אשה שבאה להנשא נותנים לה כפי הראוי ולפי כבודה. (שם פ"ד)

ז. עני המחזור על הפתחים אין נותנים לו מתנה מרובה, שהרי הוא אוסף לעצמו מכל אחד. ומי נחשב לעני, הכל לפי המקום והזמן. ובזמן הזה מותר לקבל צדקה עד שיהיה לו קרן שמהריוח יוכל להתפרנס הוא ובניו ביתו. ואפילו עשיר אם היה בנסיעה ונגמר לו הכסף ואין עמו פנקס צ'קים וכיוצא בזה, נחשב לעני ומותר לקבל צדקה. וכשיחזור לביתו אינו חייב לשלם שזה דומה לעני והעשיר שאינו חייב, ומידת חסידות להחזיר. (ש"ב)

ח. הנותן לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חייב במזונותיהם כדי ללמד את הבנים תורה ולהנהיג הבנות בדרך ישרה, וכן הנותן מתנות לאביו ואמו

והם צריכים לזה הרי זה בכלל צדקה, ולא עוד אלא שצריך להקדימם לאחרים.

וכן קרובו צריך להקדימו לכל אדם, ועניי ביתו קודמים לעניי עירו, ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת, ויושבי ארץ ישראל קודמים ליושבי חוץ לארץ, ויושבי ירושלים קודמים ליושבי ארץ ישראל. (שם)

ט. אב עשיר שיש לו בנים ולא מקבלים תוכחתו לעסוק בתורה ובמעשים טובים, מוטב שלא יפרנס אותם ויהיו טרודים במלאכתם וישובו לדרך טובה. אבל אם רואה שעל ידי שלא מפרנסם יוצאים לתרבות רעה לא יעשה כן.

וכופין את האב לפרנס בנו עני אפילו הוא גדול, וכופין אותו יותר משאר עשירים שבעיר. (שם)

י. צבור שצריכים לשכור רב ושליח צבור ואין בידם לתת לשניהם, אם הוא רב מובהק ובקי בהוראות ודינים הוא קודם, ואם לאו שליח צבור קודם.

היה להם לתת לרב מובהק או לתלמוד תורה לתנוקות של בית רבן, תלמוד תורה קודם שבהבל פיהם מתקיים העולם. (שם)

יא. בכל עיר שמתגוררים שם יהודים חייבים להעמיד מהם גבאי צדקה אנשים ידועים ונאמנים, שילכו לגבות מכל אחד צדקה כפי מה שראוי לתת ומה שקצבו עליו.

והם מחלקים את הכסף ונותנים לכל עניי מה שפסקו לו. ומעולם לא נשמע על קהל מישראל שאין להם קופה של צדקה, ויכולים בני העיר לכפות זה את זה להכניס אורחים ולחלק צדקה.

גבאי צדקה שמחרפים אותם העניים אין להם לחוש לכך, כי אדרבה בזה זכותם גדול יותר. (שם פ"ה)

יב. כשחסר בקופה של צדקה ויש עניים ממתנינים, צריך הגבאי ללוות כסף ממנו או מאחרים, וכשיהיה כסף בקופה לאחר זמן מקבל את הכסף לפרעון החוב שלו או של אחרים, ואינו צריך לקבל רשות לכך מהנותנים.

ודוקא גבאי אבל יחיד אינו חייב ללוות כדי לפרנס, והעושה כן שכרו רב ועצום שעושה לפנים משורת הדין.

והגבאי שאומר בעודו גבאי כך וכך הלוייתי מכיסי לקופה של הצדקה, נאמן בלא שבועה שאם לא כן לא ילוה. ודוקא כשעודנו גבאי אבל לא אחרי שסלקוהו. (שם)

יג. הנודר צדקה אינו יכול לחזור בו, אלא אם כן נשאל לחכם ועשה לו התרת נדרים. אבל אסור לחכם להתיר לו כיון שמפסיד את העניים, ומנדים היו את החכם המתיר אם אין סיבות מיוחדות המצדיקות את הדבר. ואם הגיע הכסף ליד גבאי צדקה אינו יכול יותר להשאל עליו. אפילו נדר לצדקה באסמכתא, כגון שאמר אם אעשה דבר פלוני אתן כך וכך לצדקה ועשאו חייב לתת, שצדקה תופסת אף באסמכתא. ואפילו הקדיש מתוך כעס הקדשו הקדש. (שם פ"ו)

יד. צדקה בכלל נדרים, לפיכך האומר הרי עלי סך מסוים לצדקה או הרי מאה דולר אלו לצדקה חייב ליתנה לעניים מיד, ואם איחר עובר ב"בל תאחר" שהרי בידו ליתן מיד והעניים מצויים. ואם אין שם עניים מפריש ומניח עד שימצא עניים.

ודוקא במפריש צדקה בסתם, אבל כל אדם יכול להפריש מעות שיהיו מונחים אצלו ליתנם מעט מעט כפי שירצה. וכן אם בשעה שנדר קבע זמן לנתינת הצדקה אינו עובר עד שיעבור הזמן. וכן אם התנה בשעה שנדר את הצדקה שיהיו הגבאים רשאים לשנותה הרי אלו מותרים לעשות כפי התנאי.

נדר צדקה בבית הכנסת שכונתו לתת לגבאי או צדקה אחרת שיש לתת אותה לגבאי צדקה, אינו עובר בכל תאחר אף שעניים מצויים עד שיתבע אותה ממנו הגבאי, וכשתבעו עובר בכל תאחר מיד כשיש עניים. ואם לא ידע הגבאי שנדר צריך הנודר להודיע לגבאי כדי שיתבענו. נדר לעני מסוים אינו עובר בכל תאחר אף שיש עניים אחרים, עד שיבקש אותו עני. (שם)

טו. יש אומרים שכיון שגמר בלבו לתת לצדקה חייב לתת, ויש חולקים וסוברים שאינו חייב עד שיוציא בפיו, ויש להחמיר כדעה ראשונה. (שם ח"א שער י"ב פ"ח סי"ג)

טז. אשה שרוצה לחלק לעניים ולצדקה כמנהג בתי העשירים, ובעלה אף שהוא עשיר מעכב מפני שהוא קמצן, אף שעומד וצווח אין שומעין לו, שעל דעת כן נישאת לו שתחלק צדקה כנהוג. (שם כג)

יז. אשה שחללה שבת בשוגג והורו לה חכמים לתת לעניים דמי חטאת לתקון נפשה, חייב הבעל לשלם. וכן יכולה ליטול מהוצאות הבית ואין צריכה ליטול רשות מבעלה.

ואף שגבאי צדקה אין מקבלין מהנשים דבר מרובה, אבל אם הצדקה היא לשם כפרה מקבלין אפילו דבר מרובה. (שם כד כה)

סימן קט

מעשר כספים

- א. חייב אדם להפריש מעשר מהכנסותיו הכספיות. ולרוב הפוסקים החיוב מדרבנן, ויש אומרים שהוא מהתורה, ויש אומרים שהחיוב הוא מהמנהג. (דינו ממונות ח"א שער י"ב פ"א)
- ב. עני אין חיוב במעשר, מכל מקום יתן לפחות שלישי שקל בשנה לערך ששה גרם כסף כדי לקיים מצות צדקה. עשיר לא יפריש יותר מחומש מנכסיו, במה דברים אמורים כשאין שם זקוקים לכך ורצונו להקדיש נכסיו. וכן בשעת מותו יכול ליתן כמה שירצה, אולם יניח גם ליורשיו לפי שיקול דעתו ובפרט כשהם זקוקים לכך, וכן אם נותן לתלמוד-תורה יכול לתת יותר מחומש. (שם)
- ג. בפעם הראשונה יפריש מהקרן, מכאן ואילך מהריוח. כשמפריש יעשה חשבון מדויק שלא יפחות מעשירית וגם לא יוסיף, כי להפרשת החלק העשירי יש סוד ויסוד. ואם בדעתו לתת צדקה יותר ממעשר, יוסיף לאחר שהפריש את המעשר ותבוא עליו ברכה. (שם פ"ב)
- ד. קודם ההפרשה יתנה בפירוש שחלוקת כסף המעשר תהיה על דעת עצמו וכראות עיניו ובעת שירצה, שאם לא כן חייב לתת מיד כדי שלא יעבור על כל תאחר כיון שמצויים עניים, ועל ידי תנאו יכול לעכב המעות ולתתו לכמה מטרות. (שם)
- ה. כשהזמין לו השי"ת ריוח יפריש מעשר מיד. וסוחר המוכר בכל יום יהיה לו פנקס מיוחד, ובסוף היום או השבוע או החדש יעשה חשבון כמה הריוח ויפריש. פקיד או פועל המקבל משכורתו בסוף שבוע או בסוף חודש, יפריש מיד בעת שמקבל משכורתו. ורצוי שתהיה קופה מיוחדת למעשר, שיהיו מעות מזומנות אצלו בכל עת שיתבקש לתת. (שם)
- ו. כל ריוח חייב במעשר, הן ממסחר, משכורת, תיווך, מניות, הגרלה, תמיכה, מענק, מתנה או ירושה. אף שהאב עישר נכסיו חייב הבן לחזור ולעשר מהירושה שהוא מקבל. (שם פ"ג)

שלחן המלך

- ז. קנה שני מיני סחורות בקניה אחת והפסיד באחת והרויח באחת, מנכה ההפסד מהרויח ומהנותר יפריש מעשר. אבל עשה שני עסקים נפרדים (כגון שיש לו חנות ומניות) והרויח באחד ובאחר הפסיד, אין מנכין חשבון ההפסד מהרויח, אלא מכל מה שהרויח יפריש מעשר וההפסד לעצמו. (שם)
- ח. ניתן להוריד מהרויח הוצאות שמוציא על עסקיו, כגון נסיעות, מלון וכיוצא. וכן נזקים שאירעו שלא באשמתו כגון גניבה, גזילה, אבידה, שריפה וכיוצא. וכן הוצאת העברת הסחורה, סבלים, פועלים וכיוצא אפשר לנכות מהחשבון הכללי ומהרויח הנותר יעשר. (שם)
- ט. נכויי מס הכנסה, בטוח לאומי, מס קניה, מכס, מס עסק וכיוצא, כל מיני מסים המוטלים על העסק רשאי לנכותם מחשבון הרויח הכללי ומהמותר יפריש מעשר. ואין לפרוע מסים אפילו ביטוח לאומי שניתן לזקנים וכיוצא מהמעשר. (שם)
- י. הוצאות ביתו, ובכלל זה מס קופת חולים, ארנונה שעל הבית, עוזרת וכיוצא, והוצאות אשתו ובניו שחייב לזונם, אינו רשאי לנכות מחשבון הרויח הכללי.
- יא. הוצאות לקניית מצות שחייב בהם כגון טלית, תפלין, מזוזה, סוכה, אתרוג, יין לקידוש, מתנות לאביונים וכיוצא אינו רשאי לנכות מהרויח הכללי, וכל שכן שלא יוציאם מכספי המעשר. אולם מצוה שאינו חייב בה כגון לשלם בכדי לקבל סנדקאות, אם לא היתה יכולת בידו לקיום מצוה זו בלא המעשר, יכול לתת מהמעשר. (שם)
- יב. עיקר מצות מעשר כספים היא לתתו לעמלי תורה ההוגים בתורת ה' ותורתם אומנותם. וכן צדקה לעניים, לפדיון שבויים, הכנסת אורחים, חולים, יתומים, גמילות חסדים, הצלת ילדים ממיסיון או מחינוך חילוני וחינוכם לתורה, הכנסת חתן וכלה לחופה, לקנות ספרים ללמוד בהם הוא עצמו או להשאילם לאחרים, להדפסת ספרים חשובים והפצתם, לשכור מורה לבן שילמד תורה אפילו לעשיר אם אינו רוצה שילמוד תורה וכל שכן בני עניים, לשליחים נאמנים הבאים מארץ ישראל או מקומות אחרים, להחזיק מוסדות וכיוצא בזה. (שם)

יג. נדר שנדר בעת צרה, אף שבעת נדרו היה בדעתו לשלמו ממעות מעשר, לא יועיל נדרו זה אם משלמו מהמעשר כי לא הוסיף לעצמו זכות, על כן אין לשלמו ממעות מעשר.

אבל הוצאות נישואי בנו ובתו הגדולים, ובפרט אם הם תלמידי חכמים רשאי להוציא מהמעשר, ואין חייב להודיע להם שממעות מעשר הוא מוציא. ודוקא אם בשעת התחיבותו היה בדעתו להוציא מהמעשר, שאם לא כן אינו רשאי לפרוע חובו מהמעשר. (שם)

יד. יש נוהגים כשאין להם כסף מעשר מזומן, נותנים לעניים ומלוים מנכסיהם ומתנים בינם לבין עצמם כשירויחו בממונם יעכבו המעשר לעצמם בסכום שנתנו לעניים, ואף שלא פירשו אם נהגו כך סתמו כפירוש. ורשאים לעכב לעצמם לפרוע מה שהלוי ונתנו לעניים. (שם)

טו. מעות מעשר דינם כמתנות עניים וצדקה, וכל ספק המתעורר בהם אם הם שייכים למעשר או לחולין — הוי מעשר. נדר לצדקה ושכח כמה נדר, מרבה ליתן עד שיאמר לא לסכום גדול כזה התכוונתי. (שם פ"ו)

טז. מצוה מהמובחר להפריש חומש. ויחלקו לשני מעשרות, האחד כאמור בסעיפים הקודמים, והשני יכול להשתמש בו גם לצורך מצות שלו, כגון טלית, תפילין, לולב, ספרי קודש, שכר חינוך לבניו לתורה, לעליה לארץ ישראל, או לקברות צדיקים וכיוצא. (שם פ"ז)

סימן קי

הכנסת אורחים

א. רבותינו שבחו מאד גודל מצות הכנסת אורחים, ונמנה מקצת מעלותיה: אמרו גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכונה. וזה מהדברים שאוכל פירותיו בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. ואם אין לו בנים זוכה לבנים. וכל המאכיל פרוסה לצדיק כאלו קיים חמשה חומשי תורה. וכל הצלחת העולם הזה רגיל לבוא על ידי מצוה זו. והמעלים

עיניו מהכנסת אורחים עונשו גדול, והמקיימה כהקריב קרבן במזבח.
(דיני ממונות ח"ד ש"ד פ"ז)

ב. כשבא אורח אין שואלין אותו בתחילה שאלות שונות, רק באכילתו ושתיתו וכיצד יסתדר, ואפילו דברי תורה לא ישאל אותו עד שיכיר בו שיודע להשיב כדי שלא יתבייש. ויקבלו אותו בפנים יפות ושמחות. ומצוה שבעל הבית עצמו יטרח לכבודו יותר משלוחו, כאברהם אבינו. ועיקר המצוה להכין לו מקום לינה. וחדר האורחים יהיה מהודר ויפה, שכל דבר מצוה ראוי שיהיה מהמהודר והנאה. וחייבים כל ראשי קהלה שיהיה להם בתים להכנסת אורחים. (שם ב)

ג. האשה היא הטורחת ועליה בעיקר מעמסת האורחים, על כן שכרה מרובה כשמקבלת אותם בסבר פנים יפות, ובשכרה שלא תהיה אלמנה או שכולה וגלמודה. ולא תקפיד על האורחים. וכשמשוחחים בני הבית לא ידברו בלחישה ורמיזה, שיחשוב האורח שמתכוונים עליו ויבוא לידי בושה. ואפילו עני שאין ביכולתו לקיים מצוה זו יכול לעזור לאורח על ידי שיתן לו עצות איך להסתדר בעיר החדשה. (שם ג)

ד. לא חייב להאכיל אורחים בשר ולהשקותם יין, אלא כל אחד כפי יכולתו וכדרך שהוא אוכל. העיקר שיתן בשמחה, כי טובה ארוחת ירק בשמחת פנים משור אבוס בפנים זועפות. ואם יש לו יכולת, ראוי לשאול את האורח מה שאוהב ולעשות לו. וישמח באורח מעין שמחת חג. וכשבאו אליו שני אורחים, אף שהאחד מכובד מחברו וגדול ממנו, בעניני אכילה ושתיה לא ישנה ביניהם ולא יגרום לקנאה בסעודה, אף שלהושיבם יכול להושיב כל אחד לפי כבודו. (שם ד)

ה. אם אבד חפץ בביתו, לא יעשה בעל הבית עסק גדול מזה כשיש לו אורחים, אפילו כשיש מקום לחושרם כל שכן אם אין מקום לכך, שבוה גורם להם צער ובושה על לא חמס בכמיהם, אלא יבקש את האבידה ויחפשה בשקט ובצנעא. (שם ו)

ו. יזהר האורח שלא להיות מחרחר ריב וסכסוכים, ולא ינהג בגאווה ולהשתבח בתהלותיו, ויתקדש בסדר אכילתו ושתיתו, ולא ידבר בקלות ראש עם האשה שלא יבוא לחשד, ולא יאכל אכילה גסה. קצורו של דבר ינהג בדרך ארץ בכל דרכיו, שאם לא כן יגרום שבעל הבית לא יכניס יותר אורחים.

ודרך האורח לוותר מממונו לכבוד בעל הבית, ולא יזמין אורח אחר רק ברצון בעל הבית. וישתדל להנות את בעל הבית, שאם הוא סוחר יקנה מבעל הבית, ואם יכול יתן מתנה לבעל הבית או לבניו להראות חבתו לבעל הבית. (שם ט)

ז. צריך האורח להחזיק טובה לבעל הבית שנהנה ממנו ולברך אותו, ולשאול בשלום אשתו שטרחה עבורו על ידי בעלה. ובברכת המזון יברך את בעל הבית כנוסח שתוקן. ויארח אצלו את בעל הבית שלא יהיה כפוי טובה. ולא ישבח את בעל הבית בפני אנשים לא הגונים שלא ילכו אצלו ויעשו לו רע.

ויזהר שלא לדבר רע על מי שעשה לו טובה. וכשמתארח בבית אחר לא יספר על בתים אחרים ויגלה סודות מבית חברו, שאם יעשה כן יהיה שנאוי על הבריות וסוף שיגרשו אותו מבתיהם בבזיון. אמרו חכמים, הפותח פתחו לחברו נפשו חייב לו. (שם יא)

ח. כל מה שיאמר לו בעל הבית יעשה אפילו שזה נוגע מעט בכבודו, אם אין זה נגד הדין ימחול ויעשה. ובדבר שאין בו סרך איסור רק פרישות שנוהג במידת חסידות מיוחדת, יעשה מה שאומר לו בעל הבית ויסתיר מעשיו.

ולא ישאר יותר מדאי בבית בעל הבית, שאם מתביש בעל הבית להוציאו נקרא גזל, וגורם נעילת דלת בפני אורחים אחרים. וכשיצא האורח יש לבעל הבית ללוותו אפילו במקום שאין חשש ספק סכנה, וזהו כבוד לשכינה ההולכת עם האורח. ויתן לו צידה לדרך. ומצוה על האורח לקבל ברכת גדולי העיר וחכמיה לפני שיוצא כדי שיגיע למחוז חפצו בשלום. (שם יב)

ישנם הלכות שהחייב לקיימם בארץ ישראל ולא בחוץ לארץ, וכיון שרוב העם בחוץ לארץ, ורוב תושבי ארץ ישראל כיום עלו מחוץ לארץ, ולא הורגלו לקים הלכות אלו, על כן מחוסר ידע גם בארץ אינם יודעים שיש לקיימם. לדוגמא: יש חיוב מהתורה לתת לכהן את הזרוע והלחיים והקיבה. ואף שיש מחלוקת אם נוהגת מצוה זו בחוץ לארץ, כמו"ש בשו"ע יו"ד סימן ס"א סכ"א, המנהג הוא שלא לתת בחוץ לארץ כמו שפסק בשו"ע שם, אבל בארץ לכו"ע צריך לתת זרוע לחיים וקיבה לכהן על כן חייבים ללמוד פרטי הלכות אלו ולקיימם.

סימן קיא

מהלכות חודש, עורלה, כלאים, בכור, תרומות ומעשרות

- א. אסור לאכול מתבואת חמשת המינים, חטה, שעורה, כוסמת, שכולת שועל ושיפון, אם היא תבואה חרשה, דהיינו שלא השרישה קורם ששה עשר בניסן עד שיקרב העומר שהוא בששה עשר בניסן, שנאמר: "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה". ועתה שאין עומר אסור כל יום ששה עשר בניסן, ובחוץ לארץ שעושים שני ימים טובים אסור כל יום שבעה עשר עד תחלת ליל שמונה עשר.
- ואיסור זה נוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ, בין תבואה של ישראל בין תבואה של נוכרים.
- ובמקומות שזורעים וקוצרים את התבואה פעמיים בשנה שכיח חרש, ויש להזהר בזה. (שו"ע יו"ד רצג א ב)
- ב. הנוטע עץ מאכל מונה לו שלוש שנים מעת נטיעתו, וכל הפירות שיהיו בו בתוך שלוש שנים אסורים בהנאה לעולם, בין עיקר הפרי בין הגרעינים בין הקליפות.
- ואיסור זה הנקרא ערלה נוהג בכל מקום ובכל זמן, בין בשל נכרי בין בשל ישראל, בארץ ישראל מהתורה ובחוצה לארץ הלכה למשה מסיני. (סימן רצד א ח)
- ג. פירות השנה הרביעית נקראים פירות רבעי. יש להם דין מעשר שני לכל דבר. בזמן שבית המקדש היה קיים היו מעלים אותם לירושלים לאוכלם שם, ועתה פודים אותם בשוה פרוטה אפילו הם רבים, וישליך הפרוטה לים הגדול או ישחקנה ויפזרנה לרוח. ויברך בעת שפודה "על פדיון רבעי", או יפדה בפירות שישוו שוה פרוטה ויאבדם.
- נטע רבעי נוהג אף בחוץ לארץ, ויש מי שאומר שאינו נוהג אלא בארץ. (שם ו ז). וכיון שיש מחלוקת, בחוץ לארץ יפדה בלא ברכה. (ש"ך יז)
- ד. אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים, או ליטע גפן בצד הירק או התבואה, בין בארץ בין בחוץ לארץ, והוא הנקרא כלאי הכרם, ואם עשה כן נאסר בהנאה.
- ואסור להרכיב אילן באילן, כגון יחור של תפוח באתרוג או אתרוג בתפוח, בין בארץ בין בחוץ לארץ והוא נקרא כלאי אילן. ואסור לקיים המורכב כלאים, אבל הפרי היוצא ממנו מותר.

אסור לזרוע שני מיני זרעים כאחד בארץ ישראל והוא הנקרא כלאי זרעים, ובחוץ לארץ מותר. (סימן רצד רצו רצז)

ה. המרכיב זכר על נקבה שאינו מינו, בין בבהמה בין בחיה ובעופות ואפילו במיני חיה שבים, הרי זה לוקה. ואסור לתת בהמתו לנכרי להרביעה בשאינו מינה. ואסור לעשות מלאכה בשני מינים, כגון לחרוש או למשוך בקרון וכיוצא. (סימן רצז)

ו. חבר צמר עם פשתים בכל צד חבר שבעולם אסור משום כלאים. כיצד, צמר ופשתים שטרפן זה עם זה ושע אותם ועשה מהם לבדים, או שטרפן וטוה אותם כאחד וארג בגד מטוי זה, או שתפר בגד צמר בשל פשתן אפילו תפרן בחוטי משי, או שתפר בגד צמר בחוטי פשתן או בגד פשתן בחוטי צמר, או קשר חוטי צמר בחוטי פשתן או גדלן, הרי זה כלאים. (סימן ש' ס"א)

הלכך הקונה חליפה או מעיל בין לגבר או לאשה מהשוק צריך לבודקו אם אין בו כלאים, שאין הנכרי נאמן אפילו מסיח לפי תומו. וגם הקונה מישראל צריך שיהיה נאמן.

ז. בכור בהמה טהורה נוהג בזכרים בין בארץ בין בחוץ לארץ. בזמן הזה מצוה לשתף עם הגוי לפני שיצא לאויר העולם כדי לפוטרו מהככורה אף שמפקיע קדושתו, שזה עדיף כדי שלא יבוא לידי מכשול ליהנות ממנו בגיזה ובעבודה.

ואם הקנה לגוי חלק בעובר אין הקנין חל לפי שהוא דבר שלא בא לעולם, לכך יקנה לו חלק באם. (סמן שכ) וראוי להתיעץ עם חכם איך להקנות כדי שלא לבוא לידי מכשול, שהבכור קדוש הוא.

ח. תרומות ומעשרות אינם נוהגים מהתורה אלא בארץ-ישראל. ונביאים התקינו שיהו נוהגים אפילו בארץ שנער, מפני שהיא סמוכה לארץ-ישראל ורוב ישראל הולכים ושבים שם. וחכמים הראשונים התקינו שיהו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב, מפני שהם סביבות ארץ-ישראל. והקונה שדה בסוריא חייבת בתרומות ומעשרות מדברי סופרים. ושאר הארצות אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן. (סימן שלא א')

ט. פירות ארץ-ישראל שיצאו חוצה לארץ פטורים מתרומות ומעשרות,

ואם יצאו לסוריא חייבים. ופירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבים אם נקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו לארץ. (שם יב)

י. סדר ההפרשה הוא, מפרישין תרומה גדולה, ובזמן הזה שעומדת לשריפה מפני הטומאה שיעורה בכל שהוא. אחר כך מפרישין אחד מעשרה, ונקרא מעשר ראשון ונותנו ללוי. ומפריש מהשאר אחד מעשרה והוא מעשר שני והוא לבעליו, וצריך לחללו על שוה פרוטה, ויש בו דינים מיוחדים. ומעשר עני נוהג בשנה השלישית והשישית מהשביעית במקום מעשר שני ונותנו לעניים. וממעשר ראשון שלוקח הלוי מפריש ממנו אחד מעשרה ונותנו לכהן, ונקרא תרומת מעשר. (שם יט)

יא. מי שקונה במקום שיש ספק אם עישרו או לא נקרא דמאי, ומפריש מעשרות בלא ברכה. לוקח בידו מעט יותר מאחד ממאה וזה הנוסח: "יותר מאחד ממאה שיש כאן הרי הוא תרומה גדולה. אותו אחד ממאה שיש כאן ועוד תשעה חלקים כמותו בצד צפון הפירות הרי הם מעשר ראשון. אותו אחד ממאה שעשיתיו מעשר ראשון עשוי תרומת מעשר. מעשר שני בדרום הפירות, ומחולל (ואם מפריש על של חבירו יוסיף הוא וחומשו) על פרוטה במטבע שיחדתי לחילול מעשר שני. ואם השנה מעשר עני אומר מעשר עני בדרום הפירות." ומשליך לאיבוד את יותר מאחד ממאה של הפרי או הירק שבידו.

סימן קיב

הלכות מזוזה

א. מצות עשה מהתורה לכתוב פרשת שמע והיה אם שמוע ולקובעם על מזוזת הפתח. וצריך לזוהר בה מאד. וכל הזוהר בה יאריכו ימיו וימי בניו, ואם אינו זוהר בה ח"ו להיפך. והכל חייבים במזוזה גם נשים, ומחנכין את הקטנים לעשות מזוזה לפתחיהם. (שו"ע רפ"ה א ורצ"א ג')

ב. הבית נשמר על ידי המזוזה, מכל מקום לא תהיה כונת האדם בהנחתה בשביל שמירה או שכר עולם הבא, אלא לקיים מצות הבורא יתברך.

וכשיצא מביתו יניח ידו על המזוזה ויאמר: ה' ישמור צאתי ובואי לחיים טובים ולשלום מעתה ועד עולם. אל שדי יברך אותי ויתן לי רחמים. (בא"ח כי תבוא א ג). והאר"י זצ"ל כתב, יניח אצבעו הנקרא אמה על שדי וינשקנה, ויתפלל לה' שישמרנו בשם שדי, וחילופו באותיות המאוחרות תכ"ה שיצילנו מיצר הרע. (ברכ"י רפ"ה ב)

ג. אם נודע לו בשבת ויום טוב שאין מזוזה בפתחו ויש לו בית אחר שיש בו מזוזה, צריך לצאת מהבית לבית שיש בו מזוזה. אבל אם אין לו בית אחר מותר לגור בו עד למחר שיניח מזוזה. ולא יתעצל אלא ישתדל בכל מאמצי כחו למצוא מזוזה. (בא"ח שם ב)

ד. כשבא לקובעה יברך אשר קדשנו במצותיו וציונו לקבוע מזוזה. ואחר שיקבענה ינשקנה ויאמר, זה השער לה' צדיקים יבואו בו, ויכוין אותיות שניות של השער לה' צדיקים הוא שם שדי. ויאמר תחלה לשם יחוד וכו', הריני מקיים מצות עשה לקבוע מזוזה ככתוב וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, ויהי נועם וכו', ויכפול הפסוק. והקובע מזוזות בשלוש פתחים או יותר יברך ברכה אחת לכולם. ואם הם בשני חצרות יש מחלוקת, לכך לא יקבעט סמוכים אלא ישהה בין חצר לחצר ויעשה היסח הדעת, כדי שיברך בחצר השני לכל הדעות. (שם ה)

ה. יקבענה בימין הנכנס, קבעה בשמאל פסולה. היו החדרים סמוכים ולכל חדר פתח מבחוץ ובאמצע פתח, באופן שפתח האמצעי לא ניכר איזה צד הוא הימין, הולכים אחר הציר של הדלת, שהחדר שהציר שם נחשב לפנימי והחדר שאין בו צירים הוא החיצון. ויקבענה בימין הנכנס מחדר שאין בו צירים לחדר שיש בו צירים. וזה דוקא כשיש לכל חדר פתח פתוח לחצר או לרשות הרבים, אבל אם אין פתח רק לאחד מהם, הולכים אחר הפתח ולא אחר היכר הציר. (שם ה)

ו. צריכה להיות זקופה אורכה לאורך מזוזת הפתח, ולא באלכסון כמנהג עדות אחרות. וצריך שתהיה בתוך החלל של הפתח תחת המשקוף ובטפח הסמוך לחוץ. ויניחנה בתחילת שליש העליון של גובה השער, דהיינו תחלק גובה מזוזת הבית לשלושה חלקים ובתחילת שליש העליון מלמטה למעלה יניח את המזוזה. הניחה למטה פסולה, ויש מכשירים ואין לסמוך עליהם רק

ברוח גדול. הניחה בשליש העליון כשרה בדיעבד, אבל צריך להסירה ולהניחה כראוי בתחלת שלישי העליון. (שם ז)

ז. מצות קביעת מזוזה כורכה מסוף הפסוק לראש הפסוק. ואחר שגוללה מניחה בשפופרת ומחברה במזוזת הפתח במסמרים, או יחפור במזוזת הפתח ויקבענה שם. ולא יעמיק לחפור טפח בעומק ואם עשה כן פסולה. ומותר לקבוע את המזוזה בלילה. (שם ד)

ח. הסירה כדי לעשות לה תיק אחר, אם לא שהה הרבה לא יברך, ואם שהה הרבה שעות בעשיית התיק והלך ממקום למקום ועשה בינתיים היסח הדעת בעסקים אחרים יברך כשקובעה. (שם ח)

ט. לכתחילה יניחנה בטפח הסמוך לחוץ, ואם הניחה בפנים יסירנה ויניחנה בטפח הסמוך לחוץ. ואם נמצא במקום שגונבים אותה ותבוא לזלזול מותר להניחה בפנים. ואם לא הניחה תוך חלל שתחת המשקוף אלא אחר הדלת פסולה, שהמזוזה צריכה להיות תחת המשקוף. (שם ט, י)

י. בית שיש בו שלושה כותלים וברוח רביעית אין כותל כלל, כי הפתח ממלא כל רוח רביעית מדרום לצפון, הרי זה חייב במזוזה. וראשי הכותלים נחשבים למזוזות. ואם אין לו רק מזוזה אחת כגון שעומד בקרן זוית, אם המזוזה של הפתח בימין הרי זה חייב, ואם מצד שמאל פטור. ומכל מקום יקבע מזוזה בלא ברכה. (שם יב יג)

יא. בית שאין לו דלתות חייב במזוזה ויש פוטרין, ולכן יקבע בלא ברכה שספק ברכות להקל, או יקבענה עם אחרת שחייבת בברכה ויכוין לפוטרנה.

וחדרים רבים זה לפנים מזה כולם חייבים. וכן בית שיש לו הרבה פתחים, אף שיוצאים באחד כל הפתחים חייבים.

וכל בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות (כל אמה בערך 40 ס"מ) פטור. ואם יש בו כדי לרבע, אף שאורכו יתר על רוחבו, או שהיה עגול או בעל חמשה זוויות חייב

וחדר קטן שאין בו ארבע אמות ומשם נכנסים לחדרים שיש בהם שיעור חייב גם בפתח חדר הקטן, וכיון שיש ספק על החיוב יקבע בלא ברכה.

וכן בית גדול שיש בו חדרים קטנים להניח חפצים חייבים במזוזה, ולא יברך. (שם יט)

יב. מחסן לייך ושמן וכיוצא, וכן מחסן לתבן או לעצים או בית הבקר שאין בו מיאוס חייבים, כיון שיוצאים ונכנסים ומשתמשין שם נחשב כבית דירה. אבל בית הכסא ובית המרחץ ובית הטבילה פטורים שאין עשויים לדירת כבוד. (שם כ)

יג. חנויות של סוחרים שיושבים שם סוחרים למכור, אף שבלילה הולכים לבתיהם לישן הרי אלו חייבים במזוזה, וכיון שיש מי שחולק יניח בלא ברכה. (שם כב)

יד. השוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד משום ישוב ארץ-ישראל. אבל השוכר בית בחו"ל והדר בפונדק בארץ ישראל פטור ממזוזה שלושים יום.

במה דברים אמורים בשוכר בסתם, אבל אם שכר בפירוש לששה חדשים או לשנה והוליך שם מטלטליו מתחייב מיד. (שם כג)
השוכר בית מגוי חייב במזוזה. (שו"ע רפו כג)

טו. המזוזה נבדקת פעמיים בשבע שנים. ומזוזה בשל רבים אין מטריחין עליהם ונבדקת פעמיים ביוכל. (שו"ע רצ"א א)

טז. השוכר בית מחברו השוכר חייב לקבוע בה מזוזה, ולתקן מקום קביעותה, וכשיצא לא יקח את המזוזה עמו. ואם שכר את הבית מגוי או שהשכיר עכשיו לגוי יקח את המזוזה (שם ב), שלא תבוא המזוזה לבזיון. (פ"ת ח)

יז. קרון הקשור למכונית וישנים בו ונוסעים בו לטייל אינו חייב במזוזה, כיון שנמצאים בו רק עראי. (שערי עזרא ח"א סימן עז)

סימן קיג

בקר חולים

- א. מצוה לבקר חולים. הקרובים והחברים נכנסים מיד, והרחוקים אחר שלושה ימים. ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסים מיד. ואפילו גדול ילך לבקר קטן, ואפילו כמה פעמים ביום. וכל המוסיף הרי זה משובח, ובלבד שלא יטריח ויפריע לחולה. (שו"ע של"ה א). ובמחלות מסוימות יש לבקר בחדר החיצוני ולא להפריע לחולה. (שם ח). ויש להשמע בענין זה כיום להוראות הרופאים.
- ב. כל המבקר יבקש רחמים על החולה, ואם לא בקש לא קיים המצוה. ובבקשת הרחמים יכלול אותו בתוך חולי ישראל, שיאמר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל. ובשבת אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא. (שם ד' ו')
- ג. אומרים לחולה שיתן דעתו על עניניו, אם הלוח או הפקיד אצל אחרים, או אחרים הלוח או הפקידו אצלו. ואל יפחד מפני זה מהמות. (שם ז) ועל פי הקבלה זה תקון גדול לאדם, שכן אם חייב לאחרים ולא ידוע ליורשים סוף שיצטרך לחזור בגלגול לשלם את הממון שחייב בעולם הזה, וכידוע זה צער גדול לנשמה. על כן כל חולה יכתוב ויבהיר את כל עניניו.
- ד. מי שיש לו חולה ילך אצל חכם מלבד הרופא כדי שיבקש עליו רחמים. ונהגו לברך חולים בבית הכנסת ולקרוא להם שם חדש כי שינוי השם קורע גזר דינו. (שם י). ונוהגים להרבות בצדקה כי צדקה תציל ממות, ומותר לתת יותר מחומש כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו. (עיין בדיני ממונות ח"א בדיני מעשר כספים)
- ה. נתנה התורה רשות לרופא לרפאות, ומצוה היא. ובכלל פיקוח נפש הוא, ואם מונע עצמו הרי זה שופך דמים. (שו"ע שלו א). שצריך לעשות רפואה על פי טבע העולם, והוא יתברך הסכים לזה ונתן רפואה על ידי טבע הרפואות. ויאמין שרפואה האמתית היא על ידי בקשת רחמים מהשמים, וחייב לעשות שניהם. (ש"ך שם א)

- ו. מקובלים אנו מזקנינו המקובל האלקי כמוהר"ר יהודה פיתייא זיע"א, שעם כל רופא יש שר רוחני, ואצל רופא גדול יש שר רוחני גדול בעל מעלה. על כן ילך תמיד לרופא הגדול ביותר לשאול בעצתו ולהתרפאות אצלו, ולא יחוס על ממונו אף שיצטרך לשלם לו יותר. וכך נהג לומר לשואלים בעצתו.
- ז. חולה שמת לו קרוב משפחה אפילו הקרוב לו ביותר אין מודיעין לו שמא תטרף דעתו עליו. ואין קורעין חלוקו, ואין בוכין ואין מספידים בפניו שלא ישבר לבו. ומשתיקין את המנחמין מפניו. (שו"ע שלז א)
- ח. חולה שנטה למות, אומרים לו התודה. ומסבירים לו שהרבה התודו לא מתו, והרבה שלא התודו ומתו, ובשכר שהוא מתודה יחיה ויבריא. וכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. ואם אינו יכול להתודות בפיו יתודה בלבו. ואם אינו יודע להתודות יאמר "מיתתי תהא כפרה על כל עונותי". ואין אומרים דברים אלו בפני עמי הארץ ולא בפני נשים ולא בפני קטנים שמא יבכו וישברו לבו.
- וזה סדר הוידוי: "מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי שרפואתי ומיתתי בידך, יהי רצון מלפניך שתרפאני רפואה שלימה, ואם אמות תהא מיתתי כפרה על כל חטאים ועונת ופשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך. ותן חלקי בגן עדן, וזכני לעולם הבא הצפון לצדיקים". ואם רוצה להאריך בוידוי יותר אפילו כיום כפור הרשות בידו. (שו"ע סימן של"ח)
- ט. גוסס הרי הוא כחי לכל דבריו, ואין עושין לו דבר. וכל העושה פעולה שעלולה לקרב מיתתו הרי זה שופך דמים.
- וכיון שנטה למות אין רשאים ליפרד ממנו, כדי שלא תצא נפשו והוא יחידי. ומצוה לעמוד בשעת יציאת נשמה שנאמר: "ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו" (תהלים מט). (סימן שלט א ד)

שלחן המלך

סימן קיד

מהלכות אונן ואבלות

א. מי שמת לו מת שחייב להתאבל עליו, קודם קבורה נקרא אונן. אוכל בבית אחר, אין בית אחר עושה לו מחיצה ואוכל, אין לו מחיצה מחזיר פניו ואוכל. ואינו אוכל בשר ולא שותה יין, ולא מברך ברכת המוציא ולא ברכת המזון. ואין מברכין עליו ולא ממנין עליו, ופטור מכל מצות האמורות בתורה. ואפילו אם אינו צריך לעסוק בצורכי המת, כגון שיש לו אחרים שעוסקים בשבילו. ובשבת ויום טוב אוכל בשר ושותה יין ומברך וחייב בכל המצות. (שו"ע שמא א)

ב. המשמר את המת אפילו שאינו מתו והוא זר למשפחה, פטור מקריאת שמע ומכל מצות האמורות בתורה. היו שנים זה משמר וזה קורא. (שם ו)

ג. מי שמת לו מת והוא מהמתים שראוי להתאבל עליהם חייב לקרוע עליו. וצריך לקרוע מעומד, בבית הצואר לפניו. ושיעור הקריעה טפח, וקורע את החולצה, ומברך בשם ומלכות דיון האמת. (סימן שמ)

ד. יש עוד מקרים שחייב לקרוע. על שמועות רעות, כגון שנקבצו רוב הצבור למלחמה ונגפו לפני אויביהם אפילו לא נהרגו רק המיעוט. השומע ברכת השם ואפילו ברכת הכינוי מפי ישראל. הרואה ספר תורה שנשרף או תפלין או אפילו מגילה אחת מהנביאים או מהכתובים קורע שתי קריעות, אחת על הגוילין ואחת על הכתב, ודוקא כשורפין אותם בזרוע כמעשה יהויקים ששרף מגילת ירמיהו. הרואה ערי יהודה בחורבן או ירושלים או בית המקדש חייב לקרוע. (שם לו לז לח)

ה. מצוה גדולה להספיד על המת כראוי בין איש בין אשה. ומצותו שירים קולו לומר עליו דברים המשברים את הלב, כדי להרבות בכיה ולהזכיר שבחו. ואסור להפליג בשבחו יותר מדאי, אלא מזכירין מדות טובות שבו ומוסיפין בהן קצת. לא היו בו מדות טובות כלל לא יזכיר עליו. וחכם וחסיד מזכירין להם חכמתם וחסידותם. כל המזכיר על מי שלא היה בו כלל, או שמוסיף להפליג יותר מדאי על מה שהיה בו גורם רעה לעצמו ולמת.

ומי שציוה שלא יספידוהו שומעין לו ואין מספידין, אבל אם ציוה שלא לנהוג עליו שבעה ושלושים או שלא יקברוהו אין שומעין לו. (שר"מ א ב ו)

- ו. המאבד עצמו לדעת אין מתעסקין עמו לכל דבר, ואין מתאבלין עליו, ואין מספידין אותו, ולא קורעין, ולא חולצין, אבל עומדים עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים וכל דבר שהוא כבוד לחיים.
- איזהו מאבד עצמו לדעת: כגון שאמר הרי הוא עולה לראש הגג וראוהו שעלה מיד דרך כעס, או שהיה מיצר ונפל ומת הרי זה בחזקת שאיבד עצמו. אבל ראוהו חנוק ותלוי באילן או הרוג ומושלך על גבי חרבו, הרי הוא בחזקת כל המתים ומתעסקים עמו ואין מונעין ממנו דבר. (שמה א ב)
- ז. כל הפורשים מדרכי צבור, והם האנשים שפרקו עול המצות מעל צוארם ואין נכללין בכלל ישראל בעשייתם, ובכבוד המועדות, ושיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות, אלא הרי הם כבני חורין לעצמן כשאר האומות, וכן המומרים, והמוסרים, כל אלו אין אוננים עליהם ואין מתאבלים עליהם, אלא אחיהם ושאר קרוביהם לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ואוכלים ושותים ושמים. (שם ה)
- ח. יש במדינות שונות כיום שלוקחים איברים מהמת לצורכי מחקר, על המשפחה להתנגד לכך בתוקף שכן המת אסור בהנאה, וחיבים בקבורתו. ואפילו ציוה בכך אין שומעין לו. (עיין סימן שמח ושטט)
- ט. אסור להלין המת אלא לקוברו באותו יום, אלא אם כן הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין, או כדי שיבואו קרובים או להשמיע בעיירות. (שנז א) ומנהג ירושלים אין מלינים אפילו לכבודו.
- י. מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת. ואם יש מי שיתעסק עמו ומלוהו כל צורכו אין מבטלין. ותנוקות של בית רבן אין מתבטלין מלמודם. ומצוה ללוות את המת, והרואה מת ואינו מלווהו עובר משום לועג לרש ובר נידוי הוא, ולפחות ילוונו ארבע אמות. (שסא א ב ג)
- יא. מי שציוה לקוברו בארץ-ישראל, חייבים קרוביו לקיים צואתו האחרונה ולהביאו לקבורה בארץ-ישראל. (שו"ת שערי עזרא ח"א סימן פט)
- יב. הכהן מוזהר שלא ליטמא במת ולא לכל טומאות הפורשות ממנו ואפילו כהן בעל מום, אבל חלל וכהנת מותרים ליטמא. וכל המתים האמורים בפרשה שכהן מטמא להם מצוה שיטמא להם. ואם לא רצה מטמאין אותו בעל כרחו. (סימן שסט ושעג)

- יג. מאימתי חל האבלות, משנקבר ונגמר סתימת הקבר בעפר, ומאז נוהג דיני אבלות במקום דיני אונן. ומעטף ראשו במקום שנהוג שאבל מעטף ראשו, אבל אינו חולץ מנעליו עד שיוגיע לביתו. ויש נוהגים שמניחים עפר בנעליו עד שמגיעים לביתם וחולצים המנעל. (שעה א)
- יד. מנהגים שונים יש בסדר הקבורה, ובקצת מנהגי אבלות, וכל עדה תנהג כפי מנהגה. ובירושלים יש מנהגים שונים שהנהיגו מקובלים. וכל עדה תחזיק במנהגה, ואין לאדם להתערב או למחות או לבקש לשנות מנהג אחר שנהגה עדה אחרת, וכמעט בכל ארץ החזיקו בקצת מנהגים שונים ואין לשנות, כי כל מנהג נעשה על ידי גדולי תורה.
- טו. אמירת הקדיש מועילה מאד לנשמת המת, ועל כן יש להקפיד לומר אותו בכל התפלות, וחייב הבן לעשות כן לאביו ולאמו. ואפילו אביו חי לא יכול למחות בבן שלא יאמר קדיש לעליו נשמת האם. כן מצות אחרות שעושים לעליו נשמה מועילה למת, כגון צדקה שתורמים לעליו נשמתו, לימודים שעושים לעליו נשמתו וכיוצא בזה, או עליה לספר תורה למפטיר או משלים. ומי שאין לו בן שיאמר עליו קדיש ישכור תלמיד חכם שיאמר עליו קדיש. ונוהגים לומר הקדיש אחד עשר חדש, ועושים הפסקה של שבוע כדי שלא יחשב משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש, ומשלימים לומר קדיש. (עיין רמ"א שעו ד, והיתר פשוט). ויש מנהגים שונים וכל אחד ינהג כמנהגו.
- טז. המצוה הגדולה ביותר להועיל לעליו נשמת הנפטר היא לימוד התורה. ועל כן ישתדלו האבלים לעסוק בתורה, כשהם אבלים ילמדו מה שמותר ללמוד כמו דיני אבלות, וכן מוסר ותוכחות, ויתר השנה יקבעו עתים לתורה, או לפחות ילמדו תהלים. ובין שהם לומדים ובין שאינם יודעים ללמוד, ראוי שישכרו תלמיד חכם מיוחד שישלמו לו, על מנת שלימוד התורה שלו יהיה חציו לעליו נשמת הנפטר כמו הסכם יששכר וזבלון. וכן ראוי שהיורשים ישלמו כל החובות הכספיים של המת, כדי שתהיה לו מנוחה בעולם העליון.
- יז. אבל אסור לאכול משלו בסעודה ראשונה, אבל בשניה מותר אפילו ביום הראשון. ומצוה על שכניו שיאכילוהו משלהם כדי שלא יאכל

משלו, וזו נקראת סעודת הבראה. ואם לא הברוהו ביום הראשון מותר לו לאכול משלו בלילה.

ונוהגים להברות בבצים או בתבשיל של עדשים שאין להם פה ועגולים וזכר לאבלות, ואחר כך אוכלים כל צורכם. ובמקום שנהגו להברות בבשר ולשתות יין עושים. ויש נוסח מיוחד בברכת המזון. (שער א ג ט)

יח. אלו דברים שהאבל אסור בהם: מלאכה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל ותשמיש המטה. ואסור לקרוא בתורה, ובשאלת שלום, ובכביסה, שבעה ימים, ואסור בגיהוץ ותספורת ושמחה כל שלושים יום. (סימן ש"פ א). ופרטי דיניהם מבואר בשלחן ערוך שם, והרבה פרטי דינים בספר שרי חמד ונבאר מקצתם בקצרה.

יט. כל מלאכה אסור לאבל לעשותה אפילו בביתו בצנעא, ואסור לשאת ולתת בסחורה, ולא לעשות מלאכה על ידי אחרים אלא אם כן הוא דבר האבד.

ושותפים חנוונים שאירע אבל לאחד מהם נועלים חנותם, שלא יעשה השותף בפרהסיא. (שו"ע ש"פ ג ד ה כא) ויש שנוהגים שבעת שהאבל אונן מוכר חנותו לחברו והוא נושא ונותן בחנות, או שמוכר לשותף, או שמבטל השותפות לזמן והשותף עובד והרייח מימים ההם לשותף. (פ"ת שם ד)

כ. רחיצה כיצד? אסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן, אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור בצונן מותר. ואם היה מלוכלך בטיט וצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש. ויולדת אבלה שצריכה לרחוץ מותר. ולסוך בשרו בשמן אפילו כל שהוא, אם מכויץ לתענוג אסור, להעביר הזוהמה מותר, ואין צריך לומר משום רפואה כגון שיש לו פצעים. ואשה לא תכחול ולא תפרכס בימי אבלה שזה אסור כרחיצה. (סימן שפא)

כא. נעילת הסנדל הוא דוקא של עור, אבל של בגד או גמי או שער או עץ מותר. ואם הוא של עץ ומחופה עור אסור. יולדת מותרת לנעול כל שלושים יום מפני שהצנה קשה לה. וכל אדם מותר לנעול במקום שיש סכנת עקרב. (סימן שפ"ב א ב ג)

כב. אבל כל שבעה ימים אסור לקרוא בתורה נביאים וכתובים משנה גמרא הלכות ואגדות, ואם רבים צריכים לו להתלמד מותר. ויכול לפסוק איסור

והיתר ליחיד השואל אותו אם אין אחר אלא הוא וצריכין לו. ומותר לקרוא באיוב ובאיכה ובנבואות הקשות שבירמיה, ובהלכות אבלות בינו לבין עצמו. (שפד). וכתבו האחרונים שמותר ללמוד בספרי מוסר ויראה שיש בהם תוכחה לחזרה בתשובה. ואם אין שם מי שיתפלל להוציא את הרבים ידי חובתן יכול האבל להתפלל להוציאן.

ומצוה להתפלל במקום שמת שם אפילו אין אבל כי יש בזה נחת רוח לנשמה. ואין לאבל לבטל בניו הקטנים מלימודם. (שפ"ד ג ה)

כג. אסור לכבס כסותו כל שבעה ימים אפילו במים לבד, ולאחר שבעה מותר. וכשם שאסור לכבס כך אסור ללבוש המכובסים קודם לכן, ואין צריך לומר שאסור ללבוש חדשים. וגם הסדינים והמצעות של מטה אסור לכבסן ולהציע המכובסין. ומותר לכבס בגדי קטנים שמת אביהם. (שפט א)

כד. אסור לגלח שערו, בין שער ראשו בין זקנו וכל שער שבו אפילו של בית הסתרים כל שלושים יום. ושער של השפה ומהצדדים כל שמעכב את האכילה, תוך שבעה אסור אחר שבעה מותר. לסרוק ראשו במסרק מותר אפילו תוך שבעה. (ש"צ א ו ש"ך ג)

כה. אבל אסור בשמחה, לפיכך לא יקח תנוק בחיקו כל שבעה שמא יבוא לידי שחוק. ועל כל המתים נכנס לבית המשתה אחר שלושים יום, על אביו או על אמו לאחר שנים עשר חדש אפילו בשנה מעוברת. להכנס לחופה שלא בשעת אכילה לשמוע הברכות יש מתירים, ויש אוסרים רק שיעמוד בחוץ לשמוע הברכות. לסעודת מצוה כמו פדיון הבן או ברית מילה, כשאין שם תזמורת יש מקילים. (שצ"א א ב ג). ויש כמה חילוקים ומנהגים שונים בדינים אלו וכיוצא בהם, וילכו לפי מנהגם או יבררו אצל מורה הוראה.

כו. אסור לישא אשה כל שלושים יום אפילו בלא סעודה, ולאחר שלושים מותר אפילו על אביו ואמו ואפילו לעשות סעודה. מתה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו מהפטירה שלוש רגלים. ואם לא קיים פריה ורביה, או שיש לו בנים קטנים, או שאין לו מי שישמשנו, מותר אחר שלושים יום. (סימן שצ"ב ועיין ש"ך ה)

כז. אבל תוך שבעת הימים אינו יוצא מפתח ביתו אפילו לשמוע ברכות חופה או ברכות מילה, ולא לבית הכנסת. אבל בשבת יוצא לבית הכנסת, ויש נוהגים שבכל יום קריאת התורה יוצא לבית הכנסת לשמוע קריאת התורה. (שצג ב ג)

כח. כל מי שאינו מתאבל כמו שציוו חכמים הרי זה אכזרי, אלא יפחד וידאג ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה.

ואין מתקשין על המת יותר מדאי, וכל המתקשה עליו יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה. אלא שלושה ימים לבכו, שבעה להספד, שלושים לתספורת וגיהוץ.

כל שלושה ימים יראה האבל כאלו חרב מונחת לו בין כתפיו, משלושה ועד שבעה כאלו זקוף כנגדו בקרן זוית, משבעה ועד שלושים כאלו עוברת לפניו בשוק. וכל אותה שנה הדין מתוחה כנגד אותה משפחה. ואם נולד בן זכר באותה משפחה נתרפאת כל המשפחה. (סימן שצד)

כט. מי שמת לו מת ולא נודע לו אינו חובה שיאמרו לו, ועל זה נאמר "מוציא דבה הוא כסיל". ומותר להזמינו לסעודת אירוסין ונישואין וכל שמחה כיון שאינו יודע. אבל אם שואל עליו אין לו לשקר ולומר חי הוא, שנאמר: "מדבר שקר תרחק".

ומצוה להתענות יום שמת בו אביו או אמו. (תב ו"ב)
וראו לזכור מאמר ר' אליעזר באבות שוב יום אחד לפני מיתתך, וכששאלוהו תלמידיו וכי יודע אדם יום מותו, השיב אדרבה ישוב בכל יום שמא ימות למחר. וכשמעשי האדם מתוקנים והוא צדיק נאמר בגמרא שבעת פטירתו יוצאים לפניו שלוש כתות של מלאכים ומקבלים פניו ונותנים לו שלום.

סימן קטו

מהלכות נדה

א. נדה הרי היא ככל עריות שבתורה, והבא עליה חייב כרת, כפי שציונו הבורא יתעלה בפרשת קדושים: "ואיש אשר ישכב את אשה דוה ונכרתו מקרב עמם". ובפרשת אחרי מות: "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה". ואין הבדל בין בחורה לנשואה או בין גדולה לקטנה ובין בתולה לבעולה. (הנישואין משימה בחלק הלכות תורת הטהרה פ"א א)

- ב. יש להתרחק מהאשה כשהיא נדה לא רק מהביאה אלא גם משאר קריבות ודברים המרגילים חבה עד שתספור ותטבול. ופרטי הדינים עיין בספר הנ"ל ובשו"ע. (שם פ"ב א)
- ג. "והזרתם את בני ישראל מטומאתם" (ויקרא טו), מכאן אמר ר' ירמיה אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לוסתן. וכמה? אמר רבא עונה.
- העונה היא באותו יום שדרכה לראות בו. היה דרכה לראות ביום אסורה ביום ומותרת בלילה שלפניו. דרכה לראות בלילה אסורה באותו לילה אף שלא ראתה כלום ומותרת ביום שלפניו. ופרישה זו היא מתשמיש. ויש מחמירים וסוברים דעונה הוי יום ולילה. ועיין שם ובשו"ע סוגי הוסתות וכיצד עושים את החישוב. (שם פ"ג א ב)
- ד. היולדת בין ולד חי או מת טמאה שבעה ימים לזכר, וארבע עשרה לנקבה. וימים אלה עולים לשבעה נקיים, שאם בדקה עצמה ומצאה נקיה וספרה שבעה נקיים יכולה לטבול, ובלבד שלא תטבול לפני ארבעה עשר יום לנקבה אלא עד ליל ט"ו. (שם פ"ח א)
- ה. יצא דם ממקורה, אף שלא בעת וסתה, ואפילו שנעקר על ידי מקרה, או שהכניסה צמר גפן לבדוק בו ומצאה בו טיפת דם כל שהוא הרי היא נדה. ואסרו חכמים גם כשמצאה כתם בגופה או בבגדיה. ועיין שם פרטי דינים. (פ"ט א)
- ו. "ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר" (ויקרא טו). כל אשה שנטמאה בכל מיני הדברים, כפי שנתבאר בשלחן ערוך אם זה וסת, כתם, לידה, וכיוצא חייבת למנות שבעה ימים נקיים מדם. וימים אלה מתחילים אחר זמן מסויים משתפסוק ראייתה, וכשתעשה הפסק טהרה ותבדוק ותטבול במקוה כדין. (שם פ"ב א)
- ז. ההפסק בטהרה הוא, לאחר שהמתינה מספר הימים כמבואר בפרק הקודם, מבעוד יום לפני שקיעת החמה, ואם שקעה החמה ולא הספיקה לעשות ההפסק, עליה להמתין למחר. ובערב שבת או יום-טוב תעשה את ההפסק בטהרה לפני שתדליק הנרות. ואם דרכה להתפלל ערבית תעשה ההפסק לפני התפלה. (שם פ"ג א). וראה שם כיצד עושה הפסק בטהרה.
- ח. בעת הטבילה צריך להיות הגוף נקי בהחלט, ולא יהיה שום דבר שחוצץ על גופה. ואפילו בית הסתרים שאין המים באים בהם, צריכים להיות נקיים ויהיו ראויים לביאת מים. (שם פ"ד א). ודינים רבים עיין שם מה נחשב לחציצה.

- ט. לשון הרמב"ם: אין האשה עולה מטומאתה, ויוצאת מידי ערוה, עד שתטבול במי מקוה כשר. אבל אם רחצה במרחץ (או באמבטיה) ולא טבלה אפילו נפלו עליה כל מימות שבעולם, הרי היא אחר הרחיצה כמו שהיתה קודם הרחיצה בכרת, שאין לך דבר שמעלה מטומאה לטהרה אלא טבילה במי מקוה.
- י. בעת הטבילה תעמוד על גבה אשה יהודית גדולה, כדי שתראה שלא ישאר אפילו שיערה אחת משערותיה על פני המים. ואם יש ספק שמא נשאר משהו בחוץ אפילו בדומה לא עלתה לה טבילה. ולא תאחו בה חברתה בשעת הטבילה, ובשעת הרחק שצריכה לכך תטבול חברתה ידה תחילה במקוה ותאחו בה ברפיון. (שם פט"ו ו)
- יא. זוג העומד להנשא, חייב ללמוד היטב הלכות נדה לפני הנישואין. ללמוד לחזור ולשנן ההלכות פעמים רבות, ובמקום שיתקלו באי הבנה לא יתבישו לשאול רב ומורה הוראה.
- וכל כלה צריכה לעשות הפסק טהרה ולספור שבעה ימים נקיים ולטבול כדין כל נדה אפילו קטנה שלא ראתה עדיין, או זקנה שהפסיקה לראות. (שם פט"ז א ב)
- יב. כשעומדים לקבוע מועד החופה, יש לדקדק ולחשוב את ימי ראיתה, ולקבוע זמן הנישואין בעת שתהיה טהורה אחר שבעת הנקיים. ויזהרו שלא תהיה החופה בעונה הסמוכה לוסתה. (שם ו)
- ואין לרב לעשות חופה וקידושין למי שלא רוצה ללכת לטבילה לפני החופה. (שערי עזרא ח"א סימן קג)

אבן העזר

סימן קטז

מצות פריה ורביה ומי נושאים

- א. חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות, וכל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים, וממעט את הדמות, וגורם לשכינה שתסתלק מישראל. ומי שאין לו אשה שרוי בלא ברכה. וכל המקדים לישא אשה הרי זה משובח.
- ואף מי שקיים פריה ורביה אסור לו לעמוד בלא אשה. והאשה אף שאינה מצווה על פריה ורביה מכל מקום יש אומרים שלא תעמוד בלא איש משום חשד. (שו"ע אבהע"ז סימן א' סעי' א ג ח יג)
- ב. לא ישא אשה שיש בה פיסול כגון חשש ממזרות. וכל המשפחות בחזקת כשרות ומותר לישא מהם לכתחילה. ואף על פי כן אם ראית שתי משפחות שמתגרות זו בזו תמיד, או משפחה שהיא בעלת מריבה תמיד, או איש שמרבה מריבה עם הכל ועז פנים ביותר, חוששין להם וראוי להתרחק מהם, שאלו סימני פסלות הם.
- וכן כל הפוסל אחרים תמיד, כגון שנותן שמץ במשפחות או ביחידים ואומר עליהם שהם ממזרים חוששין לו שמא ממזר הוא, שכל הפוסל במומו פוסל. וכן מי שיש בו עזות פנים ואכזריות ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד, חוששין לו ביותר שמא גבעוני הוא. (שם ב' א' ב')
- ג. לעולם ישתרל אדם לישא בת תלמיד חכם ולהשיא בתו לתלמיד חכם, או לפחות מגדולי הדור, או מגבאי צדקה, או ממלמדי תינוקות. ולא ישא בחור זקנה, ולא זקן ילדה, שדבר זה גורם לזנות. (שם ו ט)
- ד. יש כיום משפחות בחוץ-לארץ שהאשה מתקדשת כדין כדת משה וישראל, וכשמתגרשים הולכים לבית-המשפט של הנכרים לקבל פסק דין לגירושין ומסיבות שונות לא באים לבית דין רבני לסדר גט כדת משה וישראל, יש לדעת שאשה זו נחשבת לאשת איש גמורה, ואם נישאה לאחר בניה ממזרים ואסורים לבוא בקהל.
- ה. כהן אסור מהתורה בגרושה, זונה, חללה, ואסור בחלוצה מדרבנן. ואפילו אינה אלא ספק גרושה צריך להוציא. וכן אסור בגיורת.
- וכהן שגירש את אשתו לא תדור עמו באותו מבוי. (סימן ו' א ז)
- ו. מי שנשא נכריה הילדים גויים גמורים, שהולד הולך אחר האם. ואם האמא יהודיה אף שהאב נכרי הבנים יהודים. (שם ה). וחייבים מלקות מהתורה משום שנאמר "לא תחתן בם". (שם טז א)

ז. ואשה שהתגיירה אצל רבנים רפורמים היא נשארת גויה ובניה גויים גמורים, שאין במעשה הרבנים הרפורמים ממש כיון שהם מחללי שבתות בפרהסיא ועוברים על מצות התורה. (כן פסקו כל האחרונים ופשוט הוא) אשה שזינתה תחת בעלה אסורה לבעל, וכשגירשה אסורה גם לנואף לעולם. (סימן יא ב). ואפילו חשבה שמותר לה לזנות הוי כמזידה ואסורה לבעלה. (סימן קעח ג)

ח. עיקרי דיני אישות קשים הם ומסורים לרבנים. על כן לפני שיתן דעתו על אשה מסוימת ראוי להתייעץ לפני כן עם רב שבקי בדינים אלה, שמא יש איזו בעיא. ובפרט בימינו שלא הכל מוסמכים לגרש, והרבה בעיות משפחתיות נגרמו ע"י רבנים לא מוסמכים ועל כן ראוי להתייעץ עם רבנים מוסמכים כדי לא להקלע לבע"ה של פעמים אינה ניתנת להפטר.

וכן יש צעירים שמקדשים נערה דרך צחוק, ולא יודעים שיש בתנאים מסוימים קידושין גמורים וצריכים גט וכיוצא. וכבר אמרו חכמים כל שאינו יודע בטיב גטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהם. וכן מניעת הריון או הפלת עובר מאיסורים החמורים ביותר, וכשיש הכרח יש לפנות למורה הוראה מוסמך. מת בעלה ולא הניח זרע לא יכולה להנשא עד שתתיבם או תחלוץ, ועליה לפנות לבית-דין הבקי בדינים אלה.

סימן קיז

להתרחק מהעריות ואיסור יחוד

לשון הרמב"ם:

ראוי לאדם להרגיל עצמו בקדושה יתרה, ובמחשבה טהורה, וברעה נכונה, כדי להנצל מלהכשל בדבר ערוה.

ויזהר מהיחוד שהוא הגורם הגדול. וכן ינהוג להתרחק מהשחוק ומהשכרות ומדברי עגבים (חשק וניבול), ולא ישב בלי אשה, שמנהג זה גורם לטהרה גדולה. ויפנה מחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מהחכמה. (סוף הלכות איסורי ביאה)

ב. צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות. ואסור לשחוק עמה להקל ראשו כנגדה,

- או להביט ביופיה, ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור. ולא יעבור בפתח אשה זונה אפילו במרחק ארבע אמות. (סימן כא א)
- ג. מותר להסתכל בכחורה פנויה לבודקה אם היא מוצאת חן בעיניו שישאנה, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן. אבל לא יסתכל בה דרך זנות, ועל זה נאמר: "ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה". (שם ג)
- ד. מותר להביט באשתו אף שהיא נדה והיא ערוה לו באותה שעה, אף שיש לו הנאה בראייתה, הואיל והיא מותרת לאחר זמן אינו בא בזה לידי מכשול. אבל לא ישחק ולא יקל ראש עמה. (שם ד)
- ה. אסור להתיחד עם ערוה מהעריות בין זקנה בין ילדה, שדבר זה גורם לגלות ערוה. חוץ מהאם עם בנה, והאב עם בתו, והבעל עם אשתו נדה. ואפילו עם בחורה פנויה אסור, וכל שכן עם גויה. וחתן שפירסה אשתו נדה קודם שיבעול אסור להתיחד עמה, אלא היא ישנה בין הנשים והוא בין האנשים. ואם בא עליה ביאה ראשונה מותר להתיחד עמה. (סימן כב א ב)
- ו. היחוד הוא כשנמצאים איש ואשה יחד בחדר סגור, אבל אם הפתח פתוח לרשות הרבים אין זה יחוד כיון שיכולים לראות מעשיהם. ובלילה אפילו פתוח לרשות הרבים, אם אי אפשר לראות מבחוץ את הנעשה בפנים, הוי יחוד. (שם ט ועיין פ"ת ואוצה"פ שם)
- ז. כל אשה שאסור להתיחד עמה, אם היתה אשתו עמו הרי זה מותר להתיחד מפני שאשתו משמרתו. אבל לא תתיחד ישראלית עם נכרי אף שאשתו עמו, כיון שאשת הנכרי לא משמרתו. (שם ג)
- ח. אפילו איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים אסור לו להתיחד עם הנשים. כיצד יעשה יתעסק עמהם ואשתו עמו, או יפנה למלאכה אחרת. (שם ז)
- ט. אין ממנין אפילו אדם נאמן וכשר להיות שומר בחצר שיש בו נשים אף שהוא עומד בחוץ, שאין אפוטרופוס לעריות. ולא ימנה אדם אפוטרופוס על ביתו, שלא ינהיג אשתו לדבר עבירה. (שם טו טז)
- י. כתבו האחרונים שנסיעה במונית ביום בעיר אין בה משום יחוד, וכן במעלית אין איסור יחוד, ושמעתי שהגר"צ אבא שאול שליט"א מחמיר בזה כיון שהזמן קצר ואחרים ממתנינים. ובכל זה עם אדם פרוץ יש להזהר. וידוע כמה אסונות שקרו לצערנו.
- יא. לא נחשדו ישראל על משכב זכר ועל הבהמה, לפיכך אין איסור להתיחד עמהן. ואם נתרחק אפילו מיחוד זכר ונקבה הרי זה משובח. ובדורות הללו שרבו הפריצים יש להתרחק מלהתיחד עם הזכר. והנוכרים חשודים בכל זה. (סימן כד)

- יב. מצויים בשוק עתונים חוברות ירחונים וכדומה שבהם דברי חשק ונבלות הפה, ותמונות בלתי צנועות (פורנוגרפיה). יתרחק מאד מקריאתם וקל וחומר שלא יכניסם לביתו, שהם מגרים את העצבים, מדכאים את הרוח, ומכלים את הגוף והנפש, ונוטלים חיי האדם בעולם הזה ובעולם הבא. ובפרט יש להרחיק את הנוער מקריאתם. ואף המדפיסם והמוכרם מחטיאים את הרבים. (עי' שו"ע או"ח סימן שז טז)
- יג. מוטב לאשה לבקר אצל רופאה, אולם כשיש הכרח לבקר אצל רופא, תזהר שלא יסגור הרופא את הדלת עליהם במפתח, או שיכנס בעלה עמה שלא יכשלו באיסור יחוד. ואם נמצאת אשת הרופא עמם בחדר מותר. (תורת הטהרה פי"ח ג)
- יד. אסור להוציא שכבת זרע לבטלה, ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה. לפיכך לא יהא אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ, ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד. (סימן כג א)
- יש היום זריקות שנותנים רופאים לאשה כדי שתתעבר, בכל דברים אלה וכיוצא בהם ראוי להתייעץ עם מורה הוראה מוסמך.

סימן קיח

דיני נישואין, וחתן וכלה

- א. כמו שמברכין ברכת הנהנין על כל דבר הנאה קודם שנהנה כן מברכין על הנאה של האשה קודם קידושין, לכך תקנו חז"ל ברכת אירוסין. ונהגו שאין החתן מברך אלא מסדר הקידושין כדי שלא יתבייש מי שאינו יודע לברך. יזהר המברך לכיין להוציא החתן ידי חובה, וגם החתן יתן דעתו היטב על הברכה ויתכוין לצאת ידי חובה. וטוב להזהיר גם לכלה שתכוין דעתה ותשמע הברכה ויתכוין המברך גם עליה. (בא"ח א' שופטים ב')
- ב. אחר הברכה וטעימת הכוס יראה החתן כסף הקידושין לעדים או הטבעת כדי שידעו שהוא שוה פרוטה. ויתנו העדים המיוחדים עיניהם לראות נתינת כסף הקידושין ליד הכלה, דעל ידי ראיתם תהיה מקודשת. והכלה תשים לבה לקבלת הכסף או הטבעת לשם קידושין. (שם ה)
- ג. יש נוהגים לקדש בשלוש מטבעות של זהב וכסף ונחושת, ונראה מצוה מן המובחר לקדש בטבעת כסף, ויש רמז נכון בטבעת. ויש נוהגים לחקוק צורת אות ה' על הטבעת והוא מנהג יפה. (שם ח)

- ד. נוהגים שהחתן מברך שהחיינו על טלית חדשה, ופורשין הטלית על ראש החתן והכלה ומברכין שבע ברכות על היין. ובכל זה יזהרו שמסדר הקידושין יהא ירא שמים ובקיא בהלכות קידושין וכתובה שלא יעשה טעות. ושוברים כוס זכר לחורבן. (עיין בא"ח שם ופשוט)
- ה. נוהגים שהחתן מתענה יום שנכנס בו לחופה, כי הנושא אשה נמחלין עונותיו, וצריך שיהיה עם זה זכות התענית, ועוד שעל ידי התענית תהיה לו הכנה לקבלת התשובה יותר. ודוקא החתן אבל הכלות לא נהגו בכך. (שם יג)
- ו. אחר שבע ברכות של החופה, כשעושים סעודה יברכו שבע ברכות אחר ברכת המזון על הכוס. ובכל סעודה שעושה אחר סעודה ראשונה יהיו נזהרין לברך שבע ברכות אחר ברכת המזון על הכוס. אך צריך בכל סעודה פנים חדשות, הכונה שני בני אדם מסובין באותה סעודה שלא אכלו עמהם קודם. וטוב לחזור אחר בני אדם חשובים שמרביץ בשבילם. ושבע ברכות מברכים בבית חתנות, אבל אחד החברים שהזמינם לסעודה בביתו אין מברכין.
- בשבת ויום טוב אין צריך פנים חדשות, ויזהרו לברך בכל שלוש סעודות של שבת. ודוקא כשיש עשרה אנשים. ואם אין עשרה אומרים ברכת אשר ברא בלבד. ובזמן צריך לומר תמיד שהשמחה במעונו. (שם י טו, ועיין שערי עזרא ח"א סימן קה)
- ז. החתן בכל שבעת ימי המשתה לא יעשה מלאכה אפילו בדבר האבד, ולא ישא ויתן בשוק, ולא יצא יחירי שהחתן דומה למלך, אלא אוכל ושותה ושמח עם כלתו בין בחור בין אלמן, ואין האשה יכולה למחול על שמחתה. אבל שותפו של חתן יכול לעשות מלאכה או סחורה ולתת חלק לחתן. ואלמן הנושא בעולה שמח שלושה ימים וכן מחזיר גרושתו, אבל בחור שנשא בעולה צריך לשמוח שבעה ימים. ומותר לחתן תוך שנת החתונה לנסוע למדינה אחרת לסחורה לפרנסתו. (שם טז יט)
- ח. מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ולעשות להם מילי דבריהות שישמחו, ושכר המשמח עצום מאד. רק יזהר שלא ישמחם בליצנות וכל איסור קל אפילו דרבנן. וכל שכן שלא ירקדו אנשים ונשים ביחד. (שם יח)
- ט. יש אומרים שלא טוב לשאת אשה ששמה כשם אמו, או שהחתן וחמיו בני אותו שם ונכון להזהר. אבל אם שינה את השם אין חשש יותר בזה. (שם כ"ח). מעבודתי בבית הדין זה עשרים שנה שמתי לב שאחוז ניכר מהמתגרשים שמותיהם זהים.

סימן קיט

זכויות וחיובי הבעל והאשה

- א. כשנושא אשה מתחייב לה עשרה דברים, וזוכה בה בארבעה דברים אפילו לא נכתבו.
- אלו הן: מזונותיה, כסותה, עונתה, עיקר כתובתה, רפואתה, לפדותה אם נשבית, קבורתה, להיות נזונת מנכסיו, ויושבת בכיתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, להיות בנותיו ניזונות אחר מותו עד שיתארסו. בניו הזכרים ממנו יורשים כתובתה יותר על חלקם בירושה שעם אחיהם. וזוכה בארבעה: מעשה ידיה, מציאתה, פירותיה, וירושתה. (סימן סט א ב ג)
- ב. מעשי ידיה כנגד מזונותיה, לפיכך אם אמרה איני ניזונת ואיני עושה שומעין לה, אבל הבעל שאמר איני זנך ואיני נוטל מעשי ידיך אין שומעין לו.
- אם היא אומרת איני נותנת לך פירות ואיני חפצה שתפדני אם אשבה, אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הנכרים. (שם ד ה)
- ג. כיצד חייב במזונותיה? אוכלת ושותה ממה שהוא אוכל ושותה, ואם כל בני משפחתה רגילים בגדולות צריך להנהיגה כן. (סימן ע' א)
- ומי שאינו זן את אשתו יכולה האשה לתובעו בבית-דין או להכריחו לפרנס או שיגרש. (עיין בשו"ע שם מתי בית דין כופין אותו לגרש). ואם הלך בעלה ולותה ואכלה חייב לשלם. (שם ז)
- ד. כסותה כיצד? חייב ליתן לה בגדים הראויים לה בימות הגשמים ובימות החמה בפחות שלובשת כל אשה בעלת בית באותה מדינה. ובכלל הכסות חייב לתת לה בית לגור בו, וכלי בית, ותכשיטים. כמה דברים אמורים בעני, אבל בעשיר כל דברים הללו נותן לה לפי עושרו. (סימן עג א ג ד)
- ה. המורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס, אבל איני בא עליה מפני ששנאתיה, מוסיפין לה על כתובתה וישב ולא ישמש כל זמן שתרצה. והוא עובר בלא תעשה מהתורה שנאמר "לא יגרע". ואם היא רוצה כופין אותו מיד להוציא וליתן כתובה.
- ואם האשה מונעת בעלה מתשמיש נקראת מורדת, ויש בזה פרטי דינים רבים המבוארים בשו"ע ובפוסקים. (סימן עז א ב)
- ו. מעשי ידיה לבעלה הכל כמנהג המדינה. מקום שדרכן לארוג אורגת, לרקום רוקמת. היה לו ממון הרבה אפילו היה לה כמה שפחות אינה יושבת לבטלה בלא מלאכה שהבטלה מביאה לידי זימה, אבל לא

- עושה מלאכה כל היום אלא לפי רוב הממון ממעטת במלאכה. (סימן פ' א ב)
 2. פרטי דינים רבים יש בנושאים אלה ושייכים לבית-דין, וזכות האשה או הבעל להגיש תביעה ובית-דין יבררו ויפסקו ביניהם כהלכה.

סימן קכ

מדיני הגירושין

- א. לא יגרש אדם אשתו ראשונה, אלא אם כן מצא בה ערות דבר, שכל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות. ואין ראוי למהר לגרש אשתו ראשונה, אבל שניה אם הוא שונא אותה יגרשנה. (קיט א)
 ב. אשה רעה ברעותיה, או שאינה צנועה כבנות ישראל הכשרות מצוה לגרשה. (שם ד)
 ג. אשה שנתגרשה משום פריצות אין ראוי לאדם כשר שישאנה.
 ד. מי שגירש אשתו מהנישואין לא תגור עמו בחצר אחת שמא יבואו לידי זנות. ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי. וכפר קטן דינו כמבוי.
 היה לה הלואה אצלו עושה שליח לתובעו, ולא יהא לו עסק עמה. ומותר לזון גרושתו, ומצוה יותר מעני אחר. (שם ז ח ט). היתה להם חנות משותפת לא יתגרשו עד שיחלקו ביניהם את העסק, שאי אפשר להמשיך יחד בחנות משותפת אחר הגט. (שו"ת שערי עזרא ח"א סימן קט)
 ה. המגרש אשתו וחזר ובעלה בפני עדים קודם שתנשא לאחר, הואיל ואשתו היתה הרי זה בחזקת שהחזירה ולשם קידושין בעל ולא לשם זנות. ואפילו ראו שנתן לה מעות, שחזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי בידו לעשותה בעילת מצוה. לפיכך הרי זו מקודשת קדושי ודאי וצריכה ממנו גט שני.
 ואם נתיחד עמה בפני עדים היא ספק מקודשת וצריכה גט מספק. (סימן קמט א ב)
 ו. מי שנולד לו ריח הפה או ריח החוטם, או שחזר להיות מקבץ צואת כלבים או מעבד עורות או כורה נחושת כופין אותו לגרש, שאי אפשר לאשה לסבול ריחו הרע.
 נעשה האיש מוכה שחין כופין אותו לגרש ולתת כתובה. ואף שהאשה

רוצה לגור עמו אין שומעין לה, אלא מפרישין אותם בעל כורחם מפני שהיא ממיקתו. ואם אמרה אשב עמו בעדים כדי שלא יבוא עלי שומעין לה. (סימן קנד א)

ז. איש שרגיל לבעוס ולהוציא אשתו מביתו תמיד כופין אותו להוציא, כי על ידי זה אינו זנה לפעמים ופורש ממנה מתשמיש יותר מעונתה, והוי כמורד ממזונות ותשמיש. (רמ"א קנד ג)

ח. איש המכה אשתו עבירה היא בידו כמכה חברו, ואם רגיל בכך יש ביד בית-דין ליסרו ולהחרימו ולהלקותו בכל מיני רידוי וכפיה ולהשביעו שלא יעשה עוד. ואם אינו מצוית לדברי הבית דין יש אומרים שכופין אותו להוציא, ומתרין בו פעם ושתיים שאינו מדרך בני ישראל להכות נשותיהם ומעשי כותים הוא זה. (רמ"א שם)

ט. בעל שהוכח שהוא עקר ורצון האשה בבנים כדי שיעזרו לה לעת זקנתה, כופין אותו להוציא.

י. אשה שטוענת שאין לבעלה גבורת אנשים לבוא עליה ורוצה גט והוא מכחישה, יש אומרים שהיא נאמנת, ואפילו לא שהתה עשר שנים כופין אותו להוציא מיד ולא יתן כתובה. ויש אומרים שבזמן הזה שיש נשים חצופות אינה נאמנת רק במקום שיש אמתלאות ואומדנות שאומרת אמת נאמנת. (שם ז)

יא. אם ידוע שהאיש רוצה לילך לארץ אחרת, ישביעוהו שלא ילך, או יכפוהו שקודם שילך יגרש אותה לזמן.

ואם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום שנשאה מפני סכנת נפשות, כופין אותו לגרשה, כי היא אינה חייבת ללכת אחריו. (שם ח ט)

יב. כל הנושא אשה בעבירה, אפילו באיסור דרבנן כגון שניות לעריות, כופין אותו להוציא. (שם כ)

יג. אם אין האשה בת גירושין כגון שנשתטית, או שהוא מהדין לגרשה ולא רוצה לקחת גט ממנו, בית-דין מתיר לבעל לישא אשה אחרת. (עיין ברמ"א י' לענין חרם דרבנן גרשום, והוא הדין במי שנשבע שלא ישא אחרת בעדה שלא קבלה חרם דר"ג).

יד. כשרואה הבעל את אשתו שאינה נוהגת כראוי, יוכיח אותה בנחת בינו לבניה בדרך טהרה ואזהרה כדי להסיר מכשול ולהדריכה בדרך ישרה. ולא יוכיחה מתוך מריבה או להטיל עליה אימה.

וראוי לכל אדם להקפיד על אשתו ובניו ובני ביתו ולהזהירם עד שידע שהם שלמים מכל חטא ועון. וכל מי שאינו מקפיד הרי זה חוטא שנאמר: "ופקדת נוך ולא תחטא". ואסור להטיל אימה יתירה בתוך ביתו, אלא ידריכם בנחת כדי שיקובלו דבריו. (קעח כא כב)

חשן משפט

סימן קכא

ההלואה והפרעון

למעיון: מפרק זה ואילך נביא בקיצור נמרץ מדיני ממונות הנחוצים לדעת לכל אדם.

הדינים לוקטו מתוך ארבע חלקי הספר דיני ממונות וספר הצואות, והרוצה לראות את מקור הדינים יעיין שם.

א. מצות עשה להלוות לעניי ישראל, והיא מצוה גדולה יותר מהצדקה, וקרובו עני קודם לעניים אחרים, ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת, ואפילו עשיר שצריך להלוות, מצוה להלוותו באותה שעה ולהנותו אף בדברים וליעצו עצה ההוגנת לו. (דיני ממונות ש"א פ"א ס"א).

ב. אסור לדחוק (לנגוש) את הלוח לפרוע כשיודע שאין לו, ואפילו להיראות לו אסור מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין ידו משגת לפרוע. (שם ס"ג)

ג. כשם שאסור למלוה לתבוע, כך אסור ללוה לכבוש ממון חברו שבידו ולומר לו לך ושוב, אם יש לו, שנאמר: "אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך" (משלי ג').
וכשמגיע זמן הפרעון שהוסכם עליו ביניהם, צריך הלוח להשתדל ולעמול בכל כחו לשלם לו. (שם ס"ה)

ד. אסור ללוה ליקח הלואה, ולהוציאה שלא לצורך ולאבדה, עד שלא ימצא בעל חוב מאין יגבה. ואף שהמלוה עשיר גדול. והעושה זה רשע הוא שנאמר "לוה רשע ולא ישלם" (משלי ג). וציוו חכמים יהי ממון חברך חביב עליך כשלך. ואפילו אין כונת הלוח לאבדה בידים, אלא כל מה שמוציא שלא לצורך גדול מיקרי לאבדה שאבדה מהמלוה. וכשהמלוה מביה את הלוח שהוא בעל מידה זו מוטב שלא ללוותו. (שם

ה. אסור להלוות מעותיו בלא עדים, ואפילו לתלמיד חכם, אלא אם כן מלוה על משכון. והדרך הטובה ביותר היא להלוותו בשטר או בצ'ק. וכל המלוה בלא עדים עובר משום ולפני עיור לא תתן מכשול, וגורם קללה לעצמו. (שם ח)

ו. לא ירבה אדם בצדקות עד שיפרע חובו תחלה. (שם ט)

ז. המעות באחריות הלוה עד שיפרענו ליד המלוה או ליד שלוחו, ואם זרקם בפניו ונאבדו חייב. אפילו אמר זרוק לי חובי וזרקו ונאבדו חייב, שמסתמא זרוק ושמור עליו כונתו. (שם פ"א א)

ח. גדולי האחרונים ז"ל נחלקו במלוה לחברו מטבע והוזל או נתיקר, או במוכר סחורה לחברו וחל שינוי בשערי המטבעות. יש אומרים שיתן כפי ערך שהיה בשעת ההלוואה, ולא יפסיד המלוה אם הוזל ואם הוקר ישלם בערך שלוה. ורוב הפוסקים סוברים שבהוקר משלם כערך היוקר ואין בו משום רבית, ובהוזל משלם כערך הוזל אף שיפסיד המלוה. ויש אומרים שהולכים תמיד אחר המטבע החשוב והעיקרי שבמדינה. ומתוך מחלוקת זו יש אומרים שיש לעשות פשרה תמיד בין הסוחרים. ויש אומרים שהולכים אחר המוחזק.

וכל זה בזמנם שהכספים היו ממתכות של כסף וזהב ונחושת וכיוצא. אבל בימינו שהמטבע נייר ויש תמיד תנודות בשערי, צריך הלוה והקונה להתנות בפירוש לפי איזה מטבע ואיזה שער ישלם, ואם יהיה פחות כיצד ינהגו. ואם לא התנה בפירוש והיתה תנודה חזקה בשערי המטבעות שלא עלה ברעתם להתנות ראוי לעשות פשרה ביניהם. (שם פ"א ב ג)

ט. מצות עשה מהתורה על הלוה לפרוע למלוה את חובו. ואם לא רצה מכין אותו עד שתצא נפשו לקיימה, ככל מצות עשה שאינו רוצה לקיים. וגם לפרוע לגוי הוא מצוה. (שם ש"ג פ"ב ס"א)

י. כשיגיע זמן הפרעון ובא לגבות חובו, מסדרין לבעל חוב. כיצד, אומרים ללוה הבא כל המטלטלין שיש לך ולא תניח אפילו מחט אחת, ונותנים לו מהכל מזון לשלשים יום וכסות לשנים עשר חדש. ולא שילבש בגדי משי אלא כסות הראויה לו, ודוקא לחול אבל בגדי שבת ויום טוב אין מניחין לו.

וכן נותנים מטה לישוב עליה, ומצע ושאר צורכי המטה לישן עליהם. ואין נותנים כלום באלו לאשתו ובניו אף שהם קטנים שחייב במזונותיהם.

ונותנים סגדלו ותפלין, וכל יתר הדברים מוכרים ונותנים למלוה. (שם)
(ב)

יא. מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם, וכופים אותם על כך כמו שכופים את אביהם. ואפילו מלוה על פה, ואף מהמטלטלין שהניח אביהם, אפילו קנאם הלוה אחר שלוה ולא כתב דאקני, דיורש במקום אביו עומד. אבל לא ירשו דבר מאביהם אין חייבים לפרוע חובותיו ואפילו מצוה אין, אבל ממידת חסידות כשיש להם אפשרות יפרעו או ישתוו עם בעלי החובות שימחלו על ההלוואה או על חלקה. וידוע משם האר"י הקדוש שיש צער לנשמה כשנשארת חייבת כספים בעולם הזה. (ש"ג פ"ז א ובמקורות שם)

יב. המלוה את חברו על ידי ערב, אף על פי שהערב משתעבד למלוה לא יתבע את הערב תחלה, אלא את הלוה, אלא אם היה ערב קבלן. (שם ש"ד פ"ב א י)

יג. השנה השביעית משמטת את החובות, וכדי שלא ישמט יכול לכתוב שטר פרזבול במוצאי שנת השביעית. והנוסח בדיני ממונות חלק א שער ו פל"ד סעיף ב'.

סימן קכב

מהלכות רבית

א. רבית היא אחת העבירות החמורות ביותר, וכמה לאוין נאמרו בה. ואפילו הלוה והערב והעדים, כולם עוברים בכל הלאוין. ואין חילוק בין מלוה לעני או לעשיר. וכל המלוה מעותיו ברבית נכסיו מתמוטטים. וכאלו כבר ביציאת מצרים, ובאלהי ישראל. (שם ש"ה פ"א א ג)

ב. אסור למלוה לקבל כל הנאה מהלוה, ולכן אסור שהלווה ילמד את בן המלוה מקרא או גמרא כל עוד מעותיו בידו, אם לא היה רגיל בזה מקודם.

וכן אין ללוה לכבד המלוה בשום מצוה, כגון עלייה לספר תורה או פתיחת שערים וכיוצא שזה דבר של פרהסיא, הלכך אף שללא ההלואה היה מכבדו אסור. וכן אין לכבדו להיות סנדק לבנו וכיוצא בזה. (שם פ"ב ה ז)

ג. אם חוזר בתשובה ורוצה להחזיר הרבית, אם הוא דבר מסוים מקבלים ממנו, ואם אינו דבר מסוים, אם רוב עסקו ומחייתו היו ברבית אין מקבלין ממנו כדי לפתוח לו דרך לתשובה. וכל המקבל ממנו אין רוח חכמים נוחה הימנו. והמחזיר רבית קצוצה אף שמקיים מצוה אין מברכין עליה, מפני שהיא מצוה הבאה בעבירה. (שם פ"ג ו)

ד. אסור ללוות כמות גדולה של פירות על מנת שיחזיר לו אותה כמות פירות, שמא יתייקר מחירם ונמצא נותן יותר ממה שהלוהו, אלא אם כן יצא השער הברור או שיש ללוה סחורה כזו במחסן עתה. אבל מותר ללוות כבר לחם או בקבוק שמן וכיוצא דבר מועט, שאין דרך בני אדם להקפיד על מחירו. (שם פ"ד א ב)

ה. הלואה הצמודה למדד יוקר המחיה יש בה איסור רבית, ועל כן אסור לעשות כן אלא בהיתר עיסקא. וכן המצמיד למדד יוקר הבניה, או שמצמיד לדולר וכיוצא. (שם פ"ז)

ו. מכר לו סחורה בשנים עשר על מנת לפורעו לאחר זמן, יכול לומר לו שלם לי מיד ולא אקח ממך אלא עשרה. ודוקא שכבר נגמר המקח בשנים עשר וזכה בו הלוקח, שאז אף שהלוקח לא ירצה לשלם מיד אלא כמו שפסק בתשלומים לא נראה כרבית, כיון שהמקח נגמר בשנים עשר.

אבל קודם שנגמר המקח אם אמר לו תפרע לי עכשיו עשרה אסור ליקח אחר זמן שנים עשר. הלכך הסוחרים שנוהגים לומר אם בתשלומים המחיר כך ואם מזומן המחיר הוא כך איסור גמור הוא. ויכולים לנהוג כך, כשבאים לקנות מהם יאמרו המחיר הגבוה כפי שנמכר כשמשלמים בתשלומים. ולאחר שיסכימו ויגמר המקח ויקנה החפץ וימשוך אותו, או יקנהו באחת מדרכי הקנין המועיל, יכול לומר המוכר אם תשלם לי מזומן אתן לך הנחה כך וכך, ולפני כן לא ידבר כלל מהמחיר במזומן. (שם פ"ח ח)

ז. שותפים מותרים להרויח יחד מהממון. זה יסוד תקנת שטר היתר עיסקא, שלאחר החתימה הם שותפים ומותר לנותן העיסקא (המלוה) לקבל רוחים מהעוסק (הלוה). ואין זה משנה בשותפים אם אחד נותן את הכסף והשני מנהל את העסק לבין שניהם נותנים כסף. ואין בהיתר עיסקא הערמה על איסור רבית, שהרי הערמה אסורה ברבית, אלא שאחר חתימתם על היתר עיסקא נחשבים לשותפים בעסק. ובספר דיני ממונות ח"א שער ה' פרק י"ג הבאנו הנוסחאות להיתר עיסקא, עיין משם.

ח. בנקים שקבוע להם שטרי עיסקא שמחייבם על פי הדין סומכים על זה לעסוק עמהם, כיון שגדולי הרבנים ערכו את הנוסח שיועיל על פי דין, וגם על פי חוק זה מחייב. אבל אדם פרטי לא מועיל שיעשה היתר עיסקא כללי, אלא צריך עם כל מי שעושה לכתוב מפורש ולנסח היתר עיסקא.

ט. מותר להלוות לנכרי ברבית וללוות מהם דכתיב "לנכרי תשיך". ומצוה להקדים הלואה לישראל בחינם מאשר הלואה לנכרי ברבית. (שם פט"ז א ב)

י. ישראל שלוח מעות מנכרי ברבית, אסור לישראל אחר להיות לו ערב, שביוון שבדיניהם תובע את הערב תחילה, נמצא הערב תובע מישראל את הרבית שהערב חייב לגוי. (פי"ט א)

יא. דינים רבים יש באיסור רבית, יש דברים שנראים מותרים והם איסור גמור. הלכך כשמלוה לחברו או קונה ממנו ורוצה לתת לו איזה שכר להמתנת מעותיו, עליו להתייעץ עם רב מוסמך לדעת אופני ההיתר.

סימן קכג

מהלכות תובע ונתבע

א. אסור לטעון טענת שקר כדי לעות הדין, או לעכבו. כיצד, היה נושה בחברו מאה לא יטעון שחייב לו מאתיים, כדי שהנתבע יודה במאה ויתחייב שבועה. (שם ש"ח פ"א א)

- ב. שלושה התובעים מאה מאחד וכפר בהם, לא יהיה אחד תובע ושנים מעידים, וכשיוציאו ממנו יחלוקו. ועל דברים אלו וכיוצא בהן הזהיר הכתוב ואמר "מדבר שקר תרחק" (שמות כג). (שם ב)
- ג. התובע את חברו בבית דין אומרים לו ברר דבריך כיצד חייב לך, אם הלויית לו או הפקדת בידו, או הזיק ממונך, משום שאפשר שלפי דעתו הוא חייב לו, ואינו חייב לו.
וכן כשהנתבע משיב אין לך בידי כלום, או אינו חייב לך, צריך לברר דבריו שמא טועה וסובר שאינו חייב לו והוא חייב לו. ואפילו היה חכם גדול אומרים לו אין לך הפסד שתשיב על טענתו, ותודיענו כיצד אין אתה חייב לו. (שם ג)
- ד. מי שטען בבית דין טענה אחת, ונתחייב בה, אפילו עדיין לא חיבבוהו בית-דין אלא שלפי טענתו יתחייב בה, אינו יכול לטעון טענה אחרת שסותרת הראשונה, ואפילו יש עדים על טענה שניה אינו מועיל. ודוקא אחר כדי דבור, אבל תוך כדי דבור יכול לחזור ולסתור טענתו הראשונה. (שם פ"א א)
- ה. נהגו היום בכל בתי דינים, שהסופר כותב טענות הצדדים, וכן ראוי לנהוג. וכיון שכך אין יכולים לחזור ולטעון על הטענות שנרשמו בידי הסופר. (שם ה)
- ו. ראובן שנושה מאה בשמעון ושמעון בלוי, מוציאים מלוי ונותנים לראובן, בין נתחייב לו לשמעון בשעה שלוה מראובן בין נתחייב לו אחר כך, בין הלואה בשטר או בעל פה, בין שהלוה לו בין דרך מקח וממכר בין דרך שכירות.
והוא הדין אם הם יותר, כגון לוי שחייב ליהודה ושמעון ללוי וראובן לשמעון, ראובן משועבד ליהודה. (שם פ"ג א)
- ז. יש פעמים שחייבים שבועה, יש לדיינים לעשות כל מה שאפשר שלא להביא לשבועה. ואחר שאומר לו הדיין שהדין כך ואתה חייב לישבע, יאמר לו הדיין, דע שאיני חפץ שתשבע ותזכיר ותשא את שם ה' אלקיך, אפילו על האמת, קנה שבועתך בכך וכך, ואתה הטוען קנה שבועת שוא שהיא לפי דבריך בכך וכך ותמחלו זה לזה. שכן אחד הדברים החמורים ביותר בתורה זו שבועה. (שם ש"ט פ"א יט)

סימן קכד

הלכות דיינים

- א. אין בית-דין פחות משלושה, והם דנים את האדם בעל כורחו כאשר הנתבע מסרב להתדיין או שאינו רוצה לדון עם התובע בעירו. אבל אם רוצה להתדיין עמו בעירו אלא שאינו חפץ בשלושה שביירר התובע, אז זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד. ודוקא בדיינים שאינם קבועים, אבל אם דיינים קבועים בעיר לא יוכל לומר לא אדון לפניהם אלא בזה בורר. (שם ש"י פ"א א)
- ב. צריך שיהיו כל היושבים בבית-דין תלמידי חכמים וראויים לכך. ואסור לשבת בדין עד שידע עם מי יושב, שמא ישב עם אנשים שאינם הגונים ונמצא בכלל קשר בוגדים ולא בכלל בית-דין. (שם ג)
- ג. אסור לדיין לשמוע דברי בעל דין האחד שלא בפני בעל דין חברו, וכן בעל הדין מוזהר על כך. ואיסור זה הוא מדאורייתא, ואם עובר על זה מותר לקרותו עבריין ובליעל. (שם יב)
- ד. מי שתובעים אותו ממון אסור לחפש אמתלאות להשתמט כדי שיתרצה הצד שכנגד להתפשר עמו וימחול לו על השאר, ואם עבר ועשה אינו יוצא ידי שמים עד שיתן לו את שלו. (פ"ב ו)
- ה. אסור לדון בפני דייני נכרים ובערכאות שלהם, אפילו דנים כדיני ישראל, ואפילו נתרצו שני בעלי דינים לדון לפניהם אסור. וכל ההולך להתדיין בפניהם הרי זה רשע, וכאלו חירף וגידף והרים יד בתורת משה רבנו ע"ה. (פ"ה א)
- ו. היתה יד הגויים תקיפה ובעל דינו אלם ואינו יכול להציל ממנו בדייני ישראל, יתבענו לדייני ישראל תחלה, ואם לא רצה לבוא נוטל רשות מבית הדין ומציל בדיני נכרים מיד בעל דינו, אף שעלול להגרם לו נזק או סכנה. כנ"ל (שם ג)
- ז. בתי משפט יהודים הדנים לפי חוקי התורכים האנגלים וכו', או לפי חוקים שחדשו בפרלמנט של יהודים דינם ככל ערכאות הגויים, ואסור לדון לפניהם כלפני הגויים, אלא אם כן בעל דינו סרבן ואז יקבל רשות מבית דין וידון לפניהם. (שם ה)

ח. מי שנתחייב נידויו מפני שהתחצף בבית דין, ורצו בית דין למחול על כבודם ולא נידוהו, הרשות בידם. והוא שלא יהיה בדבר הפסד בכבוד הכורא, כגון שהיו העם מבעטין בכבוד התורה ובדיינים, הואיל ופקרו העם בדבר צריכים לחזק כבוד ה' וכבוד התורה ולהעניש כפי מה שיראה להם. (פ"ו ד)

סימן קכה

מהלכות עדות

- א. היודע עדות לחברו וראוי להעידו ויש לחברו תועלת בעדותו, חייב להעיד אם יבקש שיעיד לו בבית-דין, בין שיש עד אחד עמו בין שהוא לבדו. ואם כבש עדותו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. וכל מי שאינו רוצה להעיד, כופין אותו כמו על כל מצות עשה שכופין לקיימה. (שער י"א פ"א א ב)
- ב. עד אחד לא יעיד אלא בדבר ממון שמביא נתבע לידי שבועה, או בדבר איסור ואפרושי מאיסורא, אבל אם כבר נעשה האיסור לא יעיד, דאינו אלא כמוציא שם רע על חברו כיון שאין הוא נאמן מצד הדין שהרי הוא עד יחיד. (שם ג)
- ג. אסור להעיד בדבר שהוא עצמו אינו יודע ולא ראהו, אף שאמר לו אדם נאמן שיודע בו שאינו משקר.
- והפילו אמר לו התובע בא ועמוד עם עד אחד שיש לי ולא תעיד, רק שיפחד בעל חובו ויסבור שיש לי שני עדים ויודה לי, לא ישמע לו. (שם ד)
- ד. מאיימין על העדים בפני הכל, ומודיעים להם חומרת עדות שקר ובזיון המעיד בה בעולם הזה ובעולם הבא, ושהוא בזוי גם בעיני שוכריו. (שם ט)
- ה. כל עוד זוכר האדם רשאי להעיד לעולם, ואינו חושש שמא מתוך שנתיישן הדבר הרבה אינו זוכרו על בוריו. (שם י)

1. כל הפסולים לרון פסולים להעיד, חוץ מאוהב ושווא שכשרים להעיד אף שפסולים לרון, שהעדים מה שראו מעידים, אבל הדיין תלוי באומר לבו והשערותו, וראוי שלא תהיה לו שנאה או אהבה שתטה את לבו. (פ"ה א)
- ואם ניכר לכל מתוך עדותם שמחמת שנאתם וקטטה ביניהם הם מעידים, דינם כנוגע בעדות שפסול. (שם פ"ח יז, ועיין במקורות שם)
2. מי שקבל עליו קרוב או פסול, בין לדיין בין לעד, אפילו קבל את אחד מהפסולים בעבירה שיהיה כשני עדים כשרים להעיד עליו, או כבית דין של שלושה מומחים לרון בתביעתו, בין היה תובע או נתבע, אם תפס קנין על זה, אינו יכול לחזור בו.
- ודוקא שידע שהוא פסול, אבל אם לא היה יודע הרי זו קבלה בטעות ויכול לחזור בו אפילו אחר שהעיד בבית-דין. (שם יא)
3. רשע פסול לעדות אף שידענו שלא משקר, ויש בזה פרטי דינים רבים. וכן אם חזר בתשובה מתי חוזר להבשרו. ועיין בדיני ממונות שם פרק ו'.
4. כל עדות שיש לאדם הנאה ממנה פסול להעיד, ותלוי הדבר בדעת הדיין והבנתו, שיבין שורש הדברים, וידע הגורמים הצדדיים שהעד עשוי ליהנות בכל דרך שהוא מעדות זו, אפילו בדרך שקשה להעלות על הדעת, הרי זה לא יעיד בה. וכן לא יהיה דיין בענין זה. (שם פ"ח א)
5. עורך דין שיקבל חלק ממה שיוציא מהנתבע, או אפילו שאמר לו המרשה שכרך תלוי בי אם ארצה אתן לך, ואם לא ארצה לא אתן לך, אף קרוב העורך דין פסולים בין לעדים בין לדיינים וקל וחומר הוא עצמו. לפיכך מי שיש לו עדים על תביעתו, לא יקח כעורך דין אחד מהעדים או מקרוביהם.
- ואם לעורך דין יש שכר קבוע בין יזכה בין לא יזכה, מהדין כשרים קרוביו להעיד אלא שמכוער הדבר, וצריך חקירת בית-דין להוציא הדין לאמתו. (שם יט ב)

סימן קבו

מהלכות מקח וממכר

- א. אין עסק נגמר בדבור בלבד. כיצד? האומר לחברו בכמה אתה מוכר לי חפץ זה. אמר לו בכך וכך, ונתרצו שניהם, וקבעו הסכום, וכולים שניהם לחזור, ואפילו נעשה בפני עדים, עד שיגמר המקח כל דבר כראוי לו, קרקע לפי קנינו, בעלי חיים לפי קנינם, מטלטלין לפי קנינם. וכשנגמר המקח כל אחד לפי קנינו אין אחד מהם יכול לחזור בו, אפילו לא היו עדים בשעת העסק כיון שמודים שנעשה קנין, שאין העדים באים אלא בשביל שקנינם. (דיני ממונות ח"ב שער א' פ"א ס"א)
- ב. אף שאמרנו שאין עסק נגמר אלא באחד הקנינים, בכל זאת המוכר או הקונה בדבור בלבד, שלא ניתן סכום עבור הסחורה ולא נרשם דבר, ראוי ששני הצדדים יעמדו בדבורם, וכל החוזר בו בין לוקח בין מוכר אף שלא חל עליו "מי שפרע", הרי הוא ממחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו. ואפילו חזר מחמת שנשתנה השער. (שם ב)
- ג. ולא עוד אלא איסור גמור הוא כשאדם חוזר בו מדברו. יש אומרים שהאיסור מהתורה, ויש סוברים שמדרבנן, ועל בית-דין למנוע איסור זה על ידי שיאמרו לו שהוא עבריון. ויש אומרים שמותר לקרותו רשע אולם אין לכפות עליו לעמוד בדברו. וזה כלל לכל שהקנין אינו תופס מאיזו סיבה שהיא אף על פי כן אסור לחזור מדברו. (שם ג)
- ד. האומר לחברו מכור חפץ זה וקח את הכסף, או שאמר לו קנה לי חפץ פלוני, אין צריך קנין לזה, שאין הקנין בא אלא לקיום מכר או מתנה או שכירות וכיוצא בזה. אבל כשאדם מבקש מחברו לעשות דבר והלה ממלא בקשתו אין צריך בקנין. (שם ח)
- ה. מי ששילם מחיר המטלטלין או אף מקצת שינוי המטלטלין אבל לא משך, אף שלא נקנו לו המטלטלין שהרי לא עשה הקנין, כל החוזר בו בין לוקח בין מוכר, לא עשה מעשה ישראל ויש עליו מי שפרע. ואם שכנגדו מחל לו, אין עליו מי שפרע. מי שפרע הוא שמקללים אותו בבית-דין ואומרים: מי שפרע מאנשי דור מבוך, ומאנשי דור הפלגה, ומאנשי סדום ועמורה, וממצרים שטבעו בים, הוא יפרע ממי שאינו עומד בדברו. ואף אם לא קללוהו בית-דין יש עליו מהשמים עונש זה. (שם פ"ד א ב)

- ו. כל אופן של קנין שנהגו התגרים לקנות בו, כגון על ידי שנותן הלוקח פרוטה למוכר, או על ידי שתוקע לו כפו, או שמוסר לקונה המפתח וכן כל כיוצא בזה – הרי זה קנין מטעם המנהג.
 שהמנהג הוא עיקר ויסוד גדול בדיני ממונות, והולכים אחריו מדין התלמוד. ולא בדיני הקנינים בלבד הולכים אחר המנהג אלא בשאר דיני ממונות, כגון שותפים, שטרות, יחסי עבודה, שכנים וכיוצא בזה. ועל מנהג בממון נאמר מנהג מבטל הלכה, ודוקא כשאינן בו חשש איסור. (שם פ"ב א ב)
- ז. יש תנאים בממון שתופסים ויש לא תופסים, ויש שנחשב הדבר לאסמכתא שלא מועילה. על כן יש להתייעץ עם רב לפני שמנסחים שטר או עושים עיסקא שמחייבת את שניהם, כדי שמעשיהם יהיו בתוקף. ועל מסחר בדברים אסורים עיין בדיני ממונות חלק ב' שער א' פרק כ"א.
- ח. המבקש לקנות מחברו חפץ, המוכר אמר שרוצה מאתיים והקונה אמר שאינו נותן אלא מאה והלכו להם. אחר כך נפגשו והקונה משך את החפץ בלי שידברו על המחיר, אם המוכר הוא שתבע את הקונה לקנות את החפץ, אינו נותן אלא מאה. ואם הלוקח הוא שבא ומשך החפץ סתם, חייב ליתן מאתיים, משום שאנו אומרים שהפונה לחברו בודאי הסכים לדעתו. (שם פכ"ז א)
- ט. ראובן מכר סחורה לשמעון, וטוען שמכרה במזומן. והקונה טוען שלא שמע מהמוכר שרוצה דוקא במזומן וקנה בהקפה, ישבע ראובן המוכר שפירש כן בשעת המכר, וישבע שמעון שלא שמע תנאי זה, ויתבטל המקח. ואם אינו רוצה ראובן לישבע, נשבע שמעון שלא שמע ויחזיק בסחורה. (שם ז)

בדרך כלל מכירה היא במזומנים, אלא אם כן ידוע שבהקפה כמו סיטונאי מבית חרושת. (פכ"ח טז)
- י. המוכר סחורה לחברו, והקונה רוצה לפורעו בסחורה אחרת, רשאי המוכר לסרב לקבל את התמורה בסחורה, אלא חייב לפורעו במזומנים ובמטבע המקובלת באותה מדינה.
 ואם התנה עם הקונה שישלם במטבע מסוימת חייב לשלם באותה מטבע. וכן אם התנה לשלם בחפץ מסויים חייב לתת אותו חפץ. (פרק כח יג יד)

יא. המוכר חייב למסור את הסחורה מיד לאחר שנעשה הקנין ושולם עבורה, אבל עד שלא שלם הלוקח הרשות ביד המוכר לעכב את הסחורה. המוכר בהקפה חייב למסור את הסחורה מיד לאחר שנעשה הקנין אף שלא הגיע זמן הפרעון, וזאת לאחר שהובטחו למוכר מעותיו. ואם אינו בטוח בכך או שיש חשש שיברח ולא יתן לו, רשאי לעכב את הסחורה עד שיפרע הלוקח. (פכ"ט א ב)

יב. קבעו ביניהם שהמוכר יתן את הסחורה מיד, או בזמן מוסכם, והלוקח זקוק לסחורה מיד כגון שמכר לאחר, ותבע את הסחורה ולא נתן לו, יש אומרים שנתבטל המכר. ויש אומרים שאין חילוק בין היה צריך לסחורה או לא, אלא החילוק בין התנה במפורש שבאי קיום התנאי יתבטל המכר ובין לא התנה כן. ואם עקב דחיית מסירת הסחורה על ידי המוכר נגרם נזק לקונה, יש פעמים שחייב המוכר לשלם לו, ועל בית-דין מוטל לברר הדבר. (שם ג ד)

יג. אחר שנגמר הקנין ושולם עבור הסחורה, על הקונה להוציאה מרשות המוכר. לא הוציא הלוקח את הסחורה, הרשות ביד המוכר להוציאה אפילו לרשות הרבים לאחר שהתרה בו להוציאה, ואם אין לו אפשרות להתרות בו, חייב להודיע לבית-דין והם ישכרו בחלק מדמי הסחורה, מקום שמור לאכסן בו את הסחורה. והוא הדין למוכר קרקע או בית ונשארו שם מחפציו של המוכר. (שם ו ז)

יד. כל המוכר קרקע או מטלטלין חייב באחריותם. כיצד, נטלו את המקח מיד הקונה כאשמת המוכר, חייב המוכר להחזיר את הכסף, שהרי נלקח המקח מחמתו אף שלא דובר על כך בעת הקניה כלל. ואפילו מכר קרקע בשטר ולא הוזכר בשטר שהוא אחראי להעמיד הקרקע לרשות הקונה, הרי זה חייב באחריות, שאחריות שלא נזכרה טעות סופר היא. (פל"א ועיי"ש פרטי דינים)

טו. אסור למכור לחברו קרקע או מטלטלין שמתנהל דיון משפטי עליהם עד שיודיעו על כך, שאף על פי שהאחריות על המוכר, אין אדם רוצה להשקיע כסף ואחר כך להתדיין על כך. (שם ה)

טז. התחייב המוכר להעמיד ללוקח את הסחורה במקום מסוים, הרי הוא

באחריותו של המוכר עד שיביאנה לשם, שכן הוא המנהג שמוכר המתחייב להביא הסחורה האחריות על המוכר. (פ"ל טו)

יז. המוכר קרקע, הזכות למי ששדהו גובלת לקרקע שלו. (שנקרא בלשון חז"ל "מצר") לשלם לקונה מחיר השדה ולסלק אותו. ואפילו הקונה תלמיד חכם ושכן וקרוב למוכר, והמצרן עם הארץ ורחוק מהמוכר, המצרן קודם כיון ששדהו סמוכה. ועל זה נאמר "ועשית הישר והטוב" (דברים ו י"ח). ואמרו חכמים, הואיל והמכר אחד הוא ואין זה משנה למוכר אם ימכור לבן המצר או לאחר, טוב וישר הוא שיקנה בעל המצר ולא הרחוק. (פל"ב א, ועי"ש פרטי דינים).

סימן קכז

מהלכות אונאה ומקח טעות

א. אסור למוכר או לקונה להונות את חברו, שנאמר "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו" (ויקרא כה יד). וכל המאנה בין בשוגג בין במזיד עובר באיסור לאו מהתורה, וחייב לשלם. (שער ב' פ"א א)

ב. האונאה שחייב להחזיר היא ששית המקח או ששית המעות בדיוק. המכירה קיימת אבל המאנה חייב להחזיר האונאה כולה למתאנה, בין שהונה במזיד בין שלא ירע שיש במכר זה אונאה חייב לשלם. (שם ב)

ג. היתה האונאה פחות משישית בכל שהוא, כגון שמכר שבעים בששים ופרוטה אינו חייב להחזיר כלום.

אבל אסור להונות אף בפרוטה אחת, שהתורה אמרה אל תונו, אלא שחכמים קבעו שעד ששית הוי מחילה, שאין הקונה והמוכר יכולים לכזיב דמי המקח בדיוק ודרכם למחול טעות עד ששית. אבל אם האחד בקי אסור להונות אפילו בפרוטה.

ובמקום שיש מחירים קבועים מצד הממשלה או ממנהג הסוחרים, אין מחילה אפילו פחות משישית. (שם ג)

ד. אונאה למעלה משישית כל שהוא, כגון שמכר שוה ששים בחמשים פחות פרוטה בטל המקח, והמתאנה יכול להחזיר החפץ, אבל המאנה אינו יכול לחזור. (שם ד)

- ה. השתמש הקונה במקח לאחר שנודעה לו האונאה, אם היתה האונאה שתות, יכול לתבוע אונאתו, ואין אומרים שמחל שהרי בשתות קנה את המקח ובשלו השתמש. היתה האונאה יתר מששית אינו יכול לבטל את המקח, שכיון שהשתמש במקח הרי זו הוכחה שמחל, אלא אם הודיע למוכר על האונאה לפני שהשתמש, שאז מבטל המקח ומשלם למוכר מה שהפסיד אם הפסיד במה שהשתמש. (שם טו)
- ו. האומר לחברו "על מנת שאין לך עלי אונאה" יש לו עליו אונאה, ואין צריך לומר אם אמר "על מנת שאין בו אונאה", שהרי אינו יודע כמה אונאה יש בו כדי שימחול.
- ודוקא שאמר כך בסתם, אבל מוכר שאמר לקונה מפורש: חפץ זה שאני מוכר לך במאתים יודע אני שאינו שוה אלא מאה, ואני מוכר לך על מנת שאין לך עלי אונאה, אין לו עליו אונאה. וכן קונה שאמר למוכר חפץ זה שאני קונה ממך במאה יודע אני ששוה מאתיים, ואני לוקחו על מנת שאין לך עלי אונאה, אין לו עליו אונאה. (שם יד)
- ז. המוכר חפץ לחברו וקבל תמורתו ונתגלה שהמעות מזויפות, הרי זה מקח טעות וחוזר. ואם הקונה אינו מאמין למוכר, יכול להחרים על המוכר חרם סתם על מי שנוטל ממון שלא כדין. ואם הקונה טוען ברי שהמעות המזויפות אינן שלו ישבע ויפטר. (שם יג)
- ח. דין אונאה אינו אלא במחיר, אבל המוכר במדה במשקל או במנין וטעה בכל שהוא חוזר לעולם. וכן אם נמצא שטעו במנין המעות בפחות או ביותר חוזר. (שם כב)
- ט. המוכרים בהכרזה, וכל אחד מוסיף על המחיר, והחפץ נמכר למוסיף ביותר, אין בו אונאה שכן הוא המנהג. (שם כה)
- י. המקבל מעות מחבירו בעד סחורה או בהלואה או בפרעון חוב, ומצא יותר ממה שהוסכם ביניהם, אפילו לא תבעו חברו חייב להחזיר אם הסכום מוכיח שיש כאן טעות, ואין אומרים שחברו התכוין למתנה. (שם פ"ו ב)
- יא. המוכר לחברו חפץ ואמר לו יש בו כך וכך פגמים הנראים, ובכללם הזכיר פגם שאינו נראה, ונמצא שהפגמים הנראים לא היו, והפגם שאינו ניכר נמצא בחפץ, הרי זה מקח טעות, שהקונה חשב כשם שהפגמים הניכרים אינם בחפץ גם הפגם שאינו נראה איננו. (שם יא)

סימן קכח

אונאת דברים, וגניבת דעת הבריות

- א. כשם שאסור מהתורה להונות במקח וממכר, כך אסור מהתורה להונות בדברים, שנאמר "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך כי אני ה' אלהיכם" (ויקרא כה יז).
וגדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שזה ניתן להשבון וזה לא ניתן להשבון, זה בממונו וזה בגופו. וכל הצועק לקדוש ברוך הוא על אונאת דברים נענה מיד. (שם פ"ג א)
- ב. אונאת דברים כיצד, לא ישאל בכמה אתה רוצה למכור חפץ זה, והוא אינו רוצה לקנותו, או אם מבקשים לקנות ממנו דבר מה, לא יאמר להם לכו אצל פלוני, והוא יודע שאין לו.
לא יאמר לבעל תשובה, זכור מעשיך הראשונים, ולא לבן גרים זכור מעשי אבותיך. ראה את חברו לוקה ביסורין, לא יאמר לו כדרך שאמרו חבריו לאיוב, "הלא יראתך כסלתך זכור נא מי הוא נקי אבד" (איוב ד)
נשאלה שאלה, לא יפנה למי שהוא יודע שאינו יודע להשיב. לא יזכיר לאדם את פגמו או ליקויו שיש בו או במשפחתו — את לקויו. כללו של דבר, כל שיש לחברו קצת בושת ממאמרו אסור לאומרו שיש בו אונאת דברים. (שם ב)
- ג. איסור אונאת דברים חל אפילו אומר לו בינו לבין עצמו. אבל אם אחרים שומעים מצטרף לאיסור זה גם איסור הלכנת פני חברו, שהוא כשופך דמים, ואין לו חלק לעולם הבא, אם לא חזר בתשובה. (שם ג)
- ד. צריך להזהר באונאת אשתו, לפי שדמעתי מצויה, ואף עונש אונאתה קרוב לבוא. וציוו חכמים, לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו. ויתיעץ עם אשתו שמתוך כך שלום מצוי בתוך ביתו. (שם ו)
- ה. אסור לגנוב דעת הבריות במקח וממכר, ולכך אם יש פגם במקחו צריך להודיעו לקונה, אפילו אינו מטעהו במחיר שמשום הפגם מוכר לו בזול בהתאם לפגם. ואף לנכרי לא ימכור בשר נבילה בחזקת שחוטא. (שם ח)

- ו. אסור לגנוב דעת הבריות אפילו בדברים שאין בהם הפסד, רק כדי שיחזיקו לו טובה בחינם. כיצד, לא יפציר בחברו שיסעוד עמו והוא יודע שאינו סועד. אבל בלא הפצרה מותר לבקשו פעם ושתיים, מפני שמכבדו בהזמנה וזוהי שורת דרך ארץ. (שם ט)
- ז. המשתמש במדה ומשקל שאינם מדויקים עובר בלאו, שנאמר "לא תעשו עול במדה במשקל ובמשורה" (ויקרא יט לג), בין בישראל בין בנכרי. (שם פ"ד א)
- ח. עונש המדות והמשקלות קשה מאד, שאין באפשרותו של המרמה במדה או במשקל לשוב בתשובה הגונה כיון שאינו זוכר בדיוק את כל מי שרימה ובכמה רימה אותם, והרי הוא ככופר ביציאת מצרים. (שם ב)
- ט. רשאים בני העיר לקבוע להם מחיר לכל דבר שירצו, ולהתנות ביניהם שכל מי שיעבור קונסים אותו בכך וכך. וכן לעשות גדרים ותקנות ומנהגים ביניהם ולענוש העובר על תקנתם. ופרטים רבים יש בדינים אלו, עיין בדיני ממונות ח"ב שער שני פרק חמישי.
- לרוגמא: כופין בני העיר, אפילו מיעוט את המרובין, לסדר שמירה לעיר כפי שצריך במקום ההוא, ולבנות להם בית הכנסת, ולקנות ספר תורה נביאים וכתובים, כדי שיקרא בהם כל מי שירצה מהצבור, ולהכניס אורחים, ולתת לצדקה לחלקה ולכל צורכי העיר. ומושיבים מלמדי תנוקות בכל עיר ועיר.
- י. המוכר לחברו דבר שאסור באכילה, בין מדברי תורה בין מדברי סופרים, ואפילו אינה אלא מדרבנן, לכתחילה אם עד שלא אכלו נודע לקונה שהדבר אסור, יחזיר לו מה שקנה והלה יחזיר לו הדמים. (פ"ח א)
- יא. מקחו, ממכרו ומתנתו של השוטה אינם כלום, לא במטלטלין ולא בקרקע. ובית-דין מעמידין אפוטרופוס לשוטים כדרך שממנים לקטנים. השכור מקחו וממכרו ומתנותיו קיימים. ואם הגיע לשכרותו של לוט שעושה ואינו יודע מה עושה אין מעשיו כלום והרי הוא כמו השוטה. אבל אם הזיק חייב, שהיה לו להזהר שלא להשתכר כלוט עד שיוזק את הרבים. (שם יג טו)

סימן קכט

המחזר אחר דבר לקנותו וקדם אחר וקנאו

- א. המחזר אחר דבר לקנותו או לשוכרו, בין קרקע בין מטלטלין, ובא אחר וקנאו נקרא רשע. והוא הדין במי שמצא עבודה אצל אחד ובא חברו וקבל את העבודה. וכן הקונה מנכרי ולא משך, ובא אחר וקנאה מידו במשיכה נקרא רשע. אבל הקונה ממי שקנאה, אינו נקרא רשע. ואפילו אם בשעה שקנה לא ידע שחברו מחזר אחריה, ונודע לו רק אחר שקנה, צריך לתתה לחברו. ואם אינו נותנה, חל עליו דין עני המהפך בחררה ונקרא רשע. (שם פ"א א)
- ב. יש מי שאומר שכיון שנקרא רשע חייב להחזיר את הקניה, אבל דעת רוב הפוסקים שמה שעשה עשוי, ואם התקינו בחרם על מי שעושה כן — מוציאים מידו. אבל ממידת חסידות, ודרך תלמידי חכמים היא, שמחזירים כשקרה להם כן בשוגג. וכל העושה כן מכריזים עליו ברבים בבית הכנסת שעשה מעשה רשע, כדי להכלימו שלא יעשה כזאת, ומותר לקרותו עבריין. ודוקא כשכבר החזיק במקח, אבל לפני שהוא מחזיק, מוחין בידו ומעכבין בידו שלא יהיה רשע. (שם ב)
- ג. יש אומרים שאיסור זה חל רק כאשר גמרו ביניהם הקונה והמוכר על המחיר, ויש צורך רק במעשה הקנין בלבד, אבל אם לא גמרו ביניהם על המחיר, והמוכר רוצה מחיר שאין הקונה מוכן לשלמו, ומנהלים משא ומתן ביניהם מותר לאחר לקנותו, בין היה המוכר נכרי או ישראל, וכן פסק הרמ"א. ויש אומרים שמשעה ששאל הקונה על טיב הסחורה, חל על חברו איסור זה. ויש מסבירים שפסק הרמ"א אמור רק בעיסקא מקרית, חד פעמית, אבל כשאחד עומד לקנות משהו בשוק, שהרבה קונים והרבה מוכרים נמצאים תמיד, אסור לאחר להתענין באותה סחורה כל זמן שהראשון עומד לקנותה אף שלא גמר על המחיר. וכן המנהג בהרבה מקומות, כשאחד עומד לקנות בשוק, לא יבוא אחר לקנות אותו דבר. ומנהג יפה הוא מצד הדין וראויים לברכה. ויש שכתבו שהעושה כן הרי זו השגת גבול.

אבל אם לא השתוו במחיר והלך הקונה, אף שאמר אני עוד אשוב על הקניה, מותר לאחר לקנות הדבר. (שם ג)

ד. בית ספר שיש בו צוות מלא של מורים והמנהל רצה לקבל מורה נוסף, למרות שאין בו צורך כעת, אסור למורה לקבל המשרה, שבודאי מבקש המנהל להדיח מורה אחר, אלא אם אחד המורים עזב את בית הספר. ואף שזה דבר מצוה ללמד לנערים, בכל זאת אסור הדבר, מן הטעם שאמרנו, שהרי המורה החדש עשוי להשיג גבול.

אבל אם אחד שכר מורה פרטי לבנו, ולא עשו קנין, רשאי אחר לשכור אותו מורה, ולא יכול הראשון לומר לשני שכור לך מורה אחר, שיאמר זה ילמד בני טוב ממורה אחר, וכיון שזה דבר מצוה ולא דבר שבממון, מותר. אבל אם עשה קנין לא יכול לחזור בו.

וכן הקונה סחורה ועשה בה קנין כראוי ובא אחר ונטלה הימנו, הרי זה גזלן וחייב להחזיר, כיון שבפעולת הקנין מהווה בעלות מוחלטת, ולכן הנוטל ממנו הרי הוא גזלן ללא ספק. (שם ו)

ה. אם המוכר רוצה למכור את הסחורה לאחר מבלי שהלה בקש ממנו, אין איסור על הקונה לקנותו, כיון שהקונה לא עשה שום מאמץ והשתדלות בזה. (שם ז)

ו. מותר לפתוח חנות בעיר בצד חנותו של חברו ואין בזה משום עני המהפך בחררה, שכל אחד עושה בתוך שלו, אלא אם יש במקום תקנה אחרת. אולם אסור לבעל חנות לקרוא לקונים קבועים שרגילים לקנות בחנות חברו שיבואו לקנות ממנו. (שם ט)

ז. יהודי שהבטיח לנכרי להלוותו ברבית, ובא יהודי אחר וקדמו, נקרא רשע, שזה כעני המהפך בחררה. (שם י)

ח. בדין עני המהפך בחררה אין חילוק בין דבר המצוי לדבר שלא בא לעולם, כגון מי שנתקשר עם בעל בית חרושת שכל התוצרת עד תאריך פלוני תמכר לו בלבד, אסור לאחר להשיג גבולו. (שם יב)

ט. סרסורים שהשתדלו לסיים עיסקא בין ראובן לשמעון, ולא השתוו הקונה והמוכר במחיר, ובאו סרסורים אחרים וללא ידיעת הסרסורים הראשונים גמרו העיסקא, אין בזה דין עני המהפך בחררה. (שם יג). פרטי דינים רבים יש עוד בדינים אלו, עיין בדיני ממונות שם.

סימן קל

מהלכות תיווך, שדכנות, סוכן

- א. מתווך בין בנכסי דניידי, בין בנכסי דלא ניידי, יש לו דין שליח, אלא שנוטל שכר שליחותו כפי שקבעו ביניהם, או כפי מנהג המדינה. וראוי לכל מתווך להחתים את הקונה או המוכר הפונים אליו, על כתב המפרט כל התנאים שביניהם ועל גובה המחיר. ומאחר שלמתווך יש דין של שליח, אין צריך קנין על מה שהתנה לתת לו, אבל רצוי לעשות קנין. (פ"ח א). ובדיני שליח עיין באריכות בדיני ממונות שם.
- ב. פעולתו של המתווך וסחורתו היא הידיעה שמוסר לקונה, או למוכר על סחורה שדרושה לו ונמצאת במקום פלוני, או על קונה שמעונין בסחורתו. ומאחר ששכרו הוא מקבל לא על עבודה, אלא על דבריו, שמעביר ידיעות מזה לזה. יש טועים וחושבים שאין איסור אחר שקבלו ידיעה הנחוצה להם מהמתווך להתחמק ממנו ולא לשלם, או שמעבירים הידיעות לאחר, כל זה גניבה גמורה היא. וכן מתווך שמסר ידיעה למתווך חברו חייב לשלם לו. (שם ב)
- ג. המנהג כיום לאחר שחתמו הקונה והמוכר על חוזה בנכסי דלא ניידי, או שמשך וקנה הקונה בנכסי דניידי משלמים למתווך שכרו, שבזה נגמרה היעסקא שביניהם, אם לא שהתנו לשלם באופן אחר. (שם ג)
- ד. סרסור שאיבד החפץ או נגנב ממנו אפילו בשעת הליכה, חייב לשלם, מפני שהוא נושא שכר, שהרי מקבל שכר על השליחות. בין נקבע השכר, ובין אם אמר לו כמה שתמכור יתר על המחיר שקבענו יהיה שלך. (שם ט)
- ה. המביא קונים לחנות חברו, אם מנהג בעלי חנויות לשלם למביא, חייב לשלם לו כדין סרסור וכפי שנהגו. (שם יג)
- ו. שדכן, דינו כסרסור, ואם רוצה שישלמו לו מיד דמי שדכנותו והמחותנים רוצים לשלם לאחר הנישואין, תלוי במנהג המדינה. ובמקום שנוהגים שבעת עשיית הקנינים משלמים לשדכן, חייבים לשלם לו באותה שעה. ובמקום שאין מנהג, הדין עם המחותנים, משום שזוהי כשכירות המשתלמת בסוף. (שם יד)

- ז. האומר לחברו אתוון בשבילך, או אשרך לך חנם אין כסף, ואחר שעשה טובע שכר, אינו חייב לשלם לו. (שם יח)
- ח. שדכן שהתחיל בפעולה, ובא שדכן אחר והשפיע על הצדדים והביאם לעמק השוה, חולקים ביניהם בדמי השידוך כפי מנהג המקום. (שם יט)
- ט. סוכן, הוא כשליח לכל דיניו. והוא המקבל סחורה על מנת למוכרה ומרויח אחוזים מסוימים, או שקונה עבורו סחורה אחרת במעות אלה. (פ"ט א). ויש לו דין שומר שכר. ועיין בפרטות בדינים אלה בדיני ממונות שם. וכן בדין סוכן בעסקי ביטוח, עיין שם.

סימן קלא

מהלכות שותפים

- א. שותפות אינה נעשית בדבור בלבד, אלא על ידי קנינים כדין. ואם נהגו הסוחרים לערוך שותפות בדבור בלבד, או על ידי הסכם שחותמים עליו, מנהגם מנהג. וכן עיקר להלכה. וראוי לכל שותפים לעשות ביניהם חוזה מפורט בכתב על כל תנאי השותפות. (שם שער ד פרק א' סעיף א)
- ב. יש להזהר שלא להשתתף עם אדם רשע או אדם בעל שם רע. (שם יא)
- ג. הרשות נתונה לכל שותף לעשות כל מה שנראה לו לתועלת השותפות, ובלבד שלא ישנה ממנהג המדינה. הלכך אם לקח שמעון השותף מעות מאדם אחר בכדי להכניס לשותפות ולהרויח בהם, אף שלא הודיע לשותפו שעשה כן נוטל האחר חלקו בריוח כמו שהתנה עמו. (פ"ג יד)
- ד. חברה הרשומה בערבון מוגבל, או כל צורה של תאגיד, הולכים אחר תקנון החברה, ובהתאם לתקנות שיש באותה מדינה. ולפי ההלכה לא נחשבת החברה כאגודה בפני עצמה שאין לה בעלים. (שם טז, ועיין במקורות שהארכנו בזה)
- ה. שותפים שהיו עוסקים במלאכה יחד ומתחלקים ברוחים, והזקין אחד מהם שאינו מסוגל לעבוד, מצד הדין אין השותפים חייבים לתת לו

חלק בשותפות. אולם במקום שיש מנהג שהשותף ממשיך לקבל רוחים
הולכים אחר המנהג. (פ"ה ה)

ו. שותפים שקבעו ביניהם תאריך מסוים לפירוק השותפות, ואחד השותפים
רוצה לפרק את השותפות לפני הזמן שנקבע, אינו רשאי, אלא אם אזל
ממון השותפות. ואפילו שותפים רבים אינם יכולים לפרק השותפות אם
אחד מתנגד. (פ"ז א)

ז. התברר שאחד השותפים גנב מהשותפות, יכול חברו לפרק את השותפות.
אולם בגלל חשד בלבד אינו יכול לפרק. (שם ג)

ח. לא קבעו זמן למשך השותפות, או שקבעו והגיע הזמן, ואחד השותפים
רוצה לחלוק שלא מדעת חברו — רשאי, ובלבד שיחלוק בפני שלושה
אנשים, אפילו הדיוטות, רק שיהיו נאמנים ובקיאים בשומא שיוודעים
לחלוק היטב. ואם חלק בפחות משלושה, לא עשה כלום. (פ"ז ו)

ט. שותף שמת בטלה השותפות, אפילו התנו על משך השותפות לזמן
קבוע, משום שיכול השותף לומר ליורשי המת, שעם אביכם רציתי לי
כשותף, מטעמים שלי — ואתכם איני רוצה.
והוא הדין לנותן מעות בעיסקא ואחד מבעלי העסק מת, רשאי לבטל
את העיסקא.

וכן היורשים יכולים לפרק את השותפות באותה טענה שאבינו רצה
בשותפות אבל אנו איננו רוצים.
ואם התנו שלא תבטל השותפות אפילו ימות אחד מהם עד זמן מסוים,
תנאם תנאי. (שם ח)

סימן קלב

מהלכות שכנים

א. הדבר הראשון והכרחי לניהול בית משותף, לקבוע אסיפה של כל
המשתכנים ולקבל על עצמם תקנון מפורט שעל פיו ינהגו בכל בעיה.
ויחתמו כל הדיירים על התקנון, ויקבלוהו בקנין סודר והתחייבות עליהם
לקבל ככל הכתוב בתקנון.

בדיני ממונות ח"ב שער ה' יש חומר יסודי ומקיף לכוללו בתקנון, וכפי ראות עיניהם יכולים המשתכנים לשנות, להוסיף ולגרוע, ובתנאי שיהיה על פי כללי הצדק והיושר. ושם נמצא ניסוח תקנון. (שם שער ה' פ"א א)

ב. קביעת התקנון אישורו וחתירתו, או שינויים בנוסחו, או כל החלטה הנוגעת לדיירי הבית, תקבע ותקבל תוקף על ידי החלטת הרוב, והדבר מחייב אף אם המיעוט, מלבד החלטה המפקיעה רכוש שצריך לזה הסכמת כולם, ואפילו אם אחד מסרב אין תוקף להחלטה. (שם ב)

ג. להחלטות רוב המשתתפים באסיפה יש תוקף רק אם לא העלימו הרוב מהמיעוט דבר קיום האסיפה, אבל אם העלימו — אין לאסיפה תוקף, אפילו העלימו מדייר אחד. (שם ג)

ד. מנהג העיר הוא עיקר ויסוד גדול בדינים אלה, והולכים אחריו תמיד, אם אין בו סרך איסור. היו בעיר מנהגים שונים הולכים אחר השכונה, או אחר סוג האנשים שגרים שם ועל פי מעמדם. (שם י)

ה. זכאי אדם לעשות בדירתו כל מה שירצה. אולם אסור לו לעשות אף בדירתו דברים שעלולים לפגוע ולהזיק לרכוש המשותף ולקלקלו, אלא אם כן הסכימו לזה כל השכנים. ואם הדבר פוגע רק באחד מהם, צריך לקבל הסכמתו בלבד. (שם טז)

ו. נפגע הרכוש המשותף שעובר בבית אחד הדיירים, רשאים להכנס לביתו לביצוע התקון. וזכאי לדרוש התקון מהועד. ואם עקב התקון נפגע רכושו, חייבים הדיירים כולם לפצותו כפי שמחשבים הוצאות אחרות. (שם טז)

ז. הועד או הגזבר יגיש דין וחשבון מדי פעם לאסיפה הכללית מההוצאות. אף שמאמינים להם, יש להם להגיש דין וחשבון לקיים "והייתם נקיים מה' ומישראל" (במדבר לב). החשבונות יערכו בכתב בצירוף קבלות, כדי שאפשר יהיה לבדוק את החשבונות. וראוי להכניס סעיף מתאים בקשר לזה בתקנון. (שם יז)

ח. שכנים יכולים לסרב שבעל הבית ימכור או ישכיר דירה לשכן רע, או

שאחד הדיירים ימכור או ישכיר דירתו לאדם רע. וכל שכן למנוע מנכרים או ממייסיונרים, או אפילו יהודים בני כתות שונות, או מרועי זונות לדור בשכונתם. וכל אחד חייב לסייע בזה בין בגופו בין בממונו. (פ"ב א)

ט. אסור להסתכל במה שנעשה ברשות חברו, בין אם הוא מסתכל מרשותו ובין מרשות הרבים, ואין חזקה מועילה בזה. ורשאי הנפגע למחות בו ולתובעו לדין.

אם אינו מתכוין להסתכל, לא יעמוד במקום שאפשר לחשוד בו שהוא נמצא במקום זה כדי להסתכל. (שם ב)

י. אסור לעשות מלאכה ברשותו כשיש בה אבק או עפר או שאריות אחרות שמזיקות, אף שהרוח הוא שמסייע להעברת האבק והעפר לחברו, חייב להתרחק כדי שלא יזיקו דברים אלה לחברו אפילו על ידי רוח מצויה. (שם ז)

יא. יש להרחיק מהעיר כל דבר שגורם נזק ליושבי העיר, אם מחמת ריח רע כגון מפעל לעיבוד עורות, או כוורות דבורים שעלולים להעקץ על ידם, או מפעלים הפולטים עשן. לקביעת שיעור ההרחקה, יש להביא מומחים שיקבעו את המרחק עד שלא יגרם נזק לתושבים. (שם ט)

יב. חייב אדם להזהר שמרשותו לא יגרם נזק לבני רשות הרבים, לפיכך לא יוציא אבנים מרשותו לרשות הרבים. אילן שנוטה לרשות הרבים חייב לקוצצו, באופן שהרכב הגבוה ביותר יכול לנסוע בקלות. וכן כל כיוצא בזה יש להזהר מלגרם נזק לעוברים ושבים ברחוב. (שם י)

יג. אסור לגדל כלב רע, אלא אם כן הוא קשור בשלשלאות של ברזל. ואם הישוב סמוך לגבול מותר לגדלו, בתנאי שיקשרנו ביום ויתירו בלילה כדי שישמור על המקום. (שם טו)

יד. יש נזקים שאם שתק ומחל לא יכול לחזור בו, אבל המזיק חברו על ידי עשן, ריח רע, כל סוגי אבק, נדנוד הקרקע, אף שאין בהם סכנה וכל שכן נזקים שיש בהם סכנה, אין המזיק רשאי לטעון שהלה שתק ומחל לו, אלא אפילו שתק כמה שנים כופהו תמיד להרחיק גורם הנזק. שחז"ל שיערו שאין אדם מתרגל לנזקים מסוג זה, וזה ששתק תחילה חשב שיתרגל, אלא אם כן עשה קנין שמוחל נזקים אלו. (פ"ג א)

טו. וכן הדין בהיזק ראייה, במקום שצריכים לעשות מחיצה שלא יציצו זה לרשותו של זה, רשאי כל אחד מהם לכופף חבירו להקים כותל באמצע, ואין לזה חזקה אף שעמדו שנים רבות בלי מחיצה. (שם ג)

טז. המבקש לפתוח חנות בחצר השותפים, יכולים השכנים למחות בו, בטענה שאינם יכולים לישן מחמת רעש הנכנסים, אף שנועל חנותו בערב, שגם ביום זקוקים למנוחה ושינה, ואף חזקה לא מועילה בזה. ואם החנות פונה לרשות הרבים אינם יכולים לעכב, שהרי נכנסים מרשות הרבים ולא מהחצר. לעשות מלאכה בתוך חנותו כשאין קונים נכנסים ויוצאים אלא שולח את הסחורה לשוק, אין יכולים לעכב. (פ"ד ג)

יז. כל מלאכה של מצוה אין השכנים יכולים למחות. ועל כן רשאי ללמד בני ישראל תורה בתוך ביתו, בתנאי שיקבל עליו המלמד לפצות על כל ההפסדים שעלולים לגרום התלמידים. וכן הדין אם עושה את המקום לבית כנסת להתפלל בו. (שם ה). ועם כל זה לפני שעושה ראוי להתיעץ עם רב מורה הוראה. וכן הרוצה לפתוח פתח או חלון ראוי שיתיעץ כי פרטי הדין בזה רבים, עי"ש בפרק ה'. וכן אם רוצה לנטוע אילן ויאפיל על חבירו.

סימן קלג

הלכות דרך ארץ בשכנים

- א. לא יכנס אדם לביתו פתאום, שמא עושים דבר שהצניעות יפה לו, ואין צריך לומר לבית שכנו אף שרגילים זה עם זה.
- וראוי למי שרוצה לבקר את חברו, שיוודיעו לפניו כן אם אפשר, כדי שיוכל לקבל את פניו כראוי, ולא יצטער או יתבייש חברו אם באותה שעה עליו לצאת מביתו, או לעשות דבר אחר — ולא יכבדנו כראוי. (פ"ט א)
- ב. לא ירבה בבקורים עד שיקוצו בו, וכן לא ישב בבקור זמן רב מדי והכל לפי מידת האהבה שביניהם, וישב בענוה וסבלנות. ועל בעל הבית לכבד את האורח כפי כחו ויותר מיכולתו. (שם)

- ג. דיירי הבית בקומות העליונות לא ישליכו פסולת וחפצים לגינה ולחצר, לזה מיועד פח אשפה. ובפרט ישגחו על הקטנים שלא ישליכו חפצים מהמרפסת. (שם ב)
- ד. על דיירי הקומות הגבוהות להשגיח בשעה ששופכים מים, וראוי לבנות מרזב שיוריד את המים לכיוב ולא יפגעו השכנים. וכן כשבאים להתקין מזגן, יעמידוהו בצורה שלא יפגע מזה אחד השכנים. (שם ג)
- ה. לא ידפקו על רצפת הבית אם שכנים דרים תחתיהם שמפריעים למנוחתם, ובפרט בשעות המנוחה. ובלילה לא יזיזו רהיטים וכיוצא בזה, באופן שהדיירים תחתיהם יפגעו מכך. (שם ד)
- ו. על ההורים לחנך את ילדיהם לשמירה על הנקיון, ובפרט של המדרגות, הגינה, החצר, פינת המשחקים וכיוצא בזה. (שם ה)
- ז. על ההורים להשגיח שילדיהם לא יקימו רעש בחצר, או בחדר המדרגות וכיוצא בשעת המנוח, וכל שכן שהם לא ירעישו. ילדים שרבים ביניהם – אל להוריהם להתערב בזה. (שם ו)
- ח. אין להשליך בקערת המטבח, בכיורים, או בנוחיות, דברים העלולים לסתום את צנורות הביוב ולגרום נזק לו ולאחרים. (שם ז)
- ט. ישתדל כל דייר למלא חובתו בתשלומי ועד הבית, ולא לדרות את הגזבר בלך ושוב, אף שהוא משלם הרי גורם צער לעוסק בצורכי צבור באמונה. (שם ט)
- י. לא יהא הולך רכיל ויספר לשכנו מה ששכן אחר דבר עליו, וכשמתעוררת מחלוקת בין שכנים, ישתדל להיות בין אלה הרודפים שלום. אף אם פגעו בו שכניו יהא מהנעלבים ואינם עולבים, ויתגבר לכבוש את יצרו. ובפרט הנשים יזהרו בשיחתן מדרורים אסורים כלשון הרע, מחלוקת וכו', ולא יספרו בדברים שבינם לבין בעליהם. ואסור לגור בשכונת בעלי לשון הרע. (שם י)
- יא. יש לסדר מקום מיוחד וצנוע לתליית הכביסה, ולא לתלותה בחזית הבנין, וכיום יש מכונות יבוש, עדיף להשתמש בהם. וכן אם הכביסה רטובה לא יתלוה במקום שתרטיב העובר תחתיה. וכן לא ישוחחו הנשים בקול ממרפסת למרפסת. (שם יא)

יב. דרך השכנים להשאיל כלים זה לזה, והמקפיד בדבר גורם לאיבה ושם רע, ואין הבעל יכול למנוע מאשתו להשאיל כלים ולא האשה מבעלה. ולא ירבה בשאלת כלים משכניו, וכשהוצרך לשאול ימהר להשיב. ולא יפחית ערך הכלי שהשאיל, ולא יחזירנו מטונף. היה שכך שאינו נזהר במצות וחושש שיטריף את הכלי, אם יכול להשתמש בעדינות בלי איבה מוטב, ואם לאו ישאילנו ויעשה שאלה ממורה הוראה על הכלים. (שם יב ובמקורות)

סימן קלד

מדיני עבודה

א. מנהג המדינה הוא יסוד ועיקר גדול בדיני עבודה, כמו בכל דיני ממון, והולכים אחריו אפילו ההלכה קבעה אחרת, משום שמנהג מבטל הלכה. לפיכך, היה מנהג המדינה לעבוד חמשה ימים בשבוע, המקבל עובד ולא התנה עמו בפירוש כמה ימים יעבוד, עובד חמשה ימים. נהגו בשה ימים חייב העובד לעבודה ששה. היה יום עבודה שמונה שעות אינו רשאי לעבוד שבע, היה מנהג שבע אינו יכול לכופו לעבוד שמונה שעות, וכן כל כיוצא בזה. וכן אם היו במדינה הטבות סוציאליות לעובד חייבים לתתה לו. אפילו הוסיף בעל הבית על שכר העובד המקובל, יכול העובד לומר שההוספה היא לשיפור העבודה במסגרת ימי או שעות העבודה המקובלות במדינה. (דיני ממונות חלק ג שער א' פ"א א)

ב. למנוע מחלוקת ראוי לערוך חוזה עבודה מפורט ולא לסמוך על השערות, ובהתאם לכללי ההלכה בקנינים וכיוצא. ואחר חתימת החוזה הוא מחייב אפילו נוגד את מנהג המדינה ודנים על פי החוזה. (שם ב)

ג. השוכר פועלים בדבור בלבד, ועדיין לא התחילו בעבודה, ולא היה הפסד לשום צד, הרוצה לחזור בו – הרשות בידו. שיכול לומר בעל הבית לפועל, השכר עצמך במקום אחר, והפועל רשאי לומר לבעל הבית שכור לך פועל אחר.

אולם מותר להתרעם על החוזר בו, בעל הבית על הפועלים משום הטורח לחפש פועלים אחרים, והפועלים על בעל הבית שעליהם לחפש

עבודה אחרת, אבל אין בזה תביעת ממון. ויש אומרים שהחוזר בו נחשב למחוסר אמנה, שאין רוח חכמים נוחה ממי שאינו עומד בדבורו. היה לפועלים הפסד שיכלו להשתכר וכיון שנשכרו לו הפסידו יום עבודה, חייב לשלם להם שכר כפועל בטל. ואם השוכרים הם צבור, כיון שלדבר של צבור אין צריך קנין אין הם יכולים לחזור בהם. (פ"ב ב ד)

ד. חברי קהלה ששכרו רב, מורה, חזן או כל תפקיד אחר בקהלה, והתחיבו החברים לשלם כל אחד סכום מסויים ומת אחד מהם, חייבים בניו או האפוטרפוס הממונה על בניו, אם הם קטנים, לשלם לפי ההתחיבות. (שם ז)

ה. ראובן שעבד בעניני ביגוד לתלמידים בתלמוד תורה, והגבאים הבטיחוהו לתת לו עוזר בעבודתו, והתרשלו ולא נתנו לו, והוא התאמץ וגמר את העבודה לבדו, חייבים הגבאים להוסיף לו על שכרו את הסכום שהיו צריכים לשלם לעוזר, וכן כל כיוצא בזה. (שם י)

ו. כתוב בתורה: "כי תבוא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שובעך ואל כליך לא תתן" וכו'. ודרשו רבותינו שהכונה לפועל שעושה מלאכה לבעל הבית בדבר מאכל, שיש לו רשות לאכול ממה שעובד, ואסור לחוסמו שלא יאכל. ואם חסמו צריך לשלם לו כשיעור שהיה אוכל. התנה עמו בתחילת העבודה שלא יאכל, והסכים הפועל, כל דבר שבממון תנאו קיים, שיכולים להתנות בממון אף על הכתוב בתורה. אשר לאוכל שמביא הפועל מביתו, או אם חייב לספק אוכל לפועלים — הכל כמנהג המדינה, או כפי שהתנו ביניהם. ואפילו בבהמה להבדיל נאמר "לא תחסום שור בדישו", שאסור למנוע מהבהמה לאכול בשעה שעובדת. (פ"ה א ח)

ז. כתוב בתורה: "לא תעשוק שכיר וכו', ביומו תתן שכרו. ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו ולא יקרא עליך אל ה' והיה בך חטא" (דברים כד יד טו), מכאן שמצות עשה מהתורה לשלם שכר שכיר בזמנו. ואם איחר בין בתשלום שכר אדם או כלים או בהמה עובר על לאו. וכל הכובש שכר שכיר ואינו משלם כאילו נוטל את נשמתו של העובד, ועובר על חמשה לאוין ועשה. ואפילו שכר ילד קטן. (פ"ו א)

ח. אסור לשכור פועל כשיודע בבירור שלא יהיה לו כסף לשלם בזמנו, אם לא שיודיעו מראש ויתנה עמו על כך והפועל יסכים. היה לו כסף לשלם לעובד ונכנס עני ורוצה בעל הבית לתת לו צדקה, אפילו שכר את העובד על ידי שליח באופן שאינו עובר על כל תלוי, מצוה לשלם קודם לעובד. (שם ו). פרטי דינים עוד בכל זה עיין שם.

ט. כל עובד חייב לעבוד באמונה, ואסור לו לעסוק במלאכה אחרת בשעה שהוא עסוק במלאכה שנשכר בה, ובפרט מורה לילדים שמלאכתו קודש לחנך ילדי ישראל.

אסור לשכיר להשאר ער עד השעות המאוחרות של הלילה, באופן שיבוא לעבודה כשהוא עייף ורוצה לישן ויתנמנם באמצע העבודה, עליו להשגיח על בריאות גופו ונפשו, כדי שהעבודה לא תיפגם וכן כל כיוצא בזה.

ולא יצום צומות נדבה, ואפילו ביארצייט (יום פטירת אביו או אמו) לא יתענה. ועובד שאינו נוהג כשורה בענינים אלה רשאים לפטרו, אלא אם כן הותנה מראש בענין זה, או יש מנהג מסוים במדינה.

ומכל מקום לא יעשה האדם מלאכתו עיקר, אלא עראי ותורתו קבע, וזה יתקיים בידו. וכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. ובפרט בדורנו שתנאי העבודה נוחים לעובד שעובד רק מספר שעות. (פ"א א)

י. מוזהר הפועל שלא יתבטל מעט כאן ומעט כאן, אלא חייב לדקדק על זמן העבודה, שהרי הקפידו חז"ל שלא יברך ברכה רביעית של ברכת המזון, ומזה יש ללמוד עד היכן דקדקו חכמים אפילו על שעה קלה של עבודה.

למעשה עתה מברכים כל הברכות כיון שאין דרך בני אדם עתה להקפיד על כך, ומסתמא על דעת בן שוכרים את הפועלים שיברכו ברכת המזון כתקנה.

וכן חייב לעבוד בכל כחו, שהרי יעקב אבינו אמר "כי בכל כחי עבדתי את אבייך" (בראשית לא ו), לפיכך קבל שכרו גם בעולם הזה, שנאמר: "ויפרוץ האיש מאד מאד (בראשית ל' מג). (שם ב)

יא. אמנים שהתמנו על ידי הצבור וקלקלו ולא ניתן להם לתקן את הקלקול, מסלקין אותם ללא התראה מוקדמת, שהם כמותרים ועומדים. כגון שוחט שניבל עופות או בהמות בצורה בלתי אחראית, רופא שהזיק באופן בלתי אחראי, מורה שפושע בתנוקות ומתבטל או שמלמד טעויות, וכל כיוצא בזה.

כיום שבעלי מקצועות מאורגנים, יש כללים מסוימים ומפורשים בחוזה העבודה או בחוק מתי ניתן לפטרם, ובכל זה מנהג המדינה, או התנאי שהתנו ביניהם עיקר, שעל דעת כן הסכימו העובד והמעביד.

וכל מינוי צבורי שלא היה לזמן מוגבל, כגון רב, חזן, מוהל, גבאי, חבר ועד הקהל (שלא נבחר לזמן מוגבל), אין מסלקין אותם אם לא נמצא בהם פיסול. (שם ד)

יב. המנהג כיום בארץ ישראל שמקבל העובד חודש בשנה כפיצויי פיטורין, ואחר שנהגו חייבים לשלם לו על פי ההלכה. ואם יש שינוי בנוגע לעובד או לעבודה או בתנאיה, ידון בית-דין על פי המקרה המיוחד, ועל פי המנהג. (שם ח). ובחוץ לארץ בכל מדינה יש לבדוק כיצד מנהגי המדינה.

יג. כל אומן אחראי לשמירת החפץ שניתן לו לתקנו כאחריותו של שומר שכר, שחייב בגניבה ואבידה ופטור מאונסים.

גמר האומן את העבודה ואמר לבעליו גמרתני את העבודה, או שאמר לו קח את החפץ שלך והבא לי את התשלום, ולא לקחו הבעלים את הכלי, נעשה האומן שומר חינם. אבל אמר האומן הבא לי את התשלום וקח את החפץ שלך עדיין שומר שכר כמו שהיה, שהרי הקדים בקשת התשלום ואינו רוצה לתת את החפץ עד שיקבל דמי התקון.

אומר האומן קח את שלך ואינו רוצה לשומרו יותר פטור, ואינו אפילו שומר חינם כיון שבפירוש נסתלק משמירתו לגמרי. (פ"ח א ג)

יד. נתן לאומנים לתקן וקלקלו חייבים לשלם. כיצד? נתן לנגר רהיט להדביק חלקו ושברם הנגר, או שנתן לו עצים לעשות ארון ונשבר הארון אצלו, חייב לשלם שיווי הארון, שהשבח שהשביחו העצים אחר שנעשו ארון שייך לבעליהם, שאין האומן קונה בשבח כלי. ועיי"ש פרטים בדיון זה. (שם ד)

סימן קלה

מצות השבת אבידה

א. הרואה אבידה של ישראל חייב לטפל בה ולהשיבה לבעליה, שנאמר: "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם, השב

תשיבם לאחריך" (דברים כב א). וכשמשיבה לבעליה מקיים מצות עשה, ואם התעלם ממנה עובר בלא תעשה ועשה. כשמחזירה, אף שמקיים מצות עשה אינו מברך על מצוה כיון שתלויה גם באחרים, שמא לא ירצה בעל האבירה לקחתה. יש להזהר מאד מעבירה זו, כיון שאי אפשר לו לשוב בתשובה גמורה, שאם לא הכריז עליה בזמן אינו יודע למי להחזיר. (שם ש"ב פ"א א)

ב. אלו התנאים בהם הוא חייב להחזיר אבירה: א. שתמצא במקום שרובו יהודים. ב. שנראה שאבדה ולא שהניחה הבעלים במקום שהוא על מנת לחזור ולקחתה. ג. שלא הניחה הבעלים מדעתם שתהיה אבודה מהם והפקירוה. ד. שתהיה שוה פרוטה. ה. שיהיה סימן בה עצמה או במקומה. ו. שהיה מטפל בה אילו היתה שלו, שאם היה זקן ואינה לפי כבודו לטפל בה — פטור. ז. שתהיה של מי שחייב להשיב אבידתו. חסר אחר מתנאים אלה פטור. במקומות שיש חשש שבחפץ יש חומר נפץ פטור, משום שאסור להכניס עצמו לספק סכנה. (שם ב)

ג. אמר לו אביו אל תחזיר את האבירה, לא ישמע לו. וכן בכל דבר אסור ואפילו כשבזמן השבת האבירה הוא שולח אותו לקיום מצות כיבוד אב לא ישמע לו, שכבוד אב מצות עשה והשבת אבירה עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה. אבירה שנמצאת בבית הקברות אין הכהן רשאי להכנס לשם, שהשבת אבירה עשה ואיסור טומאת מתים עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, ועוד שאין דוחים איסורים מפני ממון. (שם ג)

ד. בא להשיב את האבירה וטענו הבעלים שחסר ממנה, אף על פי כן לא ישבע המוצא מפני תקון העולם, שלא ימנע להבא מלהחזיר אבירה כדי שלא לבוא לידי שבועה. ואפילו החזיר כיס אחד וטען בעל האבירה ששני כיסים קשורים היו ואי אפשר שימצא האחר בלי השני — לא ישבע. (שם ד)

ה. בכלל השבת אבירה הוא, שאם רואה את חברו שעסקו מתמוטטים, אף שעלול להרויח מזה שהקונים יעברו אליו, חייב ליעץ לו בכל דרך שיש בה כדי להצילו מהתמוטטות, אף שחברו לא בא לבקש ממנו עצה, אסור להעלים עין ממנו ולעשות כל מה שאפשר כדי להעמידו על רגליו. (שם ט)

- ו. ובכלל מצוה זו, שאם רואה את חברו תועה בדרך חייב להנחותו ולהראותו הדרך, אם מחפש כתובת צריך לעזור לו למצוא אותה. וכן אם טועה ברוחניות חייב להשיבו לדרך האמת בדרכי נועם, קל וחומר אם צייתה תורה להשיב אבידת ממון ואבידת גוף, על אחת כמה וכמה שצריכים להשיב לו אבידת נפשו, ורמזוהו חז"ל, והשבותו לו, לרבות אבידה עצמו, שתשיב לו את נפשו ההולכת בעונותיו מדחי אל דחי, ותזכהו בעולם הזה שלא יראה רעה ברשתו ויזכה לחיי העולם הבא. (שם)
- ז. המוצא מציאה חייב להכריז במקרים אלה: א. אם יש סימן בדבר עצמו. ב. אם המקום בו נמצאה המציאה יכול לשמש סימן. ג. אם היא קשורה בצורה מסוימת שראוי לתת סימן בקשריו. וכן המנין, המידה, והמשקל של המציאה — כולם סימנים הם. (פ"ב א)
- ח. המוצא אבידה ואינו מכיר את בעליה מכריז בבתי כנסיות ובתי מדרשות. ומסתבר במקום שנוהגים שכל המוצא אבידה מביאה למשטרה ולשם הולך המאבד, והמשטרה נוהגת כחוק ביושר, יש למסור למשטרה את האבידה על מנת שתחזירה נגד סימנים, והכל לפי המקום, תושבי המקום והזמן. (פ"ג א)
- ט. מצא מעות בחנות, אם היו בין הדלפק לחנוני, הרי הם של בעל החנות כיון שבמקום זה הוא נמצא. מצאם מהדלפק ולחוץ במקום שהקונים עומדים שם הרי הם למוצאם. (שם ד)
- י. הרואה אבידה, אם הוא אדם בטל שאינו עוסק במלאכה ואינו מפסיד עקב זה חייב להחזירה בחינם. אבל אם עוסק במלאכה ומחמת שהחזיר את העבידה נתבטל ממלאכתו, מקבל שכרו כפועל בטל. וכל זה אם לא התנה בפני בית-דין, אבל התנה בפני בית-דין, ולענין זה אין צורך בבית-דין מוסמך אלא שלושה בני אדם מהשוק יכול להושיבם ונחשבים כבית-דין, ויתנה בפניהם שיקבל מה שהפסיד, חייבים הבעלים לשלם לו כל מה שהפסיד. (פ"ט א)
- יא. נאמר בתורה: "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו" (שמות כג ה). ואיך יהיה לישראל שונא, והכתוב אומר: "לא תשנא את אחיך בלבבך" (ויקרא יט יז)? אמרו חכמים כגון שראהו בעצמו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר, במקרה כזה

מצוה לשנאותו עד שיעשה תשובה וישוב מרשעתו. ואף שלא עשה תשובה מצוה לטעון ולפרוק עמו, שהתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים, מאחר שהם נלויים אל ה' ומאמינים בעיקרי הדת, שנאמר "אמור אליהם חי אני נאם ה' אלקים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה" (יחזקאל לג יא). (פי"א ה)

יב. חבורה שיצאה יחד למסע ברכב, או על בהמות וכיוצא, ואחד מבני החבורה נאלץ להתעכב, גם חבריו יתעכבו עמו. ואם נזקק לעזרה מצוה על חבריו לעזור לו.

הוא הדין אם רואים אדם עומד בצדי הדרך ומחכה לעזרה עקב קלקול במכוניתו, מצוה על כל הרואה לעזור לו בכל דרך שהיא. (שם ז)

יג. חכמינו קבעו כללים כיצד לנהוג בדרכים בתנאי תחבורה שבזמנם, וסמכו על הכתובים "צדק צדק תרדוף" ו"בצדק תשפט עמיתך". כיום כלי התחבורה השתנו ונעשו מסוכנים מאד, נקבעו סדרים לכלי רכב להולכי רגל וכיוצא. כל נהג חייב לדעת הכללים אף שחוברו על ידי נכרים, ולנהוג על פיהם ויש להם תוקף גם על פי ההלכה.

העובר עליהם נחשב שעובר על לאוים מפורשים בתורה כ"לא תעמוד על דם רעך", "ושמרתם מאד לנפשותיכם", "לא תרצח", משום שבעבירת תנועה עלול להיות שופך דמי עצמו, או דמם של אחרים, ועדים אנו לכך בכל יום לצערנו. חייבים לשמור תקנות וכללים אלה כשם ששומרים מצות התורה, ובחומרא רבה ויתירה, כי אמרו חז"ל חמורה הסכנה מהאיסור. (שם ח)

יד. נתחלפו לו בגדיו בבית האבל או בבית המשתה, או בבית הכנסת או מרחץ או כל מקום צבורי אחר, וראה שהבגד אינו שלו, אסור לו להשתמש בבגד חברו. ולא תולים לומר שחברו לקח בגדו ומשתמש בו, שמא לא בעל הבגד הוא שלקח, ואם לקח אולי אינו רוצה להשתמש בבגד חברו. וכשיבוא בעל הבגד ויתן סימנים או יביא עדים צריך להחזירו לו, אף ששלו אבד.

אבל במקומות שנהגו שמשתמשים כל אחד בשל חברו עד שיפגשו ויחזירו, מנהגם מנהג. ונראה שכן נוהגים היום כשמחליפים בטעות מטריות מעילי גשם, מגבעות וכיוצא בזה, שמשתמשים בהם ותולים פתק במקום בולט שנתחלף להם, ומחזירים זה לזה, ודוקא במקום שכן המנהג. (ח"ב ש"ו פ"ג סד"ה)

סימן קלו

מהלכות צואות

א. הנותן מתנה לחברו בין קרקע בין מטלטלין, אין המקבל זוכה בה אלא בעחד הקנינים ששקונים במקח ומכר, אבל בדבור בלבד לא זכרה המקבל ויכול לחזור בו. ואם הבטיח מתנה מועטת וחוזר בו הרי זה מחוסר אמנה. ואם המקבל עני הרי זה כנודר לצדקה, ואף במתנה מרובה אסור לחזור בו. (ש"ג פ"א א)

ב. היה הנותן שכיב מרע, והוא אדם חולה שתשש כח כל גופו מחמת חולי עד שאינו מסוגל ללכת ברגליו ורתוק למיטה, אין צריך להקנות המתנה בקנין, ודבריו כאילו נכתבו ונמסרו. שכך תקנו חכמים, כדי שלא יוחמר מצב בריאותו כשידע שאין לדבריו ערך ולא יכול לצוות על נכסיו. ודוקא כשחילק כל נכסיו ולא השאיר לעצמו דבר. (ש"ד פ"א א ב)

ג. כל עוד אדם חי הוא הבעלים היחידים של ממונו, ואפילו היה גוסס, ואין ליורשיו זכות בנכסים עד מיתתו. מצד הדין יכול לעשות האדם בממונו ולתת מתנות כפי שירצה. אבל חכמים קבעו גדרים איך יחלק ממונו בצואה, ולמי לתת מתנה כדי להרבות אהבה ושלווה, ולא מחלוקת ושנאת חנם. פרטי הדינים והעצות יתבארו בספר הצואות, כדי שנכסיו לא ילכו לאבוד עקב מחלוקות ומשפטים, ויהנו מהם רק עורכי דינים. והצואה חייבת להיות עשויה כהוגן, ורצוי שתהיה גם על פי החוק של אותה מדינה. (ספר הצואות פ"א ס"א)

ד. ציוו חכמים שלא ישנה אדם בין בניו אפילו בדבר מועט, שלא יבואו לקנאה ושנאה. ואף שיש מהם שלא מקיימים מצות כיבוד אב ואם כראוי, אין רוח חכמים נוחה הימנו אם לא נותן להם, שהרי לא ידוע איזה זרע יצא מהם. ומדת חסידות שלא לכתוב ולהעיד בצואה שמעבירים את הירושה מהיורש, אלא אם כן היה הבן ח"ו מומר שהמיר דתו או שנשא נכריה, שראוי שלא להשאיר להם ממון. ואם חושב שיחזרו בתשובה, יכול להתנות בצואה שרק כשיראה לעיני בית-דין שחזרו בתשובה יזכו בחלק מהירושה. (שם ב)

ה. מנהג ישראל הכשרים להניח בצואה מנכסיהם למטרות של צדקה וחסד, כדי שבשכר זו תהיה להם כפרה, כאמור אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אבל יחד עם זה משאירים ליורשים מנכסיהם, ובדרך זו רוח חכמים נוחה מהם.

יכול המצוה לקבוע את מידת האחוזים של הנכסים בין יורשיו לצדקה, כפי מידת הצורך, ואף שציוו חכמים לתת לצדקה עד חמישית נכסיו, זה מחיים, אבל בצואה יכול לחלק כפי צורכו, וכן לתקון עונותיו, שנפשו קודמת לזכותה לחיי העולם הבא ולהצילה מעונשים, ומכל מקום לא יקפח את יורשיו. (שם ג)

ו. לא ימתין לכתוב צואה עד שיחלה, או יזקין, אלא אפילו בהיותו בריא ובכושר מלא יכתוב צואה, כי אם ימתין שמא לא יהיה בדעה צלולה, והרי אם ירצה לשנות את הצואה יכול לשנותה. ואינו צריך לחשוש שמא יתרע מזלו כשכותב צואה שאין בזה מיחוש, שבכל דבר שעושה ומתכוון לאחריתו להרבות דרכי שלום בעולם יש בזה סגולה לאריכות ימים ושנים. (שם ו)

ז. מי שעשה צואה, ולאחר פטירתו הובאה לבית-הדין ונמצאת שאינה על פי כללי ההלכה, ובכל זאת היורשים רוצים לקיימה, שרואים בזה ביטוי לרצון המוריש, יכולים לעשות כן. ויעשו קנינים מחדש על פי הדין, שהירושה כבר שייכת להם. וכל אדם יעשה הצואה בהתייעצות עם תלמיד חכם שיודע דינים אלה ושומר סוד. ובספר הצואות יש נוסח התואם את ההלכה. (שם יא)

ח. כל מצוה יכול לשויר לעצמו בשטר הצואה זכויות מסוימות, שהרי הוא נותן מתנה, וכל נותן יכול להשאיר לעצמו זכויות. וכן אם כתב שיוכל לחזור בו מהצואה, יכול לחזור בו. ורצוי שיכתוב שהחזרה תהיה בכתב דוקא, שלא יאמר שחזר בו וינהלו משפטים.

ואם אמר שלא יחזור ועשו קנין אינו יכול לחזור, אבל בדבור בלבד יכול לחזור. ועצה טובה שלא יתן האדם את כל נכסיו בחייו ליורשיו ויהיה אחר כך תלוי בחסדם. ידועים לנו מקרים שבנים טובים אחר שקבלו הנכסים התאכזרו על הוריהם. (פ"ב א)

ט. אמרו חכמינו זכרונם לברכה: "מצוה לקיים דברי המת". ושני היבטים יש למצוה זו: מוסרית והלכתית. בדרך הראשונה יש לבית-דין לפייס את היורשים לקיים מצוה זו אף כשמבחינה הלכתית אין תוקף לצואה, ואי

אפשר לכופם מבחינה הילכתית לקיים מצוה זו, ראוי להשפיע עליהם מצד המוסר.

ההיבט השני הוא הלכתי, כשעל פי ההלכה דברי המת תופסים ובית-דין כופין את היורשים לקיימם. והתבארו דיניו בשו"ע, ועיין בספר הצואות שם. (פ"ג א)

י. מצוה זו לקיים דברי המת היא לא רק באדם חולה, אלא אפילו בריא שצויה ומת מצוה לקיים דבריו.

מצוה זו מדין הכפייה שבה היא, כשבשעה שצויה היו הנכסים ברשותו של שלישי שהטיל עליו לקים צואתו. (שם ב)

יא. מי שצויה את בנו לדוגמא: "מהממון שאני מורישך אל תבזז לטובת אחרים ואל תתן ממנו לצדקה, אלא תהנה בו אתה בלבד", יאמר הבן לאביו כיון שאין הנאה לקדוש ברוך הוא מהממון איני רוצה בו, רק תן לי רשות לעשות בממון כרצוני וגם אני אהנה. אף אם לא אמר הבן לאביו, לא שייך בזה מצוה לקיים דברי המת, ויכול לתת לצדקה וליהנות ממנו לבריות, ואביו יכיר לו טובה על כך אחר שרואה האמת בעולם האמת.

וכן אם כתב האב בצוואה לריב עם פלוני או לשנוא אותו וכיוצא, אין בזה מצוה לקיים דברי המת, ואיסור גמור הוא לעשות כן, שבמקום שיש עבירה או גרמא לעבירה לא אמרו חכמים מצוה לקיים דברי המת. (שם ד)

יב. צויה לפני מותו שיתנו לפלוני סכום מסוים שגזל ממנו, וטענו היורשים כיון שאין אדם משים עצמו רשע אינו נאמן, לא שומעים להם ומצוה לקיים דברי המת. וחייבים היורשים לקיים דבריו, שלחייב עצמו אדם משים עצמו רשע, בפרט שכונתו לשוב בתשובה לפני מותו להשיב את הגזילה אשר גזל.

והדבר ידוע שצער רב יש לנשמה בעולם העליון כשחייבת כסף בעולם הזה, אם בדרך גניבה וגזילה או הלואה, או בדרך אחרת, וכתבו בספרים מעשיות נוראות בענין זה, ועל היורשים לדעת שחסד גדול עושים למת ונחת רוח לנשמתו כשמשלמים חובותיו. (שם ה)

יג. בכלל מצוה לקיים דברי המת, הוא לסייע בהדפסת ספרי רבותינו הגדולים, שיהיו שפתותיהם דובבות בקבר, ותלמיד חכם כולם נחשבים כקרוביו, ולכן אף מי שאינו ממשפחת תלמידי חכמים, נחשבים המחברים

לקרוביו, שהרי הם רבותיו ורבותינו שלומדים תורה מספריהם. ויש מחברים שכתבו בפירוש וציוו לדורות הבאים שיוציאו לאור ספריהם, והם יגנו עליהם בעולם העליון.

על כן הכותב צואה יניח למטרה זו, ויקיים מצות רבות וביניהם תלמוד תורה שגדולה מכל המצות, וצדקתו עומדת לעד שלדורי דורות לומדים בזכותו בספרי קודש. ומקיים מצוה אחרונה שבתורה, שכתבו הפוסקים שלהדפיס בימינו חבורים מצותו גדולה יותר מכתובת ספר תורה. ועושה נחת רוח למחברים ששפתותיהם דובכות בקבר, ומחזיק בזה ידי לומדי התורה. (שם ז)

יד. בן שראה את אביו מטמין כסף במקום בטוח, ואמר לו: של ראובן הם, או של הקדש הם, אם ניכר מדבריו שמתכוין לשם צואה, אף שהוא בריא יש לקיים דבריו. אולם אם ניכר שמטרתו היא שלא יחזיקוהו לעשיר, אף שהיה חולה אין חובה לקיים דבריו. (פ"ו ד)

טו. מי שחלם חלום שאמר לו המת המוריש שיקח מרגלית ויקבור אותה בקבר, דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, ומוטב שיפדו את המרגלית בצדקה שיהיה לו שכר בעולם הזה ובעולם הבא. וכל זה בענין ממון, אבל חלם דבר של הדרכה ומוסר לאיזו מצוה, או תקון לעונות וכיוצא בזה, יש לו לחוש ולנהוג כן שזה כמצווה מהשמים. (שם ז)

טז. מי שעשה צואה באונס או בטעות, מתבטלת. ידועים מקרים שזקנים וזקנות שנמצאים בבתי אבות, באים לשם אנשים לא הגונים, ולפעמים מתוך סגל העוברים, ומתוך לחץ או מרמה מחתימים אותם על צואה, ומוציאים את הירושה מהיורשים. על היורשים להיות מודעים לזה, ואם קרה כך יש להתייעץ עם רב ועורך דין כיצד לבטל צואה כזו. (פי"ב ג)

ועיין עוד שם מי נחשבים ליורשים על פי התורה, ואיסור הליכה לערכאות על ירושה, ופרטי דינים רבים שם.

סימן קלז

מהלכות פקדון ושומרים

- א. ארבעה סוגי שומרים הם: שומר חנם, שאינו מקבל שכר עבור השמירה. שומר שכר, השוכר והשואל. שומר חנם, פטור בגניבה ואבידה וחייב להישבע שנגנב או נאבד ממנו ללא פשיעתו, ואינו חייב לשלם כי אם בפשיעה.
- שומר שכר שמקבל שכר עבור השמירה, או השוכר שמשלם עבור השימוש בחפצים, שואל שמקבל החפץ בחנם וכל ההנאה שלו, חיוביו יתרים על יתר השומרים.
- ואין הבדל בין איש לאשה בדיני השומרים או השמירה. (שער ו פ"א ס"א)
- ב. אם חברו נותן לו חפץ ואינו רוצה להיות שומר עליו, יאמר לו בפירוש ובלשון תנאי בתחילת השמירה, אני מוכן לקבל ממך חפץ זה על מנת שלא יהיה לי דין שומר כלל ולא אתחייב אפילו בפשיעה, ואהיה נאמן עליך בכל מה שנוגע לחפץ זה בלי שבועה וחרם כלל, ורשאי אני להניחו במקום שאני מניח את שלי. וראוי להתנות כן בפני עדים שלא תהיה אחר כך הכחשה, אף שהתנאי קיים אף בלא עדים. וכן להיפך, שומר חנם שלפי הדין הוא פטור מאונסין, אם התנה עמו אפילו בדבור בלבד בלא קנין ובלא עדים, שיתחייב אף באונס, חייב. והכל לפי תנאו. ואפילו שואל יכול להתנות להיות פטור מלשלם, ומשבועה, שכל תנאי בממוץ או בשבועת ממון קיים. (שם ג)
- ג. את הפקדון חייב להניח במקום המשתמר לפי המקום והזמן שהוא מפקיד.
- כגון: כשנותנים לו להעביר כספים ממקום למקום, צריך להחזיקם במקום משומר שלא יוכלו לגנוב אותם מכיסו או בגדיו. ואם לא עשה כן, אפילו נאנסו הכספים חייב לשלם, שהרי תחלתו היתה בפשיעה ואף שסופו באונס הרי נפסק הדין שחייב. (פ"ב ב)
- ד. באו עליו גנבים וגנבו את הפקדון, והיה השומר יכול לצעוק לעזרה כדי שיבואו בני אדם ויתפסו את הגנבים ויצילו את הפקדון, ולא צעק, חייב, שכיון שלא הזעיק עזרה — פושע הוא. (שם ה)
- ה. אסור לנפקד להשתמש בפקדון וזו נקראת "שליחות יד", ואיסור תורה הוא דכתיב "ונקרב בעל הבית וכו' אם לא שלח ידו במלאכת רעהו" (שמות כב ז). ואם שלח בו יד אף שלא נתכוין לגזול רק להשתמש בו, נכנס הפקדון לרשותו וחייב באונסים אפילו היה שומר חנם. והרי הוא

כגזלן שבוצעה הגזילה ברשותו ומשלם כדין הגזלנים שנתבאר בהלכות גזילה בס"ד. ואין הבדל בין שלח יד בעצמו לבין עשה כן על ידי שלוחו.

(פ"ג א)

1. המפקיד אצל חברו ספרים או ספר תורה, צריך לפותחם ולגוללם פעם אחת לי"ב חדש. ובשעה שהוא גוללו מותר לקרוא בו, אבל לא יפתח כדי לקרא. ואם פתח לעצמו וקרא, הרי שלח יד בפקדון ונתחייב באונסים אפילו שומר חנם.

כשם שאסור לקרוא ממנו כך אסור להעתיק ממנו אות אחת. ודוקא בשומר עם הארץ, אבל תלמיד חנם שאין לו ספר כיוצא בזה מותר לקרוא ולהעתיק ממנו, כי ודאי על דעת כן הפקידו אצלו.

במקום שאין ספרים וחוסר ספרים גורם ביטול תורה, רשאי בית-דין להכריח למי שיש לו ספרים להשאיל אותם ללמוד מהם, ובלבד שישלמו לו אם יתקלקלו הספרים. (שם יא)

2. אין השואל רשאי להשאיל. ואפילו אם עושה מצוה בשאלתו, כגון בספרי קודש או ספר תורה וכיוצא בזה, אינו רשאי להשאילם לאחרים. ואם השאילם לאחרים, אפילו התקלקלו מחמת המלאכה חייב.

וכן שמש בית הכנסת שמשאירים שם טלית ותפלין פרטיים, אסור לו לתת לאחרים להתפלל בהם בלא ידיעת הבעלים. ואם נתן אין לברך על זה, אלא אם כן יודע השמש ללא ספק שאין הבעלים מקפידים כיון שיש מחלוקת בזה. ובמקום שנהגו לברך מברכים. אבל טלית ותפלין של בית הכנסת, מברכים עליהם.

וכן אסור ללמוד בספרים של חברו בלא רשותו, ואפילו באקראי ואפילו היו מונחים שם. (פ"ט ד)

סימן קלח

גניבה וגזלה וחמדה

א. מדין תורה אסור לגנוב אפילו דבר שערכו פחות מפרוטה. וחז"ל אסרו לגנוב אפילו דרך שחוק, או על מנת להחזיר, או כדי לצער, או שמבקש לתת לו מתנה וגונב ממנו כדי שיתחייב בתשלומי כפל, אף שמחזיר לבסוף אסור, כדי שלא ירגיל עצמו בגניבה. ויש להתרחק מאד משותפות וחברת גנבים. וכל הגונב שוה פרוטה ואינו

מחזיר כאילו נוטל נשמת חברו ממנו. ואף לגנוב מגנב אסור. וגנב הידוע לנו שאם בעל הבית יתקוף אותו כשיתפסנו — הוא לא ירתע מלהורגו, דינו כרודף שמותר לבעל הבית להורגו, דהבא להורגך השכם להורגו, בין אם הוא גדול או קטן זכר או נקבה. ולא עוד אלא רשות לכל אדם להורגו בין בחול בין בשבת בכל מיתה שיכולים להמיתו, שנאמר: "איך לו דמים".

אולם אם בשעת מעשה לא הרגוהו אלא תפסו אותו והחזיקו בו, אסור אחר כך להורגו. (דיני ממונות ח"ד ש"א פ"א ס"א)

ב. איש או אשה שגנבו אפילו שוה פרוטה עוברים על לאו של "לא תגנובו", וחייבים לשלם. ואף הגונב מנכרי עובר על הלאו, ואין הבדל בין גונב מגדול או מקטן, ואפילו מקטן שסמוך על שלחנו. יש טועים ומחזירים לעצמם לגנוב או לגזול מנכרי, וטעות בידם שהלכה פסוקה היא שגזל הנכרי וגניבתו אסורים מהתורה. וגזל הגוי קשה מישראל, שהגוי ודאי אינו מוחל.

ועוד שגורם שהשר של הגויים בשמים, גונב וגזול משפע הקודש הנשפע לישראל מלמעלה, מדה כנגד מדה, ויש בזה סודות עמוקים. ואפילו מנכרי שציער לישראל אסור לגנוב. ועוד שיש בזה חילול ה', כי מעשים כאלה מבזים את התורה ח"ו ואת העם היהודי בעיני הגויים. וגורם שיגזלו יהודים.

אם טעה הנכרי מעצמו, יש דעות רבות בין הפוסקים כיצד לנהוג. ואסור להורות היתר לעצמו, אלא אם כן שאל לרב הבקי בדינים אלה. וראוי לכל אדם להחזיר את המעות שטעה בהם, ובזה הוא מקדש את ה' ומגדיל חשיבות היהודים בעיני הנכרים. (שם ב)

ג. דבר מועט שדרך העולם שלא להקפיד עליו, כגון ליטול קיסם מקרש לחצוץ בו שיניו, או גפרור להצית סיגריה וכיוצא בזה אין איסור בכך, אבל מידת חסידות להמנע ולהזהר גם בזה.

כשנכנסים לחנות של מצרכי מזון או שוק של פירות, פיצוחים וכיוצא, טועמים תחלה לדעת אם הסחורה טובה. אם כונתו לקנות מותר לטעום, אבל אם אינו רוצה לקנות רק מעמיד פנים כאלו רוצה לקנות וטועם, הרי זה גזל, אף שטועם דבר מועט בלבד, שידוע שאין המוכר מוחל רק למי שרוצה באמת לקנות. ויש בזה איסור נוסף של גונב דעת הבריות, אלא אם המוכר מציע לטעום אף למי שאין דעתו לקנות כדי למשוך קונים. ויש לברר זאת כדי שלא להכשל. (שם ג)

ד. חייבים להזהיר הקטנים שלא יתרגלו לשלוח יד בממון שאינו שלהם, שאם יתרגלו לא יוכלו להתגבר יותר על יצרם כשיגדלו. וכך יש להזהירם ולהכותם שלא יזיקו למישהו או לרכושו, ולהרחיקם מחברת גנבים.

קטן שגנב, אם החפץ שגנב עדיין נמצא, מחזירין אותו לבעליו, ואם אינו בעין, מצד הדין פטור מלהחזיר אף לאחר שיגדיל, אבל ממידת חסידות ראוי לו כשיגדיל לעשות תשובה ולהשיב כל מה שגנב לצאת ידי שמים. וחרש ושוטה כיון שאין בהם דעת דינם כקטן. (שם ד)

ה. הרואה שחברו נכשל בגניבה, או שיש לו חשר מבוסס שהלה גנב משהו, אם מכירו כאדם הגון ורק במקרה נתגבר עליו ונכשל, לא יביישנו וילבין פניו ברבים, אלא יביאנו לרב שמאמינו ומכבדו שיוכיחנו בצנעא ויקבל עליו לא לחזור על עבירה זו. בפרט אם הוא נער, יביאנו בצנעא למחנך וזה ישפיע עליו לשוב בתשובה.

אבל אם הוחזק לגנב ואין לו בושת פנים, ולא הועילה לו תוכחה אלא חוזר על מעשיו, (בפרט אם לוקח סמים ב"מ), מחובתו להודיע עליו למשטרה בין בארץ בין בחוץ לארץ, אף שיגרום לכך שיאסרוהו ויכוהו ויקנסוהו.

וזאת למודעי, שלכל זה יש דרך בשיוקול דעת רציני, וראוי להתיעץ עם תלמיד חכם כיצד לנהוג, שאם יחמול ויכסה במקום שמזיק את הצבור הרי הוא גורם רעה ונזק לצבור. ואם יפרסם, שמא אדם הגון הוא ובמקרה נכשל ויגרום לו שפיכות דמים, דכאון, איבוד פרנסה, מעמד בחברה וכו', על כן ראוי להתיעץ היטב עם תלמיד-חכם ולא לפעול בפזיזות. (שם ה)

ו. כל האומר או כותב דברי תורה, כגון חדושים, הלכות, דרשות וכיוצא שאינם שלו, ואינו אומר אותם בשם אומרם, או בשם הספר נקרא גנב וגזלן. ועובר על לאו מדברי קבלה, שנאמר "אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער" (משלי כב). והוא בקבלה מפני הזקנים עד הלכה למשה מסיני.

וזה גרוע מגזילת ממון, והעושה כן סוף שתורתו משתכחת, ונענש על זה. ואם מוחזק לעשות כן צריך עיון אם מותר לשמוע דברי תורה מפיו, כיון שאסור ליהנות מדבר גזול. וכל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם. (שם יא). בדין זכויות יוצרים בספרים פסקנו שיש דין זה כיום, והארכנו בפסק דין בנדון כזה שהיה בבית דיננו. (יודפס בס"ד בשערי עזרא ח"ג)

ז. אסור לקנות מהגנב החפץ שגנב, בין מגנב ישראל בין מגנב נכרי, אף אם גנב מנכרים. ועון גדול הוא לקנות דברים גנובים, שהרי הוא מחזיק בזה ידי עוברי עבירה וגורם שיוסיפו לגנוב, שאם לא ימצא קונה לא יגנבו. ואפילו ספק אם הוא גנוב אסור לקנות. ואסור לסייע לגנב בכל סיוע שהוא.

ואפילו ימצא הגנב קונים אחרים לגניבתו אסור לקנות ממנו, שכל

המסייע בידו עובר איסור מחזיק ידי עוברי עבירה. ואפילו התיאשו הבעלים מהחפץ.

ואם קונה על מנת להשיבו לבעליו, הרי זה מקיים מצוה. ואם אין לו אפשרות לקנות ולהחזיר לבעליו, חובה עליו לפחות להודיע לבעלים. (פ"ב א)

ח. כל דבר שחזקתו שהוא גנוב או שרוב בעלי מקצוע מסוים חשודים בזה, אסור לקנות אותו דבר מהם.

אסור לקנות מעובדים שכירים, מפועלים, מילדים קטנים, או מנשים, חפצים שיתכן שגנבוהו מהמפעל שעובדים בו, או הילדים והאשה מהבית, אלא אם כן ידוע שהם שלהם ומוכרים מדעת הבעלים. וגם במקרה זה אם אמרו אל תפרסם שקנית מאתנו, אסור לקנות מהם שום דבר. ואשה המנהלת עסק בגלוי, אין חשש לקנות ממנה. (שם ב ג)

ט. הגנב שרוצה לחזור בתשובה חייב להשיב את הגניבה לבעלים. ואם מתבייש להודיעו שגנב או מסיבות אחרות, אינו מועיל לו לתת את הגניבה לצדקה, שהוא חייב להשיב הגניבה לבעליה דוקא או ליורשיה אם מת.

ביצד יעשה? אם יש לו עסק אתו יכול להבליע לו בחשבון מבלי שירגיש, ואם לא, נראה לי שיכול לשלוח לו את הכסף במכתב רשום בדואר, ומצד שני של המעטפה ירשום כתובת תיבת דואר שיכול לשכור בכל דואר, וחברו לא ידע מי שלח לו, ויכול לכתוב לו בפירוש שזו חזרה של גניבה. (פ"ג א)

י. אין לעשות דבר מצוה מגניבה או גזילה, שזו מצוה הבאה בעבירה ואינה מקובלת לפני המקום ברוך הוא. ואמרו עליו אוי לו שנעשה סנגורו קטגורו, שמכל מצוה נברא מלאך ומכל עבירה מלאך חבלה. אפילו דבר שקנאו הגנב או הגזלן בשינוי, שאמרו שאינו חייב אותו דבר עצמו אלא לשלם מחירו לבעלים, בכל זאת אם משתמש בו למצוה לא יברך עליו כיון שבא בעבירה. וכן נאמר: "אני ה' שונא גזל בעולה". (שם ח)

יא. כל החומר עבדו או ביתו או כליו של חברו, או כל דבר שאפשר לקנות ממנו, ושלח אליו חברים ולחצו עליו עד שהסכים למכור לו, הרי זה עובר על לאו של "לא תחמוד", ואם עבר וקנה יחזיר. (פ"ב ב)

יב. כל המתאוה ביתו או אשתו או כליו של חברו וכל כיוצא בזה, כיון שהפך בדעתו כיצד לקנות דבר זה עד שנתפתה והחליט בלבו, עבר על לא תעשה של "לא תתאוה", ואין תאוה אלא בלב בלבד. התאוה מביאה לידי חמוד, והחמוד לגזל, שלפעמים כשלא ירצה למכור

יגזול אותו, ומביא לשפיכות דמים, שאם יעמדו נגדו הבעלים יבוא לידו שפיכות דמים, צא ולמד ממעשה אחאב ונבות.

ודוקא כשמבקש מחברו חפץ מסוים, אבל מבקש חפץ מחפציו או בגד מבגדיו בלי להצביע על חפץ או בגד מסוים וחברו יבחר לפי רצונו, אין בזה איסור.

וכן מותר להתפלל או לומר בלבו, יהי רצון שיהיה לי חפץ נאה כזה, אבל לא יחשוב בלבו על החפץ הזה בעצמו. (שם)

יג. יש דברים שאסרו חכמים משום גזל, והעובר עליהם הרי זה גזלן מדבריהם.

גזל דרבנן הוא כגון משחקים בקוביא על כסף, או בקלפים על כסף, או ששמים כסף על מירוץ סוסים, או מפריחי יונים וכיוצא. (שם ו)

יד. יש דברים שאינם גזל וחמורים מגזל, כיצד? אסור ליהנות מאדם אפילו הוא עשיר, אם הוא צר עין ומחמת בושה נותן לו. או ליהנות מעני שאין לו אבל מתביש לומר שאין לו, אף שנותנים מרצונם, כיון שנותנים רק מחמת בושה הרי זה גזל גמור מדיני שמים. ועל זה נאמר "אל תלחם את לחם רע עין" (משלי כג ו) ותשובתו קשה לפי שאם ירצה להחזיר לו יתבייש לקבל. (שם ז)

טו. המטייל בגינות בין פרטיות או צבוריות, אסור לו לקטוף מהפרחים או לקצץ מהאילנות, בין גינות ישראל ובין גינות של נכרים, שרשות ניתן לו לטייל וליהנות מהם אבל לא לפגוע בהם, ועובר על גזל. (שם ח)

טז. מדין תורה גזל קורה ובנאה בבנין חייב להרוס הבנין ולהחזיר את הקורה עצמה לבעלים, אבל תקנו חכמים להקל על בעלי תשובה שישלם מחירה לבעלים.

וכן גזלן שמקצועו היא הגזילה, שאם ירצה לחזור בתשובה לא ישאר לו אפילו בגדו ללבוש, תקנו חכמים כדי שלא ימנע מלחזור בתשובה שלא יקבלו ממנו. ואם רצה לצאת ידי שמים ולהחזיר רשאים לקבל ממנו. (פ"ו א ג)

יז. הגזל את הרבים תשובתו קשה שהרי אינו יודע למי להחזיר. כגון חנוני שמרמה במשקל לא מכיר כל הקונים שרימה אותם, או רועה בהמותיו בשדות חברו וכיוצא. כשרוצים לחזור בתשובה יעשו בדמי הגזילה צורכי רבים, שאז יתכן שהנגזל או יורשיו יהנו ממה שעשה, ותהיה לו חזרה בתשובה אף שאינה כתקנה. צורכי רבים לפי המקום והזמן, כגון אספקת מים במקום שלא נמצא שרבים נהנים מהמים. (שם ד)

יח. אסור להבריא את המכס, כיון שדינא דמלכותא דינא. ולא עוד אלא שהמבריא עובר על לא תגזול מפני שהוא גזול את השלטון, בין שלטון

ישראלי בין נכרי. במה דברים אמורים כשהמכס קצוב על פי החוק מכל דבר ודבר, ופקידי המכס נאמנים שאינם מוסיפים על הקצוב לפי החוק ונוטלים לעצמם, שאם לא כן הרי הם גזלנים גמורים, ומותר להבריח מהם, ופסולים לעדות אפילו עשו פעם אחת. (פ"ט ג)
יש דינים רבים מתי נחשב דינא דמלכותא דינא ומתי זה גזל, והארכנו בפרק זה שם בפרטי דינים רבים, עיין שם.

סימן קלט

מהלכות נזקין

- א. אסור להזיק ממון חברו, ואפילו מוכן לשלם לו עבור הנזק, ואף שמשלם נקרא רשע. ואסור לגרום נזק לממון חברו. ואפילו בראייתו אם יש בו היזק לחברו אסור להסתכל בו, או בלשונו לדבר עליו רעה. ואף המשפיע על חברו להזיק נקרא רשע, ומכשיל עיור ומחזיק ידי עובר עבירה. וכשם שיש להרחיק מספק איסור ירחיק עצמו מספק ממון שאינו שלו. וחמור מאיסור, שאין יום הכפורים מכפר ותשובה לא מועילה, עד שישלב את הנזק או הגזילה וירצהו במה שציערו. ובכל אופני הצער שאדם מצער לחברו עונשו מרובה, וחייב לפייסו עד שימחול לו. ובמזיק נוסף איסור "בל תשחית", אפילו בממון שלו. (ש"ב פ"א א)
- ב. הנזקים השכיחים ביותר כיום ברכוש או בגוף הם בעקבות תאונות הרכבים, אין לתאר את הסבל והיסורים הקשים של הפצועים שנפגעו בתאונות, הנכים, ההרוגים וכו'. ואף השחתת הרכוש אינו מהעבירות הקלות, אף שחברות הביטוח משלמים, אבל כמה נזק וצער נגרם לחברו שאינו יכול להשתמש ברכב למחוז חפצו ולעסקיו.
- ואין אדם יכול לפטור עצמו שהיה בשוגג, שאדם מועד לעולם וחייב בנזק גם בשוגג ואונס. ואם עבר על כללי הנהיגה שנקבעו, הרי זה כעובר על איסורי תורה ונקרא רשע. וכל תקנות הנהיגה קובעות בהלכה. ואם גרם נזק, לא די שמשלם לו אלא צריך לפייס את הניזוק עד שימחול לו. (שם ב)
- ג. המזיק ממון חברו, אף שלא נהנה חייב לשלם נזק שלם, אפילו שהיה שוגג, או אנוס. ודוקא אנוס שאינו גמור חייב. כיצד, היה הולך בדרך ונתקל ונפל על כלי ושברו, חייב לשלם נזק

שלם אף שהיה שוגג, שאדם מועד לעולם. או שנפל מהגג ושבר כלי או הזיק ממון, חייב לשלם.

היה עולה בסולם ונשמטה השליכה מתחתיו ונפל והזיק, אם לא היתה מהודקת בחוזקה חייב. היתה חזקה ומהודקת ונשמטה או התליעה הרי זה פטור, שזו מכה בידי שמים ואונס גמור, וכל כיוצא בזה. אפילו היה שכור כלוט והזיק חייב לשלם, שלא היה לו להשתכר ולהזיק. (שם ג)

ד. ההולך להציל את שלו ממי שרוצה להזיקו ועל ידי זה נגרם נזק למזיק, אם היה הכרח בהצלה שבלעדיה היה נגרם לו נזק, פטור. ואף שיכל להשאיר את שלו ביד חברו, ולתובעו על נזקו בבית-דין, לא חייב לטרוח להוציא רכושו מחברו באמצעות בית-דין.

לפיכך, שור שעלה על שור חברו להורגו, ובא בעל השור התחתון וסחב את שורו להצילו ונפל העליון ומת פטור. ואם דחף את העליון ומת, כיון שעשה מעשה בגוף הניזוק, רואים אם היה יכול לשומטו בנחת ולא שמטו הרי זה חייב, אבל אם לא היתה לו ברירה רק לדחפו הרי זה פטור.

ודוקא בנזק שמוכרח להציל מיד, אבל ראובן שלקח כלי של שמעון וסמך בו חבית של יין שלא תפול, ובא שמעון ולקח את הכלי שלו ושבר את החבית חייב לשלם, שהיה צריך לחפש קודם דבר אחר לסמוך את החבית, אף שראובן עשה שלא כדין שלקח כלי של שמעון ושמעון הוצרך לכלי שלו, אין דרך בני אדם לשבור עבור זה חבית יין של חברו, ודרך המזיקים לעשות כן. וכן כל כיוצא בזה, כגון שני חברים שמכים זה את זה ובא אחר להפריד והזיק, על פי חילוקי דינים האלה יש לדון ביניהם, וכל כיוצא בזה. (שם ח)

ה. אדם המזיק אין הברדל אם הזיק בידו, או בחלק אחר של גופו, או שזרק אבן, או ירה כדור והזיק בו, או שפתח ברז וזרמו מים על חברו או על הכלים והזיקו, או שירק בחברו ולכלך את בגדיו, כל זה נחשב כמזיק בידו. (פ"ג א)

ו. שני מיני מזיקים ישנם שאינם מזיקים בפועל מיד רק גורמים לנזק שיבוא, ונקראים "גרמא בניזקין" ו"דינא דגרמי", ומחלוקות רבות בהבדלים שביניהם וכדיניהם. דינא דגרמי חייב, גרמא בניזקין פטור אבל אסור, ופעמים רבות חייב בדיני שמים, עיין שם באריכות. ונביא דין אחד לדוגמא:

השואל את חברו האם אלוה כסף לפלוני? האם הוא עשיר ונאמן? וידע שהוא פושט רגל ואמר לו הוא עשיר ונאמן, והלוה לו או מכר לו בהקפה, יש אומרים שחייב לשלם מדינא דגרמי, ויש חולקים. ואם אמר

- לו: ראה שעליך אני סומך, חייב לשלם לכל הדעות. (שם ו)
- ז. אסור למסור אדם מישראל ביד הנכרים, בין שמוסר גופו של חברו בין מוסר ממונו. והמוסר אפילו ממון אין לו חלק לעולם הבא. ואפילו היה חברו רשע ובעל עבירות, ואפילו היה מיצר לו ומצערו אסור למוסרו. מוסר הוא גרוע מנכרי ומישראל מומר, ופסול לשבועה ולעדות, מלבד אם היה אנוס אף שחייב לשלם לא נפסל.
- אם חברו מסרו מותר לו למוסרו כדי להציל את עצמו כשאין לו ברירה אחרת, אבל יכול להציל עצמו בדרך אחרת אסור לו למוסרו, ואם מסרו הרי זה כשנים שמסרו זה את זה, ומי שהפסיד לחברו ממון יותר חייב לשלם לו נזק שלם. (פ"ה א)
- ח. מותר להרוג את המוסר בכל מקום אפילו בזמן הזה, ואפילו מוסר ממון, שכיון שנופל ישראל ביד נכרים בא לידי סכנה, וזה כרוך שניתן להצילו בנפשו.
- מותר להורגו לפני שימסור, שמיד שאמר הריני מוסר את פלוני בין גופו בין ממונו התיר עצמו למיתה. ומתרין בו ואומרים לו: אל תמסור! אם העיז פניו ואמר לא אציית לכם ואמסרנו מצוה להורגו, וכל הקודם להורגו זכה. (שם ב)
- ט. ובכל זה יש פרטי דינים רבים, ויכולים לדון רק בית-דין.
- החובל בחברו חייב לשלם לו חמשה דברים: נזק, צער, ריפוי, שבת בושת.
- ומה שנאמר בתורה "עין תחת עין", קבלו רבותינו פירוש פסוק זה ממשה רבנו ע"ה איש מפי איש שהכונה לחיובי ממון. וכזה ראו אבותינו דנים בבית דינו של יהושע ובבית דינו של שמואל הרמתי, ובכל בית-דין ובית דין שעמד לישראל מימות משה רבנו שקבל את הפירוש כן מהקב"ה ועד עכשיו, ובכל מצות התורה סומכים אנו על הקבלה שקבלנו בתורה שבעל פה איש מפי איש עד משה רבנו. (פ"ו ב, ועיין במקורות (שם)
- י. הרואה את חברו טובע בים, או גזלנים באים עליו, או חיה רעה, וכל שכן להציל נפשו משחת שלא ישתמד, או אם השתמד להשיבו לדת משה, ויכול להצילו בעצמו או שיכול להשכיר אנשים אחרים להצילו, חייב להצילו. ואם לא הצילו עובר על לאו מהתורה, שנאמר "לא תעמוד על דם רעך".
- וכן אם שמע נכרים או מוסרים מתכננים על חברו רעה חייב להודיע לו. וכן אם מכיר נכרי או גזלן שרוצה לבוא על חברו, ויכול לפייסו ולהסיר מה שבלבו ולא פייסו, כל העובר על דברים אלה או כיוצא בהם עובר על לאו מהתורה.

ואם מציל כאלו קיים עולם מלא, שכל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. ובכלל זה לא יעמוד על הפסד ממון חברו. (פ"ט א) להכניס עצמו בסכנה להצלת חברו, הארכתו בתשובה, ואלה פרטי הדינים.

א. כשההצלה קרובה מאד, והחשש סכנה רחוק מהמציל, וחברו נמצא בודאי בספק סכנה, אין לחוש לספק רחוק והרי הספק כאילו אינו, וחייב להכניס עצמו לספק הרחוק ולהציל חברו אף מספק סכנה.

ב. כשהחשש אינו רחוק אלא הספק סכנה הוא חשש סביר עד כדי חמשים אחוז ולא עד בכלל, בזה יש מחלוקת, יש אומרים שחייב ויש אומרים שפטור, וממדת חסידות יש להחמיר ולהכנס לספק זה ולהציל, אבל אי אפשר לחייב ולכוף מי שאינו מציל. וראוי להציל, שיש לחוש שאם לא הציל עובר על לא תעמוד.

ג. כשהספק שקול או שקרוב למיתה יותר מההצלה, אין חיוב על האדם להכנס בספק סכנה להציל חברו אפילו מודאי סכנה שחיינו קודמין, אבל מידת חסידות או מי שיש לו בטחון חזק בה' שיצילהו. ממידת חסידות יכול למסור נפשו, אבל מצד הדין אם לא עשה כן לא עבר על לאו תעמוד לדעת רוב הפוסקים.

ד. כל זה לאדם פרטי בעת שלום, אבל בתוך המלחמה כשכולם בסכנה, חייב אדם למסור נפשו בכפו ולהלחם מבלי להכנס בלבו מחשבות אחרות רק כיצד להתגבר על האויב, ואז יהיה בטוח כשרוצה לקדש את השם שלא יארע לו נזק. (שערי עזרא ח"א קכה)

ה. הרודף אחר חברו להורגו, או אחר אחת מכל העריות לאונסה, או אחר הזכר, מצילין אותם אפילו בהריגת הרודף. ואם עשה אשר זמם אין ממיתין אותו עד עומדו לדין.

היה רודף אחר הערוה ואחרים היו רודפים אחריו להצילה, ואמרה להם הניחוהו כדי שלא יהרגני אין שומעין לה, אלא מונעין אותו על ידי הכאת איבריו, ואם אינם יכולים להציל באיבריו אפילו בנפשו. (שם ה)

ו. מצות עשה מהתורה לעשות מעקה לגגו, ובין גג בין כל דבר שיש בו סכנה ועלול להכשל בה אדם ולמות, כגון שהיה לו בור חייב לבסותו במכסה חזק. וכל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו. ואם הניח את המכשולות ביטל מצות עשה ועובר בלאו מהתורה "ולא תשים דמים". (שם ח)

ז. הרבה דברים אסרו חכמינו מפני שיש בהם סכנת נפשות או מחלות וכיוצא, ואסור לעבור על דבריהם. ונמנה מקצתם:

לא ישתה מבארות ואגמים ומקוה מים שאינו בטוח שהם נקיים ולא יגרמו לו סכנה.

יש להזהר מזיעת אדם, לכן לא ישים מאכל בין בגדיו לבשרו שלא יזיע ויאכל מהזיעה. ובאמצע האכילה לא יחכך במקום שיש זיעה, ואם חכך ירחץ ידיו.

לא יניח מטבעות כסף בפיו שמא יש על המטבע רוק יבש של מוכה שחין, וגם יר הכל ממשמשת בהם, ויש זוהמה שנדבקת במטבע ובאה לגופו כששם מטבע בפיו.

לא ישים בפיו מחטים ומסמרים קטנים, שלא יקפצו לגרונו ויסתכן. (שם יא)

טו. לא ילך במקום סכנה, תחת קיר נוטה ליפול, גשר רעוע, או חורבה וכן כל כיוצא בזה.

ישתדל שהפירות והמאכלים יהיו מכוסים, שלא יגעו בהם כל מיני שרצים או נחש ויסתכן.

פירות שיש עליהם ריסוס ירחצם היטב במים ואפילו עם סבון עד שיואכלם. (שם יב)

טז. לא יאכל מאכל או משקה ממה שנפשו של אדם נמאסת, כמו מאכלים שהתערב בהם קיא או צואה, או ליחה סרוחה וכיוצא. ולא יאכל בכלים מאוסים שנפשו של אדם קצה בהם.

לא יאכל בידים מלוכלכות או כלים מלוכלכים שנאמר "אל תשקצו את נפשותיכם". והנזהר מביא קדושה וטהרה בנפשו ונמנע ממחלות. (שם יג)

יז. לא ישהה נקביו, והמשהה עובר על כל תשקצו. אפילו היה לומד תורה יפסיק מיד שזו מצוה הבאה בעבירה.

לא יקנה מבהמה שלא נבדקה על ידי רופא שמא יש בה איזו מחלה. לא יאכל אכילה גסה שזה כסם המות לגוף.

יתרחק מריח נבילה וכל ריח רע שמזיק לנפש, וריח טוב ורחיצת חמין טוב לנפש מכל אכילה ושתייה. (שם יד טו)

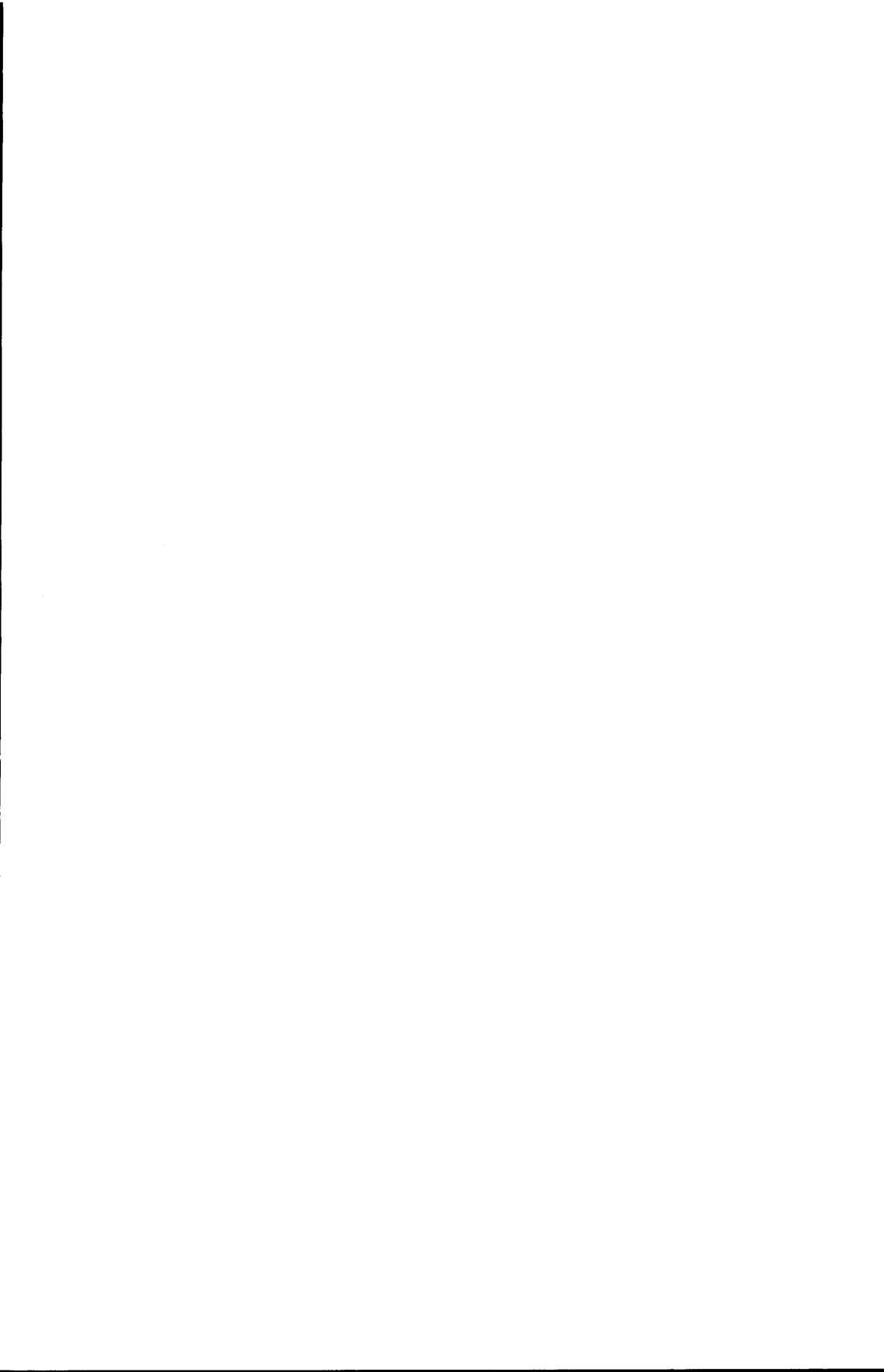
יח. כל מיני סמים לא יקח, ואל יתפתה שזה לא מזיק כל כך, שכך דרכו של יצר הרע מתחיל מהקל לכבד. ואף סיגוריות דעת הרבה אחרונים עתה אחר ממצאים רפואיים לאוסרו. (שם טו)

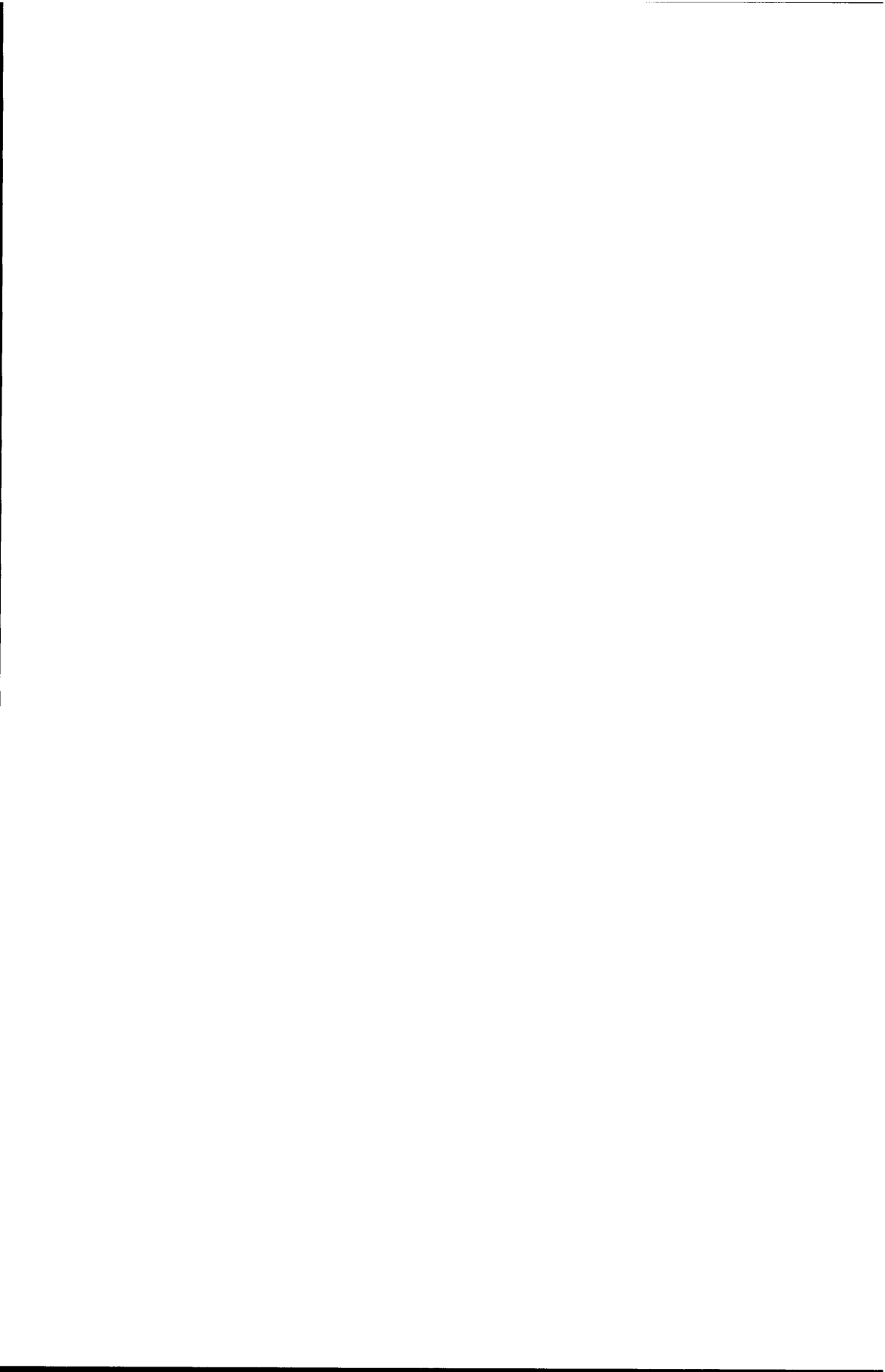
יט. לא יתקוטט עם בני ביתו. מלבד כמה איסורים, באים על ידי כך לעניות. ומריבה בבית היולדת מסכנת את הולד. ובבית חתן וכלה גורמת רעה רבה ח"ו.

בשורה טובה או רעה לא יאמרה בבת אחת לחברו שלא יסתכן. (שם טז)

- כ. ישמור היטב על הנקיון, ומי שאינו מכבס בגדיו בא לידי שגעון. יזהר ליטול ידיו מכל מקום שנכנס כמו שציוו חכמים. לא ישחק בדבר המזיק כמו חרב או אקדח וכיוצא, וכבר קראו אסונות. כשעייף מהליכה לא ישתה מיד, אלא ינוח וישתה מעט מעט אף שצמא מאד. (שם טז)
- כא. לא יבלע את האוכל רק אחר שלעסו היטב בשיניים. דבר שהוא מנהגו של עולם אף שיש סכנה, כגון הולכי מדבריות ונוסעי ימים, אין לחוש לסכנה כשנוסע לעסקיו ויבטח בה'. וכן לביוצא בזה. עוד דברים הובאו בספרים, ומאלה ילמד האדם למקרים דומים שלא יבוא לסכנה (שם טז), שהרי כל דרכי התורה הם שומרים על האדם מכל נזק, ונועדו לאהבה ואחזה שלום ורעות בעולם, כאמור: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

- 20- Se deben evitar rencillas en su casa ya que además de cometer varias prohibiciones, lleva a la pobreza, y en la casa de una mujer encinta pone en peligro al feto.
Una noticia buena o mala no se dice a su compañero de una vez para que no peligre su vida.
- 21- Dede cuidar la higiene de su cuerpo y sus ropas No se juega con un objeto peligroso como una espada o un revolver. Cuando esta cansado por una caminata no bebe enseguida, sino espera un poco y bebe plenamente (Ibid 16).
- 22- Se traga la comida sólo después de masticarla apropiadamente. Un asunto que se acostumbra hacer, a pesar de ser peligroso como viajar por el desierto o por el mar, si es necesario para sus negocios no debe temer y viaja confiando en D-s.
De estos ejemplos se puede aprender cuanto debe cuidarse la persona de no entrar en peligro (ibi 16) y todos los caminos de la Torá cuidan a la persona y promueven el amor, la fraternidad, Y la amistad en el mundo como está escrito : “Sus caminos, son caminos agradables y todas sus sendas, pacificas”.

Si dejó un escolló no cumplió con una Mitsvá positiva y violó una negativa “no te pares impasible ante la sangre de tu projimo“ (Ibid 8).

- 15- Muchas cosas prohibieron nuestros sabios porque existe en ellas peligro para la vida o peligro de enfermedades y he aquí parte de ellas.

No se bebe de un pozo o de un lago si no está seguro que el agua es limpia.

Hay que cuidarse de la transpiración humnana y no se colocan alimentos entre sus ropas y su cuerpo, y en medio de la comida no debe tocar un lugar con transpiración y si lo hace debe lavarse las manos.

No se colocan monedas en la boca, ya que paso por muchas manos y se puede recibir una enfermedad.

No se ponen pagujas en su boca. (Ibid 11).

- 16- No se va a un lugar peligroso, bajo un muro endeble.

No se camina por un puente tambaleante.

Los alumentos deben estar cubiertos para que no lleguen a ellos reptiles y entre en peligro frutos que fueron tratados con insectisida deben lavarse bien con agua e incluso con jabón antes de comerlos.

(Ibid 12).

- 17- No se come un alimento que provoca repugnancia, como alimentos que contienen vómito o excrementos, etc. Nos se come de utensillos que provocan repugnancia.

No se come con las manos sucias o con vajilla sucia. (Ibid 13).

- 18- No se demora en hacer sus necesidades fisiológicas, y aunque estaba estudiando Torá, interrumpe inmediatamente.

No se compra un animal que no fue revisado por un veterinario, ya que quizás esté enfermo.

No se come opiosamente, debido que es como un venenno para el cuerpo.

Se aleja de los malos olores. (Ibid 14-15).

- 19- No se toman todo tipo de droagas, y muchos sabios prohibieron el cigarrillo después de los descubirmientos médicos, que sostienen que afecta a la salud. (Ibid 15).

intentan convertirlo a otra religión o ya fue convertido debe tratar de salvar su alma y retornarlo al judaísmo.

Si puede salvarlo él mismo o contratando personas y si no lo hace comete la prohibición de "no quedar impasible ante la sangre de tu prójimo".

Y si escuchó que alguien trama dañarlo debe informarlo.

Y si lo salva se considera como si hubiera salvado a un mundo completo.

- 11- En relación a si debe poner su vida en peligro para salvar a su compañero he aqui una síntesis de leyes.

A- Cuando la salvación es muy factible y el peligro lejano, y su compañero está seguro en una situación peligrosa, debe tratar de salvarlo.

B- Si el peligro es mayor y llega hasta menos del cincuenta por ciento, hay discusión hay quienes sostienen que debe ingresar en el peligro, y hay quienes dicen que está exento, y si se quiere comportar piadosamente debe intentar salvarlo, pero no se lo puede obligar.

C- Cuando el peligro es equivalente a la posibilidad de salvarse, incluso mayor, no debe arriesgarse para salvar a su compañero de una muerte segura, pero si quiere comportarse piadosamente o si tiene gran confianza que D-s lo va a salvar puede entrar en peligro.

- 12- Todo esto se refiere para salvar a un individuo, pero en tiempo de guerra, cuando todos están en peligro, la persona debe arriesgarse Y luchar alejando de su mente todo pensamiento que perturbe su accionar (Shaare Ezra 1a parte 125).
- 13- Quien persigue a una persona para matarla o una mujer para violarla, se la salva matando al perseguidor. Si es detenido no se lo mata, hasta que sea juzgado. Si perseguía a una mujer y otros corren detrás de él, y la mujer pide que lo dejen para que no la maten no se la escucha, e intentan detenerlo golpeandolo y si no es posible lo matan. (Ibid 5).
- 14- Es Mitsvá colocar una baranda a un tejado o todo lugar peligroso que lo necesite. Y es Mitsvá sacar cualquier escollo que puede poner en peligro la vida.

le informa que se trata de una persona pudiente y honesta, y debido a esta buena información le presta perdiendo su dinero, hay quienes dicen que debe pagar por "Dina Degarmé" y hay quienes lo eximen y si le dice Levi a Shimón : "Sabe que me apoyo en tu buena información " información Shimón debe pagar de acuerdo todas las ideas. (Ibid 10).

- 7- Está prohibido entregar a un judío en mano de no judíos, tanto entregue el cuerpo de su compañero o su dinero, y quien entrega aunque sea solo dinero no tiene parte en el mundo venidero, y aunque se trate de un malvado y que le cause daño está prohibido entregarlo.

Una persona que entrega un judío no puede servir como testigo, no se puede eximir de pago a través de juramento, salvo que haya sido forzado a hacerlo, u en ese caso debe devolver el dinero entregado a no judíos.

Si su compañero desea entregarlo, puede entregar a su compañero para salvarse a si mismo, si no tiene otra alternativa, pero si puede salvarse de otra manera está prohibido entregarlo. y si cada uno entregó el dinero de su compañero, el que hizo perder la mayor suma de dinero debe pagar la difenencia. (Ibid cap 5-1).

- 8- Se puede matar a aquel que entrega a un judío en todo lugar y en toda época, aunque entregue sólo el dinero del judío, ya que al caer en manos de no judíos, el judío se encuentra en peligro. Se puede matarlo antes que lo entregue, y se le advierte que no lo entregue y si no escucha es Mitsvá matarlo. (Ibid 2).

Hay muchos detalles en esta ley y sólo un Beit-Din puede juzgar el asunto.

- 9- Quien daña el cuerpo de su compañero debe pagar cinco daños : el daño, el lucro restante, la verguenza, el sufrimiento y la curación.

Nuestros sabios explicaron que las palabras de la Toraś "ojo por ojo", nos indican que debe haber una indemnizacion monetaria para el damnificado. (Ibid cap 6).

- 10- Quien ve a su compañero que se ahoga en el mar o es atacado por ladrones debe tratar de salvarlo. Asimismo si ve que

- 3- Quien daña la propiedad de su prójimo debe pagar todo el daño, y sólo está exento del pago en el caso que se trate de un accidente que no podía haberse previsto. Por ejemplo :Si subía por una escalera y se desprendió un eslabón y se cayó sobre un objeto rompiéndolo, si el eslabón no estaba unido firmemente a la escalera debe pagar el objeto, y si estaba fuertemente unido está exento.

Incluso si estaba borracho al dañar debe pagar el daño, ya que no debía emborracharse (Ibid 3).

- 4- Si fue a evitar que su propiedad sea dañada, y al defenderse ocasionó daño a aquel que quiso dañarlo, si era necesario el daño para salvar a su propiedad está exento, y a pesar que podía haberse dejado dañar y hacer juicio para recibir indemnización no debe molestarse teniendo que ir a juicio para recuperar lo suyo.

Por lo tanto, si un toro subió sobre el toro del compañero y va a matarlo, y vino el dueño del toro atacado y arrastró a su toro de manera que el toro que estuvo arriba cae y muere está exento de pagar el daño, y si empujó al toro de arriba y cayó y murió, se estima si podía salvar a su toro de otra manera debe pagar, y si no era posible está exento.

Y esto se aplica sólo en un caso que debe efectuar inmediatamente la acción para salvar su dinero pero en el caso que Reubén tomó un utensilio de Shimón, y sobre él apoyó un barril de vino para que no se prompa y vino Shimón y tomó su objeto provocando la rotura del barril debe pagar Shimón el daño, ya que debía haber buscado algo para apoyar el barril. (Ibid 8).

- 5- Todo daño provocado por la persona incluso indirectamente debe ser pagado (Ibid 3-1).
- 6- Hay dos tipos de daños indirectos que no producen daño inmediatamente y se llaman "Dina Degarmé" y "Grama Benezikin". "Diná" "Degarmé" se debe pagar y "Grama benezikim" no debe pagar. Y aquí sólo traeremos un caso como ejemplo. Levi pregunta a Shimón si le conviene prestar dinero a una persona, y si es honesta y pudiente, y Shimón sabiendo que se encuentra en una difícil situación económica,

honestos y no aumentan los precios guardándose la diferencia, y si no es así se trata de ladroneas y está permitido escabullirse del pago (Ibid Cap 9-3.). Hay numerosos detalles en estas leyes y para ampliar el tema conviene ver este capítulo).

Capítulo 139

Daños

- 1- Está prohibido dañar la propiedad ajena, incluso si está dispuesto a pagar el daño, y aunque pague se llama malvado. Así como debe alejarse una prohibición debe alejarse del daño de la propiedad de su compañero, y esto último es más grave aún, y ni siquiera lom Kipur lo expia, y la Teshuvá no tiene éxito hasta que pague el daño y reconcilie a su compañero cuando daña la propiedad pde su prójimo también infringe la prohibición de “no destruir“ que existe incluso cuando destruye su propia propiedad.
(Ibid 2 cap 1-1).
- 2- Los daños má frecuentes a la propiedad ajena o a las personas, son los accidentes de tránsito, y refiriéndonos sólo a los daños o la propiedad, a pesar que las compañías de seguro, paguen los daños cuanto sufrimiento se ocasiona al afectada y cuanto tiempo se pierde, y la persona no puede eximirse de responsabilidad diciendo que no daño intencionalmente, ya que la persona es sienpre responsable de sus actos, y si transgredio las normas de tránsito, transgrede prohibiciones de la Torá, y se llama malvado. Y si causa daño además de pagar el daño, debe reconciliar a su compañero (Ibid2).

transgrede la prohibición de "No desearás".

El deseo lleva a la codicia y la codicia al robo, y puede llevar al asesinato.

Está permitido rezar pidiendo que sea su voluntad que tenga un artículo bello como éste, sin pensar que desea ese mismo artículo. (Ibid).

- 13-** Hay acciones que nuestros sabios las prohibieron y el que las efectúa comete robo por ordenanza rabínica.

Se considera robo por ordenanza rabínica el juego de dados o cartas por dinero, apostar en una carrera de caballos, etc.

- 14-** Está prohibido tener provecho de una persona que aunque es rico es avaro y sólo le da por vergüenza, o de un pobre que se avergüenza de decirle que no puede darle, y a pesar que le dan voluntariamente es considerado por D-s que roban.

- 15-** Quien pasea por un jardín público o privado, no puede arrancar flores o ramas, ya que se permite pasear por ellos pero sin dañarlos, y si alguien lo hace se considera que roba. (Ibid 8).

- 16-** De acuerdo a la Torá si roba una viga y la coloca en un edificio, debe destruir el edificio y devolver la viga, pero nuestros sabios establecieron que sea posible pagar el precio de la viga para facilitar la Teshuvá .

Y asimismo para que una persona cuya ocupación exclusiva fue el robo, y si devovería todo lo robado no le quedaría ni una ropa para vestir, pueda hacer Teshuvam establecieron que no le acepten que devuelva lo robado. Y si desea comportarse piadosamente y devolver pueden recibir de él. (Ibid cap 6- 1-3).

- 17-** Quien roba a muchas personas le es difícil hacer Teshuvá ya que no sabe a quien devolver como un comerciante que engana en el peso, o un pastor que pastorea en campos ajenos, etc, y cuando hacen Teshuvá deben entregar el valor de lo robado para satisfacer hecesidades públicas, como para mejorar el suministro de agua, etc, de manera que la persona robada o sus descendientes obtienen provecho del dinero (Ibid 34).

- 18-** Está prohibido contrabandear o no pagar aduana, puesto que la ley del estado es obligatoria, y además transgrede la prohibición de robar por cuanto roba al gobierno, tanto sea gobierno judío o no judío sólo si el gobierno fijó- los precios y los aduaneros son

Aunque el ladrón pueda conseguir otros compradores está prohibido comprarle.

Si compra para devolver a los dueños hace una Mitsvá si es posible por lo menos informa a los dueños (Ibid 2-1).

- 8- Si cierto artículo se sospecha que es robado o la mayoría de los profesionales que se ocupan del objeto son sospechosos de robar, se abstiene de comprar el artículo.

Está prohibido comprar artículos de empleados o de niños artículos que es factible sean robados del lugar de trabajo o de la casa, salvo que sepa que son de ellos o lo venden para los dueños, y también en ese caso si piden que no informe que compró de ellos, está prohibido comprar de ellos. (Ibid 23).

- 9- El ladrón que decide hacer Teshuvá debe devolver lo robado a sus dueños, y si se avergüenza de informarlo que lo robó o por otras razones, no sirve entregar el dinero a beneficencia sino debe devolverlo a su dueño o a sus herederos.

¿Cómo puede hacer ? si trabaja con él, ingresa el dinero en su cuenta sin que lo sienta, y si no puede, parece correcto enviar el dinero en una carta certificada por correo poniendo como remitente el número de casilla de correo que puede alquilar en cualquier correo, y su compañero no va a saber quien se lo manda, y puede escribir explícitamente que es la devolución de lo que robó. (Ibid cap 3-1).

- 10- No se hace una Mitsva con algo robado, ya que se trata de una Mitsvá que viene de una transgresión y no es aceptada por el Santo Bendito sea.

Y aunque el ladrón haya "adquirido" lo robado produciendole un cambio, de manera que no debe devolver el objeto sino su valor, de todos modos si utiliza el objeto para Mitsvá no bendice sobre él. (Ibid 8).

- 11- Todo el que codicia la casa o los utensilios de su compañero o todo lo que puede comprar de él, y envió a amigos para que lo presionen hasta que acepte venderlo, transgrede la prohibición de "No codiciarás", y si se lo vendió debe devolvérselo.

(Ibid Cap 5-2).

- 12- Todo el que desea la casa o la mujer o los utensilios de su compañero de manera que piensa como hacer para obtenerlos

incluso a quien no piensa comprar para atraer clientes. (Ibid 3).

- 4- Hay que cuidar mucho que los niños no se apropién de lo que no les pertenece, y si se acostumbran, va a ser difícil apartarlos de esto cuando crezcan.

Si un pequeño robó si el objeto se encuentra se lo devuelve a sus dueños, y si no se encuentra está exento de devolverlo cuando crezca, pero si desea comportarse piadosamente es apropiado que cuando crezca haga teshuvá y devuelva todo lo que robó. A un incapacitado mental y a un sordomudo se aplican las mismas leyes que a un menor (Ibid 4).

- 5- Si ve que su compañero roba, o tiene fuertes sospechas que robó algo, si lo conoce como persona honrada y sólo en este caso sucumbió a la tentación, no lo avergüenza en publico, sino se lo lleva frente a un rabino que aprecia y honra, y lo reprende en privado hasta que se arrepienta.

Si un joven roba se lo lleva frente a su aducador para que influya sobre él.

Pero si es conocido con ladrón y no ayuda a prenderlo, es deber informar a la policía tanto en Israel como en la Diáspora, a pesar que provoque que lo apresen, le golpeen y lo multen.

Antes de actuar en estos casos conviene aconsejarse con una autoridad competente (Ibid-5).

- 6- Todo aquel que dice o escribe palabras de Torá, leyes, prédicas, explicaciones etc. que fueron dichas o escritas por otras personas, debe decirlas o escribirlas en nombre del que las dijo, o en nombre del libro, y si no lo hace se llama ladrón, y esto es peor que el robo de dinero y el que lo hace olvida su Torá y es castigado y si suele conducirse de esa manera, no está claro si se pueden escuchar sus palabras, ya que está prohibido tener provecho de algo robado, y toda el que dice algo en nombre del autor trae la redención al mundo.

- 7- Está prohibido comprar de un ladrón un objeto robado, tanto de un ladrón judío o de no judíos, y es muy grave hacerlo, ya que fortalece a los transgresores, y aunque existan dudas si es robado está prohibido comprar, y está prohibido brindarle cualquier ayuda al ladrón.

Capítulo 138

Robo y codicia.

- 1- De acuerdo a la Torá está prohibido robar, incluso algo que valga menos de una Prutá, y nestros sabios prohibieron robar en broma, o con la intención de devolverlo o con la intención de hacerle un regalo y le roba para tener que devolverle el doble, para evitar que se acostumbre a robar.

Hay que alejarse mucho de los ladrones y todo aquel que robó algo que vale una Prutá y no lo devuelve es como si tonaría el alma de su compañero. Incluso robar de un ladrón está prohibido.

Y si se sabe que un ladrón no se va a abstener de asesinar al dueño de casa u otra persona puede matarlo, tanto si se trate de un adulto, un niño o una mujer, tanto en días laborables o en Shabat. Pero si no se lo mató durante el robo, sino se lo atrapó, está prohibido matarlo después.

(Diné Mamonot 4a parte 1-cap1-1).

- 2- Incluso si roba de un no judío comete una prohibición, y esta es más grave aún, que si roba de un judío, y aunque se trate de un no judío que hizo sufrir a judíos.

Si un no judío se equivocó al entegar dinero hay diferentes opiniones al respecto, y es conveniente devolver lo que no le corresponda, y de esa manera santifica el nombre de D-s (Ibid 2).

- 3- Tomar algo cuyo valor es ínfimo, y no, suele molestar a los duenos que sea tomado está permitido hacerlo, como agarrar una astilla de una viga, para limpiarse los dientes o fósforo para encender un cigarrillo, etc.

Cuando se entra a un negocio de comidas y se suele probar de los alimentos, si prueba para verificar la calidad de los productos pensando comprar de los mismos está permitido hacerlo, pero si no desea comprar y se comporta como si quisiera comprar, está robando, y además engaña al comerciante y está permitido probar si no desea comprar cuando el comerciante ofrece probar

si fue dañado por un accidente, y es como un ladrón (Ibid 3-1).

- 6- Si es responsable del cuidado de libros o un Sefer Torá, debe abrirlos una vez por año y al abrirlo puede leer en él, pero no lo abre para leer, y si abrió para leer se le aplica la ley de quien utiliza el depósito de su prójimo.

Tampoco se puede copiar ni siquiera una letra.

Si el cuidador es un sabio de la Torá, y carece de libros para estudiar puede leer del libro y copiar del mismo, ya que seguramente el que lo depositó acepta que lo haga.

En lugares donde hay escasos de libros el Beit-Din puede obligar a quien posee libros a prestarlos, con la condición que les paguen si los libros se arruinan. (Ibid 10--11).

- 7- Una persona que tomó prestado un objeto no puede prestarlo a otra persona, si lo presto debe pagar cualquier daño que se produzca en ellos.

En un Beit Hakneset que se dejan los Talitot y los Tefelin particulares, el encargado de la sinagoga no puede prestarlos para que recen con ellos sin el permiso de los dueños, y si lo hace, no se bendice sobre ellos salvo que el encargado sepa fehacientemente que a los dueños no les molesta. En el lugar donde se acostumbró bendecir, se bendice en estos casos.

Sobre el Talit y los Tefilin de la sinagoga se bendice.

Está prohibido leer de los libros de su compañero, incluso en forma pasajera sin permiso.

Capítulo 137

Leyes de depósitos y custodia de objetos y dinero

- 1- Hay cuatro tipos de personas responsables del cuidado de un objeto:
El que cuida el objeto gratis, el que lo cuida recibiendo remuneración, quien lo alquiló y quien lo recibió prestado.
Quien lo cuida gratis está exento si se pierde o si es robado y debe jurar que le fue robado o se perdió de manera no negligente, y sólo debe pagar cuando por negligencia suya el objeto es dañado.
No hay diferencia entre hombre y mujer en estas leyes (Ibid cap 1-1).
- 2- Si su compañero le da un objeto, y no desea cuidarlo debe decirle expresamente, estoy listo a recibir el objeto con la condición que deba cuidarlo, y no deba pagar los daños que se produzcan en él aunque me comporte negligentemente, y me vas a creer sobre todo lo que ocurra con este objeto sin tener que jurar y es conveniente hacerlo frente a testigos para evitar que la otra parte niegue sus palabras.
Y asimismo si la persona condiciona verbalmente que está dispuesta a ser responsable por cualquier daño que se produzca, puede hacerlo, e incluso alguien que toma un objeto prestado cuya responsabilidad es mayor que la de todos los demás, puede condicionar que esta exento de toda responsabilidad. (Ibid 3).
- 3- El depósito debe dejarse en un lugar cuidado, según la época y el lugar, y si no hace así es responsable por el daño que se produce.
- 4- Si vinieron ladrones que robaron el depósito, y el cuidador podía gritar para que atrapen a los ladrones y salven el depósito, y no lo hizo es responsable del daño. (Ibid 5).
- 5- Está prohibido que el cuidador utilice el depósito, y si lo utilizó se considera que ingresó a su dominio y debe pagar incluso

Y si le pide su padre que se pelee con fulano u odie a fulano, está prohibido obedecerle (Ibid 4).

- 12- Si ordenó antes de su muerte que le entregue a fulano una suma que le robó, y argumentan los herederos que no puede ser cierto, ya que tenemos una regla que indica que la persona no se presenta a si mismo como malvado, deben cumplir la palabra del muerto, ya que no en todos los casos se aplica esta regla, en especial en este caso en el cual la persona se arrepintió y desea devolver lo robado, y es sabido que es muy grande el suprimiento del alma de quien quedo debiendo dinero en este mundo (Ibid 5).
- 13- Dentro de está Mitsvá se encuentra ayudar a publicar libros de sabios y autores que ordenaron a las proximas generacioner que publiquen sus libros; y si deja en su testamento dinero para este fin cumple también Mitsvá Talmud torá, ya que muchas personas van a poder estudiar de sus libros (Ibid 7).
- 14- Si ve que su padre esconde dinero en determinado lugar y le dice su padre es de Leví o pertenece a la sinagoga, si se nota de sus palabras que quiere que sepa para que pueda devolverlo a su dueño en caso de fallecimicimiento hay que cumplir sus palabra, pero si se nota que las dijo para que no piense que es rico, no es obligatorio cumplir con lo que dijo. (Cap 6-4).
- 15- Si ve a su padre en el sueño, y le ordena que entierre una perla en su tumba no debe escuchar sus palabras y es preferible entregarla a Tsédaka de manera que tenga provecho en este mundo y en el mundo venidero.
Pero si sueña con ciertos consejos de conducción moral, debe tratar de cumplir con el consejo. (Ibid 7).
- 16- Si se hizo un testamento por error o forzado, es nulo. (Ibid Cap 2-3).

- 6- No se espera para escribir testamento que se enferme o que llegue a la vejez, sino cuando está sano, ya que si espera puede ser que no goce de plenas facultades mentales. Y si desea cambiar el testamento puede hacerlo.
- 7- Si se hizo un testamento, y después del fallecimiento se descubre que no se escribió de acuerdo a las reglas de la Halajá, y de todos modos los herederos quieren cumplirlo, ya que representa la voluntad del difunto, pueden hacerlo, y hacen acto de kinian. Y es apropiado aconsejarse al hacer el testamento con una autoridad que conoce estas leyes. (Ibid 11).
- 8- Quien ordena entregar sus bienes cuando todavía está vivo puede dejarse privilegios en ellos y asimismo, si escribe que puede cambiar el testamento o exigir retorno de los bienes, puede hacerlo y es conveniente que especifique que si cambia su opinión debe hacerlo por escrito para que no digan que cambió su opinión y se llegue a juicio.
Si dijo que no puede arrepentirse e hicieron Kinian no puede arrepentirse, pero si sólo lo dijo verbalmente puede arrepentirse. Es aconsejable que no entregue sus bienes cuando todavía vive y quede pendiente de la bondad de los herederos. (Cap 2-1).
- 9- Dijeron los sabios : “Es Mitsvá cumplir con las palabras del muerto“.
El Beit Din debe procurar que los herederos cumplan esta Mitsvá, aunque desde el punto de vista legal no se pueda obligarlos, y si de acuerdo a la Halajá las palabras del difunto tienen vigencia, se obliga a los herederos, a cumplirlas. (Ibid cap 3-1).
- 10- Está Mitsvá tiene vigencia incluso si cuando se dijeron estas palabras la persona estaba completamente sano, y no preveía su pronto fallecimiento se puede obligar el cumplimiento de esta Mitsvá cuando en el momento que ordenó sobre sus bienes, estos se encontraban en el poder de un tercero que debe ocuparse del testamento (Ibid 2).
- 11- Si su padre le ordenó a su hijo que no entregue del dinero que heredo nada para beneficencia de todos modos puede dar dinero a beneficencia y su padre le va a agradecer al conocer la verdad en el mundo de verdad, después de la muerte.

persona de confianza si quien debia recibir el regalo es un pobre, es como si hubiera prometido beneficencia y está prohibido retractarse. (Ibid 3 Cap 1-1).

- 2- Si quien entrega el regalo es una persona gravemente enferma, no es necesario adquirir su regalo a través de Kinian, sino se considera como si sus palabra fueron entregadas por escrito, ya que así decretaron nuestros sabios para que no empeore su salud al ver que sus palabra no tienen valor, y todo esto se aplica cuando repartió todos sus bienes sin dejar nada para si mismo.

(Ibid 4 Cap 1 1 2).

- 3- Todo tiempo que la persona vive es el único dueño de su propiedad, y aún cuando agoniza, los herederos no tienen derecho a sus bienes hasta que muera. La persona puede repartir su dinero como desea, pero nuestros sabios fijaron reglas como dividir el testamento para aumentar el amor la paz, y evitar el odio y la discordia.

Ser debe procurar hacer el testamento correctamente y de acuerdo a la ley del país. (Sefer Hatsavot cap 1-1 ver allí detalles).

- 4- Ordenaron nuestros sabios que no haya diferencia entre la herencia de los hijos para evitar el celo y el odio, y es apropiado escribir que en ningún caso perderá la herencia uno de los hijos, salvo que sea un apóstata o se case con una no judía, ya que sólo en ese caso corresponde que no reciba nada .

Si piensa que puede influir a través de la herencia a que sus hijos hagan Teshuvá, puede condicionar que sólo cuando al Bet-Din le parezca que hicieron Teshuvá pueden recibir su parte en la herencia. (Ibid 2).

- 5- Existe la costumbre de dejar parte de sus bienes para beneficencia para que les sirva como expiación pero debe dejarse también a los herederos.

La persona puede determinar de acuerdo al caso que porcentaje de sus bienes destinar a beneficencia y que porcentaje destinar a sus herederos, y después

de la muerte no existe la limitación no dar más de un quinto de sus bienes para beneficencia (Ibid 3).

camino esperando ayuda, es necesario ayudarlo de toda manera posible.

- 13- Nuestros sabios fijaron reglas de tránsito de acuerdo a las condiciones de su época. En nuestros días los medios de transporte se volvieron muy peligrosos y se fijaron reglas para los conductores y para los transeúntes por el gobierno y tienen vigencia para la Torá. El que transgrede a estas leyes infringe la Torá ya que puede suicidarse o provocar asesinatos. (Ibid 8).
- 14- Si tomó por error en algún lugar la ropa de su compañero en lugar de la suya, cuando descubre que esa ropa no es suya debe dejarla de usar inmediatamente, y no debe pensar que su compañero se llevó su ropa y la está usando ya que puede ser que no la tomó, y si la tomó puede ser que no desee usarla. Y cuando venga su compañero y de señales de la ropa debe devolverla, a pesar que su propia ropa se perdió. Pero si en un lugar se acostumbró que en un caso similar cada cual usa la ropa de su compañero hasta que se encuentren y se intercambien las prendas, se va de acuerdo a la costumbre. Y al parecer así es la costumbre, cuando se intercambian por error paraguas, pilotos sombreros, etc, y los usan y colocan una nota informativa indicando el error. (2e parte 6 cap 3-4-5).

Capítulo 136

Testamentos

- 1- Quien recibe un regalo de su compañero no lo adquiere hasta que efectúe uno de los actos de adquisición (Kinian) que se efectúan en el comercio.
Si prometió un regalo, puede no entregarlo, pero no se considera

3) Si la forma en la está atado, su cantidad, peso, etc. puede servir como señal (Ibid cap 2-1).

- 8- Quien encuentra una pérdida y no conoce a sus dueños, anuncia en las singogas y en las casas de estudio, y en los lugares donde se suelen entregar hallazgos en la policia, y allí se dirige el que lo pierde, y la policia es honesta hay que entregarlo en la policia para que lo devuelva a quien ofrezca señal identificatoria, y todo depende del lugar, los habitantes del lugar y la época (Ibid Cap 3-1).
- 9- Si encontró monedas en un negocio, si se encuentran entre el mostrador y el comerciante, pertenecen al comerciante, si las encuentra entre el mostrador y la parte exterior pertenecen al que las encuentra (Ibid 4).
- 10- Quien encuentra una pérdida debe volverla gratuitamente si se trata de una persona ociosa que no pierde al ocuparse de ella. Pero si está trabajando, y al devolver el objeto debe interrumpir su trabajo, se le paga el tiempo en el que se ocupó del hallazgo como un obrero.

Y todo esto si no hizo ninguna condición, mas si fue a un tribunal de tres personas (no es necesario un tribunal rabínico, si no tres personas de la calle que se sientan juntas y se consideran como un tribunal) y convino con ellos que va a recibir todo lo que perdió, los dueños deben abonarle esa suma (Ibid cap 9-1).

- 11- Está escrito "cuando veas el burro de tu enemigo tendido bajo su peso lo ayudarás" (Exodo 23-5), ¿cómo es posible que un judío tenga un enemigo ? Explicaron nuestros sabios que es posible en el caso que lo vio haciendo una transgresión y lo advirtio y continuó haciendo la transgresión, y en ese caso es Mitsvá odiarlo hasta que haga Teshuvá. Y a pesar que no hizo Teshuvá es Mitsvá ayudarlo a cargar y a descargar.
- 12- Si un grupo salió de viaje en animales o en coche, y a uno de ellos le ocurrió un desperfecto y se vio obligado a detenerse, también sus compañeros deben detenerse, y no deben dejarlo solo, y si necesita un arreglo, es Mitsvá ayudarlo.

Si se ve a una persona cuyo auto no funciona al costado del

- 4) Que valga por lo menos una Prutá.
- 5) Que tenga el objeto una señal indentificatoria o se pueda identificar el lugar.
- 6) Que si sería suya se ocuparía de ella, ya que si se trata de una persona anciana, y no le resulta decoroso ocuparse del objeto, está exento de hacerlo.
- 7) Que pertenezca a alguien que está obligado a devolver hallazgos. si flata una de estas condiciones está exento. (Ibid 2)
- 3- Si le dijo su padre que no devuelva el objeto no debe escucharlo, y así hace con todo lo que contradiga a la Torá, y a pesar que en ese momento que debe devolver el hallazgo, lo envia a cumplir con la Mitsvá de honrar a su padre, no debe escucharlo, ya que la Mitsvá de devolver el hallazgo es uná Mitsvá positiva y negativa, honrar a su padre es sólo una Mitsvá pasitiva.
Si un hallazgo se encuentra en el cementerio, un cohen no puede ingresar a tomarlo. (Ibid 3).
- 4- Aunque cuando devuelve el objeto los dueños argumentan que falta algo de él, el que la devuelve no debe jurar, para no provocar que alguien se abstenga de devolver para que no tenga que jurar. (Ibid 4).
- 5- Dentro de la ley de devolución de una pérdida, se encuentra el caso de una persona que ve que el negocio de su compañero se desmorona, a pesar que se beneficie de ello y pueda llegar a ganar los clientes de su compañero, debe ayudar lo y aconsejarlo para que salga adelante, aunque su compañero no le haya pedido ayuda. (Ibid 9).
- 6- También si ve que su compañero deambula por el camino, debe indicarle el camino correcto, y si busca una dirección se le debe ayudar a encontrarlo. Asimismo, si se encuentra errado espiritualmente, se lo debe ayudar a encontrar la senda verdadera, de manera afable.
- 7- Quien encuentra una pérdida debe anunciar el hallazgo en los siguientes casos:
- 1) Hay una señal identificatoria en el objeto.
 - 2) Si el lugar donde se encontró el objeto puede servir como señal.

los dueños no buscaron el objeto, deja de ser responsable en caso de robo o pérdida del objeto. Si dijo el artesano "toma lo tuyo, no quiero cuidarlo más" no tiene ninguna responsabilidad sobre el objeto, incluso si se comporta en forma negligente. (Ibid cap 8 1-3).

- 14- Si se entregó a un artesano algo para arreglar, y lo arruinaron debe pagar el daño.

Por ejemplo: si le dio a un carpintero las partes de un mueble para pegar o maderaa para hacer un armario, y rompió el armario debe pagar el precio del armario, ya que el armario pertenece al dueño de las maderas. (Ibid 4 ver ahí detalles de esta ley).

Capítulo 135

- 1- Quien encuentra un objeto de un judío debe ocuparse de el y devolverlo a su dueño, y al devolverlo cumple con una Mitsvá positiva, si no la devuelve transgrede una Mitsvá positiva y una negativa.

Al cumplir la Mitsvá no bendice, ya que depende el cumplimiento de otras personas, y quizás el dueño del objeto no quiere recibirlo.

Hay que cuidarse mucho de está Mitsvá, ya que si no anuncia el hallazgo enseguida no sabe a quien devolverlo, y no va a poder hacer teshuvá completa (Ibid 2 cap 1-1).

- 2- Estas son las condiciones bajo las cuales devolver un objeto:
- 1) Que se encuentre en un lugar donde la mayoría es judía.
 - 2) Se nota que se perdió, y no que fue dejada en el lugar por los dueños para volver a buscarla y recuperarla.
 - 3) Que se nota que no fue abandonada voluntariamente por los duños.

de la Tora lo principal. Y quien se esmera en cuidar la Torá en la pobreza, la cumplirá en la riqueza. (Cap 7 1).

- 10-** El trabajador debe cuidarse de no dejar momentos sin trabajar, sino debe trabajar todo el tiempo que corresponde, ya que nuestros sabios lo eximieron de bendecir la cuarta bendición de Birkat Hamazón que toma un breve instante decirla, para no sacar tiempo al trabajo.

Hay en día se bendicen todas las bendiciones, ya que a las personas no les molesta, y seguramente aceptan que los abjeros lo hagan.

También debe trabajar con todas sus fuerzas como lo hizo laacov Avinu, como dice el versículo : “tabajé con toda mi fuerza a vuestro padre” (Ibid 2).

- 11-** Un Shojet que provocó daño trabajando negligentemente o un médico que daño de manera irresponsable o un maestro que no enseña correctamente a los niños, pueden ser despedido sin previa advertencia.

Hoy en día que existen sindicatos y agrupaciones profesionales, está detallado en la ley o en los contratos laborales cuando pueden ser despedidos, y en todo esto lo costumbre del país o lo que se fija en el contrato entre las partes es la que determina lo que se hace en los diferentes casos.

No se despidió a nadie de cargos públicos, como rabinos oficiantes, circuncidadores etc. si se los nombró por tiempo indeterminado en sus funciones salvo que haya causa valedera que obligue a ello (Ibid 4).

- 12-** En Israel se acostumbra a pagar un mes por año de trabajo como indemnización de despido, y debido a que esta es la costumbre también de acuerdo a la halajá así hay que pagar, salvo que se trate de un trabajo con costumbres diferentes.

En la Diáspora se guía de acuerdo a la costumbre de cada país.

- 13-** Todo artesano es responsable por el cuidado del objeto que le fue entregado para reparar y tiene la responsabilidad de una persona que cuida un objeto recibiendo remuneración para hacerlo, que es responsable en caso de pérdida y de robo, y exento de accidentes. Si terminó el artesano el trabajo e informó a sus dueños o dijo “tomen el objeto y paguen el trabajo”, y

palabra, y se esforzó y terminó el trabajo solo, los encargados deben aumentar su remuneración agregando lo que debían pagarle al ayudante (Ibid 10).

- 6- Está escrito en la Torá "Cuando te encuentres en el viñedo de tu prójimo, comerás uvas según tu deseo, mas sin colocar en tus utensilios" y explicaron nuestros sabios que la Torá se refiere al trabajador que efectuó un trabajo en alimentos, que tiene permiso de comer el alimento con el cual trabaja, y si le impidió comer, debe pagarle la cantidad que hubiera comido. Si convinieron en un principio que no iba a comer el trabajador el alimento, el trato es válido.

El empleador debe preocuparse de la alimentación del trabajador, si así se acostumbra en el país.

Incluso está prohibido impedir que un animal coma cuando trabaja. (cap 5-1 -8).

- 7- Es obligatorio pagar el sueldo cuando cuando corresponde, y todo el que detiene el pago del empleado, es como si tomara su alma y transgre de cinco prohibiciones.

- 8- Está prohibido contratar a un obrero cuando sabe que no va a tener el dinero necesario para pagarle cuando corresponde, salvo que informe al obrero que va a demorar el pago y el trabajador acepte.

Si tiene el dinero para pagar al obrero, y entra un pobre pidiendo limosna, es Mitsvá pagar primero al obrero. (Ibid 6).

- 9- Todo trabajador debe trabajar honestamente, y le está prohibido hacer otro trabajo, cuando le pagan por cierta tarea, y en espeial un maestro de niños, que tiene la santa misión de educar a los niños de Israel.

Le está prohibido a un empleado permanecer despierto hasta muy tarde a la noche, de manera que llegue cansado al trabajo, y no pueda trabajar como es debido. Así mismo debe cuidar su salud para no afectar al trabajo, y no ayunar ayunos voluntarios, incluso en el día del fallecimiento de sus padres. Un obrero que no se comporta correctamente en estos asuntos puede ser despedido, y la persona no debe hacer del trabajo lo principal de su vida sino hacer del trabajo algo pasajero, y del estudio

Capítulo 134

Leyes laborales

- 1- La costumbre del país es una importante base de estas leyes, y nos conducimos de acuerdo a ella.
De manera que si la costumbre del país es trabajar cinco días semanales, quien contrata un empleado sin especificar cuantos horas trabajará trabaja durante cinco días, si se acostumbra trabajar seis días semanales, trabajará durante seis días.
Si acostumbra a trabajar ocho horas diarias debe trabajar ocho horas y si hay en el país beneficios sociales, el empleado debe recibirlos incluso si el sueldo es alto, el empleado puede argumentar, que el agregado es para que la calidad del trabajo sea mayor en las horas regulares de trabajo (Diné Mamont 3a parte 1 cap.1-1).
- 2- Para evitar conflictos conviene firmar un contrato de trabajo especificando todo lo necesario (Ibid 2).
- 3- Quien contrata obreros verbalmente, y no comenzaron su trabajo, no habiendo todavía pérdidas para ninguna parte, si una de las partes desea arrepentirse tienen derecho a hacerlo.
Pero, se protesta (sin poder exigir compensación monetaria) contra el obrero que decide no trabajar, ya que lo obliga a buscar otro obrero, o contra el patrón que lo obliga a buscar otro trabajo.
Hay quienes sostienen que los sabios no miran con buenos ojos a aquellos que no cumplen con su palabra.
Si los obreros pierden por culpa del patrón que los contrató, un día de trabajo, debe pagarles (cap 2-2).
- 4- Los miembros de la congregación que contrataron un rabino, un maestro, un oficiante o cualquier otro puesto comunitario, y se comprometieron todos los miembros cada uno cierta suma, y muere uno de ellos, sus hijos o su tutor deben cumplir con el compromiso. (Ibid 7).
- 5- Si una persona trabaja preparando ropa para los alumnos, y los encargados le aseguraron darle un ayudante, sin cumplir su

- 3- Los residentes de los pisos superiores deben cuidarse arrojar basura y objeto a un patio o jardín de la planta baja, y deben cuidar que los niños no lo hagan, ni tiren objetos del balcón.
- 4- Los residentes de los pisos superiores deben cuidarse al arrojar agua, y cuando se coloca aire acondicionado hay que hacerlo de manera que no afecte a los vecinos. (Ibid 3).
- 5- No se golpea el piso en los lugares que hay vecinos que viven debajo, y en las horas de descanso no se mueven muebles. (Ibid 4).
- 6- Los padres deben cuidar que los niños no ensucien los lugares de propiedad común. (Ibid 5).
- 7- Los padres deben cuidar que los niños no hagan ruido en la propiedad común en las horas de descanso. (Ibid 6).
- 8- No se arroja en las piletas e inodoros cosas que pueden tapar los caños de desagüe. (Ibid 7).
- 9- Se debe procurar pagar puntualmente los gastos del consorcio, y cuando viene el cobrador le debe pagar inmediatamente si es posible, para evitarle molestía a quien se ocupa honestamente de asuntos públicos. (Ibid 9).
- 10- Se debe cuidar mucho de no chismear entre vecinos, y si hay diferencias entre los vecinos se debe apacigar los ánimos y renunciar a su honor para conseguir la paz (Ibid 10).
- 11- Hay que preparar un lugar especial y recatado para colgar la ropa, y no colgarlas en el frente del edificio, y es aconsejable usar maquinas que secan la ropa. Si la ropa está mojada no se la cuelga en un lugar que mojen a quien pase debajo de ellas.
No se debe nablar de un balcón al otro. (Ibid 11).
- 12- Se acostumbra entre vecinos prestarse utensillos, y quien se niega a prestar provoca odio. y mal nombre, el esposo no puede impedir que su esposa preste, y ésta no puede impedir que su marido lo haga.
Se trata de pedir prestado lo menos posible, y se devuelve enseguida. No se provoca daños en el utensilio prestado, ni se lo devuelve sucio. (Ibid 12).

pueden impedirlo, ya que los clientes no utilizan la propiedad común (Ibid cap 4-3).

- 17- Toda actividad relacionada con Mitsvá, no puede ser impedida por los vecinos, por lo tanto puede enseñar Torá a párvulos dentro de su casa, con la condición que se comprometa a pagar todos los daños que pueden provocar los niños, y lo mismo se aplica si transforma su casa en sinagoga. (Ibid 5) De todos modos antes de hacerlo corresponde consultar a una autoridad rabínica, ya que estas leyes son complejas y numerosas. También si desea abrir una puerta o una ventana debe aconsejarse. (ver cap 5).

Capítulo 133

Comportamiento entre vecinos

- 1- No se entra a su casa en forma repentina, y menos aún a la casa de su vecino. Corresponde que quien desea visitar a su compañero, que le avise previamente, para que pueda recibirlo apropiadamente, y no se lamente o se avergüence su compañero si en ese momento tiene que salir de su casa o está ocupado con algo que le impide atenderlo adecuadamente. (Cap 9-1).
- 2- No visita un lugar muy frecuentemente hasta que se cansen de él, y en un lugar no se queda mucho tiempo, y todo depende de la medida de amor existente, y se sienta humildemente y con paciencia, y se sienta humildemente y con paciencia, y el dueño de casa debe honrar al invitado según sus fuerzas y más de sus posibilidades. (Ibid).

Si no tiene la intención de mirar, no debe pararse en un lugar donde es posible sospechar que se para para espiar. (Ibid).

- 10- Está prohibido trabajar en su casa en algo que produce polvo, u otra cosa que puede dañar o molestar a su vecino (Ibid 7).
- 11- Hay que alejar de la ciudad todo lo que provoca daño a los habitantes de la ciudad, como curtiembres o fábricas que expelen humo. Para fijar la distancia que se debe alejar a estos lugares de la ciudad, se traen expertos que alculan la distancia a la cual no provocarán daño o molestia a los residentes de la ciudad. (Ibid)
- 12- Debe procurar la persona que desde su propiedad no se ocasione daño a los transeúntes en el dominio público. Por lo tanto, no saca escombros y los deja en el dominio público, un árbol cuya copa tiende hacia el dominio público debe podarlo, etc (Ibid 10).
- 13- Está prohibido criar un perro malo en su casa, salvo que esté atado con cadenas de hierro, y en una población limitrofe puede criarlo con la condición que de día esté atado y sólo de noche puede liberarlo (Ibid 15).
- 14- Hay daños que si el vecino se calla y renuncia a sus derechos no puede arrepentirse, pero si daña a su compañero a través de humo, mal olor, todo tipo de polvo o estremeciendo al piso, aunque no exista peligro, y más aún si existe peligro aunque su compañero renunció a sus derechos de protestar durante varios años, en cualquier momento puede impedir que le produzca daño, ya que nuestros sabios estimaron que una persona no se acostumbra a este tipo de daños, y al principio de calló porque pensó que se acombrará.
(cap 3.1).
- 15- Lo mismo se aplica al daño ocasionado cuando su compañero puede observar lo que ocurre en su propiedad, e incluso después de varios años se puede obligar a su compañero a construir una pared divisoria que impida observar su propiedad (Ibid 3).
- 16- Si alguien desea abrir un negocio en un consorcio los vecinos pueden impedirlo con el argumento que el ruido de los clientes pueden impedirles dormir, aunque cierre el negocio de noche, y si el negocio abre sus puertas hacia el dominio público no

En Diné Mamonot 2a parte 5, hay mucho material concerniente a este tipo de estatuto y según la situación se puede elegir la fórmula más apropiada para este reglamento.

- 2- La fijación del estatuto, su confirmación, cambios en el mismo, o toda decisión concerniente a los propietarios se hará de acuerdo a la decisión de la mayoría y ésto obliga incluso a la minoría, con la excepción de decisiones que expropian bienes que deben contar con la aprobación de todos los integrantes del consorcio. (Ibid 2).
- 3- Las decisiones aprobadas por la mayoría no son válidas, si la mayoría no informó a la minoría acerca de la reunión de la asamblea, incluso si un sólo propietario no fue informado (Ibid 3).
- 4- La costumbre del lugar es la base de todas estas leyes y se conduce de acuerdo a ella si no contradice a la Torá.
Si en la ciudad hay diversas costumbres, se conduce de acuerdo a la costumbre del barrio, o de acuerdo a la clase de residentes de esa propiedad.
- 5- En el interior de su casa, la persona puede hacer lo que desea, con la condición que no haga algo que puede dañar a la propiedad común, salvo que esto haya sido aceptado por todos los vecinos. Si el asunto sólo damnifica a un vecino, debe recibir su autorización. (Ibid 15).
- 6- Si es afectada la propiedad común que pasa por la propiedad privada de uno de los vecinos, están autorizados a ingresar a su casa para realizar el arreglo, y el vecino puede exigir el arreglo del consorcio, y si por el arreglo se ve afectada su propiedad todo el consorcio debe indemnizarlo (ibid-16).
- 7- El consorcio o el encargado del mismo, entregará una vez por mes la cuenta de los gastos, y la cuenta se presenta agregando los recibos, para que sea posible revisar la cuenta. (Ibid 17).
- 8- Los vecinos pueden impedir que un propietario alquile o venda la casa a un mal vecino.
- 9- Está prohibido mirar lo que se hace en la propiedad de su tanto se encuentre en su propio dominio o en el dominio público, y el damnificado puede impedir que lo siga haciendo, y llevarlo a juicio.

- 7- Si se descubre que uno de los socios robó de la sociedad, su compañero puede dividir la sociedad, pero sólo por sospechas, no puede dividirla (Ibid 3).
- 8- Si no se fija el plazo de la duración de la sociedad o llegó la fecha fijada, y uno de los socios desea dividir la sociedad puede hacerlo incluso sin el consentimiento de los demás socios, con la condición que lo haga frente a tres personas honorables y que sepan estimar el valor de los bienes, y si dividió los bienes delante de menos de tres personas no hizo nada (Cap 7-6).
- 9- Si uno de los socios muere se anula la sociedad, aunque se haya convenido que la sociedad se iba a mantener durante un periodo fijo, ya que puede decir el socio a los herederos del difunto a vuestro padre quise como socio por motivos de mi incumbencia, y a vosotros no los quiero.
Lo mismo se aplica si una persona aporta capital a un negocio y uno de los dueños del negocio fallece.
Los herederos también pueden dividir la sociedad, con el mismo argumento, que vuestro padre quiso sociedad , pero nosotros no queremos, y si se acordó que la sociedad no se dividiera se comporta de acuerdo a lo convenido (Ibid 8).

Capítulo 132

Vecindad

- 1- Es imprescindible para el manejo de una propiedad común que el consorcio fije y acepte un reglamento detallado que indique como actuar ante los diversos problemas que se pueden presentar. Todos los propietarios deben firmar el estatuto haciendo operación de Kinian.

Capítulo 131

Sociedad

- 1- No se hace sociedad a través de la palabra, sino se necesita hacer una operación de Kinian, y si acostumbraron los comerciantes hacer sociedad a través de un pacto verbal o firmando un documento, nos guiamos de acuerdo a la costumbre. Y corresponde que todos los socios escriban un contrato especificando los detalles de la sociedad (Ibid Cap 1-1).
- 2- Hay que procurar no asociarse con una persona malvada o una persona de mala fama (Ibid 11).
- 3- Todo socio puede hacer lo que desee para el beneficio de la sociedad, si no cambia de lo acostumbrado en el país. Por lo tanto si el socio Shimón toma dinero prestado de un tercero para introducir en la sociedad, aunque no le informo a sus socios, el tercero toma su parte en las ganancias de acuerdo a lo que acordó con Shimón (Ibid Cap 3-14).
- 4- Una compañía inscripta con responsabilidad limitada u otra forma de corporación, se conduce según las reglas de la corporación o según la costumbre del país, y de acuerdo a la halajá no se considera como un ente por sí mismo, si no como perteneciente a los diversos socios (Ibid 16 - ver allí los detalles).
- 5- Socios que trabajan en determinada ocupación, y se repartían las ganancias, y uno de ellos llegó a la vejez y no puede seguir trabajando, los otros socios no deben seguir dándole su parte en la sociedad. Pero en el lugar en el cual el socio continúa recibiendo la ganancia se conduce de acuerdo a la costumbre (Ibid Cap 5-5).
- 6- Si los socios fijaron dividir la sociedad en determinada fecha y uno de ellos desea adelantar la fecha no está autorizado hacerlo, salvo que se acabe el dinero de la Sociedad: E incluso muchos socios no pueden dividir la sociedad, si uno de los socios se opone. (Ibid Cap 7-1).

- 2- La acción y mercadería del intermediario es el conocimiento que transmite al comprador o al vendedor sobre la mercadería que desea y que se encuentra en determinado lugar etc. Hay quienes piensan erróneamente que después de recibir la información del intermediario, pueden desprenderse de él sin pagarle, o pasan luego la información a otras personas siendo todo esto considerado robo incluso un intermediario que recibió información de otro intermediario debe pagarle. (Ibid 2).
- 3- La costumbre de hoy en día consiste en que luego de firmarse el contrato de bienes inmuebles o después que el comprador efectúa la operación de kinian, se le paga al intermediario, si no convinieron pagar de manera diferente. (Ibid 3).
- 4- Un intermediario que perdió o le fue robado un objeto debe pagar ya que se le aplicó la ley de una persona que cuida un objeto recibiendo remuneración por el cuidado. (Ibid 9).
- 5- Si una persona envía clientes a un negocia y la costumbre de los comerciantes es pagar comisión en estos casos se le debe pagar su comisión (Ibid 13).
- 6- Un casamentero es como un intermediario, y si quiere que le paguen enseguida su remuneración, y las partes desean hacerlo sólo después del casamiento, se hace de acuerdo a la costumbre y si no hay costumbre, se paga después del casamiento (Ibid 1h).
- 7- Si alguien ofreció intermediar gratuitamente y luego exige dinero, no debe pagarle. (Ibid 18).
- 8- Si un casamentero empezó el vínculo, y luego otro casamentero eliminó los obstáculos hasta que las partes deciden casarse, se dividen entre ellos la remuneración (Ibid 13).

Detalles de estas leyes y de otras profesiones similares figuran en Diné Mamnot.

- una vez que hizo operación de Kinian si otra persona la toma se considera que la roba. (Ibid 6).
- 5- Si el vendedor desea vender un artículo a otra persona, esa persona puede comprarlo puesto que no hizo ningún esfuerzo para ese fin. (Ibid 7).
 - 6- Se puede abrir un negocio al lado del negocio de su compañero, salvo que en la ciudad exista legislación especial que lo prohíba. Mas esta prohibido llamar a su negocio a los clientes fijos de su compañero. (Ibid 9).
 - 7- Si un judío asegura a un no judío que le va a prestar dinero con interés, y se adelanta otro judío y le presta, se llama a "malvado".
 - 8- Si alguien acordó comprar a un fabricante toda la mercadería producida hasta determinada fecha, está prohibido que otro se adelante y compre de la mercadería. (Ibid 12).
 - 9- Si hay intermediarios que procuraron hacer un acuerdo entre Reuben y Shimón sin lograr acuerdo en el precio, pueden venir otros intermediarios y concluir la operación. (Ibid 13).

Capítulo 130

Intermediación

- 1- A un intermeiario se aplica la ley de un emisario, y toma el dinero por su trabajo de acuerdo a lo convenido o de acuerdo a las costumbres del lugar, y es adecuado que todo intermediario haga firmar a las partes relacionnadas en un documento especificando las condiciones del acuerdo, y es preferible hacer Kinian sobre lo convenido (Ibid cap 8-1)

transgresor, y todo esto cuando ya tomó el objeto, pero antes que lo haga, se le impide tomarlo. (Ibid 2).

- 3- Hay quienes dicen que está prohibición rige cuando ya convinieron el vendedor y el comprador el precio, y sólo falta el acto de Kinian, pero si no se acordó el precio puede venir otra persona, ya comprar el objeto al precio requerido por el vendedor, tanto el vendedor sea judío o no judío, y así escribió Rama. Y hay quienes dicen que desde el momento en el que se interesó por la mercadería comienza esta prohibición. Hay quienes explican las palabras de Ramá que se refiere sólo a una compra ocasional, pero cuando se compra en el mercado, y muchos vendedores y compradores, está prohibido interesarse en una mercadería todo el tiempo que otra persona está interesada en ella, a pesar que no se acordó el precio. Así es la costumbre en muchos lugares cuando alguien va a comprar algo en el mercado, otro no intenta comprar la misma mercadería, y es una buena costumbre, y hay quienes piensan que debe guiarse de acuerdo a ella.

(Pero si no acordaron precio, y se fue el comprador a pesar que dice que todavía piensa en el objeto otra persona puede comprar el objeto.

- 4- Si un colegio tiene personal docente completo y el director desea recibir un nuevo maestro a pesar que no posee nuevos puestos el nuevo maestro no puede tomar el puesto, ya que seguramente el director se propone despedir otro maestro, salvo que uno de los maestros abandona el colegio, y a pesar que es Mitsvá enseñar en este caso está prohibido. ya que toma el puesto de otra persona. Pero si una persona contrata un maestro particular para su hijo, y no hicieron operación de Kinian, puede otra persona contratar al mismo maestro, y no puede decir el primero al segundo, "buscate otro maestro" ya que le puede decir "Éste va a enseñar a mi hijo mejor que otro, y por cuanto es un asunto de Mitsvá y no un asunto monetario, puede hacerlo. Mas si se hizo operación de Kinian no puede hacerlo.

Lo mismo se aplica en relación a una mercadería que compró,

a bienes muebles y el Beit Din le nombra un Tutor como se hace con los huérfanos.

La compra venta y regalo de un borracho son válidos y si luego a la embriaguez de Lot, que desconoce lo que hace sus actos son inválidos, y es como un incapacitado mental, pero si daña debe pagar los daños, ya que debio haberse cuidado de llegar a un estado de semejante embriaguez (Ibid 13-15).

Capítulo 129

Quien desea comprar algo y alguien lo precede

- 1- Quien está listo a comprar o alquilar algo y otra persona se adelantó, y lo compró o alquiló se llama malvado, y lo mismo se aplica si encontró trabajo y vino su compañero y tomó su trabajo.
Así también quien compró de un no judío, y no hizo Kinian, y se adelanta otra persona y lo compra es un malvado, pero quien vuelve a comprar del comprador no se llama malvado. Incluso si no sabía al compararlo que su compañero estaba presto a comprarlo, y se entera luego, debe entregarlo a su compañero y sino lo hace es un malvado. (Ibid 111-1).
- 2- Hay quien dice que por cuanto se llama malvado debe devolver lo adquirido, pero la mayoría de los sabios sostienen que no hay obligación de devolverlo, y si hay un decreto que obliga devolverlo, lo saca de sus manos, y de todos modos quien quiere actuar piadosamente lo devuelve.
Sobre todo aquel que hace estas acciones, se anuncia en la sinagoga que se comportó malvadamente, para avergonzarlo y evitar que vuelva a realizar esas acciones, y se puede llamarlo

casa gracias a su mujer. Y debe aconsejarse con su mujer y a través de esto la paz acompaña a su hogar (Ibid 6).

- 5- Está prohibido en gañar en el comercio, por lo tanto si hay un defecto en lo que vende, debe informar a su cliente, aunque lo venda a un precio barato teniendo en cuenta al defecto. E incluso a un no judío no se puede vender animales que no fueron carneados con Shejitá (carneo ritual) como si fueran Casher. (Ibid 8).
- 6- Está prohibido engañar incluso cuando no hay pérdida, sólo para que lo aprecien gratuitamente por ejemplo no se insiste a su companero que venga a su casa a cenar si sabe que no aceptará su invitacion pero sin insitir puede invitarlo una o dos veces, ya que lo honra con la invitación, y es una norma de cortesía (Ibid 9).
- 7- Quien usa pesas y medidas inexactas comete una prohibición tanto en su trato comercial con judíos, como con no judíos (Ibid cap 14-1).
- 8- El castigo por esta transgresión es muy duro, ya que el estafador carece de la posibilidad de hacer Teshuvá completa, debido a que no recuerda a quien engaño y en que cantidades. (Ibid 2).
- 9- Los miembros de una ciudad están autorizados a fijar un precio fijo para todo lo que deseen, multando a quien cobre un precio mayor. También pueden establecer decretos y ordenanzas, castigando su incumplimiento, y existen numerosos detalles en estas leyes (ver Diné Mamonot 2a parte 2 cap.5) Por ejemplo. Los habitantes de la ciudad incluso la minoría puede obligar a la mayoría a construir un Beit Hakneset, a colocar guardia, a comprar un Sefer Tora, libros de Profetas y Hagiografos para que estén al servicio del público, a recibir huespedes, a entregar beneficencia, y a contratar un maestro para los niños, etc.
- 10- Quien vendió a su compañero un alimento prohibido tanto por la Torá como por ordenanza rabínica, si antes de comerlo el cliente se entera que era prohibido, lo devuelve al vendedor, y éste le devuelve el dinero (Ibid cap 8-1).
- 11- La compra venta y regalo de un incapacitado mental son actos completamente nulos tanto en lo que concierne a inmuebles o

Capítulo 128

Palabras fraudulentas y opresivas

- 1- De la misma manera como está prohibido engañar en el comercio está prohibido engañar con palabras engañosas, como está escrito: "No engañes a tu prójimo y temerás a tu D-s" (Levítico 25-17)
Es más grave el engaño de palabras que el fraude monetario, ya que el último se puede contabilizar y el primero no puede contabilizarse, y uno es en su dinero y el otro en su cuerpo, y todo aquel que clama y se queja a D-s de haber sido engañado se le contesta (Ibid cap 3-1).
- 2- Se llama fraude de palabras, por ejemplo si pregunta cuanto vale este artículo, y él no piensa comprarlo, o si cuando le preguntan sobre cierto artículo, dice vayan de fulano, y él sabe que no tiene.
No se le dice a una persona que hizo Teshuvá, recuerda tus antiguas acciones, o a un hijo de conversos, recuerda las acciones de tus padres, si ve que una persona es afectada por desgracias y sufrimiento, no le dice como le dijeron a job sus amigos, que si estaría limpio de pecados, no hubiera sido afectado. Si tiene una pregunta no se dirige a quien sabe que no puede contestarla. En síntesis, todas las palabras que producen un poco de vergüenza a su interlocutor está prohibido decir las, y entran en el marco de palabras fraudulentas u opresivas. (Ibid 2).
- 3- La prohibición de palabras rige incluso si se las dijo en privado, pero si otros escuchan se suma la prohibición de avergonzar a su compañero en público, que es como si derramara su sangre, y no tiene parte en el mundo venidero, si no hace Teshuvá. (Ibid 3).
- 4- Debe cuidarse de no oprimir con palabras a su esposa por cuanto llora con facilidad, el castigo de esa opresión llega pronto. Y ordenaron nuestros sabios: "Sé cuidadoso con el honor de tu esposa, ya que la bendición se encuentra en la

la excomunión de quien toma dinero ilegalmente, y si el vendedor argumenta que las monedas falsificadas no son las suyas, jura que está seguro de ello, y se exime del pago. (Ibid 13).

- 8- La ley del fraude rige únicamente en lo concerniente al precio, pero si el vendedor se equivoca en el peso el número o la medida en todos los casos se puede anular la venta (Ibid 22) También se anula si hubo una equivocación en la cantidad de monedas del pago.
- 9- Cuando se vende en un remate, y cada cual aumenta la oferta y el objeto es vendido a quien ofrece el precio más alto, no rige la ley de fraude, por cuanto así es la costumbre (Ibid 25).
- 10- Quien recibe dinero de su compañero por una mercadería, préstamo, y encontró una suma mayor que la pactada, aunque su compañero no haya exigido la devolución, debe retornar el dinero, ya que la suma nos demuestra que hay un error y no suponemos que regaló el dinero al vendedor. (ibid 6-2).
- 11- Quien compró un objeto a su compañero, y le dijo que tiene ciertos defectos que se ven en el objeto, y entre ellos un defecto que no se ve, y resulta que los defectos visibles no están, y el que no se ve se encuentra, se considera que hay un error en la operación, ya que el comprador pensó que como los defectos que no se ven no se encuentran en el objeto, también el defecto que no se ve no se encuentra (Ibid 11).

fraude debe toda la suma del fraude al defraudado, tanto lo haya defraudado intencionalmente o por error (Ibid 2).

- 3- Si el fraude es de menor valor que el sexto de la mercadería, no debe devolverla.
Pero está prohibido cometer fraude, por el valor de la más infima suma. ya que la Torá no distinguió entre diferentes sumas, y sólo nuestros sabios estimaron que menos del sexto del valor se suele perdonar la diferencia ya que es difícil calcular el precio exato del objeto, y en un error pequeño en el precio no ponen hincapie.
En un lugar donde el gobierno o la costumbre fijan precios fijos no se perdona incluso en un fraude menor de un sexto. (Ibid 3).
- 4- Si el fraude es de mayor de un sexto, se anula la compra, y si el estafado desea puede devolver el artículo pero el estafador no puede reclamar la anulación de la operación contra la voluntad del defraudado. (Ibid 4).
- 5- Si usó el comprador el objeto después de conocer que fue defraudado, puede exigir la devolución de la defraudación si ésta es de un sexto del valor del objeto pero si la defraudación es de más de un sexto no puede exigir la anulación de la venta ya que al usar al objeto demostró que aceptó la operación, salvo que haya informado al vendedor acerca del fraude antes del uso y se anula la venta pagando al vendedor indemnización por el uso (Ibid 15).
- 6- Quien le dice a su compañero que vende sin que se lo recrimine por fraude o que no se considere que hay en la venta fraude es como si no hubiera dicho nada y rigen las leyes de fraude.
Y sólo si dijo así sin especificar, pero si detalló y le dijo: "este objeto que te vendo en doscientos vale cien, y yo lo vendo con la condición que no rija la ley de fraude" en ese caso no rige la ley de fraude. (Ibid 14).
- 7- Si alguien vendió un objeto a su compañero, y recibió el pago, y se descubrió que las monedas son falsas, se considera que la compra se hizo por error.
Si el comprador no cree al vendedor puede pedir Beit Din

- 15- Si el vendedor se comprometió a transportar la mercadería hasta determinado lugar se encuentra bajo la responsabilidad del vendedor hasta que llegue al lugar y así es la costumbre.
- 16- Cuando se vende un campo la persona cuyo campo limita con ese campo tiene el derecho de pagarle al comprador el precio del campo y expulsarlo del mismo aunque el comprador sea un sabio de la Torá, un pariente y vecino del vendedor y el vecino del campo sea un ignorante y sin ninguna relación con el vendedor.

Y sobre esto fue dicho "Y haras lo correcto y lo bueno" (Deuteronomio 6-18), Y dijeron nuestros sabios por cuanto vende el campo y no le importa a quien se lo vende, es correcto y bueno que la compre el vecino, que puede tener mayor beneficio al ampliar su campo (Ibid 32-1).

Capítulo 127

Leyes de fraude y error en la compra

- 1- Está prohibido al vendedor o al comprador estafar a su compañero como dice el versículo "cuando se venda o se compra algo de su prójimo, no debe defraudar una persona a su hermano" (Levítico 25-y) y todo aquel que estafa tanto intencionalmente como por negligencia, comete una prohibición de la Torá y debe pagar la suma del fraude. (Ibid 2 cap 1-1).
- 2- El fraude que se debe devolver es si llega a un sexto del precio del artículo y en ese caso la venta es válida y el que comete el

vendedor, pero si no está seguro, o teme que el comprador, no entrega la se escape y no le pague, está autorizado a demorar la entrega hasta que reciba el pago (Ibide cap 29 -1-2).

- 11- Si se fijó que el vendedor entregue la mercadería inmediatamente, o en en cierto plazo, y no se la dio, hay quienes dicen que se anula la venta. Y quienes dicen que no hay diferencia si necesitaba o no la mercadería, sino la diferencia radica en lo siguiente : si acordaron explícitamente la entrega en cierta fecha, que bajo el incumplimiento de la condición se anula la venta, y si no se acordó expresamente no se anula. Y si a través de la demora en la entrega de la mercadería se ocasionó un daño al comprador, hay casos en los cuales el vendedor debe pagar indemnización y es tarea del Beit Din aclarar el asunto (Ibid 3-4).
- 12- Una vez hecho el kinian y pagada la compra, el comprador debe sacar el objeto del dominio del vendedor, y si no lo saca del dominio del vendedor después que éste lo advierte que lo saque el vendedor tiene el derecho de sacarla incluso al dominio público. Y si no tiene posibilidad de advertirlo informa al Beit din, y ellos alquilan un lugar para depositar la mercadería con el dinero de parte de la mercadería. Lo mismo se aplica a quien compra una casa o un campo, quedando en el lugar bienes del vendedor. (Ibid 6-7).
- 13- Todo aquel que vende una tierra o bienes muebles es responsable de ellos. Por ejemplo : Si fue tomada la mercadería de las manos del comprador por culpa del vendedor, debe el vendedor devolver el dinero, aunque no se haya mencionado su responsabilidad en el momento de la venta. incluso si vendió una tierra con un documento, y no se recordó la responsabilidad, debe dar otra tierra al comprador o devolver el dinero, (Ibid cap 30-1 y ver allí detalles de estas leyes).
- 14- Está prohibido vender a su compañero tierra o inmuebles que se encuentran bajo disputa judicial, hasta que informe al comprador, y a pesar que el vendedor es responsable en caso de perder el campo, de todos modos las personas no desean invertir dinero, y luego tener que hacer juicio para recuperarlo. (Ibid 5).

y nos guiamos por él de acuerdo al Talmud. y sobre una costumbre en asuntos monetarios de dijo que la costumbre anula la ley, si no se tratá de una costumbre. ilícita. (Ibid cap 2-1-2-)

- 7- Hay diversas condiciones que no tienen validez en asuntos monetarios, por lo tanto hay, que aconsejarse con una autoridad rabínica al redactar un contrato o hacer una operación que involucra a dos partes, para cerciorarse que lo pactado sea válido. Sobre comercio con mercadería prohibida ver Diné Mamnot a parte 1-21.
- 8- Quien desea comprar un objeto y el vendedor pide doscientos y el comprador ofrece, y sin llegar a un acuerdo cada cual siguió su camino, y luego se olvidaron a encontrar, y el comprador hizo una operación de Kinian del objeto, sin que hablaran del precio, si el vendedor demanda al comprador, éste debe abonar sólo cien, y si el vendedor vino y arrastró al objeto, sin haber causado para hacerlo fuera del Kinian, debe dar doscientos, ya que suponemos que quien se dirige a su compañerp acepta su opinion. (Ibid cap 27-1).
- 9- Reubén vendió mercadería a Shimón, y argumenta que la vendió al contado, y el comprador sostiene que no escucho del vendedor que desea el pago al contado, y compró a consignación, jura Reubén que especificó esto al vender y jura Shimon que no escuchó esto, y mantiene el objeto en su poder. (Ibid 7).
- Por la general las ventas son al contado, si no se sabe que es en consignación, como en el caso de mayoristas que compran de la fábrica. (Ibid).
- 10- Si vende una mercadería a su compañero y éste quiere pagarle con otra mercadería, él vendedor puede negarse a recibirla, y debe pagarle al contado con la moneda corriente del país y si acordó con el vendedor que le iba a pagar en determinada moneda. O con cierto objeto, debe pagar con esa moneda o con ese objeto. (Ibid capt 28-13-14).

Quien vende en Findo consignación debe entregar la mercadería inmediatamente después que se hizo el Kinian, a pesar que no recibió el dinero, y sólo después que se le aseguró el pago al

el kinian, de todos modos el comprador o el vendedor que acordaron un precio, a pesar que no pagó la mercadería y no se anotó su precio, corresponde que las dos partes cumplan con su palabra, y todo el que no cumple con su palabra no es una persona de confianza, y los sabios no lo miran bien, aunque haya cambiado el precio por cuanto cambio la cotización (Ibid 2).

- 3- Hay quien dice que la prohibición de cambiar su palabra es de la Torá, y quien sostiene que es rabínica, y el Beit Din, puede ayudar a que no llegue a estos casos llamándola transgresor, y hay quien dice que se lo puede llamar malvado, pero nose lo obliga a cumplir con su palabra.

Y estas palabras se aplican en cualquier caso que no se efectuó Kinian por alguna causa, y de todos modos está prohibido cambiar su palabra. (Ibid).

- 4- Quien le pide a su compañero que le compre determinado objeto y le entrega el dinero, no necesita hacer kinian, ya que el Kinian es para afirmar la compra, el regalo, o un alquiler, pero cuando se encarga algo y su compañero cumple con lo pedido, no se necesita kinian. (Ibid 8).

- 5- Quien pagó el precio de un artículo o parte del valor de bienes muebles, a pesar que todavía no los adquirió por cuanto no hizo kinian, toda aquel que se arrepiente tanto en vendedor como el comprador no hizo un acto de un judío, y hay "Quien se va a cobrar de él", y si su antagónista lo perdona, no se cobra de él.

"Quien se va a cobrar" (Mi Shepara) significa que se lo maldice en el tribunal y se le dice: "Quien se cobró de la generación del diluvio, de la generación de la torre de Babel, de los habitantes de sodoma y gomorra, y de los egipcios en el marse cobrará de quien no mantiene su palabra, y aunque no lo maldigan en el tribunal desde el cielo recibe su castigo (Ibid cap 4-1-2-).

- 6- Todo tipo de adquisición que se acostumbró entre los comerciantes, como dando puna moneda al vendedor, con un apretón de manos entregando al comprador la llave, etc, se considera Kinian por fuerza de la costumbre.

La costumbre es una importante base en las leyes monetarias,

todos los factores secundarios de los cuales puede beneficiarse el testigo. Tampoco puede ser juez si puede llegar a obtener algún beneficio de este juicio (IBid cap 8-1).

- 10-** Si un abogado que recibe parte de lo que obtenga del demandado o que acuerda que se le pague según la voluntad del demandante, entonces los parientes del abogado son ineptos como testigos y jueces, y por supuesto él mismo es inepto.

Por lo tanto quien tiene testigos debe cuidarse de nombrar como abogado a uno de los testigos o uno de sus parientes.

Si el abogado recibe una remuneración fija independiente del resultado del juicio, sus parientes pueden atestiguar pero es censurable hacerlo (Ibid 19-20).

Capítulo 126

Leyes de compra y venta

- 1-** Quien pregunta al vendedor el precio de un artículo, y le dijo el precio y los dos consintieron en la realización de la operación, los dos pueden arrepentirse aunque hayan acordado la operación adelante de testigos, hasta que el comprador haga la adquisición del objeto, en cada caso según el proceso de adquisición correspondiente.

Cuando se termina el Kinian no puede arrepentirse ni el comprador ni el vendedor aunque no haya testigos si reconocen que se hizo la adquisición, ya que los testigos son necesarios sólo contra mentirosos (Diné Mamnot 2a parte 1- cap1-1).

- 2-** A pesar que la operación no se termina hasta que se haga

pero si ya se cometió la transgresión no atestigua, debido a que es como si difamara a su compañero al no afectarlo judicialmente al estar solo. (ibid 3).

- 3- Está prohibido atestiguar sobre un asunto que no presencié, o pesar que reciba la información de una persona de confianza que sabe que no miente (Ibid 4).
- 4- Se infunde temor a los testigos y se les informa la gravedad del pecado del falso testimonio y la vergüenza de quien lo hizo en este mundo y en el mundo venidero y que es despreciable incluso en los ojos de aquellos que lo contrataron (Ibid 9).
- 5- Durante todo el tiempo que la persona recuerda el asunto puede atestiguar y no teme que a causa del tiempo pasado no recuerde el asunto claramente (Ibid 10).
- 6- Todos aquellos que no son aptos para juzgar, no son aptos como testigos, con la excepción de un amigo y un enemigo que no pueden juzgar y pueden testimoniar, ya que los testigos se limitan a testimoniar lo que vieron pero el juicio depende de la consideración de los jueces y de sus conjeturas y conviene que haya amor u odio que inclinen su corazón. (Ibid 5-1).
Si se reconoce en el testimonio que los testigos en su testimonio se ven arrastrados por su odio, se les aplica la ley de quien Tiene interés en el juicio que es inepto para testimoniar (Ibid cap 8- 17).
- 7- Quien aceptó que un pariente u otra persona inepta para testimoniar o para juzgar, o incluso si aceptó de los ineptos sirva como dos testigos para testimoniar sobre él o como un tribunal de tres jueces si concluyeron el acuerdo, no puede arrepentirse.
Y sólo cuando sabía que era inepto, pero si no sabía, fue un error y puede arrepentirse incluso después que atestigue en el tribunal (Ibid II).
- 8- Un malvado no puede atestiguar a pesar que sabemos que no miente y existen en esta ley numerosos detalles (ver Ibid cap 6).
- 9- Está prohibido atestiguar en todo testimonio con el cual se beneficia y esto depende del juez que debe prestar atención a

se consideran como tribunales no judíos, y está prohibido juzgarse en ellos como frente a tribunales no judíos, salvo que el demandado se niegue a ir al Beit Din , y entonces recibirá autorización del Beit Din para recurrir al Tribunal del estado. (Ibid 5)

- 8- Si alguien merece ser excomulgado por burlarse en el tribunal los jueces pueden renunciar a su honor y no excomulgarlo, pero si la burla afecta al honor del creador, como cuando se desprecia a la Torá y a los jueces, es necesario fortalecer el honor de D-s y castigar según parezca apropiado a los jueces. (cap 6-4).

Capítulo 125

Leyes de los testigos

- 1- Quien puede testimoniar para una persona, es apto para atestiguar, y su compañero tiene beneficio de su testimonio, debe atestiguar si se le pide que testimonie, en el Beit Din, tanto haya otro testigo junto o a él o esté solo.
Si se abstuvo de atestiguar, no debe nada de acuerdo a la ley terrenal, mas debe ante D-s. Todo aquel que no quiere atestiguar, se lo obliga a hacerlo como en toda Mitsvá positiva. (1 cap 1-I-2).
- 2- Si un testiguar se encuentra solo atestigua sólo en un asunto monetario, ya que obliga al demandado a jurar, o en un asunto de prohibiciones para evitar que se llegue a una transgresión,

Capítulo 124

Leyes de jueces

- 1- No hay un tribunal Rabínico (Beit Oin) con menos de tres personas, y ellos juzgan el caso a la fuerza el demandado se niega a ser juzgado o no desea ser juzgado en la ciudad del demandante, mas si acepta ser juzgado en su ciudad, pero no acepta los tres jueces que eligió el demandante, entonces cada uno de los litigantes eligen un juez, y esto se puede hacer si no hay jueces fijos mas, si hay jueces fijos en la ciudad no puede decir no estoy dispuesto a aceptarlos (Ibid 10- cap 1-I).
- 2- Es necesario que todos los miembros sean sabios de la Torá y personas probas y no debe sentarse en el tribunal hasta que sepa pque todos los jueces son apropiados a su función (Ibid 3).
- 3- Está prohibido al juez escuchar los argumentos de uno de los litigantes cuando no se encuentra presente el otro litigante, y el litigante también comete una prohibición (Ibid 12).
- 4- Quien es demandado a pagar una suma de dinero no puede buscar todo tipo de argumentos que obliguen a su litigante a llegar a un compromiso y perdonarle parte de la deuda, y si así hace no cumple su obligación con D-s hasta que devuelva al demandante lo que corresponda (Ibid cap 2-6).
- 5- Está prohibido juzgarse frente a jueces no judíos o en tribunales no judíos, aunque los dos litigantes de mutuo consentimiento hayan aceptado juzgarse allí, y todo aquel que busca ser juzgado en ellos es un malvado y es como si agraviara y ultrajara a la Torá. (Ibid cap 5-1).
- 6- Si el gobierno sólo reconoce el poder de los tribunales no judíos, y no podrá salvar su dinero recurriendo a un Beit Din, hace la demanda primero en un Tribunal judío y si el demandado no viene, toma permiso del Beit Din para recurrir a un tribunal no judío, y salva su dinero en el tribunal no judío aunque le puede producir daño o peligro al acusado. (Ibid 3).
- 7- Los tribunales judíos que juzgan de acuerdo al derecho turco, inglés, etc, o según leyes promulgadas por el parlamento de judíos,

- 3- A quien exige el pago de una deuda, se le pide en el tribunal que especifique cual es la causa de la deuda, (si se trató de un préstamo, depósito, indemnización, etc) ya que quizás de acuerdo a su parecer le deben dinero, pero de acuerdo a la ley no le deben.
y lo mismo cuando su litigante dice que le debe, debe aclarar su argumento, por el mismo motivo. Y aunque se trate de un gran sabio se le pide que especifique sus palabras. (Ibid 3).
- 4- Desde el momento que ofreció en el tribunal determinado argumento, por el cual pierde el juicio, aunque todavía el tribunal no dio el veredicto, no puede declarar otro argumento que contradice al anterior. Aunque tenga testigos sobre el segundo argumento no es válido. Todo esto es si pasó más de un instante entre uno y otro argumento, pero si inmediatamente cambia de argumento puede contradecirse, y se toma como válido al segundo argumento.
(Ibid 86-1).
- 5- Se acostumbra en los tribunales, y así corresponde hacer, que un escriba anote los argumentos de los litigantes, y no pueden contradecir argumentos que ya fueron escritos por el escriba (Ibid 5).
- 6- Si Reubén presta cien a Shimón y Shimón presta cien a Levi, se toman cien de Levi para pagar a Reubén, tanto Levi haya tomado el préstamo, cuando Reubén le prestó a Shimón o después, tanto el préstamo sea oral o con documento.
Lo mismo se aplica si la cadena es mas grande, por ejemplo, Levi le debe a Iehudá, y Shimón a Levi, y Reuben a Shimón, se cobra de Reubén para pagarle a Iehudá. (Ibid cap 13-1).
- 7- Hay ciertos casos en los cuales hay que jurar, y los jueces deben esforzarse en evitar que se llegue a jurar. De manera que cuando corresponde que se jure dice el juez al litigante: De acuerdo a la ley debes jurar, y sabe que no deseo que jures y pronuncies el nombre de D-s, incluso en un juramento verdadero compra tu juramento en esta determinada suma de dinero y lo mismo le dice a su litigante: evita el juramento aceptando esta suma y perdona cada cual a su ompañero (Ibid 9- cap 1-9).

persona que es necesario debe hacer un nuevo documento.

- 9- Está permitido prestar con interés a un no judío, y tomar prestado de ellos, y es preferible, anteceder un préstamo a un judío sin interés que a un no judío cobrando interés (Ibid 16-1-2).
- 10- Si un judío que prestó dinero de un no judío con interés, está prohibido que otro judío sea garante de la operación, puesto que de acuerdo a sus leyes van a exigir primero el pago del garante, el garante va a reclamar del prestatario el pago del interés, que el garante debe al no judío. (Ibid cap 19-1).
- 11- Hay muchos detalles en las leyes de Rivit, y hay casos que parecen permitidos y están prohibidos, por lo tanto si alguien tomó prestado o compró y quiere regalar algo al prestamista o al vendedor, debe aconsejarse con una autoridad competente.

Capítulo 123

Diversas denunciar

- 1- Está prohibido dar un falso argumento para desviar el juicio, o demorarlo. Por ejemplo si prestó cien a su compañero, no argumenta que le debe doscientos, para que su litigante reconozca la deuda de cien y jure por el resto. (Ibid cap 81-1-)
- 2- Si hay tres personas que exigen cien de una persona, y ésta niega toda deuda, no puede uno de ellos exigir toda la deuda y dos de ella ser los testigos, y cuando obtienen el dinero se lo reparten, y sobre estos otros casos similares dijo la Torá "De toda palabra engañosa te alejarás, (Ibid 2).

ya que las personas no ponen hincapie en su precio. (Ibid cap 4-1-2).

5- Un préstamo indexado de acuerdo al índice de aumento de precios, se considera préstamo con Rivot, y es necesario hacer un Heter Iská (documento que permite el interés, convirtiendo al prestamista en Socio del prestatario), y lo mismo se aplica a la indexación de acuerdo al dólar u otros índices. (Ibid cap 7).

6- Si vende una mercadería al precio de doce con la condición de pagarla después de cierto plazo, puede ofrecerle al comprador que la compre al contado y le dejará la mercadería al precio de diez, y sólo cuando se cerró la venta al precio de doce, y el comprador recibió una rebaja al pagar al contado.

Pero antes de cerrar la venta, si le dijo. Si me pagas ahora el precio es diez no puede pedir luego el precio de doce, por lo tanto comerciantes que dicen el precio al contado es así y a cuota el precio es mayor, cometen una transgresión.

Y puede conducirse así, cuando le preguntan el precio dice el precio en cuotas, y cuando el cliente acepta las condiciones y adquiere el objeto, le informa que si le paga al contado recibirá un descuento. (Ibid cap 8-8).

7- Socios pueden recibir más que el capital invertido, y ésta es la base del decreto del Heter Iska, documento firmado por socios, a través del cual el inversor (y el prestamista) pueden recibir ganancias del negocio (el prestatario), y entre socios no se presta atención que uno de ellos sólo pone el dinero y el otro dirige el negocio. El Heter Iska no es un subterfugio para librarse de la prohibición de Rivot, ya que todo tipo de engaño está prohibido en lo que concierne al Rivot, sino realmente a través del documento se considerarán socios.

En el libro Diné Mamnot la parte 5 cap 13 hay diferentes fórmulas de Heter Iska, y es posible copiarlas de ahí.

8- Se puede trabajar con bancos que hicieron Heter iska que son válidos por la ley, por cuanto los más grandes rabinos redactaron la fórmula de dichos documentos.

· Pero una persona particular no puede hacer un documento general que le sirva para todas sus operaciones, sino con toda

Capítulo 122

Leyes del interés (Rivit)

- 1- Prestar dinero cobrando interés es una grave prohibición varias veces sancionada por la Torá, e incluso el prestatario que paga el interés, el garante y los testigos transgreden la ley; y no hay diferencias si el prestamista es rico o pobre.
 Todo el que presto con interés va a sufrir el desmoronamiento de sus bienes, es como si renegara de la salida de Egipto y en D-s. (Ibid 5 cap 1-23).
- 2- Está prohibido obtener todo beneficio del prestatario, por ejemplo que el prestatario enseñe Torá al hijo del prestamista cuando todavía no devolvió el dinero, si no lo solía hacer antes de recibir el préstamo.
 Asimismo el prestatario no debe honrar al prestamista con ninguna Mitsvá, como llamado al Sefer Torá, apertura del arca, etc. Y como esto se hace en público, aunque sin préstamo también le hubiera dado el honor, ahora no puede hacerlo. (Ibid cap 2-5-7).
- 3- Si se arrepintió de la transgresión y quiere devolver el Rivit, si se trata de una suma determinada se la recibe, y si no se trata de una suma exacta, y todo su negocio, y su sustento estaba basado en el cobro de interés, no se le acepta el dinero para facilitarle la teshuvá, y todo aquel que le aceta el dinero, nuestros sabios no lo ven con beneplácito.
 Quien devuelve el Rivit, a pesar que hace una Mitsvá, no bendice sobre ella, ya que vino a través de una transgresión (Ibid cap 3-6).
- 4- Está prohibido prestar una cantidad determinada de frutos, con la condición de devolver esa misma cantidad, ya que quizás aumente el precio, y resulte que devuelve más de lo que prestó, y sólo puede hacerlo si ya se sabe fehacientemente cual va a ser el precio o tiene esa mercadería ahora en su depósito.
 Mas se puede prestar una hagaza de pan o una botella de aceite,

desea cumplir. También es Mitsvá pagarle la deuda a un no judío (Ibid 3-cap 2-1).

- 10-** Cuando llega la fecha del pago y viene a cobrar la deuda, y el prestatario carece de dinero, se le dice al prestatario que traiga todos sus bienes, sin dejar incluso una aguja, y de esos bienes se le entrega al prestario el valor de comida para treinta días, vestimenta para doce meses y no vestido de seda, sino una ropa apropiada para la persona y sólo ropa de días laborables, pero no es necesario dejarle ropa de Shabar e Lom Tov. Asimismo se le da una cama para sentarse, y todo lo que necesito para dormir en ella. Se le da calzado y Tefilín, y lo que queda se vende para pagarle al prestamista (Ibid 2).
- 11-** Es Mitsvá que los herederos paguen la deuda de sus padres y se los obliga a pagarla de la misma manera que se hubiera obligado a su padre. Aunque se trate de un préstamo oral, incluso de los bienes muebles que dejó su padre, y aunque su padre los compró después del préstamo. Pero si no heredaron nada de su padre, no deben pagar la deuda, y se considera una actitud piadosa hacerlo, cuando tienen la posibilidad de pagar la deuda o llegar a un acuerdo con el prestamista para que perdone la deuda o por lo menos renuncie a una parte. Y se sabe en nombre Arizal que existe un gran sufrimiento para el alma cuando queda debiendo dinero en este mundo (Ibid 3 cap 7).
- 12-** Quien presta dinero asegurándose el pago con un garante, no exige el dinero primero del garante, sino del prestatario. (Ibid 4 cap 2-1-10).
- 13-** El séptimo (año de shemita) anula las deudas, y para evitar que la deuda se anule puede escribir incluso al final del séptimo año un documento llamado Prozbul. La fórmula de este documento figura en Diné mamono 1a parte 1 cap.34.2).

aunque que no tuvo la intención de que el dinero se pierda, al utilizarlo sin gran necesidad se considera que causa la pérdida (Ibid 6-7).

- 5- Está prohibido dar un préstamo sin testigos, incluso a un sabio de la Torá, salvo que le deje una prenda. Y lo mejor es escribir el préstamo en documento o recibir un cheque a cambio y todo el que presta sin testigos transgrede "No colocarás escollos ante el ciego" y ocasiona una maldición a si mismo Ibid 8).
- 6- Una persona que quiere incrementar sus actos piadosos debe pagar primero su deuda. (Ibid 9).
- 7- El dinero se encuentra bajo la responsabilidad del prestatario hasta que el dinero llegue a la mano del prestamista o su emisario (Ibid cap 6-1).
- 8- Los más grandes sabios de las últimas generaciones discreparon en el caro que prestó dinero a su prójimo en determinada moneda y ésta se abarató a encareció, o venbió a su compañero una mercadería y cambió la cotización de la moneda.

Hay quienes afirman que paga de acuerdo al valor en el momento del préstamo y la mayoría de los sabios sostiene que si se encareció paga de acuerdo al encarecimiento y no se considera que paga interés, y cuando baja su valor, paga de acuerdo al precio inferior, aunque pierda el prestamista. Hay quienes dicen que siempre se va de acuerdo a la moneda importante y principal del país. Hay otra opinión que sostiene que se debe llegar a un compromiso entre las partes y quienes dicen que se va de acuerdo a quien posee el dinero.

Y estas opiniones fueron dichas en una época que el dinero era de plata oro o bronce, mas en nuestros días que se usan billetes y hay siempre oscilaciones en el valor de la moneda, el prestatario y el cliente deben acordar de acuerdo a que moneda o a que índice de precios va a efectuar. Si no acordaron nada, y hubo un brusco cambio en la cotización de las monedas completamente imprevisto, conviene que lleguen a un compromiso. (Ibid 11, 2-3).

- 9- Es una Mitsvá positiva de la Torá que el prestatario pague su deuda, y si se niega a hacerlo se lo golpea hasta que decida cumplirla, como se hace con cualquier Mitsvá positiva que no

JOSHEN UMISHPAT

Capítulo 121 Préstamo y pago

En esta parte atraeremos en forma resumida leyes monetarias cuyo conocimiento es necesario para toda persona. Las leyes fueron recopiladas del libro Diné Momonot y sefer Halvaot y quien desea profundizar debe examinar la fuente.

- 1- Es una Mitzvá positiva prestar dinero a un pobre, y es una Mitzvá más importante que la beneficencia. Su pariente pobre tiene precedencia sobre otros pobres, y los pobres de su ciudad preceden a los de otra ciudad.
Incluso a un rico que necesita un préstamo en cierto momento es Mitzvá prestarle, y fortalecerlo con palabras y aconsejarlo apropiadamente (Diné Mamonot 1 cap 1-).
- 2- Está prohibido presionar a un pobre para que pague su deuda cuando sabe que no tiene dinero, e incluso causar que el prestatario lo vea, ya que no siente cómodo ante su presencia al no tener con que pagar la deuda. (Ibid 13).
- 3- De la misma manera como está prohibido que el prestamista exija el pago, está prohibido que el prestatario se abstenga de pagar cuando posee el dinero, como dice el versículo del libro de Proverbios (3) :“No digas a tu prójimo: vete y vuelve mañana y tú tienes“.
Y cuando llega la fecha de pago convenida, el prestatario debe procurar con todas sus fuerzas pagar la deuda. (Ibid 5).
- 4- Está prohibido tomar un préstamo y gastarlo innecesariamente perdiendo el dinero de manera que el prestamista no va a poder cobrar su deuda, a pesar que el prestamista sea muy rico, y si así hace es un malvado y ordenaron nuestros sabios que sea el dinero de tu prójimo querido por ti como el tuyo propio, y

- 12- A todo aquel que desposó una mujer prohibida para él, aunque más no sea por una prohibición de índole rabínica, se lo obliga a divorciarla (Ibid 20).
- 13- Si la mujer no puede ser divorciada, porque se enloqueció o porque no desea tomar la carta de divorcio (guet), el Tribunal Rabínico le permite casarse con otra mujer (ver Ramá en relación al decreto de la monogamia de Rabenu guershon y a quien juró que no iba a tomar otra esposa).
- 14- Si el esposo ve que su mujer no se comporta apropiadamente, le reprende en forma privada tranquilamente para conducirla por el recto camino, y no se la reprende riñendo o infundiéndole temor, y corresponde que toda persona ponga atención en las acciones de su mujer y sus hijos y los corrige hasta que sepa que están limpios de toda falta, (Ibid 178-21-22).

excrementos de perro o curtidos de cucros, si su esposa no soporta su mal olor, se lo obliga a divorciarla y a pagarle su Ketuvá.

Si el hombre se volvió sarnoso, se lo obliga a divorciarla y a pagarle la ketuvá, a pesar que la mujer desee seguir viviendo con él, no se le escucha, ya que el contacto entre ellos deshace su carne. Y si ella dice que vivirán con testigos, que impiden que mantengan relaciones conyugales se la escucha y no se divorcian (Ibid 154-1).

- 7- Si un hombre frecuentemente se enoja con su esposa y la expulsa de su casa se lo obliga a divorciarla, ya que a través de esta conducta, no la alimenta y no mantiene relaciones conyugales de vez en cuando y se lo considera un rebelde (Ramá 154-3).
- 8- Una persona que golpea a su esposa comete un grave pecado, como el que golpea a su prójimo, y si lo hace frecuentemente, el Tribunal Rabínico tiene el poder de castigarlo, azotarlo y excomulgarlo, haciéndolo jurar que va a volver a pegarle. y si no obedece al tribunal hay quienes dicen que no se lo obliga a divorciarla, y se le advierte primero una o dos veces que no es la costumbre de los hijos de Israel pegar a sus mujeres (Ramá Ibid).
- 9- Si el esposo es estéril, y la mujer desea hijos para que la ayuden en su vejez, se lo obliga a divorciarla.
- 10- Si una mujer argumenta que su esposo es impotente y quiere divorciarse, y él niega sus palabras, hay quienes sostienen que se cree a la mujer, y aunque no hayan pasado diez años se lo obliga a divorciarla, y no le paga la ketuvá. Y hay quienes afirman que en esta época que hay mujeres insolentes no se le cree si no hay otros motivos que nos permiten conjeturar que sus palabras son verdaderas. (Ibid 7).
- 11- Si se sabe que el hombre desea abandonar el país, se lo hace jurar que no abandonará el país o se lo obliga que antes de viajar la divorcie.
Si se sabe que no puede quedarse en el lugar donde desposó a su mujer porque su vida corre peligro, se lo obliga a divorciarse, debido a que su esposa no está obligada a viajar con él. (Ibid 8-9).

LEYES DEL DIVORCIO

Capítulo 120

- 1- No se divorcia a su primer esposa, salvo si cometió un acto inmoral, ya que cuando alguien divorcia a su primera mujer, incluso el altar derrama lágrimas, y no conviene apresurarse en divorciar a su primer esposa, pero su segunda esposa si la odia, la divorcia (Ibid 119-1).
- 2- Una mujer que tiene ideas heréticas o malas cualidades o no se conduce recatadamente como cooresponde conducirse a una hija de Israel, es Mitzvá divorciarla. (Ibid 4).
- 3- Una mujer que fue divorciada por actuar inmoralmente, no es apropiado que otra persona la despose.
- 4- Quien divorció a su esposa, no vive con ella en un mismo patio para que no lleguen a mantener relaciones íntimas, y si es Cohen no puede vivir con ella en una misma calle, y una pequeña aldea es como una misma calle.
Si le debía dinero envía un emisario a cobrarlo y no mantiene ningún trato con ella. Se puede alimentar a su divorciada, es mayor Mitzvá que alimentar a otro pobre (Ibid 7-8-9.).
Si tienen un comercio en común, no se divorcian hasta que dividen el negocio, ya que no pueden mantener la sociedad después del divorcio. (Shaaré Ezrá 1a parte cap 109).
- 5- Quien divorcia a su mujer, y vuelve a mantener relaciones íntimas con ella delante de testigos, antes de que sea desposada por otros, puesto que se trata de su antigua esposa se supone que decidió volver a casarse con ella, y no mantuvo relaciones prohibidas con ella, ya que se conjetura que una persona no hace un acto prohibido cuando puede conseguir el mismo provecho con un acto permitido, por lo tanto se la considera mujer casada, y si quiere separarse de ella, le divorcia nuevamente.
Si se aisló con ella delante de testigos, hay dudas si la volvió a casar por lo tanto debe volver a divorciarla por las dudas (Ibid 149-1.2).
- 6- Quien en forma repentina le surgió mal aliento de la boca, o un desagradable olor de la nariz, o se volvió recolector de

viente años presté atención que el porcentaje de divorcios de parejas con los nombres del novio similar al suegro, o de la madre del novio similar a la novia es bastante alto.

Capítulo 119

Derechos y deberes del esposo y su mujer

- 1- Cuando desposa una mujer se compromete en diez puntos y adquiere derechos en cuatro puntos, aunque no se haya especificado en el contrato matrimonial. (Ketuvá), cuidados médicos, rescatarla si cae cautiva, su entierro, alimentarse de sus bienes después de su fallecimiento hasta que se comprometa, y que los hijos varones de su matrimonio hereden su Ketuvá, fuera del reparto del resto de la herencia.
Sus derechos son : el beneficio del trabajo de su mujer, su hallazgo, las ganancias de su capital, y su herencia. (Sh.A.69-1-2-3).
- 2- El beneficio de su trabajo fue establecido en contraposición de su alimentación, por lo tanto si la mujer dice :“No me alimento y no trabajo se la escucha“, mas si el esposo dice: “No te alimento y no tomo el beneficio de tu trabajo“, no se le escucha.

- 6- Después de las siete bendiciones del casamiento, se bendicen siete bendiciones después de Birkat Hamazón sobre un vaso de vino. Y en toda comida que se celebra después de la primera comida durante los siete días siguientes al casamiento. Se cuida de las siete bendiciones. Mas se necesita en cada comida "nuevos semblantes", es decir, dos personas que participan en la comida que no camieron en las comidas anteriores de los novios. Y es bueno invitar a estas comidas a personas importantes. Las siete bendiciones se bendicen sólo en la casa de los novios, pero si uno de sus amigos organiza una comida en su casa, no se bendice. En Shabat e Yom Tov no necesita nuevos semblantes, y se bendice en cada una de las tres comidas de Shabat, si hay diez personas. Si no hay diez personas bendice sólo "Hasher Bara". En el Zimún dice en todos los casos "Hasimjá Vemeonó" (Ibid 15 - ver Shaaré Shaaré Ezra 1a parte cap. 105).
- 7- Un novio durante los siete días de la fiesta no realiza trabajos, incluso para evitar una pérdida, y no comercia, ni sale sólo, ya que el novio es como un rey. y come y bebe y se alegra con su novia tanto un individuo que fue soltero o un viudo, y la mujer no puede renunciar a que la alegren. Pero el socio del novio puede trabajar y comerciar regularmente. El soltero se alegra con su mujer siete días, y el viudo que se casa con una no virgen o quien se vuelve a casar con su divorciada se alegra sólo tres días. El novio puede dentro del primer año del casamiento viajar al exterior por asuntos de negocios (Ibid 16-19).
- 8- Es una gran Mitzvá alegrar al novio y la novia, y el premio de quienes los alegran es muy grande. Pero debe cuidarse de no alegrarlos de manera burlona o a través de una transgresión aunque sólo de índole rabínica, y por su puesto que no podrán bailar hombres y mujeres juntos (Ibid 18).
- 9- Hay quienes sostienen que no es bueno desposar una mujer cuyo nombre es como el nombre de su madre, o cuando el novio y su suegro tienen el mismo nombre, y es bueno cuidarse. Pero si se cambia el nombre se soluciona por completo el problema. (Ibid 28) y durante mi trabajo en el Tribunal rabínico durante

Capítulo 118

Leyes de casamiento

- 1- Como se bendice sobre todo placer antes que bendiga, así se decretó que se bendiga por el placer del casamiento antes de efectuarlo. Ésta es la bendición del compromiso (Irusin).
Y se acostumbro que el novio no bendiga, sino el que celebra el casamiento, para no avergonzar a quien no sabe bendecir. Se debe cuidar quien bendice de pensar en heximir al novio de la bendición, y el novio también debe prestar atención a la bendición y pensar eximirse de ella. Es bueno además, advertir a la novia que preste atención a la bendición y piense eximirse de ella al escucharla. (B.I.J. 1 Shoptim 2).
- 2- Después de la bendición y de probar de la copa de vino, le muestra el novio el anillo o el dinero con el cual santifica a su novia a los testigos para que verifiquen si vale Prutá, y los testigos observan la entrega del anillo a la mano de la novia, y a través de su observación la novia queda consagrada al novio. Y la novia presta atención al recibir el dinero o el anillo que lo hace para casarse. (Ibid 5).
- 3- Hay quienes suelen casar con tres monedas de oro, plata y cobre, y es preferible hacerlo con un anillo de plata, y hay quienes acostumbran grabar en el anillo la letra Achem simbolizando el nombre de D-s, y es una bella costumbre (Ibid 8).
- 4- Se acostumbra que el novio bendice Sheejeianu“ sobre un nuevo Talit, y se extiende el Talit sobre las cabezas de los novios, y bendicen siete bendiciones sobre el vino. Y se deben cuidar que quien efectúa el casamiento es temeroso de D-s y experto en las leyes de casamiento. Luego se rompe un vaso de vidrio, recordando la destrucción del Beit Hamikdash (ver B.I.J.)
- 5- Se acostumbra que el novio ayune el día de su casamiento, puesto que quien desposa a una mujer se le perdonan todos sus pecados, y necesita agregar el mérito del ayuno y a través del ayuno va a tener mayor predisposición para hacer Teshuvá, y las novias no acostumbraron ayunar. (ibid 13).

- 7- Incluso un hombre cuyo oficio está vinculado a las mujeres, no puede aislarse con ellas, y si es necesario aislarse su mujer se encuentra en el lugar o se dedica a otro oficio (Ibid 7).
- 8- No se nombra incluso a un hombre fiel y de conducta intachable guardián en patio de mujeres, aunque se pare en la parte exterior, ya que nadie está asegurado que podrá resistir la tentación de relaciones prohibidas.
Por la misma razón, no se debe nombrar a un nombre para que se ocupe de todos los asuntos de la casa, para que no conduzca a su mujer a cometer adulterio. (ibid 15-16).
- 9- Escribieron los sabios de las últimas generaciones que es posible aislarse en un taxi de día o en un ascensor, ya que se encuentra en el lugar un breve lapso y otras personas esperan. De todos modos con una persona indigna hay que cuidarse.
- 10- Los judíos no son sospechosos de homosexualidad o de cometer aberraciones sexuales con animales, por lo tanto no se prohíbe aislarse con hombres o animales, y si se aleja incluso de esto es alabado, y los no judíos son sospechosos de cometer estas abominaciones (Ibid 24)
- 11- Es necesario alejarse de todo material pornográfico que incita los impulsos, y destruyen al cuerpo y al alma, y tanto los que lo publican como los que lo venden hacen pecar a la comunidad (ver Sh.A. O.J. 307-16).
- 12- Es proferible que una mujer visite a una médica, pero si necesita visitar un médico, debe cuidarse que el médico no cierre la puerta con llave o que su esposo entre con ella para no caer en la prohibición de ljud. y si la mujer del mdédico se encuentra en el cuarto está permitido (Torat hataharà 18-3).
- 13- Está prohibido emitir semen en vano, y este es el pecado más grave de la torá, por lo tanto no puede mantener relaciones íntimas arrojando el semén afuera, y no desposa a una pequeña que todavía no puede procrear (Ibid 23-1).
Si es necesario por razones médicas emitir semen (en casos de esterilidad de la pareja) es necesario consultar a una autoridad competente.

risa, la borrachera, y no debe permanecer sin mujer, y dedica su mente al estudio de la Torá y aumenta su sabiduría, ya que los pensamientos en las prohibiciones sexuales entran a la mente carente de sabiduría. (final de hiljot isuré bia).

- 2- El hombre debe alejarse mucho de las mujeres, y está prohibido gesticular o hacer guiños a una mujer prohibida.
Está prohibido reirse con ella, o comportarse burlonamente con ella. No se observa su hermosura, ni se huele el perfumado que puso en su cuerpo, y no debe pasar por la puerta de una prostituta ; incluso a una distancia de cuatro Amot. (ibid 21-1). Se puede observar a una mujer soltera para fijarse si es agradable a sus hijos para casarse con ella pero no la puede observar sin ninguna razón.
- 3- Se puede observar a una mujer aunque esté Nidá *, y está prohibida en ese momento, a pesar que tiene placer al mirarla, por cuanto después de cierto periodo va a estar permitida no va a llegar a una transgresión, pero no se rie, ni se comporta burlonamente con ella. (Ibid 4).
- 4- Está prohibido aislarse con una mujer prohibida tanto anciana como niña, ya que esto puede llevar a una unión ilícita, excepto la madre con su hijo, el padre con su hija, y el esposo con su mujer nidá. Está prohibido también aislarse con una mujer soltera y con una no judía. Una novia que se volvió Nidá antes que el novio mantenga relaciones conyugales con ella, ella duerme entre las mujeres y el entre los hombres y si ya una vez mantuvieron relaciones puede aislarse con ella (Sh.A.22.1.2).
- 5- Se consideran que se aíslan (Ijud) si se encuentran un hombre y una mujer en un cuarto cerrado, pero si la puerta está abierta hacia el dominio público no se considera que se aíslan, puesto que pueden verse sus actos y de noche aunque la puerta esté abierta, si no se puede divisar de afuera lo que se hace adentro, se considera ijud (Ibd 9.ver Pitjé Teshuvá).
- 6- Con todas las mujeres, con las cuales está prohibido aislarse, puede aislarse si su mujer se encuentra con él, ya que ella lo cuida, pero una judía no debe aislarse con un no judío aunque su esposa esté en el lugar, ya que ella no lo cuida (Ibid 7).

- 8- Estas leyes son complicadas y reservadas a los rabinos, por lo tanto cuando piensa con cierta mujer es aconsejable que consulte a un rabino experto en estas leyes, época en la cual personas incompetentes se ocupan de casamientos y divorcios, y crean problemas complejos. Así también hay casos en los cuales jóvenes casan en broma niñas y bajo determinadas condiciones el casamiento es válido y las niñas necesitan divorcio, y ya dijeron nuestros sabios que todo aquel que no se especializa en esta leyes no debe ocuparse de ellas.
- Asimismo el uso de métodos anticonceptivos y la realización de un aborto están gravemente prohibidos, y en caso de necesidad, hay que asesorarse con una autoridad competente.
- Si muere su esposo sin dejar descendencia la mujer no puede casarse hasta que el hermano del esposo le haga (Ibum o la exime del levirato: y debe dirigirse a un Tribunal rabínico para asesorarse.

Capítulo 117

Alejarse de las mujeres prohibidas y leyes de Ijud (aislamiento)

- 1- Este es el lenguaje de Rambam : la persona debe conducirse con gran santidad, con pensamiento puro y claro entendimiento, para evitar caer en una de las prohibiciones sexuales. Y debe cuidarse mucho de no aislarse en un lugar con una mujer prohibida, ya que éste es uno de los factores que provocan llegar a estar prohibiciones. Además corresponde alejarse de la

- 3- Se debe procurar casarse con la hija de un sabio de la Torá, y que su hija se case con un sabio de la Torá o con una persona importante, o con un cobrador de tsedaká o con un maestro de párvulos.
- 4- Hay casos en la Diáspora de parejas que se casan de acuerdo a la Torá y se divorcian en un tribunal civil, y no concurren a un Tribunal Rabínico, para efectuar el divorcio según la Torá. Es necesario saber que estos divorcios son nulos, y si la mujer vuelve a casarse los hijos son Mamzerim y no entran en la congregación de Israel.
- 5- La Torá prohíbe que un Cohen se case con una divorciada con una conversa al judaísmo, con una mujer que mantuvo relaciones ilícitas, con una jalalá (mujer que nació de una unión de un Cohen con una de las mujeres anteriores, y por ordenanza rabínica está prohibido casarse con una jalutsa, (mujer que fue eximida de la ceremonia de levirato, y no fue casada con el hermano de su difunto esposo). Y aunque sólo haya dudas si fue divorciada no puede convivir con ella. Un Cohen que divorció a su esposa no puede vivir con ella en la misma calle (Ibid 6-1.7).
- 6- Si tuvo hijos con una no judía, los hijos se consideran no judíos, ya que en esta definición se va detrás de la madre, y si la madre es judía, aunque el padre sea no judío, los hijos son judíos (Ibid 5) Y aquellos que se casan con no judíos son castigados con azotes, ya que violan la prohibición de la Torá. "No te casarás con ellos" (Ibid 15-1). 'Una mujer convertida por "rabinos" reformistas continúa siendo no judía, y también sus hijos, ya que su acto es por completo nulo, por cuanto profanan al Shabat en público, y transgreden las leyes de la Torá (Y así sostienen todos los sabios de la últimas generaciones, y es sencillo).
- 7- Una mujer que cometió adulterio, no puede seguir viviendo con su marido, y cuando la divorcia está prohibida también para el adúltero. (ibid 11-2) y aunque haya pensado que está permitido cometer adulterio, se considera que hizo una transgresión intencional y queda prohibida para su esposo. (Ibid 178-3).

EVEN HAEZER

Capítulo 116 Leyes de Procreación

- 1- Todo hombre debe casar a una mujer para reproducirse, y todo aquel que no se ocupa de la procreación es como si derramara sangre, y provoca que la presencia Divina se aleje de Israel. Quien no tiene mujer carece de bendición, y todo aquel que se anticipa en casarse es alabado.

E incluso quien ya cumplió con la Mitzvá de procreación que no debe vivir sin estar casado. Y una mujer aunque no está obligada a casarse, hay quienes dicen que debe casarse para que no sospechen de ella. (Sh.A. E.H cap 1- 1-3-6-8-13).

- 2- No se casa con una mujer de cuyo linaje se duda, por ejemplo si se sospecha de Mamzerut (consecuencia de ciertas relaciones ilícitas, un judío Casher no puede casarse con un Mamzeret y una judía Keshará no puede casarse con un Mamzeret). Todas las familias se consideran a priori Kesherot, y a pesar de eso si vienen dos familias que se pelean entre ellas continuamente o una familia o una persona que siempre busca rencillas y discordia, es muy insolente se sospecha de su linaje, y conviene apartarse de ellos.

Así también quien siempre ataca el linaje de otros, y dice que son Mamzerim, se sospecha que él mismo es Mamzer, ya que todo aquel que asigna defectos a otros, lo hace con sus propios defectos asimismo se sospecha de quien es cruel insolente y odia al prójimo, y no lo ayuda, que no es judío. (Ibid 2- 1-2).

- 3- sse debe procurar casarse con la hija de un sabio de la torá, o con una persona importante, o con un cobrador de Tzedaká o con un maestro de párvulos.'

No se casa un joven con una anciana, ni un anciano con una niña, ya que esto afecta a la lealtad conyugal (Ibid 6-9).

Y toda novia debe hacer Hefsek tahará, contar siete días limpios de sangre y purificarse en un Mikve, a pesar que se trate de una pequeña que todavía no recibió la menstruación o una anciana qu haya dejado de recibirla. (Ibid 16- 1-2).

- 12- Cuando se quiere fijar fecha para el casamiento, hay que hacerlo temiendo en cuenta la fecha de la menstruación y calculando siete días puros, de manera que la mujer esté pura en el día del casamiento, y evitando que ese días caiga en la Oná de la menstruación (Ibid 6): Un rabino no debe realizar un casamiento se la mujer no desea purificarse en el Mikve antes del casamiento. (Sharé Eaná 1a parte cap 103).

- 5- Si salió sangre de su matriz, aunque no sea en la época de su menstruación, y aunque se haya desprendido accidentalmente, o introdujo algodón para revisarse y encontró una gota de sangre, se considera Nidá y la prohibieron nuestros sabios cuando encontró una mancha de sangre en su cuerpo o sus ropas (y ver allí los detalles) (Ibid cap 9-1).
- 6- Cualquiera sea la causa por la cual la mujer se impurificó, para volver a la pureza debe contar siete días puros, y estos días pueden empezar a contarse después de un plazo determinado y después que haga "Hefsek Tahará" (interrupción de pureza).
- 7- Hefsek Tahará se hace después de varios días, antes de la puesta del sol, y si el sol ya se puso debe esperar al día siguiente. En la víspera de Shabat de Yom Tov hará Hefsek Tahará antes del encendido de las velas, y si suele rezar Arvit, hace Hefsek Tahará antes de rezar Arvit (Ibid cap 13-1 y ver allí como se efectúa Hefsek Tahará).
- 8- Antes de purificarse en el Mikve su cuerpo debe estar completamente limpio, y no debe haber ninguna separación entre su cuerpo y el agua. incluso los lugares ocultos de su cuerpo donde el agua no llega deben estar limpios de toda interrupción, y deben permitir que el agua llegue a ellos. (Ibid 14-1 y ver allí detalles de estar leyes).
- 9- Una mujer no sale de su impureza hasta que se sumerja en un MIKVe Casher, pero si se bañó en una piscina o bañera, incluso si le fue arrojado sobre su cuerpo todo el agua del mundo sigue siendo Nidá como lo fue antes del baño (Ramabam).
- 10- Cuando va a sumergirse, se para a sus espaldas una mujer judía adulta, para que verifique que no quede ni siquiera un cabello por encima del agua, si hay dudas si algo quedó fuera del agua incluso a posteriori no es válida la sumersión. No debe tomarla su compañera de la mano cuando se sumerge, y en caso de mucha necesidad, su compañera sumerge primero su mano en el Mikve y luego la agarra débilmente. (Ibid 15-6).
- 11- Una pareja que va a casarse debe estudiar las leyes de Nidá hasta que sepan como conducirse, y en puntos en los cuales tengan dudas no deben avergonzarse de preguntar a un rabino competente.

Capítulo 115

Leyes de Nidá

(impureza de la mujer a causa de la menstruación)

- 1- Está prohibido mantener relaciones conyugales con una mujer Nidá y si lo hace es condenado con caret (exterminio espiritual), y en esta ley no hay difetrencias si la mujer es soltera o casada. (Hanisuin Mesima Hiljot Torat Hatahara-cap 1-1).
- 2- Hay que alejarse de su mujer en el estado de Nidá absteniéndose de muchos actos que aumentan el cariño y la cercanía con su esposa, hasta que se purifique (Y de talles de estas leyes pueden verse en el libro anterioremente citado y en el Shulján Aruj) (Ibid cap 2-1).
- 3- Está escrito "y advertiréis a los niños de israel de la impureza" (levítico 15), y dijo Rabí Irmiá que de aquí se estudia que los hijos de israel deben apartarse de sus mujeres en la fecha estimada de la menstruación un periodo (oná).

La oná es en el día que suele recibir la menstruación. Si suele recibirla de día está prohibida todo ese día y la noche anterior está permitida. Si suele recibirla de noche está prohibida toda esa noche, a pesar que todavía no la recibió y está permitida el día anterior y posterior.

Hay quienes sostienen que la Oná se compone del día y la noche. (ver allí y en el Shulján Aruj los distintos tipos de menstruación, y cómo se hace la cuenta).

Esta separación consiste sólo en la abstención de relaciones conyugales. (Ibid cap 3. 1-2).

- 4- Una parturienta tanto haya parido un bebé vivo o muerto, está impura durante siete días si dio a luz un varón, y catorce días si dio a luz una bebé, y estos días pueden contar como los siete días limpios de sangre, que es necesario contar antes que la mujer pueda purificarse, de manera tal que si se revisó en esos días y estuvo limpia, y contó siete días, puede sumergirse en el Mikve, con la condición que no lo haga antes que pasen catorce días desde el parto de una niña. (Ibid cap 8.1).

- 27- Todo aquel que no sigue las normas de duelo que fijaron nuestros sabios es cruel.

No se aflige demasiado por el fallecimiento y si se aflige demasiado va a llorar por otro muerto y sólo los tres primeros días están destinados al llanto.

los tres primeros días el enlutado debe sentir como si una espada está colocada sobre sus hombros. De los tres a siete días como si se encuentra en frente suyo en el rincón.

De los siete días a los treinta días como si pasará delante suyo en la calle, y durante todo el año el juicio está tenso sobre esa familia. Y si nace un niño varón en esa familia desaparece el peligro (Ibid 394).

- 29- Todo aquel al que le falleció un pariente y lo desconoce, no es obligatorio avisarle, y se lo puede invitar a una fiesta por cuanto no sabe que está enlutado. Pero si pregunta por él, no se le debe mentir y decirle que está vivo.

Es Mitzvá ayunar el día de la muerte de su padre o su madre (Ibid 402.2).

Es apropiado recordar la frase de Rabí Eliezer en Pirké Avot "Arrepentete de tus malas acciones un día antes de tu muerte", y cuando le preguntaron sus alumnos cómo sabe la persona el día de su muerte contestó : "Por eso mismo, debe hacer Teshuvá todos los días, quizá muera mañana y cuando las acciones de los hombres son correctas y es un justo, está dicho en el Talmud que al fallecer tres grupos de ángeles salen a su encuentro y lo saludan.

Se puede lavar la ropa de niños cuyo padre falleció. (Ibid 389-1).

- 23- Está prohibido cortarse el cabello o afeitarse cualquier parte del cuerpo durante treinta días.

Y el pelo de los bigotes que estorba al comer puede cortarse después de siete días.

Peinarse el cabello está permitido incluso dentro de los siete días (Ibid 390 1-6- Shaj 3).

- 24- Está prohibido al enlutado alegrarse, por lo tanto no toma a un bebe en sus brazos durante los siete días para que no llegue a reírse.

Por todos sus parientes puede concurrir a una fiesta después de treinta días del fallecimiento. Por su padre o madre puede concurrir sólo después de doce meses, incluso en un año bisiesto. Ingresar a la ceremonia de casamiento cuando no se come para escucha las bendiciones hay quienes permiten, y hay quienes prohíben, permitiendo sólo escuchar desde afuera las bendiciones.

Hay quienes permiten participar en una comida de Mitzvá como en el Rescate del Primogénito (Pidion Haben y en una circuncisión, si no hay orquesta, y hay diferentes costumbres sobre el particular y cada cual hace según su costumbre o consultan a un sabio.

- 25- Está prohibido casarse dentro de los treinta días incluso sin hacer comida, y después de treinta días está permitido incluso después del fallecimiento de sus padres, celebrando la boda con una comida.

Si falleció su mujer está prohibido volver a casarse hasta que pasen tres fiestas. Y si no cumplió con la Mitzvá de la procreación o si tiene hijos o no tiene quien le sirva puede casarse después de treinta días. (Ibid 354 y ver Shaj 5).

- 26- Un enlutado dentro de los siete días no sale de la puerta de su casa, incluso para escuchar las bendiciones de un casamiento o de una circuncisión o para asistir a la sinagoga. Hay quienes acostumbran salir a la sinagoga los días en los cuales se lee la Torá. (Ibid 393 - 23).

terreros, salvo que lo haga para evitar una pérdida. Si uno de los dos socios de un negocio está enlutado, se debe cerrar el comercio y el otro socio no puede vender en público (Sh.A. 380.3.4.5.21).

Hay quienes acostumbran que cuando el enlutado está en estado de Onén vende el negocio a su compañero o a su socio y ellos siguen trabajando en el negocio, o anula la sociedad y su socio puede seguir trabajando llevándose la ganancia. (Pitjé Teshuá 4).

- 20- Está prohibido lavarse todo el cuerpo incluso con agua fría, pero puede lavarse la cara, las manos y las piernas con agua fría. Si su cuerpo estaba sucio con barro a algo por el estilo, se puede lavar para sacarse la suciedad. Una parturienta enlutada que necesita lavarse, puede hacerlo. Untarse con aceite, incluso una parte ínfima del cuerpo está prohibido si lo hace por placer, pero si lo hace para sacarse la suciedad o por medicina está permitido.

Una mujer no se maquilla durante los días de duelo. (Sh.A.381).

- 21- El enlutado durante siete días no puede estudiar torá, y si varias personas necesitan que les enseñe puede hacerlo, y puede contestar preguntas halájicas, si no hay otro que pueda hacerlo. Está permitido leer el libro de job, las lamentaciones de jeremías, y las profecías amargas del libro de jeremías, y las profecías amargas del libro de jeremías, y puede estudiar sólo las leyes de duelo (Ibid 384) Escribieron los sabios de las últimas generaciones que se puede estudiar libros de moral, ya que infunden el temor a D-s, y Llevan al arrepentimiento. Si no hay otra persona que pueda servir como oficiante, el enlutado puede hacerlo.

Es Mitsvá reza en la casa del muerto aunque no haya enlutados en el lugar el enlutado no debe provocar que sus hijos pequeños interrumpan su estudio (Ibid 384.3.5).

- 22- Está prohibido lavar sus ropas durante siete días, incluso sólo con agua, y de la misma manera como está prohibido lavar ropa, está prohibido vestir ropa lavada anteriormente, y por supuesto ropa nueva. Incluso las sabanas y las mantas no se lavan, ni se las cambian por otras lavadas anteriormente.

meses, y después se sigue diciendo Kadish (ver Rama 376 - 4) y hay diferentes costumbres y cada cual se conduce según su costumbre.

- 16-** Lo que más benéfica al alma del difunto es el estudio de Torá, por lo tanto procuran los enlutados estudiar Torá, y durante el periodo de duelo estudian lo que está permitido estudiar como las leyes de duelo, y palabras de moral y reprimendas, etc.

Y el resto del año fijan tiempo en el que estudian Torá o por lo menos estudian Salmos.

Y tanto estudien ellos mismos o no sepan estudiar corresponde que le paguen a un sabio, para que la mitad de la recompensa del estudio sea para elevar el alma del difunto. También corresponde que los herederos paguen todas las deudas del muerto.

- 17-** Una persona enlutada no come la primera comida del primer día de duelo de lo suyo, pero puede comer la segunda comida incluso en el primer día. Es Mitsvá que los vecinos lo alimenten con la comida ellos, para que no se vea obligado a comer de lo suyo, y esto se llama "Seudat Havraá" (comida de fortalecimiento), y si no le dieron esta comida durante el primer día puede comer de lo suyo a la noche.

Y se acostumbra a servirle huevos o lentejas ya que son alimentos redondos sin boca, recordanda al doliente el ciclo de la vida y que no tiene que decir, y luego se sirve lo que desean. En los lugares que acostumbraron a comer vino y carne mantienen su costumbre. Hay una fórmula especial que se dice en Birkat Hamazón. (Ibid 378 -1.3.9.)

- 18-** Estas son las prohibiciones que recaen sobre un enlutado trabajos, lavarse, untarse el cuerpo, calzarse calzado de cuero y relaciones sexuales. No puede estudiar Torá, saludar y lavar ropa durante siete días y planchar, cortarse el cabello, y participar en una fiesta durante treinta días.

Estas leyes son muy extensas y los detalles son muy numerosos (ver Shulján Aruj y Sdé jemed) y aquí sólo las explicaremos brevemente.

- 19-** Está prohibido que el enlutado haga todo trabajo incluso en privado. No puede comerciar, ni efectuar trabajos a través de

- 10- Se interrumpe el estudio de la Torá para sacar al muerto, y si hay quien se ocupa del muerto y suficiente cantidad de personas que lo acompañan no se interrumpe.

A los niños no se los interrumpe de su estudio, y es Mitsvá acompañar al muerto. Y si no lo acompaña, es como si se burlara del difunto y merece ser excomulgado, y por menos se lo acompaña cuatro Amot (Sh.A.361. 1-2-3).

- 11- Si ordenó en su testamento que se lo entierre en la Tierra de Israel, sus parientes deben enterrarlo en Israel (Sharé Ezra la parte cap 89).

- 12- Todo Cohén varon debe cuidarse de impurificarse con un muerto con la excepción de los parientes escritos en la Torá que es Mitsvá que se impurifique por ellos (Sh.A. 369 - 373)

- 13- El duelo comienza desde que se enterró al muerto y se cubrió la tumba con tierra, y desde ese momento termina el status de onén, y se envuelve la cabeza en los lugares que se mantiene esa costumbre.

No se descalza el calzado de cuero hasta que llega a su casa, y hay quienes acostumbran introducir tierra en los zapatos hasta que llega a su casa. (Ibid 375-1).

- 14- Hay diferentes costumbres en el orden del entierro y las costumbres de duelo y cada comunidad se guía por sus costumbres, y ninguna persona debe intervenir para cambiar esas costumbres.

- 15- Decir kadish ayuda mucho a el alma del difunto, por lo tanto hay que procurar decirlo en todas las oraciones, y el hijo debe decirlo por su madre y su padre. Y aunque su padre esté vivo no puede impedir que el hijo diga Kadish para elevar el alma de su madre. Así también otras Mitsvot que se hacen para elevar el alma son prove chosas para el muerto, como Tzedaká que dona para elevar su alma, estudio de la Tora, subir a la Torá como Maftir. etc.

Quien no tiene hijos, contrata a una persona para que diga Kadish por él.

Se acostumbra decir Kadish durante once meses, haciendo luego una pausa de una semana (para que no se piense que el muerto fue un malvado cuyo juicio en el infierno dura doce

llanto y alabarlo. No se exagera al alabar al muerto, sino se recuerdan sus buenas cualidades, agregando un poco. Si el muerto no tenía buenas cualidades, a no se lo recuerda.

A un sabio y a un piadoso se le recuerdan su sabiduría y su bondad. Quien recuerde virtudes de quien carecía de ellas o exagera en demasía las virtudes de alguien le causa mal a si mismo y al muerto.

Si alguien ordenó que no se lo recuerde, se lo esucha, y no se le dicen panegíricos fúnebres, pero si ordenó que no cuide los siete días o treinta días de duelo o que no lo entierren no se le escucha. (Sh.a.10.344 1-2-10).

- 6- No se mantiene duelo por un suicida, ni le dicen panegíricos, ni se desgarran, ni se descalza, pero se consuela a los difuntos, y se hace todo lo que se considere que es en honor de sus parientes vivos.

A quién se considera suicid ? Por ejemplo, a quien sube al tejado y vieron que subía enfadado, o quien estaba sufriendo, y vieron que subía enfadado, o quien estaba sufriendo, y vemos que se cayó y se mató, pero si lo encontramos colgado estrangulado o muerto sobre su espalda, es como todos los muertos y no se abstiene hacer lo que se hace con todos los difuntos. (Ibid 345- 1-2)

- 7- Los parientes de todos los que no se conducen en la senda de la congregación, y abandonaron el yugo de las Mitsvot, y no van a la sinagoga no honran a las festividades, los apóstatas, los que entregaron judíos, no se vuelven Onén, y no mantienen duelo, sino comen y se alegran (Ibid 5).
- 8- En diversos países se toman miembros de los cadáveres para utilizarlos en la investigación científica, y los parientes deben oponerse a esto con todo el vigor, ya que está prohibido tener provecho del muerto y se lo debe enterrar, y aunque la persona antes de morir haya ordenado que se entreguen sus miembros después de la muerte no se lo escucha. (Ver Sh.A.348 y 349).
- 9- Esta prohibido dejar al muerto sin enterrarlo enseguida, sino se lo debe enterrar en el mismo día, salvo que se lo deja por su honor para conseguir mortajas o ataúd o para que lleguen sus parientes (Sh.A.357.1).

Capítulo 114

Leyes de duelo y de onen

(Situación en la que se encuentra el enlutado previamente al entierro)

- 1- La persona a la cual falleció un pariente por el cual debe enlutarse se llama onén. El onén come en otra casa, no tiene otra casa donde ir pone biombo separatorio entre él y el muerto y come, y si no tiene nada para efectuar una separación da vuelta su cara y come. No come carne ni bebe vino, y no bendice Birkat Hamazón y "Hamotsi". No se hace Zimún con él, y está exento de todas las Mitsvot de la Torá, aunque no tenga que ocuparse de lo necesario para el muerto. En Shabat e Yom Tov puede comer carne y Tomar vino, y bendice, y debe cumplir con todas las Mitsvot (Sh.A.341-1).
- 2- Quien cuida al muerto, aunque no sea su muerto y ni siquiera sea su pariente lejano, está exento del Keriat Shemá y de todas las Mitsvot de la Torá. Si hay dos personas que cuidan al muerto, uno lo cuida y el otro lee el "Shemá" (Ibid 6).
- 3- A quien le falleció un pariente por el cual debe enlutarse, debe desgarrar sus ropas, y debe desgarrarse parado en la parte del cuello, desgarrando por lo menos un Tefaj, y bendice "Daian Haemet" (Sh A.340).
- 4- Hay otros casos en los cuales debe desgarrarse su ropa. Por malas noticias se desgarrar la ropa, por ejemplo si la congregación salió a la guerra y fueron vencidos por el enemigo, aunque sólo pocos hayan muerto. Si escucha que se maldice a D-s, si ve un Seder Torá, Tefilim o incluso un libro de los profetas que se quema, se desgarrar dos veces una por el pergamino y otra por la escritura, y sólo si son quemados intencionalmente.
Quien ve las ciudades de judea en su destrucción o Jerusalem o el Beit Hamikdash debe desgarrarse (Ibid 36,37,38).
- 5- Es una gran Mitsvá decir panegíricos fúnebres sobre el muerto, tanto hombre como mujer, y se levanta la voz para decir sobre él palabras que quebrantan al corazón, para incrementar el

- 6- No se le informa a un enfermo acerca del fallecimiento de un pariente, incluso muy cercano para no debilitar su ánimo, y no se desgarran sus ropas, ni se llora ni se dicen panegíricos fúnebres en su presencia, se calla a quiénes desean consolarlo.
- 7- A un enfermo que empieza a agonizar se le dice: “confiésate”, y se le explica que muchos se confesaron y no murieron y como premio a que se confiesa puede ser que siga viviendo y se cure, y todo el que se confiesa tiene parte en el mundo venidero, y si no puede confesarse verbalmente medita la confesión, y si no sabe confesarse dice. “mi muerte será expiación de todos mis pecados”. No se dicen estas palabras delante de ignorantes, mujeres y niño, ya que pueden llorar, y quebrantar el estado anímico del enfermo.

Está es la fórmula de la confesión : “Reconozco delante D-s mio y de mis padres que mi curación y mi muerte están en tus manos. Sea Tu voluntad que me cures completamente, y si muero que mi muerte sea expiación de todos mis errores y pecados, que pequé por error, llevado por la tentación y rebelándome delante Tuyo. Entregame mi parte en el Gan Edén y que Tenga suficientes méritos para el mundo venidero reservado a los justos .

Si desea puede alargar la fórmula de la confesión tanto como quiere e incluso como durante Iom Kipur (Sh.A.338).

- 8- Un agonizante se lo considera legalmente como una persona viva, y si hace algo para acelerar su muerte se lo considera asesina.

Una vez que se acercó su muerte no están autorizados a separarse de él, para que cuando salga su alma no esté solitario. Es Mitsvá pararse cuando sale el alma. (ShA.220.1)

visitas es a labado, con la condición que no moleste al enfermo. (Sh.A.335-1).

Hay ciertas enfermedades en las cuales sólo visita en un cuarto externo sin molestar al enfermo.

En nuestra época debemos escuchar sobre el particular la opinión de los médicos.

- 2- Todo aquel que visita al enfermo pide misericordia para el enfermo, y si no pide no cumplió con la Mitsvá.

En el pedido de misericordia lo incluye entre todos los enfermos de Israel. En Shabat dice : "En Shabat y no se puede clamar, y la curación pronto llegará" (Ibid 4-10).

De acuerdo a la cabalá tiene suma importancia que todos sus asuntos estén ordenados, ya que si muere debiendo dinero y sus hijos no saben de la deuda, su alma va a tener que reencarnarse para pagar la deuda.

- 3- Quien tiene un pariente enfermo se dirige además de al médico a un sabio para que pida misericordia para el enfermo. Se acostumbró bendecir a los enfermos en la sinagoga y darles un nuevo nombre, ya que el cambio de nombre puede influir para cambiar de veredicto. (Ibid 10) Se incrementa la entrega de Tzedaká, ya que la Tsedaká salva de la muerte, y puede dar más de un quinto de sus ingresos, ya que la persona está dispuesta entregar todo su capital a cambio de su vida. (ver Diné Mamot o las leyes de Maaser Kesafim).

- 4- La Torá le dio permiso a los médicos de curar y es una Mitsvá hacerlo, y si se abstiene se considera un asesino. (Sh.A.336.1) puesto y hay que hacer medicina de acuerdo a la naturaleza, y así es la voluntad de D-s que colocó en la naturaleza la propiedad de curar. Y cree sinceramente que la medicina verdadera viene a través del pedido de misericordia a D-s, y se deben usar los dos caminos. (Shaj Ibid 1).

- 5- Dijo el eminente cabalista Rabí lehudá Pitie que todo médico es acompañado por un ángel espiritual, y a un gran médico lo acompaña un ángel de mayor categoría, por lo tanto siempre debe procurar visitar al mejor médico a pesar que deba pagar mucho más dinero.

lo da a un Levi, luego separa del resto otro diezmo y se llama segundo diezmo y pertenece a sus dueños y deben redimirlo con algo que valga una Prutá.

Y el tercero y séptimo año del septenio rige el Maaser para los pobres en lugar del segundo Maaser, y lo entrega a los pobres. Del primer Maaser que separa para un Levi separa la décima parte, y la entrega a un Cohén y se llama Trumat Maaser. (Ibid 19).

- 11-** Quien compra de un lugar donde se tiene dudas si se diezmió las frutas y verduras, éstas se llaman Demai y separa Trumot y Maaserot sin bendecir. Toma en su mano un poco más de la centésima parte y dice esta fórmula.

“Más de una centésima parte de lo que hay aquí se llama Trumá guedolá. Esa centésima parte y otras nueve partes como ella en el lado norte se consideran primer Maaser, y la centésima parte trumat Maaser. El segundo Maaser se encuentra en la parte sur, y es redimido con una prutá de la moneda que destiné a la redención del segundo Maaser. y si es un año de Maaser para los pobres, dice el Maaser para los pobres se encuentra en la parte sur, y se tira la parte conteniendo más de un entésimo que se encontraba en su mano.

Capítulo 113

Visitar a los enfermos

- 1-** Es Mitsvá visitar enfermos. Los parientes y los amigos los visitan enseguida, los más lejanos los visitan después de tres días del comienzo de la enfermedad.
Si la enfermedad lo atacó repentinamente todas las personas los visitan enseguida.
Incluso una persona mayor visita a una persona más joven, e incluso varias veces por días, y todo el que incrementa sus

especies, y está prohibido realizar un trabajo con dos especies juntas (Sh.1.297).

- 6- Si unió lino con lana la unión está prohibida por Shatnez, mixtura, como una tela que se formó con hilos de lino y de lana, o si cosió una ropa de lana con hilos de lino o viceversa, e incluso se comete la trasngresión si se ataron hilos de lino con hilos de lana. (Ibid 300-1).

Por lo tanto al comprar un traje o un abrigo debe revisar que no haya mixtura de lino y lana.

- 7- L prohibición del primogénito de los animales rige tanto en Israel como en la Diáspora, en esta época es apropiado asociarse con un no judío en la propiedad antes que nazca para eximirlo de la primogenitura.

No puede hacer adquirir al no judío parte en el feto, ya que la adquisición no tiene efecto, puesto que se trata de algo que no salió al mundo, sino debe adquirirle aparte en la madre. (Ibid 320).

Conviene aconsejarse con un sabio para efectuar la adquisicón para no llegar a usar un primogénito que posee santidad.

- 8- Trumot (ofrendas) y Maaserot de acuerdo a la Torá rigen sólo en Israel, y los profetas agregaron que Tengan vigencia en Siria por su cercanía a Erets Israel y porque muchos judíos se encon traban en ese lugar. Los sabios decretaron que rija en Egipto y jordania, porque son vecinos a Israel, y quien compra un campo en Siria debe separar Trumot y Maaserot por ordenaza rabínica, y en las demás tierras no rigen estas leyes. (Ibid 331 1).

- 9- Las frutas de Israel que salieron al exterior están exentas de Trumot y Maaserot, y si salieron a Siria no se eximen. frutas del exterior que entran a Israel, si cuando comenzarían a estar obligados a ser diezmados se encontraban en manos de judíos rigen en ellos estas leyes (Ibid 12).

- 10- Así se realiza la separación, se separa Trumá guedolá y en esta época que debe exterminarse debido a que no nos encontramos en un estado de pureza, se puede separar una ínfima cantidad. Luego se separa la décima parte y se llama primer Maaser y

Y ahora que no hay está prohibida todo el día 16 de Nisán, y en la Diáspora que se guardan dos días de Yom Tov, está prohibido todo el día 17 de Nisan.

Esta prohibición rige tanto en Israel como en la Diáspora, tanto con la cosecha de judíos como de no judíos. Y en los lugares donde se cosecha dos veces por año es frecuente la prohibición de Jodesh y hay que cuidarse (Sh.A.1:D.293-1-2)

- 2- Quien planta un árbol frutal, se cuentan tres años desde el momento de la plantación, y está prohibido tener provecho de todas las frutas que crezcan en ese período, tanto de la parte principal del fruto como de sus semillas y su cáscara.

Está prohibición es llamada Orlá, y rige en todo lugar en toda época tanto en la producción de un judío como en la de un no judío. En la Tierra de Israel la prohibición es de la Torá y en el exterior no está expresamente escrita en la Torá. (ibid 294 1-8).

- 3- Los frutos del cuarto año se llaman Revai, y son como el diezmo. En la época que existía el Templo de Jerusalem, se lo llevaba a Jerusalem y se lo comía allí, y ahora se los redime, incluso una gran cantidad por un valor ínfimo que valga por lomenos una Prutá, y arroja la moneda al mar o la deshace y la dispersa en el aire, y bendice al redimirla "Al Pidión Revai", o los redime con otras frutas que valen Prutá y las destruye, la ley de las frutas del cuarto tiene vigencia en Israel y en la Diáspora, y hay quien dice que sólo rige en Israel (Ibid 17). Y como las opiniones están divididas, las redime en la Diáspora pero no bendice (Shaj 17)

- 4- Está prohibido sembrar verduras o cereales al lado de viñedo o plantar una viña al lado de verduras o cereales, tanto en Israel como en la Diáspora, y esto se llama mixtura de un viñedo, y está prohibido mantener una plantación en esa situación, pero el fruto que crece está permitido.

Está prohibido sembrar juntos dos tipos de cereales en la Tierra de Israel (mixtura de semillas) mas, está permitido en la diáspora (Sh.A.1.0.295,296,297).

- 5- Quien mezcla dos especies de animales o aves, es azotado. y está prohibido dar su animal a un no judío para que mezcle dos

y cuando se hospeda en una casa, no cuenta acerca de otras casas en las que invitado, y si así se conduce va a ser odiado por las personas y expulsado de sus casas con desprecio (Ibid 11).

- 8- Todo lo que el dueño de casa le dice que haga hace, aunque afecte a su honor personal, siempre que no sea contra la Torá. Y si lo que le dice no contradice la Torá, sino una costumbre piadosa que posee, hace lo que le dice su anfitrión y oculta su costumbre.

No se debe quedar mucho tiempo en la casa de su anfitrión, ya que si el dueño de casa se avergüenza de echarlo, se demomina que roba, y provoca que se cierre su puerta a otros huéspedes. Cuando sale su invitado, el anfitrión lo acompaña aunque en el lugar no haya ningún peligro, ya que acompaña a su invitado es el honor de la presencia Divina, que va junto al invitado, y le da una vianda para el viaje.

Es Mitsvá que el huésped pida la bendición de los sabios de la ciudad antes de dejar el lugar para llegar tranquilamente al lugar que desee. (Ibid 12).

Capítulo 111

Leyes de Jodesh (nuevas cosechas) Orla (árboles incircuncisos - durante sus tres primeros años), Kilaim (Mezclas entre diferentes especies), primogénitos de animales y ofrendar agrícolas.

- 1- Está prohibido comer de una nueva cosechade las cinco especies de cereales, trigo, cebada, avena, centeno y espelta, si no echaron raíces hasta el 16 de Nisán, hasta el momento en el que se sacrificaba las espigas del Omer, y esa cosecha se va a permitir el próximo 16 Nisán.

arreglarse en una nueva ciudad. (Ibid 3).

- 4- No es obligación alimentar al huésped con carne y vino, sino cada cual con sus posibilidades, y de acuerdo a lo que suele comer. Lo principal es que dé con alegría, ya que es preferible una comida de verduras dada con buen semblante que una vaca cebada ofrecida con cara irritada. Si tiene los recursos necesarios es preferible preguntar al huésped que le gusta, y preparárselo. Se alegra con su invitado como si estuviera en un día festivo. Cuando llegaron dos invitados, a pesar que uno de ellos es más importante, no efectúa diferencias entre ellos en todo lo relacionado a la comida y a la bebida, y no provoca envidia durante la comida, pero puede sentarlos de acuerdo a su importancia (Ibid 4).
- 5- Si tiene huéspedes y se perdió un objeto de su casa, el dueño de casa debe cuidarse de no llamar demasiado la atención, aunque haya motivo para sospechas de ellos, y más aún si no hay motivo, ya que puede provocarles sufrimiento y vergüenza gratuitamente, sino lo busca silenciosamente.
- 6- Se debe cuidar el invitado de no buscar altercados y discusiones, y no se debe comportar con orgullo y vanidad, sino recatadamente, y come y debe correctamente. Y si el invitado no se comporta con buenos modales va a provocar que el dueño de casa se abstenga de introducir huésped a su domicilio. El huésped debe procurar el bienestar del dueño de casa, y no invita a otra persona sin el consentimiento del dueño de casa es comerciante, compra de su anfitrión. Si puede entrega un regalo al anfitrión o a sus hijos para mostrar su aprecio. (Ibid 9).
- 7- El invitado debe sentir agradecimiento hacia el dueño de casa y bendicirlo, y preguntar por la salud de su esposa que trabajó para servirlo. Y bendecir en Birkat Hamazón al dueño de casa con la fórmula que aparece en los libros de oración, y cuando puede invita a su anfitrión a su casa. Se debe cuidar el invitado de alabar a el anfitrión ante personas indignas para que no deseen hospedarse y le ocasionen daño. Debe cuidarse mucho de no hablar mal de quien le hizo bien;

Capítulo 110

Recepción de huéspedes

- 1- Nuestros sabios alabaron el cumplimiento de esta Mitsvá, y éstas son parte de sus virtudes : Dijeron nuestros sabios : es más importante la recepción de huéspedes que el recibimiento de la Presencia Divina- Se come sus frutas en este mundo, y el fondo permanece intacto para el mundo venidero. Si no tiene hijos se hace merecedor de tener hijos. Todo aquel que alimenta una rebanada de pan a un justo es como si cumpliría con los cinco libros de la Torá Todo el éxito en este mundo suele venir por el cumplimiento de esta Mitsvá, quien se abstiene del cumplimiento de esta Mitsvá comete un grave pecado, y quien la cumple es como si sacrificara un sacrificio sobre el altar. (Diné Mamonot 4a parte 4 cap.7).
- 2- Cuando viene un invitado le pregunta en un principio sólo preguntas sobre su comida y bebida incluso no le pregunta preguntas de Torá hasta que sepa que puede contestarlas, para que no se avergüence. Se lo recibe con un buen semblante y alegría. Es Mitsvá que el dueño de casa se ocupe del invitado personalmente como Abraham Avinu.
Lo principal de la Mitsvá consite en prepararle un lugar para dormir, y el cuarto de los huéspedes debe ser ordenado y bello, ya que todo objeto de Mitsvá debe ser bello y agradable.
Todos los dirigentes de la congregación deben poseer cuartos para recibir huéspedes (Ibid 2).
- 3- La mujer es la que más trabaja para el cumplimiento de esta Mitsvá, por lo tanto su recompensa es muy grande cuando los recibe con buen semblante. Como recompensa no quedará viuda o sin hijos, y no debe insitarse con los invitados.
Cuando conversan los miembros de la familia, no deben hacerlo en voz baja y con gestos, ya que el huésped puede pensar que se refieren a él, y se avergonzará.
Incluso un pobre que no tiene la posibilidad de cumplir con está Mitsvá, puede ayudar a un huésped aconsejándole como

de la educación laica y educarlos de acuerdo a la Torá, comprar libros para estudiar él mismo o prestarlo a otras personas, para publicar y difundir libros importantes, para a contratar un maestro para que enseñe Torá a un niño, etc.

- 13- Si prometió dinero para Tsedaká en un momento de aprieto, aunque al prometerlo pensó pagarlo con el dinero del diezmo, no obtiene beneficio si paga su promesa con el dinero del diezmo, ya que no aumenta su mérito.

Se puede financiar el casamiento de sus hijos mayores con el dinero del diezmo, en especial si su hija o su yerno son sabios de la Torá, y no debe informar que utiliza el dinero del diezmo. Pero sólo puede hacerlo si en el momento de comprometerse al gasto pensó hacerla con el dinero del diezmo. (Ibid).

- 14- Hay quienes acostumbran que si no poseen dinero del diezmo al contado, le dan a los pobres de su dinero y luego cuando tienen ganancias se cobran del dinero del diezmo la suma que dieron a los pobres. Y aunque no explicitaron que así se iban a conducir, si se condujeron así durante tres veces, es como si lo hubieran explicitado (Ibid).

- 15- Las monedas del diezmo son como los regalos de los pobres y Tsedaká, y toda duda que se despierta si una suma pertenece al diezmo o no, se adopta la posición más estricta y se lo considera diezmo.

Si prometió una suma para Tsedaká y no recuerda cuanto, entrega tanto dinero hasta que liga a una suma en la que dice "seguro no tuve la intención de dar tanto dinero". (Ibid cap.6).

- 16- Es mayor Mistvá separar un quinto de sus ingresos y se divide en dos diezmos, a uno de ellos se aplica todas las leyes escritas en los incisos anteriores, y el segundo lo puede usar para pagar sus propias Mitsvot, como comprar Talit, Tefilin, libros, Lulav, el estudio de sus hijos, viajar a Israel, etc. (Ibid cap.7).

una caja especial para el diezmo, para que el dinero esté listo, cuando lo desee (Ibid).

- 6- Toda ganancia debe diezmarse, tanto del comercio de un sueldo, comisión, acciones, sactes, beca, regalo, o herencia.
Aunque el padre haya diezclado sus bienes, el hijo debe diezmar la herencia que recibe (Ibid cap.3).
- 7- Si compró dos mercaderías y de una tiene ganancias y de la otra pérdida, descuenta la pérdida de la ganancia y del resto separa el diezmo.
Si tiene dos negocios diferentes, y de uno de ellos ganó dinero y del otro perdió no descuenta las pérdidas de las ganancias y diezma la ganancia que obtuvo de uno de los negocios (Ibid).
- 8- Se puede descontar de las ganancias los gastos que tuvo en el negocio, como viáticos, hotel, y daños que no ocurrieron por su culpa, transporte de la mercadería, empleados, etc todos estos gastos los descuenta de la cuenta general de ingresos y de las ganancias que quedan, diezma (Ibid).
- 9- Se puede descontar además de la cuenta general todos los impuestos que recaen sobre el negocio, como impuesto a los ganancias, aduana, seguro nacional, etc, y no se pueden pagar impuestos siquiera aquellos destinados al bienestar social con el dinero del diezmo. (Ibid).
- 10- Los gastos del sustento suyo y de su familia, como impuestos municipales de la casa, comida, seguro médico, sirvienta, no pueden descontarse de la cuenta de ingresos.
- 11- Los gastos ocasionados para cumplir con Mitsvot que está obligado a cumplir, como Talit, Tefilin, Mezuzá, Sucá, Etrog, etc., no pueden descontarse de la cuenta de ingresos y tampoco pueden pagarse con el dinero del diezmo.
Mas puede pagar con el diezmo Mitsvot que no está obligado a cumplir personalmente, si no puede hacerlo sin el dinero del diezmo.
- 12- Se entrega en especial el dinero del diezmo a los estudiosos de la Torá, cuya ocupación es el estudio de la Torá.
Así también se da a los pobres, para enfermos y huérfanos, fondos de préstamo sin interés, para salvar niños de la misión o

Capítulo 109

Diezmo del dinero (Maaser Kesafim)

- 1- Se debe separar un diezmo de los ingresos monetarios. De acuerdo a la mayoría de las opiniones la obligación es de origen rabínico, y hay quienes dicen que es de la Torá, y hay aquellos que dicen que es sólo una costumbre (Diné Mamot la parte 12 cap.1).
- 2- Un pobre no está obligado a separar el diezmo, y de todos modos da por lo menos un tercio de Shekel por año (alrededor de seis gramos de plata) para cumplir con la Mitsvá de Tsedaká. Un rico no separa más de un quinto de sus bienes (cuando no hay personas necesitadas) Al morir puede dar tanto dinero para beneficencia como desea, dejando también a los herederos según su consideración, y en especial cuando lo necesitan. Así también si entrega el dinero para el estudio de la torá puede entregar más de un quinto. (Ibid)
- 3- La primera vez que separa Maaser, diezma al capital, después separa de las ganancias. Cuando diezma el dinero, hace una cuenta exacta de los ingresos para no disminuir o agregar a la décima parte de los ingresos, ya que la separación de la décima parte de los ingresos, tiene un beneficio secreto, y si desea entregar más dinero para Tsedaká, agrega después de separar el diezmo. (Ibid cap 2).
- 4- Antes de diezmar el dinero, condiciona explícitamente que la división del diezmo será de acuerdo a la forma como desee y cuando desee, y si no condiciona, debe entregar el dinero inmediatamente, para no transgredir la prohibición de "No demorarás el pago", por cuanto existen pobres a los cuales podría entregar el dinero. (Ibid).
- 5- Cuando se le presenta una ganancia la diezma inmediatamente ; y un comerciante que vende diariamente mantiene una libreta especial, y al final de cada día semana o mes hace la cuenta de las ganancias, y separa el diezmo. Un empleado o un obrero al recibir su sueldo lo diezma enseguida. Es conveniente mantener

haya donado el dinero en un impulso de ira de todos modos, debe dar el dinero prometido.

14. La promesa de Tsedaká está incluida en las leyes de todas las promesas , y si promete una suma para tsedaká debe entregarla inmediatamente, y si no hay pobres en el lugar separa el dinero hasta que se presenten pobres. Y esto se aplica sólo si prometió dar dinero para Tsedaká, pero se puede dejar dinero para Tsedaká, para repartirlo poco a poco según desee. Así también si fijó una fecha en la cual va a entregar dinero, no debe entregarlo antes de esa fecha. Y si dio Tsedaká para determinado fin y dijo que los cobradores pueden cambiar de fin, éstos pueden cambiar el uso del dinero para otro fin sin inconveniente. Si prometió dar Tsedaká en la sinagoga no transgrede la prohibición de “No te demorarás en pagarlo” hasta que el cobrador exija el pago, y si el cobrador desconoce la promesa, el que a promete el dinero debe informarle. Si prometió entregar el dinero a un determinado pobre, no transgrede la prohibición de “No te demorarás en pagarlo”, aunque haya otros pobres, hasta que ese pobre preclame el pago. (Ibid).
15. Hay quienes dicen que si pensó dar Tsedaká debe entregarla, y otros sostienen que hasta que no se haya comprometido verbalmente no está obligado a entregar la Tsedaká, y hay que adoptar la primera posición (Ibid la parte 13 cap.13).
16. Si una mujer que está acostumbrada a repartir dinero a los pobres y su esposo, aunque es rico impide el reparto ya que mezquino, a pesar que grita y protesta no se lo escucha, puesto que la mujer se casó con la intención de continuar con su costumbre de repartir Tsedaká.
17. Si una mujer violó Shabat inintencionalmente, y los sabios que dijeron que debe dar dinero para Tsedaká, su marido debe pagar, e incluso ella puede tomar del dinero destinado a los gastos de la casa, y no tiene que pedir autorización de su esposo. A pesar que los cobradores de Tsedaká no reciben de mujeres una suma importante, si se trata de dinero que se da como expiación, si aceptan,. (Ibid 24-25).

- 10- Si una congregación desea contratar un rabino y un oficiante, si es un rabino experto en las leyes y las enseñanzas, antecede al oficiante, y en caso contrario el oficiante lo antecede. Si tenían la posibilidad de contratar un rabino idóneo o mantener un colegio para los niños, el colegio tiene precedencia, ya que el mundo se mantiene gracias al aliento de los niños que estudian Torá.
- 11- En toda ciudad donde viven judíos se deben nombrar personas fieles y honestas que actúen como cobradores de Tsedaká, que cobren de cada persona lo que corresponde, y repartan el dinero entre los pobres. Y nunca se escuchó que una congregación de Israel no tenga caja de beneficencia. Los habitantes de la ciudad pueden obligar unos a otros a ingresar huéspedes y a repartir Tsedaká. Si los cobradores de Tsedaká son vituperados por los pobres no deben incomodarse, y así su mérito se incrementa. (Ibid cap 5).
- 12- Cuando no hay dinero en la caja de Tsedaká, y hay pobres que esperan para recibir dinero, el cobrador toma dinero prestado de si mismo o de otras personas, y cuando haya dinero en la caja devuelve el dinero sin necesitar autorización. Y sólo el cobrador de Tsedaká debe hacer así, pero otra persona no está obligado hacerlo y si lo hace obtiene una gran recompensa. Un cobrador de Tsedaká que cuando todavía está en su función dice presté tanto dinero a la caja de Tsedaká se le cree sin juramento, ya que en caso contrario se va á abstener de prestar dinero, pero después que deja su puesto no se le cree. (Ibid)
- 13- Quien promete dinero para Tsedaká no puede arrepentirse, salvo que haga anulación de votos, pero el sabio no puede anular el voto, ya que provoca que pierdan los pobres, y excomulgaban al sabio que anulaba uno de estos votos, si no había causa especiales que justificaba la anulación, si el dinero ya llegó a las manos del cobrador de Tsedaká no puede recuperarlo. Si condicionó la entrega de Tsedaká a la realización de cierto acto e hizo el acto debe entregar la Tsedaká, y aunque

- y salva a su descendencia de sufrir indigencia (Ibid 3er cap).
- 6- Se le da al pobre lo que le falta, si está hambriento se lo alimenta, necesita ropa se le compra, etc. Incluso si acostumbra montar un caballo cuando era rico, se le compra un caballo, y a cada cual se le da lo que necesita si no tiene mujer y quiere casarse, se le alquila una casa, y todo los muebles y vajilla que necesita en la casa, y lo mismo se hace con una mujer que va a casarse. (Ibid cap 4e).
- 7- Un pobre que pasa por las casas para pedir limosna no se le da una suma importante, ya que junta de todas las personas. En la definición de pobre nos guiamos de acuerdo al lugar y la época, y en esta época se puede recibir Tsedaká hasta que posea un fondo monetario, de manera que de las ganancias pueda sustentar a su familia.
E incluso una persona rica que está de viaje, y se le acabo su dinero y no tiene cheques, se considera como un pobre y puede recibir Tsedaká, y cuando vuelva a su casa no está obligado a devolver el dinero, pero si quiere comportarse piadosamente corresponde que lo de vuelva. (Ibid).
- 8- Quien da dinero a sus hijos mayores, que no está obligado a alimentar para que puedan estudiar y conducirse rectamente, y el que da regalos a sus padres que están necesitados, se considera Tsédaka, y más aún debe antecederlos a otros.
Así también debe anteceder su pariente a otro pobre, y los pobres de su ciudad anteceden a los pobres de otra ciudad. Los habitantes de Israel anteceden a los de la Diáspora, y los habitantes de jerusalem anteceden a los de otras ciudades de Israel. (Ibid).
- 9- Un padre rico que tiene hijos que no escuchan su repromenda y no quieren estudiar Torá y conducirse de acuerdo a ella, es preferible que no los alimente, y estén ocupados con su trabajo y vuelvan a la senda correcta. Mas si ve que a causa que no los alimenta empeoran su comportamiento, sigue alimentándolos. Y se obliga a un rico a alimentar a su hijo pobre, aunque sea mayor, y se lo obliga más que a los demás pobres de la ciudad. (Ibid)

salva de la muerte, y de muertes extrañas. Y quien procura por todos los medios dar beneficencia el Santo Bendito sea le facilita dinero para dar beneficencia. (Diné Mamonot 4a parte 4 1er cap)

- 2- Quien está enfermo o tiene un enfermo en su casa, o que es atacado por otros sufrimientos debe dar Tsedaká para salvarse, y cuando sale de viaje antecede entrega de Tsedaká, como está escrito: "La beneficencia delante suyo irá y saldrá al camino". Así también se acostumbra a dar Tsedaká para elevar el alma de los difuntos, en especial cuando se recuerda a las almas en Shabat , Lomn Tov e Iom Kipur (Ibid).
Es bueno dar dinero para beneficencia a un pobre o una alcancía de Tsédaka antes de cada oración como está escrito: "como beneficencia veré tu cara". (Ibid 3er cap).
- 3- Toda persona debe dar Tsedaká, incluso un indigente que se sustenta de la beneficencia, e incluso un sabio que es alimentado por la Ieshivá (colegio de estudios talmúdicos), debe dar beneficencia de lo que recibe Si alguien da menos da menos de lo que le corresponde el Tribunal Rabínico lo obliga a dar lo que debe. Y un pobre que se esfuerza para dar Tsédaká, saldrá de su situación de pobreza. (Ibid cap 2)
- 4- Si le es posible satisface todas las necesidades de los pobres. Si no le es posible da hasta un poquito de sus bienes. Si quiere adopta la posición más piadosa, y sino un décimo que es la medida media ver el proximo capítulo las leyes referentes al diezmol, y menos de esto es una medida mezquina.
- 5- Debe dar Tsedaká con buen semblante con alegría y generosidad, y participa en el sufrimiento del pobre, y le dice palabras de consuelo. Si da tsedaká con cara de enfado, aunque haya dado mucho dinero, perdiá su mérito.
Si un pobre le pidió dinero, y no tiene para darle, no le reprocha, sino lo consuela con palabras, y le dice que desea darle, pero carece de dinero.
Quien puede hacer que otras personas den Tsedaká su recompensa es mayor que la recompensa del que da el dinero

mano al pactar una operación, ese acto tiene fuerza de adquirir, y no fuerza de juramento.

Quien jura por lo cielos o por uno de los profetas, tiene que hacer anulación de votos, así también debe hacerlo si jura por su vida. Y hay que cuidarse de jurar de esta manera, y de otras expresiones insolentes como "Si haré esto no soy judío" o "es verdad como la existencia de D-s", y el que lo hace comete un delito criminal. (Ibid 33).

- 13- Un pequeño de doce años y una pequeña de once años, si saben nombre de quien prometen o juran, sus promesas y juramentos son válidos. Si llegaron a la edad en la cual deben cumplir Mitzvot, aunque no sepan en nombre de quien juran o prometen son válidos, y se los reprende y se los golpea para que se acostumbren a no prometer y jurar (Sh A 233) Discutieron los sabios si se los puede liberar de sus votos, y ante la duda se adopta la posición más estricta. (B.I.J. Ibid 36).
- 14- Las leyes de anulación de votos son extensas, y muchos detalles, por lo tanto corresponde que el que tenga dudas en lo que concierna a estas leyes pregunte a un sabio, y es importante recordar : Aquel que cuida su boca y su lengua, se cuida de problemas.

Capítulo 108

Hiljot Tsedaká

Leyes de beneficencia

- 1- Es una Mitsvá positiva de la Torá dar Tsédaká, cada persona según sus posibilidades, y quien se abstiene y hace como si no viera a un pobre, se considera como un idólatra y se llama malvado. La beneficencia protege contra duros decretos, y

- 8- Si le dijo a su compañero : Yo prometo que no como o no comeré contigo, a pesar que no es el lenguaje de promesa (Neder) debido a que ya que no se prohibió a si mismo de un alimento sino prometió en relación a la acción de comer, y este es el lenguaje del juramento, (Shevuá) ya que es como si diera "yo juro que comeré o no comeré contigo", mientras que en el lenguaje de promesa se necesita que prohíba al objeto, de todos modos como ahora las personas prometen en ese lenguaje queda prohibido, hasta que sea liberado de la promesa (Ibid 11).
- 9- Quien quiere conducirse de acuerdo a una opinión estricta o alguna costumbre, por ejemplo quien quiere ayunar la víspera de Rosh Hashaná, dice explícitamente que no lo recibe como Neder, y si se condujo de esta forma sin especificar que no promete seguir cumpliendo con esto, si desea abandonar su conducta debe hacer libración de promesa, y para hacer la anulación, empieza a decir que se arrepiente que no especificó que se condujo de esa forma sin prometer que iba a seguir conduciéndose así. (Ibid 17).
- 10- Quien se conduce con algo permitido como si estuviera prohibido, debido a que piensa que está prohibido, y ahora se verifica que esta permitido, es como una promesa por error, y no necesita hacer anulación de promesas, y aunque se pensaba que era una prohibición absoluta y resulta que sólo se trata de una posición muy estricta, no debe hacerse nada para permitirlo (Ibid).
- 11- Quien promet o jura debe venir en persona frente aquellos que lo liberan de su promesa, y no puede enviar un emisario, y aunque escriba que se arrepiente no sirve, y si aquellos que lo liberan de su juramento o promesa no entienden su lenguaje, pueden escuchar de un traductor, si él mismo se encuentra frente al tribunal. Se debe decir cual es el asunto al cual pide anulación de votos, y si reveló a una persona sola del Tribunal es suficiente.
- 12- Darse la mano es como un juramento, y hay quienes son más estrictos con esto, y necesita anulación, y sólo si se hace como si fuera un juramento, pero cuando comerciantes se dan la

hace la Mitsvá directamente o da beneficencia sin prometer nada. Si su intención es impulsar a otras personas que den beneficencia, puede prometer a priori. (Ibid 2).

- 3- Cuando una persona se encuentra en una desgracia, puede prometer a priori, y hay quienes dicen que no puede liberarse de esta promesa. Y se libera si es necesario para el cumplimiento de una Mitsvá o algo muy necesario o cuando se sabe fehacientemente que no puede cumplirla.

Ahora muchos acostumbran a prometer beneficencia a Rabí Meir Baal Hanes o a otros justos para conseguir algo determinado, y de todos modos es aconsejable dar el dinero al contado antes de conseguir lo requerido, y dice : “D-s de Rabí Meir, contéstame” (Ibid 3).

- 4- No debe decir prometeré y cuando desearé me liberaré de la promesa, ya que de cualquier forma es castigado por la promesa, y se parece al que se arroja a un lugar sucio y quiere luego que lo laven, y los sabios de las últimas generaciones dijeron que corresponde multar a quien promete antes que se lo libere de su promesa. (Ibid 5).

- 5- Quien dijo “voy a estudiar esta Halajá” o “voy a hacer determinada Mitsvá”, y teme que sea negligente, puede prometer para ejercer presión sobre si mismo. También si siente que es atacado por sus impulsos, y puede llegar a cometer una prohibición o abstenerse de cumplir con una Mitsvá, puede jurar y prometer para fortalecerse. (Sh A.203-6).

- 6- Quien promete reparar sus acciones es alabado, por ejemplo si es muy gloton se prohíbe a si mismo durante un tiempo la carne, si debe mucho se prohíbe el vino, es muy codicioso se prohíbe aceptar regalos, etc, de todos modos no debe hacer muchas promesas, sino apartarse de lo que desee sin hacer promesas. (Ibid 7) Y en todo lo que se proponga a hacer dice “Sin prometer” (B.I.J Ibid 4).

- 7- Si prometía radicarse en la Tierra de Israel, se considera promesa de Mitsvá y se permite sólo en caso de mucha necesidad, e incluso quien prometió visitar la Tierra de Israel se considera promesa de Mitsvá, y así también si prometió visitar tumbas de justos. (Ibid 6).

- 8- Todo el que deja de cumplir la Torá a causa de su riqueza , al final la abandonará a causa de su pobreza, y todo aquel que la cuida en una situación de pobreza la podrá cumplir en una situación de riqueza.

Cuando finaliza un Tratado de talmud es Mitsvá alegrarse y hace una comida festiva (Ibid 26), e incluso otras personas que no estudiaron es Mitsvá que participen y se alegren con el que finalizó el tratado. (Taz 9).

Capítulo 107

Promesas y juramentos

- 1- Hay dos tipos de promesas, promesas de beneficencia u otra Mitsvá como estudio de la Torá, etc, y promesas por las cuales se prohíbe a si mismo, cosas permitidas como quien prohíbe a si mismo comer algo determinado.

Y todo aquel que promete y no cumple transgrede un mandamiento positivo y un mandamiento negativo, como está escrito "No demorará el cumplimiento de su palabra, todo lo que salga de su boca hará" Y "Lo que sale de tu boca cumplirás y harás", por lo tanto se cuidará de no prometer nada para evitar que no llegue a cumplir (B.I.J. Ree 1).

- 2- Quien promete algo que no es Mitsvá, y puede liberarse de su promesa y no lo hace, se denomina malvado, y si no puede liberarse de él y de todos modos lo cumple se llama pecador. Pero si prometió algo que es Mitsvá, está obligado a cumplirlo, y no se libera de su promesa, salvo en caso de apuro. E incluso este tipo de promesas deben evitarse, y en lugar de prometer

todo de acuerdo a su inteligencia y entendimiento (IBid) y también debe ocuparse de los libros de leyes (Drishá).

- 3- No se estudia derabino que no se conduce por la buena senda, aunque sea un gran sabio, y todo el pueblo necesita de él, hasta que retorne al buen camino. (Ibid 8) y por supuesto que no se puede estudiar nada de "malvados" como los "rabinos" reformistas.
- 4- No se enseña Torá a un alumno indecente, sino primero se lo vuelve a la buena senda, se lo examina si su comportamiento es correcto, y luego se lo introduce a la casa de estudio (Ibid 7).
- 5- El estudio de la Torá tiene el valor de toda la Toía. Si tiene la posibilidad de hacer una Mitsvá o estudiar Torá, si la Mitsvá puede hacerse a través de otra persona, y se dedica al estudio de la Torá, y si no hace la Mistzvá y luego estudia.
Para hacer una Mitsvá que está obligado a cumplir personalmente, aunque sea de origen rabínico debe interrumpir el estudio de la Torá (Sh. A. O.J. 687.2).
Si está estudiando Torá. y vino un pobre para pedir limosna, interrumpe el estudio para cumplir la Mitsva de beneficencia (Shaaré Ezra 1a parte I.D.64) y las Mitsvot a las cuales nos referimos en el comienzo del inciso son Mitsvot como visitar un enfermo, acompañar a un difunto, alegrar a un novio y una novia, etc, y si hay otras personas que puedan cumplirlas, no interrumpe su estudio, salvo que tenga una relación especial con ellos.
- 6- Siempre debe ocuparse de la Torá aunque lo haga interesadamente para que lo honren o para ser rico, ya que gracias a ese interés va a llegar a estudiarla desinteresadamente. (Ibid 20 y Rambam) pero está prohibido estudiar para reñir (Birké Iosef).
- 7- Todo el que estudia en la sinagoga o en la casa de estudio no olvida su estudio fácilmente, y todo el que se esfuerza en su estudio modestamente adquiere sabiduría. Y estudiar en voz alta ayuda a recordar el estudio, mas si estudia en silencio rápidamente olvida lo estudiado (Ibid 22).

Lo dicho anteriormente se aplica si no entendieron por lo complicado del asunto o por la limitación de su entendimiento, pero si se nota que fueron negligentes en el estudio, debe enojarse y avergonzarlos para educarlos, y el maestro no debe comportarse burlescamente delante de los alumnos para que infunda temor en sus alumnos y aprendan rápidamente (Ibid 11).

Capítulo 106

Estudio de la Torá

- 1- Todo judío debe estudiar Torá tanto rico como pobre, sano o enfermo, joven o anciano, e incluso un indigente que pide limosna, e incluso una persona cada y con hijos, debe fijar tiempo para estudiar Torá de día o de noche, como está escrito :“Meditarás en ella de día y de noche“, y esta obligación rige hasta el día de su muerte.

Quien no puede estudiar porque no sabe hacerlo o porque está sumamente ocupado, le facilita a otras personas que estudian su sustento, y se considera como si él mismo estudiaría. Y puede hacer un acuerdo con su compañero que él se ocupe del estudio de la Torá y usted le va a facilitar el sustento, y se reparten la recompensa del estudio, pero después que estudió no puede vender el mérito del estudio de la Torá. (Sh.A.246.1.3).

- 2- En el principio de su estudio estudia un tercio de su tiempo Tanaj, un tercio Mishná y un tercio Talmudi, y cuando incrementa su conocimiento de la Torá y no deba ocuparse tanto tiempo de Tanaj y Mishná, los estudia entiempos determinados para repasarlos, y la mayoría del Tiempo se ocupa del Talmud, y

cambiar al alumno de maestro o de colegio. Y no se tiene misericordia de un maestro incompetente para que no pierda su fuente de ingresos, ya que al hacerlo es cruel con su hijo o con los hijos del prójimo. B.I.J. (Ibid 23).

- 7- El maestro trata de enseñar una hora diaria moral y buenos modales, y explica el Tanaj ampliamente de acuerdo al entendimiento de sus alumnos. Cuando traduce el Tanaj al lenguaje de los niños debe traducir en forma general, y no literalmente alejándose de antropomorfismos y agregando palabras para que el texto sea claro. (B.I.J Ibid 24-25).
- 8- Si un niño no entiende la lección no se lo echa, sino se lo deja con los demás alumnos quizás con el tiempo mejore su entendimiento.
Está prohibido golpear a los alumnos cruelmente, o usar un palo para pegarles, mas puede usar una pequeña correa para amedrentarlos si es necesario. No se interrumpa el estudio de los niños ni siquiera para la construcción del Beit Hamikdash. (Sh.A.Ibid 9-10-13).
- 9- Se debe enseñar a las mujeres y las niñas ciertas leyes que deben cumplir, (ShA.246-6) y a pesar que están exentas de la Mitsvá de estudiar Torá, tienen recompensa por el estudio. El resto de Torá que debe estudiar depende del lugar y la época, pero en todo lugar están obligadas a estudiar moral, ética y buenos modales (Shaaré Esrá 1a parte I :D.62) Toda mujer que ayuda a su hijo y a su esposo a ocuparse de la Torá se reparte con ellos la recompensa del estudio (Sh.A.Ibid).
- 10- Si los alumnos no entienden la lección, el mastro no debe enojarse, sino la repite tantas veces como sea necesario. Y el alumno no debe decir que entiende cuando no entendió, sino pregunta hasta que entienda, y si su maestro se enoja le dice: mi maestro, es Torá, y necesito estudiar y mi entendimiento es limitado (Sh.A.246.10).
- 11- El alumno no debe avergonzarse incluso después de preguntar varias veces, ya que si se averguenza va a salir de la casa de estudio sin aprender nada, y sobre esto dijeron nuestros sabios : "El tímido no puede aprender y la persona rígida no puede enseñar".

- 3- Desde que el bebé empieza a hablar le empieza a enseñar versículos "Torá Tsiva Lanu Moshé Morashá Kehilat laacov" (La Torá que no fue ordenada por Moshé, como herencia de la comunidad de Iaacov), y el primer versículo del Keriat Shemá. Luego sigue enseñándole lentamente hasta que llegue a la edad de seis o siete años si es débil y se lo envía a la escuela (Ibid 2). Y se procura enseñarle las diversas bendiciones, contestar "Amén" a las bendiciones, la bendición "Asher lastsar" de memoria, se lo acostumbra a decir de noche Keriat Shemá antes de dormir y a la mañana al levantarse, y no se lo deja dormir sin decir Keriat Shemá, y de esto saldrá un gran beneficio para que tenga temor a D-s cuando crezca. (B.I.J Ki Yetsé 22) Así correponde enseñarle a hacer Netilat Iadaim al levantarse, cuando sus manos no está limpias y para comer, enseñarles que alimentos que están permitidos etc. (Shaaré Ezra la parte 1.D.43).
- 4- Debe haber maestros en toda ciudad, y en una ciudad en la que no hay maestros se excomulga a los habitantes de la ciudad hasta que traigan un maestro, y si no lo hacen, se destruye la ciudad, ya que el mundo se mantiene gracias al aliento de los niños que estudian Torá. De manera que en todo lugar hay que fundar colegios judíos en los que se enseñe Torá, y se debe enviar a los niños sólo a esos colegios.
- 5- Hay que contratar a un maestro inteligente que sepa enseñar a los alumnos de acuerdo a su naturaleza, y que es escrupuloso en los detalles del estudio, ya que el estudio de la infancia no se olvida, y que sea honesto en el desempeño de sus funciones.
- La función del maestro además de enseñar, es supervisar que los alumnos no cometan actos inmorales, y que no se encuentren en mala compañía. (B.I.J Ibid 23).
- 6- Un maestro que tiene un ayuno de "Iartsait" por el fallecimiento de su padre o su madre, no ayuna, y menos aun ayunos que desea recibir sobre si mismo ya que puede reducir sus fuerzas para dedicarse a su misión sagrada.
- Si ve que el maestro no se comporta como es debido, hay que

obligación levantarse frente a una persona que se distingue por sus buenas acciones. Es correcto levantarse frente al obrador de beneficencia cuando cobra el dinero, y delante de cualquier persona cuando hace una Mitsvá, con la condición que la hagan gratuitamente. Asimismo cuando ve a los que acompañan un muerto corresponde pararse hasta que dejen todos los que lo acompañan esa calle. (Ibid 19).

Capítulo 105

Educación de hijos e hijas

- 1- Es Mitsvá enseñar a su hijo Torá, y si su padre no le enseña el hijo debe estudiar por su cuenta.
Así como es Mitsvá enseñar a su hijo, es Mitsvá enseñar a sus nietos como está escrito "Los informarás a tus hijos y a los hijos de tus hijos". Y no sólo a sus nietos, sino es Mitsvá que todo sabio de Israel enseñe a alumnos y también a ellos se los llama hijos, sólo que es Mitsvá anteceder su hijo a su nieto, y su nieto al hijo de su prójimo. (Sh.A.245-1).
- 2- Es obligación contratar un maestro para su hijo, y no está obligado a contratar un maestro para el hijo de su prójimo y el tribunal lo obliga a conseguir alguien que le enseñe a su hijo. y si el padre no se encuentra en la ciudad y tiene propiedades en el lugar, se toma de sus propiedades para pagar al maestro, y si es posible se le informa que se confiscaron parte de sus bienes.
Debe pagar a un maestro hasta que le enseñe todo el Tanaj, y si carece de fondos, no está obligado a pagar para que le enseñen Mishná y Talmud, Midrash y Halajá (Ibid 2-6).

fue vituperado en privado. Mas si fue vituperado en público no puede renunciar a su honor hasta que le pida perdón y lo perdone (Ibid 9).

- 9- Es Mitsvá levantarse frente todo sabio de la Tora cuya sabiduría es mayor que la suya y pueda estudiar de el aunque no sea anciano, ni su rabino, Así también es Mitsvá levantarse frente a un anciano que llegó a los setenta años de edad, aunque sea un ignorante, con la condición que no sea un malvado (Sh.A.244-1). De acuerdo a la Cabalá advirtió Arizal levantarse frente a una persona de por lo menos sesenta años. También mujeres están obligadas a cumplir con esta Mitsvá (B.I.J Ki Testse 12).
- 10- Hay quienes dicen que la esposa de un sabio, se considera como un sabio y hay que pararse delante suyo, Hay quienes dicen que no está obligado por la ley, y sólo es una conducta piadosa hacerlo, y es correcto conducirse de acuerdo a la primera opinión, pero no es necesario levantarse frente a la mujer de un anciano. (Ibid 16).
- 11- Se debe parar desde que llegaron a una distancia de cuatro Amot de ellos hasta que pasen frente suyo o se sienten si montaban un animal o se sientan en una carreta, se consideran como si caminan, y deben pararse (Sh.A.Ibid 2).
- 12- Incluso cuando está estudiando Torá se debe parar frente a un sabio o un anciano, en incluso en la sinagoga cuando recita "Pesuké de Zimrá" y "Keriat Shemá", y este es el honor de D-s que nos ordenó pararnos en estas circunstancias. Aunque el sabio o anciano sean ciegos debe pararse, y si el mismo es ciego también debe pararse. (B.I.J. Ibid 15).
- 13- Incluso un sabio se levanta delante de un anciano, mas no debe levantarse completamente, sino un poco para honrarlo. Así también dos sabios o dos ancianos no deben levantarse completamente uno delante del otro, sino se levantan un poco para honrarlos, y si quieren levantaarse completamente pueden hacerlo. El maestro también honrar un poco a sus alumnos. (Ibid 18).
- 14- Una persona muy sabia, puede levantarse por una persona que se distingue por sus buenas acciones, y hay quienes dicen que es

cadáveres“. Se acostumbró en todo lugar recibir ordenación rabínica de los más grandes rabinos tanto para promulgar fallos halájicos o para hacer casamientos y divorcios, etc, y así es apropiado hacer, y en especial comunidades no deben aceptarlo si carece de ordenación rabínica como se acostumbra (Sh.A.13.14).

- 5 Los sabios no salen por su cuenta junto al pueblo a ocuparse de construcciones cavaciones en la ciudad, etc, para no ser menospreciados delante de los ignorantes. Y por cuanto están exentos no deben contratar personas que llenen su lugar. Así también estén exentos de la vigilancia de un lugar que necesita guardia, ya que la Torá los cuida, y no tienen que pagar el sueldo de los guardias. Además están exceptuados de muchos impuestos, y aunque el gobierno obligue el pago, la comunidad debe pagar en su lugar. Pero en cosas necesarias para la vida humana como pozos de agua etc, deben participar en el pago. Estas excepciones se aplican únicamente a aquel cuya profesión es el estudio de la Torá, o que trabaja el mínimo necesario para mantenerse y no para enriquecerse y todo momento libre lo destina al estudio de la Torá, y no necesita conocer toda la Torá, sino necesita saber estudiar y entender por su propia cuenta la mayoría del Talmud y de la literatura geónica. (Sh.A.243-1.2).
- 6- Un sabio que menosprecia las Mitzvot y carece de temor a D-s es como el más insignificante de la congregación (Ibid 3) y aunque no cometa transgresiones no se debe honrarlos, y menos aún a los “rabinos reformistas“ que profanan el Shabat en público, y se consideran y se les aplica la definición de “malvados“, aunque hayan sido aceptados por la congregación.
- 7- Todo aquel que desprecia a los sabios de la Torá no tiene parte en el mundo venidero, y está incluido en el versículo “la palabra de D-s despreció“.

La persona sobre la cual se testimonió que despreció a un sabio, aunque no lo haya hecho delante suyo, se le excomulga hasta que reconcilie al sabio por el cual fue excomulgado. (Ibid 6-7).
- 8- A pesar que el sabio tiene derecho a excomulgar para proteger su honor, no es apropiado que utilice estos poderes cuando

- 2- Hay que distinguir en estas leyes entre su maestro y su maestro principal, del cual adquirió la mayoría de su sabiduría, tanto se trate de Tanaj, Mishná o Talmud.

No se sienta en el lugar de su maestro principal, no discute sus palabras ni decide sus fallos. No se sienta delante suyo hasta que le diga que se siente, y no da veredictos de Halajá sin el permiso de su rabino, y hay quienes dicen que todo lo escrito en los libros desde los veredictos de los gueonim puede dictaminar sin permiso, y sólo se abstiene de dictaminar por su propia cuenta comparando un caso a otro.

Y toda ley que aparece en el Shuljan Aruj de Rabí Iosef Caró, cuyas enseñanzas aceptamos puede enseñar sin permiso. Asimismo para apartar a alguien de una prohibición puede enseñar sin permiso, ya que donde se profana el nombre de D-s, no se le rinde honor al rabino.

Cuando su rabino lo saluda, se inclina delante y le dice con respeto "Shalom Aleja Rabí" (La paz sea contigo, mi maestro), y no enseña ni predica sin el consentimiento de su rabino. (Sh.A.242 y B.I.J ver allí muchos más detalles sobre estas leyes).

- 3- No debe cumplir con todo lo dicho anteriormente en relación a su rabino, del cual no proviene la mayoría de su sabiduría, pero se levanta en su presencia, cuando llega a los cuatro Amot (unos dos metros) de distancia, y cuando recuerda su nombre dice Rabí Fulano (mi maestro).

Quien estudió con cierto maestro desde el alfabeto a todo el Tanaj y no estudió de él Talmud hasta que se convirtió en un gran sabio del Talmud, no debe pararse frente a su primer maestro, en especial si recibió pago por su trabajo, pero es apropiado pararse y si no continuó estudiando mucho tiempo, y comenzó a trabajar el primero es su rabino principal (B.I.J ki tetrse ii).

- 4- Un alumno que no llegó a la altura de la enseñanza halájica y enseña es un tonto, un malvado y un insolente., y sobre él está dicho : "muchas víctimas deribó". Y un alumno que llegó a la altura de la enseñanza halájica, y se abstiene de enseñar y fallar, impide la difusión de la Torá y coloca escollos al pueblo, y sobre él está escrito : "tremenda es la cantidad de sus

aplica sólo si hay otro médico que efectúa la curación, pero si no hay, el hijo hace todo lo que sus padres necesitan para amenguar su sufrimiento (Ibid 3).

- 21- Todo el que menos precia a sus padres, incluso verbalmente o con un gesto es maldecido por D-s, como dice el versículo "Maldito sea el que ultraja a su padre o su madre", y el tribunal debe azotarlo por rebelarse y castigarlo como corresponde (Ibid 6). E incluso internamente no debe despreciarlos (B.I.J. ibid 23).
- 22- Un converso al judaísmo no puede maldecir o golpear a su padre no judío, y no debe despreciarlo.
Un judío que tuvo un hijo con una no judía, su hijo es no judío, y no está obligado a honrar a su padre a pesar que su madre se haya convertido al judaísmo antes de su nacimiento (Ibid 8-9).
- 23- Está prohibido maldecir a un judío, y aunque lo maldiga con un apodo del nombre o con uno de los nombres con los cuales llaman los no judíos a D-s si lo hace delante de testigos. Y con advertencia es asotado, y si maldice a un juez rabínico es también azotado por la prohibición de no maldecir.
(Diné Mamot 1-10 cap 6 in 1).

Capítulo 104

Honor a su maestro y a los sabios de la Torá

- 1- Se debe honrar a su rabino y temerle más que a su padre, ya que su padre lo trae a la vida de este mundo y su maestro lo lleva a la vida en el mundo por venir y no hay nadie que debe honrar como a su maestro y se compara el honor que debe rendirle con el que le debe al Santo bendito sea (Sh.A.242 y Tur).

uno, y la reparación para varias veces que pecó. Es bueno que cada persona haga esta reparación después del fallecimiento de sus padres, y si siente que carece de la fuerza necesaria para ayunar los redime con beneficencia (B.I.J Shoptim 22).

- 15- Debe cuidarse de no hacer algo que produce sufrimiento a su padre. Si el hijo sabe que sus padres sufren si él ayuna, se abstiene de ayunar ayunos no obligatorios.
- 16- Si la madre ordenó hacer algo a su hijo, y luego su padre pregunta quién le ordenó hacer dicha acción, y sabe que si sabe que su madre fue la responsable, se va a enojar con ella, y la va a maldecir, no le dice que su madre le ordeno. (Ibid 26) con más razón aún los hijos no deben crear conflictos entre los padres, y en especial hay que tener cuidado con padrastrós y madrastras, ya que es obligación honrar a la esposa del padre todo el tiempo que su padre vive, y el esposo de su madre, todo el tiempo que su madre vive, y de todos modos es correcto honrarlos incluso después del fallecimiento de supadre o su madre. Y se los honra aunque lo hagan sufrir y Discrimine entre sus hijos. Aunque a su padre natural le molesta que honra al esposo de su madre, de todos modos debe honrarlo.
(vwer Sh.A. Ibid 21, B.I.J Ibid 28).
- 17- Se debe honrar a sus hermanos mayores tanto de padre o madre y aunque el hermano menor sea un sabio de todos modos debe honrar a sus hermanos mayores. Y también se dede honrar a sus hermanas mayores (Ibid 29).
- 18- Se debe honrar a su suegro y su suegra, y a sus abuelos y a los hermanos de la madre y del padre. (Ibid 30).
- 19- Aunque sus padres sean totalmente malvados, e incluso hayan sido condenados a muerte por sus delitos, está prohibido pegarles o maldecirlos, y si hicieron Teshuvá el hijo incluso puede ser posible de recibir pena de muerte por hacerlo (Sh.A.Ramá 4).
- 20- Si una astilla entró a la piel de sus padre, no se la saca ya que se teme que llegue a herirlo, de la misma manera si el hijo es médico no opera a su padre. Y lo dicho anteriormente se

- 9- El estudio de la Torá antecede al honor del padre y la madre, y si su padre le pide que traspase una Mitzvá, aunque sea de origen rabínico no debe escucharlo, ya todos están obligados a honrar al santo Bendito sea. (Ibid 13-15).
- 10- Si su padre ordenó a su hijo que no hable con determinada persona y que no lo perdone hasta cierto tiempo, y el hijo quiere perdonarlo inmediatamente, no debe escuchar a su padre. (Ibid 16).
- 11- Si sus padres se oponen a que su hijo se case con cierta mujer, que el hijo desea tomar como esposa, no debe escucharlos (Ibid 25), asimismo, si sus padres le ordenan divorciar a su mujer no debe escucharlos. Lo mismo se aplicara cualquier Mitsva que el hijo quiera hacer, como ir a la Tierra de Israel, no está obligado a obedecer a sus padres (B.I.J. Shoftim 19).
- 12- Si el hijo quiere ir a estudiar Torá a cierta ciudad, donde piensa que va a tener éxito en el estudio y su padre se opone, no debe obedecerle. (Sh.A.Ibid 25).
- 13- Aunque su padre es un malvado y un transgresor, de todos modos lo honra y lo reverencia. E incluso un Mamzer (hijo que nace de ciertas uniones prohibidas) debe honrar a su padre.
- 14- Está prohibido que el padre y la madre sean meticulosos y obliguen a sus hijos a honrarlos y servirlos pesadamente para no provocar que sean negligentes en el cumplimiento de esta mitsvá sino renuncian a sus derechos, ya que el padre tiene e derecho a renunciar a la obligación de ser honrado (Ibid 19) Está prohibido que el padre le pegue a su hijo mayor (Ibid 20) y sólo los padres pueden renunciar a ser honrados, pero son maldecidos o golpeados por sus hijos no pueden cuidar que estos sean castigados. Hay quienes sostienen que lo mismo se aplica si los hace sufrir. Aunque los padres quieran renunciar a ser honrados, el hijo de todos modos debe honrarlos, de acuerdo a las leyes celestiales, y de no hacerlo necesita preparar su reparación.
La reparación para este pecado es ayunar noventa y seis ayunos seguidos, y ser azotado cada día por veintiseis golpes. Si tambien pecó contra su madre necesita hacer esta rreparación para cada

vinieron su padre y su madre y le desgarraron la ropa, le golpearon la cabeza, y le éscupieron en la cara, no debe el hijo avegonzarlos, sino se calla y teme del Rey de reyes, que así le ordenó. (Ibid 3).

- 3- A qué se llama honor ? Lo alimenta, y le da de deber, lo viste y lo cubre, lo entra y lo saca, y siempre le muestra un buen semblante, (Ibid 9) y debe pararse delante de su padre (Ibid 7).
- 4- El deber de alimentarlos consiste en alimentarlos con el dinero de su padre y madre si poseen dinero, pero si carecen de dinero y el hijo tiene se lo obliga a sustentarlos de acuerdo a sus posibilidades, y si no tiene, dinero para ello, no debe pedir limosna para alimentar a sus padres. Pero debe honrarlo como a su cuerpo, aunque por ello no pueda trabajar y tenga que pedir limosna. Si parte de los hijos son ricos y parte son pobres se obliga a los ricos. (Ibid 5).
- 5- Hasta qué punto debe honrarlos ? Aunque hayan agarrado una bolsa llena de monedas de oro y la hayan tirado al mar delante suyo, no debe avergonzarlos, hacerles sufrir o enojarse, sino acepta el mandamiento divino y se calla. (Ibid 8).
- 6- Si ve que su padre transgrede las palabras de la Torá, no le dice. "violaste la Torá", sino le informa en la Torá está escrito esto y esto, como si le preguntaría y no como si lo advierte, y su padre entiende la insinuación y no se averuenza. (Ibid 11) si su padre es una persona ignorante le cuenta un cuento de una persona que hizo esto y esto, y el sabio le dijo que está prohibido (B.I.J ibid 16).
- 7- Si su padre le pide que le dé agua para beber, y tiene otra Mitsvá para cumplir, como el entierro el acompañamiento de un difunto, si la Mitsvá puede hacerse a través de otra persona, se ocupa del honor de su padre, y si no hay otros que puedan hacerla, se ocupa de la Mitsvá y deja a un lado el honor de su padre y si no hay tiempo para dejarlo, se ocupa del honor de su padre y luego hace la Mitsvá (Ibid 12).
- 8- Si su padre y su madre le piden que les dé agua, le da primero a su padre. Y si sus padres están divorciados existe igualdad de condiciones y alimenta al que desea. (Ibid 14).

Y para esto desearon los profetas y los sabios de Israel que lleguemos a los días del Mesías, para que estemos libres y podamos ocuparnos de la Torá e incrementar nuestra sabiduría y seamos acreedores al mundo venidero, ya que en esos días va a aumentar el conocimiento de la verdad. (Ibid 9).

Capítulo 103

El honor al padre y a la madre

- 1- Se debe cuidar mucho de honrar a sus padres y de reverenciarlos. A qué se llama reverencia ? No se para en el lugar donde suele pararse su padre con sus compañeros o donde reza. No se sienta en el lugar donde su padre suele sentarse. No discute sus palabras, y no lo contradice y no le da aprobación delante suyo, diciendo "me parecen correctas las palabras de mi padre". No llama a su padre por su nombre tanto cuando vive o después de su fallecimiento, si su padre se llama como otras personas, les cambia su nombre, si se trata de un nombre particular que no es muy frecuente, pero si es un nombre muy frecuente puede llamar a otras personas con ese nombre, cuando él no está presente. (Sh.A.1.240-1.2) y al firmar puede firmar con el nombre de su padre Itsjak Ben Abraham, ya que la escritura no es tan importante como la palabra oral en lo que concierne a este asunto.
De todos modos hay aquellos que se cuidan y escriben Itsjak Ben Adoni Avi (hijo de mi señor, mi padre) Abraham, pero no hay obligación de hacerlo. La ley de recordación del nombre también rige en relación a su madre. (B.I.J Shoftiun).
- 2- Hasta qué punto deben reverenciarlos ? Su hijo vestía ropa importante y se sentaba en la dirección de una asamblea, y

los pecados que cometió, ya que no es así, sino es querido por el creador como si nunca hubiera pecado, y además su recompensa es más grande, ya que probó el gusto del pecado, y se apartó de él, dominando sus impulsos. Dijeron nuestros sabios : “Al lugar donde llegan los arrepentidos, los justos no pueden llegar“ (Ibid 3).

- 27- Grande es el valor de la Teshuvá que acerca al hombre a la presencia Divina, anteriormente estaba separado de D-s, rezaba y sus palabras no eran escuchadas, y ahora se encuentra apegado a la Presencia Divina, sus súplicas son escuchadas hace Mitzvot y son recibidas con alegría. (Ibid 7).
- 28- Es propio de los arrepentidos ser humildes y sumisos, y si los vituperan a causa de sus acciones anteriores, no contestan sino escuchan y se alegran de sus méritos, y todo tiempo que se avergüenza de sus acciones del pasado, grande es su mérito y es un grave pecado decirle a un arrepentido que recuerde sus acciones del pasado o recordales delante suyo para avergonzarlo, o mencionar actos similares a los que cometió para que recuerde lo que hizo, y se considera que oprime a su prójimo con palabras. (Ibid 8).
- 29- El santo Bendito sea nos entregó la Torá que es árbol de vida, y todo el que cumple y conoce lo escrito en ella se hace merecedor a la vida eterna.

Nos aseguró la Torá que si una persona la cumple y la estudia, que nos sacarán todos los escollos para cumplirla, como enfermedades, guerra hambre, etc, y un flujo positivo nos fortalecerá con paz riqueza, etc para que no debamos ocuparnos de las necesidades físicas, y estemos libres para el estudio de la Torá y el cumplimiento de las Mistzvot, para poder adquirir el mundo venidero, y resulta que se va a gozar de los dos mundos.

Asimismo nos informó la Torá que si abandonamo la Torá y nos ocupamos de las frivolidades mundanas, nos van a abandonar todas las bondades Divinas, y el mal nos va a perseguir, y nos va a dificultar el cumplimiento de la Torá, y va a resultar que vamos a perder los dos mundos.

Todas esto y lo que se le parece, a pesar que dificultan mucho la posibilidad de hacer Teshuvá, no la impiden por completo, y si logra hacer Teshuvá, es recibida y tiene parte en el mundo venidero. (Ibid 5-6)

- 23- Cada persona goza del libre albedrio de dirigirse al buen camino y ser justo o dirigirse a la senda del mal y ser un malvado. Muchos necios de los no judíos y ciertos judíos obtusos piensan que está predeterminado si una persona va a ser justo o malvado, y no es así ya que toda persona tiene la posibilidad de ser bueno o malo, cruel o misericordioso, sabio o ignorante, etc ; y no hay quien lo obligue o decrete que va a ir a uno de esos caminos, sino la persona decide conducirse por el camino que desee, por lo tanto el pecador se hace daño a si mismo.

Éste es un principio general de toda la Torá como está escrito : “Mira puse delante Tuyo la vida y la muerte, etc”, por lo tanto se juzga la persona y se le paga de acuerdo a sus acciones. (Ibid 5).

- 24- Puesto que el hombre posee libre albedrió, como explicamos, se debe procurar hacer teshubá y confesarse verbalmente de sus pecados de manera que al morir esté libre de pecados, y se haga merecedor al mundo venidero.

Constantemente la persona debe verse como si tiende a morir, y quizás muera sin hacer Teshuvá, por lo tanto se arrepiente inmediatamente, y debe decir cuando sea anciano voy a arrepentirme, ya que quizás muera antes de envejecer, y a esto se refirió el Rey Shlomó con su sabiduría “En todo momento tus prendas deben ser blancas”.

(Ibid 7-1-21).

- 25- No pienses que es necesario arrepentirse de transgresiones que se hacen con acciones prohibidas, sino también se debe hacer Teshuvá de las rasgos de carácter negativos como el enojo, la envidia, la burla, la codicia, etc. Y de estos pecados una vez que la persona se encuentra sumergida en ellos, es mucho más difícil separse que de aquellas malas acciones (Ibid)
- 26- El arrepentido no debe pensar que está lejos de los justos por

y desconoce contra quien pecó para poder reparar su falta, y éstos son:

- 1) Quien maldice a la muchedumbre, y no a una persona específica, a la cual podría pedir perdón.
- 2) Quien es socio del ladrón o le compra mercadería robada, ya que desconoce de quien la robó, además de ayudar al ladrón, impulsándolo a robar.
- 3) Quien encuentra un objeto perdido y no anuncia el hallazgo, y cuando quiera hacer Teshuvá no sabe a quien devolverlo.
- 4) Quien oprime a los pobres, huérfanos y a las viudas que no tienen vivienda fija y cuando quiere devolverles desconoce donde se encuentran.
- 5) Quien acepta soborno para alterar un veredicto judicial (Ibid).

21- Hay cinco transgresiones, que es casi seguro que no se va a hacer Teshuvá de ellas, ya que se trata de un pecado considerado muy leve en los ojos de la persona, y no presta atención que pecó.

- 1) Quien come de una comida que es insuficiente para sus dueños, y el dueño de la comida alver que es insuficiente le agrega de supropia comida.
- 2) Quien usa la prenda del pobre.
- 3) Quien observa a una mujer prohibida, y piensa que no hizo nada, ya que ni siquiera se acercó a ella y no sabe que la visión es un grave pecado que lleva a todas las abominaciones sexuales como está escrito "No los desviaréis detrás de vuestros corazones y vuestros ojos".
- 4) Quien se honra con la vergüenza de su compañero.
- 5) Quien sospecha de personas rectas (Ibid).

22- Mas hay cinco cualidades y transgresiones que quien se ve arrastrado a ellas le es muy difícil partarse y volver al recto camino:

- 1) El chisme.
- 2) La calumnia.
- 3) La ira.
- 4) Los malos pensamientos.
- 5) Quien mantiene lazos de amistad con un malvado.

nuestros sabios dijeron que aquel que las transgrede regularmente, no tiene parte en el mundo futuro, y es necesario alejarse y cuidarse mucho de ellas.

Quien da un apodo a su compañero, y lo llama por ese apodo, quien avergüenza a su compañero en público, quien se honra con la vergüenza de su prójimo, quien desprecia a los sabios, quien menosprecia a las fiestas, y profana las santidades y en todos estos casos si hace "Teshuvá" tiene parte en el mundo venidero, ya que no hay nada que que no se repara a través de la Teshuvá antes de la muerte tiene parte en el mundo venidero, y todos los malvados que se arrepienten tanto en público como en privado, se les acepta su Teshuvá como está escrito: "Volved hijos rebeldes". (Ibid 10-4)

- 18-** Hay veinticuatro transgresiones que dificultan mucho la posibilidad de hacer Teshuvá, y cuatro de ella son en especial graves y D-s no le va dar la posibilidad de hacer Teshuvá por lo grave de su pecado y éstas son :

1) Quien desvía a la congregación de la buena senda, incluyéndose en este pecado a quien impide que la congregación haga cierta Mitsva. 2) Quien seduce a su compañero hacia el mal camino.

3) Quien ve que su hijo va hacia la mala senda y no se lo impide, y así también quien tiene el poder de impedir que un individuo o que la congregación haga algo malo.

4) Aquel que dice pecaré y luego me arrepentiré o pecaré e Lom Kipur expiará (Ibid 4- 1).

- 19-** Hay cinco transgresiones ante las cuales está cerrada la senda de la Teshuvá:

1) Quien se aparto de la congregación, cuando la congregación hace Teshuvá, no goza de los resultados junto con ella 2) Quien discute a las palabras de los sabios 3) Quien desprecia a sus maestros 4) Quien se burla de las Mitzvot 5) Quien odia que lo reprendan, ya que cierra la posibilidad de Teshuvá, debido a que la reprimenda provoca la Teshuvá. (Ibid 2).

- 20-** Hay cinco transgresiones que el que las hace no va a poder hacer Teshuvá completa, ya que son pecados contra el prójimo,

- 11-** Tres tipos diferentes son llamados Apikorsim :
- 1) Quien dice que no existe profecía, y que no hay conocimiento que llega desde D-s a los hombres.
 - 2) Quien reniega de la profecía de Moshé Rabenu
 - 3) Quien sostiene que el Creador cambia las Mitsvot por otros mandamientos, y la Torá fue abrigada, aunque en un principio fue entregada por el creador. (Ibid 8).
- 12-** Hay dos tipos de Mumarim: Quien es Mumar (apótato) de una sola Mitsvá, que es la persona que comete regularmente de manera intencional determinada transgresión para irritar o los fieles, un Mumar de toda la Torá es aquel que abandonó el cumplimiento de toda la Tora, como aquellos que ante decretos antisemitas se unieron a la religión de los idólatras. (Ibid 9).
- 13-** Los que desvían al pueblo del recto camino son tanto aquellos que lo desvían en un grave asunto como el Rey Ierobam (que arrastró al pueblo a la idolatría o como Tsadok y Beitos (que intentaron que el pueblo abandone a la Torá Oral) , o en un caso leve, tanto obligue al pueblo a desviarse usando la fuerza o seduciéndolo con palabras. (Ibid 10).
- 14-** Quien se aparta de la congregación, a pesar que no comete transgresiones, sino sólo se separa de la comunidad, y no participa en sus desgracias y no ayuna, como si no perteneciera a ella no tiene parte en el mundo por venir. Quien con arrogancia transgrede la Torá tanto sea en Mitsvot graves o leves, también se llama quien explica la Tora equivocadamente, ya que con su insolencia y arrogancia, da su propia interpretación a la Torá, y no se avergüenza de ello. (Ibid 11).
- 15-** Hay dos tipos de entregadores : los que entregan un judío en manos de un no judío para que lo mate o lo golpee, y los que entregan su dinero a no judíos. (Ibid 12).
- 16-** Los que intimidan a la congregación con un objetivo que no sea el servicio Divino, son aquellos que gobiernan sobre la congregación bajo fuerza, atemorizando al pueblo, y todas sus intenciones no son en nombre de D-s, sino su honor y beneficio personal como los reyes de otros pueblos.
- 17-** Hay transgresiones más leves que ésta, y de todos modos

“Pequé contra D-s y contra fulano, y éstos son los actos que cometí. Y si le debía dinero lo devuelve a sus herederos, si desconoce quienes son sus herederos deposita el dinero en el Tribunal rabínico, y se confiesa. (Ibid 11).

- 8- De la misma manera como se sopesan sus méritos y sus pecados al morir, anualmente se efectúa un balance de las acciones en Rosh Hashaná, si de acuerdo al balance es un justo el veredicto es sellado para la vida, si resulta malvado se lo condena a muerte, y si su comportamiento es mediocre se deja pendiente el veredicto hasta Lom Kipur, si se arrepiente el decreto es que siga viviendo, y en caso contrario es condenado a muerte (Ibid 3).
- 9- A los malvados cuyos pecados son mayores que sus buenas acciones, se los juzga de acuerdo a sus pecados y tienen parte en el mundo por venir, y así también los piadosos de todos los pueblos tienen parte en el mundo por venir.
Y los siguientes no tienen parte en el mundo por venir y son juzgados por la gravedad de sus actos, y sus almas son exterminadas los Minim, los Apikorsim, los que reniegan de la Torá, los que reniegan de la resurrección y de la redención, los Munmarim, los que desvían a la comunidad del recto camino, los que se separan de la congregación, los que cometen trasgresiones intencionalmente con arrogancia en público como el Rey lehoakim, los que entregan a un judío, los que intimidan a la congregación con un objetivo que no sea el servicio Divino, los asesinos, los que hablan “Lashón Hará y aquel que estira la piel para que parezca que tiene prepucio (y no se note que es circunciso) (Ibid 6)
- 10- Cinco tipos diferentes entran en la categoría de Minim :
- 1) Quien dice que D-s no existe y el mundo no tiene conductor.
 - 2) Quien dice que hay conductor, pero son dos o más
 - 3) Quien dice que hay un solo D-s, pero poseedor de cuerpo e imagen.
 - 4) Quien dice que no el creador da todo lo que existe
 - 5) Quien adora un ídolo o una estrella fuera de Él para que intermedie él y D-s.

el pecador su pecado, y esté completamente convencido que no va a volver a cometerlo, como está dicho :“abandonará el impío su camino“, y se atestiguarasdore él, el dueño de todos los misterios que no va a volver a cometer en el futuro ese pecado. Y pronuncia con sus labios el pensamiento de arrepentimiento que se encuentra en su mente. Todo aquel que se confiesa oralmente, y no está plenamente convencido del arrepentimiento en su mente, es como si se purificara sumergiendose en el baño ritual, sosteniendo un reptil en su mano, que no se purifica si no arroja previamente al reptil (Ibid Z-2-3).

- 4- Es apropiado que el arrepentido se lamente siempre delante de D-s con llanto y súplicas, y de dinero para beneficencia de acuerdo a sus fuerzas, y se aleja mucho del asunto en cual pecó, y se cambia el nombre, simbolizando que es otra persona, y no aquella que hizo semejantes acciones, y se muda de lugar, ya que el exilio expia el pecado, ya que lo obliga a ser humilde y sumiso. (Ibid 4).
- 5- El arrepentimiento e lom kipur expian sólo los pecados rituales entre el hombre y D-s (por ejemplo quien come un alimento prohibido) pero los pecados entre el hombre y su prójimo, como quien daño, maldijo o robó a su compañero, no se le perdona hasta que dé lo que debe a su prójimo y lo reconcilie. Y aunque sólo haya pecado verbalmente contra su compañero no es perdonado hasta que detenga su perdón.

Si su compañero se niega a perdonarlo trae tres personas que le piden perdón. No consigue reconciliarlo vuelve a traer tres personas una segunda y tercera vez, y si no accede a su pedido, lo dejà y el que no lo perdonó es el pecador. Si se trata de su rabino, debe ir a pedirle perdón incluso mil veces hasta que logre su perdón (Ibid 9).

- 6- Está prohibido ser cruel cuando desean reconciliarse con él, sino debe ser amable y dócil, y cuando le piden, debe perdonar completamente, aunque el pecador lo haya dañado mucho. (Ibid).
- 7- Quien pecó contra alguien y antes que pueda pedirle perdón fallece, trae diez personas a su tumba, y dice delante ellas:

Capítulo 102

Hiljot Teshuvá

Leyes del arrepentimiento

- 1- Cuando transgrede todo mandamiento de la Torá tanto positivo como negativo, intencionalmente o por negligencia, y se arrepiente de ello, debe confesarse.
 Cómo se confiesa Dice : Por favor D-s cometí un error, pequé me rebelé delante tuyo, e hice estas y estas acciones, y me arrepentí y me avergoncé de mis actos, y no voy a volver a incurrir en estas faltas. Esta fórmula es lo principal de la confesión, y todo aquel que alarga y degolla su confesión es alabado.
 Asimismo, quien lastima a su compañero o lo perjudica pecuniariamente, a pesar que paga lo que le debe, no se le espía su acto hasta que se confiese y se arrepienta del mismo. (Rambam H Teshuvá 1-1).
- 2- En nuestros días que no existe el Beit hamikdash y no tenemos un altar de expiación, poseemos sólo el arrepentimiento para lograr la expiación. La Teshuva expía todas las transgresiones, aunque haya sido un malvado toda su vida, e hizo Teshuvá al final, no se le recuerda nada de su maldad, y aún si se arrepiente sólo antes de morir, y muere arrepentido, se le perdonan todos sus pecados. Hay pecados que sólo se expían después de cierta época. Si no cumplió una Mitsvá positiva, cuyo incumplimiento no está castigado con Caret (muerte espiritual), hace Teshuva e inmediatamente está perdonado. Si violó mandamientos negativos que no están castigados con Caret o con pena de muerte, la Teshuvá queda pendiente y en Iom Kipur completa la expiación. Si Transgredió mandamientos sancionados con Caret o con pena de muerte, la Teshuvá, e Iom Kipur quedan pendientes, y los sufrimientos completan la expiación. Aquel que profanó el nombre de D-s, no se le expía su pecado completamente hasta la muerte (Ibid 3-4).
- 3- A cuáles son los requerimientos de la Teshuvá? que abandone

es frecuente cuando se daña a un automóvil estacionado), y sabe que no devolvió lo robado o indemnizó al damnificado, puede pasar su información a otras personas para ayudar al damnificado a recuperar lo que le corresponde. Para entrar en esta categoría hay siete condiciones:

- 1- Que vio con sus propios ojos y no escuchó de otras personas
- 2- Que este seguro que se cometió un perjuicio ilícito
- 3- Que advierta al pecador en un principio suavemente en privado.
- 4- No aumentar la proporción del perjuicio
- 5- Que esté motivado por el logro de beneficio y no por el odio hacia sus compañero
- 6- Si es posible se corrige el perjuicio sin contar "Lashon Hará".
- 7- Que no le ocasione al damnificador un daño más grande que el que corresponde. (Ibid 10-z

- 19- Si se observa que una persona es ingenua, que desea entrar a un negocio, cuyo propietario es un impostor que va intentar estafarlo con la calidad de la mercadería, el peso o el precio, se lo advierte que no entre a ese negocio, y de acuerdo a las siete condiciones escritas en el inciso anterior (Hiljot Rejilot 8-10).
- 20- Cuando se quiere averiguar detalles referentes a un candidato de casamiento hay detalles que es obligatorio contar y otros que está prohibido hacerlo, y jafets jaim escribió estas leyes al final de las halajot concernientes a chismes, y como hay muchos detalles y el asunto es muy delicado, corresponde consultar a un sabio.

No existen diferencias en lo que concierne a esta ley entre los sabios de la antigüedad, y los de nuestra época, ni los que están vivos o difuntos (Ibid 8-4-9).

- 15- La prohibición de Lashón Hará rige tanto si lo cuenta a personas extrañas o a sus parientes, e incluso contando acerca de su hermano a sus padres y aunque lo haga para que sus padres lo repriman debido que primero lo tenía que haber reprimido él mismo. Si se menosprecia o vitupera una persona delante de no judíos, su pecado es mayor ya que desprecia el honor de Israel y debido a que el judío que escucha Lashón Hará duda acerca de la verdad de lo contado en cambio el no judío cree sus palabras enseguida, y las difunde pudiendo provocar un grave daño.
Más grave aún es si denuncia a un judío delante de no judíos, y se considera como un renegado, mereciendo el más severo castigo. (Ibid 11-12).
- 16- La obligación de no recibir Lashón Hará radica en no tomar como ciertas palabras ignomiosas o que menosprecian a toda persona de Israel, excluyendo a los herejes y a los que denuncian a un judío delante de no judíos, que fueron excluidos del pueblo de Israel, y aunque alguien le haya contado algo inocentemente, está prohibido creerlo. Si una persona fue denunciada por su compañero, debe preguntar a un sabio si puede denunciar a su vez a su compañero. Aunque sus padres su esposa o demás familiares le cuenten no debe creerles. Si recibe una información negativa acerca de una persona con la que iba a efectuar algún trato, puede guiarse de acuerdo a esa información pero no debe creer que el Lashón Hará es verdadero. (Ibid 14-6).
- 17- Quien escucha que sus hijos pequeños ablan "Lashón Hará, se los debe regañar, ya que la causa por la cual este pecado es tan difundido es que cada cual se acostumbra desde pequeño a hablar todo lo que se desea sin que nadie informe que está prohibido conducirse de esta manera y al ser adulto es difícil apartarse de esta inclinación.
- 18- Si ve a una persona que daña a su compañero robándole, oprimiéndolo, etc, tanto si el que comete el danó y el dañado. saben que se produjo un daño (y en nuestros días, esto situación

- 10- Se incluye en la categoría de contar "Lashón Hará" a quien desprecia a un conferenciante o predicador en la sinagoga o en la casa de estudio, aunque la crítica sea verdadera. Si no habla correctamente se lo dice en privado, y le aconseja como hablar de manera que interesen sus palabras a la audiencia. (Ibid 12).
- 11- Cuando el tribunal rabínico lo obliga a cumplir cierto asunto, y se niega a hacerlo, se puede contar su pignominia. (Ibid 4-8)
- 12- Si una persona ve en su compañero una mala cualidad. es apropiado contar esto a sus compañeros para que no se acerquen y aprendan de sus actos, ya que la prohibición de "Lashón Hará" se aplica incluso a palabras verdaderas si fueron dichas para despreciar a su prójimo, pero si la intención es salvar a su compañero que aprenda de las cualidades negativas de sus prójimo está permitido y es Mitsvá contar, con la condición que explique cual es la causa por la cual injuria a su compañero (Ibid 10).
- 13- Quien desea relacionarse con su compañero alquilándole su casa, asociándose o emparentándose, etc, puede averiguar y preguntar todo lo necesario, aunque puedan contarle cosas negativas, ya que sólo tiene la intención de evitar que se vea dañado, e informa cual es el motivo de la averiguación, y está permitido contarle la verdad y no ocultarle nada, y hay que cuidarse de no averiguar de su enemigo o de un colega de la misma profesión que puede tener interés en mentir o por lo menos de ocultar cosas.
- En Israel hay diferentes partidos políticos y en cada partido se encuentran diferentes camarillas que vituperan a los miembros de otros grupos, y hay que tener cuidado de no aceptar como ciertas palabras de vituperación y saber como tomar la información que necesite. Y en estos casos es apropiado consultar a una autoridad rabínica competente.
- 14- Está prohibido hablar "Lashón Hará" tanto de un ignorante como de un sabio, pero esto último es mucho más grave y el que lo hace se incluye dentro de aquellos que desprecian a los sabios, y sobre los cuales está escrito : "Será exterminado esa alma de Israel.

Quien cuenta calumnias en forma bromista y aquel que cuenta "Lashón Hará", inocentemente, y cuando lo reprenden contesta "no sabía que era "lashón Hará" se consideran polvo de calumnia" (Ibid 4).

- 5- Se comete "Lashón Hará" tanto se calumnie en presencia de su compañero o en su ausencia, contando palabras que de ser escuchadas pueden dañar a su compañero físicamente o en forma pecuniaria, o incluso molestarlo o austarlo. Si las palabras fueron escuchadas por tres personas, esto no se llama calumnia ya que no tiene la intención de difundir más el asunto. (Ibid 5).
- 6- No se debe vivir en la vecindad de estos calumniadores y mas aún sentarse con ellos y escuchar sus palabras (Ibid 6).
- 7- Quien se venga de su compañero comete una grave transgresión, y debe ser humilde e indulgente en todos los asuntos mundanos, comprendiendo que todo lo que ocurre en el mundo es vano y pasajero. El siguiente es un ejemplo de venganza : Ruben a Shimón: préstame tu hacha, le contesto Shimón. No te la presto. Al día siguiente Shimón le pidió a Reubén : préstame tu hacha y Reubén le contesta : No te la presto como tu no me la prestaste. En est Reubén se venga de Shimón, y correspondería que la prestara amablemente. (Ibid 7).
- 8- Asimismo está prohibido guardar rencor. El siguiente es un ejemplo de guardar rencor : Reuben quiso alquilar algo de Shimón y Shimòn se niega. Después de varios días Shimón quiso alquilar algo de Reubén, y Reubén accedió diciendole no soy como tú que mo quisiste alquilar. Reubén en este caso guarda rencon, cuando en lugar de eso deberíá haber borrado por completo el episodio anterior en el cual Shimón no accedió a su pedido. (Ibid 8).
- 9- La prohibición de "Lashón Hará" se comete tanto si pronuncia las palabras, las escribe o las insinúa con gestos. Si cuenta "Lashon Hará a muchas personas, cuanto más grande sea el número de personas que hayan escuchado la calumnia más grave es el pecado cometido, ya que su compañero es más injuriado, y provoca que todas esas personas caigan en la prohibición de Lashón Hará (Jafets jaim 1-8 y 2-1)

Capítulo 101

Chismes y calumnias

- 1- Quien cuenta chismes comete una transgresión y es un gran pecado y ocasiona el asesinato de muchos judíos, por lo tanto son contiguos los versículos “No vayas con chismes en tu pueblo“ y “No te pasarás impasible ante la sangre de tu prójimo“.
- 2- Se considera chismoso (Rajil) a aquel que lleva lo que escucho o vio de una persona a otra, y aunque sus palabras sean verdaderas destruye al mundo.
La calumnia (Lashón Hará) es un pecado mucho más grave y se llama calumniador a aquel que cuenta la ignominia de su prójimo, aunque se trate de verdad. Es conveniente recordar esta definición cuando utilizamos la palabra calumnia para traducir “Lashón Hará“. Y mucho mayor aún es el pecado del difamador (Motsi Shem Ra) que cuenta mentira injuriando a su prójimo.
- 3- Dijeron nuestros sabios : “Hay tres pecados que se cobran de la persona en este mundo, y no tiene parte en el mundo futuro, la idolatría, las transgresiones sexuales y el asesinato, y en la calumnia esta cotejada todas estas transgresiones. Además dijeron que el que cuenta cosas negativas de su prójimo es como un renegado, la calumnia mata a tres personas, al que la cuenta, al que la recibe, y a la persona sobre la cual se cuenta. Y el pecado de aquel que recibe la calumnia es más grave que el pecado del calumniador (Ibid 3).
- 4- Hay frases que se aproximan a la calumnia y se llaman polvo de calumnia (Avak Lashón Hará). En esta categoría se encuentra quien dice “no me pregunten acerca de fulano, no quiero contar lo que pasó “Quien hubiera dicho que fulano llegaría a lo que llegó ahora !“, etc.
También quien elogia a su compañera frente a sus enemigos se considera que habla “polvo de calumnia“, ya que provoca que sus interlocutores hablen en descrédito de su enemigo.

pecados, y no lo hace con la responsabilidad de los mismo. (Ibid 7).

- 13- Quien reprende a su prójimo no lo hace de manera que lo avergüenza, ya que está p-rohibido avergonzar a un judío, y mucho más grave es la prohibición si lo hace en público. Y aquel que avergüenza a su prójimo en público no tiene parte en el mundo por venir. Por lo tanto se debe cuidar de no avergonzar a nadie en público tanto adulto como pequeño, y no lo llama con un nombre con el cual se avergüenza, y no cuenta en su presencia nada que lo humilla.

Lo dicho anteriormente concierne sólo aquello que afecta a las relaciones humanas, pero si peca contra el creador, se lo injuria y menosprecia hasta que retorne a la senda del bien, como hicieron los profetas de Israel. (Ibid 8).

- 14- Debe tener mucho cuidado en su trato con huérfanos y viudas, ya que su espíritu es sumiso y muy humilde, aunque sean ricos, y hay que dirigirse a ellos en forma delicada y se comporta con ellos honrosamente, y no provoca el dolor de su cuerpo entregándoles trabajos pesados ni el dolor del espíritu hablándoles duramente, y cuida su propiedas más que la suya.

Pero si les habla duramente para enseñarles Torá o una profesión está permitido y de todas maneras no debe conducirse con ellos de la misma forma que lo hace con los demás, sino de manera más delicada, tanto se trate de huérfano de padre o madre.

Se llaman huérfanos en lo concerniente o esta Mitsvá hasta que pueda arreglarse sólo en la vida como los demás adultos, y no sea dependiente de otras personas. (Ibid 10).

el alma con noticias insidiosas. y quizás en la Diaspora sea más posible escuchar noticias que en Isarel. En síntesis hay que alejarse de todo lo que nos saca el temor de D-s, y sus enseñanzas son negativas, y bienaventurados son aquellos que se ocupan del estudio de la Torá y se apartan de la influencia nefasta de los medios de comunicación.

9- Es Mitsvbá apegarse a los sabios y a sus alumnos para aprender de sus acciones, y así dijeron nuestros sabios : “apégate al polvo de sus pies y bebe sediento sus palabras” (Ibid 6-2).

10- Es Mitsvá que cada persona ame a todo judío como a su cuerpo como está escrito : “Ama a tu prójimo como a ti mismo”. Por lo tanto debe alabarlo y cuidarle su propiedad como cuida su propia propiedad y se preocupa por su propio honor. Y aquel que se honra con la vergüenza de su projimo no tiene parte en el mundo por venir:

En relación a un extranjero que se convierte al judaísmo al amarlo se cumplen dos Mitsvot, una debido al amor que debe a su projimo y otra debido a su carácter de extranjero, como dice el versículo : “Amarás a tu prójimo” y D-s mismo ama al converso (Ibid 6-4).

Todo el que odia a un judío comete una transgresión como está escrito. “No odies a tu hermano en tu corazón”.

11- Cuando una persona comete un pecado contra su projimo. no debe odiarlo en su corazón, sino se calla.

Mas es Mitsvá informarlo y decirle : Porqué hiciste esto ? Porque cometiste semejante transgresion ? Si se arrepiente y pide que lo perdone, lo perdona inmediatamente. (Ibid 6).

12- Aquel que ve que su compañero peca, y se conduce de manera incorrecta, es Mitsvá reprenderlo y retornarlo a la senda del bien, como está escrito “Reprimirás a tu prójimo”.

Quien reprende a su prójimo debe reprenderlo en privado, y le habla suavemente, informándole que lo hace por su propio bien para que tenga acceso al mundo. por venir, y sino acepta la reprimenda lo vuelve a reprender una segunda y tercera vez, y debe reprenderlo hasta que el pecador lo golpea y le diga : “No estoy dispuesto a escuchar”. Y todo aquel que tiene la posibilidad de reprender e impedir que se produzcan estos

hace para que descanse su cuerpo y no se enferme y pueda servir a D-s, resulta que durante el sueño sirve al Santo Bendito sea. Y sobre esto dijeron nuestros sabios "Que sean todas vuestras acciones en nombre de D-s". (Ibid 3).

- 5- Toda ciudad en la que no hayan las siguientes diez cosas no corresponde que un sabio resida en ella, y éstas son : un médico, un artesano, un baño público, un retrete, agua para beber, una sinagoga, un maestro de niños, y escriba, un cobrador de beneficencia y un tribunal que tiene el poder de aplicar sus veredictos. (Ibid 14).
- 6- Ordenaron nuestros sabios y dijeron la persona debe comer menos de lo que podría de acuerdo a sus posibilidades económicas, se viste de acuerdo a sus posibilidades, y honra a sus hijos y a su mujer más de lo que puede. (Ibid 5-10)
- 7- La naturaleza de la persona es verse influida en sus acciones y en sus ideas por la sociedad en general y por sus amigos en particular, por lo tanto se debe buscar la compañía de justos, y sentarse cerca de sabios para aprender de sus actos, y se aleja de los malos que se dirigen en la oscuridad, Si se encuentra en un lugar corrompido, donde las personas son deshonestas, se muda a un lugar donde sus habitantes sean justos y se conduzcan en una buena senda, Y si todo el mundo se comporta incorrectamente como en nuestra época (Rambam se refirió a su época, y entonces con más razón en nuestra época) se mantiene aislado. (Ibid 6-1).
- 8- En nuestros días que los medios de comunicación están muy desarrapados cuando se siente en su casa corresponde abstenerse de leerlos, escucharlos y mirarlos, ya que en su mayoría están llenos de transgresiones, chismes, calumnias, difamaciones, cuya gravedad está comparada a la de la idolatría, aberaciones sexuales, y asesinato. La bufonería también es característica de los medios de comunicación, y en especial en la Tierra de Israel se burlan de la religión y de las personas religiosas incitan e instigan al pueblo a no comportarse decentemente de acuerdo a la senda de la Torá, y es necesario alejarse de ellos, y difícilmente es posible escuchar noticias sin que envenenen

maldonado se mantiene indiferente, y se conduce de esta forma hasta que desaparezca la ira de su corazón.

Si es muy orgulloso, se comporta de manera que menosprecia asimismo hasta que arranque a su orgullo y luego vuelve al recto camino.

Hay ciertas cualidades, en las cuales está prohibido guiarse por el camino medio, sino es necesario alejarse al extremo, como el orgullo que se debe extripar por completo. En efecto, la virtud consiste no sólo en ser modesto, sino se debe ser muy humilde, como está escrito en relación a Moshé Rabenu que era muy humilde, Asimismo, el enojo es una cualidad muy negativa y debe alejarse de ella al extremo opuesto, y si es necesario infundir temor en su familia, disimula enfado para reprimilos e influir en la modificación de su conducta, y permanece calmo interiormente, Dijeron nuestros Sabios que todo el que se enoja es como si practicara idolatría. (Ibid).

- 3- Un cerco para la sabiduría es el silencio, por lo tanto no se apresura a contestar y no se habla en demasía se enseña a los alumnos suavemente sin gritar y de manera breve. Está prohibido lisonjear hipócritamente y seducir a las personas con palabras adulatoras. No se debe decir lo que no se piensa, y está prohibido engañar a su prójimo e incluso a un no judío.

No debe ser codicioso y ávido de bienes ni tampoco melancólico y ocioso, sino generoso y activo reduciendo sus actividades para poder dedicarse al estudio de la Torá, y contentarse con lo que posee.

No debe ser pendenciero, ni envidioso, ávido de placeres y honor y la envidia, el ansia de placeres y la persecución detrás del honor sacan al hombre del mundo. (Ibid 2)

- 4- Debe dirigir su corazón y sus acciones para conocer y servir al D-s único. En cada acción que se efectúa debe tener este propósito tanto sea al levantarse, al sentarse, al hablar, etc. Por ejemplo : cuando trabaja o comercia no debe tener en mente exclusivamente a la ganancia monetaria. Y cuando come debe pensar que lo hace para mantener a su cuerpo sano y fuerte para poder servir a D-s apropiadamente. E incluso al dormir si lo

Por ejemplo, no debe ser colérico e irritarse fácilmente, pero tampoco ser indiferente como un muerto, sino debe enfadarse por algo realmente importante por el cual corresponda irritarse. No debe ser tacaño cerrando su mano para no hacer ningún gasto, ni despifarrador, sino entrega beneficencia de acuerdo a sus posibilidades y presta dinero a quien necesite. No debe estar risueño y festivo siempre, ni triste ni amargado, sino feliz con buen semblante. (Rambam H.SDeot 1).

Quien es meticuloso en su comportamiento y se aparta del recto camino hacia el extremo positivo se llama piadoso, y si se mantiene en el camino medio se llama sabio, por ejemplo quien se aleja por completo del orgullo, se llama piadoso y si mantiene la recta senda y es humilde se llama sabio.

Así explicaron nuestros sabios está Mitzvá : Del mismo modo que D-s es llamado Clemente, así como D-s es llamado Misericordioso tú serás misericordioso, como El es Santo, tú serás santo, etc.

Los profetas denominaron a D-s con todos estos atributos para informarnos que son caminos correctos y corresponde que todo individuo se conduzca de acuerdo a ellos, y se deben ejercitar estos rasgos de carácter hasta que sean adquiridos por la persona (Ibid).

- 2- Ciertos enfermos que sufren de dolencias físicas sienten lo amargo como dulce, y lo dulce como amargo, así también aquellos que sufren dolencias emocionales y espirituales anhelan y tienden hacia los rasgos negativos de carácter, y les es sumamente difícil conducirse en el camino medio a esta persona se refirió el profeta Ishaiú (Isamías) al decir : "Los que llaman al mal bien y al bien mal, ponen oscuridad en la luz y luz en la oscuridad y colocan lo amargo como dulce y lo dulce como amargo". Cómo pueden hacer estas personas para curarse de su enfermedad ? Deben recurrir de los sabios de la Torá que son los médicos del alma, para que les enseñen como retornar a la buena senda.

Qué medicina se les puede ofrecer ? Quien es muy colérico se le dice que se conduzca de manera tal que incluso si es golpeado y

16. Está pprohibido preguntar a un brujo (Ov) o a un hechicero (Baal Ideoni), y a ellos mismos les corresponde muerte por lapidación, quien se conduce según sus predicciones es azotado se llama Ov a quien enciende un tipo de incienso, toma un racimo de mirto y lo sacude, y pronuncia ciertas palabras, de manera que quien lo interroga escuha una voz tenue que le contesta de bajo de la tierra, y que siente en el pensamiento, y asimismo quien toma el cráneo de un muerto y le prende incienso, y pretende adivinar con ella hasta que escucha una débil voz que se desprende de sus que azilas contestándole. Baal Ideoni es aquel que pone en su boca un hueso de cierto ave, enciende incienso, y hace otros actos hasta que cae como un epileptio y empieza a predecir el futuro, y todos esto se considero idolatría. (Rambam A.Z.11.14 Y 6-1-2).
17. Todas estas hechicerías son mentira y falsedad, y a través de ellas atraían los idólatras en la antigüedad al pueblo, y no es apropiado que un judío piense que existe provecho en todas estas acciones. Todo aquel que piensa que todas estas brujerías tienen poder sólo que la Torá las prohibió, está errado por completo y carente de sabiduría.

Capítulo 100

Halajot del comportamiento Normas éticas y morales

- 1- Existen numerosos y diversos rasgos de carácter entre los diferentes individuos, y éstos fluctúan de un extremo a otro. Hay rasgos de carácter inhatos, y hay aquellos que fueron aprendidos de su prójimo, o que fueron adquiridos por su propio pensamiento y conducta. Los dos extremos de los diversos rasgos de carácter son negativos y el carácter correcto es aquel que se encuentra en la senda media.

Hubo mujeres que ofrecían agua a los demonios y los sabios de siria e Irak lo prohibieron con Todo vigor e difundieron que estas acciones son como idolatría.

14. Se pueden hacer actos maravillosos a traves del Sefer Ietsirá, (El libro de la creación) que es uno de los libros básicos de la cabalá, (Ibid 15), por intermedio del uso de Nombres sagrados, ya que D-s les dio poder, para que los profetas y los piadosos puedan actuar con ellos, y el que lo hace muestra la grandeza y el poderío de D-s. Pero se debe utilizarlos con pureza y santidad y sólo para santificar el Nombre de D-s, o para realizar una gran Mitzvá que no es comun en nuestros días. De todos modos en la Cabalá está escrito que es un grave pecado utilizar los nombres de D-s, por lo tanto quien se abstiene de hacerlo es bendecido. (Shajna) Escribió jida en nombres sagrados puede Tener muy graves consecuencias para el que los usa o sus descendientes, y está prohibido usar la cabalá práctica. (Birké Iosef I-D 246)
15. En nuestra época para recolectar dinero hay personas deshonestas que efectúan todo tipo de acciones para engañar a sus ingenuas víctimas, por lo tanto se debe prestar atención a quien se dirige cuando desea recibir una bendición, para no causarse daño a si mismo en lugar de beneficio. Por ejemplo vi que se difundió que existe una túnica milagrosa y quien la viste se cura de todas las enfermedades etc, y sobre algo similar esta escrito que el Rey jizkianú destruyo la serpiente de cobre que hizo Moshé Rabenu, (sobre la cual fue dicho que cuando volvian Teshuvá y sometían su corazón, a D-s se curaban), ya que hubo personas que pensaron que tenía poderes curativos, y era una situación idólatra. Lo mismo se aplica a esta túnica, y además se comete robo y se engaña a las personas. Por lo tanto quien se encuentra en una situación difícil debe dirigirse a D-s, y puede ir al Muro occidental que nunca fue abandonado por la Presencia Divina, o a las tumbas de los justos para invocar que su mérito los proteja, pero si concurre de personas indignas puede provocar que incluso si le correspondía ser salvado, pierda su salvación, y se puede visitar a los justos y sabios de la generación y recibir su bendición.

9. Se puede curar con amuletos, aunque contengan el nombre de D-s, y se pueden llevar amuletos con versículos cuando está sano para no enfermarse.

Mas si esta enfermo o tiene una herida, no puede llevar amuletos que contienen versículos, y escribir versículos en amuletos está prohibido. (Sh.A.179-12).

10. Quien consulta a los muertos se denomina a aquel que duerme en el cementerio para que descienda sobre él, el espíritu de impureza un muerto en el sueño informándole lo que le preguntó, y otro que visten determinadas vestimentas, y dicen ciertas Frases, y encienden cierto tipo de incienso, y duermen solos para que un difunto le hable en el sueño. En síntesis todo el que hace algo para que venga un muerto y lo informe de algo es azotado. (Sh.A.179-Rambam A-7-11-13)

11. Se puede hacer jurar a un enfermo cuando todavía vive, que vuelva después de la muerte para contestarlo lo que le pregunto, por cuanto se dirige a un vivo y no a un muerto. Sh.A.179-14)

12. Se acostumbró a posternarse sobre las tumbas de los justos, como yehoshuá y Calev que fueron a rezar junto a las tumbas de los patriarcas, el patriarca Yaacov enterró a Rajel en el camino para que sus hijos puedan rezar junto a su tumba, y esto no entra en la categoría de quien se dirige a los muertos ya que la prohibición reside en que se dirija al muerto para que le informe algo, y no cuando viene a rezar al Santo Bendito sea, y pide que el mérito del justo lo proteja, y así acostumbro el pueblo de Israel en todas las generaciones.

Y escribió el erudito Rabí Iosef jaim, el autor de Ben Ish Jai, que se debe tener cuidado de no dirigirse a los muertos ya que sería una especie de idolatría, sino exclusivamente a D-s.

13. Quien enciende incienso a un demonio para dominarlo y lograr que haga su voluntad comete idolatría y todo tipo de acciones en las que se involucra a demonios son ilícitas, y hay quienes permiten si los controla bajo juramento de nombres sagrados. De todos modos los que se ocupan de estos asuntos no salen ilesos de los mismos, por lo tanto quien quiere cuidar su alma se aleja de ellos. (Sh.A.Ramá - 13-15)

- en nombre de 5mg)
5. A quién se llama agureros (Meonén)? Hay aquellos que anuncian que determinados días son pavorables o negativos para determinadas acciones. Está prohibido anunciar estos aģueros, a pesar que aquellos que los entregan piensan que son verdaderas y palabras de sabios, y aquel que se conduce de acuerdo a estos pronósticos es azotado. asimismo un pretidigitador que sólo hace actos de ilusionismo y engaña a los presenten se encuentra entre los agureros (Meonén) (Rambam Az.11.8).
 6. A quién se llama encantador (jober jaber) A quién a través de actos de encantamiento reúne animales, víboras escorpiones, mosquitos, etc, y a aquel que saca palabras de su boca carentes de todo significado en los lenguajes humanos y piensa que sus palabras son efectivas para que la víbora no muerda o que la persona no sea dañada, etc. todos estos sortilegios no pueden dañar ni beneficiar, pero a quien fue mordido por una víbora o escorpión se puede hacer uno de estos sortilegios para tranquilizarlo y evitar que enloquezca debido al temor bid 10-11).
 7. Quien hace sortilegios sobre una lastimadura o sobre un enfermo y escupe, y luego menciona un versiculo no tiene parte en el mundo por venir, ya que recuerda el nombre de D-s sobre la escupidura, y sin escupir también está prohibido, y si hay peligro de muerte puede hacerse para tranquilizar al enfermo. Si un bebé está enfermo no se dice sobre él un versículo, ni se colocan sobre él Sefer Torá o Tefilín, ya que no se usa a la Tora para curar al cuerpo, sino para curar el alma. Pero se pueden leer versículos y salmos para que el mérito de la lectura proteja al enfermo. (Sh.A.179-8 Rambam A.7.12)
 8. Escribió jidá en nombre de Shevet Musar que recibió de sus maestros, que cuando existían dudas sobre cierto asunto tomaban un jumash o un Tanaj y lo abrían y miraban el versículo del comienzo de la página, y se conducían de acuerdo que se desprendía del versículo, y sólo se aconsejaban con la Torá y está permitido (Birké Losef 179) No se usa este método para contestar preguntas de no judíos, ya que se profana el nombre de D-s (Teshubat Ha Rambam).

Capítulo 99

Leyes de hechicería

1. No se averigua el futuro de astrólogos, ni se inquiera la suerte, “pues está escrito” integro será con D-s, tu D-s”, y por supuesto que está prohibido consultar a magos, adivinos y hechiceros (Sh.A.179-1)
2. No se adivina el futuro. Quién se considera que adivina ? Aquellos que dices “debido a que se cayó el pan de mi boca o el bastón de mi mano, no voy a viajar a determinado lugar, ya que no voy a tener éxito” ; o por cuanto pasó un zorro a mi derecha, no salgo de mi casa ya que voy a encontrar con en estafados, etc ; o al escuchar el silbido de un pájaro dicen que cierto acontecimiento va a ocurrir, etc, Están incluidos en esta prohibición los que adivinan con ayuda de una comadreja, aves y estrellas, el que dice no empezar a cobrar de mi persona, a la mañana o ala salida del sabado todo esto esta prohibido (Rambam).
3. Se puede decir, la casa que compre o la mujer que tomé como esposa me dio buena suerte, el animal que adquiri estuvo bendecido, y desde que lo compre enriquecí, y se puede preguntar a un niño que versículo está estudiando, y si le dice un versículo de bendición dice que es buena señal, ya que no guió sus acciones de acuerdo al resultado y sólo los tomó como una señal positiva sin afectar sus actos.
4. Está prohibido hacer magia (Kosem) y consultar a un mago. Se llama mago a aquel que hace alguna acción para despejar su pensamiento hasta que llega a predecir el futuro, o dice que es apropiado hacer de cierta manera y se cuidan de sus palabras. Hay magos que se sirven de piedras o arena, hay quien se tiende en el suelo y grita, hay quien se fija en un espejo imagina el futuro, y hay quien se apoya y golpea con un bastón (Ibid). Hay otro tipo de mago que predice el augurio ayudandose con una astilla, que la pela de un lado y luego la arroja, y de acuerdo a como cae decide que conviene hacer. (Bi I.170

(Sh.A. 178 Ramá y Rambam A.Z.cap 11)

- 25- Quien estudia de un renergado o hereje incluso Torá es posible de pena de muerte (Sh.A. 17g-23).
- 26- Estudia tatuar el cuerpo rasgando la carne, y llenando la rasgadura con tinta o pintura, y ésta es una costumbre de idólatras que marcaban su cespo para indicar su pertenencia a la idolatría. (Rambam A.Z 12-11).
- 27- Si una mujer que carece de cejas y los médicos desean rasgar su carne para transplantar pelos p or cuanto la rasgadura es sólo el medio y no el objetivo, no tiene la intención de grabar su carne, no se escriben letras y está envuelto en el asunto el honor de las personas, se permite hacerlo (aparecerá con la ayuda de D-s en Shaaré Esra 2a o 3a parte).
- 28- Quien se rasga la carne a causa de un merito es azotado También está prohibido lastimarse a causa de un muerto, y toda esta acciones eran costumbres de los idólatras. Además está prohibido rasurarse el cabello a causa de un muerto. (Rambam A.Z.12-13-15)
- 29- La cruz que se coloca en las iglesias se considera como idolatría, ya que es venerada, y se sacan el sombrero y se posternan ante ella, pero las cruces que se cuelgan del cuello o que se ponen de adorno como recuerdo, no se consideran idolatría y puede tener proverbio de ellas judío, y la cruz que se cuelga de la ropa de los curas hay que prohibir. Y un judío se abstiene de vender cruces, y ponerlas en su ropa y en su casa. (B.I.J. Masei 23.4.7.8).

22. Está prohibido quemar o destruir Escrituras Sagradas escritas por judíos con santidad, pero si fueron escritas por herjes se quema incluso un Sefer Torá con todos los nombres Divinos, ya que no cree en la existencia Divina, y no lo escribió como un libro sagrado sino como los demás libros y no santificó el nombre de D-s. Y es Mitzvá quemarlo para que no quede residuo de herejía y de las acciones de los herejes. (Ibid 19).
23. Está claro y explícito en la Torá misma, que la Torá no puede ser cambiada, ni puede agregarse o quitarse de ella, como está escrito : “Todas estas palabras que yo te ordeno las cumpliréis, y no agregarás ni quitarás de ellas” y “Eternamente cumpliremos las palabras de esta Torá”. Aprendemos de aquí que toda la Torá debe ser cumplida eternamente. Además está escrito “No está en los cielos”, y aprendemos de aquí que un profeta no puede afectar agregados. Por lo tanto : Tanto si aparece una persona judía o no judía y hace milagros y maravillas, y sostiene que D-s lo envió para agregar, abolir, cambiar o explicar la Torá o una de las Mitzvot o si dice que la Torá tenía vigencia sólo hasta cierta época no se le cree, y es un Falso profeta ya que niega la profecía de Moshé, y se lo mata con estrangulamiento, puesto que tuvo la insolencia de mentir en nombre de D-s (Ibid 9-1).

Este es el fundamento por el cual no hay que escuchar a las sectas que se levantaron para efectuar cambios en el judaísmo como los caraitas, la sectas de Shabtai Tzvi, los reformistas y los conservadores, y hay que informar a los judíos ingenuos que todas estas sectas salieron fuera del judaísmo, y devolverlos a la buena senda.

24. No conduce de acuerdo a las costumbres de los idólatras, no se los imita, no se visten sus ropas, ni se deja crecer el cabello como ellos. Se mantiene separado de ellos en sus acciones como está separado en su ideología, y como está escrito : “hoy los separaré de todos los pueblos”.
- Se puede vestir una ropa de no judíos que utilizan para tener cierto provecho, por ejemplo se puede usar un delantal de médico para que se reconozca que es médico, o como honor o por cualquier motivo que no sea para idolatría está permitido.

de toda la sabiduría, es saber que existe una primera realidad que creó todo lo que existe en los cielos y la tierra. Y todo lo que se encuentra en ellos proviene de esa realidad. Esa realidad es D-s el Señor de todo el Universo. este conocimiento es una Mitzvá positiva como está escrito "Yo soy D-s tu D-s" y todo el que piensa que hay otro dios transgrede una Mitsvá negativa como está escrito : "No tendrá otros fuera de Mi", y reniega de uno de los principios generales del judaísmo (Rambam ledos Hatorá 1 - 5-6).

19. Earw D-s es uno y su unidad es absoluta y de un tipo diferente a la existente en nuestra realidad terrenal.

no tiene figura ni aspecto, y la mente humana no puede llegar a comprenderlo.

Los versículos que lo presentan en foroma anteropomórfica es sólo debido a que la Torá nos habla en el lenguaje humano, pero el Santo Bendito sea está lejos de toda situación física y emocional, que son coscuencias de la materia, y se eleva por encima de todo esto. (Ibid 9-12).

20. Es Mitzvá amar y temer a D-s como dicen los versículos : "Y amarás a D-s, tu D-s" y "A D-s tu D-s temerás", y ¿cómo se hace para amarlo y temerlo ? Cuando contemple en Su maravillosa creación, observando su sabiduría infinita, inmediatamente adquiere el amor a D-s, lo alaba y desea conocerlo.

Y cuando medita en este tema, también siente te amor y reverencia al sentir que es sólo una pequeña criatura con muy limitado entendimiento que se encuentra frñete a su indescriptible sabiduría (Ibid 2-1).

21. Todo Israel está obligado a santificar el nombre de D-s y no profanarlo como está escrito, y "No profanaran mi sagrado Nombre. Toda persona que transgrede una de las Mitzvot de la Torá insolentemente sin tener provecho, profana el nombre de D-s, y si transgrede frente a (D-s) a judís profana el nombre de D-s en público. Y todo aquel que se abstiene de cometer una transgresión o hace una Mitzvá, no para obtener honor a por témor, sino por haber sido por el creador, santifica el Nombre de D-s (Ibid 11).

prohibiciones de manera que no goza de la misma, salvo la mixtura de un viñedo y carne con leche que pueden ingerirse sólo en caso de peligro, (Ibid 55) cuando no hay otra medicina permitida y la medicina es prescripta por médico. (Ramá).

14. En caso de ser obligado bajo amenaza de muerte a violar cualquier mandamiento, si es en privado lo transgrede con excepción de idolatría, transgresiones sexuales y asesinato. Si es en público, es decir ante diez judíos se dejá matar y no viola al mandamiento, si la intención del no judío es que transgreda la Torá, pero si sólo el no judío lo hace para tener provecho, transgrede y no se deja matar. Si se trato de una época de decretos antisemitas se deja matar incluso si exigen que vista el mismo color de cordones que los no judíos.
Idolatría, transgresiones sexuales y asesinato, no se cometen aunque el no judío busque su provecho personal, sea en privado, y no se trate de una época de decretos antisemitas.
Si puede salvarse dando Todo su dinero, tiene que darlo para evitar transgredir cualquier prohibición (Sh A 157-1)
15. Si no judíos exigieron de un grupo de mujeres que entreguen una de ellas para violarla, o violaremos a todas, se dejan violar y no entregan a ninguna y asimismo si exigen que sea entregado un judío para asesinarlo o asesinaremos a todos, se dejan asesinar pero no se entrega a un judío. (Rambam, Iesodé Torá 5-5).
16. Quien se enamoró de una mujer, y se enfermo y desfallece, y los médicos dijeron que no se va a curar hasta que mantenga relaciones intimas con ella, se deja morir y no se trata que tenga relaciones con esa mujer, aunque sea soltera, y ni siquiera se lo deja hablar con ella detrás de un cerco, para no causar el desprecio de la hijas de Israel, y para evitar que se produzca un deterioro de la moral sexual. (Ibid 9)
17. Está prohibido decir que es un idólatra para que no lo maten, pero para evitar que sea reconcido como judío en épocas de decretos antisemitas, puede cambiar su vestimenta. (Sh.A.15 7-2)
18. El fundamento de todos los fundamentos y el principio general

la gravedad de sus actos y sus "rabinos" que conducen a la congregación por una senda equivocada.

9. Está prohibido hacer figuras como adorno, a pesar que no son idolatría, para que no se llegue a cometer un error y parezca que se trata de idolatría. La prohibición radica en grabar figuras humanas tanto lo haga en madera piedra u otro material, de manera tal que la figura sobresalga. Asimismo está prohibido grabar figuras del sol, la luna, las estrellas y angeles. Si las figura no sobresalen o están bordadas está permitido hacerlas. (Ibid 10-11).
De está Halajá estudiaron ciertos sabios que al comprar una muñeca para los niños, se debe sacar algún miembro para que no tenga el cuerpo entero.
10. Está prohibido alabar a la idolatría, e incluso decir cuan agradable es este idólatra, y mucho menos alabar sus acciones o sus palabras, ya que esto puede provocar que se acerque a él y aprenda de sus actos indignos, mas si al alabarlo tiene la intención de alabar de D-s que creó una criatura tan agradable, está permitido. (Sh.A.I.D 152-14).
11. No debe un judío aislarse con un idólatra, ya que se sospecha que son asesinos, y no se le envia un niño a estudiar con él algún tema o una artesanía, ya que se teme que lo lleve por un mal camino (Ibid 1531-2).
12. Una judía no debe aislarse con un no judío, aunque haya muchos no judíos, y sus mujeres se encuentren en el lugar (Ibid 4).
- 13- Está prohibido curarse con algo proveniente de la idolatría, aunque existe el peligro que muera si no toma la medicina, ya que la idolatría es una de las tres transgresiones que no se transgreden aún en el caso que de no cometerlas vaya a morir. Asimismo no se cura incluso un caso grave, si para ello es necesario transgredir una prohibición sexual o es necesario cometer asesinato. Pero se puede transgredir otras prohibiciones en caso de peligro, incluso de manera que goza de la prohibición. Enfermedades no peligrosas pueden curarse transgrediendo

padre ni madre ni hijos, etc. Una de las bases de su religión es acercara Israel a su fé idólatra, y hay misioneros que actúan para llevar a cargo estos funestos propósitos, utilizando todo tipo de tretas para atrapar a sus presas y hay que alejarlos del pueblo de Israel.

Está prohibido visitar templos idólotras, aunque sólo lo haga como paseo, como dijo el Rey Salomón : “No te acerques a la puerta de su casa”. (Ver Birké Losef).

8. Alrededor de doscientos años atrás hubo judíos que bajo la influencia de la idolatría cristiana decidieron anular las Mitzvot del judaísmo y elegir Mitzvot según su provecho, y anularon las prohibiciones del Shabat, las leyes de alimentación. Se denominaron “reformistas” y trajeron grandes calamidades sobre el pueblo de Israel, realizan casamientos entre judíos y no judíos, y otras abominaciones, y hay que alejarse de ellos como se hace de la idolatría. Y uno de sus principios es la imitación de la iglesia. Y los sacerdotes la primera generación que se apartó del judaísmo, y fundó el “reformismo*” se consideran como incitadores e instigadores, pero sus hijos que se educaron en su camino, se consideran como niños que fueron cautivos entre judíos”, y se debe procurar acercalos al judaísmo. Pero hijos y nietos cuya madre fue no judía, se los considera no judíos.

Los reformistas poseen templos, en los cuales imitan a las iglesias, y carecen de toda santidad, y tienen personas a las cuales llaman “rabinos” que efectúan conversiones que carecen de toda validez, ya que estos mismos rabinos profanan el Shabat en público, y si esos conversos se casan con un judío el casamiento no es válido.

Existe otra secta denominada conservadora que también anuló las Mitzvot de la Torá, pero sin llegar al grado de alejamiento que la secta “reformista”, y también hay que alejarse de ellos y lo dicho en relación a los reformistas también se aplica a ellos, y todo aquel que puede influir en acercarlos al recto camino debe tratar de hacerlo, si su madre y su abuela fueron judías, de manera que ellos se consideran judíos. Además hay que diferenciar, entre el pueblo que se acercó a ellos desconociendo

nosotros y al juramento a Abraham convirtió a Moshé en el principal de los profetas y eligió al pueblo de Israel , los coronó con las Mitsvot e informó cual es la senda verdadera y cual será el futuro de los idólatras (resumen del 1er capítulo de Halajot de Idolatría de Mishne Torá de Rambam).

2. No hay que adorar a ninguno de los seres creados ni ángeles, ni esferas celestiales, ni estrellas, etc. Y a pesar que el que lo sirve conoce que D-s es D-s, y sirve a los seres creados de la misma manera que se lo hizo en la generación de Enosh de todos modos se considera idolatría. (Ibid cap 2-1).
3. Está prohibido leer los libros compuestos por los idólatras en los que se detalla la idelogía y las leyes de su servicio. Y no se medita acerca de la dolatría, ni se observa sus ídolos. (Ibid2).
4. No sólo hay que apartar de nuestra mente pensamientos de idolatría, sino también de cualquier pensamiento que puede alejarnos de uno de los principios de la Torá, para evitar que podamos llegar a ser arrastrados por esos pensamientos, debido a que la mente del ser humano es limitada, y no todas las personas pueden llegar a la verdad absoluta, y si cada persona se guiaría por sus propios pensamientos se destruiría al mundo, y cambiaría (Ibid 3).
5. Quien adora idolatría reniega de toda la torá y de los profetas, y quien reniega de la idolatría acepta a la Torá y a los profetas y es el principio elemental de todos los preceptos. (Ibid 4).
6. Cuando se construyó el Segundo Templo de Jerusalem los sabios pidieron a D-s que se elimine el instinto de la idolatría que provocó la destrucción del Primer Templo, y D-s accedió al pedido y hoy toda persona puede comprender la ridlculez de la idolatría.

En nuestros días se encuentra gran número de sectas idólatras en Lejano oriente, que intentan atraer seguidores de occidente, introduciendo em su ideología un atavio de ciencia y psicología, y hay que alejarse completamente de ellos.

7. Escribió Rambam que el cristianismo se considera idolatría, ya que creen en qun hombre es el hijo de D-s, D-s nos libre de semejante aberración, y uno de los principios básicos de nuestra fe es que D-s no es corpóreo, ni tiene figura, no tiene

Capítulo 98

Leyes de Idolatría

- 1- En los días de Enosh la humanidad cometió un grave error, dijeron puesto que D-s creó las estrellas y las esferas celestiales para que guíen al mundo, las colocó en el cielo y les rindió honor, corresponde alabarlas y glorificarlas. Y pensaron que esta es la voluntad Divina como un rey que desea que se aprecie y se rinda honor a aquellos que se encuentran en los más altos cargos. Empezaron a construir templos para las estrellas y alabarlas para conseguir la voluntad Divina.

Pasó el tiempo y fue olvidado el nombre de D-s de toda la humanidad y la gente sólo conocía a los ídolos de madera y piedra, sólo unos pocos individuos como Janoj, Metushelaj, Noa, Shem y Ever conservaron el conocimiento del creador del mundo, hasta los días de Abraham.

Desde su tierna infancia Abraham empezó a meditar ¿cómo guía el Universo sin conductor, hasta que llegó a la conclusión que existe D-s, y se deben destruir todos los ídolos para evitar que se cometa el error de servirlo. Por cuanto vencía al pueblo con sus evidencias, fue perseguido por el rey que deseó asesinarlo, y milagrosamente se salvó y salió a Jarán y proclamó a todo el mundo que existe un sólo D-s y hay que servirlo, y se dirija a diferentes ciudades y reinados, reuniendo al pueblo y exhortando a retornar a la senda verdadera, hasta que se congregaron alrededor suyo miles de personas e introdujo en sus corazones esta verdad, y escribió libros que transmitió a su hijo Itsjak, e Itsjak transmitió la verdad a Yaacov e Yaacov enseñó a todos sus hijos y separó a Leví y lo nombro jefe y le dio la misión de profundizar en el estudio del camino Divino y las virtudes de Abraham y ordenó que esta función no cese de sus hijos de generación en generación hasta que haya un pueblo que sepa la verdad Divina. Pasó el tiempo e Israel en el desierto volvió a aprender las costumbres idólatras de sus vecinos, con la excepción de la tribu de Leví que mantuvo lo prescripto por los patriarcas, y debido al amor de D-s hacia

Capítulo 97

Carne Casher necesita una señal indentificatoria

- 1- Prohibieron nuestros sabios carne que se encuentra tanto en la calle como en la mano de un no judío, a pesar que todos los carniceros y los matarifes de la ciudad sean judíos que venden carne. E incluso carne que dejó en su casa y desapareció de su vista está prohibido, si no tiene una señal indentificatoria, o si no puede reconocer con seguridad que es la mismo carne que compró si nio estaba cerrada y sellada. (Sh:13-1)
- 2- No hay diferencias en el molimiento de la carne tanto para un sabio un ingorante o una mujer. Pero no se confía en el reconocimiento de un pequeño. La escritura de la palabra "Casher" no sirve como señal, ya que con facilidad un no judío o un judío falsificador, puede llegar a falsificarla. (Zilbjé Tsedek 19-14) (Las leyes de sellos pueden verse en Shulján Hamelej la parte cap 72).
- 3- Si envió carne vacuna o pollos "Casher" a través de un no judío sin sello están prohibidos, a aunque se pueda observar que se les hizo Shejita, no es señal suficiente, aunque haya la mayoría de los habitantes y de los matariferos sean judíos. No se envían pollos vivos para hacerles Shejitá en las manos de un no judío, sino debe acompañarlo (Diné Mamonot la parte 11 cap. 13 -32-32).
- 4- Hay que cuidarse de no dejar las ollas en las manos de las sirvientas no judías, cuando no hay judíos en la casa, ni entran de vez en cuando, y si entran de vez en cuando está permitido, pero cuando van a la sinagoga está prohibido ya que la sirvienta sabe que demoran hasta que vuelven. (Ibid 51)
- 5- Hay que Informar que a pesar que la carne se haya carneado como es debido hay muchas partes que está prohibido comerlas, y la prohibición es más grave que comer carne carneada sin Shejitá. Hay tendones y grasas que tienen que ser extraídas por personas expertas y que tienen autorización a hacerlo. Y de todos modos no siempre es posible confiar en estos "expertos" y es apropiado que todo temeroso de D-s coma sólo carne de la parte delantera en la que casi no hay partes prohibidas.

INTRODUCCION

Al Hashulján

A pesar que aquí se terminó el libro "Shulján Hamelej" sobre las leyes de "Oraj Jaim", pero como hay en las tres restantes partes del Shulján Aruj muchas leyes necesarias para toda persona muchos autores de libros resumiendo al Shulján Aruj trajeron leyes del resto del Shulján Aruj, como el Kitsur Shulján Aruj de Rabí Ganzfrid el libro Ben Ish Jai y el libro jaié Adam, así también nosotros siguiendo sus pasos, vamos a traer un de leyes de los libros de Maimónides y del Shulján Aruj, Iore Deá, Even Haezer y Joshen Hamishpat, para que el libro sea tan completo como sea posible y con la ayuda de D-s esperamos cumplir la misión.

Ezra Batsri.

IORE DEA

(Parte de las leyes pertenecientes a la comida correspondientes a "Iore Dea" figuran en Shulján Hamelej la parte desde el capítulo 63 en odelan te).

Capítulo 96

Shabatot en los que se leen porciones especiales de la Torá

1. Si Rosh Jodesh Adar contiguo a Nisan cae en Shabat se sacan tres Sifré Torá, en el primero lee la Parashá semanal, en el segundo lo correspondiente a Rosh Jodesh, y en el tercero lee el Maftir “Parshat Shekalim”. (Sh.A. 689)
2. El segundo Shabat lee en el segundo libro el Maftir “Zajor Et Asher Asá Lejá Amalek”, y en el tercer Shabat no hay lectura especial, y en el cuarto Shabat se lee Maftir en el segundo libro “Parshat Pará” y en el quinto Shabat que es 29 de Adar lee el Maftir en el segundo “Parshat Hajodesh”. (Ibid)
3. Si Rosh Jodesh Adar no cae en Shabat, se lee Parshat Shekalim el Shabat anterior, y en el segundo Shabat no se lee lectura especial. Si Purim cae la víspera de Shabat se lee “Parshat Zajor” en el Shabat anterior a Purim. (Ibid)
4. Hay quienes dicen que la lectura de “Parshat Zajor” y “Parshat Pará” es obligación de la Torá, por lo tanto las personas que viven en pequeñas poblaciones que carecen de Minián en Shabat, viajan a otro lugar para poder escucharlas (Y si no es posible viajar, por lo menos la leen en su lugar de la manera que se hace en público.) (Ibid)

Capítulo 95

“Al Hanisim” en Januca y lectura de la Torá

1. Los ocho días de Januca dice “Al Hanisim” en Birkat Hamazón, en la Amidá, y si no dice no debe repetirlo. Si recuerda la omisión en la misma bendición todo tiempo en el que no recuerda el nombre de D-s, aunque recuerde entre “Atá” y el nombre de D-s, vuelve a “Al Hanisim”. (Cuando se olvida “Al Hanisim” en Birkat Hamazón cuando llega a “Harajamán” dice “Harajamán Hu Iaasé Lanu Nisim Keshem Sheasá Lavotenu Baiamim Hahem Bizmán Hazé, Bizmán Matitiau Ben Iojanán Cohén Gadol). En musaf de Shabat y de Rosh Jodesh se debe recordar a Januca, a pesar que en Januca no hay Musaf. Los ocho días de Januca se completa el Hallel. (Sh.A. 682. 683)
2. Se leen los sacrificios de los Jefes de las Tribus en Parshat Nasó y se llaman a tres personas a la Torá. (Sh.A. 684)
3. En Shabat de Januca se sacan dos Sifré Torá en el primero se lee la Parashá semanal, y en el segundo se lee lo que corresponde a Januca y el Maftir lee “Roni Vesimji”, si caen dos Shabatot en Januca el segundo Shabat se lee en el libro de Reyes “Vaías Jiram”, que es la Haftará de Parshat Pekudé. (Sh.A. 684)
4. Si cae Rosh Jodesh en Shabat se sacan tres Sifré Torá, y leen seis personas en la Parashá semanal, en el segundo se lee la lectura correspondiente a Rosh Jodesh empezando de “Ubaiom Hashabat” y en el tercero se lee como Maftir la lectura de Januca y la Haftará es “Roni Vesimji”. (Sh.A. 684)

Capítulo 94

Bendiciones del encendido

1. La primer noche de Januca bendice tres bendiciones: “Leadlik Ner Shel Januca”, “She Asá Nisim” y “Sheejeianu” y si no bendijo “Sheejeianu” la primer noche bendice la segunda noche o cuando recuerda. Las demás noches bendice “Leadlik Ner Januca” y “She Asá Nisim”. (Bendice todas las bendiciones antes de encender. (Sh.A. 676)
2. Quien no encendió y no va a encender esa noche bendice cuando ve una vela de Januca “She Asá Nisim”, y la primera noche bendice también “Sheejeianu” si luego en las demás noches enciende no vuelve a bendecir “Sheejeianu”. (Sh.A. 676)
3. Después de encender dice “Hanerot Halalu, etc.”. Toda la noche empieza a bendecir desde la vela agregada. (Ibid)
4. Quien no tiene suficiente dinero para comprar vela de Januca y vela de Shabat, compra vela de Shabat para que reine la armonía en la casa. Y si tiene vela para Shabat y no tiene vela para Januca y vino para el Kidush, la vela de Januca tiene preferencia. (Asimismo la vela de Januca antecede al vino de Havdalá. Ramá)
5. La víspera de Shabat se enciende primero la vela de Januca y luego la vela de Shabat, (Ibid) y en Motsaé Shabat enciende después de la Havdalá. (Taz Sh.A. 681)

que necesite usar la luz de la vela, use la luz de la vela agregada, y la deja en forma separada de las demás velas de Mitsvá. (Ibid)

3. La mitsvá se efectúa al encenderla, por lo tanto si se apagó antes que haya quedado encendida el tiempo necesario de encendido, no debe volver a encenderla, y aunque se haya apagado la víspera de Shabat antes del recibimiento del Shabat cuando todavía es de día, no debe volver a encenderla. (Y si desea encenderla la hace sin bendecir. Ramá). (Si la deja en un lugar donde es factible que se apague con el viento y se apaga debe encenderla otra vez, sin bendecir (K.H.G., Taz, B.H. Sh.A. 673).
4. El encendido hace la Mitsvá y no colocar las velas, de manera que si estaba colocada en su lugar no para cumplir la Mitsvá de Januca, la enciende en el lugar y no debe sacarla y volverla a poner para cumplir la Mitsvá de Januca.
Por lo tanto una vela que estaba encendida todo el día, la apaga y la enciende para cumplir con la Mitsvá, y se enciende en lugar donde se la deja, y si la enciende adentro y la saca afuera, no cumple con su obligación, que quien lo ve piensa que no encendió para la Mitsvá. (Sh.A. 675)
5. Una mujer está obligada a encender la vela de Januca, y si un sordomudo, un impedido mental y un pequeño encienden la vela de Januca es como si no hicieron nada. Hay quien dice que un pequeño que llega a la edad de ser educado en el cumplimiento de las Mitsvot puede encender la vela de Januca. (Sh.A. 675)

en el encendido en las diferentes noches de Januca. (Ibid)

Si hay una viuda que se alimenta de los bienes de los huérfanos, éstos deben darle lo necesario para el encendido de las velas de Januca, ya que deben satisfacerle lo indispensable para el cumplimiento de las Mitsvot a las cuales está obligada. (K.H.J. 675. 22)

7. Es bueno ofrecer a uno de sus hijos pequeños que encienda la vela agregada, (para poder tener provecho de su iluminación) llamada "Shamash" para educarlos en el cumplimiento de las Mitsvot. (Ibid 18)
8. Se come más el Shabat de Januca, que en otros Shabatot, y en especial si es también Rosh Jodesh, y asimismo se come más en Rosh Jodesh Tevet.

Nosotros acostumbramos a encender velas en honor del alma de Rabí Meir Baal Hanes en Rosh Jodesh Tevet. Se dice el Halel completo en Januca y debe decirlo con alegría y concentración.

Capítulo 93

Aceites y mechas aptas para Januca

1. Todos los aceites y todas las mechas son aptos para el encendido de la vela de Januca, a pesar que el aceite no se deslice tras la mecha, y el fuego no se mantiene claro en las mechas.
2. Está prohibido tener provecho de las velas de Januca y usarlas de cualquier modo, tanto en Shabat como en los días laborables, e incluso un uso de santidad como el estudio de Torá está prohibido; y hay quien permite darle uso de la santidad. Se acostumbra encender una vela agregada, para que en el caso

Al Hashulján

1. Se debe encender en el lugar donde la deja. En caso que esté enfermo no se le traen velas de Januca para encenderlas cerca de su cama y luego se las lleva a su lugar, sino nombra un emisario para que las encienda en el lugar donde se las deja, y el enfermo puede bendecir y el emisario enciende en ese cuarto delante suyo, inmediatamente después de la bendición. (B.I.J. Vaishev 6)
2. Cuando llega el tiempo del encendido de la vela de Januca no come ni estudia hasta que encienda, y si estaba comiendo o estudiando interrumpe para encender.
Si no encendió velas de Januca a la salida de las estrellas, puede hacerlo todo tiempo que los miembros de la familia están despiertos, pero si duermen enciende sin bendecir, y basta que sólo dos personas estén despiertas. (Ibid 7)
3. Se enciende en al sinagoga y se bendice, y quien encendió en el Beit Hakneset, puede encender y bendecir en su casa. Quien encendió la vela del Beit Hakneset, la primer noche de Januca y bendijo "Sheejeianu", no vuelve a bendecir en su casa "Sheejeianu" si no es dueño de casa si el primer día de Januca cae en Shabat, y toda la congregación ya encendió en sus casas y dijo "Sheejeianu", no se vuelve a decir "Sheejeianu" en el Beit Hakneset. (Ibid 11)
4. A un ciego su mujer le enciende, y si no tiene esposa participa en el encendido de otras personas pagando parte del costo, y si tiene casa propia enciende con la ayuda de otra persona y no bendice. (Ibid 14)
5. Se acostumbra que un hijo soltero, a pesar de ser adulto no enciende, sino se apoya en el encendido de su padre. Cuando se casa y su padre le da un cuarto en su casa, prende en su cuarto sin bendecir, y cuando su padre enciende escucha la bendición con la intención de cumplir con su obligación, y luego enciende en su cuarto. (Ibid 16)
6. Dos o tres jefes de familias que comen y viven juntos, participan en la compra de velas como un huésped y se reparten entre ellos

2. Una vela que posee dos mechas, sirve como dos velas. Si llena una fuente con aceite, y pone en su interior varias mechas, si la cubrió con algo de manera que toda mecha ilumina por separado, cada mecha sirve como vela, pero si no la cubrió, todas las mechas no sirven ni siquiera como una sola vela, ya que es como una antorcha. (Ibid)
3. Se necesita otra vela para poder utilizar su luz (ya que no se puede tener provecho de luz de las velas de Januca. Si hay una en el lugar no necesita encender otra vela. Y si se trata de una persona importante que no suele utilizar la luz de la fogata, necesita otra vela. (Ibid)
4. Se deja las velas de Januca encima de tres Tefajim (unos 30 cm.) y es Mitsvá dejarla debajo de los diez Tefajim. Y si las deja entre los diez Tefajim hasta Veinte Amot (unos diez metros) cumple con su obligación, pero encima de Veinte Amot no se cumple con la obligación. (Ibid)
5. Es Mitsvá dejarla en el Tefaj cercano a la puerta del lado izquierdo (de la entrada) para estar rodeado por Mezuzá por la derecha y la vela de Januca a la izquierda.
6. No se enciende la vela de Januca antes que se ponga el sol, sino al final de la puesta del sol, sin adelantarse ni atrasarse, (es decir en el horario de la salida de las estrellas. M.A.). Hay quien dice que si es necesario, se puede adelantar el encendido desde Pelag Haminjá, con la condición que ponga suficiente aceite hasta que las personas dejen de circular por las calles. (Media hora después de la salida de las estrellas por lo menos) (Sh.A. 672).
8. Se enciende la vela de Januca de otra vela de Januca si lo hace directamente de ésta, sin intermediarios, pero encender de ella con una vela profana está prohibido, y hay quien permite hacerlo si no hay sospechas que la vela profana se apague antes que llegue a encender otra vela de Januca. (La prohibición existe sólo cuando están encendidas para cumplir con la Mitsvá, pero después que pasó el tiempo en el que debían estar encendidas, pueden utilizarse y encenderse de ellas. (Sh.A. 674)
9. Hay quien dice que la vela de la sinagoga, de Januca y de Shabat son velas de Mitsvá y se puede encender de una a otra. (Sh.A. 674)

Hiljot Januca

Capítulo 91

1. Los ocho días de Januca está prohibido decir panegíricos fúnebres y ayunar, pero se puede trabajar. Se acostumbró a que las mujeres no trabajen cuando las velas están encendidas, y hay quien dice que no hay que ser indulgente en este sentido con ellas. (Sh.A. 670) (Y nuestras mujeres acostumbraron a no hacer ningún trabajo los ocho días de Januca)
2. Se acrecientan las comidas en Januca, pero las comidas no tienen un carácter obligatorio. (Ibid)
3. No se pronuncian panegíricos fúnebres, sino ante un sabio fallecido. (No se ayuna ayuno del aniversario de fallecimiento de los padres y si ayuna un ayuno por un mal sueño debe expiar su ayuno con otro ayuno, lo mismo que el que ayuna en Shabat, Iom Tov, Jol Hamoed, Purim, Rosh Jodesh. Y la víspera de Iom Kipur.

Escribio B.H. quien ayuna en Rosh Jodesh Nisan o en Rosh Jodash Av no tiene que expiar su ayuno, ya que hay quienes sostienen que es Mitsvá ayunar en esos días, ya que son días en los cuales ocurrieron catástrofes a nuestros padres. (M.A.)

Capítulo 92

Encendido de la vela de Januca

1. Hay que cuidarse mucho del encendido de las velas de januca, e incluso un pobre que se sustenta de la beneficencia debe prenderlas, y vende una prenda si es necesario, para adquirir aceite para el encendido. (Sh.A. 671)

Israel, como recordatorio del Medio Shekel que se enviaba para el servicio en el Templo de Jerusalem.

En Israel hay quienes suelen darlos al cobrador del Beit Hakneset o a estudiosos necesitados.

6. Quien sabe que si bebe en demasía puede llegar a despreciar el cumplimiento de alguna Mitsvá o se va a comportar de manera burlona, es preferible que se abstenga de beber. (K.H.J. 695—17).

Capítulo 90

Duelo, ayuno y trabajo en Purim

1. Se puede trabajar en Purim, y en el lugar donde se acostumbró a no trabajar, no se trabaja (y a través de un no judío puede hacerlo, y puede comerciar. Taz. B.H.) Y si trabaja no ve bendición de su trabajo, salvo que se trate de una construcción que ocasione alegría, como preparar una casa para su hijo que se casa (y se pueden escribir veredictos halájicos. Ramá) (Sh.A. 696)
2. En los días y de Adar no se hacen panegíricos fúnebres, ni se ayuna, y todo duelo se mantiene en Januca y Purim en forma privada. (Ibid. B.H.)
3. Hay quien dice que un Onén (una persona a la que le falleció un pariente cercano y se encuentra antes del entierro) puede comer carne y beber vino en Purim.
Se pueden hacer casamientos en Purim. (Sh.A. 696)

persona a su prójimo”, es decir por lo menos dos porciones a una persona, y el que acerca el envío de regalos a su compañero (Mishloaj Manot) es alabado. (Se envía Mishloaj Manot de día y no de noche. Ramá y lo mismo se aplica a Maot Purim B.H.)

Toda la familia y amigos participan de la Seudat Purim (B.H.).

Al Hashulján

1. Si envía Mishloaj Manot antes de Purim y llegan después de Purim no cumplió con la Mitsvá, y si llegaron en Purim cumple con la Mitsvá, y lo mismo se aplica a los regalos a los pobres. Y a priori no se envían por correo, ya que no hay seguridad que lleguen a su destino en Purim. (Shaaré Ezrá, primera parte capítulo 39).
2. Las mujeres también están obligadas a dar Mishloaj Manot y regalos a los pobres. Y en las ciudades en las cuales se lee la Meguilá también el 15 de Adar, debido a que hay dudas acerca si estuvieron amuralladas en la época de Ieoshúa Bin Nun (Josué) deben hacer Seudat Purim y dar Maot Purim y Mishloaj Manot tanto hombres como mujeres. (B.H.J.Tetsavé 17)
3. Se viste en Purim ropas de Shabat u otras ropas importantes. Maharjav solía sumergirse en el baño ritual la víspera de Purim, como en la víspera de las fiestas. (K.H.J. 695—13)
4. Se acostumbra a entregar antes de Purim una moneda recordando al Medio Shekel (ciclo) que se daba en la época del Beit Hamikdash, y es apropiado que su valor sea equivalente a diez gramos de plata refinada. (K.H.J. 694—20).
5. En la ciudad de Esmirna se acostumbró que en el Shabat Shekalim se proclamaba que todo individuo debe dar Medio Shekel y al comienzo del mes de Adar dos sabios y el servidor del rabino de la ciudad se dirigen a cobrar el dinero de todas las personas, y lo traían frente al rabino que lo repartía entre los sabios necesitados de la ciudad, y otros desposeídos.
Hay quienes suelen enviar el dinero a estudiosos de la Tierra de

hacerlo (y a priori no es aconsejable entregarlas a no judíos. B.H. M.A.)

4. Es Mitsvá hacer una comida importante en Purim, y se cumple la obligación con una sola comida. (Ramá) No se cumple con la obligación de Seudat Purim con una comida efectuada de noche. (Sh.A. 694) De todos modos trata de darle un ambiente festivo a la comida nocturna. (Sh.A. 695)
5. Se debe emborrachar en Purim hasta que se diferencie entre el malvado Amán y el bendito Mordejai (y hay quienes sostienen que no es necesario emborracharse, sino bebe un poco más de lo acostumbrado y se va a dormir, y al dormirse no diferencia entre Amán y Mordejai, y tanto tome mucho o poco lo principal es que lo haga para servir al Creador, Ramá). No se ayuna en Purim, salvo un ayuno por un mal sueño y si ayuna por un mal sueño debe ayunar otro día para reparar el ayuno como quien lo hace en Shabat, Iom Tov, Jol Hamoed o Janucá. Ramá. Sh.A. 658).

Cuando cae Purim en viernes se hace Seudat Purim a la mañana para honrar el Shabat, y si desea puede hacerla siempre por la mañana. Es apropiado estudiar Torá antes de la comida ya que está escrito en la Meguilá "Orá Vesimjá" (Luz y alegría) y dijeron nuestros sabios que luz indica el estudio de la Torá. Hay quienes dicen que si alguien daña a su compañero como consecuencia de la alegría de Purim, está exento de indemnizarlo. Ramá). Y Kneset Hagedolá explicó que esto se aplica sólo cuando daña su propiedad y no cuando dañó su cuerpo. (M.A.)

6. Se agrega "Al Hanisim" en Birkat Hamazón en la segunda bendición. (Y si lo omitió no debe volver a decirlo. Taz y M.A. escribieron que durante la primer comida del día de Purim debe volver a decirlo).

Or Zarúa escribió que si olvidó decir "Al Hanisim" al llegar al "Harajamán" dice "Harajamán Iaasé Lanu Nisim, etc." (B.H.) Si empezó la comida en el día de Purim y termina de noche, se dice "Al Hanisim" y hay quien dice que no se dice (Sh.A. 695) (y se acostumbra de acuerdo a la primera opinión. Ramá)

7. Se envía a su compañero dos porciones de carne u otros comestibles, ya que está escrito "envío de porciones de una

2. Se dice "Al Hanisim" tanto de noche como de día. (Y si no bendijo no debe volver a rezar. Ramá). Sólo se dice "Al Hanisim" el 14 de Adar (en los lugares donde purim es el 14 de Adar) (No se sacan los Tefilín hasta el final de la lectura de la Meguilá. Maté moshé. Sh.A. 693).
3. Se saca un Sefer Torá y se lee la Parashá "Vaiavó Amalek", a pesar que sólo tiene nueve versículos, y se lee dos veces el último versículo para completar los diez versículos. Se lee la Meguilá, y luego se dice "Ashré" y "Ubá Letsión".
4. Cuando hay una circuncisión en la sinagoga se la adelanta a la lectura de la Meguilá (Ramá. Maharit).

Capítulo 89

Leyes de Maot Purim (monedas para los pobres) Seudat Purim (comida de Purim) y Mishloaj Manot (envío de regalos)

1. Toda persona debe entregar dos regalos a dos pobres (e incluso un pobre que se mantiene de beneficencia debe cumplir con esta Mitsvá. Y para cumplir con la Mitsvá de beneficencia debe dar dinero por lo menos una vez por año. Baj. Taz.) (B.H. Sh.A. 694).
2. No se utilizan monedas destinadas a Maot Purim para otra beneficencia. (Los encargados de la recolección pero los pobres pueden hacer con ellas lo que deseen) (Sh.A. 694).
3. No se es meticuloso en la entrega de las monedas de Purim, y se entregan a todo aquel que estira la mano para pedirla. Y en lugar donde se acostumbró a repartirla a no judíos, es posible

de cumplir con todas las opiniones, y se hacen tres costuras al principio, tres al final, y tres en el medio, y una costura de cada lado de la cuarta parte, pero menos de estas costuras no se hacen. (Ibid)

4. Hay que dejar un pequeño espacio entre el final de una columna y el principio de una columna cuando se cosen juntos.
5. Si una Meguilá está dibujada o se agregaran poesías y bendiciones, no queda invalidada por esto. (Ibid)
6. Si no hay una Meguilá Kesherá, se la lee de un pergamino no casher o impreso sin bendecir, pero si se lee de un libro no se cumple con la obligación. (Baj, Hag. Maimoni, M.A.—B.H)
7. Si se leyó de una Meguilá robada se cumple con la obligación, y no se bendice sobre ella. (Sh.A. 691)

Capítulo 88

Oraciones de Purim

1. Después de la lectura de la Meguilá a la noche se dice “Atá Kadosh”, si cae en Motsaé Shabat se dice “Vahí Noham” antes de “Atá Kadosh” (Sh.A. 693). (Y la costumbre en Siria consiste en decir después de la Amidá el versículo “Iehí Shem A’ Mevoraj, etc.”, Jatsí Kadish, luego “Vahí Noam”, se lee la Meguilá, y sólo después dice “Veatá Kadosh”. Kneset Hagedolá, escribió que no bendice “Boré Meoré Haesh” hasta que haga Havdalá, y hay quienes discuten y piensan que se debe bendecir antes de leer la Meguilá.

y el que lo encuentra debe enterrarlo y luego leer la Meguilá. (Sh.A. 687)

7. Quien escucha la lectura de la Meguilá de la radio, aunque sea una transmisión directa no cumple con su obligación. (Kol Sinai 38)

Capítulo 87

Escritura y costura de la Meguilá

1. En la Meguilá deben grabarse renglones como en la Torá, y se escribe con tinta negra. Si la escribe con otros colores es inválida. (Si forma la letra borrando líneas ya escritas la Meguilá no es apta, Kneset Hagueddá, M.A. B.H). Su pergamino no es necesario que haya sido especialmente preparado para escribir Meguilá, y las leyes que se aplican a las letras de la Meguilá son similares a las del Sefer Torá. (Así también hay que copiarlo de una copia escrita, y pronunciar cada palabra antes de escribirla). Se deja una columna al principio y al final. Hay quienes dicen que las letras de la Meguilá necesitan “Taguim” (pequeños tildes que se encuentran sobre ciertas letras), y quienes sostienen que no necesitan (Sh.A. 691) (y se acostumbra a escribir “Taguim” y a no dejar una columna al final).
2. Se alarga la letra “Vav” de “Vizta”, y se escribe “Ish” al comienzo del pergamino y “Et” al final. (Sh.A. 691)
3. Si se cosió con hilos de lino es inválida, y si se colocaron tres hilos de tendones Kshera con la condición que sean triples, y como hay diferentes explicaciones sobre el particular, se trata

Al Hashulján

1. A pesar que leyó la Meguilá en la sinagoga, la vuelve a leer en su casa para su mujer que no concurrió a la sinagoga o que debido al ruido no pudo escuchar toda la lectura de la Meguilá, y para todo aquel que no escuchó la lectura. Y cuando vuelve a leer la Meguilá para mujeres no bendice para ellas, y ellas tampoco bendicen. (B.I.J. Tetsavé 1) (En lugar donde se acostumbró que las mujeres bendigan puede bendecir)
2. Si se olvidó y no bendijo "Sheejeianu", si recuerda cuando ya empezó la lectura bendice en el lugar que recuerda la omisión, y si no recuerda hasta que lee el versículo "Los diez hijos de Hamán" ya no bendice "Sheejeianu". (Ibid 5)
3. Se acostumbró a que toda la congregación diga cuatro versículos de redención en voz alta y ellos son: "Ish Iehudí, etc.", "Balaila Hahú, etc.", "Umordejai Iatsá, etc." y "La Ieudim Aitá Orá, etc." y al decir el versículo "Balaila Hahú, etc." finaliza acentuando la palabra "Melej".
Hay quienes suelen decir también en voz alta el versículo "Ki Mordejai Haieudí, etc.". (Ibid 7)
4. Hay que leer el versículo de los diez hijos de Hamán del interior de la Meguilá, y hay que cuidarse al tratar de leerlos en una misma respiración que no se lean las palabras de memoria.
Cuando dice "Veiakar" pone las manos sobre los Tefilín y los besa, y cuando dice "Et Igueret Hapurim Haele" mueve la Meguilá en la palabra Igueret. (Ibid 9)
5. Se acostumbra a golpear el piso con los pies cuando se recuerda el nombre de Hamán en la Meguilá. Escribió el sabio Rabí Iosef Jaim que su costumbre era golpear sólo en el primer y último Hamán que aparece en la Meguilá (Ibid 10), y así corresponde hacer, ya que hay lugares que a causa de los golpes no se escucha apropiadamente toda la Meguilá, por lo tanto cada congregación sabrá como conducirse de manera que puedan escuchar claramente la lectura de la Meguilá.
6. Incluso se interrumpe el estudio de la Torá para poder leer la Meguilá, y no hay nada que deja de lado la lectura de la Meguilá salvo el entierro de un difunto que carece de quien lo entierre,

y cumple con su obligación (aunque haya hablado entonces. Ramá, y esto se refiere sólo al lector, pero si aquel que escucha la lectura conversa y no escucha, no cumple con su obligación. B.I. 662).

8. Una persona que no sabe hebreo, si escucha la Meguilá leída en hebreo cumple con su obligación, aunque no entienda lo que se dice. Quien sabe hebreo y otra lengua extranjera, no cumple con su obligación con una Meguilá en lengua extranjera, y hay quienes dicen que cumple con su obligación. (Ibid)
9. Quien lee la Meguilá debe tener la intención de hacer cumplir con su deber a quien la escucha, y quien escucha debe tener la intención de cumplir con la lectura. Si se trata del oficiate, seguramente su intención es que todos los que lo escuchen, aunque estén fuera de la sinagoga cumplan con su obligación. (Sh.A. 690)
10. Se mencionan a los diez hijos de Hamán en una misma respiración, para informar que todos fueron colgados en la misma oportunidad.
11. Cuando se lee la Meguilá el 14 o 15 de Adar se trata de conseguir Minián, y si no se lee en forma individual. (Hay dudas si en este caso es posible que mujeres copleten el quórum de diez. Ramá) (Ibid).
12. Quien lee la Meguilá bendice al principio tres bendiciones “Al Mikrá Meguilá”, “She Asá Nisim” y “Sheejeianu” y al final de la lectura se lee “Harav et Ribenu” y si no bendijo ni al principio ni al final de todos modos cumple con el deber de la lectura. (No se bendice la bendición final si no hay Minián. Ramá. Y de acuerdo a Or Zarúa se bendice aunque no haya Minián (B.H). Y en Siria se acostumbró no bendecirla si no hay Minián. (Sh.A. 692)
13. A pesar que ya cuplió con la Mitsvá de la lectura puede bendecir para que otra persona cumpla con su obligación. (Ibid)
14. Quien se ve impedido de ir a la sinagoga, y debe esperar hasta que se termine de leer la lectura en la congregación para que le lea la Meguilá, y le es difícil ayunar hasta tan tarde, puede escuchar la lectura de la Meguilá desde Pelag Haminjá. (Ibid)

Hiljot Meguilá

Capítulo 86

Lectura de la Meguilá (pergamino en el que está escrito el libro de Ester) y sus bendiciones

1. Todas las personas deben escuchar la lectura de la Meguilá, hombres, mujeres, conversos y esclavos liberados, y se educa a los pequeños a escuchar su lectura. (Sh.A. 689)
2. Tanto el que lee o escucha la Meguilá cumple con su obligación, con la condición que la escuche porque está obligado a hacerlo. Si el lector es un sordomudo, un inepto mental o un pequeño, aquel que escucha la lectura no cumple con su obligación. (Ibid)
3. Quien escucha la lectura de la boca de una persona, de la cual prometió que no iba a recibir ningún provecho, cumplió con su obligación. Es una buena costumbre llevar a los niños a escuchar la Meguilá. (Ibid)
4. Incluso dos o diez pueden leer de una misma Meguilá, y cumplen ellos con su obligación y los que escuchan de ellos. (Sh.A. 690)
5. Debe leerse toda la Meguilá del pergamino, y si leyó de memoria no cumplió con su obligación, y tienen que estar todas las palabras de la Meguilá escritas frente al lector, y a posterior si el escriba omitió palabras, incluso hasta la mitad de sus palabras y las leyó el lector de memoria, se cumplió con la obligación. (Pero si omitió el escriba el principio o el final, incluso en una ínfima parte, o en el medio si omitió un asunto entero, la Meguilá es inválida. Ramá). Si omitió más de la mitad, o incluso si las demás palabras están escritas pero su escritura no está clara, la Meguilá es inválida. (Sh.A. 690)
6. Quien tiene en sus manos una Meguilá no Keshera, no lee de ella junto al oficiante, sino escucha la lectura y se calla, (Ibid) para evitar que pueda llegar a poner mayor atención a lo que lee, que a lo que escucha. (Beit Iosef)
7. Si interrumpió la lectura, aunque haya interrumpido más del tiempo que lleva leer toda la Meguilá, completa la lectura

Sheminí Hatseret Hazé” y si cometió un error y dijo “Et Jag Hasucot Hazé” debe volver, y si recordó Sheminí Atseret, y sólo se equivocó al pronunciar las palabras y dijo “Jag Hasucot”, no vuelve a repetirla. (Ibid 12)

9. No se bendice en la Diáspora en Sheminí Atseret por la Sucá, pero se debe sentar y dormir en ella como en los demás días de Sucot. Se bendice “Sheejeianu” en la noche de Sheminí Atseret en la noche de Simjat Torá (en la Diáspora) en el Kidush y hay que estar seguro que es de noche para hacer Kidush en Sheminí Atseret y Simjat Torá (Ibid 13). Habitantes de Israel que se encuentran en la Diáspora, se sientan con el dueño de casa en la Sucá, y dicen expresamente entre si mismo que no lo hacen por Mitsvá, y duermen dentro de la casa ofreciendo algún pretexto, como diciendo que están enfermos, para que no resalte que se comportan en forma diferente de los habitantes del lugar. (k.H.J. 668—6)
10. La noche del noveno día que es Simjat Torá en la Diáspora, está prohibido comer y dormir en la Sucá, ya que agrega a la Mitsvá de Sucot, y no puede salvarse de esta prohibición extendiendo una sábana sobre el techo. Y el noveno día después del mediodía puede comer en la Sucá, ya que se reconoce que no agregó a la Mitsvá de Sucá al comer y dormir a la noche en la casa. (Ibid 15)
11. Hakafot se hacen en la Diáspora en Sheminí Atseret y en Simjat Torá (en Israel Sheminí Atseret y Simjat Torá es el mismo día) se deja un Sefer Torá sobre el púlpito, y lo toma una persona temerosa de D—s durante las Hakafot.
La costumbre de Arizal era dar vueltas con el Sefer Torá, y dar vueltas también la noche posterior a Simjat Torá después de Arvit, y así corresponde hacer (Ibid 17).
12. Es una Mitsvá muy grande alegrarse en honor de la Torá, y se debe cuidar de no mezclar esta alegría con risa burlona y vanal.
13. A pesar que no se puede bailar en Shabat y en Iom Tov, se puede bailar en honor de la Torá, y Arizal daba vueltas alrededor del Sefer Torá y bailaba y cantaba delante del Sefer Torá con sus fuerzas. (k.H.J. 669 20—30)

- Shabat, y hay quien prohíbe si cae en Shabat. (Sh.A. 665)
7. Si destinó siete Etrogim para los siete días de Sucot, pueden comerse al día siguiente del día en que fueron utilizados para la Mitsvá. (Ibid)

Al Hashulján

1. En todos los días de Sucot se puede dar vueltas al púlpito a pesar que no hay sobre él un Sefer Torá.
Una persona que se impide a concurrir a la sinagoga coloca sobre una silla un Tanaj (Biblia) y da vueltas sobre ellas para poder cumplir Mitsvat Hakafá (B.I.J. Haazinu 15).
2. Incluso un enfermo toma el Lulav y bendice de pie, y toma el Lulav con la derecha y el Etrog con la izquierda.
Hay que cuidarse de no separar el Etrog del Lulav cuando bendice.
3. Cuando se bendice se sacan los guantes, y hay quien dice que se saca también el anillo de su dedo, y si olvidó de sacarlo, vuelve a tomar el Lulav sin bendecir. Se coloca la columna del Lulav frente a su cara al bendecir y al sacudirlo. (Ibid 13—14)
4. Se acrecientan las oraciones y súplicas en Hoshaná Rabá, ya que es la conclusión de los cincuenta y un días que la bondad Divina entregó a Israel para arrepentirse y retornar al recto sendero. (Treinta días del mes de Elul y venitiún días de Tishré). (Ibid Vezot Haberajá 1)
5. En la media noche de la noche de Hoshaná Rabá se sella definitivamente el veredicto del juicio Divino, y de todos modos hay tiempo de salvación hasta Sheminí Atseret. (Ibid)
6. Se reza Shajarit y Musaf con concentración y entusiasmo, ya que además de la gran importancia del día, debe sobreponerse al cansancio, después de permanecer despierto toda la noche. (Ibid)
7. Se atan cinco ramas de Aravá juntas y las golpea con fuerza cinco veces contra el suelo, y éste no debe ser enlosado con piedras o maderas. (Ibid 6—7)
8. La noche de Sheminí Atseret agrega en la “Amidá” “Et Iom Jag

Capítulo 85

Shabat de Jol Hamoed, Hoshaná Rabá, Hakafot y Simjat Torá

1. En Shabat de Jol Hamoed se sacan dos Sifré Torá, en el primero se lee “Reé Atá Omer Elai” y el Maftir lee los sacrificios correspondientes al día y la Haftará en Iejezkel (Ezequiel) “Vehaiá Baiom Ba Gog”. (Sh.A. 663) Y en la bendición de la Haftará dice: “Mekadesh Hashabat Israel Veazanim” (B.H.), pero en Shabat de Jol Hamoed Pesaj dice sólo en la Haftará “Mekadesh Hashabat” (B.H. y Ramá 490).
2. Hay quien dice que en el séptimo día de Sucot que es Hoshaná Rabá, se da vueltas (Hakafot) alrededor del púlpito sólo con el Lulav, y no con Aravá, y no se acostumbró así, sino se dan vueltas también con la Aravá. Y la Aravá especial de Hoshaná Rabá puede contener una sola hoja en una sola rama. (Sh.A. 664) Arizal escribe que se necesitan cinco ramas, y no se las une al Lulav, sólo después del Kadish Titkabel, se toma en la mano la Aravá y se golpea cinco veces con ella el suelo (B.H. 660 Y 664).
3. No se puede usar como esta Aravá, la Aravá del Lulav, y hay quienes sostienen que puede utilizarla. (Sh.A. 664)
4. Hay quien dice que no puede tomar esta Aravá junto al Lulav, hasta que bendiga por el Lulav y lo sacuda. Incluso después de cumplir con la Mitsvá del Lulav se debe tomar a la Aravá sola. (Sh.A. 664)
5. Está prohibido pisar al Lulav aunque haya sido tirado, tampoco se debe tratar con desprecio a la Aravá, y hay quien dice que no puede ser usado después del cumplimiento de la Mitsvá, salvo que lo haya condicionado antes. (Ibid)
6. El Etrog no puede ser comido durante los siete días de Sucot, y a pesar que quedó inválido en cierto momento, de todos modos no puede comerse en Sucot y puede hacerlo en Sheminí Atseret, y en la Diáspora está prohibido comerlo en Sheminí Atseret, pero puede hacerlo en Simjat Torá, aunque caiga después de

Capítulo 84

Leyes de Lulav en el primer día de Iom Tov

1. No se cumple la Mitsvá el primer día de Sucot con el Lulav de su compañero y aunque le haya dicho que es suyo hasta que cumpla con la Mitsvá y luego vuelve a mi propiedad, no cumple con la obligación, ya que es como prestado. Si se lo regala, incluso si lo regala con la condición que lo devuelva cumple con la obligación, y debe devolverlo. En caso que no lo devuelva, incluso si paga su precio no cumple con su obligación, o si lo devuelve después del horario de la Mitsvá no cumplió con su obligación. (Ibid)
2. Si su compañero le entregó el Lulav sin especificar, es como si lo hubiera entregado como regalo con la condición de devolverlo, ya que sabe que lo necesita para cumplir con la Mitsvá, y si no lo devuelve no cumple con su obligación. (Y lo debe devolver como regalo a su dueño, para que pueda cumplir con su obligación) (Ibid). (Y aunque se lo haya pasado a otra persona y ésta a otra no cumple con su obligación).
3. No puede dar el Lulav el primer día antes que cumpla con la Mitsvá, ya que el pequeño adquiere el Lulav, y no tiene fuerza de hacer adquirir a otros, de manera que sigue siendo del pequeño después que lo devuelve. Y hay quien dice que si llega a la edad de seis años está permitido. Si toma el Lulav junto con el niño no hay inconveniente. (Sh.A. 645)
4. Socios que compraron el Lulav o un Etrog, ninguno cumple con la obligación en el primer día de Sucot hasta que uno de su parte como regalo. (Ibid)
5. Se acostumbra que una congregación compra un Etrog en sociedad, y se considera que cada uno de los socios dan su parte como regalo a quien lo toma para que pueda cumplir con su obligación.

si tiene que salir de viaje puede tomarlo desde el alba (Sh.A. 652).

12. Está prohibido comer antes de tomar el Lulav, y si se olvidó y empezó a comer durante el primer día interrumpe la comida para tomar el Lulav, y en los demás días si hay tiempo de día para tomarlo, no interrumpe su comida. (Ibid)

Capítulo 83

Oler el Hadás y compra del Etrog

1. Está prohibido oler el Hadás de Mitsvá, pero se puede oler el Etrog, pero como existe discusión si es posible bendecir sobre él, hay que abstenerse. (Sh.A. 653)(ver B.H. Taz)
2. Se puede retornar el Lulav al agua en Iom Tov, y puede agregar agua si es necesario, pero no se puede cambiar el agua, y en Jol Hamoed es Mitsvá cambiarla para que permanezca bello y fresco. (Sh.A. 654)
3. Si compró un Etrog pequeño que tiene sólo la medida indispensable para cumplir con la Mitsvá, y luego encuentra otro Etrog más grande, es Mitsvá pagar hasta un tercio más del precio del primero para cambiarlo. Hay quien dice que si encuentra dos Etrogim y uno de ellos más bello, se toma el más bello, si no es más de un tercio más caro que el segundo. (B.H.)
3. Si un pequeño sabe sacudir el Lulav apropiadamente su padre debe comprarle un Lulav para educarlo en el cumplimiento de las Mitsvot. (Sh.A. 657)

3. Se toma a las tres especies unidas en la mano derecha y el Etrog en la izquierda, y un zurdo toma el Lulav de la misma manera que lo hace un diestro. (Ibid)
4. Una persona manca toma el Lulav y el Etrog con su brazo. (Ibid)
5. Bendice "Al Netilat Lulav" y "Sheejeianu" antes de tomar al Etrog o lo mantiene dado vuelta hasta que bendice (y no bendice hasta que tome el Lulav. B.H.). Si no bendijo "Sheejeianu" durante el primer día, bendice durante los demás días cuando recuerda la omisión. (M.A. B.H.) (Bendice y toma el Lulav parado. Ramá) (Ibid)
6. Se sacude el Lulav al bendecir, y así se sacude una vez en "Hodú" y dos veces en "Hodú" del final del Hallel, en "Ana H' Hoshía Na " se sacude dos veces. Y nuestra costumbre de acuerdo a Arizal es sacudir una sóla vez cuando se dice "Hodú" al final del Hallel.
7. Se dirige a la derecha y sacude hacia el oriente, sur occidente y norte (Ibid) y Arizal nos dio un diferente orden: sur, norte, este, arriba, abajo y oeste, y así nos conducimos.
8. Se unen el Lulav con el Etrog al sacudirlos, y los sacude juntos. (Ibid)
9. Si falta una especie no puede bendecir sobre las restantes especies, pero las toma para recordar la Mitsvá (tanto en el primero como en los demás días. Ramá) y si posee las cuatro especies y tomó cada una por separado cumplió con la Mitsvá (si estuvieron todas delante suyo, y toma el Lulav primero y bendice pensando que su bendición recae también sobre los demás). (Ibid)
10. No se toma más de un Lulav, y un Etrog, pero puede agregar tantas Aravot o Hadasim como desee. Y los meticulosos en el cumplimiento de los preceptos no agregan más de dos Aravot y tres Hadasim. (Ibid)
11. La Mitsvá del Lulav es de día y no de noche. Su horario comienza con la salida del sol y los piadosos se apuran en cumplir con la Mitsvá. Si no tomó el Lulav hasta la puesta del sol, lo hace hasta la salida de las estrellas sin bendecir (Sh.A. 652— M.A.). Es apropiado tomarlo antes de Hallel, y

dice que las especies robadas son sólo inválidas para el ladrón, pero para los demás son Casher con excepción del primer día. (Sh.A. 649) Así también las especies no pueden ser tomadas prestadas durante el primer día de Sucot. (Ibid)

26. Todos los defectos que fueron mencionados previamente que invalidan a las cuatro especies, exclusivamente lo hacen durante el primer día de Sucot, pero en los demás días es Casher. Mas si se trata de otra especie o no llegan a la medida mínima requerida son inválidos durante todo Sucot. (Jazazit invalida durante los siete días. Ramá) Los que cumplen dos días de Iom Tov, pueden tomar las cuatro especies en el segundo día con los defectos mencionados anteriormente, pero no bendicen. En el caso de aprieto que no se puedan obtener cuatro especies aptas, se las toman con estos defectos sin bendeir. (Sh.A. 649)

Capítulo 82

Medidas del Lulav, Hadás, Haravá, y horario de Netilat Lulav, y sus bendiciones

1. El Hadás y la Haravá deben tener por lo menos un largo de tres Tefajim, para que la columna del Lulav pueda sobresalir un Tefaj. (Y hay quien dice que si el Hadás y la Aravá son más largos, también el Lulav debe sobresalir por lo menos un Tefaj. (Ibid)
2. Es Mitsvá atar las cuatro especies con dos nudos uno encima del otro. Y si no las ata antes de Iom Tov, no puede en Iom Tov hacer un nudo completo, sino se contenta con hacer un moño. (Sh.A. 651)

- creció, si fue pelado en todos los lugares es inválido, y si queda algo que no se toca es Casher. Y hay quienes sostienen que tiene que quedar intacta una superficie Kesela (unos 2 cm.)(Sh.A. 648), pero si cambió su color rige la ley relativa a una protuberancia ulcerosa (Jazazit). (B.H.)
17. Si fue tomado el pezón del Etrog, que es el lugar donde se apoya una flor, es inválido, pero si sólo se tomó la flor es Casher. (Y hay quienes prohíben si se tomó la flor, pero de acuerdo a la ley no debe invalidarse. Ramá) (Ibid)
 18. Si se tomó toda la parte que la une al árbol, y quedó su lugar hueco es inválido (y si queda algo y todo el ancho del hueco está cubierto es Casher. (Ibid) Y si se puede unirlo a través de una aguja o algo similar, y no se nota, puede tomarlo desde el segundo día en adelante y bendecir. (Beit Iaacov 142, B.H.)
 19. Si el Etrog posee dos manchas negras o blancas, o protuberancias ulcerosas (Jazazit), o una sólo que cubre la mayoría del Etrog, y si es en la cabeza del Etrog una ínfima Jazazit lo invalida. Y se llama cabeza desde el lugar en el cual empieza a reducirse el ancho del Etrog hacia arriba. Y todo cambio de apariencia en la cabeza del Etrog lo invalida, y asimismo si se seca en un punto es inválido. (Sh.A. 648)
 20. Un Jazazit es una especie de ampolla, y se reconoce por medio del tacto que su lugar es más elevado que el resto del Etrog. (Sh.A. 648)
 21. Si tenía Jazazit o varias manchas, y se lo pela y vuelve al aspecto original, es Casher. (Ibid)
 22. Un Etrog redondo o negro no es Casher. Dos Etroguim pegados entre si, son aptos. (Ibid)
 23. Un Etrog verde como el césped es inválido, salvo que reciba el color del Etrog cuando madure. (Ibid)
 24. Un Etrog más chico que un huevo no es Casher, y si tiene por lo menos el tamaño de un huevo aunque no haya madurado es Casher. (Ibid)
 25. Cualquiera de las cuatro especies no es Casher si fue robada, salvo que se haya hecho adquisición del mismo anteriormente y sin ninguna relación a la Mitsvá, efectuando un cambio en el mismo, y de todos modos no debe bendecir sobre él. Hay quien

encontrar otro Hadás, y no se denomina que se cortó su parte superior, si no se cortó parte de la rama. Ramá)(Sh.A. 646)

10. Si tiene más pepitas que hojas, si son verdes es Casher, y si son rojas o negras es inválido. y si representan sólo una minoría es Casher aunque sean rojas, y no se las saca en Iom Tov, ya que es como si reparara un utensilio, y si trangredió y las quitó el Hadás es Casher. (Ibid)
11. Si salieron muchas hojas de un mismo lugar del Hadás y cayeron quedando sólo tres hojas que salen del mismo lugar el Hadás es Casher, aunque haya caído la mayoría de las hojas, por ejemplo en el caso que de ese mirto salen siete hojas de cada lugar y quedaron ahora sólo tres hojas. (Ibid)
12. Es deseable que todo el largo del Hadás tenga hojas triples que salen del mismo lugar, y es imprescindible que por lo menos la mayoría del largo contenga hojas triples que salen del mismo lugar. (Ibid)
13. Si se secaron sus hojas es inválido, si se marchitó un poco es Casher. y si se deshace con la ña, pero todavía tiene algo de verdor es Casher, y sólo cuando emblanquecen se consideran secas. (Ibid)
14. Arvé Najal (hojas de Sauce de río), tiene una forma alargada sus bordes son lisos y su rama rojiza (y cuando es verde es Casher. Ramá). La mayoría de estos árboles crecen junto a los ríos, y por eso se llama sauce del río, y aunque crezca en el desierto o en los montes es Casher. Hay una especie similar a la Aravá, pero sus bordes tienen forma de serrucho y su rama no es rojiza, y se llama Tsafsa (álamo) y no es Casher. Hay una especie de sauce cuyos bordes no son lisos y tampoco son como serruchos, sino tienen pequeñas hendiduras y es Casher. (Sh.A. 647)
15. Si la Aravá se secó o se le cayeron la mayoría de las hojas o se le cortó su parte superior no es apta para cumplir la Mitsvá, mas si se marchitó parcialmente o sólo cayeron parte de sus hojas es Casher. Rambam sostiene que es Casher en el caso que se cortó su parte superior. (Ibid)
16. Un Etrog (cidro) que se le peló la cáscara exterior, de manera que no pierde nada del Etrog mismo, y queda verdoso como

Capítulo 81

Leyes del Lulav (el extremo de una rama de palmera antes que se desarrolle), Hadás (Mirto), Aravá (Sauce) y Etrog (Cidro)

1. Si se separaron sus hojas, pero no se desprendieron es Casher, aunque no haya sido atado (Sh.A. 645).
2. Si se abrieron sus hojas, desprendiéndose de la columna del Lulav no es Casher. (Ibid)
3. Las hojas del Lulav crecen en parejas pegadas por atrás, si se desprendió esta unión en la mayoría de las hojas del Lulav, no es Casher, si sus hojas no estuvieron pegadas desde un comienzo no es apto para cumplir con la Mitsvá. (Ibid)
(Hay quienes sostienen que si se divide la hoja media el Lulav no es apto, y aunque sólo se haya abierto un poco, y si esa hoja no es doble de nacimiento el Lulav no es apto. Ramá)
4. Un Lulav en el que se secaron la mayoría de sus hojas (o su columna) no es Casher, y se considera que se secó cuando desaparece el color verde y se emblanquece. (Ibid)
5. Si se corta su cabeza, es decir la mayoría de las ramas superiores no se apto (y si se corta la rama media superior que está sobre la columna no es Casher. Ramá) (Ibid).
6. Si se agrietó y se alejaron las dos partes hasta que parece que se partió en dos no es Casher. (Ibid)
7. Si está doblado hacia adelante y su columna parece como una espalda jorobada, y así también si se dobló hacia un costado no es Casher, y si se dobló hacia atrás es Casher, ya que esa es la forma en la que crece. (Sh.A. 645)
8. Si la parte superior de la columna del Lulav está encorvada no es Casher, pero si sólo sus hojas están encorvadas en la parte superior no hay inconveniente. (Sh.A. 645)
9. Si se cortó la parte superior del Hadás (rama de mirto) sigue siendo Casher y lo mismo se aplica si se secó la parte superior, y hay quienes lo invalidan si se cortó la parte superior del Hadás. (Y es bueno adoptar esta posición cuando es posible

intención de eximir con esta bendición las demás acciones que hace en la Sucá, hasta la próxima comida.

Está prohibido dormir una pequeña siesta fuera de la Sucá, y si ve a su compañero que se adormece en la sinagoga debe despertarlo. Se hace Havdalá en la Sucá. (Ibid 7—8)

4. Toda noche envía una fuente con alimentos para un pobre, y es la porción de los siete santos huéspedes. (Ushpizín Kadishín) (Y así acostumbró mi abuela sobrina de Ben Ish Jai, que se condujo según sus enseñanzas. Pero en esta época se hace según las condiciones de vida y según mi humilde opinión es preferible enviar dinero a los pobres para que compren y preparen lo que deseen).

No se comporta en forma burlona en la Sucá, ni se ingregan en ella ollas que por lo general no salen de la cocina y no se lava la vajilla en la Sucá. No se orina en la Sucá, pero se pueden mantener relaciones conyugales en ella. (Ibid 9)

5. Toda noche al ingresar a la Sucá dice: “Leshem ... cumplimos con la Mitsvá de Sucá como nos ordenó nuestro D—s, etc.”. Es apropiado estudiar las Mishnaiot del Tratado de Sucá toda noche dentro de la Sucá.
6. A pesar que no se puede utilizar las paredes de la Sucá, se pueden sacar las sábanas que se cuelgan en las paredes de la Sucá cuando cae lluvia para que no se arruinen, por lo tanto no se atan las sábanas con nudos se manera que si cae lluvia en Iom Tov, pueda sacarlas. (Ibid 10)
7. Se suele encender una vela especial cada noche para honrar a los siete Ushpizín, y la primer noche dice: “Enciendo esta vela para honrar a Abraham”, la segunda noche “La enciendo en honor de Itsjak”, etc.. (K.H.J. 639. 9) Corresponde encender las velas en la Sucá, pero se debe poner mucho cuidado de encenderlas en la forma más segura posible, evitando que se pueda llegar a una catástrofe.
8. A priori no se apoya el Sejaj sobre algo que recibe impureza como columnas metálicas, pero se puede poner una madera sobre estas columnas, y sobre ellas apoyar el Sejaj. (Shaaré Ezzá Oraj Jaim primera parte 38)

Sucá, y según mi parecer, al bendecir en su casa debe pensar en cumplir con la obligación de “Sheejeianu” por la Sucá, y si no lo hizo vuelve a decir “Sheejeianu” cuando esté en la Sucá.

2. Si el primer día de Sucot cae en Shabat, dice en Arvit la síntesis de la Amidá y sólo menciona al Shabat (Sh.A. 642).
3. Este es el orden del Kidush: Se bendice sobre el vino, se recita la fórmula del Kidush, se bendice por la Sucá, y se dice “Sheejeianu” que recae sobre el Kidush y sobre la bendición de la Sucá.
4. En la segunda noche de Iom Tov dice Kidush, “Sheejeianu” y luego la bendición de la Sucá. (Sh.A. 661) En los demás días bendice por la Sucá antes de bendecir “Hamotsí”. (Sh.A. 643)
5. En Shajarit después de la repetición de la Amidá bendice sobre el Lulav y “Sheejeianu”, y se dice el Hallel completo, y así se hace los ocho días de Sucot, y se bendice “Ligmor et Hallel” (finalizar el Hallel), tanto en la congregación como en la oración individual, y no se interrumpe en él, y si interrumpe aunque sea el tiempo que lleva decir todo el Hallel, no debe repetirlo, sino continúa del lugar en el que interrumpió .

Al Hashulján

1. **Cuando hay Kidush bendice “Leishev Basucá” después del Kidush. En los demás días bendice entre “Netilat Iadaim” y “Hamotsí” y hay quienes suelen bendecir “Leshev Basucá” después de “Hamotsí” antes de comer, y es preferible bendecir antes de “Hamotsí”.**
Cuando bendice “Leshev Basucá” se para al bendecir, y luego se sienta. (B.I.J. Haazinu 5)
2. **Si olvidó y no bendijo antes de comer, bendice todo el tiempo que no terminó su comida. Si tiene dudas si bendijo, no vuelve a bendecir. Y puede bendecir Birkat Hamazón, hacer “Netilat Iadaim” bendecir “Leishev Basucá” y volver a comer. (Ibid)**
3. **Bendice “Leishev Basucá” sólo cuando come pan, pero si come torta, no bendice. Cuando bendice “Leishev Basucá” si tiene la**

Se llama que sufre a aquel que no puede dormir en la Sucá a causa del viento, de los insectos, por un mal aroma (y en estos casos está exceptuado de comer en la Sucá. Beit Iosef. B.H.) y sólo si se presenta el inconveniente después que preparó la Sucá, pero a priori no se puede hacer la Sucá en un lugar donde hay mal olor o mucho viento, y luego decir “estoy sufriendo”. (Si se le apagó la vela en la Sucá y tiene velas encendidas en su casa está permitido salir de la Sucá para comer en un lugar iluminado. (Sh.A. 640)

4. Una persona de duelo está obligado a cumplir con la Mitsvá de Sucá, y un novio y sus padrinos están exentos de la Sucá (y si pueden cumplir con la obligación de Sucá sin dificultad, deben hacerlo. B.H.) Una comida de circuncisión y una comida que se come con la parturienta debe comerse en la Sucá. Ramá.

Capítulo 80

“Sheejeianu”, “Kidush” y Halel en Sucot y otros detalles

1. No se bendice una bendición por la construcción de Sucá, pero se debería decir “Sheejeianu” al construirla, pero se espera para decir “Sheejeianu” junto al vaso del Kidush. (Y si no pudo comer la primer noche de Sucot en la Sucá, y dijo “Sheejeianu” en su casa, cuando coma en la Sucá vuelve a decir “Sheejeianu” por la Sucá si no bendijo al construirla. Ramá 641 B.H.) (Baj discute y sostiene que si la primer noche de Sucot hizo Kidush en su casa y bendijo “Sheejeianu” no vuelve a bendecir en la

obligado a retornar a la Sucá para terminar su comida. (Ibid)

11. Estaba durmiendo en la sucá, empezó a llover y entró en su casa y dejó de llover, no se lo obliga a retornar a la Sucá esa noche (Ibid) pero si todavía no se acostó debe volver a la Sucá. (M.A. B.H.)

Quien duerme en la Sucá no debe calcular que caiga tanta lluvia que arruina un guisado, sino una pequeña cantidad provoca sufrimiento y puede salir de la Sucá. Todo aquel que está exento de la Sucá y no sale, no recibe recompensa por haberse quedado en la Sucá y es considerado un ignorante. (Ibid)

12. Se acostumbró a bendecir "Al Ieshivat Sucá" sólo cuando se come. (Ibid)

Capítulo 79

Exentos de la Sucá

1. Mujeres, esclavos y pequeños están exentos de la Sucá, y un pequeño que se puede arreglar sin su madre, es decir, de unos cinco o seis años está obligado a cumplir con la Mitsvá de Sucá para educarlo en el cumplimiento de las Mitsvot. (Sh.A. 640)
2. Los enfermos (aunque su estado no sea grave) y aquellos que los atienden están exentos de la Sucá. Hay quienes dicen que los que atienden a los enfermos están exentos sólo en el momento que atienden al enfermo. (Ibid)
3. Quienes sufren y aquellos que los atienden están exentos de la Sucá. (Pero durante la primer noche aunque sufra debe comer Kazait de pan)

lo desee es válido. Debe hacerce el condicionamiento antes del primer crepúsculo de Sucot. (Ibid)

5. Se debe sentar, comer, beber, residir en la Sucá durante siete días como lo hace en su casa, durante todo el año. Y durante los siete días de Sucot se convierte su casa en vivienda pasajera, y su Sucá en vivienda fija, y lleva manteles y utensillos agradables a la Sucá. (Ibid)
6. No se duerme fuera de la Sucá incluso una pequeña siesta, pero se puede comer una comida pasajera fuera de la Sucá. Una comida se considera pasajera hasta la cantidad de como un huevo de pan, y se puede beber y comer frutos fuera de la Sucá, y quien toma una posición más estricta, e incluso se abstiene de beber agua fuera de la Sucá es alabado y un guisado de uno de los cinco cereales (por los cuales dice “Al Hamejiá”) si fija comida con ellos, necesita Sucá para comerlos. (Ibid)
7. Es obligatorio comer la primer noche de Sucot, comer Kazait de pan en la Sucá, y una vez que llega a esa cantidad es optativo, si quiere seguir comiendo come en la Sucá, y si desea comer durante los siete días frutas, carne y verduras, puede comer fuera de la Sucá. (De todos modos en Iom Tov y en Shabat debe comer pan, y entonces es necesario comer en la Sucá, y se puede decir que la diferencia radica en que en los demás días se come fuera de la Sucá pero la primer noche de Sucot, vuelve a comer en la Sucá cuando para la lluvia. Tosafot 49:, Rif, Rambam, Rosh)
8. No se come la primer noche de Sucot hasta que esté seguro que es de noche, y no se come la víspera de Sucot después del mediodía para que coma en la Sucá con apetito como se hace en Pesaj con la Matsá. (Sh.A. 639)
9. Si cae una cantidad de lluvia que podría arruinar un guisado de habas, entra en su casa para continuar la comida. (Ramá) Y aunque no tenga un guisado frente suyo o no sabe calcular, estima que si cae tanta lluvia en su casa saldría de ella, sale también de su Sucá. (Ibid)
10. Si cayó lluvia y entró a su casa, si luego cesó la lluvia, no está

2. Una Sucá robada es apta para cumplir con la Mitsvá, de manera tal que si atacó a su compañero y lo sacó de su Sucá y se sentó en ella cumple con la obligación de Sucá, ya que la tierra no puede ser robada, o si robó maderas y construyó con ellas una Sucá, a pesar que no hizo ningún cambio cumple con la obligación de la Sucá, y el dueño de las maderas no puede exigir más que el pago de las maderas, (y si no quiere devolver el importe de las maderas, no cumple con la obligación de la Sucá. Tur. M.A). Pero si robó una Sucá hecha en un barco o en una carreta y se sentó en ella no cumplió con su obligación. (Ibid)
3. Los materiales de la Sucá no pueden ser usados durante los ocho días de Sucot, tanto del Sejaj como de las paredes (e incluso hacer de ellos un escarbadientes está prohibido. Ramá). El octavo día está también prohibido usarlos en Israel, debido a que al ser Mukse durante el crepúsculo entre el día séptimo y el octavo, sigue siendo Mukse todo el día (y lo mismo ocurre en la Diáspora en el noveno día. Beer Hagolá) (Aunque se haya derrumbado la Sucá no puede utilizarlos y no puede condicionar anteriormente que si desea pueda usarlos. (Ver M.A.)
Si construyó suficiente cantidad de paredes para tener una Sucá apta, y luego agregó otra pared, ésta no quedó prohibida, pero si hizo cuatro paredes sin especificar nada las cuatro quedan prohibidas. (Todo esto se aplica a una Sucá que se sentó en ella por lo menos una vez, pero si sólo preparó y no se sentó en ella, no quedó prohibida. Ramá) (Sh.A. 638)
4. Así también comidas y bebidas que cuelgan de la Sucá para embellecerla, está prohibido utilizarlas durante los ocho días, aunque se hayan caído. (En Iom Tov y Shabat está prohibido transportarlas, ya que son Mukse. Ramá) Si dice al colgarlas que no se aparta de ellas durante el crepúsculo del comienzo de Sucot, puede usarlos cuando lo desee, pero sólo sirve si dice una fórmula semejante, pero si dice que cuando se caigan desea comerlas, no tiene validez lo pronunciado, y siguen siendo prohibidas. Si dice que condiciona que los pueda comer cuando

3. Una Sucá que tiene menos de siete Tefajim por siete Tefajim no es apta, y no existe límite con respecto a su dimensión máxima. (Ibid)
Si es redonda debe contener en su interior una superficie de siete Tefajim por siete Tefajim.
Si Tenía siete Tefajim por siete Tefajim y se agregaron adornos a las paredes que reducen esta dimensión, la Sucá se inhabilita.
4. Quien comió y tenía su cabeza y la mayoría de su cuerpo dentro de la Sucá y la mesa fuera de la Sucá, se considera que comió fuera de la Sucá, según ordenanza rabínica, ya que se sospecha que salga en dirección de la mesa. (Ibid)
5. Una Sucá a pesar que no fue hecha para cumplir con la Mitsvá de Sucá, es apta si la construyó para que tenga sombra. Pero una Sucá que se hizo sola, no se considera Sucá, ya que no se la construyó para obtener sombra. (Sh.A. 635)
6. No se hace el Sejaj antes que posee las paredes. (Ramá) Y si así hizo la Sucá es inválida incluso a posteriori. (Taz, Lebush, Iad Aarón que disienten con Baj. B.H.)
7. Una Sucá que fue hecha antes de los treinta días previos a Sucot es apta, y sólo debe renovar algo en ella en nombre de Sucot, e incluso en un Tefaj por un Tefaj es suficiente, y si la hizo para Sucot, aunque la haya hecho un año atrás es apta sin renovar en ella nada.

Capítulo 78

Otras leyes referentes a la Sucá

1. Quien no hizo una Sucá por involuntariamente o intencionalmente hace su Sucá en Jol Hamoed, aunque sea al final del séptimo día. Se cumple la Mitsvá con una Sucá prestada o con una Sucá en sociedad. (Sh.A. 637)

siete Tefajim, fuera del Sejaj inválida, mas si tiene menos de esta superficie, si hay tres Tefajim de Sejaj inválido la Sucá no es apta y si hay menos de tres Tefajim la Sucá es apta y puede dormir bajo el Sejaj inválido. (Sh.A. 632)

8. Escribió M.A. que lo dicho acerca de una Sucá que tiene una superficie de siete Tefajim por siete Tefajim no es exacto, ya que aunque tenga nueve Tefajim y medio, si tiene un Sejaj inválido de tres Tefajim la Sucá es inválida.
9. Si no hay nada como Sejaj tanto en una Sucá grande como en una Sucá chica, tanto en el medio como en un costado si hay tres Tefajim en esas condiciones la Sucá es inválida, y si hay menos de tres Tefajim, la Sucá es apta, y sirve para completar la dimensión de la Sucá, y no se duerme debajo de ese lugar.

Capítulo 77

Dimensiones de la Sucá

1. Una Sucá que tiene una altura mayor de veinte Amot es inválida, aunque las paredes lleguen al techo. (Sh.A. 633) Una Sucá cuya altura es menos de diez Tefajim es inválida. Si tenía una altura superior a los diez Tefajim, parte del Sejaj baja a menos de diez Tefajim del suelo, es inválida. Mas si los adornos de la Sucá bajan dentro los diez Tefajim de la Sucá, no invalidan a la Sucá. (Ibid)
2. Si una Sucá tenía una altura inferior a los diez Tefajim. y cavó para completar los diez Tefajim, si no hay entre la superficie cavada y la pared tres Tefajim se habilita a la Sucá. (Ibid)

Capítulo 76

Cuando el Sejaj es inválido

1. Si el sol que penetra en la Sucá es similar desde arriba a la sombra de la Sucá, ya que los rayos solares se extienden y va a ser superior la cantidad de sol abajo que la cantidad de sombra; y si las cantidades son similares abajo, la Sucá es válida. (Sh.A. 631)
2. Si en la mayoría de la Sucá la sombra es mayor que el sol que penetra en ella y en una minoría el sol que penetra es mayor que la sombra, y la suma global de sombra es mayor que el sol que penetra en la Sucá, la Sucá es apta. (Ibid)
3. No se hace el Sejaj muy espeso, de manera que pueda vislumbrarse desde la Sucá las estrellas. Si el Sejaj es muy espeso, aunque no se vean las estrellas es Casher. (Ibid)
4. Si parte del Sejaj se encuentra a diferentes alturas si no hay entre uno y otro tres Tefajim se unen entre ellos. (Ibid)
5. Si hay cañas que sobresalen del techo de una Sucá, pueden servir para techar otra Sucá que se encuentra en el lugar. (Ibid)
6. Una Sucá que carece de techo, como en el caso que se unieron las dos paredes, no es apta. Y si tiene un techo de por lo menos un Tefaj o se levantó una de las paredes un Tefaj del suelo es apta. (Ibid)
7. Un Sejaj no Casher invalida la Sucá si se extiende en el medio cuatro Tefajim, pero menos de cuatro Tefajim es Casher y puede dormir bajo ese Sejaj, si el Sejaj no Casher se encuentra a un costado invalida a la Sucá si se extiende cuatro Amot (unos dos metros), pero menos de cuatro Amot es Casher, ya que decimos, que la pared se dobló, es decir, consideramos al Sejaj inválido como parte de la pared y no del Sejaj. Por lo tanto una casa en la que se abrió el techo y se puso Sejaj, y hay entre el Sejaj Casher y las paredes menos de cuatro Amot, la Sucá es apta, pero si el Sejaj no Casher tiene más de cuatro Tefajim no se duerme debajo de él. Y todo esto se refiere a una Sucá grande que tiene por lo menos siete Tefajim por

Capítulo 75

Paredes de la Sucá

1. Todo material es apto para las paredes de la Sucá. (De todos modos no se construye las paredes de un material malaliente. Ramá) (Sh.A. 630).
2. Si la Sucá tiene dos paredes contiguas, hace otra pared que tiene un ancho de un Tefaj (unos 10 cm.) y lo coloca a una distancia menor de tres Tefajim (unos 30 cm.), y coloca un parante frente a esa pared, y le da forma de puerta colocando una vara sobre ellos, y las paredes son aptas para la Sucá aunque la vara no toque sobre los parantes, y sólo pase sobre ellos. (Ibid)
3. Si tiene dos paredes una frente a la otra, construye a un costado una pared que tiene un poco más de cuatro Tefajim, y la coloca a menos de tres Tefajim, de una de las dos paredes, y coloca una vara que le da forma de puerta desde ésta pared a una de las paredes. (Ibid) Y M.A. escribió sobre esto, que es posible únicamente en una Sucá pequeña pero en una Sucá que la tercer pared está a una distancia mayor que tres Tefajim, puede ser que no sean aptas.
4. Si la pared tiene siete Tefajim, sin tomar en cuenta una distancia de menos de Tefajim que se une a la pared (Levud) no es necesario hacer la forma de una puerta. (Ramá)
5. Cuando tiene dos paredes contiguas, y la tercer pared la hace de un Tefaj, haciendo la forma de una puerta, aunque en las dos paredes haya muchas aberturas que no tienen forma de puerta, aunque si unimos todas las aberturas son mayores que la parte con material de todos modos es Casher.
6. Si sus paredes tienen una altura un poco superior a siete Tefajim, y fueron puestas a una distancia de casi tres Tefajim del suelo de manera que tienen una altura de por lo menos diez Tefajim, son aptas, aunque el techo sea muy alto, si por lo menos está dirigido contra las paredes o por lo menos llegue a menos de tres Tefajim de las paredes.

techar con ella la Sucá, salvo que se la hizo para recostarse sobre ella (es decir que la mayoría de los habitantes del lugar la usan para recostarse. Ramá) y si no hay una costumbre conocida, puede techar con ella (B.H., K.H.G.). Y si tiene en los bordes un receptáculo no puede techar con esterillas. (Sh.A. 629)

7. **Ramas de higos en las que se encuentran higos, ramas, y demás partes no comestibles, si las partes no comestibles son la mayoría puede techarse con ellas. Si se cortaran para comer las partes de las ramas que sostienen a los higos también pueden recibir impureza como los higos, y la cantidad de las demás partes debe ser superior a los higos y a las ramas que los sostienen, para que pueda techarse con ellas. Si fueron cortados para techar las ramas que sostienen a los higos no se unen a los higos, sino a las demás partes no comestibles. Si las cortó para comer y luego se arrepintió y quiere usarlas para techar, este pensamiento no tiene validez hasta que realice una acción que demuestre su intención. (Sh.A. 629)**
8. **Se puede techar con hinojo, ya que es un alimento animal, que por lo general no es comido por seres humanos. (Ibid)**
9. **Hay ciertas hierbas que nuestros sabios prohibieron techar a priori con ellas, y éstas son las hierbas que no reciben impureza, mas tienen un mal aroma o se caen en pocos días, ya que se sospecha que debido al mal aroma o debido a la molestia ocasionada al desprenderse las hojas del Sejaj, salga de la Sucá.**
10. **No se puede techar la Sucá con un atado de ramas, ya que a veces se dejan sobre el techo para secarlas y no como Sejaj, y aunque después lo deje como Sejaj no es suficiente, ya que debe ponerse en el lugar como Sejaj. Y se prohibió un atado que contiene por lo menos veinticinco ramas o cañas. (Ibid)**

Hiljot Sucá

Capítulo 74

Sucá bajo un árbol y material apto para Sejaj (techo de la Sucá)

1. Una Sucá construida bajo un árbol, aunque la sombra que haya en la Sucá sea mayor que el sol que penetra, sin la ayuda del árbol, de todos modos si las ramas del árbol están frente al “Sejaj Casher”, la Sucá no es apta, mas si las ramas se encuentran frente al lugar carente de Sejaj la Sucá es apta. (Y también lo es si hay gran cantidad de Sejaj, y aunque se quite el Sejaj que se encuentra frente a las ramas va a quedar suficiente cantidad de Sejaj como para que la Sucá sea apta. Ramá), ya que si retira el árbol y todo lo que haya frente a él, nos va a quedar una Sucá Kesherá (apta). Y no hay diferencias si el árbol antecedió a la Sucá o ésta antecedió al árbol. (Sh.A. 626)
2. Si cortó las ramas del árbol, para que formen parte del Sejaj Casher, debe sacudirlas levantándolas y volviéndolas a poner.
3. El material del Sejaj debe crecer de la tierra, estar desprendido de ella, y no debe recibir impureza, de manera que no puede techarse la Sucá con cueros no curtidos (que no reciben impureza, ya que no crecen de la tierra) o metales. (Sh.A. 629)
4. Tampoco se puede techar con ningún tipo de utensillos, ya que reciben impureza, y aunque se hayan roto de manera que no puedan recibir impureza de todas formas no puede techarse con ellos. (Ibid)
5. Se puede techar con flechas que no poseen receptáculo. (Ibid)
6. No se puede techar con esterilla de paja o cañas que se hacen para recostarse, salvo que la haya hecho especialmente para techar la Sucá. Es decir que la mayoría de los habitantes de la ciudad la utilizan como Sejaj. Ramá). Si se trata de una esterilla grande por lo general se la usa como Sejaj, y puede

Al Hashulján

1. Se reza con llanto durante todas las oraciones de Iom Kipur, "Selijot" y confesiones, y si no puede sacar lágrimas, lo dice por lo menos con voz llorosa, como dice el versículo: "Escuchó D-s mi voz de llanto". Dice los "Trece atributos de Misericordia" lentamente, con concentración y con el corazón dolorido. Hay piadosos que al decir los "Trece atributos" los cuentan con los dedos para concentrarse, y de ésta manera se demuestra el amor por la Mitsvá. (B.I.J. Vaielej 18. 19)
Las lágrimas y el llanto ayudan para romper su veredicto. (Beit Hakaporet 109)
2. En "Birkot Hashajar" no bendice "She Asá li Kol Tsorki", ya que no se calzan zapatos de cuero. (B.I.J. Vaielej 17)
3. A pesar que no es apropiado difundir sus pecados, puede consultar a un sabio sobre sus pecados, para saber como hacer Teshuvá, o puede preguntar quien hizo determinado pecado que puede hacer para reparar su pecado. (K.H.J. 607 15)
Quien hizo cierto pecado, y se sospecha de otras personas, debe reconocer su culpa. (Beit Hakaporet 16)
4. Hay quienes suelen sacar la noche de Iom Kipur un Sefer Torá, hay quienes sacan tres, hay aquellos que sacan siete, y otros sacan todos los Sifré Torá que se encuentran en el arca; y cada cual se conduce según su costumbre, pero sólo se saca un Sefer Torá Casher. (K.H.J. 619)
5. Se colocan alfombras en la sinagoga, para que cuando haya que prosternarse no se lo haga sobre piedra. (Sh.A. 621.29)
6. Es una buena costumbre terminar todo el libro de Salmos la noche de Iom Kipur (Beit Hakaporet 82). Y también es apropiado estudiar el Tratado de Ioma. (Ibid 84)
7. Es importante que el oficiante diga la confesión, y corresponde decir todas las confesiones con llanto. La confesión tiene un gran beneficio para inculcar en nuestro corazón la necesidad de retornar a la buena senda. (Beit Hakaporet) Es Mitsvá de la Torá confesarse por cada pecado. (Rambam)

- (Darké Moshé y Lebush). Se acostumbra a vestir el Talet cuando todavía es de día bendiciendo, y si lo viste cuando ya oscurece, no se bendice. (B.H. Sh.A. 619)
2. Si cae en Shabat dice “Vaijulú” y la síntesis de la “Amidá” y termina “Mekadesh Hashabat” sin recordar Iom Kipur. (Ibid)
 3. Es apropiado reducir la cantidad de “Selijot” y oraciones poéticas la mañana de Iom Kipur, para rezar Musaf antes de la séptima hora. (Ibid)
 4. Toda persona debe decir por lo menos diez veces “Vidui”, cuatro veces en la “Amidá”, una vez antes de “Seudat Mafseket” y otra vez en Arvit. (B.H.)
 5. En Minjá dice “Ashré” y “Ubá Letsión”, y no se dice “Vaani Tefilatí”, incluso si cae en Shabat. (Sh.A. 612)
 6. Se saca un Sefer Torá y se lee “Levítico 18” y el tercero que sube a la Torá lee como Haftará el libro de Ioná (Jonas), y si cae en Shabat recuerda al Shabat y finaliza la bendición mencionando al Shabat. Aunque caiga en Shabat dice “Avinu Malkenu”, y dice “Tsidskateja”.
 7. Los Cohanim no bendicen a la congregación en Minjá de Iom Kipur, y si por error un Cohén subió para bendecir a la congregación, la bendice. (Sh.A. 622)
 8. En Neilá dice “Ashré”, Kadish, y no dice “Ubá Letsión”. Se debe terminar la oración de Neilá antes de la puesta del sol. (Sh.A. 623) Si cae en Shabat recuerda al Shabat. (Ibid)
 9. En Motsaé Iom Kipur reza Arvit y dice “Havdalá” en la bendición de “Jonén Hadaat”. (Ibid) No se dice “Ubá Letsión”, salvo que caiga en Shabat. (Ibid)
 10. Se bendice sobre un vaso de vino, y no se bendice sobre especias aromáticas, aunque caiga en Shabat.
 11. Se bendice sólo sobre un fuego que descansó durante todo Iom Kipur, aunque Iom Kipur caiga en Shabat. (M.A— B.H.)
 12. No se enciende el fuego de la vela de un no judío, y se acostumbró encender de la vela de la sinagoga. Si se encendió de manera permitida una vela en Iom Kipur (por ejemplo para un enfermo), puede bendecir en Havdalá sobre ella. (Sh.A. 624)

- ayuna. (Devar Shemuel cap. 107— B.H.)
16. Quien desfallece a causa del hambre, y sus ojos no pueden ver, se lo alimenta hasta que se aclare su vista. Y aunque no haya en el lugar alimentos permitidos, se lo alimenta con alimentos prohibidos. (Sh.A. 618)
 17. Si el enfermo necesita carne y aquí hay un animal que debe hacerle “Shejitá” y hay carne no Casher, se hace “Shejitá” al animal y se le da carne Casher. Y en caso que necesite la carne rápido y la carne no Casher está lista se lo alimenta con carne no Casher. (Sh.A. 328— 618)
 18. Un enfermo que comió en Iom Kipur y está obligado a decir “Birkat Hamazón”, recuerda a Iom Kipur al decir Iaale Veiavó en la bendición de la construcción de Jerusalem. (Boné Ierushalaim) (Ibid) Y si Iom Kipur cae en Shabat agrega Retsé Vehajalitsenu. (B.H)

Capítulo 73

Oraciones de Iom Kipur

1. Después que el oficiante dice “Kol Nidré” dice “Sheejeianu”, y es apropiado decirlo en voz baja junto al oficiante, terminando antes que él para que pueda contestar “Amén”. (B.H.)
Se acostumbra a decir “Kol Nidré” cuando todavía es de día, ya que se parece a la “Liberación de promesas y juramentos” que no se formula en Iom Tov y Shabat. (Ramá Baj). La congregación pronuncia “Kol Nidré” junto al oficiante, ya que las palabras del oficiante no son válidas para la congregación.

si el enfermo se niega a comer cuando necesita hacerlo, se lo alimenta a la fuerza (Sh.A. 618)

9. Si un médico dice que debe comer y otro médico sostiene que no es necesario, se lo alimenta (Ramá y lo mismo se hace si hay dos opiniones contra dos opiniones, incluso si los que sostienen que no es necesario tienen mejor reputación). (Sh.A. 618)
10. Si el enfermo y un médico dicen que no necesita comer y otro médico sostiene que necesita, o el enfermo no opina y un médico dice que debe comer y dos médicos dicen que no necesita, no se lo alimenta. (Sh.A. 618)
11. Si dos médicos sostienen que debe comer, aunque cien médicos y el enfermo digan que no es necesario se lo alimenta. (Ibid)
12. Si el enfermo dice que no es necesario y el médico duda si el ayuno va a peligrar su estado se lo alimenta. Pero si el médico dice que no necesita comer y el enfermo duda, no se lo alimenta. (Ibid B.H. Taz)
13. Si el médico dice que desconoce la enfermedad, se lo considera como un lego, y sus palabras no influyen. (Mas si el enfermo se encuentra debilitado y a la mayoría de las personas les parece que va a entrar en peligro si no come, se lo alimenta) (Sh.A. 618)
14. Cuando se alimenta a una parturienta o a un enfermo se lo hace espaciadamente para que el alimento ingerido no llegue a completar la cantidad que está severamente condenada en Iom Kipur. Por lo tanto se lo alimenta cerca de dos tercios de un huevo mediano, y se espera el tiempo que lleva comer cuatro huevos. Y en relación a la bebida se calcula cual es al cantidad que llena la mejilla del enfermo, y se le da menos que esa cantidad y se espera entre trago y trago el tiempo que lleva comer cuatro huevos, o por lo menos se espera entre los diferentes sorbos el tiempo que lleva tomar un Revit.
Y si se calcula que estas cantidades no son suficientes para el enfermo o al enfermo le parece que son insuficientes, o existen dudas sobre el particular se lo alimenta o se le da de beber todo lo necesario. (Ibid)
15. Una mujer que amamanta que tiene un bebé enfermo que sólo mama, y en caso de ayunar su bebé va a estar en peligro, no

2. Un niño de nueve o diez años empiezan a ayunar parcialmente para educarlo en el cumplimiento de las Mitsvot.
3. Una mujer de doce años y un día, y un varón de trece años y un día que poseen dos pelos públicos, deben ayunar por orden de la Torá. (Y aunque no se vean dos pelos públicos deben ayunar, ya que sospechamos que se cayeron. Ramá)
4. A un niño de menos de nueve años no se lo aflige en Iom Kipur, para que su vida no corra peligro, y aunque desee afligirse a si mismo, se lo impedimos. (Ibid Ramá)
5. Mujeres encintas y que amamantan ayunan en Iom Kipur. Una mujer embarazada que olió el aroma de un alimento (y su cara cambia de color, a pesar que no dice que quiere comer. Ramá) se le recuerda que es Iom Kipur, si no se fortalece al recordar que es Iom Kipur se la alimenta hasta que se recupera. (B.H. escribe en nombre de M.A. que se le da de comer si dice que lo necesita aunque su cara no cambie de color, y a otra persona no se la alimenta hasta que cambie el color de su cara) Sh.A. 616
7. Una parturienta en los tres días posteriores al parto no ayuna en ningún caso. (De todos modos si es posible se la alimenta menos que las cantidades que hacen pasible a la persona a recibir el castigo máximo de Iom Kipur M.A) Desde el cuarto al séptimo día si dice que necesita comer se la alimenta. De aquí en adelante se la considera como las demás personas. Y en la contabilización de éstos días no se cuenta días completos, y si dio a luz en la noche del siete de Tishré no se la alimenta en Iom Kipur (10 de Tishré) si no dice que es necesario, a pesar que no pasaron tres días completos desde el parto. (Ibid)
8. Si un médico, incluso no judío, sostiene que un enfermo puede peligrar si se ayuna, se lo alimenta en Iom Kipur, y aunque el enfermo sostenga que no es necesario, se escucha al médico. Y si el enfermo dice que necesita comer, aunque cien médicos digan que es necesario, se escucha al enfermo.
B.H. escribió que aunque los médicos digan que la comida lo va a dañar se escucha al enfermo (Radbás primera parte 86 y K.H.G.) y se recuerda al enfermo que es Iom Kipur (Lebush)

13. Una mujer tampoco puede sumergirse en el Mikvé en Iom Kipur.
14. Está prohibido untar incluso parte del cuerpo, aunque lo haga sólo para sacar la suciedad, y si está enfermo o tiene costras en la cabeza puede hacerlo. (Sh.A. 614)
15. Una parturienta dentro de los treinta días posteriores al parto puede calzar un zapato de cuero, y lo mismo se aplica a un enfermo o quien tiene una herida en el pie. (Ibid)
16. Si en el lugar abundan escorpiones u otros animales peligrosos que podrían morderlo, puede calzar zapatos de cuero para protegerse de ellos.
17. Está prohibido mantener relaciones sexuales en Iom Kipur, e incluso está prohibido tocar a su esposa como si estuviera impura. (Beit Iosef en nombre de agudá prohíbe tocar a su esposa sólo de noche y Shlá Hakadosh prohíbe también de día. Asimismo está prohibido dormir en una misma cama con su mujer). (Ibid)
18. Quien sufre de una polución nocturna la noche de Iom Kipur debe preocuparse durante todo el año, y si sobrevive a todo el año está asegurado que es merecedor del mundo venidero (Ibid). En el libro Kavanot final del tercer capítulo y en el libro Mishnat jasidim se ofrece una reparación para esto. Ver Hagaot Maharil y Maané Lashón. (B.H. 615)

Capítulo 72

Leyes del ayuno de pequeños, enfermos, mujeres encintas y parturientas

1. Los niños pueden comer, beber, lavarse, untarse, mas se abstienen de calzar zapatos de cuero. (Sh.A. 616) En caso de lavarse, lo hacen sólo. (Ibid)

4. La cantidad de bebida por la cual recibe el máximo castigo de Iom Kipur, es la cantidad de líquido que llena una de sus mejillas y cada persona calcula según su propia dimensión, y en una persona media es una cantidad inferior a un Reviit (unos 87 ml.), y todos los líquidos se unen para completar esta cantidad. (Ibid)
5. Sí tomó en diferentes oportunidades, si desde el principio al final no pasó más que el tiempo que lleva beber un Reviit, todo lo que bebió en ese período completa la cantidad de Reviit, y hay quienes sostienen que el tiempo que une los diferentes sorbos es el de "Ajilat Prás".
6. Está prohibido lavarse en Iom Kipur tanto con agua caliente como agua fría. y si su cuerpo está sucio con barro u otra suciedad puede lavarse (y si cuida de lavar sólo el lugar sucio) (Rambam, M.A., B.H.), ya que sólo se prohibió el labado de placer. (Sh.A. 613)
7. Hace Netilat Iadaim al levantarse sólo hasta el nudillo de los dedos. (Ibid)
8. Si fue al baño puede lavarse sus manos, y asimismo si va a rezar puede lavarse hasta el nudillo de los dedos. (Ibid)
9. Aquel que es delicado y no se siente cómodo hasta que se lava la cara puede hacerlo (y se acostumbró a abstenerse de ello, e incluso se acostumbró a no lavarse los ojos, Ramá, y por cuestiones de salud puede lavarse. M.A., y no se enjuaga la boca, Ramá). (Sh.A. 613)
10. Está prohibido refrescarse en barro suficientemente húmedo que puede mojar, y con recipientes que contienen agua, tanto de metal como de cerámica, pero si están vacíos puede refrescarse con ellos. (Un enfermo puede lavarse normalmente, aunque no se encuentre en una situación grave, Ramá). (Sh.A. 613)
11. Una mujer recién casada dentro de los treinta días posteriores al casamiento puede lavarse la cara. (Ibid)
12. La persona que tiene una polución nocturna en Iom Kipur, si está húmeda la limpia con un trapo, y si se secó puede limpiar los lugares sucios, y está prohibido lavarse todo el cuerpo o sumergirse en la Mikvé antes de rezar. (Ibid)

12. Hay quienes acostumbran recibir azotes para acentuar el arrepentimiento, y hay quienes acostumbran efectuar un simulacro de las cuatro tipos de muerte que un tribunal puede promulgar y cuando lo azotan dice Vidui (confesión) (Sh.A. K.H.J. 607-6)

Capítulo 71

Prohibiciones de Iom Kipur

1. Está castigado con la pena máxima de Iom Kipur quien come en Iom Kipur el volumen de un Dátil (Kakotebet Hagasá), que es volumen un poco inferior a un huevo, y esta cantidad es similar para toda persona tanto sea un enano o un gigante, y todos los alimentos participan para completar la cantidad, incluso sal o salsa, mas bebidas y comidas no participan entre si para completar la cantidad de bebida o comida. (Sh.A. 612)
2. Si comió y luego volvió a comer, si hay del principio hasta el final de la última comida el tiempo de "Hajilat Prás" (consumición de media hogaza de pan) participan entre si, si hay más de este tiempo no se las unen. (Ibid)
3. El tiempo de "Ajilat Prás" hay quienes lo estiman en el tiempo que lleva comer cuatro huevos, y otros sostienen que es el tiempo que lleva comer tres huevos.
Como fue dicho anteriormente esta cantidad de comida hace a la persona pasible de recibir el máximo castigo, de Iom Kipur, pero está prohibido comer incluso la más ínfima cantidad de comida o bebida. (B.H.)

- 6) y quien no deja de lado toda rencilla y odio en Iom Kipur, su oración no es escuchada.
6. Es Mitsvá sumergirse en un Mikvé tanto hombres como mujeres, como escribimos en Hiljot Rosh Hashaná. (Ibid 8) y es bueno durante todo el año purificarse en el Mikvé. (ver Beit Hakaporet)
 7. Se extiende la santidad de Iom Kipur, adelantando el recibimiento del día como en Shabat, recibiendo el Shabat cuando dice “Mizmor Shir Leiom Hashabat” y en Iom Kipur cuando dice “Sheejeianu” (y si se dice “Sheejeianu” de noche, recibe expresamente Iom Kipur cuando todavía es de día). La costumbre es que aquel que dice “Kol Nidré” dice “Sheejeianu” y tiene la intención que con su bendición toda la congregación cumpla con su obligación y la congregación piensa cumplir con su obligación con su bendición.
 8. No se deja la noche de Iom Kipur un recipiente de agua, a pesar que necesite el agua para dar de beber a sus hijos pequeños, por si llega a despertarse sediento y bebe olvidándose que es Iom Kipur. (Ibid 14)
 9. Se honra a Iom Kipur con vestimentas limpias, y se extienden las camas y se coloca un mantel bello como en Shabat.
 10. Es aconsejable repasar las oraciones de Iom Kipur previamente para que pueda poner atención a lo que dice en Iom Kipur. (Ibid 8)
 11. Al decir “Selijot” la víspera de Iom Kipur, se suele hacer “Liberación de promesas y juramentos” como se hace en la víspera de Rosh Hashaná. Hay quienes acostumbran además hacer así cuarenta días antes de Rosh Hashaná y cuarenta días antes de Iom Kipur. Hay quienes acostumbran hacer así en el mes de Elul, y la costumbre de los piadosos de Bet El es hacer “Liberación de promesas y juramentos” todas las vísperas de Shabat. A priori es preferible hacer “Liberación de promesas y juramentos” frente a diez personas, y si no es posible la hace frente a tres personas. (K.H.J. 581— 12, 19, 20)

Está prohibido jurar o prometer apoyándose en que luego va a anular los votos, violando intencionalmente la promesa o juramento, y aquel que así se conduce, la anulación no es válida, y pone en peligro su vida. (Ibid)

Al Hashulján

1. En estos días se debe procurar pagar todo lo que debe a su prójimo antes que llegue Iom Kipur, para evitar todas las acusaciones contra su conducta.
 En especial si pormetió una suma de dinero a la sinagoga o a alguna institución benéfica, debe apurarse a pagarla.
 Se pide perdón de toda persona que sospecha que le ocasionó daño y perdona a todas las personas que pudieron ocasionarle daño, y si sabe que robó de alguien debe devolver lo robado, y si no lo devuelve no tiene validez su arrepentimiento, y se incrementa la cantidad de dinero que da para beneficencia. (Beit Kaporet)
2. Escribieron los cabalistas que se come la víspera de Iom Kipur si puede la cantidad de comida de dos días, y es Mitsvá comer pescado por al mañana y tiene un profundo significado de acuerdo a la Cabalá. (B.I.J. Vaielej 1)
3. Se hacen “Kaparot” (expiaciones) carneando aves, y la revolea por su cabeza, y debe pensar en su arrepentimiento en ese momento. Es apropiado hacer “Kaparot” la víspera de Iom Kipur a la madrugada, y en una ciudad grande se empieza de desde la noche. No hay que dejar al Shojet (matarife ritual) que haga Shejitá hasta que revise al cuchillo y lo vuelva a revisar después de la Shejitá. Se procura cumplir con la Mitsvá de cubrir la sangre, bendiciendo sobre ella. (Ibid)
4. En lugares donde no hay gallinas se hace “Kaparot” con dinero de acuerdo al valor de los pollos.
 E incluso quien hace “Kaparot” conviene que las redima con dinero, entregando el dinero a los pobres, para que éste no sienta que recibe algo en el cual fueron arrojados pecados, y además no va a ser muy provechoso que se le acumule gran cantidad de pollos. (Beit Hakaporet 1)
5. Corresponde que toda persona bese las manos de los padres y les pida perdón, y si el hijo no pidió perdón de todos modos los padres dicen explícitamente que lo perdonan. Así también el esposo pide perdón de su señora y viceversa. Y todo alumno cuyo rabino se encuentra en la ciudad lo visita y le pide perdón. (B.I.J. Vaielej

su perdón después de tres veces, no es necesario que vuelva a pedirle disculpas, y si se trata de su rabino, tiene que ir tantas veces como sea necesario (y aquel que le piden su perdón no debe mostrarse cruel al perdonar, si no lo hace con un fin educativo, (y si lo calumnió no está obligado a perdonarlo. Ramá)(Sh.A. 606).

3. Si la persona contra la cual pecó falleció, trae diez personas ante su tumba, y dice: “Pequé contra D-s y contra fulano”. (Ibid)
4. Se confiesa en Minjá antes de Seudá Mafseket, la comida previa al ayuno, y toda confesión la formula parado, y aunque se haya confesado y ahora escucha la confesión del oficiante, debe pararse y vuelve a confesarse junto al oficiante. (Sh.A. 607)
5. Si interrumpió su comida temprano puede seguir comiendo, si no recibió explícitamente el ayuno (si sólo pensó no se considera que recibió el ayuno). (Sh.A. 608)
6. Si Iom Kipur cae en Shabat se prenden velas de acuerdo a todas la opiniones “Leadlik Ner Shel Shabat veshel Iom Hakipurim”. (Sh.A. 610)
7. Hay quien dice que bendice sobre las velas de Iom Kipur “Ner Shel Iom Hakipurim”. (Ibid)
8. A la noche rigen las mismas leyes que rigen durante el día. En Iom Kipur está prohibido: comer, beber, untarse el cuerpo, mantener relaciones sexuales y calzar zapatos de cuero. Existe pena de exterminación del alma sólo si se efectúa algún trabajo o se come y bebe. (Sh.A. 611)
9. Todo trabajo que está prohibido por la Torá en Shabat está prohibido en Iom Kipur, y lo que está prohibido por prohibición rabínica en Shabat también lo está en Iom Kipur, con la diferencia que quien efectúa trabajos intencionalmente en Shabat es pasible de recibir pena de lapidación, mientras que en Iom Kipur se recibe pena de exterminación espiritual. Y todo lo que está prohibido transportar en Shabat está prohibido transportar en Iom Kipur, y permitieron cortar verdura y abrir nueces después de Minjá de Iom Kipur cuando no cae en Shabat, y ahora se acostumbró a prohibir.

trata de leer el libro de Salmos dos veces, y así se acostumbró en varias comunidades. (Beit Din 311)

17. Corresponde extirpar el pensamiento existente en ciertas personas que la ceremonia de "Tashlij" (arrojamiento de pecados) se tiran todos los pecados del año pasado, y están por completo perdonados y lo principal para lograr el pedón de nuestros pecados es el arrepentimiento sincero. Otros piensan que "Hatarat Nedarim" (anulación de votos) sirve como expiación de todos nuestros pecados, y en realidad tienen la única función de que entremos al nuevo año libres de promesas y juramentos, pero no tienen relación alguna con demás pecados, y éstos se expían sólo a través del arrepentimiento, la oración y la beneficencia.
18. Se acostumbra desde el comienzo del mes de Elul levantarse a la madrugada para decir "Selijot" (Súplicas de perdón) hasta Iom Kipur. (Sh.A. 581—1)
19. No se dice Selijot en la primera mitad de la noche. (K.H.J. 581—1) Se puede decir "Selijot" en la oración de Minjá.

Capítulo 70

Víspera y noche de Iom Kipur

1. Es Mitsvá comer la víspera de Iom Kipur abundantemente (y está prohibido ayunar incluso un ayuno por un mal sueño). No se dice Tajanún la víspera de Iom Kipur. (Sh.A. 602)
2. Las transgresiones que hizo a su prójimo Iom Kipur no las expía hasta que reconcilie a su prójimo. Si no lo perdona la primera vez que le pide perdón, vuelve a pedir perdón otras dos veces, y cada vez lleva con él tres personas, y si no consigue

días de Teshuvá, si se equivoca y no dice “Hamelej Hakadosh” la vuelve a repetir y así sostiene Arizal.

B. En la bendición de “Hashivá Shoftenu” si se equivocó y no dijo “Hamelej Hamishpat” no debe volver, por cuanto recordó el reinado de D-s, y a pesar que el mismo Shulján Aruj opina lo contrario, decimos en el caso de dudas en un asunto de bendiciones se toma una posición indulgente. (B.I.J. Ibid 18—19)

10. Cuando dice “Haiom Harat Olam”, etc., “como hijos o como esclavos”, etc., se debe estremecer todo su cuerpo ante el significado de estas palabras, y en la repetición de la Amidá la congregación las dice en voz alta junto con el oficiante. (Ibid 22)
11. Es apropiado redimir a su alma la víspera de Rosh Hashaná, y repartir el dinero entre estudiosos de la Torá, y personas pobres, y corresponde incrementar las sumas que da para beneficencia estos días.
12. Hay que elegir y nombrar un oficiante probo y temeroso de D—s, poseedor de muchas virtudes de manera que pueda favorecer a la congregación (ver Beit Din 66, varios detalles de estas leyes).
13. La oración con llanto es beneficiosa, como dijeron nuestros sabios todos los portones se cerraron excepto los portones de la lágrima, en especial en estos días que es juzgado, junto con toda su familia, y quien no llora en Rosh Hashaná, e Iom Kipur, señal que su alma no es íntegra, y cuando se despierta el llanto en su interior, piensa que es juzgado en ese momento en el Tribunal Celestial y el alma siente ese momento, y debe estar listo para retornar hacia D—s con todo el alma y el corazón.
14. Todo el año, y en especial en estos días procura acogen huéspedes, y el gran mérito de esta Mitsvá lo va a proteger y hacer merecedor de la bendición Divina (ver Beit Din 58 y en otros libros la importancia de esta Mitsvá).
15. Se acostumbró a que se predique frente a la congregación para exhortarla al recto camino en Rosh Hashaná antes del toque del Shofar y en el Shabat previo a Iom Kipur (Shabat Shuvá).
16. No se visitan en estos días a sus amigos y parientes, excepto a sus padres y a su rabino para recibir su bendición, y en Rosh Hashaná

4. No se come en Rosh Hashaná comida ácida y no algo cocinado en un líquido ácido, así también se cuida de frutas ácidas e inmaduras; y es una buena costumbre comer carne y golosinas como buena señal, pero sin hartarse de ellas, y se beben bebidas agradables. Y en relación a comer pescados hay quienes se abstienen de comerlos, y cada cual hace según su costumbre. (Beit Din 65)
5. Debe cuidarse de no enojarse, ya que además de un grave pecado durante todo el año, en el día de Rosh Hashaná es una señal negativa para la persona; y la mujer procura preparar la mesa antes que su esposo llegue de la sinagoga, y es una buena señal, y aunque no lo haga su esposo no debe enojarse con ella de ningún modo. (Ibid 6)
6. No se duerme en Rosh Hashaná durante el día.
Se procura levantarse antes del alba, y si tiene dolor de cabeza u otra molestia puede dormir de día, y trata de hacerlo después del mediodía. (Ibid 11)
7. Se hace “Tashlij” aunque caiga Rosh Hashaná en Shabat (Iad Harav Mahari Antebi). Si se vio impedido de hacer “Tashlij” en el primer día, puede hacer “Tashlij” el segundo día después de Musaf (Ibid 12) y por supuesto que en un lugar donde no hay Eruv no puede transportar el Sidur en el dominio público para poder decir “Tashlij”.
8. Quien se vio impedido de ir a la sinagoga, se le viene a tocar a su casa, tres veces Tekiá, Shevarim, Truá, Tekiá; tres veces Tekiá, Shevarim, Tekiá; y tres veces Tekiá, Truá, Tekiá; y quien toca debe pararse al tocar, salvo que esté enfermo y no pueda hacerlo.
Mujeres están exentas de escuchar al Shofar, pero recibieron como obligación escuchar al Shofar, por lo tanto si una mujer no puede ir a la sinagoga vienen a tocarle a su casa, y no bendice. Y si no pueden venir a tocarle a su casa, se libera antes de Rosh Hashaná de la costumbre que tenía de escuchar el Shofar, que tiene la fuerza de un voto. (Ibid 17)
9. En los siguientes dos casos Ben Ish Jai discute a la posición del recopilador del libro Shulján Hamelej:
 - A. En la síntesis de la Amidá la noche del Shabat de los diez

No se dice Tajanún la víspera de Rosh Hashaná, pero si se dice en la oración de Minjá anterior, ya que en la noche misma de la víspera de Rosh Hashaná se dice.

Se suele ir la víspera de Rosh Hashaná a un cementerio para decir plegarias, y debe cuidarse de no dirigirse en sus pedidos a los muertos, sino a D-s, y puede posternarse sobre la tumba de un justo, y dice: "Pido del alma del justo enterrado en este lugar que lleve mi pedido frente al Santo Bendito Sea".

Hay que cuidarse en la oración de Minjá de la víspera de Rosh Hashaná, ya que es la última oración del año. (B.I.J. Nitsavim

2. Se corta el cabello la víspera de Rosh Hashaná, y es bueno hacerlo antes del mediodía.

Se viste ropa blanca en Rosh Hashaná, con la plena confianza en la bondad Divina. Se acostumbra a sumergirse en el Mikvé la víspera de Rosh Hashaná. Se sumerge en Mikvé varias veces, y en la primera sumersión piensa purificarse, en la segunda sumersión reparar la cualidad del enojo, en la tercera para endulzar el juicio, la cuarta para elevarse de la existencia profana, y la quinta para recibir el flujo de santidad del día del Juicio. Y también las mujeres se sumerjen en el Mikve la víspera de Rosh Hashaná. (ibid 3)

3. Las dos noches de Rosh Hashaná come en el siguiente orden: dátiles, y bendice "Boré Perí Haets", come un dátil (Tamar) y dice "Sea tu voluntad que se terminen (Itamu) nuestros enemigos", y come otro dátil, y piensa en este ruego en los enemigos terrenos. Luego se come lupino (rubia) y pide que se incremente (Irbú) nuestro mérito, luego puerro (carti) y pide que sean exterminados nuestros enemigos, y piensa que se refiere a las fuerzas del mal creadas por nuestros pecados, y come remolacha (salka) y pide que se vayan (Istalkú) nuestros enemigos, luego come zapallo (krá) y dice se desgarre (krá) nuestro veredicto, luego toma una granada y dice que nos llenemos de Mitsvot como una granada. Después toma una manzana cocinada con azúcar y dice: "Sea tu voluntad que renueves sobre nosotros un año bueno y dulce" y finalmente trae la cabeza de una oveja, y dice que estemos como cabeza y no como cola y recuerda el Sacrificio de Itsjak, etc.. (Ibid 4)

Taanu y Teatru, se toca Tekiá, Shevarim, Truá, Tekiá; Tekia, Shevarim, Tekiá; y Tekiá, Truá, Tekia; y antes de “Alenu” se toca Truá Guedola, y así se acostumbra y no hay que realizar cambios.

5. Una persona que reza sólo, no interrumpe para tocar el Shofar en su oración aunque tenga quien puede tocarle. (Sino le tocan antes de Musaf, y no es necesario que vuelvan a tocarle. (SH.A. 592)
6. No se conversa entre el toque de Shofar de antes de Musaf y el final del toque de Shofar (y si hablaron de temas mundanos no debe volver a bendecir Ramá) y por supuesto que no debe interrumpir entre la bendición y el toque del Shofar, con algo no relacionado al toque del Shofar, y si interrumpe con otros asuntos debe volver a bendecir. (B.H.— M.A.)
7. Otra persona puede tocar para que su compañero que no escuchó el toque del Shofar con la congregación cumpla con su obligación, pero no puede rezar para que otra persona que no rezó Musaf cumpla con su deber. (Sh.A. 594)
8. Aunque Rosh Hashaná caiga en Shabat se dice “Tsidkatjá” en Minjá. Si la noche de Rosh Hashaná cae en Motsaé Shabat se dice Todienu (Sh.A. 598—599)
9. Un huevo que nació en el primer día de Rosh Hashaná, lo que se cazó en él y lo que se cosechó en él, está prohibido también en el segundo día.
10. En el Kidush del segundo día prepara un nuevo fruto y dice “Sheejeianu”, y si no puede conseguir una nueva fruta de todos modos dice “Sheejeianu”. (ibid)
11. Incluso quien no se cuida de comer pan de no judíos durante todo el año, durante los diez días de Teshuvá debe cuidarse.

Al Hashulján

1. No se toca en la víspera de Rosh Hashaná de noche ni de día, incluso en su casa, y si el que toca para la congregación desea practicar puede tocar en un cuarto cerrado.

2. Se puede alquilar una casa y escribir el contrato de alquiler, y en especial si se sospecha que mientras tanto puede alquilar la casa a otra persona. (Kol Sináí 81— 29)
3. Está prohibido imprimir libros, incluso por intermedio de no judíos. (K.H.J. 548—39).

Capítulo 69

Oración de Musaf, Kidush y demás leyes de Rosh Hashaná.

1. Se dice Musafé Iom Hazikarón en plural (en lugar de Musaf en singular) para incluir también Musaf de Rosh Jodesh, en los dos días de Rosh Hashaná (Sh.A. 591)
2. Si dice Musaf vuelve, ya que no se reconoce que es también Rosh Jodesh, pero en Shabat y Rosh Jodesh si dice sólo Musaf no debe volver, ya que al decirse los versículos correspondientes al Shabat y al Rosh Jodesh, se entiende que la palabra Musaf recae sobre los dos. (K.SH.A. 6 24)
3. No se reza sólo la oración de Musaf de Rosh Hashaná hasta después de la tercera hora del día, ya que son las horas del juicio y no corresponde rezar Musaf sólo en ese horario (Sh.A. 591 B.H).
4. El oficiante repite la Amidá y se toca el Shofar en la repetición de la Amidá.
Escribió Shela que lo más aconsejable es tocar Tekiá, Shevarim Truá, Tekiá Shevarim Tekia, Tekia Truá Tekiá, en “Maljuiot” (la bendición del reinado divino), en Zirjronot (la bendición del recuerdo), y en Shofarot (la bendición del Shofar) y así es la costumbre en Siria, pero después de Kadish Titkabel antes de

en la copa del árbol, o en la otra orilla del río, no sube al árbol o nada para traer el Shofar, y por intermedio de un no judío se lo puede traer si sólo tiene que hacer una prohibición rabínica (Ibid)

18. Se cumple con la Mitsvá del Shofar sólo de día, y el horario comienza desde la salida del sol, y si tocó desde el alba cumplió con su obligación. (Ibid)
19. Todo aquel que no está obligado a cumplir con una Mitsvá no pierde hacer que otros cumplan con su obligación, de manera tal que un pequeño, un impedido mental y un sordomudo están exentos y no pueden tocar para que otras personas cumplan con su obligación. E incluso un sordo que habla, puesto que no puede escuchar está exento y no puede tocar para que otras personas cumplan con su obligación.
20. La medida de la Truá es de nueve pequeños sonidos y lo mismo la Tekiá, y se debe alargar la medida de la Tekiá, Shevarim, Truá y Tekiá como doce pequeños sonidos y quien no alargó la Tekiá y alargó en Shevarim no cumplió con la Mitsvá. (Sh. A. 590)
21. Los tres sonidos de Shevarim los debe hacer en una misma respiración, pero las tres voces de Shevarim y las nueve de Truá de Tekiá, Shevarim Truá Tekiá no es necesario que las haga en una misma respiración, mas no debe demorar entre ellas más del tiempo de una respiración y hay quienes sostienen que se deben efectuar en una misma respiración, y el temeroso de D's cumple con las dos opiniones y cuando se escucha el toque sentado (antes de Musaf) se las hace en una misma respiración y cuando se las escucha parado (en Musaf) las hace en dos respiraciones. (Sh. A. 590)
22. Si se alarga mucho cada Tekiá o Teruá no hay inconveniente, y también puede aumentar la cantidad de Shevarim. (Ibid)

LOS TRES PÁRRAFOS
SIGUIENTES CORRESPONDEN
AL VOL. RAMBAM

Al Hashulján

1. Se puede grabar canciones o discursos en un grabador. (Labiá Omer 4 parte 45)

11. Es Mitsvá hacer el Shofar del cuerno de un carnero, a posteriori todos los Shofarot son aptos tanto sea derecho o encorvado, con la codición que el cuerno no sea de hueso macizo, sino su interior esté compuesto de un material blando que retira quemando el Shofar. Un Shofar de un animal impuro no es apto. (Sh.A. 586— Ramá)
12. Quien toca con un Shofar robado cumple con la obligación de escuchar al Shofar. (Pero no se bendice, y se puede tocar del Shofar de su compañero bendiciendo, aunque no le haya avisado. M.A.) (Ibid)
13. Aunque la voz salga muy grave o muy aguda el Shofar es apto. (Ibid)
14. Si el Shofar se agujereó, y no tapó el agujero, a pesar que cambió la voz es Casher, y si tapó el agujero con otro material a pesar que se escucha la misma voz que se escuchó anteriormente no es apto. Si fue tapado el agujero con material de Shofar y emite el mismo sonido que antes y la mayoría del Shofar estaba sano es Casher, y si falta una de estas condiciones no lo es. En caso de apremio se considera Casher al Shofar si el agujero fue tapado con su material y la mayoría del Shofar estaba sano, aunque haya cambiado su voz, y en el caso que haya tapado el agujero con otro material, si la mayoría del Shofar está sano y tiene la misma voz que antes de romperse. (Sh.A. 486)
15. Si el Shofar se agrietó aunque sea una ínfima grieta a lo largo no es Casher salvo que se lo haya atado fuertemente (y quede la medida de Shofar (unos 10 cm.) entre el hilo y su boca. Ramá) Hay quienes dicen que sólo no es Casher si se agrietó en su mayoría y si lo pegó con cola es Casher, y hay quien sostiene que sólo al pegarse a si mismo con la ayuda del fuego es Casher. (Ibid)
16. Si se agrietó a lo ancho en la minoría del ancho del Shofar es Casher, mas si se agrietó en la mayoría del ancho, sólo es Casher si queda la medida de Shofar entre su boca y el lugar agrietado.
17. No se profana el Iom Tov para poder tocar el Shofar, incluso en una prohibición rabínica, por ejemplo si el Shofar se encuentra

3. Si dijo "Hakel Hakadosh" e inmediatamente después recuerda el error puede decir "Hamelej Hakadosh" y no debe volver, y lo mismo se aplica a "Melej Hamishpat". (Ibid)
4. En Shabat dentro de los diez días de Teshuvá en la síntesis de la "Amidá" que se dice a la noche recuerda sólo el Shabat y dice "Hamelej Hakadosh". (Sh.A. 582. Ramá)
5. Si no dice uno de los demás agregados como "Zojrenu" y "Mi Kamoja" no debe volver (y aunque desee volver no está autorizado a hacerlo. M.A.). Aunque no haya terminado la "Amidá" y sólo finalizó la bendición correspondiente no debe volver. (Ibid. Ramá)
6. Si no dijo "Hamelej Hakadosh" en la síntesis de la "Amidá" del Shabat a la noche según la opinión de Kneset Hagedolá debe volver, y de acuerdo a Iad Aarón no debe volver y de acuerdo a la última opinión tiende la humilde opinión del recopilador del libro, ya que al existir dudas en asuntos de bendiciones se adopta una posición indulgente.
7. Si cae Rosh Hashaná en Shabat dice "Iom Zijrón Truá" y si cae en los demás días dice "Iom Truá" (incluso a la noche en el Kidush) (Ibid).
8. No se dice en la oración de Musaf "No podemos subir y estar ante Tú presencia", sino "No podemos cumplir con nuestro deber". (Ibid)
9. Se toca el Shofar parado, y se toca tres veces Tekiá, Shevarim, Truá, Tekiá; Tres veces Tekiá, Shevarim, Tekiá; Y tres veces Tekiá, Truá, Tekia. Si empezó a tocar y no puede completar el toque, puede completar otra persona, e incluso varias personas pueden completar el toque, y es suficiente con la bendición que bendijo el primero, con la condición que aquellos que tocan estuvieron presentes cuando se bendijo.
Incluso si quien bendijo no pudo empezar a tocar, toca otra persona y no tiene que bendecir, y no se considera que el primero bendijo en vano. (Sh.A. 585)
10. El oficiante no debe tocar el Shofar, salvo que esté seguro que no se va a confundir y va a poder seguir rezando normalmente. (Ibid)

9. Si escuchó una noticia cercana en Shabat, el Shabat cuenta como un día de duelo, y al día siguiente desgarrá sus ropas, y el viernes próximo es el séptimo día de duelo.
10. Si diez días después de Sucot escuchó que murió una persona la víspera de la fiesta, a pesar que si hubiera mantenido de duelo un instante antes de Sucot, llegaría después de Sheminí Atseret a la suma de veintiún días, de todos modos no se considera una noticia lejana, sino una noticia cercana, ya que la fiesta no desempeña ningún rol cuando no se comportó de duelo antes de la fiesta, y menos para el que ni siquiera sabía del fallecimiento. (Ibid)

Hiljot Rosh Hashaná

Capítulo 68

Víspera de Rosh Hashaná y oraciones en los diez días de Teshuvá

1. Se acostumbra ayunar la víspera de Rosh Hashaná y no se dice Tajanún, se lava la ropa y se corta el cabello. (Sh.A. 581) (Hay quienes suelen sumergirse en la Mikve. Ramá)
2. En los diez días de Teshuvá dice en la "Amidá", "Hamelej Hakadosh" en lugar de "Hakel Hakadosh" y "Hamelej Hamishpat" en lugar de "Melej Ohev Tsedaká Umishpat", y si se equivocó y tiene dudas si lo dijo, si se trata de "Hamelej Hakadosh" vuelve al comienzo de la "Amidá", y si se trata de "Hamelej Hamishpat" si recuerda antes de los pasos hacia atrás, vuelve a la bendición de "Hashivá Shoftenu" y si recuerda después, vuelve a repetir la "Amidá".

antes de la fiesta. E incluso en el caso que se pronuncie de todos modos otro panegírico fúnebre sobre otro muerto difunto dentro de los treinta días anteriores a la fiesta, no se incluye en el discurso a la persona fallecida antes de los treinta días anteriores a la fiesta.

3. Si llega la noticia del fallecimiento dentro de los treinta días anteriores a la fiesta, se pueden pronunciar panegíricos fúnebres. Se puede recordar el aniversario de fallecimiento de un difunto y decir palabras alusivas, recordando su alma, dentro de los treinta días previos a la fiesta. (Ibid)
4. No se desgarran la ropa por un muerto en Jol Hamoed, salvo por aquellos parientes por los cuales debe tomar duelo, por un sabio, por una persona proba o ante un muerto que estuvo presente en el momento del fallecimiento. Por un pariente por el cual debe tomar duelo y por un sabio desgarran su ropa aunque sólo haya escuchado la noticia en la fiesta, pero por una persona proba desgarran la ropa sólo si supo del fallecimiento entre la muerte y el entierro.

Se ofrece Seudá Habraá, (comida de fortificación) se hace todo lo necesario para el difunto, salvo cortar maderas de los árboles del bosque para preparar un ataúd, y si es de público conocimiento que hay un muerto en la ciudad, incluso esto se permite. (Sh.A. 547)

5. No se cortan hierbas ni se levanta tierra en el cementerio, como se acostumbra en los días laborables. (Ibid)
6. Se dice "Tsiduk Hadín", (justificación del Juicio Divino) y Kadish en Jol Hamoed y el segundo día de Iom Tov (Sh.A. I.D. 401)
7. Si escuchó una noticia cercana en la fiesta o en Shabat, y después del Shabat o la fiesta se convierte en noticia lejana, rige la misma ley como si después de Shabat o la fiesta escuchó una noticia lejana con la diferencia que en Shabat y la fiesta mantiene duelo en privado. (Sh.A. 548)
8. Si escuchó una noticia lejana en Shabat o en la fiesta no mantiene duelo ni siquiera en privado y después del Shabat o la fiesta mantiene un momento de duelo y es suficiente. (Ibid)

Capítulo 66

Compromisos y casamientos en Jol Hamoed

1. No se realizan casamientos, debido a que no se mezclan dos alegrías. Y pueden llevarse a cabo compromisos sin celebrarlos con una fiesta, en la casa de la comprometida, y se puede hacer una celebración del evento, con una fiesta con bailes y comida entre el novio y sus amigos, si no se hace en la casa de la comprometida. Así también el novio puede comer en la casa de la comprometida si no lo hace en el momento del compromiso.

Se puede volver a casar con su mujer divorciada.

Se pueden organizar fiestas de circuncisión y de rescate del primogénito (ya que las fiestas no llegan al grado de alegría de una fiesta de casamiento o compromiso. M.A.) (Sh.A. 546)

Una mujer puede maquillarse en Jol Hamoed. (Ibid)

Capítulo 67

Duelo *

*Se recomienda leer primero las leyes de duelo en general

1. No se ayuna en Jol Hamoed y reduce el duelo, por lo tanto no se deja el ataúd en la calle, para no acentuar el duelo, y no se lo lleva al cementerio hasta que la tumba esté preparada. (Sh.A. 547)
2. Treita días antes de la fiesta está prohibido pronunciar panegíricos fúnebres (Hesped) sobre personas que fallecieron

3. Se pueden escribir Tefilín y Mezuzot para su uso personal (incluso para colocarlas después de la fiesta. M.A.) (Y si puede obtener prestados, se abstiene de escribir, según mi humilde opinión). Y prepara Tsitsit para su ropa, y si no tiene lo necesario para su sustento, puede escribir para vender y ganar dinero. (Ibid)
4. Se pueden escribir sus cuentas y calcular gastos (ya que el olvido puede ocasionarle una pérdida. M.A.)(Ibid).
5. Se pueden escribir documentos de matrimonio, de herencia, de divorcio, etc., veredictos judiciales y cartas de camaradería y comerciales. (Ibid)
6. No se escriben documentos de préstamos y si el prestamista desconfía del prestatario e el escriba no tiene dinero para sustentarse se puede escribir.
7. Todo lo que se permite escribir, se puede escribir sin efectuar cambios en la escritura, y lo que está prohibido está prohibido aunque cambie la escritura.
8. Quien fue enviado a pedir algo prestado de cierta persona y el emisario no desea quedarse en el lugar hasta después de la fiesta, puede escribirse el préstamo en un documento e incluso puede escribirse una copia del mismo, ya que en caso contrario se puede ocasionar una pérdida. Si escuchó palabras de al Torá novedosas puede escribirlas para no olvidarlas, y si encontró un nuevo libro puede copiarlo, si no va a ser factible encontrarlo después de la fiesta.
9. Se pueden juzgar casos civiles y casos criminales, y se pueden excomulgar, y azotar a aquel que no aceptó el veredicto judicial.

pago está permitido. (Y si se evita una pérdida puede recibir sueldo. Ramá)(Sh.A. 542)

4. Todo trabajo está permitido a través de un obrero, que carece de lo necesario para comer, para que pueda ganar dinero. M.A. sostiene que si tiene pan y agua es suficiente y Taz sostiene que no sólo está permitido trabajar para que tenga lo suficiente para comer, sino una vez que se le permitió trabajar puede hacer mucho más de lo que necesite para comer, y una vez que recibió remuneración debe interrumpir su trabajo. (Ibid)
Escribió Beit Iosef que cuando no tiene lo que comer aunque posea bienes que podría vender puede trabajar. Pero si posee mercadería debe tratar de venderla.
5. Todo trabajo que está prohibido hacerlo, está prohibido pedirle a un no judío que lo haga. (Sh.A. 544)
6. Las necesidades públicas pueden ser hechas en Jol Hamoed como reparar caminos, sacar escollos, reparar el Mikve (baño ritual).

Capítulo 65

Escritura en Jol Hamoed

1. Está prohibido escribir en Jol Hamoed e incluso corregir una letra de un libro está prohibido. (Sh.A. 544)
2. Si no se posee un Sefer Torá Casher, apto para ser leído en la congregación, se puede corregir el libro en Jol Hamoed y asimismo se puede escribir o corregir libros del Tanaj o Talmud, que necesita estudiar en Jol Hamoed. Y si se carece de Sefer Torá, aunque muchos escribas tengan que participar en el trabajo están autorizados a hacerlo, ya que es necesario para que se pueda leer la Torá en la fiesta. (Sh.A. 545)

7. Si un no judío entrega vino como pago de una deuda lo recibe, puesto que es como si salvara el dinero. (Ibid)
8. Quien necesita comprar vino después de la cosecha, para beber durante todo el año, y después de la fiesta no va a encontrar como ahora, puede comprar y puede arreglar barriles con la condición que no deje el trabajo para la fiesta, pero debe cuidarse de no comprar más de lo que necesite para todo el año. (Ibid) (Y a pesar que tendría que haber puesto atención y hacer la compra antes de la fiesta, se le permite)
9. Comerciantes de frutas, ropas y vajilla pueden vender en forma discreta en Jol Hamoed. Vendedores de especias, verduras o demás artículos perecederos pueden vender como lo hacen habitualmente, ya que es evidente que es para la fiesta. (Sh.A. 539)

Capítulo 64

Abstención de efectuar trabajos y necesidades públicas

1. Está prohibido reparar la ropa y el calzado, y así también está prohibido pedirle a un no judío que las repare (Sh.A. 541). Y de forma diferente a la habitual puede repararlos si es necesario para la fiesta. (Ibid)
2. Si se necesita una ropa para la fiesta, y no es un artesano de la tarea que necesita efectuar, puede realizar la tarea según se realiza habitualmente, y si se trata de un artesano, debe cuidarse de no hacer un trabajo profesional, y hace las costuras anchas e imperfectas. (Sh.A. 540)
3. Incluso las tareas permitidas puede realizarlas sólo para si mismo o para otras personas gratis, pero recibiendo remuneración está prohibido, y si no paga cifra de dinero, sino come con él como

Capítulo 63

Comercio en Jol Hamoed

1. No se puede comprar ni vender, e incluso en el caso que haya prestado dinero para que le entreguen más tarde vino u otra mercadería, no puede exigir la entrega en Jol Hamoed, salvo que no pueda encontrar al prestalarario después de la fiesta, y va a perder su dinero. (Sh.A. 539)
2. Quien prestó a su compañero dinero, puede exigir su reembolso en Jol Hamoed, y también puede reclamar el pago de una deuda de un no judío. (Ibid)
3. Si vendió una mercadería antes de la fiesta a crédito, puede exigir el pago en Jol Hamoed, aunque pueda encontrar a su cliente después de la fiesta. (Ibid)
4. Una mercadería que en caso de no venderla ahora, va a perder parte del costo de al misma, está autorizado a venderla. De todos modos si a través de la venta va a obtener dinero con el cual va a poder aumentar los gastos para la alegría del Iom Tov, puede venderla. (Ibid)
5. Si se trata de un objeto que no va a ser factible encontrarlo después de la fiesta, como por ejemplo si barcos o caravanas llegaron al lugar o si alguien está dispuesto a pagar un precio caro o vender a un precio barato que no va a poder conseguir después de al fiesta, puede comprar o vender, aunque no sea necesario para la fiesta, y lo haga sólo para obtener ganancia. Pero en lugares donde hay una feria semanal no puede comprar o vender, ya que si no lo hace esta semana puede hacerlo la próxima. (Sh.A. 539) Hay quienes permiten prestar dinero a su compañero tomando como prenda un objeto o mercadería con la condición que si no paga al final de ocho días adquiere el artículo, y hay aquellos que prohíben.
El motivo de los que permiten es que sólo después de los ocho días se produce la adquisición, y el motivo de los que prohíben que si permitiría, se comerciaría regularmente y se engañaría conduciéndose de esta manera. (Ibid)

Capítulo 62

Trabajos que evitan ocasionar pérdidas

1. Trabajos que evitan ocasionar pérdidas, pueden realizarse de la forma habitual. (Y en lo que pueda trata de disminuir el esfuerzo. Ramá) Si hay dudas si el trabajo va a evitar una pérdida, está permitido realizarlo. (Sh.A. 537)
2. Quien posee una mercadería, y si no la da vuelta se va a arruinar, la puede dar vuelta en Jol Hamoed. (Sh.A. 538)
3. Quien deja un trabajo para efectuarlo en Jol Hamoed el Tribunal Rabínico lo multa, expropiándole el objeto en el cual efectuó el trabajo (Y si hace el trabajo de otros, se lo excolmuga y azota. Ramá)
Si fallece no se multa a sus hijos, se puede realizarla si evita una pérdida. (Ibid)

Al Hashulján

1. Un comerciante o un industrial que tiene empleados, que reciben remuneración mensual, y si cierra su negocio, de todos modos va a estar obligado a pagar los salarios puede hacer trabajar a sus empleados, y trata que no sea público, que se trabaja en su negocio. (Kol Sinaí 76. 9) Por supuesto, si puede converserlos que acepten sus vacaciones en Jol Hamoed, debe hacerlo y cierra su negocio.
2. Un empleado que va a ser despedido si se niega a trabajar en Jol Hamoed, y no puede tomar esos días a cuenta de sus vacaciones anual, puede trabajar en Jol Hamoed. (Ibid 11)
3. Es más grave la prohibición de comportarse de manera burlesca en Jol Hamoed, que trabajar en él, ya que la intención de la Torá al entregarnos las fiestas es que aprovechemos la oportunidad para apegarnos a D—s, su Torá y sus Mitsvot, como está traído en el Talmud Jerosolimitano: Dijo Rabí Aba Bar Mamel, si me apoyarían permitiría hacer trabajos en Jol Hamoed, ya que sólo fue prohibido trabajar en Jol Hamoed, pero que coman, beban y estudien Torá y el pueblo come, bebe y se comporta burlescamente. (Ibid 3)

Capítulo 61

Mudanzas, utensilios en la casa del artesano y necesidades de los animales

1. No se realizan mudanzas pasando de un patio a otro (atravesando un dominio público. M.A.) incluso de un lugar desagradable a un lugar más bello, ni siquiera se transportan utensilios si no es necesario para la fiesta, pero se puede hacer una mudanza entre dos casas que se encuentran en el mismo patio. (Sh.A. 535)
2. Hay quienes permiten mudarse a una casa contigua. (Ibid). Hay quienes permiten mudarse de una casa de otro a su propia casa, incluso de una casa hermosa a una casa fea. (Ibid) (Ya que vivir en su propia residencia provoca alegría a la persona. Ierushalmi) M.A.
3. Se puede traer de la casa del artesano utensilios necesarios para la fiesta, como almohadas, frazadas, vajilla, pero no se traen utensilios innecesarios en la fiesta como un arado. (Sh.A. 534)
4. No se puede sacar el excremento que se encuentra en el patio, sino lo tira hacia un costado, y si se acumula hasta que el patio se convierte en un establo, se lo tira a la basura. (Sh.A. 535)
5. Quien necesita montar en Jol Hamoed para pasear o efectuar algo necesario para la fiesta, puede cortar las uñas del caballo, preparar la montura, las riendas y todo lo necesario para montar, con la condición que no haga el trabajo especialmente para la fiesta. Se puede peinar el pelaje del animal para embellecerlo. (Sh.A. 536)
6. No se ponen gallinas sobre los huevos, y si las colocó antes de la fiesta y se escapó las puede volver, (Pero está prohibido poner otra en lugar de la primera, aunque ésta haya muerto. Ramá) si se encuentra dentro de los tres días desde que la gallina dejó su puesto. (Ibid)

3. Una persona de duelo, cuyo séptimo día de duelo cae en la víspera de la fiesta, y la fiesta anula el decreto de los treinta días, puede afeitarse en Jol Hamoed. (Ibid) (Sh.A. 531)
4. Toda persona puede recortarse el bigote en Jol Hamoed, (Ibid) incluso lo puede hacer en un lugar público, y puede lavarse la cabeza y peinarse en Jol Hamoed, a pesar que se caen cabellos (Ramá).
5. Se pueden cortar las uñas de las manos y de las piernas en Jol Hamoed incluso con tijera. También se puede practicar todo tipo de medicina en Jol Hamoed. (Sh.A. 532)

Capítulo 60

Trabajos permitidos en Jol Hamoed

1. Se puede moler harina necesaria para la fiesta, aunque haya dejado el trabajo para Jol Hamoed, y se puede cortar madera y recibir remuneración para Jol Hamoed y si no es necesario para Jol Hamoed está prohibido. De todos modos no tiene que ajustarse y puede hacer lo necesario abundantemente y si sobra no hay inconvenientes, pero está prohibido engañar y preparar intencionalmente más de lo necesario o si tiene harina, no dice prefiero ésta, pero si tiene pan, puede moler para preparar otro pan, ya que es preferible comer pan fresco. (Sh.A. 533)
2. Se pueden pescar peces y salarlos en Jol Hamoed, ya que puede llegar a comerlos en Jol Hamoed si los estruja varias veces con su mano hasta que los ablande. (Ibid)
A pesar que sale mucho más de los que necesite, puede decir, cada vez dentro de un rato voy a comer este pescado, ya que

obligación a quien está obligado (Beit Habejirá 76. 27) (Y a pesar que dijimos anteriormente que debe cumplir con las obligaciones de un habitante de Israel y de un habitante de la Diáspora, de todos modos no se denomina que está obligado a cumplir con Iom Tov)

3. **Se procura preparar lo necesario para Shabat temprano de manera que si se le presentasen invitados que no comieron, pueden tener provecho de su trabajo. (B.I.J. Tsav 8)**

Hiljot Jol Hamoed

Capítulo 59

Afeitado y corte de uñas

1. **Las siguientes personas pueden afeitarse en Jol Hamoed: Quien estuvo cautivo y no tuvo tiempo de afeitarse antes de la fiesta, quien estuvo preso, incluso en una cárcel bajo control de judíos que le fue permitido retornar a la congregación en el transcurso de la fiesta, quien prometió no afeitarse y se liberó de su promesa en la fiesta, quien llega del exterior en Jol Hamoed o que llegó la víspera de la fiesta, y careció del tiempo necesario para afeitarse, con la condición que no haya salido de la Tierra de Israel a la Diáspora para pasear (Sh.A. 531). Mas puede salir por cuestiones financieras o para ver a su compañero (M.A.)**
2. **A pesar que le fue permitido cortarse el cabello, no puede cortarlo en un lugar público, sino en un lugar privado. (Ibid) Un pequeño puede cortarse el cabello en Iom Tov. (Ibid)**

en Iom Tov, y dijo sólo que pueda hacer todo lo necesario, es como si no hubiera hecho Eruv. (Ramá)

Quien ayuna en Iom Tov no puede cocinar para otras personas. (Ramá)

13. Si recordó que no dejó Eruv antes de Shajarit, cocina mucho en una olla, y lo que queda lo utiliza en Shabat. (Asimismo puede encender una vela para buscar algo en otro cuarto, y después la deja encendida para Shabat. Ramá) Y hay quienes sostienen que antes de la comida puede cocinar varias ollas si come de todas. (Ibid)
14. Si recuerda que no dejó Eruv el primer día de Iom Tov de Rosh Hashaná no puede dejar Eruv condicionando “Si hoy es el verdadero día de Iom Tov, no necesita el Eruv para mañana, y si mañana es el verdadero día de Iom Tov preparo un Eruv y me sea permitido...”, pero puede condicionar así en otro primer día de Iom Tov, cuando el segundo día de Iom Tov cae en viernes. (Y bendice por el Eruv, (Shilté Guiborim. M.A.))
15. Si intencionalmente cocinó sin autorización varias ollas para Iom Tov, puede comerlas en Shabat o en días favorables pero si en forma engañosa decide cocinar una para Iom Tov y la otra para dejar, diciendo quizás lleguen invitados o demás cosas por el estilo. (Sh.A. 527), ya que en este caso se sospecha que aprendan de él otras personas, lo que no ocurre cuando se transgrede intencionalmente. (M.A)

Al Hashulján

1. Si una persona ignorante sólo sabe bendecir y desconoce la fórmula “Por este Eruv...“, puede bendecir y le pide a otra persona que diga la fórmula correspondiente (B.I.J.Tsav 7)
2. Un habitante de la Tierra de Israel que se encuentra de visita en el exterior en el segundo día de Iom Tov que cae en viernes no puede preparar la víspera de Iom Tov, Eruv para el dueño de casa, debido a que no está obligado, no puede sacar de su

dicen que no puede efectuar la adquisición a través de su hijo e hijas que comen en su hogar, a pesar que sean mayores de edad, y no a través de su hija pequeña aunque no coma en su hogar, pero puede hacerlo a través de su hijo pequeño que no come en su hogar, y a través de su hija adulta que no come en su mesa”.

7. Aquel que efectúa la adquisición debe levantar el Eruv del piso un Tefaj (unos 10 cm.) (Es decir, un Tefaj desde el lugar en que se encuentre. M.A.) Y vuelve a tomarlo de quien lo adquiere y bendice “Al Mitsvat Eruv“ y dice: Por medio de este Eruv me sea permitido cocinar, encender fuego y hacer todo lo necesario de Iom Tov para Shabat a mi y a Fulano y Mengano y a todos los habitantes de esta ciudad. El que no sabe hebreo puede decirlo en el idioma que conoce. (Sh.A. 527. Ramá)
8. A pesar que dejó Eruv no puede cocinar desde el primer día de Iom Tov para Shabat, si puede cocinar en el segundo que cae en viernes, pero si de antemano sabe que se va a ver impedido de cocinar al día siguiente, puede hacer los preparativos el primer día de Iom Tov, y debe haber pensado lo que iba a hacer en el momento que dejó el Eruv. (Ibid M.A.)
9. Si se comió el Eruv o se perdió antes de cocinar para Shabat no puede cocinar, si no queda por lo menos Kazait, y después que preparó lo necesario para Shabat puede comerlo. (Sh.A. 527)
10. Si empezó a amasar y se comió el Eruv puede terminar esa masa, y asimismo, si empezó a cocinar puede terminar el guisado. (Ibid)
11. Si se perdió el Eruv, puede dejar la comida que preparó para Iom Tov, para Shabat, y empezar a cocinar para Iom Tov. (Ibid)
12. Quien no deja Eruv no puede cocinar para Shabat y tampoco otras personas pueden cocinarle, incluso en sus propias casas, pero puede dar su comida como regalo a otra persona que dejó Eruv y ésta puede cocinarla y hornearla, y se la vuelve a entregar, e incluso puede cocinarla en la casa de quien no dejó Eruv. (Ibid). Quien no mencionó las actividades que desea hacer

Capítulo 58

Eruvé Tavshilim

Preparación en Iom Tov para Shabat

1. Para poder preparar de Iom Tov para Shabat se prepara un Eruv que se hace con pan y con un alimento cocido. (Se puede preparar el Eruv durante el crepúsculo. Ramá)
Si recibió el Iom Tov, está prohibido dejar el Eruv. Y en caso que se encuentre en la sinagoga, y no dejó Eruv, y si retorna a su casa va a pasar el tiempo de Minjá, no deja Eruv, ya que puede adquirir sus alimentos a otra persona (M.A. Sh.A.527).
2. El alimento cocido debe tener por lo menos un Kazait y no se aumenta el volumen si el Eruv es para gran cantidad de personas.
3. Este alimento debe servir para acompañar al pan (Ibid).
4. Es una Mitsvá que toda persona haga un Eruv, y también es Mitsvá que el sabio de la ciudad haga Eruv para todos los habitantes de la ciudad, de manera tal, que pueda apoyarse en su Eruv quien se olvidó o se vio impedido de dejar Eruv, o dejó Eruv y se perdió. (Ramá agrega que también puede apoyarse en su Eruv, un ignorante que desconoce como preparar Eruv). Mas quien puede preparar Eruv, pero desea apoyarse en el Eruv del sabio de la ciudad se denomina transgresor y el Eruv del sabio de la ciudad no sirve para que cumpla su obligación (Ibid).
5. Únicamente el que dejó el Eruv tiene que tener la intención que otras personas puedan apoyarse en su Eruv, y éstas sólo necesitan ser informadas antes que empiecen a cocinar. (Ibid)
6. Aquel que deja Eruv para otras personas tiene que efectuar la adquisición a través de un tercero, y todos aquellos que no pueden hacer la adquisición de Eruv Shabat, tampoco pueden realizar la adquisición de Eruv Tavshilim, y así se expresa el Sh.A. en Hiljot Shabat 366.10 "Cuando adquiere el Eruv a través de su hijo o su hija, deben ser mayores de edad, y puede hacerlo incluso a través de su esposo. Hay quienes

días, mas no puede cortarse el cabello, ya que no se anula el decreto de los treinta días, por cuanto no pasaron siete días antes de la fiesta (B.H.) y no viste esa ropa hasta la noche, y es preferible cuidarse de no lavar hasta el mediodía para que se note que lava a causa de la fiesta, y está prohibido bañarse hasta la noche, y hay quienes permiten bañarse después de Minjá y así se acostumbra (Sh.A. I.D. 399, Ramá B.H.).

7. Rosh Hashaná, Iom Kipur, Pesaj, Shavuot y Sucot tienen ley de "Reguel" (fiesta) que interrumpe el duelo. (Sh.A. I.D. 399)
8. Si cumplió duelo un instante antes de Pesaj, ese instante se considera como siete días y con los ocho días de Pesaj (en la Diáspora) se llega a quince días, y después de Pesaj debe completar otros quince días. (Ibid)
9. Un instante antes de Shavuot se considera como siete días, y Shavuot mismo como se podía sacrificar los sacrificios de Shavuot durante siete días, vale como siete y tiene que completar otros dieciseis días, y el segundo día de Shavuot en la Diáspora puede contar como el primero de los dieciseis días. (Ibid)
10. Si cumple un instante de duelo antes de Rosh Hashaná, Rosh Hashaná interrumpe el decreto de los siete días e Iom Kipur interrumpe el decreto de los treinta días, y se puede afeitarse la víspera de Iom Kipur, y si entierra a su pariente el 3 de Tishré también puede afeitarse la víspera de Iom Kipur. (Debido a que pasaron siete días e Iom Kipur interrumpe el decreto de los treinta días)
11. Si cumple duelo un instante antes de Iom Kipur, Iom Kipur interrumpe el decreto de los siete días, y Sucot interrumpe el decreto de los treinta días. (Ibid)
12. Si se cumple un instante de duelo antes de Sucot, vale como siete días, Sucot cuenta como otros siete días y Sheminí Atseret cuenta como siete días, completando veintiún días y el segundo día de Sheminí Atseret en la Diáspora cuenta como el día veintidos y debe completar otros ocho días. (Ibid)

2. Quien entierra a un muerto en la fiesta en Jol Hamoed, hasta que lo entierre rige la ley de Onén (afligido) que está exento del cumplimiento de las Mitsvot (y lo mismo se aplica en Iom Tov Shení y en el primer día de Iom Tov cuando piensa enterrarlo durante el día a través de no judíos. Después del entierro cumple duelo en privado, y la fiesta participa en la cuenta del decreto de treinta días. Y aunque haya sido enterrado en Sucot, no decimos que Sheminí Ateret anula el duelo, y después de la fiesta cumple con los siete días de duelo y en esos siete días sus trabajos pueden ser hechos a través de no judíos. Y si fue enterrado en los últimos tres días de la fiesta, no judíos pueden ocuparse de sus tareas los tres últimos días de los siete días de duelo.

En los lugares que se cumplen dos días de Iom Tov, se empieza a contar los siete días a partir del segundo día de Iom Tov, ya que se lo cumple sólo por ordenanza rabínica forma parte de la cuenta.

3. Si enterró a un muerto siete días antes de la fiesta, y cumplió con el duelo, la fiesta le anula el decreto de los treinta días, aunque el séptimo día caiga la víspera de la fiesta, ya que una parte del día se la toma para los dos lados. (Ibid)
4. Asimismo si cae el octavo día de duelo en Shabat que es la víspera de la fiesta, se puede lavar, cortarse el cabello, etc., la víspera de Shabat, y si no lo hizo puede hacerlo después de la fiesta ya que se anuló el decreto de los treinta días. De todos modos no se puede afeitarse en Jol Hamoed, debido a que era posible afeitarse antes de la fiesta.
Si cae el séptimo día en Shabat que es la víspera de la fiesta, no puede afeitarse la víspera de Shabat, pero puede hacerlo después de la fiesta e incluso en Jol Hamoed.(Sh.A. I.D. 399)
5. La fiesta anula el decreto de los treinta días de los demás parientes, pero no de los padres, ya que en este caso no puede cortarse el cabello hasta que sus camaradas lo impulsen a hacerlo. (Ibid)
6. Si cae uno de los días de duelo, fuera del séptimo, en la víspera de la fiesta, puede lavar, ya que se anuló el decreto de los siete

Capítulo 57

Leyes de duelo en Iom Tov*

*Se aconseja anteceder el estudio de las leyes de duelo en general al estudio de este capítulo.

1. Quien entierra un muerto antes de la fiesta, de manera que comienza su duelo y se comportó de duelo aunque sea un rato antes de la fiesta, la fiesta interrumpe el duelo y anula el decreto de los siete días. y los días de la fiesta participan en la cuenta de los treinta días, y también participan en esta cuenta siete días antes de la fiesta. (Y no necesita para que la fiesta interrumpa el duelo, sino que haya cumplido con un instante de duelo antes de la fiesta, y si sólo se descalzó es suficiente. B.H) Aunque haya cumplido antes de la fiesta con un duelo en privado, como en el caso en que haya escuchado una noticia cercana en Shabat que en la víspera de la fiesta, es suficiente y la fiesta interrumpe el duelo, mas si por error o intencionalmente no comenzó el duelo, o se acercaba la noche y no había tiempo de comenzar el duelo, la fiesta no interrumpe, y tampoco lo hace si desconocía del fallecimiento antes de la fiesta. Y ese caso mantiene durante la fiesta duelo en privado y al finalizar la fiesta empieza la cuenta de siete días, y en esos siete días se pueden efectuar trabajos a través de otras personas, y sus sirvientes pueden trabajar dentro de su casa. Puede ser consolado durante la fiesta, por lo tanto no lo consuelan después de la fiesta, y la fiesta forma parte de los treinta días de duelo ya que en ella se abstiene de las mismas labores que están prohibidas durante la fiesta, como planchado y corte de cabello y no le está prohibido efectuarlas sólo por la ley de la fiesta, sino también por la ley de duelo, ya que según la ley de la fiesta puede vestir ropa nueva y cortarse las uñas y participar en fiestas de camaradería. Además quien estuvo cautivo o viene del exterior puede cortarse el cabello y lavar la ropa y por las leyes de luto no puede hacerlo (Ibid).

a sus hogares después de acompañarlo. Así también se pueden devolver todos los utensilios que fueron utilizados para el entierro. (Ibid)

7. Los que acompañan al muerto no están autorizados a montar, incluso los deudos y en Iom Tov Shení.
Pero los que efectúan el entierro, y no lo podrían hacer si tendrían que llegar la cementerio caminando, pueden montar el segundo día de Iom Tov. (Ibid)
8. Si se escucha que un judío murió en un lugar lejano cuatro o cinco días de distancia, y no pudo ser enterrado, a pesar que van a poder llegar sólo después de la fiesta, pueden comenzar el viaje en Iom Tov Shení para acelerar su entierro. (Ibid)
Se puede traer un muerto a la ciudad desde fuera del Tejum, a pesar que podía haber sido enterrado en su lugar (Ramá).
9. Un bebé que se murió dentro de los treinta días después del nacimiento, si se terminó su cabello y sus uñas, se considera que estaba maduro y rige los mismos principios que para un adulto. (Sh.A. 526)
10. Está prohibido cortar el prepucio de fetos fallecidos, incluso en el segundo día de Iom Tov de la Diáspora. (Ibid)
11. Cuando muere en la segunda noche de Iom Tov, se madruga para enterrarlo por la mañana antes de las oraciones (Para que puedan los familiares cercanos rezar. M.A). Si muere de día se lo entierra después de la comida. (Ibid)
12. En Iom Tov Shení no se desgarra la ropa, no se ofrece a los deudos Seudat Habraá (comida de fortificación ver leyes de duelo), pero se dice "Tsiduk Hadín" (la justificación del Juicio Divino) y Kadish. Ramá acota que hay quien discute y se acostumbra a decir "Tsiduk Hadín" en los días en los cuales no se dice Tajanún y tampoco cuando se entierra a un muerto un viernes después del mediodía. (Sh.A. Ioré Deá 401)

Capítulo 56

Un muerto en Iom Tov

1. No pueden ocuparse judíos en las necesidades del entierro de un muerto el primer día de Iom Tov, pero se pueden hacer los preparativos a través de no judíos. Lo dicho anteriormente se refiere al preparativo de la tumba, el ataúd y las mortajas, pero un judío puede calentar agua para purificarlo, vestirlo y colocarlo en la tumba. Ramá agrega que es bueno cubrirlo con paja al purificarlo, en lugar de una sábana, para evitar que llegue a estrujarla (Sh.A. 526).
2. Si muere el primer día de Iom Tov, no se demora su entierro hasta el segundo día de Iom Tov, para que se puedan ocupar judíos de él. (Ibid)
3. En Shabat e Iom Kipur no se puede ocupar del muerto en absoluto, ni siquiera a través de no judíos, que lo coloquen en una tumba ya construida. (Ibid)
4. En el segundo día de Iom Tov, incluso en el segundo día de Rosh Hashaná, pueden ocuparse judíos del entierro de un muerto, haciendo todo lo necesario, preparando las mortajas, cavando la tumba, etc. y si no hay un cementerio judío en el lugar, se lo transporta a otro lugar, e incluso se puede alquilar un barco para transportarlo, ya que Iom Tov Shení ante las necesidades fue considerado como un día laborable por nuestros sabios. Aunque puedan ocuparse del muerto no judíos, se hace todo lo necesario a través de judíos con la excepción del monumento que se construye sobre la tumba. Y todo esto si se desea enterrarlo en el día, pero si demora el entierro para el día siguiente, no se efectúa ningún preparativo, ni siquiera a través de no judíos, pero puede moverse. (Sh.A. 526)
5. Aquel que cava una tumba en Iom Tov Shení puede recibir remuneración. (Ibid)
6. Se puede acompañar al muerto dentro del Tejum de Shabat, y en Iom Tov Shení incluso fuera del Tejum, pudiendo retornar

6. No se frota el pelaje del animal con un cepillo, ya que se caen pelos. (Sh.A. 523)
7. No se sube sobre un árbol, no se monta un animal, no se flota en el agua, no se aplaude ni se golpean las manos sobre las piernas, no se baila no se juzga, no se celebran casamientos, no se excomulga, no se separan Terumot y Maaserot (diferentes ofrendas y diezmos que se debe separar de la producción agrícola en la Tierra de Israel) y no se redime al primogénito. (Sh.A. 524)

Al Hashulján

1. **Papeles de cigarrillos que se rellenan con tabaco está prohibido rellenarlos en Iom Tov, ya que se considera que prepara un utensilio en Iom Tov. (B.I.J. Bamidbar 21) En relación a fumar en Iom Tov, discutieron los sabios sobre el particular y la mayoría permitió. Mas es necesario agregar que eso fue en generaciones pasadas cuando se desconocían las influencias negativas del fumado, y hoy en día muchos sostienen que está prohibido por completo fumar, ya que se daña a si mismo y a su prójimo. Quien se conduce de acuerdo a la opinión indulgente y fuma en Iom Tov, debe cuidarse de no apagar el cigarrillo, y de encenderlo pasando el fuego de un fuego ya encendido, y no prendiendo un fósforo o el encendedor.**

no es utensilio, pero lo deja después del asado a un costado para no dañar a los transéuntres (Ibid).

3. Un animal que murió en Iom Tov, si estaba gravemente enfermo desde la víspera de Iom Tov, le corta su carne para los perros, y si no estaba en un estado peligroso antes de Iom Tov, aunque estaba enfermo es Mukse y no lo puede mover del lugar.

Capítulo 55

Utensilios compuestos por diferentes partes y otras leyes de Iom Tov

1. Utensilios compuestos por diferentes partes, como un candelabro compuesto de eslabones, se los arma en Iom Tov, con la condición que no se clave. (Sh.A. 519)
2. Las leyes referentes a la apertura, rotura y corte de cerraduras es similar a las leyes de Shabat, y éste es el lenguaje del Shulján Aruj en Hiljot Shabat 314. 7: Las tapas y puertas de armarios, cómodas etc. atadas con una soga, pueden abrirse, cortando con un cuchillo la soga o deshaciendo el nudo, pero está prohibido forzar y romper cerraduras de madera o metal.(Ibid)
3. Se puede cortar paja para alimentar animales, pero no para preparar escarbadientes, lo mismo que en Shabat. (Ibid y Sh.A. 322)
4. Está prohibido barrer un piso no enlosado y no se baldea aunque sea enlosado, como en Shabat. (Sh.A. 520 y 337)
5. Se puede colocar un recipiente debajo de una gotera como en Shabat (Sh.A. 521 y 538). No se conduce a un animal de las riendas (Sh.A. 522), ya que parece que lleva el animal al mercado. (M.A.)

Capítulo 53

Modo de tomar alimentos de un comerciante

1. Se puede tomar alimentos de un comerciante de la misma manera que lo puede hacer en Shabat (como fue explicado en el capítulo 86 de Hiljot Shabat, Sh.A. 323). Y si se trata de un comerciante no judío, no puede tomar algo que es factible encontrarlo en el lugar unido a la tierra o no cazado, salvo que se note que no fue recolectado o cazado en el día. Y tampoco se pueden tomar huevos, debido a que existe la posibilidad que nacieron en el día.

Y se puede tomar incluso artículos que vinieron en el día fuera del Tejum Shabat (puesto que no fueron traídos para judíos. B.H). También harina que fue molida en el día, en una ciudad que la mayoría es no judía, o pan que se horneó en la misma jornada (Sh.A. 517).

Si se le quiere pedir a su compañero que le llene una vasija de vino, se aplica la misma ley que en Shabat. (Cap. 81 Hiljot Shabat, y Sh.A. 323) (Sh.A. 517)

Capítulo 54

1. Una vez permitido el traslado de objetos de un dominio a otro para poder preparar comida, se permitió también por otros motivos, pero de todas formas está prohibido trasladar Mukse (Sh.A. 518). Está prohibido sacar objetos para un no judío. (Ibid)
2. Si tomó un trozo de madera que no es especial para asar y lo usa como asador, no lo puede transportar después, ya que

4. Si un no judío trae un fruto que puede ser que en el comienzo del día estuvo unido a la tierra, el primer día de Rosh Hashaná que cae en jueves, hay quienes permiten comerlo en Shabat, después del tiempo que llevaría hacer la acción, y hay quienes prohíben (y así debe conducirse).
5. Si trae un regalo que pudo haber estado unido a la tierra en el comienzo del día o no le faltaba ser cazado, si se lo trae dentro del Tejum está permitido para todos, y si lo trae de fuera del Tejum está prohibido para aquel que le fue traído y su familia, pero los puede transportar dentro de cuatro amot o dentro de una ciudad amurallada, pero los demás pueden comerlo. La persona al que le fue traído debe esperar el tiempo que lleva efectuar la acción. (Ibid)
6. Si algo fue traído sin especificar para quien en una ciudad cuya mayoría es no judía, se supone que lo trae para la mayoría. (Ibid) Si la mitad es judía o se sabe que fue recolectado también para judíos está prohibido (Ramá).
7. Si hay dudas si fueron traídos de fuera del Tejum, si se trata de un no judío que suele estar en la ciudad y es factible que las frutas se hallen en la ciudad, se permite.
8. Si un no judío envió un regalo a su compañero antes de Iom Tov, y se demoró el no judío y las trajo en Iom Tov de fuera del Tejum, está permitido comerlas, pero está prohibido transportarlas fuera de las cuatro Amot o fuera de una ciudad amurallada. Ramá agrega que está permitido sólo en el caso que sabía que el regalo tenía que llegar. (Ibid)
9. Si el regalo enviado a través del no judío, es algo que puede haber estado unido a la tierra en el comienzo de Iom Tov, lo permitimos únicamente si tiene un sello identificatorio, ya que sospechamos que el no judío cambió frutas de buena calidad por otras de calidad inferior que recolectó durante el día. (Y lo mismo se aplica a peces o demás animales. M.A — B.H)

Capítulo 52

Artículos traídos desde fuera del Tejum de la ciudad

1. Un no judío que trajo un regalo a un judío en Iom Tov, si se trata de algo que estaba unido a la tierra o le faltaba ser cazado antes de Iom Tov, es Mukse, y no puede trasladarse ni comerse, y aunque lo haya puesto en la boca y masticado, no está autorizado a tragarlo. Después de la noche se espera el tiempo necesario para hacer dicha acción, y puede utilizarlo. Así también si se trae el segundo día de Iom Tov, tiene que esperar en Motsaé Iom Tov el tiempo que llevaría prepararlo y traerlo, y luego puede usarlo. Pero en los dos días de Rosh Hashaná o Iom Tov y Shabat consecutivos, si se trajo en la primera noche debe esperar después de la salida del Iom Tov o el Shabat, el tiempo necesario para realizar la acción, y sólo después puede ser utilizado. Si desconoce el lugar de donde fue traído, calcula de acuerdo al tiempo que traerlo desde fuera del Tejum Shabat de la ciudad. (Sh.A.515) Si hubiera llevado realizar la acción más de un día, no tiene que esperar más de veinticuatro horas. (B.H.)
2. Aunque el no judío las haya cortado o los haya cazado para su propio uso, y luego se arrepintió y las regaló al judío, o se cayeron solas del árbol, de todos modos está prohibido comerlas durante el día, pero en este caso pueden comerse inmediatamente después de Iom Tov, sin esperar el tiempo que lleva efectuar la acción. (Si las trae dentro del Tejum de Shabat. B.H) (Sh.A. 515)
3. Aunque exista duda si fueron recolectados o cazados en Iom Tov, de todos modos están prohibidos, pero si es evidente que no fueron recolectados, ni cazados en Iom Tov están permitidos en Iom Tov a todos aquellos para los cuales no fue traído, y si fue traído dentro del Tejum está permitido incluso para aquel que le fue traído.

2. Inclinar la vela para alejar el aceite de la mecha se considera “apagado”, y está prohibido. Así también está prohibido tomar una mecha de una vela para colocarla en otra vela, ya que al tomarla se apaga. (Ibid)
3. Si quiere encender una vela de cera en Iom Tov, y no desea que se consuma toda, puede colocar alrededor de la vela algo que impida consumo.(Ibid) Se puede colocar una vela en un lugar abierto, para que el viento la apague, mas no está autorizado a colocarla en el lugar si el viento sopla. (Ibid)
4. Si una vela se apagó, y quiere volver a encenderla, puede cortarla para facilitar el encendido (Ibid). Y puede cortarla sólo con la mano y no con un utensilio. (B.H — M.A)
5. Una vela no necesaria no puede ser encendida, pero las velas del Beit Hakneset no se consideran innecesarias, e incluso puede encender una vela en el Beit Hakneset la tarde del segundo día de Iom Tov después de Minjá. (Ibid)
6. No se pone una vela sobre un árbol desde la víspera de Iom Tov para evitar que llegue a utilizar el árbol en Iom Tov. No se corta una mecha en dos, salvo que coloque las dos puntas y las coloque en dos velas, y la enciende en el medio, con la condición que necesite a las dos velas. (Sh.A. 514)
7. No se agranda la mecha, (ni se abre su trenzado, M.A.) ni se la chamusca, pero si no es suficientemente dura, puede golpearla con la mano para que tome consistencia, y sumergirla en aceite, en el cual no hay una mecha encendida. (Sh.A. 514)
8. Se puede sacar la parte quemada de la vela con la mano, cuando la vela está encendida. (Ibid)
9. El que enciende una vela en Iom Tov, bendice “Asher Kideshanu Bemitsvotav Vetsivanu Leadlik Ner Shel Iom Tov” (que nos ordenaste encender la vela de Iom Tov) (Ibid)

5. Un huevo que salió en su mayoría en la víspera de Iom Tov, y luego regresó al interior de la gallina, y volvió a salir en Iom Tov, está permitido, por lo tanto incluso si revisó el gallinero la víspera de Iom Tov al anochecer, y no encontró nada y a la mañana temprano (antes del alba, Ran — B.H.) encontró un huevo está permitido, ya que la gallina no pone huevos de noche, y suponemos que el huevo salió en su mayoría el día anterior y regresó al interior de la gallina. Y todo esto cuando se encuentra en el lugar un gallo, ya que si no puede poner huevos de noche; mas si no revisó desde antes se Iom Tov, aunque no haya un gallo en el lugar está permitido, ya que suponemos que la puso el día anterior.

Y como si no hay gallos, la gran mayoría de las gallinas no ponen huevos de noche, por lo tanto se pueden tomar huevos de no judíos la primer noche de Iom Tov, ya que se supone que nacieron antes de Iom Tov.

Asimismo se pueden tomar huevos la segunda noche del segundo día de Iom Tov de la Diáspora, pero no la segunda noche de Rosh Hashaná, ni la noche de Iom Tov que sigue a un Shabat. (Ibid)

6. Si hizo "Shejitá" a una gallina, y encontró en su interior huevo terminado, puede comerlo, incluso en un Iom Tov posterior a un Shabat (Ibid)

Capítulo 51

Apagar en Iom Tov

1. Está prohibido apagar un incendio en Iom Tov, y aunque su casa se incendie no puede apagarlo, si no es peligro para la vida humana. No se apaga una llama para evitar que se quemé la comida o se llene de humo la casa u otros motivos. (Sh.A.514)

3. No se cocina para un no judío en Iom Tov, por lo tanto está prohibido invitarlo, ya que se sospecha que aumente para él. Si el no judío vino a visitarlo sin que haya recibido ninguna invitación, se puede alimentarlo y no se sospecha que va a aumentar la cantidad de comida para él.
Ramá agrega que también está prohibido hornear para un no judío. (Sh.A. 512)

Capítulo 50

Un huevo que nació en Iom Tov

1. No se puede tocar ni comer un huevo que nació en Iom Tov. Si se mezcló en mil están todos prohibidos (Sh.A. 513), ya que es algo que queda permitido después de Iom Tov y no puede ser anulado. (B.H.J.) Aunque exista duda si nació en Iom Tov o no, está prohibido. (Ibid)
2. Un huevo que nació en Iom Tov, que se cocinó por error con carne, si hay en el guisado sesenta veces la cantidad del huevo, está todo permitido excepto el huevo. Si dio color al alimento no se puede anularlo y sólo después de Iom Tov va a estar permitido. (Ibid)
3. Se puede colocar algo sobre el huevo para evitar que se rompa, sin que toque al huevo (ya que puede moverlo (Ibid)).
4. Si nació el primer día de Iom Tov puede usarla el segundo día de Iom Tov de la Diáspora, pero no en el segundo día de Rosh Hashaná, o en un Shabat e Iom Tov consecutivos. (Sh.A. 513) Si nació el primer día de Iom Tov que es Shabat, está permitida el segundo día de Iom Tov de la Diáspora. (Sh.A. 513).

en una bolsa o una caja, sino las lleva delante suyo o sobre los hombros, ya que demuestra que el transporte es necesario para Iom Tov. (Si las transporta de una casa a otra, pasando por un patio común no es necesario realizar un cambio en la forma de traslado — Ramá) (Sh.A. 510)

10. Si transporta paja, no lleva la caja detrás suyo, sino la toma en su mano. No se trasladan ramas atadas o colocadas en una caja, pero puede colocarlas en un pañuelo o llevarlas en su seno.

Capítulo 49

Calentar agua en Iom Tov y no cocinar para un no judío

1. Se puede calentar agua en Iom Tov para lavarse las manos, pero no todo el cuerpo, aunque no lo lave de una sola vez. En las aguas termales corresponde la misma ley que en Shabat y puede lavarse todo el cuerpo, pero sólo en la tierra y no dentro de un baño.
Se puede lavar todo el cuerpo con agua que se calentó antes de Iom Tov, con la condición que no lo haga en un baño.
Se puede sumergir en un Mikvé tanto en Shabat como en Iom Tov. (Sh.A. 511)
2. No se colocan especias sobre el fuego en Iom Tov para dispersar aroma agradable, salvo que lo haga para darle fragancia agradable a frutos que piensa comer. Ramá agrega que tampoco se coloca algo perfumado en la ropa, ya que ocasiona que se perfumen. (Sh.A. 511)

Capítulo 48

Otras leyes de Iom Tov

1. Pollos rellenos pueden coserse en Iom Tov, con la condición que prepare hilo y lo henebre antes de Iom Tov. (B.H — M.A.) Se debe cuidar de no cortar el hilo en Iom Tov. (Sh.A. 509)
2. Se pueden cortar los hilos de pollos rellenos o animales asados. Asimismo, se puede quemar la tela con la que se ata al pollo. (Ibid)
3. Se puede hacer Casher quemando, utensilios de metal lácteos, para cocinar en ellos alimentos de carne, y una vez hecho Casher coloca el alimento en él inmediatamente para que no parezca que prepara un utensilio, sino que lo calienta para cocinar. Aunque pueda prepararlo del día anterior está permitido, mas está prohibido si el utensilio absorbió algo prohibido y desea volverlo Casher. (Ibid) No se puede hacer “Casher” utensilios hirviéndolos. (Hagalá — Ramá)
4. Se puede sumergir un nuevo utensilio en el Mikvé (baño ritual) en Iom Tov, si no pudo hacerlo antes de Iom Tov (Ibid — M.A)
5. Se sacan las legumbres de sus vainas en Iom Tov, pero no con utensilios especiales para este fin. (Sh.A 510)
6. Se puede sacar el desperdicio de la comida en Iom Tov, cuando la comida es más numerosa que el desperdicio, pero en caso que el desperdicio sea más numeroso que el alimento separa el alimento y deja el desperdicio. (Ibid)
7. No se cuelga un filtro en Iom Tov para colar alimentos, pero si estaba colgado puede filtrar sedimentos. Y puede colgarla para poner en él granadas, y luego lo utiliza para filtrar. (Ibid)
8. Taz y M.A. escribieron que si come nueces y maníes debe tomar el alimento y dejar el desperdicio como en Shabat. (B.H.) No se prepara queso en Iom Tov. (Ibid)
9. A pesar que fue permitido el traslado de objetos por los diferentes dominios en Iom Tov, no se transportan cargas sin efectuar un cambio de lo que hace habitualmente. Por ejemplo quien transporta vasijas de vino, no lleva cuatro o cinco vasijas

6. Únicamente se puede preparar levadura haciéndolo de forma diferente a la habitual. Aunque el animal haya sido carneado la víspera de Yom Tov, pueden separarse todas las ofrendas correspondientes a los Cohanim (Ibid).
7. Ramas que se desprendieron de la palmera en Yom Tov o en el Shabat que lo antecede no pueden ser usadas como combustible en Yom Tov. No se puede tomar una rama para atizar el fuego, ya que prepara un utensilio en Yom Tov, pero puede usarlo si lo preparó antes de Yom Tov. De la misma manera puede utilizar una rama como rreja de una puerta si la preparó desde la víspera.
8. Se pueden rastrillar las cenizas del horno, a pesar que se apagan, ya que es imposible usar el horno sin rastrillarlo, y de la misma manera como se puede pasar fuego para poder preparar comida, se puede apagarlo para preparar comida, y así se acostumbró (Sh.A.507).
9. Está permitido tapar la puerta del horno con basio, si lo preparó el día anterior, pero prepararlo en Yom Tov está prohibido. Se puede preparar cenizas con agua para tapar la puerta del horno (Ibid)
10. No se rompe arcilla, ni se parte un papel, ni una caña para poder asar (Sh.A.508).
- 11- Se puede cortar nueces en un trapo, y no nos importa si se desgarran la Tela (B.H).
- 12- Un asador que se dobló no puede enderezarse en Yom Tov, aunque largo, no puede cortarlo. No se afila un cuchillo con su afiladera, pero puede volverlo más filoso pasandolo por madera, cerámica o piedra, pero no se enseña esta Halajá en público, para evitar que se llegue a afilarlo en una afiladera, y únicamente se permite si el cuchillo perdió parte de su filo, pero puede cortar con dificultad, mas si perdió todo su filo está prohibido afilar de cualquier forma, ya que se teme que lo afile en su afiladera. (Sh.A.509).

acostumbró prohibir y no hay que cambiar la costumbre. Mas en Yom Tov Sheni está permitido (Sh.A.505 - Ramá).

5. Está permitido pedirle a un no judío que ordeñe sus animales en Shabat para evitarles sufrimiento, y la leche está prohibida durante el día (Sh.A.305).

Capítulo 47

Amasadura, horneó y preparaciones prohibidas en Yom Tov

1. No se mide la harina en Yom Tov, sino se toma una cantidad estimada (Sh.A.506), ya que podía medir el día anterior (B.H)
2. No cierne la harina en Yom Tov, aunque efective un cambio. Y si la cernió el día anterior, y cayó en ella una astilla o una piedra puede cernirla sin hacer un cambio en el cernido (Ibid).
3. Si no cayó nada en la harina, pero desea cernirla nuevamente para que el pan salga más fino, puede hacerlo pero efectuando el cernido de manera diferente a lo habitual (B.H)
4. Quien amasa en Yom Tov puede separar jalá de la masa, u entregarla a un Cohén, pero en esta época que todos estamos impuros, no puede quemar la jalá, sino la separa, y después de Yom Tov la quema (Ibid).
5. El que amasó una masa la víspera de Yom Tov , no puede separar jalá en Yom Tov (Sino la come dejando algo, y al día siguiente separa jalá de lo queda (Ramá). Se puede despegar el pan de la asadera, para poder comerlo, separando luego jalá. Si quiere puede amasar otra masa en Yom Tov, unirla a la masa de la víspera de Yom Tov, y separa jalá de las dos masas juntas.

Capítulo 46

Condimentación y orden en Yom Tov

1. Se pueden moler pimientos normalmente en Yom Tov, ya que si los molería antes de Yom Tov, se debilitaría su gusto (y lo mismo corresponde a todo lo que se debilita su gusto B.H)

No se muele sal en Yom Tov, salvo que lo naga de manera diferente a la normal, ya que al molerla anteriormente no se afecta el gusto de la sal. Los pimientos no se muelen en un molino especial, ya que parece que efectúa una actividad mundana no apropiada ala santidad del Yom Tov, pero la muele en un mortero como a las demás especias (Sh.A.5o40 De todas formas se acostumbra hacer un pequeño cambio al moler especias, y así corresponde conducirse (Ramá)

2. Se pueden llevar las especias al mortero o el mortero hacia las especias, incluso atravesando un dominio público y a pesar que podían haberse hecho dichos preparativos desde la víspera de Yom Tov (Ibid).

Se puede rallar queso en un rallador, mas tiene que hacer un pequeño cambio como al moler sal sin realizar ningún cambio, ya que no hay prohibición de moler algo que ya fue molido. (Rama) y en Shabat está prohibido (Ateret Eekenim - B.H.).

3. Se puede pesar la cantidad de especias que va a colocar en un alimento, para que no arruine la comida (Ibid) y hoy en día que incluso en los días laborables se coloca especias por estimación está prohibido medir en Yom Tov (M.A. B.H).
4. Un animal que está destinado a ser comido puede ser destinado para tomar su leche, si la ordeña en una olla en la que hay alimentos. Pero si se trata de un animal destinado a la reproducción o ordeñarse, es Mukzé y está prohibido ordeñarlo (B.H) y lo que se permite cuando el animal está destinado a ser comido, es sólo cuando la leche se absorbe en el alimento, pero no se puede ordeñar todo el rebaño colocando un poco de alimento en la olla. Y si el no judío ordeña un animal en Yom Tov, y un judío observa el ordeño se puede permitir, mas se

que fue preparado antes del encendido. Si carece de este reloj, hay quienes permiten a través de una acción indirecta, como hervir agua para beber café, y cuando el agua desborde, el fuego se va a apagar, y entonces puede cerrar la perilla del gas (labia Omer 3a parte Oraj Jaim 30).

Capítulo 45

No se prepara del primer día de Yom Tov para el Segundo

1. Está prohibido cocinar, hornear, hacer "Shejita" en Yom Tov para el día siguiente, tanto sea Shabat, o el segundo día de Rosh Hashaná. Pero puede llenar una mujer una olla con carne, a pesar que necesita sólo un pedazo (y con mayor razón puede hacer Shejitá a una vaca, aunque necesite sólo una porción de carne). Y esto puede hacerlo sólo antes de comer, pero después de comer no puede cocinar, y decir " voy a comer Kazait" para poder cocinar. De cualquier modo si transgredió lo antedicho y cocinó puede comerlo. (Sh:A505).
2. Está prohibido hacer cualquier preparativo el primer día de Yom Tov para el segundo, aunque no se trate de un trabajo, como lavar los platos, etc. (Maharil- B.H).

Capítulo 44

Fuego en Yom Tov

1. No se saca fuego de maderas o piedras, ni de ningún otro elemento (y si sacó fuego puede utilizarlo. Rav Hamaguid - lad Aaron) No se prepara carbón combustible (Sh.A,502) quemando leñas, ya que para ello apaga fuego .
2. Si se prepara una fogata en Yom Tov, no se ordenan las leñas unas sobre otras, ya que pareciera que construye, sino las dispersa sin orden. Asimismo, si quiere colocar una olla sobre el fuego, toma la olla con la mano y luego pone piedras debajo de ella, para hacer en forma diferente a la normal, y si quiere armar una cama, mantiene los tabloncillos arriba, y coloca los caballetes debajo, etc, y cualquiera sea el caso debe cuidarse de no ordenar diferentes elementos en forma de construcción sin hacer un cambio. (Ibid)
3. Si un atado de leñas se encuentra en una fogata, se puede tomar todo pedazo de madera que no fue atrapado por el fuego, y no se compara a quitar aceite de una vela (Ibid) Pero no se toma un leño encendido para iluminar, ya que ocasiona que se apague fuego. (B.H.).
4. No se apoya la olla, ni la puerta sobre un leño húmedo, debido a que al no poder encenderse, no puede ser trasladada para ningún uso (Tus, Rashal, Taz, M.A.B.H).

Al Hashulján

1. **Está prohibido en Yom Tov encender fuego de fósforos, prender electricidad, linterna, etc, Asimismo, está prohibido apagar fuego o electricidad. Así También está prohibido encender un horno eléctrico, a pesar que desee cocinar lo necesario para Yom Tov, ya que todo esto se considera sacar fuego en Yom Tov. (Sharé Ezra 1a parte cap 32 y ver B.I.J Bamidbar 15)**
2. **Hornallas de gas en las cuales cena en Yom Tov, está prohibido apagarlas, mas puede hacerlo a través de un reloj automático**

Capítulo 43

Leña permitida y prohibida en Yom Tov

1. No se corta Leña de vigas destinadas a la construcción, ni de una viga que se rompió en Yom Tov, aunque haya estado tambaleante en la víspera de Yom Tov, pero si se rompió antes de Yom Tov y no puede utilizarla sin hacharla, la corta en Yom Tov en pedazos grandes.
De todos modos no puede hacharla con un hacha una hoz o serrucharla, sino la corta un machete de carnicero. Y hay quienes prohíben incluso con un machete, y permiten exclusivamente cortar leña con un cuchillo. (Sh.A.501) También se puede cortar leña con la mano (B.H.).
2. Trozos de leña grandes, que pueden ser utilizados sin cortarlos, no se los corta ni siquiera con la mano (Sh.A.501).
3. Hojas de caña y de viñedo aunque estén reunidas en cierto lugar no se las utiliza para calefacción, por cuanto el viento las dispersa. Si coloca un objeto pesado sobre ellas desde la víspera de Yom Tov, se consideran preparadas (Ibid). Ramas que cayeron del árbol en Yom Tov no se utilizan utensillos que se rompieron en Yom Tov no se utilizan para calentar. Ya que tienen la ley de nolad (nacidos en Yom Tov, y son Muksé), y no puede transportarlo, y ni siquiera quemarlos en su lugar, ya que está prohibido tener provecho del Muksé.
4. Se puede utilizar como utensillos enteros o utensillos que se rompieron desde la víspera de Yom Tov. Se puede utilizar como combustible cáscaras de nueces y almendras que fueron comidas antes de Yom Tov, y si las comió en Yom Tov no puede utilizar las cáscaras como combustible. Está prohibido romper la mecha de las lámparas para encender con ellas.

14. No se carnean aves o demás animales que necesitan que su sangre sea cubierta, salvo que tenga tierra preparada de antes de Yom Tov. A pesar de no poseer tierra para cubrir la sangre puede cubrir la sangre con ceniza formada antes de Yom Tov, mas si se formó en Yom Tov mismo no la utiliza salvo esté tan caliente como para asar a un huevo si ya hizo "Shejitá" puede cubrir la sangre con ceniza que se formó en Yom Tov a pesar que no está caliente (Ibid).
15. Si hizo Shejitá a un ave en la vispera de Yom Tov, y no cubrió su sangre, no la cubre en Yom Tov. (Ibid).

Capítulo 42

Salado de la carne

1. Está prohibido pesar la carne, incluso en su casa para saber cuanto cocinar, no puede ni siquiera colocarla en una balanza para cuidarla de los ratones o colgarla en un lugar donde se la suele pesar. Mas puede pesar trozos de carne con su mano, estimando la cantidad, y un carnicero experto incluso de esto debe abstenerse. Si sabe calcular la cantidad al cortar, puede hacerlo sin inconveniente (Sh.A.500).
2. No agujerea con un cuchillo carne para colgarla, pero puede agujerearla con la mano. Si sólo desea efectuar una señal identificatoria, puede hacerlo incluso con cuchillo. (Ibid).
3. Se hierva la cabeza y las piernas, y se las pasa por el fuego para quitarles los pelos, pero no las pasa por cal, ya que pareciera que curte el cuero. (Ibid).
4. Puede salar varios pedazos juntos, a pesar que sólo necesita uno. Y puede salar la carne en Yom Tov, aunque podía haberla salado el día anterior (Rama - Sh.A.500) lashash y, Y.M.A. prohíben salar carne que fue carneada el día anterior por lo tanto el Temeroso de D-s debe cuidarse.
5. Se acostumbra extraer la grasa y tendones prohibidos en Yom Tov, incluso de carne carneada antes de Yom Tov (Ibid).

Tov, no les hace Shejitá en Yom Tov por cuanto son Mukze, y los habitantes de la ciudad no piensan en ellos, Todo esto, se refiere animales cuyos dueños son judíos, mas lo pertenecientes a no judíos no son Mutsé, ya que el no judío no debe prepararlos, de todos modos si fueron traídos para un judío están prohibidos. Por lo tanto, si un no judío trae un animal al matadero, si sabe que descansa fuera del Tejum, esta prohibido, y si existen dudas está permitido, aunque haya sido traído para un judío. Si el no judío la trajo para el consumo de no judíos, o cuando no especificó para quien la trajo en una ciudad con una mayoría no judía, esta permitida, ya que seguramente lo trajo para la mayoría. (Ibid)

11. Animales que suelen dormir fuera del Tejum de la ciudad, y se encontraron en la ciudad el segundo día de Yom Tov, se supone que en la víspera ya ingresaron, y están permitidos con mas razón aún se supone que aquellos animales que son carneados por la mañana fueron introducidos en el Tejum desde la víspera. (Ibid).
12. Un ternero que nació en Yom Tov, puede ser carneado si su madre estaba destinada a ser comida, ya que si quería comía a su madre con el ternero en su interior.
Aunque la madre es Trefá (no Kehera) y estaba destinada a ser alimento de perros, de todos modos se considera que está preparado también para personas. (Ibid) (Escribió M.A. que en esta época "carne" Trefá no se destina a los perros, y por lo tanto el ternero en ese caso está prohibido B.H.)
Se asegura que se completó el tiempo de gestación del ternero y se requiere que haya apoyado sus pies sobre tierra, ya que quizás descubramos defectos en los órganos internos, y resulta que carnea en Yom Tov sin necesidad.
(Ramá) Si Shabat y Yom Tov son consecutivos, si nació en Shabat, está permitido en Yom Tov (Ibid).
13. Qien carnea un animal en Yom Tov, no puede desprender lana o plumas del cuello para hacer lugar al cuchillo, sino lo tera hacia un lado con su mano, y si se desprende no hay inconvenientes.

4. Cómo se efectúa la preparación verbal ? Desde la víspera de Yom Tov indica el animal y dice "ya tomo este animal para mañana" y no es suficiente decir "de aquí tomo para mañana, refiriéndose a los animales del lugar en general (Ibid).
5. Si un no judío trae de regalo a un judío en Yom Tov palomas pequeñas, por cuanto no necesitan ser cazadas están permitidas (Ibid) por cuanto animales de un no judío no necesitan ser preparados (Sh.A.468.13) (B.H 497).
6. Quien carnea un animal en Yom Tov, no revisa si el animal es Kasher, hasta después de sacarle la piel, ya que si lo revisa y el animal no es Kasher, no va a poder sacarle entonces el cuero. (Ibid).
7. Si el animal resultará Taref (no apto) no puede transportarlo, pero puede venderlo a un no judío,. de la misma manera que está permitida la venta a un judío, sin pesarlo y sin mencionar el precio de la transacción. Si no le cree puede tomar una prenda (Ibid) .
En siria se acostumbró que un carnicero judío vende carne en Yom Tov, a través de un no judío que pesa, hace la cuenta, etc, por cuanto se trata de una doble transgresión rabinica que se hace para honrar el Yom Tov. (Al Hashulján : ver B.I.J. Bamidbar 12).
8. No se le muestra el cuchillo de Shejitá a un sabio en Yom Tov para ver si es apropiado para carnear, para evitar que en el caso que el cuchillo esté mellado, vaya a afilarlo. Y un sabio que revisó un cuchillo para su propio uso, puede prestarlo a otras personas. (Sh.A.498).
9. Se puede llevar un cuchillo y un animal al Shojet (matarife ritual) para que lo carnee, y aunque se trate de un pequeño cabrito, que lo lleva sobre sus hombros está permitido, a pesar que podría haberlo llevado el día anterior. (Ibid).
10. Animales que pastorean fuera del Tejum de la ciudad, pero duermen dentro del Tejum de la ciudad, se considera que están preparados, y se los puede carnear en Yom Tov. Pero si pastorean y descansan fuera del Tejum, si vinieron en Yom

no se lee la Torá, informa al oficiante en voz baja, que desea que se considere su subida a la Torá, como subida del oficiante y las bendiciones que va a bendecir, las bendice en lugar del oficiante y le pide que tenga la intención de que el Israli la cumpla poreloficiante como puede cumplir con la opinión de los sabios que piensan que no debe bendecir y no resalta que se conduce en forma diferente de la congregación del lugar (Ibid).

5. Un judío de la Diáspora que llega a Israel , y tiene la intención de retornar, debería cumplir dos días de Yom Tov, mas si se trata de un soltero, que en caso de encontrar una mujer apropiada se quedaría en la Tierra de Israel, hubo una gran discusión sobre el particular entre los sabios de Jerusalem de las pasadas generaciones, y muchos sabios opinaron que debe conducirse de acuerdo a la Tierra de Israel.
6. Un turista que llega de la Diáspora a Israel, y dice que tiene la intención de radicarse en Israel, pero como tiene propiedades en la Diáspora debe retornar para liquidar sus propiedades, cumple dos días de Yom Tov, hasta que se radique en la Tierra de Israel. (K.H.J. 486 51).

Capítulo 41

Caza y carneo en Yom Tov

1. Se pueden atrapar gansos, gallinas y palomas domesticas, Y que se encuentran en su casa en el corral, para ser comidas cuando lo desee, y no necesita preparación (Sh:A.437).
2. Demas animales que deben ser cazados, antes de su carneo está prohibido cazarlos y alimentarlos. (Ibid).
3. Las palomas del palomar o aves que se encuentran en sus nidos está prohibido cazarlos, por lo tanto no puede prepararlos verbalmente de antemano, mas las aves pequeñas que no vuelan pueden cazarse y prepararlas verbalmente.

a la Diáspora, pensando retornar a Israel, y se comporto en el segundo día de Yom Tov como si fuera un día laborable, y murió una muerte extraña y no tuvo la oportunidad de volver a Israel (B.H.)

Al Hashulján

1. Si se traslada con su mujer y sus hijos se considera que no tiene intención de retornar. Si piensa volver dentro de los treinta días o si viajó sólo para vender o comprar algo se considera que tiene la intención de volver inmediatamente.
Si se queda más de treinta días y tiene la intención de volver o viajó para estudiar Torá en la Diáspora y piensa volver, hay quienes sostienen que se toman las delegaciones de los dos lugares, y hay quienes dicen que se considera que es residente de Israel y conviene recibir las obligaciones de los dos lugares (Sh.E.1a parte 31).
2. Un israelí que viajó a la Diáspora, a pesar que piensa volver debe abstenerse de hacer trabajos en Yom Tov, tanto en público como en privado, sino se encuentra en un lugar poblado.
(Sh.A.496)
3. Un israelí que viaja a la Diáspora y piensa volver y debe comportarse en Yom Tov Sheni, como en Yom Tov, se coloca Tefilím en su casa y dice Keriát Shemá, y va a la sinagoga y reza "Shmona Esre" según corresponde en Israel, y viste ropas de Yom Tov (Ibid).
4. Un israeli que viaja a la Diáspora y tiene la intención de volver, en un principio no sube a la lectura de la Torá del Segundo día de Yom Tov. Y si no fue llamado por su nombre, sólo el encargado le insinúa que suba, le indica al encargado, que por determinada causa no puede subir. Mas si es llamado por su nombre, y si se niega resulta que desprecia al Segundo día de Yom Tov en público, si se trata de un lunes o jueves, o es día de Jol Hamoed para él de manera que en esos días de todos modos se lee la Torá, sube a la Torá. Pero si es uno de los días en los cuales

Capítulo 40

Yom Tov Sheni Shel galuiot (Segundo día de Yom Tov de la Diáspora).

1. En la Diáspora hay dos días de Yom Tov, y todo lo que está prohibido en el primer día, está prohibido en el segundo, y se excomulga al que lo desprecie, y si se trata de una persona importante no se lo excamulga, pero se lo azota. (Sh.A.496).
2. No hay diferencias entre el primero y el segundo día, excepto en relación al entierro de un muerto y en la curación de un ojo, que está prohibido el primer día incluso a través de un no judío, si no hay peligro, y en el e! Segundo día de Yom Tov, se permite incluso a través de un judío, excepto el Segundo día de Rosh Hashaná, que se considera que es un mismo día largo (Ibid 496).
3. Los habitantes de Israel que se encuentran en la Diáspora, no pueden efectuar trabajos el segundo día de Yom Tov en la ciudad, aunque tengan la intención de retornar a Israel, y antes de llegar a la ciudad, a pesar que no tenga la intención de volver, debido a que todavía no recibió la costumbre de los residentes en el lugar puede trabajar. Pero si llegó á la ciudad y no tiene la intención de retornar, recibe la costumbre, ni fuera de ella. Si se encuentra fuera de la ciudad y tiene la intención de retornar a Israel puede hacer trabajos. (B.H).
4. Si los habitantes de Israel se encuentran en la Diáspora y hacen trabajos, no se los excomulga (Mabit).
Resan la "Shmona Esre" que corresponde en Israel, mas visten ropas de Yom Tov. Si Yom Tov cae en la víspera de Shabat, cocina sin hacer "Eruv Tavshilin". Quien traslada su casa con su mujer de Israel a la Diáspora, aunque piense volver, se considera como si no pensaría volver (Radbaz) Todo aquel que no tien intención de volver, a pesar que su mujer se quede en Israel, se le aplica la ley de quien no desea volver. (K.H.G) Escribió Or Zarua en nombre de lashash que una persona fue a Israel y fijó allí su vivienda, y luego de varios años volvió

Capítulo 39

Leyes de Yom Tov

Trabajos prohibidos en Yom Tov.

1. Todo trabajo prohibido en Shabat, está prohibido en Yom Tov, excepto de trabajos relacionados con la preparación de comida, el encendido, el traslado en diversos dominios, y el preparativo de elementos necesarios para preparar comida, que no podían prepararse del día anterior. (Sh:A.495).
2. La cosecha, el molido, el exprimido, y la caza, apesar de ser indispensables para preparar comida, están prohibidos (Ibid) (La causa es que se temió que en caso de permitirlos iba a cosechar todo su campo, y cortar todas sus uvas, y se va a abstener de alegrarse en Yom Tov).
3. No se saca una carga en Yom Tov sobre un animal (Ibid. El motivo es para que no se conduzca, como lo hace en los días laborables (B.H).
4. Hay tipos de Muktsa que están permitidos en Shabat como Muktsa Mejamat Mius (Algo repelente), frutas destinadas al comercio, y trigo que las colocó en la tierra y no hecho raíces, huevos bajo la gallina, etc, y están prohibidos en Yom Tov.

Al Hashulján

1. Lás carasy huesos que se desprendieron en Yom Tov se llaman Nolad, (nacido en Yom Tov y a pesar que pueden ser trasladados en Shabat, debido a que son apropiados para animales en Yom Tov, está prohibido transportarlos, y si cae Yom Tov en Shabat, puede transportarlos (B.IJ Bamidbar 10), por lo tanto coloca en un plato vacío algo que se come, y luego coloca las cáscaras.
2. Está prohibido preparar queso en Yom Tov, mas puede preparar yoghurt, haciendolo de leche que se ordenó antes de Yom Tov (Ibid 10).
3. Todos los trabajos prohibidos en Yom Tov, no se pueden efectuar incluso haciendo un cambio en la actividad, y todo lo que está prohibido hacer a un judío, está prohibido decirle a un no judío que lo haga. (Ibid 8).

y, analizan la conducta de los habitantes de la ciudad, después de la oración de Shajarit hasta el mediodía y tratan de extirpar las faltas de la congregación. A la tarde se lee la Torá, se dice Maftir, se reza Minja, se clama y se ruega el perdón (Ibid 16)

6. En estos ayunos no participan mujeres embarazadas y que amamantan, ni pequeños, y se puede comer de noche (Ibid 14).
7. En todo día de los siete últimos ayunos se hace lo siguiente (y lo mismo se hace en los ayunos por otras desgracias).

1- Se saca la teba a la calle de la ciudad, todo el pueblo se une vistiendo ropa de arpillera, se colocan cenizas sobre el y sobre el Sefer Torá para aumentar el llanto y someter el corazón del pueblo. Una persona del pueblo coloca ceniza sobre la cabeza del presidente y del jefe del Tribunal.

Se colocan barro en el lugar de los Tefelím, para que se avergüencen y se arrepientan de todas sus malas acciones, y todas las personas toman cenizas y colocan sobre sus cabezas.

Un anciano, un sabio u otra persona importante reprende al pueblo diciendo : “Hermanos, no la ropa de arpillera, ni el ayuno es lo que salva, sino el arrepentimiento y las buenas acciones“ y continúa hablando según sus fuerzas hasta que someta el corazón del pueblo“.

Luego comienzan las oraciones, y se coloca un oficiante que él y su familia se caracterizan por buenas acciones (Sh.A.579).

8. Después de las oraciones se dirige el pueblo al cementerio donde lloran y efectúan ruego (Ibid).

De esta manera se comportó mi abuelo Rabí lehudá Feite en Jerusalem, cuando existía peligro en la 2ª guerra mundial que las tropas alemanas lleguen a la Tierra de Israel. Y además se dirigían desde Majané lehudá hasta la tumba de Rajel, descalzos vestidos de arpillera con ceniza, de la manera más estremecedora, yo escuche que el Admor de Gur participó una vez en las oraciones, y expresó que si hubiera sido posible hacer lo mismo en Polonia, se hubieran salvado del Holocausto. (sus alumnos también se condujeron de esa manera en el año 5708, cuando Jerusalem estuvo en peligro) Sea la voluntad de D-s acelere nuestra plena redención con la reconstrucción del Beit Hamikdash.

5. Si se ayuna por la sequía, y llueve, desde que el agua llega a un Tefaj (unos 10 cm) de profundidad en la tierra dura , dos Tefajim en tierra mediana, y tres Tefajim en Tierra blanda se interrumpen los ayunos. Dado que para bendecir tiene que caer tanta agua que cayeron abundantemente sobre la tierra, y se forman burbujas de manera que se forman burbujas de la lluvia. Si no tiene campo bendice "Te agradecemos D-s nuestro por cada gota que descendiste, y nuestra boca está llena de cánticos, etc, y termina" Baruj Ata H' Mehulal Batishbajot, etc".

Si la lluvia empezó antes del mediodía no se termina el ayuno, sino se come, se bebe, y se hace un día festivo y a la noche se reúne la congregación y dice "Halel" (Ibid).

Al Hashulján

1. De la misma manera que se ayuna por falta de lluvia, se ayuna por demás calamidades, como no juđíos que salen a la guerra con nosotros por diversos motivos.
En todas las ciudades se ayuna pero no se toca el Shofar o trompetas, salvo que lo hagan para pedir ayuda, e incluso aunque sólo quieran pasar por la Tierra de Israel y la guerra la sostengan con pueblos de otros lugares, se ayuna y se clama. (Sh.A.526.1).
2. Es un mandamiento de la Torá gritar y tocar trompetas para prevenir toda calamidad sobre el pueblo. (Rambam).
3. Asimismo, se ayuna por terremotos, Huracanes, ciclones, proliferación de derrumbes, pestes, plagas, Hambrunas, etc, y es apropiado que los Sabios analizen las diferentes situaciones y decidan cuando hay que ayunar y tocar.
4. Una ciudad rodeada por bandidos o por un río que se desborda, un barco que zozobra, e incluso por una solá persona perseguida por bandidos o muy enferma, se clama y se ruega, incluso en las oraciones de Shabat,pero no se toca salvo que se desee reunir al pueblo para ayudar y salvar a sus hermanos. (Ibid 13).
5. En Todo día de ayuno que se decretó sobre la congregación por desgracias, los sabios y los ancianos se sientan en las singagogas

Capítulo 38

Ayunospor sequía u otras calamidades

1. Este es el orden de ayunos que se sigue en Israel a causa de sequía : en los lugares que la época de la lluvia antecede al 17 de Jeshvan o después de esta fecha, cuando llega la fecha y no cae lluvia, los individuos ayunan lunes, jueves y lunes, y esperan seis días. Si no caen llúvias, el tribunal rabínico decreta otros tres ayunos lunes, jueves y lunes y todo el pueblo se congrega en las singogas, y rezan, claman (Se lee Vaigel como en los demás ayunos, Taz B.H). Si todavía no cayeron lluvias, se vuelve a decretar otros tres ayunos, lunes, jueves y lunes, y en ellos deja de comer desde el día anterior, no se efectúan trabajos durante el día, no se lava todo el cuerpo con agua caliente, pero la cara, piernas y brazos con agua caliente y todo el cuerpo con agua fría puede lavarse, no se unta el cuerpo, no se mantiene relaciones conyugales, no se viste zapatos de cuero en la ciudad, y se reza en las sinagogas, y se ruega como en los demás ayunos (Sh.A.575).
2. Si pasaron estos ayunos sin que caiga lluvia el Tribunal decreta otros siete ayunos lunes juéves lunes, jueves, lunes, jueves y lunes y todo lo que está prohibido en los tres ayunos anteriores está prohibido en estos ayunos, y se toca el Shofar en las bendiciones que se agregan en estos ayunos, un sabio reprende a la congregación y se agregan seis bendiciones en las oraciones de Shajarit y Minjá, y se cierran los comercios. (Sh.A.575).
3. Mujeres embarazadas y que amamantan ayunan en los tres ayunos del medio mas no en los anteriores y no en los siete últimos, pero se abstienen de comer más de lo necesario para el mantienimiento del feto. (Ibid) (y está prohibido que tomen una posición más estricta y ayunen Tashbets 428).
4. Se empieza a ayunar desde el día anterior, en los tres ayunos medios y los siete últimos, y exclusivamente en Israel, pero en todos los ayunos que se decretan sobre la congregación en la Díaspora, se ayuna sólo de día, y tiene en ellos vigencia las leyes de todos los ayunos. (Sh.A.575).

2. Si sabe que cometió una transgresión debe ayunar si no puede ayunar, redime el ayuno con dinero para beneficencia, de acuerdo a sus posibilidades económicas.

Hay quienes acostumbran dar para beneficencia el precio de la comida (Ibid - 6 y 568-52).

3. En ciertos libros de moral y Cabalá figuran la cantidad de ayunos que corresponden a diferentes transgresiones, y aquí se traera sólo algunos ejemplos, y el que no puede ayunar, dará dinero para beneficencia.

Quien profana Shabat para salvar dinero, debe ayunar 40 días, lunes y jueves (Ramá Sh.A.334.26).

Si profanó el Shabat a través de un trabajo, escribieron en nombre del Arizal que debe ayunar 454 días y otros sostienen que debe ayunar doscientos días (ver K.H.J).

Quien golpeó a su compañero debe pedirle perdón y ayuna cuarenta días. Lo mismo se aplica a aquel que transgrede una prohibición de la Torá, no castigada con cercenación del alma. Si cometió una prohibición rabínica ayuna un lunes, jueves y lunes. Si fue en forma inintencional, ayuna un sólo día. Es apropiado que todo transgresor vaya a lo de un sabi que le indique como conducirse. ya que para toda persona hay una expiación individual.

Escribieron los sabios que no se dificulta a los arrepentidos, el camino para separar sus transgresiones, y el sabio debe ofrecerles una forma de reparar sus faltas, que los acerque y no los aleje.

4. Hay acciones que se consideran como si ayunaría: -A- El incremento del estudio de la Torá, ya que la Torá es como un altar de expiación, y si no tiene un tiempo fijo de estudio lo fija, y si estudiaba una hora, estudia dos, etc.

-B- El ayuno de conversación tiene más valor que el ayuno de comida, ya que además de no dañar al cuerpo, se puede salvar de muchas transgresiones que se cometen a través de la palabra.

-C- Cuando desea mucho comer o beber se abstiene de ello, y al sobre ponerse a su apetito, aflige a su cuerpo (K.H.)

5. Aunque dijimos que un sabio no debe ayunar, de todos modos debe incrementar su estudio, y poner esfuerzo en el cumplimiento de Mitsvot, que en esta época son difícilmente cumplidas.

Capítulo 37

otras leyes de los ayunos

1. Quien ayuna y puede tolerar el ayuno, se llama "santo" y aquel que no puede tolerarlo, ya que es débil o enfermo (Sh.A.571).
2. Un sabio no corresponde que ayune para que no se produzca un debilitación en sus actividades en el estudio y servicio de la comunidad, salvo en el caso que la congregación ayune para no apartarse de ellos y a los maestros de niños se aplica la misma ley que para los sabios (Ibid).
3. Cuando se decreta un ayuno por cualquier desgracia, no se decreta en un principio un jueves, incluso en un lugar donde la mayoría son no judíos, debido a que se va a adquirir mucha comida para la noche y para las comidas de Shabat, y la compra desmedida puede alterar la estabilidad del mercado. Pero si se empieza el lunes se va a hacer pública la causa de la compra antes del jueves y se sabe que por el ayuno se compran más alimentos. (Cebush - Sh.A.572).
4. Es apropiado no saciarse en años de hambruna, y no se no mantiene relaciones conyugales, exepcto el día en que la mujer se purifica en la Mikve. Aquellos que carecen de hijos pueden mantener relaciones conyugales en años de hambruna. (Sh.A.574).
5. Todo aquel que se aparta de la congregación, no ve su consuelo, y todos aquellos que sufren con ellos gozarán en su consuelo. (Ibid).

Al Hashulján

1. Cuando una persona ayuna debe cuidarse del mal humor y el enojo, y si el hambre le ocasiona enfadarse, es preferible que no ayune. (K.H.J.571-3)

2. Si un individuo piensa ayunar por una desgracia, y antes de recibir el ayuno, se le informa que ya pasó, no debe completar el ayuno.

Capítulo 36

Januca, Purim, y días en los que no se dice Tajanun que se encuentran en los que se prometió ayunar

1. Si una persona prometió ayunar una determinada cantidad de días, y entre ellos se encuentran Shabatot, lamim Tovim, Rosh Jodesh, Januca, pUrim o la víspera de Iom Kipur. si recibió el ayuno, no necesita liberarse de la promesa. Mas si hizo votos de ayuno, un sabio debe liberarlo de la promesa, y trata de hacerlo consiguiendo su arrepentimiento, preguntándole ; si hubieras prestado atención que estos días caen en los días de ayuno hubieras ayunado? y lo libera del voto (Si no lo liberan del voto debe ayunar de acuerdo a todas las opiniones, y según mi parecer debe ayunar para ex piar su ayuno (Sh.A.570. M.A.B.H).
2. Si juró ayunar una cierta cantidad de días , y entre ellos Shabat, Iom Tov, etc el juramento recae, ya que están incluidos en la prohibición general de la cantidad de días que prometió ayunar. Pero, si jura expresamente ayunar en Shabat o Iom Tov no recae el juramento, y es posible de ser azotado, al pronunciar un juramento en vano. Si juró ayunar en januca o Purim, recae el juramento, ya que la prohibición de ayunar en estos días es sólo rabínica. Lo mismo se aplica a la víspera de Iom Kipur y Rosh Jodesh, aunque de acuerdo a Ramban la prohibición es de la Torá (Ibid).

- sólo si se comprometió a ayunar, pero sin prometerlo, mas si prometió ayunar debe cumplir su voto (Ibid).
5. Quien prometió ayunar determinada cantidad de ayunos, puede diferirlos hasta los días cortos del invierno, y puede "tomar prestado" un día largo y "pagar" un día corto (Ibid).
 6. Hay quien dice que dos días y dos noches seguidas son equivalentes a cuarenta ayunos no sucesivos.
 7. Quien ayuna un ayuno por un mal sueño en Ion Tov, en Jol Hamoed, en Rosh Jodesh, en januca, en Purim o en la víspera de Iom Kipur debe ayunar otro en día por el día que ayunó, como aquel que ayuna un ayuno por un mal sueño en Shabat (Ibid).
 8. Si el aniversario de fallecimiento de sus padres es en Adar y el año es bisiesto, ayuna el segundo Adar. Se ayuna sólo el día del fallecimiento y no el día del entierro (ibid).
 9. Si el aniversario cae en Shabat o en Rosh Jodesh se difiere el ayuno al día siguiente. Quien prometió ayunar un determinado número de ayunos seguidos, y entre ellos hay un ayuno fijo, de todos modos forma parte del número de ayunos (Ibid).
 10. Todo aquel que ayuna, cualquiera sea la causa del ayuno debe mantenerse serio y afligido, y no comportarse con frivolidad y ligereza.

Capítulo 35

Quien ayuna por una calamidad

1. Un individuo que ayuna para prevenir cierta desgracia y está ya pasó o por un enfermo, y éste se curó deben cumplir todos los ayunos que prometieron. Pero la congregación si ayuna antes de mediodía no debe completar el ayuno y si los sabios de la mayoría de la congregación desean completar el ayuno, lo individuos no pueden separarse de su decisión (Sh.A.569).

Capítulo 34

Votos de ayunos

1. Si prometió ayunar determinado día y olvidó y comió, lo completa se abstiene de comer en lo que resta del día. Lo mismo se aplica si se trató de un ayuno por mal sueño, un ayuno de toda la comunidad o un día que suele ayunar como el aniversario de fallecimiento de sus padres. Pero si prometió ayunar uno o varios días, y cuando empezó a ayunar, olvidó y comió, perdió su ayuno y debe ayunar otro día (Hay quienes toman una posición más estricta, que incluso cuando prometió ayunar un día determinado y debe completar el ayuno, de todos modos debe ayunar otro día (Ramá- Sh.A. 568).
Si comió Kazait o tomó un Reviit después del alba perdió su ayuno. (B.i).
2. Quien prometió ayunar diez días, y cuando empezó a ayunar se le presentó una comida de Mitsvá o por alguna otra causa desea comer, puede "tomar prestado el ayuno, y pagarlo en otra oportunidad, siempre que no lo haya recibido el día anterior en Minjá, mas si lo recibió en Minjá ya se denomina determinado de ayuno y no puede "tomarlo prestado". Ramá agrega que más aún si dice que un determinado día va a ayunar, no puede pagarlo. (Sh.A.568).
3. Quien ayuna y por descuido bendijo sobre un alimento, y recuerda el ayuno, come menos de un Kazait por la bendición, y no pierde el ayuno. (B.I) (Al Hashulján- ver Saharé Ezra la parte cap 15, donde escribimos que únicamente se aplican estas palabras a un ayuno individual , pero en un ayuno que fue decretado por nuestros sabios no come).
4. Un ayuno por un mal sueño no puede "Tomarse prestado", ni un ayuno de la comunidad. (Sh.A.568. Ramá).
Hay quienes sostienen que si sufre mucho en su ayuno puede redimirlo con dinero (por la suma de doce Peshitín B.h) Lo mismo hace si por otros motivos se ve forzado a comer, y

11. En día de ayuno se paran al lado del oficiante dos personas que dicen ruegos de perdón. (Selijot) (Sh.A.566)
12. En todo día de ayuno los Cohanim bendicen a la congregación en la oración de Minja, con excepción de Iom Kipur (Ibid)

Capítulo 33

Probar y enjuagarse la boca un día de ayuno

1. Quien se encuentra en ayuno puede probar hasta un Reviit de con líquido, si escupe lo que prueba, y en Iom Kipur y Tishá Beav está prohibido. (Sh.A.567).
Ramá agrega que hay quienes prohíben en todo ayuno (Ibid).
2. Hay quien es dicen que no se permite tomar Reviit de una sola vez sino tomando pequenos sorbos y escupiendo, y otros opinan que puede tomar incluso Reviit de una sola vez con la condiión que pueda asegurar que no us se trago nada (Ibid).
3. Quien acostumbra a enjuagar su boca a la Mañana, no es apropiado que lo haga en un día de ayuno (Ibid) (incluso si se trata de menos de un Reviit, así se deduce de las palabras del Sh.A. y B.H. explica que esto se aplica a enjuagarlas con más de un Reviit de agua).

sólo su grasa y su sangre, ahora quien ayuna entreg a su grasa y su sangre, etc. (Ibid).

5. Un individuo no dice los Trece Atributos de Misericordia en las oraciones, pero puede decirlos con la mediodia de la lectura de la Torá. No se dice de noche antes de medianoche ningún pedido de gracia, ni los Trece Atributos de Misericordia, salvo la noche de Iom Kipur. (M.A.B.H).
6. Quien ayuna y anuncia que ayuna para vanagloriarse es castigado (Sh.A.565) Incluso si le preguntan si ayuna, dice que no ayuna, mas si le insiten para que coma, y no puede evitar la insistencia de otro modo, dice que ayuna. (B.H. Taz, M.A) Contó Rabi jidá que Rabi laacov Kuli ayunó tres días seguidos, y el tercer día después del mediodia fue por asuntos de negocios a la casa de una persona que le ofreció café, y bebió, para que no sienta que ayuna.
7. Si el oficiante terminó la Bendición de "Goel Israel", y olvidó "Anenu" no vuelve a repetirla sino la dice en "Shomea Tefila" (Ramá 119) y termina la bendición M.A.y ver (SmKHG) si dijo sólo "Shomea Tefilá" cumplió con su obligación Si olvidó también de agregar "Anenu" en Shomea Tefilá" no debe volver de la misma manera que el individuo no debe volver (B.H. y hay quienes discuten esta opinión).
8. Cuando se decreta un ayuno para evitar que una desgracia caiga sobre la comunidad, se acostumbró que el oficiante diga "Anenu" entre "Goel" y "Rofé" en Shajarit y en Minjá, y se lee "Vaiejel" incluso cuando cae lunes o jueves (Sh.A.566).
9. No dice el oficiante "Anenu" como bendición por si mismo si no hay diez personas que ayunan en la sinagoga, y para ser oficiante debe ayunar. (Ibid).
10. Hay quien dice que no lee la Tora en un día de ayuno alguien que no ayuna. (y aunque sea llamado a la lectura de la Torá, debe abstenerse de hacerlo, ya que su bendición sería hacha en vano (B.H.y B.I. 135) Si el Cohén no ayuna sale del Beit Hakneset, para evitar ser llamado.
Si hay otro Cohén no debe salir, sólo pide del Jazaán que no lo llame (Sh.A.556 - B.H).

Mas si se acostó a dormir no vuelve a comer o a beber, salvo que haya condicionado previamente a que está dispuesto a seguir comiendo o debiendo. Ramá agrega que no es necesario condicionar que pueda seguir bebiendo, ya que por lo general la persona piensa beber si es necesario. (Mas se acostumbra condicionar incluso para beber, y escribió Maguén Abraham que todo depende de la persona, si acostumbra beber durante la noche no necesita condicionar (Radbaz).

Capítulo 32

Leyes de la oración "Anenu"

1. Los individuos dicen "Anenu" en "Shomeá Tefilá", tanto se trate de un ayuno individual o de toda la congregación. Así también el oficiante en su oración en silencio dice "Anenu en Shomea Tefilá" (Sh.A.565).
2. Si olvida decir "Anenu" no vuelve a repetir la oración. Si recuerda antes de dar tres pasos atrás, dice "Anenu" sin terminar la bendición. (B.H).
3. Hay quienes dicen que los individuos dicen "Anenu" sólo en la oración de Minjá, ya que quizás no pueda completar el ayuno, y resulta que dice mentiras, mas el oficiante dice incluso en Shajrit, ya que seguro que parte de la congregación completará el ayuno.

En los cuatro ayunos también los individuos dicen "Anenu" en Shajarit, ya que aunque no puedan completar el ayuno, de todos modos corresponde decir "en el día de nuestro ayuno". (Sh.A.565).

4. Es bueno decir después de "Elokai Netsor", cuando el Beit Mikdash existía un pecador traía un sacrificio, y se sacrificaba

acerca de la validez de la aceptación para todos los ayunos, por lo tanto corresponde hacer una nueva aceptación para cada ayuno.

9. Si ayunó durante el día y al llegar la noche decide volver ayunar al día siguiente, aunque no coma de noche y no interrumpa el ayuno, de todos modos no se considera que ayuna al día siguiente, ya que no recibió el ayuno en Minjá. (Sh:A.564).
10. Se puede ayunar un ayuno de varias horas, en el caso que no comió durante el día al estar ocupado en sus asuntos, y decide completar el ayuno, se considera que ayuna esas horas, ya que recibió el ayuno antes del comienzo del mismo y dice "Anenu". (Ibid) Hay quienes piensan que este ayuno de horas también debe ser recibido desde el día anterior, y se llama ayuno de horas, cuando desde el anterior recibió ayunar hasta mediodía y luego se arrepintió y completó el ayuno, a que pensó ayunar desde el mediodía en adelante y al día siguiente se arrepintió y no comió ni sijuiera en la primera mitad del día.
11. Si recibió tanit hasta el mediodía, y comió después o comió hasta el mediodía y ayunó de ahí en adelante, no se considera ayuno para decir "Anenu", pero se considera ayuno para cumplir su promesa. (Ibid).
12. Si se decreta un ayuno para toda la congregación, los individuos no tienen que recibirlo en las oraciones, sino el oficiante la anuncia y se considera recibido. Hay quienes sostienen que esto tiene vigencia sólo en Israel cuando existe el poder de hacer cumplir los decretos, pero en el exterior es necesario que los individuos acepten el ayuno. (Ibid).
13. Quien promete que si no viaja a determinado lugar va a ayunar, no se considera que recibe ayunar, mas si promete que en caso de no cumplir cierta Mitsvá o si no salva de cierta desgracia va a ayunar, se considera que recibió el ayuno (Ibid).
14. Quien pensó recibir el ayuno fuera de la oración de Minjá o incluso expresó verbalmente su voluntad, no se considera que recibió el ayuno. (Sh.A.563).
15. Todo ayuno en el que se puede comer de noche, puede comer hasta el alba, si no se acostó a dormir.

Capítulo 31

Aceptación de un ayuno

1. Todo ayuno debe completarse hasta la salida de tres estrellas medianas o hasta que la luna ilumina con fuerza sobre la Tierra, y si piensa comer antes no dice "Anenu" (Sh.A.562) Ramá sostiene que se dice "Anenu" aunque no complete el ayuno hasta la noche.
2. Hay quien sostiene que aquel que suele ayunar los diez días de Teshuvá (entre Rosh Hashaná e Iom Kipur), por cuanto no recibe el ayuno en la oración. no necesita completarlo hasta la noche, sino hasta que sale de la sinagoga. (Ibid).
3. Una persona que recibió el ayuno la víspera de Shabat debe ayunar hasta la salida de las estrellas, salvo que haya explicitado al recibir el ayuno, que va a ayunar sólo hasta la salida de las estrellas.
4. Un ayuno por un mal sueño , lo completa hasta la noche, incluso la víspera del Shabat (Ibid).
5. Todo ayuno que no se recibió cuando aún era de día, no se considera ayuno. (y no dice "Anenu" y si prometió ayunar un día, no cumplió con su promesa).
Mas hay quien sostiene que dice "Anenu" y a mi parecer así hay que conducirse en un ayuno individual.
Todos acuerdan que un ayuno por un mal sueño no debe ser recibido el día anterior. (Ibid).
6. Se recibe en la oración de Minjá en la bendición de Shomea Tefilá" o al terminar su oración, antes de separarse de su lugar, diciendo "Prometo ayunar mañana, Sea Tu voluntad que sea aceptada mi oración, en el día de mi ayuno". Si no formuló la aceptación, del ayuno verbalmente, sino solo meditó en dichas palabras, con la condición que haya pensado estas palabras en el tiempo de la oración de Minjá. (Ibid).
7. Si recibió ayunar tres o más días durante los días y comiendo de noche, es suficiente la aceptación que hizo una vez, para todos los ayunos (Ibid).
8. Si alguien recibe ayunar tres o más días no seguidos, hay dudas

Kadish deuh Atid Lejadlta Alma, , a Ata Kadosh hasta el final, Shir Hamaalot Beshuv Hashem et Shivat Tsión, Kadish, Barejú y Alenu,

2. En Shajarit antes de llegar al Beit Hakneset se coloca Tefifin y dice todo el Kiriát Shemá, se saca los Tefilim, y va al Beit Hakneset. Antes de empezar las oraciones se acostumbra en Siria, a leer un poco de lamentaciones, hasta que se reúna toda la congregación, y se dice la oración diaria como de costumbre, mas se omite "Shirat Haiam", y en su lugar se dice "Haazinu". Después de la repetición de la Amidá, se dicen las lamentaciones en el orden que aparecen en los libros, luego Kadish Lejadatá Almá, se saca el Sefer Torá, se dice "Kinat al Hejali y" saper imré Shefer,

se llaman a tres personas a la Tora, y se lee "Parashat "Ki Tolid". Las tercer persona que sube a la Torá, lee la Haftara en Irmiahu (Jeremías) "Asof Asifan", bendice la bendición anterior y al final bendice "Tsur kol Olamim", "Rajem Al Tsión," "Samjenu H' Elokenu Be Eliahu Hanavi hasta el final, y finaliza "Maguén David". Se vuelve el Sefer Torá, y finaliza "Maguén David". Se vuelve el Sefer Torá a su lugar, se dice "Ashré", "Uba Letsión Goel" sin decir "Ani Zot Briti", y lo que que sigue , se dice todo "Eija", luego "Ata Kadosh" y "Kadish Titkabel", se dice Beit Iaakov, el salmo del día, "Kadish Yehé Shelama", y "Kave-hasta el final. Los Cohanin no bendicen a la congregación.

3. En Minjá se viste el Talit y se colocan Tefilín, se dice "Lamenatseaj Al Haguitit" y "Jatsi Kadish".

Se saca el Sefer Tora, se llaman a tres personas a la Torá, y se lee "Parashat Vaiejel", no se dice Kadish ni Haftará después de la lectura de la Torá. El Jazán dice Kadish, se reza Shmoné Esré, y agrega "Najem" y "Anenu". Los Cohanim Bendicien a la congregación, se dice Kadish Titkabel" se dicen versículos de consuelo, "Shir Hamaalot Be Shuv H' et Shivat Tsión, "Kadish Yehé Shehamá", y Alenu Leshabeaj.

Beit Hamikdash, se desgarran nuevamente, y cada desgarradura debe ser de por lo menos un Tefaj, (unos diez cm) y si llega desde el desierto y ve primero a Beit Hamikdash Tefaj, y luego al ver a Jerusalem agrega un poco a la desgarradura anterior (Ibid).

5. Si se desgarró por una de las ciudades de Judea, no vuelve a desgarrarse por las demás ciudades, salvo por Jerusalem, que vuelve a desgarrarse otra desgarradura y si se desgarró por Jerusalem en un principio, no vuelve a desgarrarse por otras ciudades. (Ibid).
6. Todas las desgarraduras las efectúa con su mano y parado. Desgarran todas las ropas que viste hasta llegar al pecho, y no las vuelve a unir con un buen cosido, pero puede hilvanar con un cosido no derecho. Si estuvo en Jerusalem y vuelve dentro de los treinta días, no vuelve a desgarrar sus ropas, y si fue después de treinta días vuelve a desgarrarlas. Lo mismo corresponde en relación a las demás ciudades de Judea y al Beit Hamikdash. (Ibid).

Capítulo 30

Oraciones de Tishá Beav y costumbres de Siria

1. La noche de Tishá Beav, se lee "Parshat Haazinu", Eija (Las lamentaciones de Jeremías), y se reza Arvit. Si cae en Motsaé Shabat dice "Havdalá" en "jonen Hadaat", agrega "Najem" y "Anenu".

Si las omitió, no vuelve a rezar. No se dice la bendición de "Sim Shalom" según lo indican los libros de oraciones. Después de la "Shmoné Esré" de Arvit, se dicen kinot (Lamentaciones),

7. Si Tishá Beav cae en Shabat y se lo difiere al domingo y se presenta ese día una circuncisión, el padre del niño, el mohel y el Sandak (quien sostiene al niño) rezan Minjá temprano y no deben completar el ayuno, ya que para ellos es un día festivo (Ibid).

Capítulo 29

Recordación de la destrucción del Templo

1. Desde que se destruyó el Beit Hamikdash, decretaron nuestros sabios que no se pinte por completo una casa, se deja un lugar de la pared de una amá por una amá (amá [unas 50 cm) sin pintura cuando se compra una casa pintada, no es necesario sacar el color en una de sus paredes (Sh.A.560)
2. Se decretó También que no se toquen instrumentos musicales, y está prohibido escucharlo. Incluso cantar Tomando vino está prohibido. Mas todo Israel acostumbró a decir canciones de alabanza y agradecimiento al Santo Bendito sea, tomando vino. (Ibid).
Está prohibido llenarse de risa en este mundo (Ibid).
3. Quien ve las ciudades de judea destruidas dice “Tus ciudades santas se convirtieron en desierto“ y desgarrá sus ropas. No debe desgarrarlas sino cuando llega a una distancia como la de Tsofím a Jerusalem (Ibid Rama).
4. Quien ve a Jerusalem destruida dice : “Tsión se convirtió en desierto, Jerusalem está desolada, y desgarrá sus ropas. Cuando ve el Beit Mikdah, dice: Nuestro santuario y nuestra gloria, en la cual Te alabaron nuestros padres fue consumido por el fuego, y lo máspreciado, fue arrasado. Desde que llega a Tsafim, comienza la obligación de desgarrar sus ropas, y luego al ver el

Capítulo 28

Tishá Beav que cae en Shabat costumbres de Tishá Beav

1. Si la noche de Tishá Beav es Motsaé Shabat, cuando uvo fuego bendice "Meoré Haesh", y no bendice sobre las especies aromáticas. Cuando termina Tishá Beav hace Havdalá y bendice sobre el vino, mas no bendice sobre el fuego y las especias. (Sh.A.556)
2. En Tishá Beav, dice en "Bone lerushalaim", "Najem" en todas las oraciones del días, y "Aneno" en "Shomeá Tefilá, y si no agrega estos párrafos no debe volver a rézar. (Sh.A.557)
3. En Motsaé Tishá Beav se prendió fuego al Templo de Jerusalem hasta la puesta del sol del 10 de Av, por lo tanto se acostumbra a no comer carne, ni beber vino la noche y el mediodía del 10 de Av. (Sh.A.558).
4. Si cae Tishá Beav en Motsaé Shabat, no se dice "Vahi Noam" y se dice la Kedushá de la noche de Motsaé Shabat, durante la noche del 9 de Av y durante el día hasta el horario de Minjá, se sientan en el piso de la sinagoga. No se ilumina a la sinagoga sino se prende una vela para poder decir "Eija" (Las lamentaciones de jeremías) y las lamentaciones del día. No se dice Tajanun, ya que se llama "Fiesta" (Sh.A.559).
5. Cuando se dicen las diversas Lamentaciones, no se puede hablar, ni salir fuera del Beit Hakneset para ocuparse de otros asuntos, para evitar que saque el duelo de su mente. (Ibid).
6. Si es necesario circuncidar en Tishá Beav, se efectúa la circuncisión al terminar las lamentaciones, y hay quien espera hasta después del mediodía. Se bendice la bendiciones correspondientes sin bendecir sobre especias. Si se encuentra una parturienta que está exenta de ayunar en el lugar, bendice sobre el vino y toma de él la parturienta, con la condición que escuchó la bendición y no habló desde que escuchó la bendición y bebe del vino. Si no se encuentra alli bendice sobre el vino y le da de tomar a niños (Ibid).

5. Hay quienes acostumbran hacer Netilat Yadaim completa al finalizar Tishá Beav, ya que de día sólo hizo Netilá hasta el nudillo de los dedos, pero desde el punto de vista de la ley no es necesario.
Se debe procurar recitar la bendición de la luna (Birkat Halevaná) en Motzaé Tishá Beav con alegría en especial cuando dice "David Melej Israel jai VekaiamÇ (David, Rey de Israel, vive éternamente.") (Ibid 28).
6. Quien estaba de viaje, y desconociendo que era Tishá Beav y comió, si se entera del error hasta mediodía ayuna hasta la noche, y es bueno que ayune el 10 de Av, y se abstenga de lavarse y de mantener relaciones conyugales. Si se entera al anochecer ayuna el 10 de Av, cuidándose de todas las prohibiciones de Tishá Beav, con excepción del estudio de la Torá. (K.H.J. 558, 12).

Capítulo 27

Leyes de Tsitsit y Tefilim en Tishá Beav

1. Se acostumbra a no colocarse Tefilin, ni vestir Talit en la oración de Shajarit del 9 de Av, y sólo se viste el Talit Katán bajo sus prendas sin bendecir. En la oración de Minjá se coloca los Tefelin, y viste el Talit bendiciendo sobre ellos. (Sh.A.555) Arizal se ponía el Talit y los Tefelin en su casa, recitaba el "Kriat Shemá", y luego se dirigía al Beit Hakneset (B.H).
2. Hay quien acostumbra a dormir la noche de Tishá Beav recostado sobre el suelo, colocando una piedra bajo su cabeza (Ibid).
3. Rama agrega que si acostumbra a dormir con dos almohadas, duerme con una sola, y disminuye su honor y su comodidad en Tishá Beav en todo lo que puede. (Ibid).

- personas hablando en forma burlona, contando chistes, etc.).
13. En los lugares en los cuales se acostumbró a trabajar en Tishá Beav, se trabaja, y en el lugar en el cual se acostumbró a no trabajar, se abstiene de hacerlo. En los lugares en los cuales no se trabaja, se pueden efectuar tareas a través de no judíos, y las mismas reglas rigen en relación al comercio (Ibid) (Pero incluso en los lugares donde está permitido, desde el comienzo de Av se comercia menos que lo acostumbrado).
 14. Si hay una feria o se presentan caravanas puede comprar y vender a través de un no judío.
 15. Todo aquel que trabaja en Tishá Beav no ve señal de bendición de su trabajo, incluso en el lugar que suelen trabajar (M.A).
 16. Todo aquel que come y bebe en Tishá Beav, no verá la alegría de jerusalem, y todo aquel que se enluta por jerusalém se regocijará en su alegría sobre todo aquel que come carne y toma vino en Seudá Mafseket está escrito "su pecado estará en sus huesos". (Ibid).

Al Hashulján

1. No se va descalzo en Tishá Beav, sino se utilizan zapatos que no sean de cuero, y si toca con sus dedos zapatos debe hacer Netilat Yadaim como cuando toca zapatos de cuero (B.I.J. Devarim 21).
2. Quien tiene una enfermedad en los ojos y es necesario el lavado de los ojos como medicina, puede lavarlos sin inconvenientes. Quienes cocinan pueden enjuagar la comida como lo hacen siempre. (Ibid).
3. Está prohibido enviar regalos en Tishá Beav, salvo que se trate de pobres personas, debido a que se considera como beneficencia (Ibid 24).
4. Un enfermo que puede comer en Tishá Beav, cuando come después que comience el horario de Minjá Guedolá (12-30 hora solar que varia de acuerdo a la duración del día agrega "Najem" en el lugar de "Retzé Vehajalitzenu", y dice "Vetibne Yerushalaim ir Hakodesh Bimeerá Beyameinu, Baruj Ata A-do-nai Manajem Tsión Bebinian Yerushalaim", como el final de la bendición de "Najon" que se agrega en la Amidá, (IBid 27).

beav como lo hacen en Yom Kipur, mas están exentas de demás ayunos, pero de todos modos entonces es apropiado que no coman demasiado sino lo necesario para el mantenimiento del feto. (Sh.A.554).

3. Está prohibido bañarse tanto con agua caliente como con agua fría, e incluso poner un dedo en agua está prohibido (Ibid).
4. Se acostumbra que las mujeres no se sumerjan en la Mikvé en Tishá Beav (Ibid).
5. Si sus manos están sucias con barro o cosas por el estilo, puede lavarse, para sacarse la suciedad (Ibid).
6. Si hizo sus necesidades aunque no se haya limpiado y quiere rezar, se lava hasta el final de los nudillos de los dedos (ver Sh.A.613).
7. Después de lavarse las manos, cuando están secas, las puede pasar por sus ojos, y si tiene logañas en los ojos y acostumbra a lavarlos con agua, los lava de costumbre, ya que se considera como suciedad que está permitido sacarla. Si tiene que ir a un lugar por asuntos de MItsvá, puede entrar en el agua hasta el cuello e incluso le está permitido pasar por un lugar con agua al regresar (Ibid).
8. Hhace Netilat Yadaim a la mañana, mas sólo hasta el fin del nudillo de los dedos (Ibid).
9. Quien llega de un viaje con los pies hinchados puede lavarlos con agua, quien tiene costras en la cabeza puede untarla con aceite (Ibid).
10. Una persona de duelo, un excomulgado en Tishá Beav cuando caminan por un camino interurbano pueden calzar zapatos, y cuando llegan a la ciudad se descalzan. (Ibid).
11. Hay quien sostiene que en Tishá Beav, no se duerme en la misma cama con su mujer, y es aconsejable conducirse así. Si Tishá Beav cae en Shabat todo esto está permitido (Ibid).
12. No se saluda a su compañero en Tishá Beav, y a las personas ignorantes que saludan ignorando la prohibición, se les puede contestar delicadamente con seriedad. (Ibid) Hay quien dice que no se pasea en Tisha Beav, para no llegar a comportarse con frivolidad (y por supuesto que no se reúnen grupos de

en Shabat, pero puede vestirlas en la noche del Shabat, por ejemplo y luego se las saca, y el Shabat por la mañana viste otras ropas de manera que no se nota que parepara en Shabat para los días de semana (Ibid 6).

6. Hay quienes permiten el lavado de ropa de pequeños hasta la edad de tres años, mas deben cuidarse de lavar mucha ropa junta y no deben hacerlo en público. (Ibid 6).
7. Conviene abstenerse de coser o bordar ropa desde el comienzo del mes, salvo que se trate de una profesión y le sea necesario para mantenerse (Ibid 9-10-11).
8. No se cortan las uñas en la semana que cae Tishá Beav y la víspera del Shabat anterior a Tishá Beav está permitido Asimismo si las uñas sobresalen de la carne pueden cortarse incluso en la semana que cae Tishá Beav (Ibid 13).
9. En Seudá mafseket puede comer un guisado que se suele preparar con dos alimentos, como arroz con lenteja o arroz con aruejas. Frútas frescas puede comer cuantas quiera, mas corresponde disminuir sus placeres en está comida (Ibid 19).

Capítulo 26

rohibiciones del 9 de Av

1. Está prohibido en Tishá beav, bañarse, untarse el cuerpo, calzar zapatos de cuero y mantener relaciones conyugales. Está prohibido además, el estudio del Tanaj (Biblia), la Mishná y el Talmud debido a que las leyes de D-s son rectas y alegran el corazón, como las tragedias relatadas en el libro de jeremías (y si hay versículos de consuelo los saltea) (Sh.A.554).
2. Mujeres embarazadas y que amamantan deben ayunar en Tishá

los preparativos de un casamiento, etc, pero puede ocuparse normalmente de estos asuntos si no los puede adquirir después de Tishá Beav, puede hacerlo. Asimismo algo que va a poder adquirir después del 9 de Av, pero ahora está más barato, puede comprarlo ahora. (B.I.J Ovarimz).

2. Una construcción, si no es indispensable no la empieza en Rosh Jodesh, y si la empezó antes no debe interrumpirla.

Si es indispensable, o puede ocasionar perdida o peligro demorarla, puede empezara desde Rosh Jodesh Dibujos y adornos en los edificios, aunque haya empezado a hacerlos antes de Rosh Jodesh, de todos modos detiene la labor desde Rosh Jodesh hasta Tishá Beav, a incluso a través de un contratista es bueno abstenerse, La extensión de una casa como lujo también hay que detenerla.

Una sinagoga puede construirse aunque sea en la víspera del 9 de Av , e incluso se pueden efectuar en ella dibujos, y demás trabajos necesarios para mejorar la estética del edificio (Ibid 3).

3. Apesar que la ley sólo prohibió los casamientos desde el principio del mes hasta el 9 Av, de todos modos se acostumbró a prohibir desde el 17 de Tamuz, pero está permitido llevar a cabo compromisos. (Ibid4).
4. Está prohibido organizar fiestas con bailes durante las tres semanas desde el 17 de Tamuz hasta el 9 de Av, y conviene advertir a los músicos que no toquen ni siquiera entre no judíos. Si se teme que al abstenerse van a provocar odio, o necesitan el dinero para alimentarse, pueden tocar en lo de no judíos hasta Rosh Jodesh, y el mismo 17 de Tamuz se abstienen de Tocar. (Ibid 5).
5. De la misma manera como está prohibido lavar en la semana que cae Tishá Beav, está prohibido vestir ropas lavadas anteriormente, por lo tanto para poder usarlas, viste las ropas lavadas una hora antes que empieze la semana en lá que cae Tishá Beav y luego se las saca y las vuelve a vestir en la semana que cae Tishá Beav.

Si olvidó de vestir las en los días laborables no puede hacerlo

- guisados“ (si su consistencia es diferente) (M.A). Una comida compuesta de dos alimentos está prohibida, salvo que sea la forma en la que fue preparada todo el año (Ibid).
13. En seuda Mafseket se acostumbra a comer panseco y tomar agua (Ibid) Hay quines acostumbran a untar el pan con ceniza (Rama), y se acostumbró a sentarse en el piso (Ibid). De acuerdo a la Cabalá hay que interrumpir con una ropa entre sus ropas y el piso (B.I).
 14. Hay que evitar que tres personas se sienten juntas para que no estén obligadas a decir Zimún (Sh.A.552).
Si se sientan tres personas juntas no hacen Zimún. (M.A).
 15. Todas estas leyes se refieren a Seudat Mafseket cuando no tiene la intención de comer otra comida posteriormente, y cuando se encuentra después del mediodía mas si todavía no es mediodía o después del mediodía pero tuvo la intención de comer otra comida, no sigen estas leyes (Iid).
 16. Si una persona tomó sobre si misma la obligación de ayunar todos los lunes y jueves del año y la víspera del 9 de Av cae lunes, puede anular el voto, o deja de lado el ayuno y lo paga en otra oportunidad. Lo mismo hace si la víspera de Yom Kipur cae en lunes. Si ocurrió que ayunó la víspera de Tishá beav un ayuno por un mal suéno, escribe Ramá que ayuna hasta después de Minjá, y entonces come Seudat Mafseket antes de la puesta del sol. (Ibid).
 17. No se dice Tajanun la víspera de Tishà´beav en Minjá debido a que se llama día festivo. Si es Shabat no se dice “Tsidkatja Tsedek“ (Ibid).
 18. Quien comió Seudá Mafseket puede seguir comiendo, sino dijo explícitamente que comenzaba a ayunar. (ShA.553).
 19. No hay diferencia entre la noche y el día del 9 de Av y desde la puesta del sol comienza el ayuno. (Ibid).

Al Hashulján

1. Lo que se dijo que hay que disminuir la compra y venta de artículos se refiere a lo relacionado a asuntos de alegría como

4. Si cae Tishá Beav un domingo o en Shabat y si se posterga para el domingo está permitido cortarse el cabello y lavar tanto antes como después del ayuno, y hay quien sostiene que se debe toda la semana anterior, excepto el jueves y el viernes (Sh.A.551)
5. Está prohibido que judías laven ropa para no judíos esta semana. Está prohibido vestir ropa nueva de todo tipo (Ibid).
6. Hay quienes permiten comer durante la semana comida que quedó de la comida de Shabat, por cuanto ya se permitió para Shabat, continúa permitida, (B.I).
7. Hay quienes piensan o que acostumbran a no comer carne en estos días, puede comer un guisado en el cual se cocinó carne, y no pueden comer carne de res, carne salada, vino efervescente, mas puede tomar vino de Havdalá y Birkat Hamazón (Sh.A. 551).
8. Todo aquel que come carne en un lugar donde se acostumbró a prohibir, se considera que traspasa una prohibición rabínica, y se hace merecedor a ser mordido por una víbora. (Ibid).
9. Está prohibido cortar cabellos de la cabeza y de cualquier parte del cuerpo, salvo cortar del bigote o la barba todo lo que moleste al comer (Ibid).
10. Es bueno abstenerse de decir "Shehejyanu" desde el 17 de Tamuz hasta Tishá beav sobre un fruto nuevo o una nueva prenda, pero si se le presenta el rescate de un primogénito (Pidión Haben), dice "Sheejeianu" y no desperdicia la oportunidad. También en una ceremonia de circuncisión dice "Sheejeianú". (Ibid)
11. En los Shabatot puede bendecir "Shehejyanu" (Lebush). En los escritos del Arizal está prohibido bendecir "Shehejyanu" incluso en Shabat. Y si cae el 17 Tamuz en Shabat y es diferido, está permitido bendecir de acuerdo a todas las opiniones (M.A.T - B.I)
12. La víspera de Tishá Beav está prohibido cocinar dos guisados (para seuda Mafseket, la comida anterior al ayuno) incluso un mismo alimento cocinado en dos cocerolas, se denomina "dos

El tres de Tishré fue asesinado Guedaliá Ben Ajikam, terminandose el último remanente de independencia judía en la Tierra de Israel y el diez de Tevet los babilonios cercaron a Jerusalém.

2. Es importante cuidarse en especial en los días de ayuno de no ser presa del enojo. (K.H.j 549.11)
3. Una mujer desde los doce años y un varón desde los trece deben ayunar (Sh.A.651). De todos modos no se ofrecen a niños que no deben ayunar golosinas y manjares para educarlos. (K.H.J.91)
4. Personas débiles y ancianos que el ayuno puede dañar de acuerdo a la opinión médica están exentos de ayunar el 3 de Tishré, el 10 de Tevet y el 17 de Tamuz (Ibid 6).

Capítulo 25

Leyes de la semana en la que cae Tishábeav y víspera de Tishá Beav

1. Desde que entra el mes de Ab, se disminuye la alegría, y se tratan de evitar juicios con no judíos, ya que es tiempo desfavorable, para el pueblo de Israel. (Sh.A.551) y es conveniente diferir el juicio hasta el mes de Elul (B.H).
2. Desde Rosh Jodesh Ab hasta el ayuno hay que reducir la compra y venta de artículos y la ocupación en asuntos que preceden alegría como construcción de una casa, mas si una pared se derrumba, a pesar que le produce alegría reconstruirla, la puede volver a levantarla. (Ibid)
3. La semana en la que cae Tishá Beav está prohibido cortarse el cabello, lavar la ropa, aunque no desee vestirla sino después de Tishá Beav, y tenga sólo una prenda. E incluso está prohibido vestir ropas limpias lavadas antes y tender cubrecamas, manteles, etc. (Sh.A.551)

Capítulo 24

Leyes de Tishá Beav y demás ayunos

1. Se debe ayunar el 9 de Av, el 17 de Tamuz, el 3 de Tishre, y el 10 de Tevet, debido a que trágicos acontecimientos azotaron a nuestro pueblo. (Sh.A.549) Quien por error comió en uno de estos días, ayuna un lunes y un jueves y el lunes siguiente (Maharil, B.H.).
2. A pesar que el Nueve de Tamuz se abrió la muralla de la ciudad en la época del Primer Templo, por cuanto en la época del Segundo Templo se hicieron brechas en la muralla, el 17 Tamuz, nuestros sabios decretaron el ayuno en recuerdo del nefasto acontecimiento el 17 Tamuz, debido a que otorgaron mayor importancia a la destrucción del Segundo Templo. (Ibid) y no desearon decretar otro ayuno el 9 de Tamuz, para no importunar al pueblo (Rambán- B.H.)
3. Todas las personas deben ayunar estos cuatro ayunos, mas mujeres embarazadas o que amamantan no deben ayunar en los tres últimos ayunos, pero en Tisha Beav, deben completar el ayuno como las demás personas. (Sh.A.500).
4. En el Shabat anterior al día de ayuno anuncia el oficiante el ayuno, excepto el ayuno de Tishábeav, Yom Kipur, y el ayuno de Ester, previo a Purim.

Al Hashulján

1. **Cinco desgracias ocurrieron a nuestros padres el 17 de Tamuz. Se rompieron las Tablas de la Leyes se dejó el sacrificio Diario, se abrió una brecha en las murallas de la ciudad, Apostemos quemó la Torá, se colocó un ídolo en el Templo.**
En Tishá Beav : Se decretó que la generación del desierto no iba a entrar en la Tierra de Israel, se destruyó el Primero y Segundo Templo, la ciudad de Betar fue capturada, y jerusalém fue arrasada.

11. Se acostumbra a no cortarse el cabello hasta Lag Baomer ya que entonces cesaron las muertes. No se corta el cabello hasta el día 34, por la mañana, y si Lag Baomer cae un viernes se puede cortar el cabello para honrar el Shabat (Ibid).
12. Hay quienes suelen cortarse el cabello en Rosh Jodesh Iyar, mas cometen un error (Ibid 495).
13. Está prohibido ayunar en Motzaé Shabuot (Ibid 494) (ya que entonces se traían los sacrificios particulares de Shavuot Lebush).
14. No se dice Tajanun desde el comienzo del mes de Siván hasta el 8 del mes es decir hasta Isru jag (día posterior de la fiesta de Shavouot en la Diáspora) (Rama) y según Pri Jadash se acostumbra a no decir Tajanun hasta el 12 de Siván inclusive, ya que hasta entonces se podían hacer los sacrificios relativos a Shavuot.

Al Hashulján

1. Se acostumbra que el oficiante bendice en un principio, y quien desea bendecir y contar por su cuenta, debe tener la intención de no cumplir con la obligación de la cuenta del onel al contestar "Amen" a la bendición del oficiante.
(Beit Hajejira 89-7)
2. Se acostumbra festejar el día de Lag Baomer, que el aniversario del fallecimiento de Rabí Shimón Bar Yojay, y no se dice Tajanun. Hay quienes acostumbran estudiar con Minian, cuentos acerca de Rabí Shimón Bar Yojay, que se encuentran dispersos en el Talmud y en el Zohar, y es una linda costumbre Hay quienes suelen peregrinar a Mirón, donde se halla la tumba de Rabí Shimón Bar Yojay, y aquellos que participan en el peregrinaje deben conducirse con seriedad y respeto. (Ibid 20).

4. Si le preguntan después de la puesta del sol, en que día de la cuenta del Omer se cuenta, contesta ayer fue el día x , ya que si contestaría cual es la cuenta del día no va a poder volver a contar bendiciendo. Pero antes de la puesta del sol por cuanto todavía no es tiempo de contar el Omer, puede decir el día sin inconvenientes (Sh.A.489).
5. Cuando llega el horario de la cuenta del Omer no puede comer hasta que cuente, y aunque haya empezado interrumpe para contar Mas si empezó a comer antes del horario no debe interrumpir, sino termina su comida, y cuenta más tarde (Ibid Rama).
6. Si no sabe contar, y empezó a contar con la intención de terminar según lo haga su compañero, y se calló hasta que escuchó de su compañero, finalizando como él, cumplió con su obligación. (Ibid).
7. Si bendijo pensando que era el cuarto día del Omer, y recordó que era el quinto y así contó, o al revés pensaba decir que era el cuarto día y por error dijo el quinto, no vuelve a bendecir, sólo cuenta nuevamente, ya que la bendición que dijo sirve, salvo que haya pasado mucho tiempo entre la bendición y la nueva cuenta, Y si se corrigió inmediatamente cumplió con la obligación de bendición y de la cuenta. (M.A).
8. Se olvido y no contó toda la noche, puede contar de día, pero sin bendecir. Se olvido de contar un día tanto de noche como de día, los demás días los cuenta sin bendecir (Sh.A.489) y no puede ser oficiante para poder hacer que otras personas cumplan con su obligación (B.I).
9. Está prohibido comer jadash (cereales que echaron raíces después del 16 de Nisán que es el día en el que se ofrendaba el Omer, ya que si echaron raíces antes del Omer los permite hasta la noche del 18 de Nisán y en Eretz Israel hasta la noche del 17 de Nisán. (Sh.A.489).
10. No se llevan a cabo casamientos desde Pesah hasta el día 33 del omer (Iag Baomer debido a que en esa época fallecieron los alumnos de Rabí Akiba, mas se puede comprometerse Asimismo si se casa el casamiento es válido, y no se castiga al transgresor (Sh.A.493).

Tov de la Diáspora, fue presionado por la congregación para ser oficiante, y aceptó sin decirles que para un israelí no es Iom Tov, sino Iom Hamoed, puede decir en la oración "Et Iom Tov Mikra Kodesh Hazé" (Ibid).

Capítulo 23

Leyes de la cuenta del Omer (Sfirat Haomer)

1. La segunda noche de Pesaj después de la Amidá de Arbit, se empieza a contar el Omer. Si olvidó de contarlo al principio de la noche, puede contarlo toda la noche y es Mitsvá que toda persona cuente el Omer individualmente. Se cuente el Omer parado, especificando los días y las semanas (Sh.A.489). Se puede contar en cualquier idioma con la condición que entienda lo que diga. (M.A)
2. Si por error se contó con bendición cuando aún era de día en un día nublado se vuelve a contar de noche (mas sin bendecir (Sh.K.H.- B.H). Corresponde contar sólo después de la salida de las estrellas (Sh.A.489), y si por error se adelantó y bendijo durante el crepúsculo cumplió con su obligación (M.A) mas según la opinión de otros sabios incluso a priori se puede contar en el crepúsculo (B.I.Baj- Taz B.H)
3. En los lugares donde se suele rezar Arbit cuando aún es de día se cuenta el Omer. El motivo por el que se cuenta es por las personas que pueden llegar a olvidarse de contar a la noche. Al contar en esa ocasión no bendice y dice si recuerdo a la noche, voy a bendecir y volver a contar y si me olvido, ya conté los días y las semanas y cumpli con la Mitsvá. (Sh.A.489- Lebush, Abudaram-) Eliahu Rabá está en desacuerdo con el Lebush en relación a esta ley, y sostiene que sus palabras son inexactas (ver Taz, M.A.Y Maamar Mordajai).

hace Havdalá sobre el vino no bendice sobre especias y sobre fuego. Si Iom Tov cae en Motsaé Shabat, dice “Ata Bejartanu” y “todienú” (si no dice no debe repetir la Amida, ya que hace Havdalá sobre el vino, como en los demás Motsaé Shabat (Sh.A.491).

Al HAshulján

1. Si por error comenzó la Amidá de los días laborables, termina la bendición en la cual recuerda el error, y comienza “Atá Bejartanu”, como en Shabat. (Beit Habejirá 85 :)
2. Si se equivocó en Iom Tov y comenzó la bendición “Ata Kidashta” específica del Shabat, interrumpe incluso en el medio de la bendición y sigue con “Atá Bejartanu” de Iom Tov, y no repite las tres primeras bendiciones (Ibid).
3. Si no recordó el nombre de la fiesta, sino mencionó sólo que se trata de un día , y culminó la bendición específica como corresponde “Baruj Mekadesh Israel vehazemanim”, cumple con su obligación (Ibid).
4. Si rezó la Amidá de los días laborables en Iom Tov, y no recordó en absoluto al Iom Tov, si finalizó la Amida , y dio los tres pasos hacia atrás, la vuelve a empezar, mas si la finalizó y no dejó su lugar, vuelve sólo a la parte específica de Iom Tov. (Ibid)
5. Cuando cae Iom Tov en Shabat, y finaliza la bendición específica a Shabat e Iom Tov “Mekadesh Hashabat, Ve Israel Vehazmanim”, y por error omite “Shabat” diciendo sólo “Mekadesh Israel Vehazemnim”, a pesar que haya recordado al Shabat en el medio de la bendición, debe volver a rezar (Ibid).
6. Si tiene dudas si rezó Musaf, no vuelve a rezarlo, ni siquiera como “ofrendá”, ya que Musaf no se puede decir como “ofrenda”, y además no se reza oraciones como “ofrenda” en Shabat e Iom Tov (Ibid).
7. Un residente de la Tierra de Israel, que viajó al exterior teniendo la intención de regresar a Israel, y en el Segundo día de Iom

2. La primera noche de Pesaj se termina todo el Hallel, cantándolo con melodía agradable, bendiciendo al principio y al final. Así también en la segunda noche, en la Diáspora (Ibid). Así se hace de acuerdo a la Cabalá (B.H. Arizal).
3. Después de la Amidá del primer y segundo día (en la Diáspora) se recita todo el Hallel, y no se interrumpe en él, salvo las interrupciones que puede hacer en el Kriat Shemá. Si interrumpió en el medio, aunque haya interrumpido el tiempo que lleva decir todo el Hallel, no lo repite, sino continúa del lugar en el que interrumpió. (Sh.A.488).
4. Se reza Musaf y no se recuerda de acá en adelante a la lluvia, ni se pide de acá en adelante lluvia en Birkat Hashanim. (Sh.A.488).
5. El tercer día (en la Diáspora y el segundo en Israel) es Jol Hamoed y reza la Amidá de los días laborables, agregando "yaalé veivavó", y si no agregó debe volver a rezar. Así también se agrega "yaalé Veiabó" en Birkat Hamazón, y si no se agregó no vuelve a recitarlo. En Musaf se dice "Et Yom Mikra Kodesh Hazé", y en Yom Tov "Et Yom Tov Mikra Kodesh Hazé" (Sh.A.490).
6. Todos los días de Jol Hamoed y los últimos dos días festivos de Pesaj se saltan salmos del Hallel como en Rosh Jodesh (Ibid).
7. Se leen diferentes párrafos de la Torá en los diferentes días de Jol Hamoed. (Ibid 490).
8. En Shabat de Jol Hamoed, se rezan Arbit, Shajrit y Minjá de Shabat, agregando "yaalé veivavó" y se reza Musaf de Jol Hamoed con los agregados correspondientes al Shabat, diciendo "Vetiten Lanu et Iom Hashabat Hazé (no debe volver a orar) y finaliza la bendición "Mekadesh Hashabat veisrael vehazemanim", y se lee la Haftará relativa a la resurrección de los muertos. (BN.H.490).
9. No se recuerda a Pesaj en la bendición de la haftará de Shabat de Jol Hamoed de Pesaj, pero si lo hace en Shabat Jol Hamoed de Sucot (Rama 490, M.A).
10. En Motsaé Iom Tov, tanto sea Jol Hamoed o día laborable se agrega Havdalá en Arbit, como en Motsaé Shabat, y cuando

4. Se pueden comer huevos en la comida de la mañana, y hay quienes acostumbran no comerlos, puesto que se los coloca en la fuente del Seder. (Ibid).
5. Puede vestir la ropa de fiesta el Shabat después de Minjá, y se cambia la camisa con la cual comió por la mañana, ya que quizás se adhirió a ella una partícula de jametz. Si carece de camisa para cambiarse, se conforma con revisarlo bien. (Ibid 4).
6. La tercer comida de Shabat la lleva a cabo con frutas después de Minjá, y es preferible efectuarla con frutas cuya bendición es una síntesis del Birkat Hamazón. No se come mucho, para tener apetito en la noche (Ibid 5).
7. La preparación de la mesa para la noche, la comienza a hacer sólo al anochecer.
Es aconsejable dormir el Shabat después de la comida de la mañana para estar despabilado a la noche. Lo mismo se aplica a mujeres y niños. Cuando se levanta estudia Torá, y es bueno estudiar Mishná pesajim. (Ibid).

Capítulo 22

Oraciones de Pesaj

1. En las oraciones de Arbit, Shajrit y Minjá dice “Ata Bajartanu” “yaalé veiavo”, “Hoshienu”, y finaliza la bendición “Mekadesh Israel vehazemanim”, si dijo “Mekadesh Hashabat” e inmediatamente corrigió el error cumple con su obligación. Si cae en Shabat, finaliza la bendición “Mekadesh Hashabat ve Israel vehazemanim”, y en Arbit no se dice la síntesis de la Amidá. (Sh.A.487).

No se lee el Hallel cuando los comensales están adormecidos o existe un ambiente de falta de seriedad. (Ibid 481 - 484).

8. Se prepara todo de antemano para empezar el seder temprano y en la noche pueda comer el afikoman y diga hallel antes de la medianoche. Por lo tanto se apura al salir de la sinagoga con alegría para poder empezar el Seder (Beit Habejirá 95 :)
9. Se debe mantener concentrado en la santidad de la fiesta, evitando que turbios pensamientos o pasiones se mezclen con la alegría de la fiesta. Es apropiado abstenerse durante la noche de Pesaj, de conversaciones mundanas, y advierte a su familia, que se ocupen sólo de las Mitzvot de la noche y del relato de las maravillas de la salida de Egipto. (Ibid 96-97).

Capítulo 21

Leyes de Erev Pesaj que cae en Shabat

1. Se revisa el jametz el 13 de Nisán, y los primogenitos ayunan el jueves anterior. Después que revisa el jametz lo anula,
2. Se trata de preparar guisados que no se adhieran muccho a la ollas para que las pueda limpiar fácilmente (Ibid).
En nuestros días conviene usar utensilios desechables, para que pueda tirar los restos a la basura y no necesite enjuagar los platos y cubiertos que contienen jametz.
3. Se come la comidas del Shabat a la noche y a la mañana en un lugar distinto del lugar en el cual se come la comida del Seder, se sacude el mantel (es preferible usar un mantel de Nylon desechable y se lo tira a la basura después de la comida). Se limpian todas las migajas del suelo, y se arroja todo a la basura que hay en el dominio (si hay Eruv que permite el transporte) (Ibid 3).

Al Hashulján

1. Un zurdo también se reclina hacia el lado izquierdo como las demás personas: Las mujeres y los niños también se reclinan (B.I.J Tsav-28)
2. Las cuatro copas deben ser enjuagadas interiormente y exteriormente (Ibid 29).
3. Rabí jaim Plaqui prohibió fumar después del afikomán la primer noche de Pesaj, mas permitió durante la segunda noche. Esto se aplica a su época cuando todavía no se descubrió que fumar daña a la salud, pero en nuestros días muchos sabios prohíben absolutamente fumar en toda ocasión. Y todas las opiniones concuerdan que en un lugar donde se hallan otras personas, está prohibido fumar, ya que daña a su prójimo.
4. Si el mayor de la casa hace el Kidush y es anciano y débil y su voz no se escucha o se traga las palabras, o demás cosas por el estilo que impiden escuchar claramente el Kidush, del el Kidush en voz baja, para que no sienta el que recita el Kidush y no llegue a ofenderse.
Incluso en Shabat, cuando no se encuentra una copa de vino en la mano de cada uno de los comensales, como en la noche del Seder, de todos modos puede hacer así para cumplir con la obligación como corresponde. (Rav Pealim, 2a partye Oraj Jaim cap. 41).
5. A pesar que corresponde comer dos Kazait de Matzá cuando bendice "Al Ajilat Matzá", o por lo menos un sólo Kazait de una sola vez, si le es difícil, puede comerlo más lentamente, con la condición que no pase el tiempo que lleva comer media hogaza de pan. Es bueno que calcule este tiempo en unos cuatro minutos. (Jazón Ovadiá 158).
6. Un enfermo o un anciano que no pueden comer la Matzá, pueden deshacerla en pedacitos pequeños. Asimismo pueden remojarla para ablandarla. (Ibid 162).
7. Es apropiado ocuparse de Torá en la mesa, y estudiar Mishná Pesajim. Si el cansancio envuelve a los comensales es conveniente apurarse para terminar el Hallel. Se despabila a todos los comensales hasta que digan Hallel con entusiasmo.

18. Después de comer el Afikoman no se come ningún alimento (Sh.A.478), mas si puede beber (B.H).
19. Si se duerme cuando come el Afikoman, y se despierta no sigue comiéndolo. Si la minoría de un grupo se durmió y el resto sigue despierto, cuando se despiertan pueden seguir comiendo. Si se durmieron todos y luego despertaron no siguen comiendo. Si sólo se adormecieron levemente pueden seguir comiendo al despertarse. (Sh.A.478).
20. Luego se sirve el tercer vaso, y recita sobre él Birkat Hamazón y "Boré Peri Haguafen" y lo toma reclinado, teniendo la intención al pronunciar la bendición sobre el vino que recaiga también sobre la cuarta copa, y de esta manera no tiene que decir la bendición final sobre la tercer copa. No se bebe entre la tercera y cuarta copa. (Sh.A.479).
21. Después se sirve la cuarta copa se empieza "La Lano" y termina el Halel, sin decir "Haleluja" sino el Salmo 136, "Nishmat Kol Jai", Ishtabaj hasta "Medam Ad Olam, y entonces dice "lalelujá hasta"
 Melej Mehulal Batishbajot", y bebe la cuarta copa reclinado sin bendecir la bendición final. Si lo bebió sin reclinarse, debe volver a beber otra copa reclinado, bendiciendo "Boré Peri Haguafen", debido a que ya había apartado su mente de la posibilidad de seguir bebiendo. (Sh :A.480) Rama agrega que se dice "Shofj jameteja" (Arroja tu furor sobre los no judíos" antes de "lo lanu", para recordar que en esta noche D-s nos cuida, y como merito de esta fe, vendra el mesías y arrojará su furor sobre los enemigos de D-s.
22. Después de beber las cuatros copas no se toma más vino, mas puede beber agua o café (Sh.A.481).
23. Existe la obligación de ocuparse de las Halajot de Pesaj, y de la salida de Egipto, y relatar los milagros y maravillas que hizo el santo Bendito sea con nuestros padres, hasta que sea preso del sueño. Todas las leyes reactivas a la primera noche de Pesaj, rigen en la segunda noche de la Diáspora (Sh.A.483).

obligación si no pasó entre las dos veces el tiempo que lleva comer media hogaza de pan. (Ibid)

15. Sólo existe obligación de comer Matzá durante la primer noche de Pesaj, y entonces cumple con su obligación si come Kazait (unos 27 gr) (Sh.A. 475 y 486).
16. Se prepara la mesa y se come la comida festiva. Después de finalizar la comida se come de la Matzá guardando bajo el mantel un Kazait Afikoman. Todos los comensales comen un Kazait de Matzá en recuerdo al sacrificio pascual, que se comía cuando ya se estaba saciado. Se lo come reclinado y sin bendecir. se trata de comerlo antes de medianoche . (Ibid) Existe el consenso entre los sabios de las últimas generaciones que se comen dos Kazait de Afikomañ, uno en recuerdo del sacrificio pascual y otro en recuerdo de la Matzá que se comía con él.
(B.H. 477).
17. Si olvidó y no se acordó hasta que hizo "Maim Ajaronim" o dijo "vamos a bendecir", come el afikomán sin volver a bendecir, a pesar que la ley nos indica que si ya terminó su comida y efectuó Netilá de Maim Ajaronim no puede comer ni beber hasta que bendiga Birkat Hamazón, en este caso es diferente, ya que en este caso consideramos que el dueño de casa es el santo Bendito sea y este obliga a comer Afikoman antes de Birkat Hamazón, si recuerda antes de "Boré Peri Haguafen", vuelve a hacer Netilat Yadaim, bendice "Hamotzi", come Afikoman y vuelve a bendecir Birkat Hamazón, bendice "Boré Peri, Haguafen" y toma el vaso de vino. Si ya tomó el vaso de vino no vuelve a comer el Afikoman y se apoya en la Matzá que comió durante la comida, ya que todas las Matsot son Shemurot (cuidadas) desde el tiempo que se amasó, mas en los lugares en los cuales acostumbran a usar para la Matzá de Mitzvá, Matsot Shemurot desde la cosecha del trigo, y no comió de ese tipo de Matsot durante la comida, aunque no se haya acordado hasta después de finalizado el Halel, vuelve a hacer Netilat Yadaim, bendice Hamotzi y come Afikoman (Sh.A.477).

10. En la bendición "Asher buealnu" escribió Rabi Iaacov Vil cuando cae Pesaj en Motzaé Shabat dice primero "Pesajim" y luego "Zebajim", ya que el sacrificio de Yom Tov no desplazaba al Shabat, y la siguiente noche dice al revés primero "Zebajim" (que se refiere al sacrificio de Yom Tov) y luego "Pesajim" (que se refiere al sacrificio paseval) (baj- B.H.)
11. Se toma la segunda copa sin bendecir la bendición anterior ni la posterior (la bendición anterior se dice sólo en el Kidush y en la copa de Birkat Hamazón y la bendición posterior se dice sólo después de la cuarta copa. (Sh.A. 474).
12. Después de tomar el segundo vaso, hace Netila, bendiciendo, y toma las Matzot y bendice "Hamotzi".
Deja a la tercer Matzá deslizarse de su mano y bendice la Matzá partida junto con la Matzá superior "Al Ajilat Matzá" luego parte las dos Matzot juntas, y las unta con sal. Come recostado un Kazait de cada una de las dos Matzot. Si no puede comer dos Kazait juntos, come un sólo Kazait después de "Hamotzi" y otro Kazait después de bendecir "Al Ajilat Matzá". (Escribió M.A. que de todos modos se debe ingerir un Kazait de una sola vez (B.H.)).
Luego se toma un Kazait de Maror, se lo sumerge en el jaroset, y no lo deja mucho en su interior para que no se anule su gusto amargo. Por este motivo hay que sacudir el Maror del Jaroset, y bendice "Al Ajilat Maror".
Se lo come sin reclinarse, luego toma un Kazait de la tercera Matzá, y toma un Kazait de Maror y jazeret y lo pone en el interior de dos trozos de Matzá, formando un emparedado y dice "Zejer Lemikdash" (En recuerdo del Templo de jerusalem) y los come juntos reclinado. Desde que bendijo "Al Ajilat Matzá" y "Al Ajilat Maror" recaigan también sobre éste. (Sh.A.473).
13. Si carece de otra verdura para el Karpas que no sea Maror, bendice sobre él cuando la sumerge en agua salada "Boré Peri Aadamá" y "Al Ajilat Maror", y cuando sumerge en el jaroset la come sin bendecir.
14. Si sólo comió medio Kazait y luego otro Kazait cumple con su

forma : Tres Matzot se colocan una encima de la otra en la cabecera. A su derecha, abajo de las Matzot se coloca el Zroá. El huevo se coloca a la izquierda frente al Zroá. El Maror se coloca abajó, en el medio entre el Zroá y el huevo. El jaroset se pone a la derecha bajo el Zroá y el Karpas a la izquierda debajo del huevo. El jazeret se coloca abajo, en el medio entre el jaroset y el karpas, (jemdat lamion de Rabí Jaim Cohen).

9. Después que tomó el primer vaso reclinado, hace Netilat yadaim para sumergir el Karpas en el agua salada, y no se bendice en el lavado de las manos. Se toma del Karpas menos que un Kazait, bendice, y lo come sin inclinarse (B.I) (Si comió más de un Kazait existen dudas acerca si debe bendecir la bendición final y por lo tanto se abstiene de bendecir, según la norma existente que nos indica que al haber dudas en relación a las bendiciones, se adopta la posición más indulgente. (Taz, M:A) En la bendición del Karpas se tiene la intención de eximir de bendición al Maror, cuya bendición También es “Boré Peri Haadama.

Se toma la Matzá del medio, se parte en dos, y una mitad entrega a los comensales para que sea guardada como Afikomán y se coloca debajo del mantel la segunda parte la coloca entre las dos Matzot enteras, y levanta la charola con las Matzot y dice : “Ha Lajma Ania” (“Este es el pan de aflicción” hasta “Ma Nishtaná” Sh. A.473).

Inmediatamente después se sirve el segundo vaso, para que los niños pregunten porque se toma otro vaso antes de empezar la comida, cuando llega a “está es la Matzá la levanta y la muestra a los comensales, y cuando llega a “este es el Maror” hace lo mismo con el Maror.

Cuando dice “Hisheamdá” (esto es lo que apoyó a nuestros padres) cubre las Matzot, y levanta la copa hasta “Hakadoch Baruj Hu Matsileinu Miyadam” (“El santo bendito sea nos salvó de sus manos”). Y cuando llega a “Lefijaj” (Por lo tanto) levantan todos los comensales la copa hasta que llega a “Gaal Israel” (Ibid 473).

puede bendecir durante todo Pesaj- M.a) Si olvidó de decir "Shehejyanu" la primer noche, y dice la segunda noche no es necesario volver a decir "Shehejyanu" otra vez para completar la omisión de la primer noche. Si no dijo la Hagadá (el relato de la salida de Egipto) no puede cumplir la Mitzvá en otro momento. (B.h). En las últimas noches de Yom Tov se hace Kidush, pero no se dice "Shehejyanu" (Sh.A.490).

Si cae Yom Tov en Shabat dice "Vajjulu", y si cae en Motzaé Shabat, hace Havdalá en el Kidush (Bendición sobre el vino, Kidush, bendición sobre el fuego, Havdalá), y "Shehejyanu". Si olvidó hacer Havdalá y no recordó la omisión hasta el comienzo del relato de la Hagadá, completa la Hagadá hasta "Gaal Israel" y luego hace "Havdaláj. Si recuerda antes de empezar la Hagadá hace Havdalá, y luego dice la Hagadá. Si recuerda en medio de la comida, hace Havdalá inmediatamente, y si tenía la intención de beber vino en la comida no bendice "Boré Peri Haguafen", y si no tenía esa intención debe bendecir. Si olvidó de hacer Havdalá hasta después de Birkat Hamazón dice halel y havdalá sobre un mismo vaso. (B.H y M.A. Sh.A. 473).

Es conveniente que un tercero le sirva al dueño de casa, para manifestar la situación de libertad. (Rama).

6. Se toma el vaso reclinado y no bendice la bendición posterior, ya que toma otro vaso a continuación, utilizando la bendición anterior. (Sh.A.473).
7. Puede tomar cuantas copas de vino como desea, mas conviene que no beba entre la primera y segunda copas, vino, salvo que es muy necesario, como para hacer Havdalá (Ibid).
8. Se colocan frente al dueño de casa tres Matzot y Maror (verdura amarga, por lo general se usa lechuga con este fin, jazeret (también verdura amarga), jaroset (mezcla de manzanas, vino, nueces, etc, de aspecto parecido al barro con el que se construían ladrillos), Zroa (un pedazo del ala del ave, que recuerda al sacrificio "jaguiga" que se traía en las fiestas, y Karpas (un pedazo de verdura).

Se ordena la charola de acuerdo a la Cabalá de la siguiente

Capítulo 20

A seder de Pesaj

1. Se recuesta en el Seder inclinado hacia la izquierda, y todo lo que necesita comerse o beberse reclinado, si lo comio sin reclinarse no cumplió con su obligación y debe volverlo a comer o a beber. Rama acota que a priori se mantiene reclinado durante toda la comida. (Sh.A.472).
2. El vaso de vino debe contener Revihit después que se le agregue un poco de agua, y lo toma todo, o su mayoría, Explicó Baj que en un principio debe tomar todo el vaso y si no lo hizo, cumple con su obligación si toma la mayoría del vaso. Si el vaso contiene varios Revihit de vino, pueden tomar de él tantos comensoles como Revihit (plural de Revihit) contenga el vaso. Se dede tomar toda la cantidad, sin que haya gran interrupción entre los diferentes sorbos, es decir, que no demore desde que empieza a beberla hasta el final, el tiempo que lleva beber un Revihit (Ibid).
3. Quien no toma vino a causa que lo daño o le resulta repulsivo debe esforzarse para beber las cuatro copas de vino Preferiblemente se toma vino rojo. (Ibid)
4. Incluso un pobre que se alimenta de la beneficencia, debe hacer todos los esfuerzos para obtener vino para las cuatro copas. (Ibid).
Mujeres También están obligadas a beber cuatro copas de vino y a cumplir con los demás preceptos de la noche de Pesaj. (También se debe dar vino a los niños que llegaron a la edad de ser educados en el cumplimiento de los preceptos) (Sh.A.472).
5. Se prepara el primer vaso y hace Kidush sobre él (teniendo la intención de eximir al segundo vaso de la obligación) y bendice "Shehejyanu" (si no dice Shehejyanu la primer noche, dice Shehejyanu" de día o en los demás días de Pesaj, cuando recuerda la omisión. Si carece de vino al decir el Kidush, bendice "Shehejyanu" de todas formas. A mi parecer si bendijo la primer noche y no bendijo la segunda noche de la Diáspora,

vestimenta profana“, y en la tercera : “me sumerjo para recibir la santidad de Yom Tov“ (Beit Habejirá 66 y 72).

4. Se procura satisfacer las necesidades de los pobres y huéspedes invitándolos a pasar con él todos los días de Pesaj, y de esta manera puede decir sinceramente “Todos los pobres y desposeidos vengan a comer“.
5. Se trata de comprar y preparar comidas sabrosas para honrar el Yom Tov (Ibid 73).
6. Para honrar el Yom Tov se corta el cabello y las uñas antes del mediodía (Ibid).
7. Es una Mitzvá vestirse con ropas finas y agradables aunque sean las mismas ropas de Shabat.
Así tambien las mujeres visten ropas elegantes y joyas finas, y como premio a las mujeres virtuosas fuimos librados de Egipto.
8. Corresponde que en todo lugar donde se encuentren judíos que los dirigentes de la comunidad averigüen, si por desprecio algún judío se encuentra detenido, y en ese caso se efectúan esfuerzos para liberarlo por Pesaj, aunque se trate de un malvado y un delinciente, ya que el Santo Bendito sea, nos liberó a pesar de no ser merecedores a elló, sino debido a su bondad infinta. Si no se consigue liberarlo se le satisface todo lo necesario para festejar Pesaj.
9. Se colocan bellos cubrecamas y manteles agradables según sus posibilidades.
10. Se utilizan bellos utensilios, y si le es posible usa utensilios de plata y oro, para recordar lo escrito en la Torá “Y tomaros prestado, las mujeres de sus vecinas utensilios de plata, de oro y vestidos,“ y embellecerse en el cumplimiento de las Mitzvot (Ibid).

Capítulo 19

Otras leyes de la víspera de Pesaj

1. Está prohibido comer Matzá Ashirá, es decir Matzá amasada con jugo de frutas después de la décima hora del catorce de Nisan, para poder comer Matsá con apetito, pero puede comer un poco de frutas o verduras, sin llenarse de ellos. Un poco de vino no se toma ya que sacia, mas puede tomar vino en abundancia, ya que despierta el apetito. Antes de la décima hora puede comer Matsá Ashirá (Sh.A.471) Rama agrega que la Matzá con la cual se puede cumplir la Mitzvá en la noche no se come en la víspera de Pesaj, y hay quienes acostumbran a no comer verduras amargas durante la víspera de Pesaj y durante el Primer día de Pesaj para comerlas con apetito en la noche, (Ibid).
2. Las mujeres deben cuidarse al revisar la lechuga y el apio, que no quede ningún gusano en las verduras en especial en los lugares que abundan los gusanos pequeños en las verduras, como en todo el Medio Oriente.
Una vez un sabio vio que una mujer lavaba las hojas de la lechuga em la víspera de Pesaj con rapidez. Le preguntó : cuantos cabellos tiene tu cabeza ?
Le contestó : Nunca los conté y es imposible hacerlo, le dijo el sabio : Los cabellos de tu cabeza es posible contar, pero tu castigo innumerable.
La mujer quiso disculparse diciendo : Qué puedo hacer tengo una familia numerosa y desean comer muchá lechuga.
-Está respuesta no te salvará el día del juicio, por lo tanto no utilices las hojas y utiliza los tallos que son mas fáciles de limpiar concluyó el sabio (B.I.J. Tsav 27).
3. Es aconsejable sumergirse en el baño ritual (Mikvé) víspera de Pesaj, ya que la persona debe purificarse a si mismo, para recibir la santidad de Yom Tov.
Es bueno que se sumerja tres veces diciendo después de la primera sumersión : “Me sumerjo para quitar la suciedad de mi cuerpo“ ; en la segunda “me sumerjo para quitarme la

Capítulo 18

Ayuno de los primogénitos

1. Los primogénitos ayunan la víspera de Pesaj, tanto primogénito de padre o madre, y hay quien sostiene que incluso una primogénita debe ayunar (Sh.A.470).
2. Si cae la víspera de Pesaj en Shabat, hay quienes sostienen que el ayuno se lleva a cabo el jueves y hay quienes piensan que no es necesario ayunar. Rama determina que hay que guiarse de acuerdo a la primera opinión. Se acostumbra que si el padre es primogénito la madre ayuna en un lugar de un hijo primogénito pequeño y si el padre no es primogénito, éste ayuna en lugar de su hijo hasta que crezca. (Ibid) Quien al comer poca cantidad de comida se sacia, debe ayunar la víspera de Pesaj, para poder comer Matzá con apetito a la noche. (Ibid).

Al Hashulján

1. Se acostumbra celebrar la terminación de un Tratado del Talmud en la sinagoga y los primogénitos participan eximiéndose del ayuno, si entienden lo dicho en la finalización (B.I.J. Tsav 25).
2. El mayor de la casa no debe ayunar, a pesar que fueron castigados con la plaga. (K.H.J) y hay lugares en los cuales se acostumbró que ayune (Beit Habejirá 62).
3. Quien leyó sin entender un tratado entero no se exime del ayuno de los primogénitos, pero si terminó un Tratado de Zohar, a pesar que no entiende se exime, ya que la mera pronunciación de las palabras afecta beneficiosamente al alma.
Quien no participa de la conclusión del Tratado y sólo envía un emisario para que le traiga un pedazo de torta de la celebración, no hizo nada en absoluto y debe ayunar (jazón Ovadiá 98).

Capítulo 17

No se destina carne para Pesaj

1. Está prohibido decir “esta carne o este animal es para Pesaj“, tanto se trate de la carne de un animal vivo o carneado, ya que parecería que deduca al sacrificio pascual, y resulta que come sacrificios fuera del Beit Hamikdash (El templo de Jerusalem), pero puede decir esta carne es para Yom Tov. También puede decir este trigo es para Pesaj. (Sh.A.469).

Al Hashulján

1. Si dijo “esta carne es para Pesaj“, y el animal era suyo, hay que preguntarle que intención tuvo al pronunciar estas palabras, y si sostiene que su intención fue para el Yom Tov de Pesaj se permite, en caso contrario se prohíbe.
Si el animal no es suyo, y pronunció la frase al ingresar a un negocio, no hay que prohibir, ya que una persona no puede prohibir con su palabra algo que no le pertenece. (K.H.J 1-2).

2. La prohibición rige cuando se trata de una actividad con remuneración o una actividad importante, mas puede preparar lo necesario para Yom Tov. Asimismo se puede escribir al estudiar. (Ibid)
Mas escribir para otras personas incluso gratis está prohibido (Ibid, B.H. Lebush).
3. Antes del mediodía en el lugar donde se acostumbró a trabajar, se trabaja, y donde se acostumbró a no trabajar no se trabaja, incluso en el lugar donde se suele trabajar y no empieza a trabajar desde un principio no se empieza ninguna actividad, salvo los peluqueros, los sastres y los lavaderos, pero en las demás profesiones sólo se puede trabajar, si ya empezó la tarea antes del catorce de Nisan e interrumpen la actividad al llegar al mediodía.
4. Se pueden llevar o traer utensilios de un artesano durante todo el día, a pesar que no sea necesario para la fiesta (Ibid).

Al Hashulján

1. Quien llega de un lugar en el que se suele trabajar a un lugar que no se trabaja, se abstiene de trabajar Tampoco trabaja si llega de un lugar donde no se trabaja a un lugar en el que se suele trabajar, de todos modos no demuestra que no trabaja por la prohibición, para evitar divisiones.
Así también aquel que piensa volver a su lugar se conduce según la costumbre de su lugar de procedencia, pero se abstiene de mostrar que se comporta diferentemente de las personas del lugar donde se halla (Sh.A.968-4)
2. Si existen dos congregaciones con costumbres diferentes en una misma ciudad, como ashkenazim y sefaradim, se considera como una ciudad en la que existen dos tribunales rabínicos y cada cual puede guiarse según la costumbre de su congregación. (K.H.J 468-65)
3. Si olvidó cortarse las uñas antes del mediodía puede hacerlo después del mediodía. (Beit Habejira 66)
4. Se puede planchar la ropa y boleear los zapatos después del mediodía para honrar al Yom Tov.

y aunque esté escrito que contiene 100% de jugo y el gobierno prohíba la falsa descripción del contenido, de todos modos el mismo gobierno autoriza la inscripción de jugo natural cuando éste contiene hasta una determinada cantidad de agua. (ver K.H.J 462-10).

2. Hay que cuidarse después del horneado de Matzot que no hayan sido depositadas en un lugar que contenga harina, ya que puede pegarse a la Matzá y al mojarse va a fermentar (K.H.J 461-).
3. No se amasa para Pesaj una masa de más de 520 draham (Alrededor de un Kilo y seicientos gramos) por lo tanto después del horneado, coloca todas las Matzot en una bolsa y la bolsa las une para poder separar jalá y bendicir. Si carece de una bolsa o una caja para poner todas las Matzot en su interior, las coloca en un mismo lugar, y las cubre con un mantel completamente, y separa la jalá. La bendición de la separación de la jalá es "Lehafrish jalá Trumá", (separar jalá como ofrenda) (B.I.J. Tsav 19).
4. Si olvidó y no separó jalá la víspera de Yom Tov, no se separa jalá en Yom Tov, de manera tal que si se encuentra en la Diáspora come sin separar jalá, y deja una Matzá hasta después de Yom Tov, separando jalá de esa Matzá. En Eretz Israel, no tiene arreglo y no puede comer hasta que separe la jalá (Ibid 20).

Capítulo 16

No se trabaja la víspera de Pesaj después del mediodía

1. Quien efectúa trabajos la víspera de Pesaj se lo excomulga aunque trabaje sin recibir remuneración. Hay quien prohíbe efectuar trabajos incluso através de un no judío, y hay quien permite, y asíse acostumbra. (Sh.A.468).

cobrando el grano de trigo. (Sh.A.467) (Según el compilador del libro la intención es la siguiente. Si la gallina no mejoró a causa del jametz aumentando su precio puede ser vendida, mas en caso contrario tendrá provecho de la mezcla con jametz).

13. Si se encuentra el octavo día de Pesaj puede mantenerla hasta después de Pesaj, (Sh.A.467), ya que lo festejamos por ordenanza rabínica, y como la prohibición de una mezcla conteniendo una ínfima cantidad de jametz es también de origen rabínico, se adopta en este caso una posición más indulgente. (B.H.)

Si se encuentra el séptimo día de Pesaj, la elimina tirándola al mar o dispersándola en el aire o entregándola a un no judío (B.H. Sh.A.440).

14. Si encuentra un grano de trigo abierto en una masa o Matzá horneada separa una capa de la Matzá o de la masa en el lugar que encontró el grano de trigo y el resto está permitido, y hay quien prohíbe toda la masa o la Matza, y corresponde guiarse según su opinión, salvo en caso de apuro o que se ocasione una gran pérdida. (Sh.A.467).
15. Si encuentra un grano de trigo abierto en una gallina antes del salado, es suficiente enjuagarla, y si ya la saló basta con pelar el lugar del contacto con el grano. Hay quienes toman una posición más estricta en este último caso y sostienen que hay que cortar más profundamente. Si se salaron con ella otras gallinas hay que pelarlas a todas. (Cuando el grano de trigo se encuentra en la parte exterior de la gallina (Ibid).
16. Si el grano se encuentra en el buche de un ave después de quemarla superficialmente esta permitida el ave, ya que no pasa el gusto del jametz de esta manera, mientras que el grano debe quemarse.

Al Hashulján

1. Es necesario advertir en relación a lo dicho anteriormente que jugo de frutas mezclado con agua aceleran la fermentación, que la mayoría del jugo de frutas o vino que se venden se les agrega agua,

trigo, ya que la sal puede humedecerse y en ese caso el trigo fermentaría (Ibid).⁹

5. Una bolsa de harina que se humedecio de su propio calor está permitada, y hay quienes prohíben (Sh.A.466).
6. Si cayo un poco de agua sobre una bolsa de harina vacia la bolsa sin que la harina no mojada toque el agua, y si no es posible la pasa por un cernidor y la harina cernida está permitada y el resto prohibida, siendo esto último posible cuando la harina está todavía húmeda, mas si se secó no puede cernirla para comer en Pesaj, ya que se mezcla con la demás harina. De todos modos puede cernirla y la guarda hasta después de Pesaj, y si se secó en Pesaj está prohibido mantenerla (Ibid).
7. Escribió Maguén Abraham que hay que tomar una posición más estricta con una bolsa roida por los ratones, ya que estos ratones son Malvados y se deslizan comiendo de toda la bolsa y más aún si la harina se encuentra en un barril. (B.H).
8. Cereal que se cayó al agua o que agua cayó sobre él, aunque no se abrió a consecuencia del agua así como está prohibido comerlo, está prohibido mantenerlo, mas puede venderlo a un judío informándolo para que lo coma antes de Pesaj, y si lo vende a no judíos, vende cantidades pequeñas a diversos no judíos para que se les acabe antes de Pesaj, evitando la posibilidad que el no judío vuelva vender el cereal a otro judío. (Sh.A.467).
9. Si un año proliferaron las lluvias y cayeron sobre las parvas de cereales hasta el punto que salieron brotes de las espigas, de todos modos no se prohíbe todo el trigo de ese año. (Ibid).
10. Cereales unidos a la tierra que se secaron por completo, se consideran como si ya hubieran sido cosechados y fermentan si cayó sobre ellos agua. (Ibid).
11. Si se cocinó en guisado, y se encontraron granos de trigo o centeno en su interior, si los granos se abrieron todo el guisado queda prohibido, y si no se abrieron el guisado está permitido y se queman los granos de cereales. (Ibid 467).
12. Una gallina cocida en la cual se encontro un grano de trigo abierto, puede ser vendida a un no judío si no aumenta el precio

toda pregunta que se despierte, y esta es la razón por la cual no detallamos la nutrida cantidad de leyes concernientes a la preparación y hornoeado de Matzot.

2. Quien amasa después del horario en el que jametz queda prohibido dice al amasar : Todas las migajas que caigan al amasar y al hornear, y toda masa que se adhiera a los utensilios, los anulo, de manera que queden anulados antes que llegue a la fermentación. (Sh.A.463).

Capítulo 15

Harina con jugo de frutas y harina sobre la cual cayó agua

1. Jugo de frutas que no contiene agua no provoca fermentación, y puede comerse en Pesaj Matzá amasada con jugo de frutas aunque la haya dejado reposar todo el día, pero no puede cumplir con ella la obligación de Matzá debido a que se trata de Matzá Ashirá (pan rico). mientras la Torá habló acerca de pan de aflicción (Sh.A. 462) Escribió Kneset Hagedolá que Rama sostuvo que el temeroso de D-s debe tener en cuenta a la opinión que sostiene que jugo de frutas También fermenta, y se cuida en este caso como con las demás masas. (B.H. Sh A 462).
2. Jugo de frutas mezclado con agua acelera la fermentación mucho más que agua sola, por lo tanto no se debe amasar con este líquido ninguna masa y si hizo, debe hornearla inmediatamente. (Ibid).
3. Huevos y demás líquidos se consideran como jugo de frutas. Trigo que se encuentra en miel, vino o vinagre está permitido, si no se mezclan con agua. Ibid.
4. Hay que verificar que en la sal no se encuentren restos de

punto y volverla a hornear, ya que puede llegar a fermentar (Sh.A. 461). Si la sacó entonces hay que prohibirla, e incluso la pala con la que sacó la masa se volvió jamets (Taz - B.H).

10. Se puede cumplir la Mitzvá de Matzá con Matzá remojada, si no se deshizo, mas si la cocinó no puede cumplir con ella la Mitzvá. (y no sólo si fue cocinada, sino también si fue sumergida en agua hirviente. y de acuerdo a Maguén Abraham aunque se trate de agua en Keli Sheni B.H).
11. Si se horneo jametz junto con Matzá, la Matzá no se considera jametz si no tocó el jametz, y en dicho caso separa una capa de la Matzá, y el resto está permitido. (Sh.A. 401).
12. Rama sostiene que una Matza que se dobló en el horno, y se pegó de modo que no se puede cocer bien, se prohíbe en Pesaj. y antes de Pesaj sólo se prohíbe el lugar que toca con el doblé. Una Matza inflada en su interior está prohibida, y esto tiene dos explicaciones :
 - 1) Que se dividió el espesor de la Matzá de manera que la parte superior subió.
 - 2) Que no se dividió, sino levó la masa en el horno hay quien prohíben el caso de la primera explicación y permiten en la segunda y quien permite en la primera y prohíbe en la segunda y el temeroso de D-s se cuida, según las dos opiniones. (B.H) así se formó sobre ella una crosta, como se forma sobre el pan está permitida. Si dos Matzot se hornearon una encima de la otra están prohibidas como en el caso de la Matzá doblada. Asimismo hay que cuidar que no se toquen en el horno antes del horneado, ya que en el lugar que se tocan el fuego no llega y pueden fermentar. (Sh.A.461)

Al Hashulján.

1. Las leyes del horneo de Matzot son numerosas, y al elaborarlas se presentan muchos problemas prácticos, por lo tanto aquel que desee ocuparse del horneado de Matzot debe actuar bajo la guía de una autoridad rabínica competente que pueda contestar

; y si se dejó sin amasar el tiempo de la caminata de un Mil, (dieciocho minutos) se considera jametz. (Rama agrega que hay que apurarse al amasar, ya que hay que temer que todo tiempo que no amase, se suma a los dieciocho minutos que se encuentre en un lugar caliente y fermente con rapidez). Después que la masa fue preparada y se calentó con las manos, puede fermentar en un breve instante que se la deje sin amasar (Sj A 458).

6. Se cuida que no se pegue masa a los utensilios que se utilizan en la preparación de la masa, y después de terminar la tanda, se limpian y se secan bien para volver a prepara otra tanda, y preferentemente se los friega para evitar que no quede ninguna partícula adherida. En especial hay que cuidar que no hayan hendiduras agrieta en la artesa en la cual se prepara la masa, donde pueda adherirse masa y no pueda revisar después de amasar y fermente, y cuando vuelve a preparar otra tanda se pega el jametz a la Matzá.

7. Si preparó la masa bajo el sol la masa está permitida. Si la masa está blanda, no se agrega harina, sino se hace una masa dura pequeña y la mezcla con la masa blanda. Si agregó harina puede comer las Matzot, pero debe cuidarse de no ponerlas en un lugar mojado. (B.H) A posteriore aunque la haya introducido en un líquido puede comerlas.

Después de cada tanda se eliminan todos los restos de Matzá de los utensilios, se limpian las manos y la ropa. (B.H 459) Se alejan las Matzot de la harina, ya que puede adherirse a las misma, y fermentar luego si se moja. (Ram).

8. No se amasan o se hornean las Matzat de Mitzvá a través de un no judío, un sordomudo o un pequeño. Rosh participaba personalmente en la preparación de Matzot de Mitzvá, y corresponde que toda persona participe y se esfuerce en la preparacion de Matzot de Mitzza, y esto tiene poder para reparar transgresiones. (Arizal, Sh. A 460).

9. La una Matza que fue horneada hasta tal punto que cuando se la corta no hay hilos de la masa, se puede cumplita con ella la Mitzade comer Matzá (Mordejai-Taz, B.H). Y hay que cuidarse de no extraerla del horno antes que llegue a este

Capítulo 14

Preparación de las Matzot

1. Para la preparación de la masa de las Matzot se utiliza sólo agua que descansó (Maim Shelanu) en un recipiente tanto sea proveniente de pozos, arroyos o manantiales. Se extrae el agua cerca del crepúsculo, y no se amasa hasta que pase toda la noche, y se puede extraer un día agua para amasar en diferentes oportunidades. Si el clima es cálido se la coloca en una bodega, donde se mantiene más fría, y es si el clima es frío se la mantiene afuera ya que en el interior de la bodega va estar menos frío y en este caso debe madrugar y entrarla a la casa antes de la salida del sol, aunque se trate de un día nublado. Rama indica que es conveniente colocarla bajo techo, por si llega a olvidarse de entrarla a la madrugada. No se tira el agua en los cambios de estaciones y es aconsejable arrojar al agua un Trozo de hierro. A priori no envía a un no judío a extraer el agua y si es posible todo el agua la extraen judíos. (Sh.A.455).
2. Hay quienes sostienen que agua acumulada en cisternas, pueden ser utilizadas inmediatamente, pero no hay que guiarse por esta opinión salvo en caso de apuro.
Si amasó con agua que no descansó, las Matzot están prohibidas, y hay quienes discuten y sostienen que si inintencionalmente ocurrió el error están permitidas, y en caso de suma necesidad es posible apoyarse en dicha opinión (Ibid).
3. Si se mezcla agua que no descansó con agua que descansó, si esta última representa la mayoría está permitido, y sólo a posteriori cuando ya se anuló el agua que no descansó pero en un principio está prohibido ocasionar la anulación (Sh A 465 (Maguen Abraham permite anularlas a priori, mas debemos conducirnos según la opinión del Shuljan Aruj).
4. No se amasa bajo el cielo tanto en un día soleado como nublado, y no se amasa en un lugar cercano al horno, para evitar la influencia del calor (Sh A 459).
5. No se deja la masa sin amasarla ni siquiera un instante, y todo tiempo que se la amase, incluso durante todo el día no fermenta

24. Los utensilios de jametz preferentemente no se venden a un no judío para Pesaj, y si teme que haya quedado jametz pegado a ellos, vende el jametz solo, pudiendo prestar o alquilar los utensilios. Si los vende hay quienes piensan que no debe hacerles Tebilá después de Pesaj (ibid cap 3).
25. Hay quienes permiten comer y beber en un bar o hotel de judíos, de utensilios a los cuales no se hizo Tebilá.
26. Es suficiente sumergir el utensilio una sola vez (Ibid cap 10).

Capítulo 13

Leyes del Trigo y del molido para las Matzot

1. El trigo reservado para moler la harina destinada a las Matsot preferentemente se cuida que no entre en contacto de agua desde el momento de la cosecha y si no se cuida por lo menos del momento del molido. (Sh.A.455).
2. Cuando se transporta las bolsas con la harina molida, está prohibido apoyar las bolsas directamente en el cuerpo de un animal (Ibid).
3. Se debe moler el trigo uno o dos días antes de la preparación de la masa de las Matzot, e incluso en caso de apuro, como por ejemplo, si sólo pudo molerlo la víspera de Pesaj, está prohibido preparar Matsot el mismo día del molido, ya que la harina al molerla está caliente y la masa fermenta rápidamente.

19. Esta es la lista de diversos utensilios que necesitan Tebilá sin bendecir.

Una caja en la que se guarda pan, el recipiente en el que se sala carne, tostador (un termo, según mi opinion, un palo de amasar, ollas grandes a vapor que se unen al piso, un cornidor.

20. Los siguientes utensilios no necesitan Tebila : El armario en el cual se depositan alimentos, estantes, utensilios de arbesto o bakelita, utensilios de goma, lás partes metálicas de la pileta, un calentador eléctrico en cuyo interior no se introduce directamente comida, sino se utiliza para calentar ollas o algo similar como la plancha eléctrica de Shabat, los recipientes de Netilat yadaim, fuentes en las que no se sirven directamente alimentos, sino platos o vasos, una máquina limpiavajilla, manteles, servilletas heladera, utensilios de nylon o plástico y quien desea tomar una posición más estricta lo sumerge sin bendecir un abridor utensilios de papel bolsa de comprar (Ibid) Asimismo no necesitan Tebilá utensilios descartables que se compran con el alimento como tapas de botellas, etc. (Ibid 1er capítulo).
21. Botellas que contienen bebidas, no es necesario vaciarlas para hacerle Tebilá, mas si quiere utilizarlar una vez que se acabó su contenido, debe sumergirlas previamente.
Un Sifón para preparar soda necesita Tebilá.
A mamaderas hechas de un material que necesita Tebilá se les hace Tebilá (Ibid).
22. Un utensilio que se hace en la fábrica de un no judío a pesar que todos sus obreros sean judíos, necesita Tebilá con bendición, tanto se trate de una empresa privada o de una empresa estatal perteneciente a un gobierno no judío.
Si la fábrica pertenece a un judío aunque todos los trabajadores sean no judíos, no necesita Tebilá.
Si se trata de una fábrica perteneciente a un judío renegado o que no cumple con las leyes judíos, de todos modos los utensilios están exentos de Tebilá. Los utensilios de una fábrica de judíos y no judíos necesitan Tebilá (Ibid cap 5).
23. Si desconoce si la fábrica pertenece a judíos o no judíos hace Tebilá para salir de la duda. (Ibid cap 5).

15. Un balde metálico con el cual se extrae agua para beber y una máquina de moler se sumergen con bendicion.
Mas una moladora de café en la cual no se muelen otros alimentos se sumerge sin bendición, una moladora de pimientos se sumerge bendicienda. (Ibid 12).
16. Utensilios de piedra y de madera aunque tengan un trozo de metal unido no necesitan Tebilá.
Si están rodeados con anillos de metal se les hace Tebilá sin bendecir.
Una mesa de madera cuyas partes se unen con bisagras metálicas no necesita ser sumergida. (Ibid 14).
Asimismo utensilios de hueso, cuero márfil no necesitan Tebilá (Beit Habejirá 15).
17. Si un judío compra utensilios como mercadería de un no judío, no puede utilizarlos, aunque sea fugazmente sin Tebilá. En caso que otro judío pide prestado uno de los utensilios al dueño del negociom hay quienes sostienen que por cuanto están destinados al comercio no necesitan Tebilá, mas hay quienes discuten y afirman que necesitan Tebilá y así corresponde conducirse. Si es muy necesario se puede apoyar en la primera opinión si se trata de utensilios de vidrio o porcelana, con la condición que haya acordado que en caso que el utensilio se rompa va a pagar el costo del utensilio y no el precio de venta al público, ya que si no se trataría de una venta y no de un préstamo (Ibid 16).
18. Ésta es una lista de diversos artículos que necesitan Tebilá :
Un cortaplumas (con el que se corta comida y se lo abre para hacer Tebilá), licuadora parilla, utensilios de oro, plata, aluminio, estaño, duralex, un calentador eléctrico (debiendo aconsejarse con un Rabino competente como conducirse con la parte eléctrica para que no se arruine). Un rallador, una fuente, asaderas, una jarra, una cantimplora, las partes que toman contacto con la comida en máquinas que ayudan en la preparación de alimentos un aparato para moler ajo, para sacar los carozos de aceitunas, etc tenazas para sacar comida del horno, un filtro, una batidora, fuentes de Pirex , las partes del horno que entran en contacto con la comida, (Sefer Tebilat Kelim cap 11).

puede proceder cuando carece de Mikve. (Baño ritual). Si utilizó el utensilio sin Tebilá no se prohíbe lo que puso en su interior y todavía rige el deber de Tebilat Kelim (Ibid 16).

8. Se procura hacer Tebilá a los utensilios nuevos inmediatamente después de la compra, y por lo menos hacerlo la víspera de pesaj. Si no lo hizo hasta entonces, en caso necesario puede hacer Tebilá en Yom Tov mismo apoyándose en la opinión más indulgente que permite hacer Tebilá en Yom Tov (Beit Habejirá 41-2).
9. Utensilios de metal usados que fueron adquiridos de un no judío, deben refregarse y limpiarse exhaustivamente, y luego les hace Hagalá y después les efectúa la Tebilá, (Ibid 10).
10. Un artesano judío que prepara nuevos utensilios, a pesar que compra la materia prima de no judíos, no necesita hacer Tebila a los utensilios que prepara. (Ibid 15).
11. Si envía a un judío a hacer Tebilá, la tebilá es válida si lo ve cuando la realiza, e incluso a priori puede enviar a un no judío a realizar la Tebilá, y el judío bendice por la Tebilá.

Así también si otro judío hizo Tebilá a los utensilios sin permiso de los dueños, o se cayeron al agua solos, la Tebilá es válida. (Ibid 23).

12. Es necesario introducir todo el utensilio en el agua sin que quede fuera del agua nada. Si se trata de un utensilio grande y no entra todo en la Mikvé, no es posible hacerle Tebilá sumergiéndolo de difentes lados, ya que todo el utensilio debe estar en el interior del agua a la misma vez. (B.I.J. Matot 3).
13. A platos de porcelana o material parecido se les efectúa tebilá sin bendecir, ya que existe discusión entre los sabios acerca si necesitan Tebilá o no, por lo tanto en relación a bendiciones se adopta la posición más indulgente (Ibid 7).
14. Utensilios que se utilizan para apoyar otros utensilios como hornallas no necesitan Tebilá. Mas utensilios que se usan para asar en ellos la comida misma como un asador, necesita Tebilá. Un cuchillo de Shejitá (carneo ritual), cuchillos de carniceros, etc, se les sumerge sin bendecir. Mas cuchillos con los cuales se cortan pan o furtas, etc y tenedores necesitan Tebilá con bendición.

Las tapas de las cacerolas y un embudo metálico deben ser sumergidos bendiciendo (Ibid 10).

Capítulo 12

Sumersión de utensilios. (Tebilat Kelim)

Al Hashulján

A pesar que el autor del libro Shulján Hamelej no escribió aquí las leyes de Tebilat Kelim por cuanto son leyes que rigen todo el año y no sólo en relación a Pesaj de todos modos debido a que muchas personas compran vajilla nueva para Pesaj, y desconocen las leyes pertinentes, encontramos apropiado el lugar para detallar las leyes correspondientes a Tebilat Kelim.

1. Quien compro de un no judío todo utensilio de metal o vidrio para comer o para preparar comida, a pesar que son nuevos deben ser sumergidos en un baño ritual o en un manantial. (Sh.A. I.D 121). El motivo de esta inmersión es para que entre a la Santidad del dominio del judío, de lo misma manera que la hace un no judío que se convierte. (B.I.J Matot 1) Aunque lo utilice en frío debe sumergirlo previamente (Ibid).
2. Se bendice cuando sumerge un utensilio "Al Tebilat Keli" y si sumerge dos o más utensilios bendice "Al Tebilat Kelim" (Ibid 3).
3. Quien toma prestado o alquila utensilios de un no judío no debe sumergirlos. Mas si un judío los compra de un no judío y los presta a su compañero, debe hacerles Tebilá (Ibid 8).
4. Si un judío vendió un utensilio a un no judío, y lo volvió a comprar del no judío, debe hacerle Tebilá. (Ibid 11).
5. Se deben sumergir también los mangos de los utensilios, y se debe sacar toda suciedad y óxido antes de la inmersión. Si no lo extrajo la Tebilá no es válida (IBid 12-13).
6. No se toman como ciertas las palabras de un pequeño en lo que concierne a Tebilat Kelim, (Ibid 14) y muchas personas ignorantes de esta ley envían a niños que no llegaron a la edad del cumplimiento de mitzvot a efectuar Tebilat Kelim, y corresponde reprenderlos y enseñarles la ley.
7. Si olvidó y no sumergió la víspera de Shabat o de Yom Tov, puede regalarlo a un no judío y luego se lo pide prestado. Asi mismo se

8. A la plancha que se utiliza para calentar comida en Shabat, la limpia exhaustivamente y luego le arroja agua caliente de un Keli Rishón (Ibid) Es apropiado dejar sobre ella una pequeña placa metálica, ya que de todas formas hay quienes exigen que esté cubierta al usarse todo el año. Por lo tanto aquel que la cubre durante todo el año se hace acreedor a una bendición (Rav Harashi Leisrael Mordejai Eliahu).
9. La dentadura postiza con la cual come durante todo al año, hay que limpiarla meticolosamente, evitando que quede todo residuo de jametz, y es aconsejable arrojarle agua hirviendo de un Keli Rishón. (Jazón Ovadiá 76).
10. Una heladera y un congelador deben limpiarse a Fondo y basta con lavarlas adecuadamente. (Ibid).
11. A pesar que utensilios de arcilla no pueden ser hechos Kasher, de todos modos la pileta de la cocina aunque esté hecha de este tipo de material, se puede hacer Kasher vertiendo sobre ella agua de un Keli Rishón Ibid 78.
Así también la cubierta de mármol se hace Kasher, vertiendo agua hirviendo. (Ibid 81).
12. Las mesas en las cuales se come durante todo el año, si siempre están cubiertas, basta limpiarlas bien y cubrirlas con un mantel limpio si se suele comer sobre la mesa sin la separación de un mantel, se vierte agua hirviendo sobre la mesa, y si se teme que la mesa se arruine, puede comer sobre ella en Pesaj, colocando un mantel limpio. (Ibid).
13. Una máquina de moler carne se hace Kasher por medio de Hagalá, después de desarmarla y limpiar minuciosamente todas las hendiduras, cerciorandose que no queden residuos de jametz. Es pertinente que la parte agujerada se la pase por el fuego de modo que si quedó una partícula de jamets va a ser quemada. (Ibid). Si es posible es preferible que compre utensilios especiales para Pesaj, debido a que las leyes concernientes a la "Casherización" de utensilios es complicada, y varían de acuerdo a los diversos detalles de los utensilios. De manera que teniendo vajilla especial para Pesaj, se salva de muchas dudas y dificultades.

Si hace hagalá tomando el utensilio con una tenaza, debe desprender el utensilio por lo menos un instante, ya que en caso contrario el lugar sostenido con la tenaza no se vuelve Kasher. (Ibid).

Al Hashulján

1. No se introduce el utensilio en agua hasta que el agua esté hirviendo, y es aconsejable dejar el utensilio un poco en el interior del agua, mas no se lo deja en el interior un tiempo prolongado. Antes de la Hagalá se las limpia y se frota bien para sacar todo óxido de la superficie y también las tapas de las ollas deben hacerse Kasher. (B.I.J. 36-12).
2. Así también utensilios de metal cubiertos con vidrio no pueden hacerse Kasher. (Ibid 14).
3. Recipientes de vidrio que se utilizaron en frío, incluso fueron utilizados con cerveza o demás jametz, pueden hacerse Kasher, llenándolos de agua durante veinticuatro horas y luego cambia el agua, repitiendo la operación tres veces en el transcurso de tres días.
Se acostumbra comprar vasos especiales para Pesaj (Beit Habejirá 39-30)
4. Un recipiente que tiene cuello angosto, de manera que no se puede frotar su interior, no puede hacerse Kasher a travéz de Hagalá (Ibid 82).
5. Alas asaderas de hornos eléctricos hay que hacerles Libún o cambiarlas para Pesaj.
A Los hornos se los deja encendidos una hora o más tiempo, absteniéndose de usarlos en las veinticuatro horas previas al encendido. (Jazón Ovadiá 72).
6. Un molde en el cual se hornean tortas, no puede hacerse Kasher por medio de Hagala, y tampoco es posible hacerle Libún ya que se teme que se rompa. (Ibid).
7. Se puede hacer Hagalá a una olla a presión, después de limpiarla a fondo, e incluso a la goma de la olla puede hacerle Hagalá después de la limpieza. (Ibid).

7. Un sartén en el cual se fríe puede hacerlo Kasher através de Hagala, y Rama escribe que hay quienes piensan que hay que hacerle Libún, y así hay que conducirse a priori. (Ibid). Los mangos de las ollas también deben ser hechos Kasher. (Ibid).
8. Si un utensilio tiene un remiendo, y antecedió el remiendo a la absorción del alimento prohibido no es necesario retirarlo para volverlo Kasher,. Mas si la absorción antecedió al remiendo debe retirarlo o por lo menos quemar el lugar del remiendo para que no queden restos del alimento prohibido. Si se trata de un utensilio de madera, en este caso no tiene arreglo salvo que pueda abrir el lugar de manera, que se pueda sacar todo lo que se halla en su interior (Ibid).
9. Una tapa de hierro con la cual se cubre una torta en el horno, debe hacerse Kasher a través de Libún. Un mortero hay aquellos que sostienen que hay que hacer Libún y asi corresponde hacer a priori, en especial si posee hendiduras.
Si se trata de un mortero de madera se le rebana la parte exterior y luego se le hace Hagalá (Ibid).
10. Hay que procurar hacer antes de la quinta hora para que no tenga que prestar atención si los utensilios fueron utilizados en las veinticuatro horas previas o no (Y si hay sesenta partes de frente a la cantidad de jametz), si hace hagalá de utensilios que absorben mucho con aquellos que absorben poco, si los deja mucho tiempo, etc. Rama afirma que si no hizo hagalá antes que llegue el horario de la prohibición puede efectuarla hasta la noche (Sh.A.452).
11. Hay que cuidarse de no hacer hagalá a utensilios de carne y de leche juntos, salvo que uno de ellos no se haya utilizado en las últimas veinticuatro horas.
Escribió ;Maguén Abraham que cuando necesita hacer hagalá arrojando agua de Keli Rishón debe cuidarse de arrojlarla directamente del Keli Rishón y no con la ayuda de otro Keli, ya que sería un Keli Sheni. Mas si deja el Keli con el cual quiere tomar el agua, mucho tiempo en el agua del Keli Rishón, También se considera Keli Rishon. (Ibid B.H.).
12. No se hace hagala a dos utensilios dejando uno en el interior del otro.

Capítulo 11

Leyes de Hagalat kelim Casherización de la vajilla

1. Cuchillos se “Hacen Kasher” en un Keli Rishón (1er recipiente) Keli Rishón se denomina aquel recipiente que se hirvió en su interior agua sobre el fuego, aunque ahora no se encuentre sobre el fuego. Antes de Hacerlos Kasher debe limpiarlos y frotarlos para sacarle toda parte óxida por lo tanto si tiene hendiduras no puede limpiarse a fondo y no se les puede hacer “Hagala” en Keli Rishón sino es necesario quemar a través de Libún el lugar de las hendiduras. (Sh.A.451).
2. Utensilios que se utilizan al fuego como una parrilla o un asador, se hacen Kasher a través de libún, (quemarlo volviéndolo incandescente) hasta que solten chispas. Las hornallas se vuelven Kasher por medio del Libún.
3. Utensilios utilizados en caliente, de la misma manera como fueron utilizados, se hacen Kasher.
Si se utilizaron en un Keli Rishón deben ser vueltos Kasher en un Keli Rishón, si se utiliza en un Keli Sheni (un segundo recipiente, que recibió su contenido de un Keli Rishón) se puede hacer Kasher en un Keli Sheni.
Si un utensilio se utiliza vertiendo sobre él, de un Keli Sheni, si no necesita por lo menos “hacerse Kasher” arrojándole agua de un Keli Rishón. Sh.A.451. Todo utensilio que tiene hendiduras y no puede limpiarse a fondo necesita libún en el lugar de las hendiduras a parte de la hagalá. (Rama).
4. Cualquier utensilio que pudiera arruinarse en agua hirviendo no se puede hacer Kasher por intermedio de Hagalá ya que por temor a que se arruine, puede ser que no se haga una hagalá correcta. (Ibid).
5. Tanto utensilios de piedra, madera o metal se pueden hacer Kasher a través de Hagalá (Ibid).
6. Bolsas o utensilios en los que se sala carne, hay quienes sostienen que deben hacerse Kasher y otros afirman que es innecesario. (Ibid) Rama sostiene que es bueno hacerlos Kasher o comprar especiales para Pesaj.

2. Quien recibió un aviso del correo informándole que le llegó una encomienda y teme que la caja contenga jametz, no se dirige al correo a recibir su encomienda hasta que pase Pesaj.
3. Quien sabe antes de Pesaj que está por llegarle jametz en un barco, lo vende o lo regala a un no judío y si no lo hizo el jametz queda prohibido, sin poder tener provecho de él. Si desconocía que le estaba por llegar mercadería de jametz, y el barco llega después de Pesaj puede tener provecho del jametz. (K.H.J. 35-36).
4. Está prohibido vender el jametz a un judío converso, ya que a través de la conversión no perdió la condición de judío. Si vende a la mujer no judía del converso, si de acuerdo a los civiles tiene derecho o comerciar por su cuenta, está permitido ; mas si de acuerdo al derecho civil no tiene derecho a comerciar sin autorización de su esposo, resulta que el jametz se encontraría en el dominio de responsabilidad de su esposo, y está prohibido venderla. (K.H.J. 60-63).
5. Se puede nombrar un emisario para vender el jametz a un no judío. (Ibid 72).
6. Si vende el jametz a un no judío, debe procurar que todo se haga de acuerdo a la halajá, que reciba dinero en la operación y especifique el jametz que vende y en que lugar se encuentra. Corresponde que venda además los recipientes en los cuales está depositado el jametz, le entregue las llaves del negocio, y le diga que entre y haga con el jametz lo que desee.
Se trata de realizar la venta en la mañana temprano, después de la oración matutina, pero evitar que se olvide luego con el trabajo de las preparaciones de la víspera de Pesaj.
7. Si tomó prestado jametz antes de Pesaj, debe devolverlo después de Pesaj, y si no lo devuelve es como si lo hubiese robado. (Sh.A.500-1).

Capítulo 10

Jametz que quedó en Pesaj

1. Jametz de un no judío que quedó en Pesaj puede comerse después de Pesaj (Sh.A.448).
2. No se recibe un regalo de un no judío el último día de Pesaj, aunque no se reconozca que se trata de jametz. Es apropiado decir que no desea que su dominio adquiriera el regalo (Ibid).
3. Si quedó jametz de un judío en su poder en Pesaj, está prohibido tener, provecho de él después de Pesaj, aunque haya quedado inintencionalmente o por error, y si lo vendió o lo regaló a un no judío antes de Pesaj aunque el judío lo conozca y sabe que el no judío no va a tomar el jametz y después de Pesaj se lo va a devolver, de todos modos está permitido después de Pesaj siempre que lo haya entregado sin establecer condiciones o lo haya vendido por completo aunque sea a cambio de una reducida suma. (Ibid).
4. Se puede decir a un no judío que compre más cantidad de jametz de la que necesita, ya que quizás después de Pesaj va a volver a comprarlo dejándole obtener ganancia de la operación. (Baj-B.H). Pero no puede venderlo o regalarlo con la condición que sea devuelto después de Pesaj y si condicionó transgrede la prohibición de poseer jametz en Pesaj (Sh.A.448).
5. Está prohibido alimentar con jametz a animales en Pesaj o después de Pesaj si se trata de jametz que quedó de Pesaj aunque no sea de su propiedad.
Tampoco puede entregar sus animales a un no judío para que éste los alimente con jamet en pesaj (Sh.A. 448 B.H.).

Al Hashulján

1. Si dos judíos son socios de cierto jametz y sólo uno de ellos vendió su parte a un no judío, al finalizar Pesaj aquel que vendió el jametz puede tener provecho, mientras que aquel que no lo vendió no puede tener provecho del jamet (K.A.J 448-5).

6. Aunque se trate de un trozo seco de jametz, mezclado en trozos secos, de todos modos de ninguna manera puede ser anulado.
7. Tanto jametz que se mezcló antes de Pesaj, y tanto se haya mezclado en Pesaj y pasó Pesaj, tanto se trate de jametz mismo que pasó Pesaj y se mezcló después de Pesaj, se anula en una cantidad de sesenta partes contra él.

Al Hashulján

1. Si vertió de un recipiente jametz sobre carne, por cuanto en todas las prohibiciones está aceptado que el vertido no prohíbe más que la cáscara del alimento sobre el cual se vertió, así también en este caso sólo prohíbe la cáscara exterior de la carne. (K.H.J. 447-72).
2. Si el alimento inferior está frío no prohíbe al superior caliente más que una cáscara de acuerdo al principio que el inferior se impone (Tata gavar) así en Pesaj si deja carne o Matzá calientes sobre jametz frío no los prohíbe más que en la cáscara exterior (Ibid).
3. Si deja jametz muy caliente en una fuente de Pesaj, la parte exterior de la fuente queda prohibida y si es imposible separarla, entonces toda la fuente queda prohibida. (Ibid).
4. La mayoría del agua que se toma hoy en Israel proviene del Mar de Galilea, hay personas que arrojan pedazos de pan al mar, y a pesar que el jametz en Pesaj prohíbe aunque sea en una ínfima parte de todos modos por diversos motivos se puede tomar el agua en Pesaj. Es deseable que el agua sea pasada por un filtro. Hay quienes prohíben y almacenan agua antes de Pesaj.
5. Todos los productos que se preparan en salmuera o en escabeche no se comen en Pesaj si no se prestó atención a las siguientes condiciones:
 - 1) Se revisó la sal, de manera que estaba limpia y Kasher para Pesaj.
 - 2) No fueron cortados con cuchillo de jametz.
 - 3) No fue salado o escabechado en un recipiente en el cual se cocinó dentro de las veinticuatro horas previas jametz. (Ibid 120).

Capítulo 9

Mezla de jametz durante Pesaj

1. Jametz en Pesaj prohíbe a cualquier alimento que se mezcle con él, aunque se trate de una ínfima cantidad de jametz y lo prohíbe de manera tal que no se pueda tomar ningún provecho de la mezcla.

Pero si se mezcla de forma que en otras prohibiciones sólo queda prohibida la cáscara del alimento o su capa exterior, así también el jametz en estos casos prohibirá sólo una cáscara del alimento o su capa exterior. Por ejemplo si toca un pan caliente a una Matzá caliente y no hay en ellos un elemento grasoso, queda prohibido exclusivamente el lugar del contacto (Sh.A.447).

2. Jametz que se mezcló entre las seis horas de la víspera de Pesaj hasta la noche no prohíbe en la más pequeña proporción, sino de acuerdo a las proporciones que rigen en las demás prohibiciones. (Ibid).
3. Un grano de trigo encontrado en la víspera de Pesaj en una gallina cocida se anula si se encuentra en la gallina una proporción de sesenta contra el grano. Mas si se volvió a calentar a la gallina en Pesaj, cuando el grano de trigo todavía se encontraba en la gallina, vuelve a dar gusto a la gallina y la prohíbe aunque su cantidad sea insignificante frente a la gallina. (Ibid) (Aquí se trata de un grano de trigo abierto Pri jadash).
4. Si se mezcló jametz antes de Pesaj y fue anulado a travez de una cantidad sesenta veces más grande que la cantidad del jametz, no vuelve a prohibir en Pesaj en una ínfima cantidad y hay quienes sostienen lo contrario. (Sh.A.447).
5. Carne seca y queso seco y pescados salados antes de Pesaj, sin cuidarse de las prohibiciones de Pesaj, puede comerse en Pesaj. Sin embargo, pescados salados que se encuentran en agua en un recipiente de jametz, hay que prohibirlos, ya que absorben del recipiente de jametz y jametz en Pesaj prohíbe en la más ínfima cantidad. (Ibid).

Capítulo 8

Quien encuentra jametz durante Pesaj

1. Quien encuentra jametz en Pesaj en su casa si se halla en jol Hamoed , lo saca y lo elimina inmediatamente. Si lo encuentra en Yom Tov lo cubre con algo hasta la salida del Yom Tov, ya que está prohibido transportarlo en Iom Tov. (Sh.A.446).
2. Hay quienes sostienen que en el segundo día de Yom Tov de la Diáspora, corresponde en este caso aplicar la misma ley de jol hamoed. Si se deslizó jametz desde el techo de un no judío hasta el techo de un judío en jol hamoed, lo devuelve a su lugar y en Shabat o en Yom Tov lo cubre con algo (Ibid) .

Al Hashulján

1. Quien encuentra jametz en el dominio público no lo puede trasladar, aunque pueda ocasionar daño a los transeúntes, ya a que al levantarlo lo adquiere y se considera el jametz de su propiedad. (K.H.J. 446-1).
2. Si encuentran ungrano de trigo el séptimo día de Pesaj en cierta comida, lo cubre con algo hasta la salida del Yom Tov, Al finalizar Pesaj quema el trigo y la comida puede ser comida después de Pesaj.

que llegue el horario de la prohibición en Eretz Israel. (B.I.J. Prédicas de Shabat Hagadol).

10. Si cae la víspera de Pesaj en Shabat y olvidó vender anteriormente el jametz, puede regalar el jametz al no judío en Shabat, entregándole la llave si confía en el no judío. Si el no judío no es de confianza, le vende el cuarto con el jametz y le entrega la llave del cuarto. Si el cuarto no tiene llave lo vende sin entrega la llave (operación que confirma la venta), pero de ningún modo confirma la compra con un documento. El no judío entrega el dinero, dejándolo en un lugar de propiedad del judío sin que éste lo tome en sus manos cuando realiza este proceso no se considera que comercia en Shabat, ya que lo hace sólo para ponerse a salvo de la prohibición de jametz (Beit habejirá 57-14).
11. Si un judío depositó jametz en la propiedad de otro judío, y no llegó el dueño hasta la víspera de Pesaj, el depositario vende el jametz a un no judío y si no lo hizo, debe eliminarlo, a pesar que el jametz no le pertenece y que no es responsable por los dueños que le ocurran al jametz, para evitar que el depositante cometa una transgresión (Ibid 21).
12. La venta del jametz puede realizarla incluso a un no judío que se encuentra en su casa o a un sirviente, con la condición que lo haga de acuerdo a las normas de compra y venta. Asimismo puede regalar el jametz, mas un regalo con la condición que sea devuelto no es efectivo. (Ibid 26-31) Está prohibido venderlo a un judío converso, ya que a pesar de ser un pecador, sigue siendo judío. (Ibid 35).
13. Cuando se nombra un emisario para vender el jametz y éste vendió el jametz por una cifra insignificante y después de Pesaj volvió el emisario a comprarlo para si mismo, si los dueños reclaman que el emisario no tiene derecho a adquirir de vuelta el jametz para si mismo se acepta la posición de los dueños (Ibid 6).
Se puede condicionar en la venta que el no judío no puede vender el jametz a otra persona, y aunque no haya condicionado explícitamente, Si compró el jametz otro judío, debe volver a venderlo a sus anteriores dueños si éste así lo desea y no deben pagarle la diferencia, si el judío pagó al no judío más de lo que correspondía. (Ibid 25).

6. **Quien posee golosinas o demas productos que son jametz o que contienen jametz no puede dejarlos en su casa en Pesaj, mas puede regalarlos a un no judío y los lleva el no judío a su casa. Y aunque el no judío los devuelva después de Pesaj está permitido su consumo, ya que durante Pesaj pertencieron por completo al no judío si los dejó en su casa sin venderlos, quedaron prohibdos después de Pesaj.**
7. **Quien posee jametz que se encuentra en un barco o en un lugar lejano puede venderlo a un no judío recibiendo dinero por la transacción y firmando un documento de venta. Corresponde que consulte a un Rabino competente cual es la fórmula apropiada del documento. Si no lo vendió está prohibido luego tener provecho del mismo. (Beit Habejira 57-22).**
8. **Si posee jametz en su negocio y no le es posible retirarlo, lo vende, dajándolo en el negocio.
Se debe venderlo de manera que reciba dinero por la transacción y diga claramente que vende todo su jametz que se encuentra en su negocio y los utensilios en los cuales está depositado y le entregue al no judío las llaves del negocio, para que pueda entrar y hacer lo que desee con su jamets.
Es aconsejable hacer esta operación en la mañana inmediatamente después de la oración matutina, para que no se olvide de hacerlo antes que llegue el horario de la prohibición. (Ibid).**
Se acostumbra en Israel que se nombra al rabinato como emisario, y él se ocupa de la venta del jametz de acuerdo a lo que especifica la ley, entregando un certificado al negocio o a la fábrica que vendieron su jametz. Si carecen de certificado se abstienen de comprar productos jametz de ellos después de Pesaj.
9. **Quien vive en Estados Unidos y posee jametz en la Tierra de Israel, por cuanto existe una diferencia de siete horas entre Nueva York e Israel, resultando que el catorce de Nisan por la mañana el jametz queda prohibido en Israel, si nos guiamos por el jametz una vez llegada la sexta hora no puede ser vendido, y si nos guiamos por el lugar donde se encuentra el dueño del jametz, queda bastante tiempo para poder vender el jametz. Rabi Yosef jaim trató el problema y sostuvo que hay que adoptar la posición más rigurosa y corresponde que venda el jametz el día trece antes**

Capítulo 7

Exterminación y venta del jametz

1. El jametz se quema o lo deshace dispersándolo hacia el aire o arrojándolo al agua. Si se trata de un jametz duro, que el agua no lo va a poder deshacer, se corta y lo deshace y luego lo tira al agua. (Sh,A.445).
Se acostumbra quemarlo, preferentemente por la mañana (Rama).

Al Hashulján

1. Si posee una piscina de peces no debe arrojar el jametz a su interior, debido a que tiene provecho del jametz al ser ingerido por sus peces. (K.H.J 445 7).
2. La víspera de Pesaj cuando llega el tiempo de la eliminación del jametz, no efectúa ningún trabajo hasta que elimine el jametz.
3. Hay quienes sostienen que no se debe entregar el jametz a sus sirvientes no judíos, puesto que tiene la obligación de alimentarlos y es como si pagaría su deuda con algo que le está prohibido aprovecharlo. Otros afirman que si lo entrega antes del tiempo de la prohibición, y no le dice explícitamente que lo coma en Pesaj está permitido (Ibid).
4. Es más meritorio que el dueño del jametz queme su propio jametz, de que lo haga a través de un emisario. No se arroja el pan al dominio publico ya que de esa forma desprecia al pan y profana el nombre de D-s entre los no judíos. Inmediatamente después de quemarlo, lo anula según la fórmula "Todo lo que ví o que no ví, etc.
Pronuncia la fórmula de anulación tres veces, y no lo anula antes de quemarlo, para poder cumplir con la Mitzvá de eliminación del jametz con el jametz de su pertenencia (B.I.J Tsav 10).
5. Quien tomó un pan prestado antes de Pesaj, corresponde que lo devuelva antes de Pesaj, y si no lo hizo entonces lo devuelve después de Pesaj. (Ibid).

basura que se encuentra en el dominio público (Si existe Eruv en el lugar que permite transportar de un dominio privado a un dominio público) (B.I.J. Tsav 3).

4. Después de Minjá se cambia la ropa, vistiendo ropa Festiva ya que se teme que alguna partícula de jametz se haya pegado a la ropa. Si se trata de una persona pobre, que no tiene ropa para cambiarse, por lo menos verifica minuciosamente que no se pegó jametz a su ropa. (Ibid 4).
5. La tercer comida la efectúa con frutas después de Minjá, y es apropiado hacerlo con frutas cuya bendición es una síntesis del Birkat Hamazón (higos, granadas, uvas, aceitunas, dátiles) y no come abundantemente para comer con apetito a la noche. (Beit Habejirá)
6. Si le queda pan lo entrega a un no judío, si no lo tira al agua. Si se encuentra en una ciudad en la que no hay Eruv y no puede sacar el pan de su casa, lo oculta hasta después de Yom Tov y lo extermina en jol Hamoed (Beit Habejirá).
7. La preparación de la mesa para el seder de Pesaj, no se efectúa en Shabat, debido a que no se prepara de Shabat a yom Tov. Después de quince minutos después de la puesta del sol, se puede preparar. (B.I.J. Tsav 7).
8. Se debe dormir durante el Shabat después de la comida de la mañana incluso las mujeres y los niños para que puedan estar bien despabilados de noche. Durante el resto del día se estudia Torá y es apropiado estudiar Mishná Pesajim (Ibid).

4. **Quien no se encuentra en su casa, puede anularlo en el lugar donde se encuentre ; y se está casado, si mujer puede anularlo en su lugar, aunque no le haya ordenado, y es como si le hubiera dado permiso, debido a que lo beneficia de esta manera. Si su mujer efectúa la anulación dice "Todo el jametz que se encuentra en poder de mi esposo, etc" (Ibid 51 1.2).**
5. **Una viuda que desonocce la fórmula de anulación puede nombrar a un emisario para que le efectúe la anulación. Asimismo el tutor de Huérfanos debe revisar el jametz de los huérfanos o nombrar un emisario para que lo revise y pagarle lo necesario en el lugar que se acostumbra a recibir honorarios para realizar la revisación. (Ibid 3,4,5,)**

Al Hashuljan

1. **Se denomina MATZÁ ASHIRÁ a la Matzá que fue amasada con vino, aceite, miel o jugo de frutas sin que se haya agregado en absoluto agua a la masa. Está pan no se considera "pan de aflicción" y no se cumple con él la obligación de comer Matzá la noche de Pesaj, por lo tanto puede comerse en la víspera de Pesaj, mas no se puede comer en la víspera de Pesaj Matzá con la cual se cumple la obligación de Matzá en Pesaj. Sobre Matzá Ashirá bendice "Boré Miné Mezonot" y "Al Hamejia" al final K.H.J.444).
Hay quienes se abstienen de comer en Seuda Shelishit (la tercer comida Matzá Ashirá) y sostienen la comida con furtas y asía se acostumbra (Beit Habejirá 60.2).**
2. **Corresponde que este Shabat, el oficiante no prolongue sus oraciones, para permitir a la congregacion a ir.temprano a comer la comida de Shabat. Es aconsejable comer esta comida con utensilios desechables para que los pueda arrojar a la basura al finalizar la comida y no tenga necesidad de lavarlos y puedan caer migajas en la cocina que ya fue preparada para Pesaj.**
3. **Después de la comida sacude la mesa y el mantel y limpia las migajas del lugar donde comió y arroja la basura al tacho de**

Capítulo 5

Jametz en la víspera de Pesaj después de la sexta hora

1. Después de la sexta hora de la víspera de Pesaj está prohibido tener provecho del jametz de acuerdo a la Torá. Nuestros sabios prohibieron el jametz desde dos horas es decir, desde el principio de la quinta hora, mas durante la quinta hora permitieron venderlo a un no judío, y alimentar animales con la condición que vigile que los animales lo terminen enseguida y lo que queda la elimina. Desde el comienzo de la sexta hora prohibieron incluso tener todo provecho del jametz. (Se habla aquí de horas solares que dependen de la existension del días y se calcula desde el alba hasta la salida de las estrella (443).
2. Si fue depositado de un judío, jametz de otro judío, lo mantiene en su poder hasta la quinta hora, y entences intenta venderlo a un no judío. Si no lo vendió debe exterminarlo al llegar el tiempo de su prohibición. (Ibid).
3. Si compró cualquier objeto con jametz después de la sexta hora, p.uede tener proveho del objeto a pesar que treansgredió, una prohibición. (Ibid).

Al Hashuljan

1. La víspera de Pesaj se levanta temprano para comer el jametz antes de que finalice el primer tercio del día, y advierte a su familia delicadamente, que prontamente se acerca el tiempo de la prohibición del jametz. (Beit Hanejira 53.18). Es meritorio anunciar en público el horario del comienzo de la prohibición, para evitar que personas que desonoces el horario cometan una transgresión. (Ibid 19).
2. Comer jametz después de la cuarta hora es sumamente grave y puede ocasionar desgraciadas consevencias (sefer Jaim).
3. El 14 de Nisan a la mañana vuelve a anular el jametz, luego de quemarlo antes de la llegada de la sexta hora, ya que en la cual el jametz ya no le pertenece. (Ibid 24).

Capítulo 4

Jametz mezclado en otros alimentos

1. Por una mezcla de jametz se transgrede a la prohibición de la Torá de poseer jametz, unaue posea sólo una pequeña cantidad de jametz. (Si el jametz se mezcló con un mismo tipo de alimento no jametz el jametz, queda anulado si la mayoría noes jametz, de todos modos en este caso debe eliminarlo por oralenanza rabínica, y si no lo eliminó puede utilizarlo después de Pesaj (Sh.A.442).
2. Asimismo la ropa que se lavo con un material que es jametz papeles pegados con engrudo jametz puede mantenerse en Pesaj, ya que el jametz perdió su apariencia. (De todo modos hay que cuidar de no dejar la ropa sobre la mesa o utilizarla para transportar alimento, para evitar la posibilidad que se desprenda el jametz de la ropa y caiga en la comida. M.A).

Al Hashuljan

1. Cerveza malta, whisky y demás bebidas hechas con la fermentación de cinco cereales se consideran jametz y está prohibida mantenerlas en Pesaj. (Sh.A.442 . K.H.J. 12). Si olvidó y no los vendió puede regalarlos a un no judío y después de Pesaj no puede tener provecho de ellas. B.I.J. Tsav 9.
2. Semillas, maníes, etc, que se tuestan con sal ó azúcar y harina, hay quienes sostienen que deben eliminarse y aquellos que piensan que pueden mantenerse (K.H.J. 24 . 57).
3. Si un pan jametz cayó a un pozo de agua antes de Pesaj, puede utilizarse el agua sólo si la filtran. (Beit habejira).
En Israel hoy en día casi todo el agua proviene del Mar de Galiles, donde se arroja mucho jametz y muchos sabios permiten beber el agua después de ser filtrada y hay quienes toman una posición más rígida almacenando previamente agua para todo Pesaj.
4. Vinagre de cerveza y queso cuajado con vinagre de cerveza son considerados jametz y debe elimiarlos.
Si el queso fue cuajado en un utensilio que absorbió jametz, no puede comerlo en Pesaj, pero puede mantenerlo para comerlo después de Pesaj. (Beit Habejirá 95-98).

coloca un pedazo de pan y un cuhillo para poder inspeccionar en las grietas. Hay quienes acostumbran dejar diez pedazos de pan en los rincones de la casa, para que los encuentre durante la revisión y los elimine. Hay aquellos que suelen dejar en la fuente de la revisión un poco de sal como buen augurio que tengamos el mérito de poder efectuar la revisión durante muchos años, ya que la sal es señal de inalterabilidad y eternidad. (Ibid 6).

4. Cuando dice "Kol Jamira" y anula el jametz, debe estar conciente que la palabra "Jamira incluye levadura y cereales fermentados y que al anularlo, renuncia por completo a la propiedad de dichos cereales o levadura. Se repite la anulación tres veces (Ibid 7).
5. Al concluir la comida de jametz en la víspera de Pesaj, se limpian bien los dientes, para evitar que quede jametz pegado en la boca. Una vez una persona muy escrupulosa en el cumplimiento de las leyes de Pesaj, soñó que comió jametz, y se levantó conmovido. Y nuevamente durante el sueño le informaron que le había quedado jametz entre los dientes, y al comer Matzá durante la noche, se pegó el jametz a la Matsá, por lo tanto es muy importante cuidar la higiene dental. (Ibid 8).
6. Se limpian los bolsillos de la ropa, se barren todos los cuartos, incluso los depósitos de vino. Así también, se revisan las sinagogas, y las casa de estudio. (Beit Hajejira).
7. Se trata de efectuar una meticulosa en todos los lugares en los cuales existe la posibilidad que se encuentre jametz y si se desplaza por la casa sin intentar efectuar una verdadera revisión, la bendición por la revisión fue en vano. (Ibid 10).

contrario, no necesita revisarlo (Todo esto se refiere si se posee la duda que haya jametz, mas si se sabe fehaciertamente que existe jametz) se debe eliminarlo (B.H).

Rama escribe que aquel que posee un depósito de jametz en un depósito subterráneo, si fueram depositado en el lugar más de treinta días antes de Pesaj, no debe exterminarlo, si no que es suficiente anularlo en su mente. Pero después de Pesaj está prohibido tener provecho de él. Si no es seguro que haya jamets en el deposito, está permitido vender el depósito con su mercadería (Sh.A.436).

Al Hashuljan

1. **Antes de la revisación bendice "Asher Kideshanu vemitsvotav vetzivanu al biur jametz", (que nos ordenó la exterminación del jametz) ya que la revisación se efectúa conel fin de facilitar la eliminación del jametz. .**
Al pesar que se trata de una mitzvá que se repite anualmente, no se dice "Shehejyanu".
De todos modos escribieron juristas de las últimas generaciones, que si se le presenta una prenda nueva o una nueva fruta, bendice Shehejyanu teniendo la intención de eximir también esta Mitz vá. (B.I.J. Tsav 5).
2. **Si se olvidó de bendecir "Al Biur jametz, puede bendecir todo el at tiempo que no terminó la revisación. Si revisan con el dueño de la casa los miembros de la familia, el dueño de la casa bendice y exime con su bendición a sus familiares y debe tener la intención de eximirlos al bendecir y éstos de ser eximidos.**
Si habló de un asunto no relacionado con la revisación entre la bendición y el comienzo de la revisación debe volver a bendecir. Es aconsejable no hablar en absoluto temas ajenos a la revisación hasta que finalice la misma.
Se oculta el jamets que desea consumir en la comida de la noche y durante la mañana. (Ibidi).
3. **Se acostumbra que aquel que revisa lleva una fuente en la que**

Se debe barrer el cuarto, y sacudir la ropa y los bolsillos antes de comenzar la revisión (Ramá).

7. Después de la revisión se guarda en un lugar seguro para que no necesite otra revisión (en caso que se desparrame o que falte de la cantidad que dejo).
8. Después de la revisión anula los restos del jametz diciendo Koal jamira. Es meritorio volver a anularlo durante la mañana del 14 de Nisan, al final de la quinta hora solar del día, antes del comienzo de la sexta hora.

Una vez llegada la sexta hora, el jametz queda prohibido y no tiene la posibilidad de anularlo.

Al anularlo a la noche dice : "todo el jametz, tanto lo haya visto o no lo haya visto, lo haya eliminado o no lo haya eliminado." (Ibid).

9. Si no revisó durante la noche del 14 de Nisan, revisa durante el día en el momento que recuerda o que pueda. Si revisó entonces, revisa durante Pesaj. (Incluso revisa en Yom Tov mismo a pesar que no puede quemarlo, de todos modos puede cubrirlo con un utensilio, hasta la salida de Yom Tov (B.H. Taz y M.A).

Si no revisó ni siquiera durante Pesaj, efectúa la revisión después de Pesaj, para evitar caer en la prohibición de jametz que no fue eliminado en Pesaj, del cual está prohibido tener provecho. Sobre la revisión que efectúa después de Pesaj no bendice. (Sh.A.435).

10. Quien viaja para Pesaj, sin dejar a nadie en su casa, durante los treinta días previos a Pesaj debe revisar, (sin bendecir "Al Biur jametz" (Ramá).

Si sale treinta días antes de Pesaj no debe revisar.

Si piensa volver antes de Pesaj debe revisar y luego salir, ya que existe el temor que llegue la víspera de Pesaj, antes del crepúsculo y carezca del tiempo necesario para la revisión.

Asi mismo quien utiliza su casa como depósito, durante los treinta días previos debe revisarlo y luego introducir su mercadería. Antes de los treinta días si tiene la intención de sacar la mercancía antes de Pesaj debe revisarlo. En caso

Capítulo 3

Búsqueda del jametz

1. La noche anterior a Pesaj Toda persona debe cuidarse de realizar cualquier trabajo (media hora antes del comienzo del tiempo de la búsqueda también está prohibido efectuar trabajos por temor que continúe, una vez llegado el tiempo de la búsqueda) y de comer hasta que busque el jametz. Incluso no debe estudiar aunque tenga un tiempo fijo destinado en ese propósito hasta que efectúe la búsqueda. Si empezó a estudiar en la tarde puede, continuar con su estudio y no debe interrumpir al llegar el tiempo de la búsqueda. (Sh.A.431).
2. Hay que cuidarse de no hablar entre la bendición de la búsqueda y el comienzo de la búsqueda.
Con una sólo bendición puede revisar varios cuartos si el dueño de la casa lo desea, puede bendecir frente a los miembros de su familia, y luego se dispersan revisando los diferentes ambientes, apoyándose en la bendición del dueño de la casa.
3. Las sinagogas y las casas de estudio deben revisarse, debido a que los niños introducen en ellos jametz. (Sh.A.433).
4. La revisión debe llevarse a cabo a la luz de una vela, y no a la luz de la luna. Si no revisó durante la noche del 14 de Nisan, cuando revisa durante el día no lo hace bajo la luz solar, sino a la luz de una vela.
Si no se trata de la revisión de una casa, sino de un lugar muy iluminado como un balcón, puede ser satisfactoria la revisión a la luz solar. (Ibid).
5. No se revisa a luz de una antorcha, ni a la luz de una vela de cebo, ó grasa de aceite, sino a la luz de una vela de cera.
Ramá anoto que dos velas entrelazadas, se consideran como antorcha. Ibid).
6. Quien barre su cuarto durante el 13 de Nisan, teniendo la intención de buscar el jametz y eliminarlo, cuidándose desde entonces de no introducir jametz en su cuarto, de todos modos debe volver a revisarlo la noche del 14 de Nisan (Ibid).

3. Se dicen panegíricos fúnebres para alabar a un erudito de la Torá, y se dice Kadish, al finalizar el discurso. (Ibid 33).
4. Está prohibido ayunar por asuntos individuales, mas se puede decretar un ayuno público por alguna tragedia que azota a la comunidad (Tur, Rosh, Babad).
5. Que tiene gran importancia ayunar mensualmente la víspera de Rosh jodesh, y lo principal es que el ayuno sea aprovechado para analizar su conducta y entregar dinero a los pobres.
Ciertas personas acostumbran purificarse en un baño ritual Mikve durante los días de ayuno, cambiarse la ropa en Rosh jodesh como en Shabat y prender velas.
En Siria se acostumbró a encender muchas velas en la sinagoga y a recitar cánticos.
6. Se procura bendecir Birkat Hailanot (la bendición de los arboles en los primeros días de Nisan o por lo menos en jol Hamoed ya que las personas diligentes se apresuran a cumplir con las mitsvot. Si no lo hizo, puede berdecirla durante todo el mes de Nisan. Se Bendice con gran concentración para elevar el alma de los difuntos.
7. Si sobró del dinero destinado a los pobres para satisfacer las necesidades de la fiesta, no se lo utiliza para otros fines, sino se le reparte a sabios que no quieren servirse de la beneficencia y el resto se reparte a los pobres para que puedan efectuar gastos en las fiestas.

Leyes de Pesaj

Capítulo 2

No se dice Tajanun en el mes de Nisan

1. Se empiezan a estudiar las leyes de Pesaj treinta días antes de Pesaj. En todo el mes no se dice Tajanun de Nisan, no se dice Tsidkateja en Shabat en la oración de Minjá, no se ayuna, no se pronuncian panegíricos fúnebres ni se dice Tsiduk Hadin.
Los primogénitos ayunan en la víspera de Pesaj. y se puede ayunar cuando se tuvo un mal sueño (Sh.A.429).
2. Si ayunó por un mal sueño un Shabat de Nisan cualquier otro mes debe ayunar, un día de la semana para reparar el ayuno de Shabat. (Sh.A.429).

Al Hashuljan

1. Se acostumbra comprar trigo para satisfacer las necesidades de los pobres en Pesaj, y todo aquel que residió durante doce meses en una ciudad, debe participar en los gastos. (Rama 429).
Hay quienes sostienen que se está obligado a colaborar si residió en el lugar treinta días, y todo depende de la costumbre. Si alguien tiene la intención de radicarse en determinado lugar, inmediatamente se considera como residente del lugar. (K.H.J. 429). En esta época se acostumbra a repartir dinero a los pobres, a través de diferentes organizaciones, a fin de ayudarles a financiar los gastos de la fiesta que son excesivos, y corresponde que toda persona contribuya de acuerdo a sus posibilidades, y pueda decir sinceramente la noche de Pesaj : “Todos los hambrientos y necesitados vengan a comer y a festejar Pesaj“ en la casa.
2. Es aconsejable dar varias monedas para beneficencia desde Rosh jodesh Nisan hasta la víspera de Pesaj, para favorecer el alma de parientes o demás personas fallecidas. (K.H.J. 429.23).

10. **Birkat Halevaná se dice con alegría, clara y pausadamente, ya que sale al encuentro de la Presencia Divina.**
Ciertas personas acostumbran purificarse en un baño ritual (Mikvé) el día previo a la pronunciación de Birkat Halevaná.
No se bendice hasta la salida de tres estrellas (unos dieciocho minutos después de la puesta del sol) y se distinga su resplendor claramente sobre la tierra. (Ibid 22).
11. **Si hay una nube, aunque sea muy fina debe abstenerse a bendecir.**
Toda la noche es apta para bendecir, y se unen los pies como cuando pronuncia la Amida, y cuando dice “vere Tus cielos, la obra de Tus “ observa la luna, pero cuando empieza la bendición no vuelve a mirarla. (Ibid 23).
12. **Un ciego no bendice, debido a que existe discrepancia al respecto entre los sabios, y cuando existe dudas en asuntos relacionados con bendiciones se adopta la posición más indulgente. De todos modos procura pararse cerca del oficiante, pidiendole que tenga la intención de hacerle cumplir con el precepto, quien necesita lentes para poder ver, debe bendecir. (Ibid 24).**
13. **Cuando dice “De la misma manera como nosotros bailamos“ salta tres veces, y lo vuelve a hacer cada una de las veces que repite la frase, teninedo esta costumbre un profundo significado).**
Hay quienes acostumobran saltar al decir “ Será un buen augurio“, y hay aquellos que también saltan al decir David, Rey de Israel vive eternamente“.
(Ibid 25).

una persona que debe honrar y puede contestar el saludo de toda persona.

También puede contestar Amén y Amén Shmé Rabá, se dice Halel algrememente y sin apurarse.

No se dice halel en la casa de una persona enlutada ya que en él se encuentra un versículo que dice : “ Los muertos no alabarán a D.s” y resulta como si se burlara del dice : “Los muertos no alabarán a D.s y resulta como si se burlara del difunto. De todos modos en Januká se pronuncia el Halel, incluso en la casa del duels, debido a que el Hodel de januká es obligatorio de acuerdo a la ley, mientras que el origen del Halel de Rosh jodesh es la costumbre popular. (Ibid 15).

7. Se deben sacar los Tefilim antes de Musaf, después del Kadish posterior a la lectura de la Torá. (Arizal).

Si se encuentra en lugar donde rezan varios Minanim y escuha Kedushat Keter de Musaf, cuando está se encuentra en la oración de Shajarit, se saca los Tefilim, contesta Kedushat keter y vuelve a vestirlos.

Si no hay suficiente tiempo para quitarse los Tefilim, contesta Kedushat Keter y vuelve a vestirlos.

Si no hay suficiente tiempo para quitarse los Tefilim el de la cabeza lo mueve a un costado y el de la cabeza lo mueve a un costado y el del brazo lo cubre con la manga (B.I.J. 17).

8. Es apropiado procurar subir al Sefer Torá, (Alia en Rosh Jodesh) y así acostumbró mi tatarabuelo el erudito Rabi Eliahu, padre del erudito Rabí Yosef jaim. Subir a la Torá cada Rosh jodesh.

Cuando había dos días de Rosh jodesh subía a la Torá en los dos días, ya que la aliá del segundo día es mas importante. (Ibid 20).

9. Se agrega “Yaale veiabó en Birkat Hamazón y si olvidó introducir el agregado, no debe volver a recitar Birkat Hamazón. Si recuerda la omisión antes del comienzo de Birkat Hatov vehemetiv, dice “Bendito sea Aquel que entregó los Roshé jodashim a su pueblo Israel como recordatorio“.

Sefer jasidim escribe que no se cortan las uñas en Rosh Jodesh, mas si están muy largas y sobresalen de la carne puede cortarlas (Ibid 21).

jodesh en Shabat no debe ayunar el Viernes, ya que de esa forma no honra apropiadamente al Shabat, y sólo puede ayunar el Viernes si la víspera de Rosh jodesh cae el Viernes mismo. (B.I.J. 4.5).

3. prohibido ayunar en Rosh jodesh y es apropiado adicionar comidas especiales para onrar al Rosh jodesh tanto caiga en Shabat, como durante el resto de la semana.

Ciertar personas piadosas prenden velas en la noche de Rosh jodesh.

4. En la Amidá de Arbit, Shajarit y Minjá de Rosh jodesh agrega iaalé Veiavó en la bendición de Retsé.

Si olvidó agregarla en la oración de Arbit no debe volver a recitar la Amidá, mas si [la en] si recuerda la omisión antes que empieza Modim, alicé iaalé veiabó en el lugar que recuerda.

Si ya pronunció el comienzo de la bendición Baruj Ata A.do.nai, hay quienes que sostienen que debe agregar lamadeni jukeja (para completar un versículo y se evite que el hombre de D.s haya sido emitido en vano), y otros piensan que es preferible completar la bendición, y sólo luego dice iaale veiabó antes de Modim.

Si recuerda la omisión después de comenzar Modim y antes de finalizar la ASmda, retornar a Restsé.

Si cuando recuerda la omisión ya pronunció "Ihiú le ratson" y está pronta a finalizar la oración debe volver a pronunciar la Amida desde el principio.

Si tiene dudas acerca si pronunció Iaale vieabó o no lo nizo, de acuerdo al Beit debe volver a orar y de acuerdo a la opinión de Ramá no es necesario.

Lo más apropiado es repetir la oración condicionando que si no estaba obligado a repetirla, su oración sea considerada como afrenda. (Ibid 12).

5. Si olvido de decir iaalé veiabó en Shajarit, y ya rezó Musaf, no vuelve a orar la Amidá de Shajrit, sino dice Minjá dos veces "pagando de esta manera la oración de Shajarit. (Ibid 13).

6. Se dice Halel parado sin apoyarse en nada, salvo que se trate de una persona anciana, enferma o muy débil.

Está prohibido hablar cuando dice HaleL, pero puede saludar a

5. Se mira a la luna, se enderezan los pies y se bendice, diciendo luego tres veces "Será un buen augurio para Israel"(Ibid). Shebaś escribió que se mira a la luna sólo antes de bendecir, pero luego debe abstenerse de hacerlo. Antes de bendecir Birkat Halevaná pronuncia el Salmo 148. (Arizal:a:426).
6. Bendice frente a la luna hasta quince días inclusive desde el novilunio. De acuerdo a Maguén Abraham se trata de quince días completos desde el novilunio (Ibid).
7. No se bendice hasta que hayan pasado siete días. (ibid). Si Motsaé Shabat cae después de tres días desde el novilunio, puede bendecir entonces, debido a que la congregación está reunida y se honra a la mitsvá al efectuar la ante una concurrencia más numerosa. (Ibid B.H).
8. No se bendice la luna bajo techo, (Ibid Ramá) Se sale a la calle a bendecir como una persona que sale al en cuentro de un rey (Baj) (hag. Mai) De todos por cierto motivo no puede salir , se puede decir Birkat Halevaná bajo techo o desde su casa abriendo la ventana (B.H.)

Al Hashuljan

1. **Las mujeres acostumbran no efectuar trabajos en Rosh Jodeshim salvo aquellas tareas relacionadas con la preparación de comidas. Nuestros sabios dijeron que D.s quiso entregar a Isrtael los doce Roshé jodashim como días festivos y como causa del pecado del becerro de oro, Israel perdio ese privilegio por lo tanto las mujeres que no participaron en dicho pecado, se abstienen de trabajar. Incluso en aquellos lugares donde no se acostumbra que las mujeres trabajan normalmente en Rosh jodesh, el marido no puede exigir a su mujer a realizar trabajos (B.I.J. vaika 1.2).**
2. **Hay quienes acostumbran a ayunar la víspera de Rosh jodesh, debiendo comprometerse a ayunar en la orcaión de Minjá previa. Si cae la Víspera de Rosh jodesh, dedebendo comprometerse a ayunar en la oración de Minjá previa. Si cae la víspera de Rosh**

Shuljan Hamelej

La Mesa Real Tercera Parte

Capítulo 1

Leyes de Rosh Jodesh (Comienzo de mes) y Birkat Halevaná (Bendición de la Luna)

1. Cuando Rosh Jodesh cae en Shabat en la Shemoné Esré de Arbit Shajrit y Minjá dice la oración correspondiente af Shabat agregando en la bendición de Retsé, "iaale veivó que se relaciona específicamente con Rosh jodesh.
Como Haftará se lee isaías 66 (ch A.284.2) excepto cuando Rosh jodesh Elul cae en Shabat que se lee Isaías 54 (Sh .A.125).
2. Eén la oración de Musaf incluye en la cuarta bendición lo correspondiente a Shabat y a Rosh jodesh, finalizando "Mekadesh Hashabat, Israel y Rosh jodesh. (Ibid) si nombró sólo al Shabat cumplió con su obligación. (B.H.).
3. Cuando la luna se renueva mensualmente se pronuncia una bendición ante ella. No se ben dice frente a la Luna sino a la noche cuando la luna brilla y es factible tener provecho de su iluminación Rama. Si comenzó a bendecir frente a Luna y ésta fue cubierta por las nubes en medio de la bendición toermina la bendición Radbaz, 1a parte 156, KnH Gdd). Deduce de aquí Maguén Abraham que cuando está despejado pero se presume que en breves instantes la luna vo a cubrirse, no debe empezar la bendición (Sh.A.426).
4. Es preferible bendecirla a la salida del Shabat, cuando aún se encuentra bajo la influencia del Shabat.
Si se puede bendecir en Motsaé Shabat, es un buen augurio para el mes. (M.A).

Capítulo 123: Diversas denunciar	278
Capítulo 124: Leyes de jueces	280
Capítulo 125: Leyes de los testigos	281
Capítulo 126: Leyes de compra y venta	283
Capítulo 127: Leyes de fraude y error en la compra	287
Capítulo 128: Palabras fraudulentas y opresivas	290
Capítulo 129: Quien desea comprar algo y alguien lo precede	292
Capítulo 130: Intermed iación	294
Capítulo 131: Sociedad	296
Capítulo 132: Vecindad	297
Capítulo 133: Comportamiento entre vecinos	300
Capítulo 134: Leyes laborales	202
Capítulo 135:	205
Capítulo 136: Testamentos	308
Capítulo 137: Leyes de depósitos y custodia de objetos y dinero:	312
Capítulo 138: Robo y codicia	314
Capítutlo 139: Daños	318

Capítulo 105: Educación de hijos e hijas	228
Capítulo 106: Estudio de la Torá	231
Capítulo 107: Promesas y juramentos	233
Capítulo 108: Hiljot Tsedaká Leyes de beneficencia	236
Capítulo 109: Diezmo del dinero (Maaser Kesafim)	241
Capítulo 110: Recepción de huéspedes	244
Capítulo 111: Leyes de Jodesh (nuevas cosechas) Orla (árboles incircuncisos - durante sus tres primeros años), Kilaim (Mezclas entre diferentes especies), primogénitos de animales y ofrendar agrícolas.	246
Capítulo 113: Visitar a Los enfermos	249
Capítulo 114: Leyes de duelo y de onen (Situación en la que se encuentra el enlutado previamente al entierro)	252
Capítulo 115: Leyes de Nidá (impureza de la mujer a causa de la menstruación)	259
Capítulo 116: Leyes de Procreación	262
Capítulo 117: Alejarse de las mujeres prohibidas y leyes de ljud (aislamiento)	264
Capítulo 118: Leyes de casamiento	267
Capítulo 119: Derechos y deberes del esposo y su mujer	269
Capítulo 120: Leyes del divorciq	270
Capítulo 121: Préstamo y pago	273
Capítulo 122: Leyes del interés (Rivit)	276

Capítulo 87: Escritura y costura de la Meguilá	173
Capítulo 88: Oraciones de Purim	174
Capítulo 89: Leyes de Maot Purim (monedas para los pobres) Seudat Purim (comida de Purim) y Mishloaj Manot (envío de regalos)	175
Capítulo 90: Duelo, ayuno y trabajo en Purim	178
Capítulo 91: Hiljot Januca	179
Capítulo 92: Encendido de la vela de Januca	179
Capítulo 93: Aceites y mechas aptas para Januca	182
Capítulo 94: Bendiciones del encendido	184
Capítulo 95: “Al Hanisim” en Januca y lectura de la Torá	185
Capítulo 96: Shabatot en los que se leen porciones especiales de la Torá	186
Capítulo 97: Leyes de hechicería	188
Capítulo 98: Leyes de Idolatria	189
Capítulo 99: Leyes de hechiceria	197
Capítulo 100: Halajot del comportamiento Normas éticas y morales	201
Capítulo 101: Chismes y calumnias	207
Capítulo 102: Hiljot Teshuvá Leyes del arrepentimiento	212
Capítulo 103: El honor al padre y a la madre	220
Capítulo 104: Honor a su maestro y a los sabios de la Torá	224

Capítulo 71: Prohibiciones de Iom Kipur	140
Capítulo 72: Leyes del ayuno de pequeños, enfermos, mujeres encintas y parturientas	142
Capítulo 73: Oraciones de Iom Kipur	145
Capítulo 74: Sucá bajo un árbol y material apto para Sejaj (techo de la Sucá)	148
Capítulo 75: Paredes de la Sucá	150
Capítulo 76: Cuando el Sejaj es inválido	151
Capítulo 77: Dimensiones de la Sucá	152
Capítulo 78: Otras leyes referentes a la Sucá	153
Capítulo 79: Exentos de la Sucá	156
Capítulo 80: “Sheejeianu”, “Kidush” y Hallel en Sucot y otros detalles	157
Capítulo 81: Leyes del Lulav (el extremo de una rama de palmera antes que se desarrolle), Hadás (Mirto), Aravá (Sauce) y Etrog (Cidro)	160
Capítulo 82: Medidas del Lulav, Hadás, Haravá, y horario de Netilat Lulav, y sus bendiciones	163
Capítulo 83: Oler el Hadás y compra del Etrog	165
Capítulo 84: Leyes de Lulav en el primer día de Iom Tov	166
Capítulo 85: Shabat de Jol Hamoed, Hoshaná Rabá, Hakafot y Simjat Torá	167
Capítulo 86: Lectura de la Meguilá (pergamino en el que está escrito el libro de Ester) y sus bendiciones	170

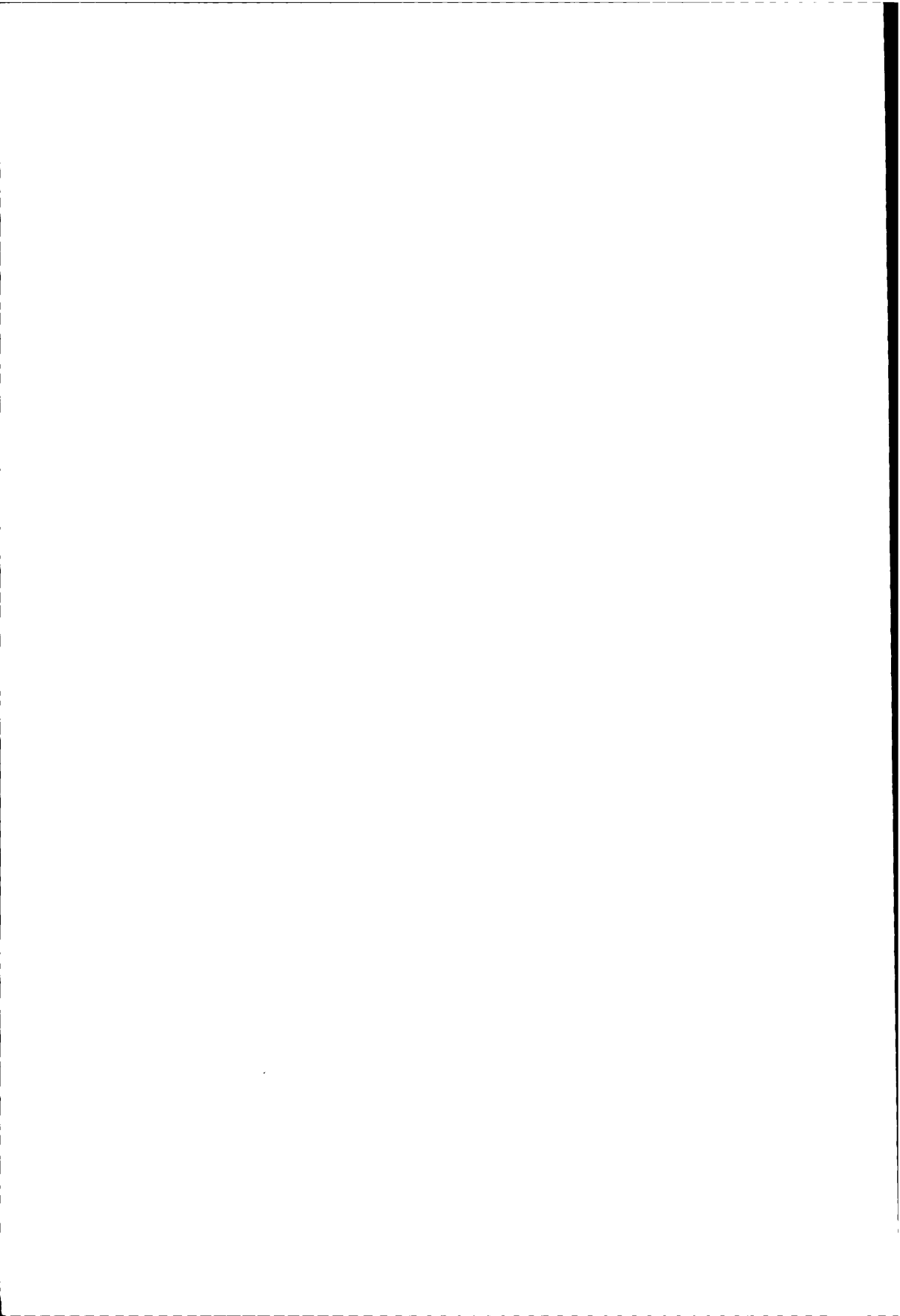
Capítulo 54:	105
Capítulo 55: Utensilios compuestos por diferentes partes y otras leyes de Iom Tov	106
Capítulo 56: Un muerto en Iom Tov	108
Capítulo 57: Leyes de duelo en Iom Tov	110
Capítulo 58: Eruvé Tavshilim Preparación en Iom Tov para Shabat	113
Capítulo 59: Afeitado y corte de uñas	116
Capítulo 60: Trabajos permitidos en Jol Hamoed	117
Capítulo 61: Mudanzas, utensilios en la casa del artesano y necesidades de los animales	119
Capítulo 62: Trabajos que evitan ocasionar pérdidas	120
Capítulo 63: Comercio en Jol Hamoed	121
Capítulo 64: Abstención de efectuar trabajos y necesidades públicas	122
Capítulo 65: Escritura en Jol Hamoed	123
Capítulo 66: Compromisos y casamientos en Jol Hamoed	125
Capítulo 67: Duelo	125
Capítulo 68: Víspera de Rosh Hashaná y oraciones en los diez días de Teshuvá	127
Capítulo 69: Oración de Musaf, Kidush y demás leyes de Rosh Hashaná	131
Capítulo 70: Víspera y noche de Iom Kipur	136

Capítulo 37: otras leyes de los ayunos	80
Capítulo 38: Ayunospor sequía u otras calamidades	81
Capítulo 39: Leyes de Yom Tov Trabajos prohibidos en Yom Tov	85
Capítulo 40: Yom Tov Sheni Shel galuiot (Segundo día de Yom Tov de la Diáspora)	86
Capítulo 41: Caza y carneo en Yom Tov	88
Capítulo 42: Salado de la carne	91
Capítulo 43: Leña permitida y prohibida en Yom Tov	92
Capítulo 44: Fuego en Yom Tov	93
Capítulo 45: No se prepara del primer día de Yom Tov para el Segundo	94
Capítulo 46: Condimentación y orden en Yom Tov	95
Capítulo 47: Amasadura, horneo y preparaciones prohibidas en Yom Tov	96
Capítulo 48: Otras leyes de Iom Tov	98
Capítulo 49: Calentar agua en Iom Tov y no cocinar para un no judío	99
Capítulo 50: Un huevo que nació en Iom Tov	100
Capítulo 51: Apagar en Iom Tov	101
Capítulo 52: Artículos traídos desde fuera del Tejum de la ciudad	103
Capítulo 53: Modo de tomar alimentos de un comerciante	105

Capítulo 19: Otras leyes de la víspera de Pesaj	43
Capítulo 20: A seder de Pesaj	45
Capítulo 21: Leyes de Erev Pesaj que cae en Shabat	52
Capítulo 22: Oraciones de Pesaj	53
Capítulo 23: Leyes de la cuenta del Omer (Sfirat Haomer)	56
Capítulo 24: Leyes de Tishá Beav y demás ayunos	59
Capítulo 25: Leyes de la semana en la que cae Tishábeav y víspera de Tishá Beav	60
Capítulo 26: rohibiciones del 9 de Av	64
Capítulo 27: Leyes de Tsitsit y Tefilim en Tishá Beav	67
Capítulo 28: Tishá Beav que cae en Shabat costumbres de Tishá Beav	68
Capítulo 29: Recordación de la destrucción del Templo	69
Capítulo 30: Oraciones de Tishá Beav y costumbres de Siria	70
Capítulo 31: Aceptación de un ayuno	72
Capítulo 32: Leyes de la oración “Anenu“	74
Capítulo 33: Probar y enjuagarse la boca un día de ayuno	76
Capítulo 34: Votos de ayunos	77
Capítulo 35: Quien ayuna por una calamidad	78
Capítulo 36: Januca, Purim, y días en los que no se dice Tajanun que se encuentran en los en los que se prometió ayunar	79

LNDICE

Capítulo 1: Leyes de Rosh Jodesh (Comienzo de mes) y Birkat Halevaná (Bendición de la Luna)	1
Capítulo 2: No se dice Tajanun en el mes de Nisan	6
Capítulo 3: Búsqueda del jametz	8
Capítulo 4: Jametz mezclado en otros alimentos	12
Capítulo 5: Jametz en la víspera de Pesaj después de la sexta hora	13
Capítulo 7: Exterminación y venta del jametz	16
Capítulo 8: Quien encuentra jametz durante Pesaj	19
Capítulo 9: Mezcla de jametz durante Pesaj	20
Capítulo 10: Jametz que quedó en Pesaj	22
Capítulo 11: Leyes de Hagalat kelim Casherización de la vajilla	24
Capítulo 12: Sumersión de utensilios. (Tebilat Kelim)	28
Capítulo 13: Leyes del Trigo y del molido para las Matzot	32
Capítulo 14: Preparación de las Matzot	33
Capítulo 15: Harina con jugo de frutas y harina sobre la cual cayó agua	36
Capítulo 16: No se trabaja la víspera de Pesaj después del mediodía	39
Capítulo 17: No se destina carne para Pesaj	41
Capítulo 18: Ayuno de los primogénitos	42

ספר זה יצא לאור

לעילוי נשמת הבחור
ליאון יהודה בן יוסף
ובן מינדלה פרץ בראנדואין
נפטר כ"ח אדר ה' תשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה

זכות המצוה תגן על התורם

EN MEMORIA
DE
LEON YEHUDA PEREZ BRANDWAYN

כל הזכויות שמורות

©

הקאנפוטנציע

for Torah research and the publication
of manuscripts and printed works
p.o.b. 6040 Jerusalem, Israel

מכון התנ"ך

למחקר ופרסום כתובים וכתובים
ת.ד. 6040 ירושלים, ישראל

טל: 02-280-735 פקס: 894317

SINTESIS DEL SHULJAN ARUJ

SHULJAN HAMELEJ

Tercera Parte

LA MESA REAL
RECOPIADO POR EL

RABINO SHMUEL LANIADO

CON AGREGADOS Y LEYES
ACTUALES DEL

RABINO EZRA BASRI

JEFE DEL TRIBUNAL RABINICO
DE JERUSALEM

TRADUCCIÓN:
RABINO DANIEL LITVAK

JERUSALEM 5751 — 1991